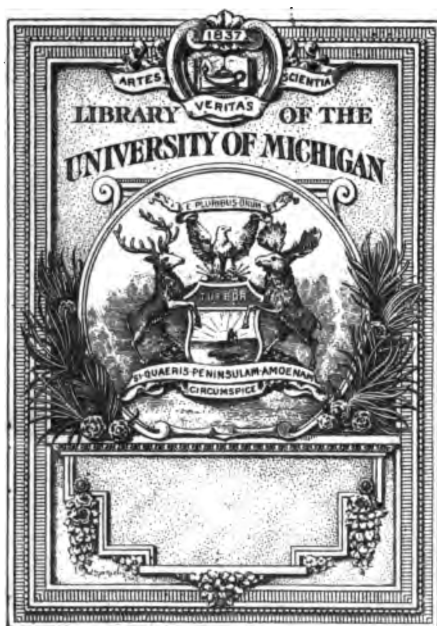

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

SCRIPTORES

HISTORIAE AVGVSTAE

RECENSVIT

HERMANNVS PETER

VOLVMEN PRIVS

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCCLXV

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

FRIDERICO · HAASIO

OTTONI · IAHNIO

FRIDERICO · RITSCHELIO

PRAECEPTORIBVS · DILECTISSIMIS

PIETATIS · ERGO

PRAEFATIO

Scriptorum historiae Augustae qui uocantur omnes qui quidem mihi cogniti sint libri manu scripti ex uno eodemque fonte fluxerunt, qui tamen temporum iniquitate foedissime turbatus est. nam non solum singula uerba aut sententiae ita corruptae sunt ut de medela saepe paene desperandum sit, sed etiam toti quaterniones foliaque alia omissa, alia inter se conmutata falsoque loco posita sunt. ita factum est, ut eorum imperatorum vitae qui a Gordiano tertio usque ad Valerianos imperium obtinuerunt totae cum primis ipsorum Valerianorum capitibus perirent, in eis autem uitis quae secuntur extremae uitae Valeriani iunioris aliquot litterae, plurimae primorum capitum Gallienorum detritae, ut uidetur, euanescerent.

In quibus fragmentis depingendis alii librarii summa diligentia usi sunt, ita ut accuratissime uel spatia litterarum quae deletae erant in exemplis suis indicarent, alii ut qualemcunque orationis tenorem efficerent, arbitrio suo aut addiderunt uerba aut omiserunt, si quae primo obtutu intellegere non possent uel cum ea sententia quam ipsi elicuisse sibi uisi erant non congruere putarent.

Cum autem librarii non solum in his fragmentis uerum etiam in relicuis uitarum partibus in describendo archetypo aut accurate et religiose uersarentur aut ingeniis suis indulgerent, duae exstiterunt librorum manu scriptorum classes, altera genuinorum (littera Π a nobis distincta), altera interpolatorum (Σ), ex quibus duabus classibus orta est tertia (Ψ), quae quasi medium inter illas obtinet locum, cum fluxerit ex

codice aliquo familiae *Π*, qui correctus esset conparato codice interpolato familiae *Σ*.

Ac primae quidem classis eiusque multo praestantioris hi sunt libri [1]):

B 1. *codex Bambergensis* (apud Iaeckium in catal. bibl. Bamberg. I 140) signatus *E* III 19 n. 33331, membranaceus, formae quadratae, seculi VIIII, composite atque clare scriptus, foliis ducentis tredecim, quaternionibus uiginti septem, quorum unus e sex, unus e septem foliis constat; paginae, quae singularum columnarum sunt, uicenos quaternos quaeque uersus habet. litterae Saxonicae sunt quae uocantur, atramento nigro exaratae. aliquot errores manus primae (B^1) correcti sunt a manu secunda (B^2), alii conlato archetypo, cum saepe uel toti uersus adderentur, alii leuiores proprio Marte; at manus tertia (B^3), quae tamen paucis locis, in altera parte etiam rarius correxit, prorsus nullius est auctoritatis, cum non solum nihil attulerit ad uerba emendanda sed etiam saepe obscurauerit genuinae scripturae uestigia. quartus denique magister aliquis notas suas ad marginem adscripsit, quibus discipulum quendam Odelricum adhortatur, ut res egregie gestas, quae referuntur, imitetur, exempla mala fugiat. hunc codicem ipse bis contuli, primum cum editione Lipsiensi anno 1857 Vratislauiae, quo Friderici Haasi beneuolentia, cum ibi litteris operam darem, eum mittendum curauerat, iterum, cum plagulas huiusce editionis corrigerem, Posnaniae, quo mihi liberalitate ministerii regii est transmissus.[2])

---

1) Nonnulla ex eis quae de codicibus disputabo iam exposita sunt in historia mea critica scriptorum historiae Augustae (Lipsiae 1860), sed cum his quattuor annis, ex quo illa dissertatio publici iuris facta est, haud pauca noua addidicerim, de aliis rebus, de quibus tunc conicere tantum modo liceret, certius iudicium mihi conparauerim, de aliis denique sententiam meam mutauerim, non superuacaneum esse arbitratus sum hanc quaestionem denuo tractare, cum praesertim id ratio atque institutum huius praefationis postulare uideatur.

2) Primus hoc libro usus est Godofredus Bernhardyus, qui tamen falsus est, quod Cramerum (‚Hauschronik' p. 128) secutus eundem esse censuit, quem Heidelbergae in bibliotheca Palatina descripsissent Gruterus et Salmasius. cf. Bernhardyi

2. *codex Palatinus* a Grutero paucis locis, cum Heidelbergae esset, inspectus, a Salmasio conlatus. qui tamen cum in editione sua pro more illius aetatis selectas tantum modo huius libri scripturas prompsisset, multa restabant, propter quae ut denuo diligenter excuteretur, optarem. itaque ut primum Adolphum Kiesslingium amicum eum inter libros Palatinos bibliothecae Vaticanae, ubi diu latuit, repperisse certior factus sum, nihil antiquius habui, quam ut prima quae mihi daretur occasione usus ineunte uere anni superioris Romam properarem, ubi quam accuratissime eum conferrem. qua in re usus sum exemplari Obrechtiano, in quo antea omnes litteras, in quibus codex Bambergensis discrepabat, punctis distinxeram. est uero is liber numero 899 distinctus, membranaceus, seculi X vel XI, diligenter idem litteris Saxonicis scriptus forma quadrata. constat quaternionibus uiginti septem uel foliis ducentis sedecim, pagina singulis quaeque columnis uersibus primo uicenis quinis, dein uicenis senis. inter manus tres quattuorue emendatrices, quas expertus est, similis intercedit ratio atque inter manus Bambergensis, nisi quod in *P* etiam ea quae tenorem orationis exarauit (P^1) litteras aliquot uel uoces et uersus, qui antea omissi essent, addidit; deinde altera manus (P^2), quae propter atramentum minus fuscum facile a prima dignoscitur, inspecto codice aliquo haud contemnendo, qui etiam antiquior archetypo fuisse uidetur[3]), errores aliquot correxit, ut magni sit momenti ad genuina scriptorum uerba constituenda. tertia denique manus seculi tertii decimi uel quarti decimi (P^3) ex exemplo aliquo deterioris familiae (Σ) multas scripturas, quae prorsus nullius sunt preti, adscripsit saepe uel erasis primae manus litteris. *P*

Cum autem ei qui hos libros exarauerunt eadem diligentia

---

prooemia duo de scriptoribus historiae Augustae (coniunctim editos Halae 1847) p. 4 et dissertationem meam p. 21.

3) Conpluribus enim locis ubi *B* et P^1 eisdem mendis laborant uera scriptura addita est a P^2; ut exempla aliquot adferam, adiectum est in Pesc. 2 „quasi imperat", quod omiserant *B* et P^1: „denique etiam Aquilonem miserat [quasi imperat]or tantus a centurione posse interfici." Pert. 7 *B* et P^1 falso exhibent ‚pecuniam', P^2 correxit ‚penuriam'. Carac. 8 uel totus uersus ‚eumque — successisse', qui in *B* et P^1 deerat, adscriptus est a P^2.

munere suo functi sint, ita ut uel spatia litterarum quae in primis Gallieni capitibus legi non possent, pari modo metirentur, non est mirum quod uel in minimis rebus inter se consentiunt. itaque magno captus est errore qui nuper in Zarncki annalibus (1863 nr. 41), cum censorem exercitationum criticarum in scriptores historiae Augustae (Posnaniae 1863) a me conscriptarum ageret, inter multa alia quae uereor ut certis argumentis stabilire possit, etiam hanc sententiam iecit, ut codicem Bambergensem e Palatino descriptum esse tamquam pro certo adfirmaret. iam nolo equidem magnam uim ei rei adtribuere, quod cod. *B* minimum uno seculo antiquior esse quam *P* ex litterarum formis non solum mihi sed etiam aliis hominibus harum rerum non inperitis uisus est. sed etiam alia accedunt argumenta e scripturarum discrepantiis petita, quibus unum ab altero descriptum esse non posse demonstratur. uelut is qui codicem *P* scripsit in archetypo primi Gallienorum capitis inuestigare potuit haec:

,gallienus cōperta patris captiuitate gauderet uocabantur... exercitus mu.............................. duces erat .... meror .... imperator .... in persida .... ior omnium quod gallienus et q. s.'

at uero librarius, cui Bambergensem debemus, cum in archetypo nondum tot litterae euanuissent aut oculis uteretur acutioribus, post ,mu' litteram ,s' addidit, deinde inter uoces ,imperator' et ,Persida' (haec enim eius est scriptura, non ,in Persida') lacuna nouem litterarum constituta interposuit u. ,romani'; denique inter uu. ,Persida' et ,ior omnium' post lacunam totidem litterarum scripsit ,tenetur', tum alterum spatium quindecim litterarum uacuum reliquit. quod argumentum ne quis ita diluere conetur, ut easdem illas uoces etiam in Palatino a secunda manu additas legi, Bambergensem uero tum demum a Palatino descriptum esse ponat, cum iam a secunda manu correctus esset[4]), adiciam scripturas huius utriusque codicis et libri Vaticani 1899, de cuius fide postea agam, ita

4) Quamquam falsum esse iudicium ex commentario critico satis adparebit, conspectus tamen causa aliquot locos ex uitis Aureliani et Taciti hic conlectos indicabo, quibus *B* iam a prima manu ea uerba exhibet quae falso a P^1 omissa adiecta sunt a

ut litteris inclinatis ea quae secunda manus in *P* addidit insigniam:

B: exercitus mus..................... duces erat...........................
P: exercitus mu(*rmurabant*). duces erat(*omnium*)...........
V: exercitus murmurabant..... duces erat omnium............
B: meror..... imperator........... romani persida..........serte-
P: meror qđ imperator (*romanus*)....... in persida (*serui-*
V: meror quod ..... imperator.................... romani persida
B: netur .... ior omnium .... quod ....
P: *liter teneretur)* ..... ior omnium .... quod...................
V: seruiliter serteneretur..... ior omnium quod....................

Inde facile perspicies neque causam fuisse, cur is qui codicem *B* conscripsit supplementa ,s' (quod est fragmentum litterae ,r'), ,romanus', ,ser tenetur' reciperet, neglegeret ,murabant', ,omnium', ,quod', alteram partem uoc. ,seruiliter', et discrepantias quasdam scripturarum inesse, quibus utique prohibeamur, quominus illi iudicio adstipulemur. primum enim manus secunda cod. *P* u. ,romanus' ita adiunxit uoci antecedenti ,imperator', ut post eam spatium quoddam uacuum relinqueretur, cum in cod. *B* et scriptum esset ,romani' (quae eadem scriptura cum etiam in Vaticano exstet, non potest orta esse ex calami errore) et lacuna esset significata post ,romani', qua in re item consentit cum cod. Vaticano. dein in cod. *B* et *Vat.* omissa est praepositio ,in' ante u. ,Persida', quam adicit *P*, atque quod *B* exhibet ,tenetur', non ,teneretur', ut *P* et *Vat.*, ne ea quidem res pro nihilo est facienda, cum etiam in codice Riccardiano, qui antea cum *P* ,imperator romanus' exhibet, a prima manu idem scriptum sit.

Sed si cui haec non sufficiant, etiam alium addam locum. in uita enim Clodi Albini cap. 11 haec est scriptura cod. *P*: ,et istae igitur epistulae testantur eum uirum albinum fuissent indicant et illud praecipue quod ad eas ciuitates instaurandas

---

P^2: Aur. 14 gratias. 21 etiam. 26 enim. 34 scaenicorum, ludorum. 39 que. 46 aliis. Tac. 4 primae sententiae uir recte imperator creatur. 13 gessit propter breuitatem temporum nihil magnum.

quas niger adtriuerat pecuniam misit quo facilius sibi earum accolas conciliaret'. at longe diuersa exstant in cod. *B*: ,et istae igitur epistulae constat eum uirum utilem fuissent indicant et illud' et q. s. atqui cum ne ea quidem ita sint, ut ita emendasse librarius uerba quae in *P* inuenerat existimandus sit, et in eandem scripturam inciderim in codicibus Riccardiano et Laurentiano plut. LXIII nr. 31, quorum neuter ex Bambergensi originem duxit, non esse descriptum cod. *B* ex *P* effectum est. et quamquam concedo calami lapsus in cod. *P* rariores esse quam in *B*, hic tamen cod. *B* propius ad uerum accedere mihi uidetur quam *P*. cum enim epistulae Marci Antonini, ad quam nos relegat scriptor ad mores Albini cognoscendos, hoc sit exordium: ,Laudanda est Albini *constantia*, qui grauiter deficientes exercitus tenuit, cum ad Auidium Cassium confugerent, et nisi hic fuisset, omnes fecissent', haec scripsisse Iulium Capitolinum uestigia cod. *B* secutus arbitror: ,Et istae igitur epistulae *constantem* uirum Albinum fuisse indicant, et illud praecipue quod ad eas ciuitates' et q. s.[5])

Denique ut hanc quaestionem, quae ratio inter codd. *B* et *P* intercedat, absoluam, restat ut etiam *P* ex *B* non fluxisse doceam, id quod facillime ea re euincetur, quod couplures lacunae, quae sunt in *B*, ita expletae sunt in *P*, ut interpolando fieri non potuerit. id quod facile adparebit, si exempla pauca proposuero. ut Commod. 18: „gladiatoris [statuas undique gladiatoris] et parricidae statuae detrahantur." Pertin. 4: „cum Pertinax [factus est. tunc Pertinax] interficiendi Commodi conscientiam delatam sibi ab aliis non fugit." c. 10: „et a senatu impunitatem eius petit. [denique Falco in rebus suis securus uixit et herede filio perit.] quamuis" ea quae uncis inclusi desunt in *B*, cuius scriptorem in hisce exemplis oculis ad repetitum paulo post idem uel simile uocabulum aberrasse consentaneum est.

---

5) Quod uolgatum est, Bono Accursio debetur, qui profectus ab eadem scriptura, quam praebet *P*, ut sententiam qualemcunque efficeret, haec edidit: „Et istae igitur epistulae testantur Albinum uirum utilem fuisse, indicant [,indicat' postea ab Egnatio scriptum est] et illud praecipue". qua scriptura refellenda, cum omnino omni careat fundamento, supersedere mihi licet.

Postquam igitur utrumque librum et *B* et *P* ex eodem fonte originem duxisse demonstrasse nobis uisi sumus, quantum fieri potest huius archetypi formam ex consensu eorum adumbrabimus:

Atque inscriptus quidem ille erat sic: „uitae diuersorum principum et tyrannorum a diuo hadriano [adriano *B*] usque ad numerianum a diuersis conpositi" [sic *B* in folio altero recto[6]), *P* in folio primo recto]. deinde sequebatur hice index uitarum et in *B* et in *P* a prima manu post illa uerba adiectus:

I spartiani uita hadriani
II item eiusdem heluius uerus caesar
III item iuli capitolini antoninus pius
IIII item iulii capitolini marcus antoninus philosophus
V item eiusdem uerus
VI aeli spartiani [spartani *B*] didius iulianus
VII aelii lampridii commodus antoninus
VIII iuli capitolini heluius pertinax
VIIII uulcacii callicani .uc. auidius cassius
X aelii spartani seuerus
XI eiusdem pescennius niger
XII eiusdem antoninus caracallus
XIII eiusdem antoninus geta
XIIII aeli lampridii antoninus uarius heliogabalus
XV eiusdem diadumenus antoninus
XVI iuli capitolini opilius macrinus
XVII eiusdem clodius albinus

---

6) In codice *B* fortasse ab eadem manu quae ipsum librum exarauit, certe non multo recentiore, in primo folio uerso, cuius inferior pars cultro desecta est, haec scripta extant:

EXCERPTA SPARTIANI DE PRINCIPIBUS
de iulio capitolino
de aelio spartiano et de mario maximo
de aelio lampridio
de uulcacio gallicano et auidio cassio
de trebellio pollione
de flauio uopisco

cui tamen titulo uereor ne nimiam auctoritatem adtribuerim in histor. crit. p. 17 sq.

XVIII aeli lampridi [lampridii B^2] alexander seuerus
XVIIII iuli [iulii B^2] capitolini duo maximini [maximiani *P*]
XX eiusdem gordiani tres
XXI eiusdem maximus [maxiamus B^1] siue puppienus et balbinus
XXII eiusdem ualeriani duo
XXIII eiusdem gallieni duo
XXIIII eiusdem tyranni [traiani *P*]
cyriades [XXIIII cyriades *P*]
XXV postumi duo
XXVI lollianus
XXVII uictorini duo
XXVIII marius
XXVIIII ingenuus
XXX regilianus [religianus *B*]
XXXI aureolus
XXXII macrini duo
XXXIII quietus
XXXIIII odenatus
XXXV herodes
XXXVI meonius
XXXVII ballista
XXXVIII ualentes duo
XXXVIIII piso
XL aemilianus
XLI saturninus
XLII tetrici duo
XLIII trebellianus
XLIIII herennianus
XLV timolaus
XLVI celsus
XLVII zenobia
XLVIII uicturia
XLVIIII ticus
L censorinus
LI treuellii pollionis diuus claudius
LII flaui uopisci syracusi diuus aurelianus
LIII demteius itusac
LIIII eiusdem florianus

LV eiusdem probus

LVI eiusdem firmus saturninus proculus et bonosus

LVII eiusdem carus charinus et numerianus

Deinde sequebantur uitae ipsae eodem ordine quo in conspectu enumeratae erant. quem ordinem Richterus[7]), quia prior eius pars abhorret a temporum ratione, casu ita ortum esse censuit, ut singula folia codicis archetypi, in quo uitae seruato temporum ordine essent dispositae, diuolsa postea falso conecterentur. equidem tamen adduci non possum, ut recedam ab ea sententia, quam iam in historia critica p. 14 sq. proposui. nam Iuliani et Albini quidem uitae quo casu loca sua commutauerint, nescio, sed relicuarum ordinis esse haec causa uidetur, quod is qui has uitas uno corpore coniunxit, quamquam in uniuersum temporum rationem secutus est, non distraxit quas iam in unum corpus redactas inuenerat uitas Antoninorum Caracalli Getae Heliogabali Diadumeni cum Opilio patre. ex his uero Diadumenus et Opilius quamuis ante Heliogabalum regnum obtinuissent, extremi sunt collocati, quod Diadumenus filius ex scriptoris opinione (cf. Macr. 5. 10. Heliog. 3. 9) Antoninus nothus erat ideoque relicuis postponendus esse uidebatur, pater uero non quia imperator fuit sed quia pater Antonini fuit, hoc corpore receptus est (cf. Diad. 7). praeter has uero uitas, quae inter se consilio quodam digestae sunt, omnes ita positae sunt ut temporum rationi respondeant.

Porro in medio libro conplures quaterniones omnino deperiisse, eos qui antecedebant casu falsis locis positos ordinemque perturbatum esse, tum quae prima erant folia partis alterius seruata, multis lacunis mutila fuisse iam supra diximus, neque opus erit hoc loco fusius de ea transpositione agere, cum eam rem iam in hist. crit. p. 29 sqq. exposuerim. itaque eum uerus ordo ex hoce exemplo cognoscatur, satis habeo breuiter indicasse, quo ordine singuli quaterniones codicis archetypi inter sese cohaererent, cum codd. *B* et *P* describerentur:

7) ‚Ueber die Scriptores historiae Augustae' in mus. Rhen. nou. VII p. 28 sqq.

post uerba enim Alex. 43 ,omnes Christianos futuros si id fecisset' sequebatur

I is quaternio[8]) qui continebat Alex. 58 ,nominibus est ornatus' — Max. 5 ,occiso Heliogabalo ubi primum'. deinde

II Alex. 43 ,et templa reliqua deserenda — et apud populum lectis uario tempore cum etiam de Isauria optate uenisset.' Alex. 58.

III—VI Max. 18 ,sentiunt et Gordianos patrem ac filium Augustos uocarunt. Ergo si uiri estis — Haec de moribus atque genere. Decretis ergo omnibus imperatoriis honoribus atque insignibus, percepta tribunicia potestate, iure proconsulari, pontificatu maximo, patris etiam patriae nomine inierunt imperium. sed dum in Capitolio rem diuinam faciunt, populus Romanus imperio Maximi contradixit, timebant enim seueritatem eius homines uulgares' Max. et Balb. 8.

VII Max. 5 ,comperit Alexandrum principem — nec solum me sed etiam uos et omnes qui mecum' c. 18.

Tum haece sequebantur (Max. et Balb. 8): ,quam et senatui acceptissimam et sibi aduersissimam esse credebant. quare factum est, ut diximus, ut Gordianum adulescentulum principem peterent, qui statim factus est. nec prius permissi sunt ad Palatium stipatis armis ire quam nepotem Gordiani Caesaris nomine nuncuparunt. His gestis celebratisque sacris' et q. s.

Falso igitur positus erat quaternio secundus ante primum, septimus ante tertium.

Minor erat transpositio, quae in extremis uitis acciderat, ubi haec pars Numeriani (c. 13—15) ,Augustum appellauerunt — dicebat nullam aliam', quae fortasse uno folio continebatur, intermissa erat inter uerba Car. 2 ,quae illius felicitas' et ,fuit qui fundauit'.[9])

Vltima denique illius libri uerba fuerunt: ,contendas feli-

8) Si quidem ueram instituimus rationem de forma cod. archetypi l. s. s. p. 26, quod singulos uersus sexagenas fere litteras, paginas quinos denos uersus continuisse coniecimus.

9) In uniuersum recte indicatus est uerus ordo iam in *P* a tertia manu, ut mihi uidetur, conlato aliquo codice familiae interpolatae, quo inspecto etiam aliis locis multa eam adiecisse supra adnotauimus.

citer. explicitae uitae diuersorum principum et tyrannorum a diuo adriano usque ad numerianum. feliciter utere felix.'

De aetate qua conscriptus sit archetypus non liquet; id unum suspicari licet eum haud ita multo antiquiorem codice *B* fuisse, quod conplures corruptelae, quibus et *B* et *P* laborant, ita sunt conparatae, ut mirum sit, nisi litteris minoribus perperam lectis ortae sint. ut exempla aliquot adferam, in *B* et *P* Gord. 7 scriptum est ,petunsus' pro ,retunsus', Max. 2 ,aculi' pro ,occuli', Gord. 29 et Max. et Balb. 1 ,apriano' pro ,Arriano', Max. et Balb. 17 ,retit' pro ,petit', in *B* Hadr. 5 ,dementiae' (pro ,clem.'), Pesc. 2 ,clementia' (pro ,dem.'), Gord. 13 ,doacam' (pro ,cloacam'), Ant. 8 ,insuperant' pro ,inruperant', c. 10 ,deadenda' pro ,decidenda'. multa similia.

Sed iam redeo ad codices enumerandos, ex quibus tertio loco adferenda sunt:

3. *excerpta Palatina*, nunc in bibliotheca Vaticana nr. 886, membranacea, forma quadrata minore, seculi undecimi. ipse Romae contuli cum editione Obrechtiana. est codex miscellaneus, qui ex conpluribus libris diuersae formae et aetatis conpactus est. quae antecedunt usque ad folium duodeuicesimum ,excerpta macrobii saturnalium' eiusdem manus esse uidentur, cuius scriptores historiae Augustae. eadem pagina qua excerpta Macrobiana desinunt, historia Augusta continuatur. eius excerpta pertinent usque ad ultimum uersum foli quadragesimi recti, et cum folium uersum omnibus litteris uacet mediaque in sententia tenor orationis interruptus sit, casu accidisse uidetur, ut hic excerpendi finis fieret. exc.

Inc.: ,EX LIBRO SPARTIANI DE UITA CAESARU EXCERPTUM. INCIPIT DE ADRIANO origo imperatoris'. Expl. ,certe campidoctores uestri hanc uos docuerunt contra sarmatas et germanos ac persas' (Alex. 53).

Ordo uitarum quae insunt idem est qui in *B* et *P*, eademque transpositione altera pars uitae Alexandri et prior Maximinorum est perturbata. scriptores singulis uitis non sunt additi.

Is uero qui excerpsit[10]) neglegentissime munere suo func-

10) Verbis quibusdam Salmasi Gruterique deceptus erraui in eis quae de horum excerptorum natura in hist. crit. p. 17 contra Bernhardyum dixi.

tus est, ut saepe ne ipse quidem nec quid legeret néc quid scriberet intellexisse uideatur. cf. uit. Alex. 17 ubi haec excerpere non dubitauit: ‚nam cum quidam Septimius Arabinus famosus crimine furtorum dies denique numquam transiit, quando non aliquid mansuetum ciuilem pium fecit'; c. 22: ‚Iudaeis priuilegia reseruauit. Christianos esse passus est. esse redimendos atque ditandos." nihil aliud enim quam singula fragmenta inter se conexuit non curans quod saepe in media sententia desineret uel inciperet. perpauca in prioribus uitis, sed quo magis procedebat, plura excerpsit, ita ut uitarum Albini Alexandrique maior pars etiam hic legatur, ex primis autem decem capitibus Hadriani haec tantum transscripta sint:

‚Origo imperatoris Adriani uetustior a Picentibus, posterior ab Hispaniensibus manat, si quidem (h *eras.*) adria ortos maiores suos apud Italiam Scipionum temporibus residisse in libris uitae suae Adrianus ipse commemoret (at *sec. m.*). Hadriano pater Aelius Adrianus cognomento Afer fuit, consobrinus Traiani imperatoris, mater Domitia Paulina Gadibus orta. Traianum consobrinum suum et Caelium Tatianum equitem Romanum tutores habuit tamque imbutus grecis studiis, ut a nonnullis greculus diceretur. mortuo Traiano Hadrianus adeptus imperium. de militum etiam aetatibus iudicabat, ne quis aut minor quam uirtus posceret aut maior quam pateretur humanitas, in castris contra morem ueterum uersaretur. ante omnes enitebatur, ne quid uel *[sic m. pr.; miles m. sec.]* otiosum uel emeret aliquando uel pasceret. ergo conuersis regio more militibus Brittanniam petit, in qua multa correxit. murum per octoginta milia passuum primus duxit, qui barbaros Romanosque diuideret" et q. s. Quae adscripta sunt a manu secunda, uereor ut aliqua eis adtribuenda sit auctoritas, cum plurima, quae correxerit, aut leuia sint aut ita conparata, ut alia facile quicunque legit in mentem uenire possint, alia prorsus falsa atque ficta sint. difficilior est quaestio, quae ipsi tenori orationis fides sit habenda. quem cum Salmasius maximi fecisset, Ant. Beckerus[11]) ex códice Palatino neglegenter descriptum esse

11) Obseruationum in scriptores historiae Augustae criticarum pars prior. Vratislauiae 1838 p. 2.

demonstrasse sibi uisus est. cuius sententiam cum ego quoque antea amplexus sim (hist. crit. p. 23), nunc tamen postquam et ipse excerpta contuli et omnes hos codices uel in minimis corruptelis inter se consentire intellexi, me tum errasse confiteor[12]; quamquam ne Salmasio quidem, qui uel Palatino integro haec excerpta praefert, adsentiri possum, cum ex eodem libro originem ducat ex quo *B* et *P*, ita tamen ut horum uterque cum maiore diligentia exaratus sit. quae cum ita sint, eum fere nihil ad ipsa uerba constituenda conferre adparet, nam leue est, quod solus ex his tribus libris Ael. 5 ueram scripturam exhibet: ,alias' [alus *B* et *P*], Marc. 8 ,ipse Romae remansit' [Romam *BP*], Ver. 2 ,Telephum' [talephum *BP*], Seuer. 14 ,cur pleraque figuratae [i. e. figurate] dixissent' [figurata *BPM*], Opil. 3 ,credentibus' [credentis *BP*], Alex. 22 ,unumque' [unumquemque *BP*] et fortasse Auid. 4 ,fumo cruciatos' [fumo cruciato P^1, fumo cruciatu P^2, fumi cruciatu *B*].

4. *codex Vaticanus* nr. 5301, forma maxima, chartaceus (excepto primo folio quod est membranaceum), foliis 240, sec. XV. Incipit: ,Spartiani de uita a hadriani imperatoris ad dioclitianum augustum. Origo' Expl.

,contendas feliciter
de possess
BONACCURSIUSAPISA'

qui ultimus uersus postea ab aliquo inductus est.

Hic liber originem quidem duxit ex codice huius familiae, neque tamen integra eius uerba exhibet, quia is librarius qui hunc exarauit uel qui eum unde hice descriptus est, suo arbitrio corruptionem illam, quae in uitis Alexandri imperatorumque qui eum secuti sunt transpositione facta erat, sanare stu-

12) Paucos locos hic coniunctos addam, quibus excerpta ex *P* descripta non esse demonstretur: Marc. 12 est in P^1 ,puerum', in *exc.* ,puerorum' [ut in *B* et P^2], antea uero ,culcitas' ut in *B* et P^1 [ubi ,culcitras' P^2 correxit], Ver. 2 P^1 arprocrationem, P^2: arpocrationem, *exc.:* arpocratiorem; Alex. 3 *P* [ut *M*]: cum mamea; *exc.* [ut *B*]: cui mamea. nec cod. *B* usum esse eum, qui excerpsit, hisce locis docetur, quibus excerpta consentiunt cum *P*, discrepat *B*: Hadr. 13 osdroe *P exc.* ostroe *B*. Anton. 1 dolouella P^1 *exc.*^{1} [dolobella P^2 *exc.*^{2}] donouella *B*.

duit. qua quidem in re in uniuersum uerum uidit in uitis Maximinorum et Maximi Balbinique neque tamen rem absoluit, quod in uit. Max. 18 haece, quae diuersis locis ponenda erant, falso inter se conexuit: ,sed etiam uos et omnes qui mecum sunt | quam et senatui acceptissimam — nuncuparunt | uario tempore cum etiam de isauria | sentiunt et gordianos patrem ac filium augustos uocarunt.' (cf. hist. crit. p. 30 sqq.); sed etiam magis omnia miscuit in uita Alexandri, quod partem hanc: ,et templa reliqua deserenda — et apud populum lectis' (c. 43—58), quibus initio falso adhaerent uerba: ,occiso Heliogabalo ubi primum fecisset' (quae excepta ultima uoce locum suum habent in uita Maximini), interposuit post uerba cap. 15 ,capitali poena affecit' et ,negotia et causas prius a scriniorum principibus'. neque felicius ei res cessit in uitis Cari et Numeriani, ubi non minus omnia ab eo perturbata sunt. at in uerbis ipsis describendis quamuis corruptio, quod res ferebat in codice recentioris aetatis, latius uagata sit, diligentius esse uersatus uidetur, ita ut uel in eis mendis, ubi emendatio facillima erat, hic liber cum *B* et *P* consentiret, nisi quod extremo capite uitae Valeriani iunioris atque primis Gallienorum librarius operae pretium non duxit omnia accurate depingere, ut etiam plures litterae hic desint quam in *B* et *P*.

Hunc librum ipse Romae inspexi, sed cum cognouissem, Bonum Accursium non solum possedisse eum sed etiam usum
M esse cum *editionem principem* (quae *Mediolani* anno 1475 prodiit) curaret, arteque in uniuersum uestigia eius secutum, et cum iam antea editio illa Mediolanensis a me conlata esset, consilium describendi abieci, praesertim cum temporis angustiis Romae intercluderer. ad solas illas lacunas explendas Bonus Accursius alium librum adhibuisse uidetur, cum plura in editione principe exstent quam in codice illo, at in uita Alexandri omnia ita ut in Vaticano confusa inuenerat, typis exprimi iussit; uitae Cari cum quae in Vat. erant, intellegi non possent, omnino omisit capita 1—4 ,delegabant ego uero' itemque uit. Num. c. 13 ,Augustum appellauerunt — nullam aliam fuisse' cap. 15. praeterea initio plurimarum uitarum cui imperatori dedicatae essent, addidit, id quod in Vat. solis uitis Aeli, Pescenni, Didi Iuliani adscriptum est. minus libere in singulis uerbis constituendis ab codice recessit, ut haec editio paucis

exceptis locis, ubi editor suo ingenio interdum feliciter saepius parum considerate indulsit aut typotheta falsus est, in uniuersum librum illum Vaticanum repraesentet.[13])

5. *codex Ambrosianus* signatus A 269 infer. membranaceus, forma maxima, foliorum 216, sec. XV, nitide scriptus. Inc.: ‚Spartiani de hadriani imperatoris uita ad dioclitianum augustum. Origo.' Expl.: ‚potuisse contendas'. Vita Alexandri eadem transpositione est corrupta qua in *B* et *P*, in sequentibus uero uitis et in Cari Numerianique prorsus consentit cum Vaticano 5301, ut ex simillimo fonte fluxisse uideantur, cum etiam in eo libro, unde Vat. ille est descriptus, eundem illum capitum uitae Alexandri ordinem fuisse docuerimus. quod iudicium scripturis quas ex eo, cum Mediolani essem, enotaui, satis confirmatur. at uero uitae in eo ita sunt dispositae, ut omnes accurate respondeant temporum rationi, nisi quod etiam hic Auidi et Didi uitae loca inter se conmutata tenent, atque etiam in uitis Gallienorum minus diligenter uestigia archetypi librarius esse secutus uidetur, cum spatio duorum triumue uersuum uacuo relicto omnino omitteret omnia illa uerborum frustula, quae maximam partem accurate depicta sunt in Vaticano.

Denique huc pertinet

6. *codex Murbacensis*. quem ut inuestigarem quamquam mihi non contigit, tamen et ex ordine quo uitae positae sunt, et ex scripturis, quae adlatae sunt in exemplo Frobeniano (Basil. 1518) adparet, ipsum quoque in numero horum codicum esse habendum neque tamen multum noui, etiamsi nobis praesto fuisset, ex eo redundaturum fuisse ad uerba emendanda, cum omnibus in rebus cum *B* et *P* facere uideatur. quare eius iactura haud ita dolenda est. multum uero ei libro (quem Frobenius casu nanctus est ex monasterio Murbacensi) scriptura uolgata debet, cum Erasmus, qui editionem illam curauit, plurima menda in altera horum scriptorum parte eius auxilio correxerit conmentis Egnatianis eiectis. ad priorem cum „octo

13) Falsum esse Iordanum in praefatione editionis p. XX, quod ‚ipso Palatino libro usum esse editorem (Bonum Accursium) eiusue apographo' statuit, conmentario nostro critico euincetur; totidem enim fere locis cum *B* consentit editio Mediolanensis quot cum *P*.

ternionibus iam impressis" is „Spartiani uetustus codex" in manus Erasmi perueniret, extremo libro magnum scripturarum discrepantium numerum usque ad Alexandrum Seuerum ex eo adiecit.

Atque hi quidem sunt libri praestantioris familiae, cui quae iam sequetur *familia Σ* multum bonitate cedit. fallitur enim qui hosce libros quamquam ad unum omnes recentioris sint aetatis, ea re illis praetulerit, quod non sunt corrupti eadem foliorum transpositione qua qui modo a nobis enumerati sunt. nam siue haec collocatio rectior ingenio eius qui omnium horum codicum communem fontem exarauit, debetur, siue descriptus est ille liber eo tempore ex archetypo, cum folia nondum essent inter se conmutata aut denuo in pristinum ordinem redacta, hoc quidem constat, omnino nihil ex eis peti posse ad ipsa uerba melius constituenda, cum incredibili libidine iam is codex, unde hi omnes fluxerunt, deprauatus fuerit. qua in re nescio an maior fuerit librari leuitas et ignorantia, qua in legendo scribendoque usus est, an audacia, qua aliorum uerba pro suis habens saepe sine ulla causa mutauit. ut quod Hadr. 1 scripsit: ,Vlpium Traianum praetorium *uirum* consobrinum suum', ubi in familia *Π* est: ,Traianum praetorium *tunc* consobrinum suum'; Carac. 2 ,ut solet placatis atque inde Romam *contendens* redit' (,contendens' deest in *Π*), cap. 3 ,ob hoc retentus ne uideretur ac augeretur fratris occisi crudelitas' (,retentus ne augeretur fratris o. c.' *Π*), cap. 5 ,designati sunt eo tempore' (,damnati sunt' *Π*). multa alia exempla ex Casauboni commentariis peti possunt, cuius codex Regius eiusdem est familiae. porro uersus ille graecus uit. Alex. 18 atque etiam multa uerba latina, quae primo adspectu legi non possent, omnino omissa, lacunae uitae Valeriani iunioris Gallienorumque neglectis fragmentis, quae non quadrare uiderentur, expletae, uita Valeriani maioris ita transformata ordine capitum conmutato (cf. hist. crit. p. 29) atque frustulis Eutropianis Victorianisque adspersis, ut omnino alius euaderet liber[14]), totae sententiae aliis locis positae, post uitas Maximi Balbinique res eorum imperatorum, quorum uitae in archetypo interciderant, paucis enarratae, ut omnium imperatorum uitae

14) Typis descriptus est in Casauboni commentario.

inde ab Hadriano usque ad Numerianum hoc uolumine re uera continerentur. quae uerba cum omnes codices eisdem mendis grauioribus iam deprauata exhibeant, nullum ex eis descriptum esse adparet ex eo libro, in quo haec interpolata sunt, sed etiam saepius hanc scripturam interpolatam iam repetitam fuisse, cum codex ille, ex quo haec familia communem originem duxit, scriberetur. Interiecta autem sunt haece:

„Hic ab hystoriographis obmittuntur duo Decii, qui de Pannonia Budaliae [*sic codd. mihi* Budaliae *ut infra* Danubium *ex glossemate esse ortum uidetur*] antiquam originem traxerunt. quorum antiquior multis dignitatibus claruit, uir industria militari strenuus. ambo Caesares appellati, sed prior a plerisque dictus est Augustus, qui Valerianum amicum habuit et prouexit. huius fraude Philippus imperator cum filio interfectus quamuis diuersis locis.

hic etiam obmittuntur ab eisdem duo alii, qui post praedictos imperium inuaserunt, uidelicet Gallus cum filio suo Volusiano, qui nihil memoriae reliquerunt. sub his Aemilianus in Moesia res nouas molitus. ad quem comprimendum cum ambo profecti essent, Interamnae [inter danubium amnem *codd.* Interamnae *scripsi cum Eutropio VIIII 5 unde haec descripta sunt*] interfecti sunt non completo biennio. sola pestilentia morbo et aegritudinibus eorum fuit cognitus principatus.

Aemilianus obscurissime natus obscurius imperauit, si quidem Maurus fuerat, ac tertio mense periit."

Sed ut transeam ad codices singulos huius familiae enumerandos, ex quorum magno numero primum eorum tantum habebo rationem, quos ipse examinauerim, insignem quendam ex eis obtinent locum:

7. *codex Vaticanus nr. 1902* membranaceus, fol. 265, sec. XIIII, diligenter exaratus. Incipit: ‚In hoc uolumine continentur uitae infrascriptorum: uita hadriani edita ab helio spartiano', dein sequitur conspectus uitarum scriptorumque, ex quibus Vopiscus est appellatus Voposcus, et folio primo uerso praemisso genuino titulo: ‚Vite diuersorum principum et tyrannorum a diuersis composite' haec: ‚Spartiani de uita hadriani. Origo.' Expl.: „contendas feliciter. expliciunt uite diuersorum principum e tyrannorum a diuo hadriano usque ad carinum a diuersis composite."

8. *codex* monasterii sanctae crucis Florentini, nunc *Laurentianus* plut. XX nr. 6, membranaceus, sec. XV. Incipit:
,adrianus.
gesta romanorum imperatorum et eorum qui tenuerunt seu inuaserunt remp. conscripta a diuersis auctoribus. ab adriano usque ad numerianum. helius spartanus *(sic)*. Origo'.
Expl. ,contendas
feliciter
expliciunt gesta diuersorum principum et tyrannorum qui rom. remp. tenuerunt deu *(sic)* inuaserunt ab adriano usque ad numerianum.'

Cum enim in ceteris libris quae huius familiae sunt Alexandri uita non Lampridium sed Spartianum scriptorem prae se ferat, horum uterque omnes uitas eisdem tribuit scriptoribus quibus codices quos primo loco posui; atque cum in ceteris uitae ita collocatae sint ut temporum rationi responderent, nisi quod Auidius falso post Didium collocatus est, in codice Florentino idem est ordo uitarum qui in familia *Π*, et in cod. Vaticano, quamquam librarius in uniuersum temporum rationem secutus est, uestigia tamen quaedam supersunt pristini illius ordinis, quod Auidius Didiusque etiam hic loca inter se conmutata obtinent. in singulis autem uerbis interpolatio in Vat. minus late progressa est, cum saepe ueram seruauerit scripturam; cod. Flor. uero prorsus facit cum ceteris libris huius familiae, in quibus omne corruptionis genus inuenies, cum non solum is liber, unde originem duxerunt, pessime habitus fuerit, sed etiam ipsi magna cum socordia atque neglegentia scripti sint.

In horum numero sunt habendi:

9. *codex Vaticanus nr. 1898* chartaceus, sec. XV. Incipit: ,Gesta romanorum principum seu imperatorum a diuo adriano usque ad numerianum augustum ab historiographis scripta diuersis et primo de iam dicto helius spartianus incipit feliciter. Origo.' Expl. „contendas feliciter". In hoc non solum Alexander sed etiam Heliogabalus falso Spartiano adtributus est.

10. *codex Vaticanus nr. 1897* membranaceus, sec. XV. Incipit ut Vat. 1898, dein pergit ,et primo de iam dicto diuo adriano helius spartianus incipit feliciter. Origo.' Expl.:

,contendas helii spartiani opus feliciter explicit.' Non omnia a librario descripta sunt, cum saepe quae ei longa uiderentur omnino praetermitteret, alia in breuius cogeret.

11. *codex Laurentianus* plut. LXVI nr. 32 chartaceus. Incipit ut cod. Vat. 1897. Expl. ,neque quemquam alium principem sic amatum'. etiam in hoc aliquot locis narratio breuiata est.

12. *codex Ambrosianus* signatus C 110 infer. membranaceus, sec. XV, binis columnis scriptus. Inc.: ,Gesta romanorum imperatorum qui caesares seu augusti simpliciter appellati sunt et tyrannorum qui romanum imperium invaserunt ab adriano usque ad numerianum.' Expl.: ,contendas. Finis feliciter sit Deo Gratias. Expliciunt gesta diuersorum principum cesarum et tyrannorum qui Romanam remp. tenuerunt uel uiolenter inuaserunt ab adriano usque ad numerianum.'

13. *codex Neapolitanus* musei nationalis, quod nunc dicitur, signatus IIII E 39, sec. XVI ineunte Parrhasi manu conscriptus, ut Ianellio (catal. p. 168) uidetur. chartaceus. Continet Valeri Flacci Argonautica et Q. Sereni medici librum, dein hosce scriptores sed maximam partem excerptos, denique inscriptiones quasdam. hice scriptores, quibus a recentiore manu superscriptum est ,helius spartianus' incipiunt: ,Hadriani origo uetustior'. expl.: ,erichenus scripsit uiuorum uita principum non sine reprehensione dicitur

deficit exemplar'.

Tertiae denique *familiae* (*Ψ*), cuius naturam iam supra adumbrauimus, antiquissimus idemque optimus est:

14. *codex Vaticanus nr. 1899* membranaceus, seculi XIIII, eleganter scriptus, foliis 114, forma maxima. Incipit: „Gesta et uitas superscriptorum principum scripserunt infra scripti istoriographi *V*

uitam helii adriani scripsit helius spartianus"

tum sequitur conspectus uitarum scriptoribus additis eodem ordine quo in *B* et *P* digestarum. Expl. „contendas feliciter Explicit uite diuersorum principum et tyrannorum a diuo adriano usque ad numerianum feliciter utere felex."

Ipse Romae uitam Hadriani et partes aliquot uitarum aliarum contuli.

Descriptum autem esse hunc librum ex codice qui er

simillimus codd. *B* et *P*, cum ex multis aliis rebus tum inde adparet, quod eadem transpositione in eo perturbatae sunt uitae Alexandri et eorum imperatorum qui post eum regnauerunt uitaeque Cari et Numeriani; sed cum ille (ut *P* a tertia manu) iam correctus esset ab aliquo, qui librum aliquem familiae Σ ante oculos haberet, neque is qui hunc librum Vaticanum conscripsit religiose distingueret diuersas manus, factum est, ut eius auctoritas admodum dubia sit atque, cum aliis locis easdem genuinas scripturas praebeat quas *B* et *P*, tamen, quamuis saepe haud inprobabiliter lacunas expleat, nihili ducenda, cum faciat cum libris deterioribus. Quod meum iudicium uerum esse cum toto conmentario critico uitae Hadriani subiecto, ubi fere omnes discrepantias scripturarum ex eo enotaui, satis demonstrabitur, tum duobus maxime locis, in quibus describendis librarius tam neglegenter uersatus est, ut non solum id quod prima manus scripserat, sed etiam quod altera addiderat, in tenorem orationis reciperet. quorum altero (cap. 24 extr.) haec in Vat. exstant: ,supposito qui pro Traiano fessa uoce loquebatur uel loqueretur. adeptus' [loquebatur *BP*[1] loqueretur *P*[3] uolg.], altero (cap. 7): „ne magistratus hoc honore uel onere grauarentur." [15])

Rariora relicta sunt uestigia scripturarum genuinarum in ceteris libris, cum multo plura reciperentur ex scripturis interpolatis. primum enim etiam ea quae foliorum transpositione suo loco mota erant, auxilio codicis alicuius interpolati in uerum restituta sunt exceptis uocibus ,fecisset' et ,optate uenisset'. quae uoces cum distinctione falso loco facta in sententias, in quas non quadrabant, locis inter se conmutatis intrusae essent, factum est, ut omnino omitteretur u. ,fecisset', quae in uit. Max. 5: „occiso Heliogabalo ubi primum fecisset comperit Alexandrum principem nominatum" omnem perpetuitatem interrumperet, in Alex. uit. c. 43 id, quod postea uolgatum est, exstaret: „reppererant omnes Christianos futuros si id optate euenisset et templa reliqua deserenda". in uitarum ordine nihil est mutatum, ut idem sit qui in *B* et *P*.

---

15) Nimiam igitur tribuit huic libro auctoritatem G. Bernardyus (prooem. p. 4), quod eum in eodem gradu praestantiae ponit in quo Bambergensem.

Ex codice sic correcto fluxit

15. *codex Vaticanus nr. 1901*, idem a me Romae inspectus. est membranaceus, forma maxima, nitidis picturis ornatus atque eleganter scriptus anno domini, ut est in subscriptione, millesimo quadringentesimo septuagesimo. Incipit: „Alii spartiani in diui hadriani uitam liber incipit. Origo." Expl.: „contendas feliciter. explicite uite diuersorum principum et tyrannorum a diuo hadriano usque ad numerianum." quibus uerbis est adiunctus conspectus uitarum et scriptorum.

Sed in hoc uerba ipsa in uniuersum intacta relicta sunt, at uero in aliis etiam haece manum emendatricem experta sunt, ita ut genuina scriptura saepe euanesceret, et quamuis aliis locis ueras seruauerint scripturas, aliis conspirent cum libris deterioribus. neque tamen quidquam aliud factum quam ut singula uerba corrigerentur, ita ut desit supplementum illud post Maximi Balbinique uitas interiectum, uitae Valerianorum ita exstent ut in *B* et *P*, Gallienorum capita prima, quamquam spatia litterarum saepe contracta sunt, nondum tamen eadem libidine interpolata sint qua in codd. fam. *Σ*.

Horum librorum, qui item omnes a me inspecti sunt, facile optimus est:

16. *codex Riccardianus* nr. 551 membranaceus, forma maxima, nitide scriptus, sec. XV. Incipit: „Vitae diuersorum principum et tyrannorum a diuersis composite". expl.: „contendas feliciter. Explicite uite diuersorum principum et tyrannorum a diuo hadriano usque ad numerianum".

Ceteri hi sunt:

17. *codex Vaticanus nr. 1900* chartaceus, forma maxima, binis columnis scriptus, sec. XV. Inc. „Vite diuersorum principum et tyrannorum a diuersis composite. adriani imp. uita incipit. Origo." Expl. „contendas feliciter".

18. *codex Vaticanus nr. 1903* membranaceus, forma maxima sec. XV, eleganter scriptus cum nitidis picturis. Incipit: „Vite diu. pr. et tyr. a diu. compositae. Hadriani imp. uita incipit. lege feliciter. Origō." Expl.: „contendas feliciter. Explicite u. d. p. et t. a diuo hadriano usque ad numeriannm. Bart̃ Blañ scriptor̃ usu reuerendissimi p̃ris diui Bartolomei uicecomitis epĩ nouariensis et comitis."

19. *codex Ottobonianus* nr. 1304 membranaceus, forma

maxima, eleganter scriptus, sec. XV. In primo folio recto haec sunt: „Ex codicibus Ioannis Angeli ducis ab Alcaemps. Helii Spartiani historiae." Inc. „Helii Spartiani Hadrianus imperator incipit. Origo." Expl. „contendas feliciter."

20. *codex Laurentianus* plut. LXIII nr. 31 membranaceus, sec. XV, clare quidem sed cum multis erroribus scriptus. forma maxima. Inc.: „Incipiunt uitae diu. pr. et tyr. a diuersis conposite et primo incipit uita diui adriani ab elio spartiano scripta. Origo." Expl.: „contendas feliciter. FINIS. Finiunt uitae d. pr. et tyr. a diuo adriano usque ad numerianum.

Liber Petri de Medici cos. fil."

Longe uero plurima ex familia Σ recepta sunt in

21. *codice Vrbinate* nr. 414. est membranaceus, forma maxima, sec. XV, eleganter scriptus. in primo folio uerso haec exstant: „In hoc codice continentur elius spartianus de uita cesarum [cum *postea additum*] additionibus quorundam scriptorum." in secundo folio.: „Elii spartiani de uita et moribus hadriani imperatoris narratio incipit. Origo." Expl. „contendas foeliciter. finis. expliciunt uitae diuersorum principum et tyrannorum a diuo adriano usque ad numerianum." Originem autem duxit etiam hice liber ex codice familiae Ψ, cum item falsam illam scripturam in uit. Alex. 43 „cum optate uenisset" exhibeat; sed cum in aliis sola singula uerba mutata sint, in hoc etiam ea quae post Maximum et Balbinum in libris deterioribus intermissa sunt, addita sunt, deinde uita Valeriani ita suppleta capitibus transpositis ut in illis libris, denique nomini Lampridi, a quo Alexandri uitam scriptam esse meliores codices testantur, etiam Spartiani, cui in deterioribus adtributa est, adscriptum est, ut haec in fronte eius exstent: „uita alexandri seueri elii lampridii spartiani ad constantinum augustum." 16)

16) Ne quis me praeterisse neglegentia codicem quendam bibliothecae Vaticanae suspicetur, in quo ,Aelii Lampridii orationes et alia opuscula' contineri Montefalconius (biblioth. mss. tom. I p. 287) dicit, moneam, Lampridium esse poetam laureatum, qui carmina misit ad Carolum Francorum regem. — Alius codex Vaticanus nr. 5114 sec. XV flores continet et ex aliis et ex hisce scriptoribus collectos, qui cum perpaucas sententias excerptas contineat, omnino nullius est preti. incipit p.

Ex relicuis codicibus, quorum ab aliis mentio facta est, *codex Regius* nr. 580 membranaceus, sec. XV (catal. reg. IIII p. 159), quem Casaubonus saepe secutus est, codicibus familiae Σ est adnumerandus, nec non duo codices quos Fea[17]) inspexit, bibliothecarum Romanarum *Chigianae* et *Angelicanae*, quorum notitiam debeo Marquardtio Gothano, uiro humanissimo. hos ut ipse Romae uiderem, frustra operam consumpsi, cum bibliothecae Chigianae identidem mihi petenti aditus non praeberetur, codex Angelicanus in catalogo eius bibliothecae, qui omnes libros diligenter enumeratos continet, non exstaret, ut periisse uideatur. cum tamen in utroque Hadr. 5 ,Bactriani' pro eo quod familiae Π et Ψ exhibent ,Brittani', c. 19 ,lauacrum agrippine' pro ,lauacrum agrippae' se legisse Fea enotauerit, eos in numero codicum familiae Σ esse ponendos satis constat.

Praeterea Casaubonus usus est libro quodam Augustano, porro codicibus Angeli Politiani, Vincenti Pinelli, Cuiaci, Turnebi; e quibus tamen cum perpaucas adtulerit scripturas, id unum adfirmare licet, eos non ita abhorrere a Regio neque in optimorum librorum numero esse habendos.

Denique ex eis libris, quorum in bibliothecarum catalogis mentionem esse factam inueneram quosque in hist. crit. p. 25 collectos adtuleram, ut hosce ipse uiderem, nondum mihi contigit: codicem Regium nr. 5816 membran. anno 1356 exaratum et cod. eiusdem bibliothecae nr. 5817 membr. sec. XV, qui

---

32 „incipiunt flores ex uita ellis imperatoribus collecti ex istoria elij spartiani auctoris operis istoriographi. Verba elij Vxor enim dignitatis nomen est non uoluptatis. faustus quintillus. Non debet imperare is qui armis aduersario non potest resistere. uerba auctoris." Expl. p. 36: „sed sibi habeat artes suas timiditas calcanda uirtutibus." Iordanus (cf. praefat. p. X) praeter Palatinum integrum et excerpta hosce libros bibliothecae Vaticanae inspexit: Vatic. n. 1899. 1901. Ottob. 1304. Vat. 5114. Vatic. 3311(: „continet Diadumenum Opilium Macrinum Alexandrum uitas manu Pomponii Laeti scriptas"). quorum qui ultimo loco ab Iordano est positus, me fugit, quos ego praeter illos in bibliotheca Vaticana sex inueni, Iordanum.

17) cf. ,Effemeridi Letterarie Rom. 1821 Ottobre fasc. 13' et ,Difesa di Elio Spartiano per la vita di Lucio Elio Vero Cesare' in ,Atti dell'accademia Romana d'Archeologia III p. 103-117'.

tamen Alexandrum Lampridio, non Spartiano ut cod. Reg. nr. 5817 adtribuunt, ut fortasse fam. Ψ adnumerandi sint (catal. reg. IIII p. 159 et 160), Malatestianum plut. XV nr. 4 (ap. Mucciol. p. 90) sec. XV, in quo idem illud supplementum Mucciolo legit quod in libris fam. Σ post uitas Maximi Balbinique est, Middlehillanum 2163 sec. XIIII membran. (Haenel. catal. libr. mss. p. 462), codicem Regium nr. 1750, qui fragmenta Capitolini Lampridi Spartiani Trebelli Vopisci continet (catal. III p. 183).[18])

Omnes tamen recentioris sunt aetatis, ut uerear, ut multum ex eis ad hosce scriptores emendandos redundet.

Quae cum ita sint, unos omnium sequendos esse codices Bambergensem et Palatinum adparet. relicui enim qui omnes scriptores non redactos in conpendium contineant, quamquam non sunt descripti ex alterutro eorum, tamen fluxerunt ex libris, qui eis erant simillimi eisdemque lacunis atque grauibus mendis erant corrupti. sed cum *B* et *P* archetypi scripturam fere integram seruauerint, ceteri exceptis codicibus duobus, quos quarto quintoque loco posuimus, ut genuinam scripturam aliquot locis eos seruare potuisse a uero non abhorreat, tamen tanta libidine correcti atque mutati sunt, ut eorum auctoritas prorsus nulla sit, cum discernere nequeas, utrum ea scriptura quae haud contemnenda uideatur, a scriptore ipso an ab interpolatore profecta sit. eodem in numero etiam codicem Vaticanum nr. 1899, qui inter hosce facile praestantissimus est, esse habendum iam supra exposuimus, atque etiam codicis Vaticani 5301 (4) et Ambrosiani A 269 inf. (5) auctoritates multum cedere *B* et *P*, praeterquam quod aetatis multo recentioris sunt, inde conligitur, quod etiam hosce in quibusdam rebus manum interpolatoris prae se ferre supra docuimus. ita tantum eorum fidem in subsidium uocaui, ut codicibus *B* et *P* inter se discrepantibus eam scripturam, cum utraque ferri posset, in textum reciperemus, cui editio Mediolanensis *(M)*, quam Bonus Accursius codice Vaticano usus curauit, adstipularetur.

A qua ratione in rebus orthographicis discedendum fuisse,

---

18) In museo Britannico codicem horum scriptorum adseruari Iodranus in praefat. p. XI me docuit.

non est quod pluribus demonstrem, cum ed. Med. ex codice recentioris aetatis fluxerit. itaque cum certum aliquem scribendi modum hisce scriptoribus obtrudere nollem, in ea re sola uestigia *B* et *P*, quoad licebat, secutus sum, si inter se consentirent, etiam tum cum sibi non constarent.[19]) codicibus *B* et *P* uero inter se dissentientibus eam scripturam recepi, quae aut cum aliis locis eorundem scriptorum congrueret, aut inscriptionibus antiquissimisque libris mss. magis confirmaretur.

In adnotatione critica omnes scripturas discrepantes codicum *B* et *P* quoad fieri potuit diligentissime adposuimus; ut quod in contextu legitur, ni contrarium conmentario adfirmatur, in eis exstare existimandum sit, nisi quod exceptis nominibus propriis non ubique diligenter inde a uita Aeli enotauimus, utrum *u* an *b*, *e* an *ae* in eis esset. eandem rationem secuti sumus in diuersis manibus distinguendis, ita ut si alteram manum (B^2 uel P^2) uel priorem (B^1 uel P^1) in adnotatione adtulimus, prior uel altera id praebeat quod in contextu est. solam manum tertiam codicis *P* (P^3) inde a uita Aeli selectis tantum modo locis respicere soliti sumus. deinde etiam ex excerptis Palatinis non addidimus scripturas discrepantes nisi grauiores; neque operae pretium esse duximus accurate enarrare, quae excerpta sint quae non excerpta sint. quam ob rem nihil ex silentio de eorum scriptura concludi posse consentaneum est. porro discrepantias editionis Mediolanensis neglectis erroribus quos typographi culpa commissos esse quiuis uideat, potiores fere omnes adscripsimus et propter eam quam supra conmemorauimus causam et ut omnes libros non solum *B* et *P* uel in minimis rebus plerumque inter se consentire adpareret; denique ad uitam Hadriani scripturas codicis Vaticani nr. 1899 notauimus ad confirmandum iudicium, quod supra de eo tulimus. cui emendationem, quae in orationis tenorem recepta est, debeam, plerumque

---

19) Fortasse iniuria neglexi, quod in uit. Com. 4, 5 *B* et *P* exhibent ‚Sauteri', qui amicus Commodi aliis locis et eiusdem capitis et antecedentis ‚Saoter' dicitur. cf. Laocoon et Laucoon (Wagner, orthograph. Vergil. p. 444). Laudicia Itiner. Anton. ed. Parthey et Pinder p. 68. 91. 160. titul. Orell. 3520., similia.

adscripsi; si nemo conmemoratus est, emendatio iam inde ab Erasmo uolgata est.

Haec iam anno superiore exeunte scripta erant atque in eo erat, ut Lipsiam transmitterem, cum precibus adeunti mihi ministerium regium, ut codicis Bambergensis denuo conferendi mihi facultatem faciat, quocum plagulas editionis meae conferre uolebam, responsum datur, occupatum eum esse Berolini ab Henrico Iordano, simul rumor ad me peruenit, ab eo uiro docto consociata opera cum Francisco Eyssenhardto eorundem scriptorum nouam editionem parari. quam ob rem cum distulissem consilium usque ad aduentum libri Bambergensis, simul cum eo diu frustra expectato nuntius adlatus est, editionem illam Berolinensem aut iam factam esse publici iuris aut proximis diebus factum iri. tum uero cohibui scriniis meam operam, cum expectandum esse censerem, an negotium ab illis uiris ita conficeretur, ut mihi nihil magnopere relinqueretur, quod ad rem conferrem. id autem non ita esse, nunc cum editio illa praesto est facile intellexi; multa enim restare uidentur, quae corrigenda sint, haud pauca etiam ad codicem *B* recte cognoscendam supplenda, ex quo, cum dudum ante hos septem annos Friderici Haasi beneficio examinatum rursus liberalitate ministeri regi in manibus habeam, locis singulis denuo accurate exploratis non omnia recte notata esse pro certissimo adfirmare possum. omissae enim sunt unius uitae Hadriani haece eius scripturarum discrepantiae

p. 9	u. 9 ed. meae	(p. 8	u. 17 ed. Berol.)	instatuit *a m. pr.*
10	11	9	19	et *ante* senatores *addunt B et P, omissum in contextu.*
11	13	10	20	eum *om.*
11	24	11	2	adhortatos *m. pr.*
12	15	11	21	brittaniam
12	23	11	28	prauatus
13	18	12	23	et *ante* caute *om. m. pr.*

p. 14	u. 22 ed. meae (p. 13	u. 27 ed. Berol.)	superne *m. pr.*
14	31	14	4	fulmine *m. pr.*
14	31	14	5	dicidens *m. pr.*
15	25	14	28	famamosissimis
16	1	15	4	millites
16	26	15	28	rutundos *m. pr.*
17	4	16	5	anno toto *m. pr.* (toto anno *m. sec.* = *PM*)
17	7	16	8	rethoribns
17	14	16	14	rethores
18	6	17	6	iactantantissimus
18	23	17	22	dirueretur
21	16	20	12	fasiono *m. pr.*
22	31	21	26	pletorium

deinde falso adscriptae sunt haece scripturae eiusdem uitae:
p. 15, 10 (p. 14, 4) in *B* clare scriptum est, ‚geometrię', non ‚geometrae'
p. 15, 27 (p. 15, 1) ‚catalium' non ‚cattilium'
20, 25 (19, 21) ‚numenclatore' non ‚numenclatori'
25, 21 (24, 12) ‚ridiga' a pr. m., non ‚rigiga'.
etiam plura uero aut falso aut omnino non enotata sunt in uolumine altero.

Quae cum res ita se haberent in codice *B*, quem editores Berolinenses in ipsis plagulis corrigendis ante oculos habebant, „ut satis confidenter sponderi posse" adfirmarent, „non multa de hoc libro se fugisse", typothetas operam non perdituros esse ratus, si adparatum criticum a me collectum etiam post Iordanum Eyssenhardtumque typis exprimerent, consilio proposito non mutato ea quae scripseram paucis notis ex editione Berolinensi adiectis prelo subieci.

In ipsis uerbis constituendis ea re editio mea differt a Berolinensi quod accuratius, quam in illa factum est, in rebus grammaticis et orthographicis uestigia codicum pressi. qua quidem in re quamquam non ignorabam magnum esse periculum, ne confusis eis quae ipsi illi historici, atque eis quae librarii scripserunt, ad inferiora saecula aberrarem, tamen in uniuersum me propius ad id quod Spartianum eiusque aequales scripsisse et titulis et scriptoribus eiusdem aetatis perlu-

stratis ueri simile esse reppereram, accessisse satis confidam. neque enim neglexi, ut pauca quaedam ex ipsis primis paragraphis exempla adferam, quod in uita Hadriani c. 2 § 1 *B* et *P* exhibent: ‚uenando [uenandi ed. Berol.] studiosus' (cf. Plaut. mil. glor. 801 [III 1, 307] ‚qui nisi adulterio, studiosus rei nulli aliaest improbus'), § 4 ‚Hadriano peritia [peritiam ed. Berol.] caelestium callente' (cf. Pescenn. c. 9 extr. ‚de mathesi, qua callebat, dixisse' et multa exempla apud Forcellinium), § 5 ‚ad gratulationem exercitus missus Germaniam [in Germ. ed. Berol.] superiorem translatus est.' (cf. histor. crit. p. 38.)

Quoniam eodem fere fundamento ad hosce scriptores recensendos usi sumus, in multis locis sanandis ad idem remedium nos peruenisse non est mirum. quod ubi factum est, editorum Berolinensium nomina uel Theodori Mommseni, qui egregiis aliquot inuentis de hisce libris bene meritus est, uncis inclusa addidimus, cum ex eo consensu non exiguam probabilitatis speciem emendationibus accedere putaremus.

Scribebam Posnaniae mense Nouembri anni CIↃDCCCLXIIII.

CONSPECTVS SIGLORVM.

B	codex Bambergensis B^1 prima manus, B^2 altera manus et cet.
P	codex Palatinus
exc.	excerpta Palatina
V	cod. Vaticanus 1899
M	editio princeps Mediolanensis
C	Casaubonus
Gr.	Ianus Gruterus
S	Salmasius.

CORRIGENDVM:

p. 9 u. 32 l. pro ‚plures': ‚plurimos'.

VITAE

DIVERSORVM PRINCIPVM ET TYRANNORVM
A DIVO HADRIANO VSQVE AD NVMERIANVM
A DIVERSIS CONPOSITAE

AELII SPARTIANI

DE VITA

HADRIANI

Origo imperatoris Hadriani uetustior a Picentibus, 1
posterior ab Hispaniensibus manat, si quidem Hadria ortos maiores suos apud Italicam Scipionum temporibus resedisse in libris uitae suae Hadrianus ipse commemorat.
Hadriano pater Aelius Hadrianus cognomento Afer fuit, 2
consobrinus Traiani imperatoris, mater Domitia Paulina Gadibus orta, soror Paulina nupta Seruiano, uxor Sabina, atauus Maryllinus, qui primus in sua familia senator populi Romani fuit.
Natus est Romae VIIII kl. Feb. Vespasiano septies et 3 a. 829 a. u. / 77 p. Ch.
Tito quinquies consulibus. ac decimo aetatis anno patre 4
orbatus Vlpium Traianum praetorium tunc, consobrinum suum, qui postea imperium tenuit, et Caelium Attianum
equitem Romanum tutores habuit. inbutusque inpensius 5
Graecis studiis, ingenio eius sic ad ea declinante ut a nonnullis Graeculus diceretur, quintodecimo anno ad patriam 2

1 spartiani de uita hadriani *BP* [adr. *B*]. *litteris rubris et hic et ceteri uitarum tituli picti sunt* ad diocletianum augustum *add.* P^3M 4 uetuscior *B* 5 hyspanientibus *V* ///ortos B^1P *exc.* (h *eras.*) hadrianus ortus B^2 6 itali//am *P* ytaliam *V* italiam *exc. M* 7 commemoret B^1 *exc.*^{1} commemorat B^2P (a *in ras.*) *exc.*^{2} 8 attauus *B* 11 Marullinus *S* 13 uespassiano *B* 15 tunc P^1 uirum P^3V 16 celium tacianum *BM* caelium tatianum *P exc.* accianum *V* (*prius* a *in ras.*) *em. S* 17 grecis *B* 18 greculus *B*

redit ac statim militiam iniit, uenando usque ad reprehen-
2 sionem studiosus. quare a Traiano abductus a patria et
pro filio habitus nec multo post decemuir litibus iudican-
dis datus atque inde tribunus secundae Adiutricis legionis
3 creatus. post hoc in inferiorem Moesiam translatus extre-
4 mis iam Domitiani temporibus. ibi a mathematico quodam
de futuro imperio id dicitur conperisse quod a patruo
magno Aelio Hadriano peritia caelestium callente prae-
5 dictum esse conpererat. Traiano a Nerua adoptato ad
gratulationem exercitus missus Germaniam superiorem
6 translatus est. ex qua festinans ad Traianum, ut primus
nuntiaret excessum Neruae, a Seruiano, sororis uiro, (qui
et sumptibus et aere alieno eius prodito Traiani odium in
eum mouit) diu detentus fractoque consulte uehiculo tar-
datus, pedibus iter faciens eiusdem Seruiani beneficiarium
7 anteuenit. fuitque in amore Traiani, nec tamen ei per
paedagogos puerorum, quos Traianus inpensius diligebat,
8 †Gallo fauente defuit. quo quidem tempore cum sollicitus
de imperatoris erga se iudicio, Vergilianas sortes consu-
leret,

Aen. VI 808 sqq.

> Quis procul ille autem ramis insignis oliuae
> sacra ferens? nosco crines incanaque menta
> regis Romani primam qui legibus urbem
> fundabit, Curibus paruis et paupere terra
> missus in imperium magnum, cui deinde subibit,

sors excidit, quam alii ex Sibyllinis uersibus ei prouenisse
9 dixerunt. habuit autem praesumptionem imperii mox fu-
turi ex fano quoque Niceforii Iouis manante responso,

1 praehensionem *BM* usque ad repręh. *P* (que ad re *in ras. erasae tamen uidentur quinque tantummodo litterae*) *V* 2 troiano B^1 (*sic*) 3 indicandis *B* 4 secunde *B* 5 hec *P* 6 domitianis *BP* (*in quo* s *eras. est*) mathemtico *V* 8 pererat V^1 persenserat V^2 9 in *ante* Germaniam *add.* P^3V 14 fracto *P* (*teste Iordan.*) 15 ueneficiarum B^1V ueneficiarium B^2 ueneficia////// *P* beneficio *M em. C* 16 ei *deest in B* 17 pedagogos *B* 18 Gallo faciente inuidia defuit *C* malefauentia *Gr* 19 uirgil. P^3 (i *in ras.*) consuleret sortes *V* 24 fundauit *BPVM em. C ex Reg.* 26 sybillinis *BP* 27 presumptionem *B* 28 nicheforii *V*

quod Apollonius Syrus Platonicus libris suis indidit. de- 10
nique priuatim suffragante Sura ad amicitiam Traiani ple-
niorem redit nepte per sororem Traiani uxore accepta
fauente Plotina, Traiano leuiter, ut Marius Maximus dicit,
uolente.

Quaesturam gessit Traiano quater et Articuleio con- 3 a. 853/101
sulibus, in qua cum orationem imperatoris in senatu agre-
stius pronuntians risus esset, usque ad summam peritiam
et facundiam Latinis operam dedit. post quaesturam acta 2
senatus curauit atque ad bellum Dacicum Traianum fami-
liarius prosecutus est; quando quidem et indulsisse uino 3
se dicit Traiani moribus obsequentem atque ob hoc se a
Traiano locupletissime muneratum. tribunus plebis factus 4
est Candido et Quadrato iterum conss. in quo magistratu 5 a. 857/105
ad perpetuam tribuniciam potestatem omen sibi factum
adserit, quod paenulas amiserit quibus uti tribuni plebis
pluuiae tempore solebant, imperatores autem numquam.
unde hodieque imperatores sine paenulis a togatis uiden-
tur. secunda expeditione Dacica Traianus eum primae 6
legioni Mineruiae praeposuit secumque duxit; quando
quidem multa egregia eius facta claruerunt. quare ada- 7
mante gemma quam Traianus a Nerua acceperat donatus
ad spem successionis erectus est. praetor factus est sub 8
Surano bis et Seruiano iterum conss., cum sestertium ite- a. 859/107
rum uicies ad ludos edendos a Traiano accepit. legatus 9
postea praetorius in Pannoniam inferiorem missus Sar-
matas compressit, disciplinam militarem tenuit, procura-
tores latius euagantes cohercuit. ob hoc consul est factus. 10 a. 861/109
in quo magistratu ut a Sura conperit adoptandum se a
Traiano esse, ab amicis Traiani contempni desiit ac ne-

2 statim *BPVM* priuatim *scripsi cf. exerc. crit. p. 1* Sura] sit' in *V* 4 dt̃ *B* (t *in ras.*) dicit *P* (it *in ras.*) 6 questuram *B* (*ita etiam u. 9*) ar//iculeio *P* (t *eras.*) 10 dacicum] *in B* ci *in ras. in P* cic *in ras.* dacum *M* 11 quanto *BPV* 14 magestratu *V* 16 penulas *BP* 19 //eum *B* prime *BV* 23 pretor *B* 24 *fort.* Suburano bis et Seruiano [iterum] conss. *cf. exerc. p. 15* iterum *deleui cum Doduell. prael. Camden. p. 431.* 24 sestertium uicies *Mommsenus* 27 compssit *B* 28 coercuit *PVM* 29 et *BPVM em. Egnatius*

11 glegi. et defuncto quidem Sura Traiani ei familiaritas
crebuit, causa praecipue orationum quas pro imperatore
4 dictauerat, usus Plotinae quoque fauore, cuius studio
etiam legatus expeditionis Parthicae tempore destinatus
2 est. qua quidem tempestate utebatur Hadrianus amicitia
Sosi Papi et Plaetori Nepotis ex senatorio ordine, ex
equestri autem Attiani, tutoris quondam sui, et Liuiani
3 Turbonis. in adoptionis sponsionem uenit Palma et Celso,
inimicis semper suis et quos postea ipse insecutus est, in
a. 870/118 4 suspicionem adfectae tyrannidis lapsis. secundo consul
fauore Plotinae factus totam praesumptionem adoptionis
5 emeruit. corrupisse eum Traiani libertos, curasse delica-
tos eosdemque saepe iniisse per ea tempora quibus in
6 aula familiariorum fuit, opinio multa firmauit. quinto
iduum August. die legatus Suriae litteras adoptionis acce-
7 pit; quando et natalem adoptionis celebrari iussit. tertium
iduum earundem, quando et natalem imperii statuit cele-
brandum, excessus ei Traiani nuntiatus est.

8 Frequens sane opinio fuit, Traiano id animi fuisse ut
Neratium Priscum, non Hadrianum successorem relinque-
ret, multis amicis in hoc consentientibus, usque eo ut
Prisco aliquando dixerit: „commendo tibi prouincias, si
9 quid mihi fatale contigerit“. et multi quidem dicunt,
Traianum in animo id habuisse, ut exemplo Alexandri
Macedonis sine certo successore moreretur, multi ad se-
natum eum orationem uoluisse mittere petiturum, ut, si
quid ei euenisset, principem Romanae rei publicae sena-
tus daret, additis dum taxat nominibus ex quibus opti-
10 mum idem senatus eligeret. nec desunt qui factione Plo-
tinae mortuo iam Traiano Hadrianum in adoptionem ad-

1 definito *BV* defuncto *P* (ɔc *in ras.*) [defūto *P teste Iordano*] 2 cre//uit *B* (u *aut* a *eras.*) *P* (b *eras.*) creuit *VM* imperatores *BP*[1] (s *eras.*) 3 plotine *B* 4 parthice *B* 6 pletori *BPVM* 7 sequestri *BP*[1] (s *eras.*) acciani *VM* 10 adiecte *B* adiectae *PVM em. S* 12 cum *B* 13 sepelisse *BPVM em. C* 14 familiarior *VM* quintum *BP*[1]*V* 15 augus̃t *B* august' *P* 23 michi *V* 26 titurum *B*[1]*P*[1] dicturum *B*[2] *em. P*[2] 27 reipublice *B* 28 daret senatus *B*[1]

scitum esse prodiderint supposito qui pro Traiano fessa
uoce loquebatur.
Adeptus imperium ad priscum se statim morem insti- 5
tuit et tenendae per orbem terrarum paci operam inten-
dit. nam deficientibus is nationibus quas Traianus sube- 2
gerat Mauri lacessebant, Sarmatae bellum inferebant,
Brittanni teneri sub Romana ditione non poterant, Aegy-
ptus seditionibus urgebatur, Lycia denique ac Palaestina
rebelles animos efferebant. quare omnia trans Eufraten 3
ac Tigrim reliquit exemplo, ut dicebat, Catonis, qui Ma-
cedonas liberos pronuntiauit, quia tueri non poterant.
Sarmatosirin, quem Traianus Parthis regem fecerat, quod 4
eum non magni ponderis apud Parthos uideret, proximis
gentibus dedit regem.
Tantum autem statim clementiae studium habuit ut, 5
cum sub primis imperii diebus ab Attiano per epistolas
esset ammonitus, ut et Baebius Macer praefectus urbis, si
reniteretur eius imperio, necaretur et Laberius Maximus,
qui suspectus imperio in insula exulabat, et Frugi Crassus,
neminem laederet; quamuis Crassum postea procurator 6
egressum insula, quasi res nouas moliretur, iniussu eius
occiderit. militibus ob auspicia imperii duplicem largitio- 7
nem dedit. Lusium Quietum sublatis gentibus Mauris, 8
quos regebat, quia suspectus imperio fuerat, exarmauit
Marcio Turbone Iudaeis conpressis ad deprimendum tu-
multum Mauretaniae destinato. post haec Antiochia di- 9
gressus est ad inspiciendas reliquias Traiani, quas Attia-
nus Plotina et Matidia deferebant. quibus exceptis et 10

2 loqueretur *P* (re *in ras.*, ba *ut uid. eras.*) loquebatur uel loqueretur *V* 4 tenende *B* impendit *P* 5 his *BPVM* is *scripsi* 6 sarmate *BP* 7 brittani B^1 8 licya *BP* palestina *BPM* 9 afferebant *BPVM em. Vrsinus* 10 tyggrim *B* dicebant *BPM em. in Vat.* 12 Parthamosirin *C* Παρθαμάσιρις *Dionis 68, 17 11 p. 314 Bek.* 15 dementiae *B* 17 admonitus *PVM* bebius *BPM* 21 iniusso BPV^1 iniussu V^2M 22 ab B^1 duplicem *om.* P^1 *add.* P^3 25 iudeis *B* iudaei P^1 26 mauritaniae (it *in ras.*) *P* antiochiam *BPV*

naui Romam dimissis ipse Antiochiam regressus praepo-
sitoque Syriae Catilio Seuero per Illyricum Romam uenit.
6 Traiano diuinos honores datis ad senatum et quidem
accuratissimis litteris postulauit et cunctis uolentibus me-
ruit, ita ut senatus multa, quae Hadrianus non postula-
2 uerat, in honorem Traiani sponte decerneret. cum ad se-
natum scriberet, ueniam petit, quod de imperio suo iudi-
cium senatui non dedisset, salutatus scilicet praepropere
a militibus imperator, quod esse res publica sine impera-
3 tore non posset. cum triumphum ei senatus, qui Traiano
debitus erat, detulisset, recusauit ipse atque imaginem
Traiani curru triumphali uexit, ut optimus imperator ne
4 post mortem quidem triumphi amitteret dignitatem. pa-
tris patriae nomen delatum sibi statim et iterum postea
5 distulit, quod hoc nomen Augustus sero meruisset. aurum
coronarium Italiae remisit, in prouinciis minuit, et quidem
difficultatibus aerarii ambitiose ac diligenter expositis.
6 Audito dein tumultu Sarmatarum et Roxalanorum
7 praemissis exercitibus Moesiam petit. Marcium Turbo-
nem post Mauretaniam praefecturae infulis ornatum Pan-
8 noniae Daciaeque ad tempus praefecit. cum rege Roxa-
lanorum, qui de inminutis stipendiis querebatur, cognito
negotio pacem conposuit.
7 Nigrini insidias, quas ille sacrificanti Hadriano con-
scio sibi Lusio et multis aliis parauerat, cum etiam suc-
2 cessorem Hadrianus sibimet destinasset, euasit. quare
Palma Tarracenis, Celsus Bais, Nigrinus Fauentiae, Lu-
sius in itinere senatu iubente, inuito Hadriano, ut ipse
3 in uita sua dicit, occisi sunt. unde statim Hadrianus ad

2 yllíricum *B* 3 dari a senatu P^2 *in ras.* (*eras. ut uid.*: datis ad senatum) 9 reipublice B^1P^1V 13 t curru B^1 14 sibi delatum *B* 17 ambitiosae *B* 18 rex alanorum *BV* regis alanorum *P* (regis P^3 *in ras.*) alanorum *M* Roxolanorum *C* Roxalanorum *scripsi cum Plinio n. h. IIII 80* 20 maurataneę BV^1P^1 (*ut uidetur sed eras. et* mauritaniae *superscr.*) mauritaniae V^2M Mauretaniam *scripsi* praefecturam *M* 21 dacieque *B* mox alanorum *BVM* roxolanorum *libri*, *C* Roxalanorum *scripsi* 24 insidiis B^1 27 fauentie// *B* (s *eras. ut uid.*)

refellendam tristissimam de se opinionem, quod occidi
passus esset uno tempore quattuor consulares, Romam
uenit Dacia Turboni credita, titulo Aegyptiacae praefectu-
rae, quo plus auctoritatis haberet, ornato, et ad conpri-
mendam de se famam congiarium duplex praesens po-
pulo dedit ternis iam per singulos aureis se absente di-
uisis. in senatu quoque excussatis quae facta erant iura- 4
uit, se numquam senatorem nisi ex senatus sententia pu-
niturum. statim cursum fiscalem instituit, ne magistratus 5
hoc onere grauarentur. ad colligendam autem gratiam 6
nihil praetermittens infinitam pecuniam, quae fisco debe-
batur, priuatis debitoribus in urbe atque Italia, in pro-
uinciis uero etiam ex reliquis ingentes summas remisit
syngrafis in foro diui Traiani, quo magis securitas omni-
bus roboraretur, incensis. damnatorum bona in fiscum 7
priuatum redigi uetuit omni summa in aerario publico
recepta. pueris ac puellis, quibus etiam Traianus ali- 8
menta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit. sena- 9
toribus, qui non uitio suo decoxerant, patrimonium pro
liberorum modo senatoriae professionis expleuit, ita ut
plerisque in diem uitae suae dimensum sine dilatione
praestiterit. ad honores explendos non solum amicis, sed 10
etiam passim aliquantis multa largitus est. feminas non- 11
nullas ad sustentandam uitam sumptibus iuuit. gladiato- 12
rium munus per sex dies continuos exhibuit et mille feras
natali suo edidit.

Optumos quosque de senatu in contubernium impera- 8
toriae maiestatis adsciuit. ludos circenses praeter natali- 2
cios decretos sibi spreuit. et in contione et in senatu 3
saepe dixit, ita se rem publicam gesturum ut sciret po-
puli rem esse, non propriam. tertio consules, cum ipse 4
ter fuisset, plures fecit, infinitos autem secundi consula-

3 turbone *BP*^{1}*V* 4 ornatos *BP*^{1}*V*^{1} ornatus *P*^{3}*V*^{2} 7 excusatis *P*^{1}*M* excusans *P*^{3} 9 instatuit *B*^{1} 10 honore *BP* honore uel onere *V* 13 reliquiis *BPVM* 14 in *in P sup. lin.* traiani *P*^{2} hadriani *BP*^{1}*VM* 22 restiterit *B*^{1}*P*^{1}*V* restituerit *B*^{3}*P*^{3}*M em. C* 23 passim] pessimis *P*^{3} 27 optimos *P*^{2} *in B* u *in ras.* 30 sepe *B* 31 coñs *B* cos *P*

a. $\frac{871}{119}$ 5 tus honore cumulauit. ipsum autem tertium consulatum
et quattuor mensibus tantum egit et in eo saepe ius dixit.
6 senatui legitimo, cum in urbe uel iuxta urbem esset, sem-
7 per interfuit. senatus fastigium in tantum extulit difficile
faciens senatores ut, cum Attianum ex praefecto praetorii
ornamentis consularibus praeditum faceret senatorem,
nihil se amplius habere quod in eum conferri posset
8 ostenderit. equites Romanos nec sine se de senatoribus
9 nec secum iudicare permisit. erat enim tunc mos ut, cum
princeps causas agnosceret, et senatores et equites Roma-
nos in consilium uocaret et sententiam ex omnium deli-
10 beratione proferret. exsecratus est denique principes qui
11 minus senatoribus detulissent. Seruiano sororis uiro, cui
tantum detulit ut ei uenienti de cubiculo semper occurre-
rit, tertium consulatum, nec secum tamen, cum ille bis
ante Hadrianum fuisset, ne esset secundae sententiae, non
petenti ac sine precatione concessit.

9 Inter haec tamen et multas prouincias a Traiano ad-
quisitas reliquit et theatrum, quod ille in campo Martio
2 posuerat, contra omnium uota destruxit. et haec quidem
eo tristiora uidebantur, quod omnia, quae displicere ui-
disset Hadrianus, mandata sibi ut faceret secreto a Tra-
3 iano esse simulabat. cum Attiani, praefecti sui et quon-
dam tutoris, potentiam ferre non posset, nisus est eum
obtruncare, sed reuocatus est, quia iam quattuor consu-
larium occisorum, quorum quidem necem in Attiani con-
4 silia refundebat, premebatur inuidia. cui cum successo-
rem dare non posset, quia non petebat, id egit ut peteret,
atque ubi primum petit, in Turbonem transtulit potesta-
5 tem; cum quidem etiam Simili alteri praefecto Septicium
6 Clarum successorem dedit. summotis his a praefectura,

5 atutinum *BPVM em. S* 12 princeps *BP*^{1} *corr. P*^{3} 16 ante *om. BP*^{1} (*add. P*^{3}) *V* non *P in ras.* 17 p̃catione *B*
19 relinquit *B*^{1}*P*^{1} marcio *BP* 21 displicerent *B*^{1} displiceret *B*^{2}*P*^{1} (*corr. P*^{3}) *V* uidisse *BP*^{1} (*corr. P*^{3}) *V* 22 decreto a *BVM* decreta *P*^{1} (*ut uid.*) decreto *P*^{2} *em. Mommsenus*
23 tatiani *M* 24 nixus *P*^{3} 25 consularium quattuor *B*
27 praemebatur *P* 28 putebat *B*^{1} 30 similiter *B*^{2} praefecturae *B*^{1}*P*

quibus debebat imperium, Campaniam petit eiusque
omnia oppida beneficiis et largitionibus subleuauit optu-
mum quemque amicitiis suis iungens. Romae uero prae- 7
torum et consulum officia frequentauit, conuiuiis amico-
rum interfuit, aegros bis ac ter die et nonnullos equites
Romanos ac libertinos uisitauit, solaciis refouit, consiliis
subleuauit, conuiuiis suis semper adhibuit. omnia deni- 8
que ad priuati hominis modum fecit. socrui suae honores 9
praecipuos inpendit ludis gladiatoriis ceterisque officiis.

¶ Post haec profectus in Gallias omnes causarios libera- 10
litatibus subleuauit. inde in Germaniam transit pacisque 2
magis quam belli cupidus militem, quasi bellum inmineret,
exercuit tolerantiae documentis eum inbuens, ipse quo-
que inter manipula uitam militarem magistrans, cibis
etiam castrensibus in propatulo libenter utens, hoc est
larido caseo et posca, exemplo Scipionis Aemiliani et Me-
telli et auctoris sui Traiani, multos praemiis nonnullos
honoribus donans, ut ferre possent ea quae asperius iu-
bebat; si quidem ipse post Caesarem Octauianum labantem 3
disciplinam incuria superiorum principum retinuit ordina-
tis et officiis et inpendiis numquam passus aliquem a ca-
stris iniuste abesse, cum tribunos non fauor militum sed
iustitia commendaret, exemplo etiam uirtutis suae ceteros 4
adhortatus, cum etiam uicena milia pedibus armatus am-
bularet, triclinia de castris et porticus et cryptas et topia
dirueret, uestem humillimam frequenter acciperet, sine 5
auro balteum sumeret, sine gemmis fibula stringeret, ca-
pulo uix eburneo spatham clauderet, aegros milites in 6
hospitiis suis uideret, locum castris caperet, nulli uitem
nisi robusto et bonae famae daret nec tribunum nisi plena

3 rome *B* praetorium BP^1 4 conuiuis *P teste Iordano* 5 aut ter *B* in die B^3 10 casuariis *BPV* causariis *M em. Egnat.* eas uariis *Mommsenus* 11 transiit B^2P^3 13 tol-lerantiae *B* eum *om. B add.* B^2 eos P^3M 15 catrensibus P^1 16 larido *B* 10 octauium P^2VM labentem V^2 21 ac//astris *P* 24 adhortatos B^1 27 fibulas *M* strin-geretur *BPV* 29 hospiciis *BP* nulli] al utrem *su-perscr.* P^3

barba faceret aut eius aetatis quae prudentia et annis tri-
7 bunatus robor impleret, nec pateretur quicquam tribunum
a milite accipere, delicata omnia undique summoueret,
8 arma postremo eorum supellectilemque corrigeret." de
militum etiam aetatibus iudicabat, ne quis aut minor
quam uirtus posceret, aut maior quam pateretur humani-
tas, in castris contra morem ueterem uersaretur, agebat-
que, ut sibi semper noti essent, et eorum numerus scire-
11 tur. laborabat praeterea, ut condita militaria diligenter
agnosceret, reditus quoque prouinciales sollerter explo-
rans, ut, *si* alicubi quippiam deesset, expleret. ante omnes
tamen enitebatur, ne quid otiosum uel emeret aliquando
uel pasceret.

2 Ergo conuersis regio more militibus Brittaniam petit,
in qua multa correxit murumque per octoginta milia pas-
suum primus duxit, qui barbaros Romanosque diuideret.
3 Septicio Claro praefecto praetorii et Suetonio Tranquillo
epistularum magistro multisque aliis, quod apud Sabinam
uxorem iniussu eius familiarius se tunc egerant quam re-
uerentia domus aulicae postulabat, successores dedit, uxo-
rem etiam ut morosam et asperam dimissurus, ut ipse di-
4 cebat, si priuatus fuisset. et erat curiosus non solum
domus suae sed etiam amicorum, ita ut per frumentarios
occulta omnia exploraret, nec aduerterent amici, sciri ab
imperatore suam uitam, priusquam ipse hoc imperator
5 ostenderet. unde non iniocundum est rem inserere, ex
6 qua constet, eum de amicis multa didicisse. nam cum ad
quendam scripsisset uxor sua, quod uoluptatibus detentus
et lauacris ad se redire nollet, atque hoc Hadrianus per

2 robur P^2VM 4 superlectilem B^1P (r *eras.*) 7 ueterum *exc.* 8 esse B^1 *corr.* B^3 essent et eorum *P in ras.* non essent *V* 9 condicta B^2PVM 10 solerter *PV* 11 si *add.* B^3P^3 alicui B^1 ante omne *S* 12 nequit B^1 ne quod uel otiosum uel *P teste Iordano* uel otiosum *exc.*[1] miles otiosum *exc.*[2] 16 ut barb. P^3 18 quos *BPVM em. Gr.* 19 uniussu BP^1 inussu *M* iniussu P^2 *mihi suspectum* 21 murosam *B* dimisurus *B* 22 prauatus *B* 24 oculta *P* sui *V* 27 quo B^1PVM 29 labacris *B* uellet *V*

frumentarios cognouisset, petente illo commeatum Hadria-
nus ei lauacra et uoluptates exprobrauit. cui ille: „num
et tibi uxor mea, quod et mihi, scripsit?“ et hoc quidem 7
uitiosissimum putant atque huic adiungunt quae de adul-
torum amore ac nuptarum adulteriis, quibus Hadrianus
laborasse dicitur, adserunt, iungentes quod ne amicis qui-
dem seruauerit fidem.

Conpositis in Brittania rebus transgressus in Galliam 12
Alexandrina seditione turbatus, quae nata est ob Apidem,
qui, cum repertus esset post multos annos, turbas inter
populos creauit, apud quem deberet locari, omnibus stu-
diose certantibus. per idem tempus in honorem Plotinae 2
basilicam apud Nemausum opere mirabili extruxit. post 3
haec Hispanias petit et Tarracone hiemauit, ubi sumptu
suo aedem Augusti restituit. omnibus Hispanis Tarraco- 4
nem in conuentum uocatis dilectumque ioculariter, ut
uerba ipsa ponit Marius Maximus, retractantibus Italicis,
uehementissime ceteris prudenter *et* caute consuluit. quo 5
quidem tempore non sine gloria grauissimum periculum
adiit apud Tarraconem spatians per uiridiaria seruo in
se hospitis cum gladio furiosius inruente, quem retentum
ille ministris adcurrentibus tradidit et, ubi furiosum esse
constitit, medicis curandum dedit in nullo omnino com-
motus. per ea tempora et alias frequenter in plurimis lo- 6
cis, in quibus barbari non fluminibus sed limitibus diui-
duntur, stipitibus magnis in modum muralis saepis fundi-
tus iactis atque conexis barbaros separauit. Germanis 7
regem constituit, motus Maurorum conpressit et a senatu
supplicationes emeruit. bellum Parthorum per idem tem- 8
pus in motu tantum fuit, idque Hadriani conloquio re-
pressum est.

Post haec per Asiam et insulas ad Achaiam nauigauit 13

2 exprobrabit B^1 non M 3 quidam M 4 adultero-rum B^3M 5 hadrianus] *in B* h *eras.* 15 eadem BPV^1 tarraconam BVM tarraconem P (em *in ras.*) 18 et *om.* B^1 (*add.* B^3) PVM 20 seruum B^3 21 inruentem BP^1 (m *eras.*) 22 foriosum B 24 prurimis B *in P* l *in ras.* 26 immo-dum B 30 tamen *exc.* hadriani] *in B* h *eras.* repssum B

et Eleusinia sacra exemplo Herculis Philippique suscepit,
multa in Athenienses contulit et pro agonotheta resedit.
2 et in Achaia quidem etiam illud obseruatum ferunt quod,
cum in sacris multi cultros haberent, cum Hadriano nul-
3 lus armatus ingressus est. post in Siciliam nauigauit, in
qua Aetnam montem conscendit, ut solis ortum uideret
4 arcus specie, ut dicitur, uarium. inde Romam uenit at-
que ex ea in Africam transiit ac multum beneficiorum
5 prouinciis Africanis adtribuit. nec quisquam fere princi-
6 pum tantum terrarum tam celeriter peragrauit. denique
cum post Africam Romam redisset, statim ad orientem
profectus per Athenas iter fecit atque opera, quae apud
Athenienses coeperat, dedicauit, ut Iouis Olympii aedem
et aram sibi, eodemque modo per Asiam iter faciens
7 templa sui nominis consecrauit. deinde a Capadocibus
8 seruitia castris profutura suscepit. toparchas et reges ad
amicitiam inuitauit, inuitato etiam Osdroe rege Parthorum
remissaque illi filia, quam Traianus ceperat, ac promissa
9 sella, quae itidem capta fuerat. cumque ad eum quidam
reges uenissent, ita cum his egit ut eos paeniteret, qui
uenire noluerunt, causa speciatim Farasmanis qui eius
10 inuitationem superbe neglexerit. et circumiens quidem
prouincias procuratores et praesides pro factis supplicio
adfecit, ita seuere ut accusatores per se crederetur in-
mittere.

14 Antiochenses inter haec ita odio habuit ut Syriam a
Phoenice separare uoluerit, ne tot ciuitatum metropolis
2 Antiochia diceretur. mouerunt ea tempestate et Iudaei
3 bellum, quod uetabantur mutilare genitalia. sed in monte
Casio, cum uidendi solis ortus gratia nocte ascendisset,
imbre orto fulmen decidens hostiam et uictimarium sacri-

8 aficam B^1 (*corr.* B^3) P^1 9 ne *BPV* 10 tantum celeriter B^1PV 13 eadem BP^1 17 ostroe *B* cosdroe P^3V^2 18 remisaque B^1 *corr.* B^3 19 quidem *BPVM* 20 peniteret *BP* 21 causas *B* feras manis *V* 22 superne B^1 27 phoenicae *B* 30 cassio *M* 31 fulmine B^1P^1V fulmini *M* dicidens B^1V uictimarum B^1P^1VM uictimas B^3P^3 *em.* *Egnat.*

ficanti adflauit. peragrata Arabia Pelusium uenit et Pom- 4
pei tumulum magnificentius extruxit. Antinoum suum, 5
dum per Nilum nauigat, perdidit, quem muliebriter fleuit.
de quo uaria fama est aliis eum deuotum pro Hadriano 6
adserentibus, aliis quod et forma eius ostentat et nimia
uoluptas Hadriani. et Graeci quidem uolente Hadriano 7
eum consecrauerunt oracula per eum dari adserentes,
quae Hadrianus ipse conposuisse iactatur, fuit enim poe- 8
matum et litterarum nimium studiosissimus. arithmeti-
cae geometriae picturae peritissimus. iam psallendi et 9
cantandi scientiam prae se ferebat, in uoluptatibus nimius.
nam et de suis dilectis multa uersibus conposuit. [ama-
toria carmina scripsit.] idem armorum peritissimus et 10
rei militaris scientissimus, gladiatoria quoque arma tracta-
uit. idem seuerus laetus, comis grauis, lasciuus cuncta- 11
tor, tenax liberalis, simulator *uerus*, saeuus clemens et
semper in omnibus uarius.

Amicos ditauit et quidem non petentes, cum petenti- 15
bus nihil negaret. idem tamen facile de amicis, quidquid 2
insusurrabatur, audiuit atque ideo prope cunctos uel ami-
cissimos uel eos quos summis honoribus euexit postea ut
hostium loco habuit, ut Attianum et Nepotem et Septicium
Clarum. nam Eudaemonem prius conscium imperii ad 3
egestatem perduxit, Polaenum et Marcellum ad mortem 4
uoluntariam coegit, Heliodorum famosissimis litteris la- 5
cessiuit, Titianum ut conscium tyrannidis et argui passus 6
est et proscribi, Vmidium Quadratum et Catilium Seue- 7
rum et Turbonem grauiter insecutus est, Seruianum so- 8
roris uirum nonagesimum iam annum agentem, ne sibi
superuiueret, mori coegit; libertos denique et nonnullos 9

1 arabiam *exc.*[1] 2 magnificencius *B* antionoum *exc.* 4 uariam B^1 6 greci *B* 7 consesecrauerunt *B* 8 adrianus *B* 9 lioterarum *V* arismeticae *V* 10 psalendi *V* 12 amatoria c. scripsit *uncis inclusit C* 16 uerus *interposui* 18 petentes] petentibus B^3 23 darum *V* nam *BPVM malim* etiam eudemonem *BP* 24 Polyaenum *uolg.* Publicium Marcellum *Zumpt comm. epigr. II p. 16* 25 famamosissimis B^1 27 Catalium *BPM* catalinum *V*

10 milites insecutus est. et quamuis esset oratione et uersu
promtissimus et in omnibus artibus peritissimus, tamen
professores omnium artium semper ut doctior risit con-
11 tempsit obtriuit. cum his ipsis professoribus et philoso-
phis libris uel carminibus inuicem editis saepe certauit.
12 et Fauorinus quidem, cum uerbum eius quondam ab Ha-
driano reprehensum esset, atque ille cessisset, arguenti-
bus amicis, quod male cederet Hadriano de uerbo quod
idonei auctores usurpassent, risum iocundissimum mouit.
13 ait enim: „Non recte suadetis, familiares, qui non pati-
mini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet tri-
ginta legiones.“

16 Famae celebris Hadrianus tam cupidus fuit ut libros
uitae suae scriptos a se libertis suis litteratis dederit iu-
bens, ut eos suis nominibus publicarent. nam et Phlegon-
2 tis libri Hadriani esse dicuntur. Catachannas libros ob-
3 scurissimos Antimachum imitando scripsit. Floro poetae
scribenti ad se:

Ego nolo Caesar esse,
ambulare per Brittanos,
* * * * * * *
Scythicas pati pruinas,

4 rescripsit:

Ego nolo Florus esse,
ambulare per tabernas,
latitare per popinas,
culices pati rutundos.

5 amauit praeterea genus uetustum dicendi. controuersias

1 millites *B* 6 quoddam *M* adriano *BP* 7 reppre-hensum *B* 8 lederet B^1 cederet B^3P (c *in ras.*) 9 usurparent *V* 16 catacannas *B exc. cod. Murbacensis* catacannos *P* (*sed altera linea prioris* n *et* o *in ras.*) catacaymos *V* catacrianos *M* catachanas *Bernhardy Zeitschr. f. Alterth. W. 1834 n. 141* cata-chenas *Bergk in eisdem ann. 1835 n. 37* catachannas *Oriolus* (*ap. Mai. in Front. p. 106 ed. Rom.*) obscrurissimos B^1 18 petae B^1 20 amblare *C* brittannos B^3 *exc. unum uersum in-tercidisse intellexit O. Jahn in Flor. p. XL, post eum O. Müller de P. Annio Floro poeta p. 34* 22 ruinas B^1P^1 25 amblare *C* 26 calices P^2 rotundos B^2P^2M 27 amabit B^1 dicendi ue-

declamauit. Ciceroni Catonem, Vergilio Ennium, Salustio 6
Coelium praetulit eademque iactatione de Homero ac Pla-
tone iudicauit. mathesin sic scire sibi uisus est ut sero 7
kalendis Ianuariis scripserit, quid ei toto anno posset eue-
nire, ita ut eo anno quo perit usque ad illam horam qua
est mortuus scripserit, quid acturus esset. sed quamuis 8
esset in reprehendendis musicis tragicis comicis gramma-
ticis rhetoribus facilis, tamen omnes professores et hono-
rauit et diuites fecit, licet eos quaestionibus semper agita-
uerit. et cum ipse auctor esset, ut multi ab eo tristes 9
recederent, dicebat se grauiter ferre, si quem tristem ui-
deret. in summa familiaritate Epictetum et Heliodorum 10
philosophos et, ne nominatim de omnibus dicam, gramma-
ticos rhetores musicos geometras pictores astrologos ha-
buit, prae ceteris, ut multi adserunt, eminente Fauorino.
doctores, qui professioni suae inhabiles uidebantur, dita- 11
tos honoratosque a professione dimisit.

Quos in priuata uita inimicos habuit, imperator tan- 17
tum neglexit, ita ut uni, quem capitalem habuerat, factus
imperator diceret 'Euasisti'. is quos ad militiam ipse per 2
se uocauit equos mulos uestes sumptus et omnem orna-
tum semper exhibuit. saturnalicia et sigillaricia frequenter 3
amicis inopinantibus misit et ipse ab his libenter accepit
et alia inuicem dedit. ad deprehendendas obsonatorum 4
fraudes, cum plurimis simmatibus pasceret, fercula de
aliis mensis etiam ultimis quibusque adponit. omnes 5
reges muneribus suis uicit. publice frequenter et cum
omnibus lauit. ex quo ille iocus balnearis innotuit: nam 6
cum quodam tempore ueteranum quendam notum sibi in
militia dorsum et ceteram partem corporis uidisset adte-

tustum *M* 1 uirgilio P^2 enium *B* 2 cecilium *M* 3 mathesym *V* mathesim *M* 4 quod *exc.* anno toto B^1 5 periit B^2 7 repraehendendis *B* 8 rethoribus *BPV* 9 eo P^1 *corr.* P^3 questionibus *B* 11 quidem *V* 12 miliaritate P^1 elidorum *BP* 14 rethores *BPV* astrolo as *B* 15 faborino BP^1V 16 professionis B^3 20 his *BP* 24 deprehend. *B* obsenatorum B^3 25 summatibus *BPV* sumentibus *V* sigmatibus *Bernhardy* simmatibus *scripsi* 26 quique P^1 *fort.* sibi ipsi. adponi B^1P^1 iussit adponi P^3VM

rere, percontatus, cur se marmoribus destringendum da-
ret, ubi audiuit, hoc idcirco fieri quod seruum non habe-
7 ret, et seruis eum donauit et sumptibus. uerum alia die
cum plures senes ad prouocandam liberalitatem principis
parieti se adtererent, euocari eos iussit et alium ab alio
8 inuicem defricari. fuit et plebis iactantissimus amator.
peregrinationis ita cupidus ut omnia quae legerat de locis
9 orbis terrarum praesens uellet addiscere. frigora et tem-
pestates ita patienter tulit ut numquam caput texerit.
10 regibus multis plurimum detulit, a plerisque uero etiam
11 pacem redemit, a nonnullis contemptus est; multis in-
gentia dedit munera, sed nulli maiora quam Hiberorum,
cui et elephantum et quinquagenariam cohortem post
12 magnifica dedit dona. cum a Farasmane ipse quoque in-
gentia munia dono accepisset atque inter haec auratas
quoque clamydes, trecentos noxios cum auratis clamydi-
bus in harenam misit ad eius munera deridenda.

18 Cum iudicaret, in consilio habuit non amicos suos aut
comites solum sed iuris consultos et praecipue Iulium Cel-
sum, Saluium Iulianum, Neratium Priscum aliosque, quos
2 tamen senatus omnis probasset. constituit inter cetera,
ut in nulla ciuitate domus aliquae transferendae ad aliam
3 urbem ullius materiae causa diruerentur. liberis pro-
4 scriptorum duodecimas bonorum concessit. maiestatis
5 crimina non admisit. ignotorum hereditates repudiauit
6 nec notorum accepit, si filios haberent. de thesauris ita
cauit ut, *si* quis in suo repperisset, ipse potiretur, si quis

5 parietis B^1 parieti *P* (eti *in ras.*) *exc.* pariter et se *M* 6 iactantantissimus B^1 al. accuratissimus *add.* P^3 8 adiscere *V* 9 texerit *scripsi* (*ita etiam Mommsenus ci.*) texeret BP^1 tegeret VMP^2 13 qui *BPVM* elephantum] *in B* han *in ras.* quingenariam *C* 14 frasmane *BPV* srasmane *M* 15 dona *BPVM em. C* munia *deest in M* auratis B^1 16 trecentes B^1 clamymidibus B^1P^1 18 consilia B^1PM 19 Iuuentium *C* 20 neracium *BPV* 21 omnis *om.* B^1 22 tranferende *BPV* 23 ullis B^1P^1 ullius B^3P^3 *fort.* illius (*idem etiam Iordanus ci.*) diruerettur *B fort.* domus aliqua. 27 iudicauit B^3 si *deest in* BP^1 reperisset *P* portiretur B^1 *P teste Iord.* partiretur B^2

in alieno, dimidium domino daret, si quis in publico, cum
fisco aequabiliter partiretur. seruos a dominis occidi ue- 7
tuit eosque iussit damnari per iudices, si digni essent.
lenoni et lanistae seruum uel ancillam uendi uetuit causa 8
non praestita. decoctores bonorum suorum, si suae aucto- 9
ritatis essent, catomidiari in amphitheatro et dimitti iussit.
ergastula seruorum et liberorum tulit. lauacra pro sexi- 10
bus separauit. si dominus in domo interemptus esset, 11
non de omnibus seruis quaestionem haberi sed de is qui
per uicinitatem poterant sentire praecepit.

In Etruria praeturam imperator egit. per Latina op- 19
pida dictator et aedilis et duumuir fuit, apud Neapolim
demarchus, in patria sua quinquennalis et item Hadriae
quinquennalis, quasi in alia patria, et Athenis archon fuit.
in omnibus paene urbibus et aliquid aedificauit et ludos 2
edidit. Athenis mille ferarum uenationem in stadio exhi- 3
buit. ab urbe Roma numquam ullum uenatorem aut scae- 4
nicum auocauit. Romae post ceteras inmensissimas uo- 5
luptates in honorem socrus suae aromatica populo donauit,
in honorem Traiani balsama et crocum per gradus theatri
fluere iussit. fabulas omnis generis more antiquo in theatro 6
dedit, histriones aulicos publicauit. in circo multas feras 7
et saepe centum leones interfecit. militares pyrrichas po- 8
pulo frequenter exhibuit. gladiatores frequenter specta-
uit. cum opera ubique infinita fecisset, numquam ipse 9
nisi in Traiani patris templo nomen suum scripsit. Romae 10
instaurauit Pantheum saepta basilicam Neptuni sacras ae-
des plurimas forum Augusti lauacrum Agrippae; eaque
omnia propriis auctorum nominibus consecrauit. fecit 11

1 dimidium domidium dom. P^1 2 aequaliter *M* 4 lonistae P^1 9 non *om.* B^1 quęstionem *B* is *scripsi* his *BPVM* 13 demarcus *BPV* 14 arton *B* arcon *P* 15 lusos B^1P^1 lusus P^2M ludos B^2P^3 17 uenetorem *B* 18 auacauit B^2 uocauit P^1 aduocauit *V* rome *B* 23 conto *B Murb.* centum *P sed* um *in ras.* pyrricas *BPVM* 27 pantheon P^3V septa *BPVM* edes *BP* 28 agrippine P^3V eamque B^1 29 et ueterum *BPVM* auctorum *scripsi cf. Suet. Domit.* 5 sed omnia sub titulo tantum suo ac sine ulla pristini auctoris memoria.

et sui nominis pontem et sepulchrum iuxta Tiberim et
12 aedem Bonae Deae. transtulit et colossum stantem atque
suspensum per Decrianum architectum de eo loco in quo
nunc templum urbis est ingenti molimine, ita ut operi
13 etiam elephantos uiginti quattuor exhiberet. et cum hoc
simulacrum post Neronis uultum, cui antea dicatum fue-
rat, Soli consecrasset, aliud tale Apollodoro architecto
auctore facere Lunae molitus est.

20 In conloquiis etiam humillimorum ciuilissimus fuit
detestans eos qui sibi hanc uoluptatem humanitatis quasi
2 seruantis fastigium principis inuiderent. apud Alexandriam
in musio multas quaestiones professoribus proposuit et
3 propositas ipse dissoluit. Marius Maximus dicit, eum na-
tura crudelem fuisse et idcirco multa pie fecisse quod ti-
4 meret, ne sibi idem quod Domitiano accidit eueniret. et
cum titulos in operibus non amaret, multas ciuitates Ha-
drianopolis appellauit, ut ipsam Karthaginem et Athenarum
5 partem. aquarum ductus etiam infinitos hoc nomine nun-
6.7 cupauit. fisci aduocatum primus instituit. fuit memoriae
ingentis, facultatis inmensae. nam ipse et orationes dicta-
8 uit et ad omnia respondit. ioca eius plurima extant;
nam fuit etiam dicaculus. unde illud quoque innotuit
quod, cum cuidam canescenti quiddam negasset, eidem
iterum petenti sed infecto capite respondit „Iam hoc pa-
9 tri tuo negaui.“ nomina plurimis sine numenclatore red-
didit, quae semel et congesta simul audiuerat, ut numen-
10 clatores saepius errantes emendarit. dixit et ueteranorum
nomina, quos aliquando dimiserat. libros statim lectos et
11 ignotos quidem plurimos memoriter reddidit. uno tem-
pore scripsit dictauit audiuit et cum amicis fabulatus est
[si potest credi]. omnes publicas rationes ita complexus

2 daeae *B* *interpunxi ante* transtulit (*Momms.*), *in uolg. interp. post* transtulit. 3 detrianum B^1 10 han B^1 han^{c} *P* 12 immusio *BP* (*t. Iord.*) 17 ethenarum BP^1 *corr.* P^3 athenarum *M* 20 orationes et *BPVM* et orationes *Iordan.* 23 quidam B^1 25 numenlatore V^1 26 cogesta B^1 27 sepius *B* emendauit *BPV* 29 plurimis *BPVM em. C* 31 potes B^1P si potest credi *om. uolg.*

est ut domum priuatam quiuis paterfamilias diligens non
satius nouit. equos et canes sic amauit ut eis sepulchra 12
constitueret. oppidum Hadrianotheras in quodam loco, 13
quod illic et feliciter esset uenatus et ursam occidisset
aliquando, constituit.

De iudicibus omnibus semper cuncta scrutando tam- 21
diu requisiuit quamdiu uerum inueniret. libertos suos 2
nec sciri uoluit in publico nec aliquid apud se posse dicto
suo omnibus superioribus principibus uitia imputans li-
bertorum damnatis omnibus libertis suis, quicumque se
de eo iactauerant. unde extat etiam illud saeue quidem 3
sed prope ioculare de seruis. nam cum quodam tempore
seruum suum inter duos senatores e conspectu ambulare
uidisset, misit qui ei collafum daret *diceret*que: „Noli
inter eos ambulare quorum esse adhuc potes seruus.“ in- 4
ter cibos unice amauit tetrafarmacum, quod erat de fa-
siano sumine perna et crustulo.

Fuerunt eius temporibus fames pestilentia terrae mo- 5
tus, quae omnia, quantum potuit, procurauit multisque
ciuitatibus uastatis per ista subuenit. fuit etiam Tiberis 6
inundatio. Latium multis ciuitatibus dedit, tributa multis 7
remisit. Expeditiones sub eo graues nullae fuerunt; bella 8
etiam silentio paene transacta. a militibus propter curam 9
exercitus nimie multum amatus est, simul quod in eos
liberalissimus fuit. Parthos in amicitia semper habuit, 10
quod inde regem retraxit, quem Traianus inposuerat.
Armeniis regem habere permisit, cum sub Traiano lega- 11
tum habuissent. Mesopotamenos non exegit tributum, 12
quod Traianus inposuit. Albanos et Hiberos amicissimos 13

2 satis *BPVM em. C. Wachsmuth* 3 opidum *BPV* hadrianothermas B^3 6 indicibus *C* 9 liberorum *V* 11 seuero B^1P^1V seuere P^3M seue B^2 *em. Bernhardy* 12 iaculare *V* 14 colla fundaret qui noli *B exc.*[1] colaphum daret qui noli ait *exc.*[2] colaphum daret et diceret P^3 *in ras. M* collafum daret et diceret *V* diceretque *scripsi* (*sic etiam Mommsenus*) 16 amabit B^1 amabat P^3M taetraph. *B* fasiono $B^1P^1V^1$ 18 et terr. *M* 21 solatium B^3 latum *V* 23 pene *BP* 24 nimiae *B* nimiam *PVM* militum B^1 28 mesopotamenis B^2 mesopotamiis//// *P* (iis *in ras.*) *V* a Mesopotamiis *M* exigit *BV*

habuit, quod reges eorum largitionibus prosecutus est,
14 cum ad illum uenire contempsissent. reges Bactrano-
rum legatos ad eum amicitiae petendae causa supplices
miserunt.
22 Tutores saepissime dedit. disciplinam ciuilem non
2 aliter tenuit quam militarem. senatores et equites Roma-
nos semper in publico togatos esse iussit, nisi si a caena
3 reuerterentur. ipse, cum in Italia esset, semper togatus
4 processit. ad conuiuium uenientes senatores stans exce-
pit semperque aut pallio tectus discubuit aut toga sum-
5 missa. diligentia iudicis sumptus conuiuii constituit et ad
6 anticum modum redegit. uehicula cum ingentibus sarci-
nis urbem ingredi prohibuit. sederi equos in ciuitatibus
7 non siuit. ante octauam horam in publico neminem nisi
8 aegrum lauari passus est. ab epistulis et a libellis primus
9 equites Romanos habuit. eos quos pauperes et innocen-
tes uidit sponte ditauit, quos uero calliditate ditatos,
10 etiam odio habuit. sacra Romana diligentissime curauit,
peregrina contempsit. pontificis maximi officium peregit.
11 causas Romae atque in prouinciis frequenter audiuit ad-
hibitis in consilio suo consulibus atque praetoribus et op-
12. 13 tumis senatoribus. Fucinum lacum emisit. quattuor con-
14 sulares per omnem Italiam iudices constituit. quando in
Africam uenit, ad aduentum eius post quinquennium
pluit, atque ideo ab Africanis dilectus est.
23 Peragratis sane omnibus orbis partibus capite nudo et in
summis plerumque imbribus atque frigoribus in morbum in-
2 cidit lectualem. factusque de successore sollicitus primum
de Seruiano cogitauit, quem postea, ut diximus, mori coegit,
3 *item* Fuscum, quod imperium praesagiis et ostentis agitatus
4 speraret. in summa detestatione habuit Pletorium Nepo-
tem, quem tantopere ante dilexit ut ueniens ad eum

2 baccianorum *V* Bactrianorum *M* 3 petende *B* 5 tatores *B*[1] 11 iudices *BPV* iudicum *M* summa diligentia in dies *Mommsenus* conuiuii *om. M* 12 canticum *B* antiqum *P*[2] 13 aequos *B* 14 siniit *V* 19 pontifices *BV* 21 in *om. VM* 28 lectualem *P* lectalem *V* loetalem *M* 30 item *inserui* *interpunxit C* sagitatus *B*[1]

aegrotantem Hadrianus inpune non admitteretur, suspi-
cionibus adductus, et eodem modo et Terentium Gentiá- 5
num, et hunc uehementius, quod a senatu diligi tunc ui-
debat. omnes postremo, de quorum imperio cogitauit, 6
quasi futuros imperatores detestatus est. et omnem qui- 7
dem uim crudelitatis ingenitae usque eo repressit donec
in uilla Tiburtina profluuio sanguinis paene ad exitum
uenit. tunc libere Seruianum quasi adfectatorem imperii, 8
quod seruis regis caenám misisset, quod in sedili regio
iuxta lectum posito sedisset, quod erectus ad stationes
militum senex nonagenarius processisset, mori coegit
multis aliis interfectis uel aperte uel per insidias. quando 9
quidem etiam Sabina uxor non sine fabula ueneni dati ab
Hadriano defuncta est.

Tunc Ceionium Commodum, Nigrini generum insidia- 10
toris quondam, sibi forma commendatum adoptare consti-
tuit. adoptauit ergo Ceionium Commodum Verum inuitis 11
omnibus eumque Helium Verum Caesarem appellauit. ob 12
cuius adoptionem ludos circenses dedit et donatiuum po-
pulo ac militibus expendit. quem praetura honorauit ac 13
statim Pannoniis inposuit decreto consulatu cum sumpti-
bus. eundem Commodum secundo consulem designauit.
quem cum minus sanum uideret, saepissime dictitauit: 14
„In caducum parietem nos inclinauimus et perdidimus
quater milies sestertium, quod populo et militibus pro
adoptione Commodi dedimus.“ Commodus autem prae 15
ualetudine nec gratias quidem in senatu agere potuit
Hadriano de adoptione. denique accepto largius antidoto 16
ingrauescente ualetudine per somnum perit ipsis kalendis
Ianuariis. quare ab Hadriano uotorum causa lugeri est

1 amitteretur *BPVM* 2 adductus est *BPVM* adductus et *Iordan.* 5 futuro *B*[1]*P*[1] 6 ingenite *B* ingeni//tae *P* 7 pene *BP* 9 scaenam *BPVM* strenam *Scaliger* 10 statio-res *B*[1] 12 aparte *P*[1] 13 pabula *B*[2] 16 sui *Reg.* 17 caeionium *B* 18 ad alium *B* ad *del.* *B*[2] 19 adoptationem *B* 20 pretura *B* 21 consulatus *BPM* senatus consulto eundem *V* 23 dictauit *V* 25 millies *P* 28 hadria *B*[1] 29 ingrauiscente *B*[1] periit *B*[2]

24 uetitus. Sed mortuo Helio Vero Caesare Hadrianus in-
gruente tristissima ualetudine adoptauit Arrium Antoni-
num, qui postea Pius dictus est, et ea quidem lege ut ille
sibi duos adoptaret, Annium Verum et Marcum Antoni-
2 num. hi sunt qui postea duo pariter Augusti primi rem
3 publicam gubernauerunt. et Antoninus quidem Pius id-
circo appellatus dicitur quod socerum fessum aetate manu
4 subleuaret. quamuis alii cognomentum hoc ei dicant in-
ditum, quod multos senatores Hadriano iam saeuienti ab-
5 ripuisset, alii, quod ipsi Hadriano magnos honores
6 post mortem detulisset. Antonini adoptionem plurimi
tunc factam esse doluerunt, speciatim Catilius Seuerus,
7 praefectus urbi, qui sibi praeparabat imperium. qua re
8 prodita successore accepto dignitate priuatus est. Hadria-
nus autem ultimo uitae taedio iam adfectus gladio se
9 transfigi a seruo iussit. quod cum esset proditum et in
Antonini usque notitiam uenisset, ingressis ad se praefe-
ctis et filio rogantibusque, ut aequo animo necessitatem
morbi ferret, iratus illis auctorem proditionis iussit oc-
10 cidi. qui tamen ab Antonino seruatus est dicente Anto-
nino, parricidam se futurum, si Hadrianum adoptatus
11 ipse pateretur occidi. statimque testamentum scripsit
12 nec tamen actus rei publicae praetermisit. et post testa-
mentum quidem iterum se est conatus occidere *et* sub-
13 tracto pugione saeuior factus est. petit et uenenum a me-
dico. qui se ipse, ne daret, occidit.

25 Ea tempestate supervenit quaedam mulier, quae dice-
ret, somnio se monitam, ut insinuaret Hadriano, ne se oc-
cideret, quod esset bene ualiturus. quod cum non fecis-
set, esse caecatam. iussam tamen iterum Hadriano eadem

1 et *BPVM* sed *C ex Reg.* haelio *B* 3 et eadem *BPVM* et ea quidem *Iordan. ego conieceram* at ea demum 4 Ceionium Verum *Bernhardy* (*sed cf. Ant. 6*) 8 cognomento *BPVM* 10 alii — detulisset *in P infra contextum* 12 atilius *BPVM* 13 urbis B^3M 16 proditum esset *M* 18 equo *B* 22 statimque — praetermisit dicente — accidi *BPVM transposuit Rob. Bonon.* 23 reipublice *B* pretermisit *P* 24 et *addidi* 26 ipsum B^2 30 esset B^1P^1 est B^2 esse P^2 caecata *B* (*cum ras. sup. tertium* a) *V* iussa *V*

dicere, atque genua eius osculare recepturam *uisum*, si
id fecisset. quod cum insomnium implesset, oculos rece- 2
pit, cum aqua, quae in fano erat, ex quo uenerat, oculos
abluisset. uenit et de Pannonia quidam uetus caecus ad 3
febrientem Hadrianum eumque contingit. quo facto et 4
ipse oculos recepit, et Hadrianum febris reliquit. quam-
uis Marius Maximus haec per simulationem facta comme-
moret. post haec Hadrianus Baias petit Antonino Romae 5
ad imperandum relicto. ubi cum nihil proficeret, arces- 6
sito Antonino in conspectu eius apud ipsas Baias perit
die VI iduum Iuliarum. inuisusque omnibus sepultus est 7
in uilla Ciceroniana Puteolis. sub ipso mortis tempore 8
et Seruianum nonaginta annos agentem, [supra dictum
est,] ne sibi suprauiueret atque, ut putabat, imperaret,
mori coegit et ob leues offensas plurimos iussit occidi,
quos Antoninus reseruauit. et moriens quidem hos uer- 9
sus fecisse dicitur:

Animula uagula blandula
hospes comesque corporis,
quae nunc abibis in loca
pallidula rigida nudula
nec ut soles dabis iocos!

tales autem nec multo meliores fecit et Graecos. 10

Vixit annis LXXII, mensibus V, diebus XVII. imperauit 11
annis XXI, mensibus XI.

Statura fuit procerus, forma comptus, flexo ad pecti- 26
nem capillo, promissa barba, ut uulnera, quae in facie
naturalia erant, tegeret, habitudine robusta. equitauit 2
ambulauitque plurimum armisque et pilo se semper
exercuit. uenatus frequentissime leonem manu sua oc- 3

1 osculari B^2 receptura *BPVM em. Vrs.* uisum *deest in* P^1 (*add.* P^3) *V* uisum si *deest in* B^1 *add.* B^3 2 in somnio *BPVM* 3 aquae in B^1 (*corr.* B^3) P^1 aquae a quo in P^3 4 natus *M* 5 frebrientem *B* 6 contigit *VM* 8 hoc *M* adrianus *B* 9 proficere B^1 accersito *VM* 10 periit B^2 11 die VI// *P* 13 ut supra B^2*M* supra d. est *uncis inclusi* 21 ridiga B^1 24 LXXII *C* 27 que *P* faciae *B* 30 uenatu *M*

cidit. uenando autem iugulum et costam fregit. uenatio-
4 nem semper cum amicis participauit. in conuiuio tra-
goedias comoedias Attellanas sambucas lectores poetas pro
5 re semper exhibuit. Tiburtinam uillam mire exaedificauit,
ita ut in ea et prouinciarum et locorum celeberrima no-
mina inscriberet, uelut Lycium, Academian, Prytanium,
Canopum, Picilen, Tempe uocaret. et, ut nihil praeter-
mitteret, etiam inferos finxit.
6 Signa mortis haec habuit: natali suo ultimo, cum
Antoninum commendaret, praetexta sponte delapsa caput
7 ei aperuit. anulus, in quo imago ipsius sculpta erat,
8 sponte de digito delapsus est. ante diem natalis eius ne-
scio qui ad senatum ululans uenit. contra quem Hadria-
nus ita motus est quasi de sua morte loqueretur, cum
9 eius uerba nullus agnosceret. idem cum uellet in senatu
10 dicere 'post filii mei mortem', 'post meam' dixit. som-
niauit praeterea, se a patre potionem soporiferam impe-
trasse. item somniauit, a leone se oppressum esse.
27 In mortuum eum a multis multa sunt dicta. acta eius
2 inrita fieri senatus uolebat. nec appellatus est diuus, nisi
3 Antoninus rogasset. templum denique ei pro sepulchro
apud Puteolos constituit et quinquennale certamen et
flamines et sodales et multa alia, quae ad honorem quasi
4 numinis pertinerent. qua re, ut supra dictum est, multi
putant Antoninum Pium dictum.

1 cossam P^3V coxam *Reg.* 3 accellarias *V* 6 academiam P^3 11 operuit *BPVM* anulos B^1 13 qui *P* 16 diceret BP^1V mortem meam *M* 17 a patre *om.* B^1 19 u multis B^1 25 putant ob hoc P^3 *In fine uit.* uita diui hadriani explicit *BPV*

AELII SPARTIANI HELIVS

Diocletiano Augusto Aelius Spartianus suus sal. 1

In animo mihi est, Diocletiane Auguste, tot principum
maxime, non solum eos qui principum locum in hac sta-
tione quam temperas retentarunt, ut usque ad diuum Ha-
drianum feci, sed illos etiam qui uel Caesarum nomine
appellati sunt nec principes aut Augusti fuerunt uel quo-
libet alio genere aut in famam aut in spem principatus
uenerunt, cognitioni numinis tui sternere. quorum prae- 2
cipue de Helio Vero dicendum est, qui primus tantum
Caesaris nomen accepit, adoptione Hadriani familiae prin-
cipum adscitus. et quoniam nimis pauca dicenda sunt, 3
nec debet prologus inormior esse quam fabula, de ipso
iam loquar.

Ceionius Commodus, qui et Helius Verus appellatus 2
est, quem sibi Hadrianus aeuo ingrauescente morbis tri-
stioribus pressus peragrato iam orbe terrarum adoptauit,
nihil habet in sua uita memorabile, nisi quod primus tan-
tum Caesar est appellatus, non testamento, ut antea sole- 2

1 incipit eiusdem spartiani heluius *B* incipit eiusdem spartiani helius *P* incipit eiusdem spartianus heluius *V* Eiusdem Spartiani Aelius Verus Caesar ad Dioclicianum *M* 2 al spart. *B* 4 principem *C* 10 cognitionis *BP* cognitionem *M* 11 ^{h}elio *B* 14 mormior $B^1 P^1$ enormior P^3 *eadem manus inter lineas addidit:* 'al. morosior' 16 elius *BP* 19 primus *om. M*

bat, neque eo modo quo Traianus est adoptatus, sed eo
prope genere quo nostris temporibus a uestra clementia
Maximianus atque Constantius Caesares dicti sunt quasi
quidam principum filii uirtute designati augustae maiesta-
tis heredes.
3 Et quoniam de Caesarum nomine in huius praecipue
uita est aliquid disputandum, qui hoc solum nomen in-
deptus est, Caesarem uel ab elephanto, qui lingua Mauro-
rum caesai dicitur, in proelio caeso, eum qui primus sic
appellatus est doctissimi uiri et eruditissimi putant di-
4 ctum, uel quia mortua matre [sed] uentre caeso sit natus,
uel quod cum magnis crinibus sit utero parentis effusus,
uel quod oculis caesiis et ultra humanum morem uiguerit.
5 certe quaecunque illa, felix necessitas fuit, unde tam
clarum et duraturum cum aeternitate mundi nomen
effloruit.
6 Hic ergo, de quo sermo est, primum Lucius Aurelius
Verus est dictus, sed ab Hadriano ascitus in Heliorum fa-
miliam, hoc est in Hadriani transcriptus et appellatus est
7 Caesar. huic pater Ceionius Commodus fuit, quem alii
Verum, alii Lucium Aurelium, multi Annium prodiderunt.
8 maiores omnes nobilissimi, quorum origo pleraque ex
9 Etruria fuit uel ex Fauentia. et de huius quidem familia
plenius in uita Lucii Aurelii Ceionii Commodi Veri Anto-
nini, filii huiusce, quem sibi adoptare Antoninus iussus
10 est, disseremus. is enim liber debet omnia quae ad stem-
ma generis pertinent continere, qui habet principem de
quo plura dicenda sunt.
3 Adoptatus autem Helius Verus ab Hadriano eo tem-
pore quo iam, ut superius diximus, parum uigebat et de
2 successore necessario cogitabat, statimque praetor factus
et Pannoniis dux ac rector inpositus, mox consul creatus

2 auram *exc.*[1] aurium *exc.*[2] 4 fili *B*[1] uiri et *BPM em. Bernhardy* 7 adeptus *B*[2] al. adeptus *P*[3] 9 caesa *exc.*[2] *M* caesar *Reg.* 11 sed *om. M* 13 cęciis *B*[1] caesis *B*[3] cespis *exc.*[1] marem *B*[1] *exc.*[1] 15 duraturam *B*[1] 24 uere *B*[1] 26 stegma *P*[1] 31 successores *B fort.* successore suo. 32 et in pannonis *B*[1] et pannonis *B*[2]*P*

et, quia erat deputatus imperio, iterum consul designatus
est. datum etiam populo congiarium causa eius adoptio- 3
nis conlatumque militibus sestertium ter milies, circenses
editi, neque quicquam praetermissum quod posset laeti-
tiam publicam frequentare. tantumque apud Hadrianum 4
principem ualuit ut praeter adoptionis adfectum, quo ei
uidebatur adiunctus, solus omnia, quae cuperet, etiam per
litteras impetraret. nec prouinciae quidem, cui praepo- 5
situs erat, defuit. nam bene gestis rebus uel potius feli- 6
citer etiamsi non summi, medii tamen optinuit ducis fa-
mam. Hic tamen ualetudinis adeo miserae fuit ut Hadria- 7
num statim adoptionis paenituerit potueritque eum amo-
uere a familia imperatoria, cum saepe de aliis cogitaret,
si forte uixisset. fertur denique ab is qui Hadriani uitam 8
diligentius in litteras rettulerunt Hadrianum Veri scisse
genituram et eum quem non multum ad rem publicam
regendam probarat, ob hoc tantum adoptasse ut suae sa-
tisfaceret uoluptati et, ut quidam dicunt, iuri iurando,
quod intercessisse inter ipsum ac Verum secretis con-
ditionibus ferebatur. fuisse enim Hadrianum peritum 9
matheseos, Marius Maximus usque adeo demonstrat ut
eum dicat cuncta de se scisse, sic ut omnium dierum
usque ad horam mortis futuros actus ante perscripserit.
satis praeterea constat, eundem *de* Vero saepe dixisse: 4

Ostendent terris hunc tantum fata neque ultra Verg. Aen. VI 870
esse sinent.

quos uersus cum aliquando in hortulo spatians cantitaret, 2
atque adesset unus ex litteratis, quorum Hadrianus spe-
ciosa societate gaudebat, uelletque addere

— — nimium uobis Romana propago VI 871
uisa potens, superi, propria haec si dona fuissent,

1 deputans *BP* 2 populum B^1 3 quater B^2 8 imperaret P^1 10 etsi *M* 12 potueritque] al. petiueritque P^2 14 his *BPVM* is *scripsi* 16 multo *BP* 18 iureiur. P^2 23 oram *BP* 24 eundem *B* eum de *PM* eundem de *scripsi* 27 ortulo P^1 31 superiora BP^1 (*dein* ora *eras. et* s *superscr.*)

3 Hadrianus dixisse fertur „hos uersus uita non capit Veri,“
illud addens:

VI 884 — — Manibus date lilia plenis;
purpureos spargam flores animamque nepotis
his saltim accumulem donis et fungar inani
munere.

4 cum quidem etiam illud dicitur cum risione dixisse: „ego
5 mihi diuum adoptaui non filium.“ nunc tamen cum eum
consolaretur unus de litteratis qui aderat ac diceret:
„Quod si non recte constellatio eius collecta est quem cre-
dimus esse uicturum?“ Hadrianus dixisse fertur: „Facile
ista dicis tu, qui patrimonii tui non rei publicae quaeris
6 heredem.“ unde apparet, eum habuisse in animo alium
deligere atque hunc ultimo uitae suae tempore a re pu-
7 blica summouere. sed eius consiliis iuuit euentus. nam
cum de prouincia Helius redisset atque orationem pul-
cherrimam, quae hodieque legitur, siue per se seu per
scriniorum aut dicendi magistros parasset, qua kalendis
Ianuariis Hadriano patri gratias ageret, accepta potione,
qua se aestimaret iuuari, kalendis ipsis Ianuariis perit.
8 iussusque ab Hadriano, quia uota interueniebant, non
lugeri.

5 Fuit hic uitae laetissimae, eruditus in litteris, Hadri-
ano, ut maliuoli locuntur, acceptior forma quam moribus.
2 in aula diu non fuit, in uita priuata etsi minus probabilis,
minus tamen reprehendendus ac memor familiae suae,
comptus, decorus, pulchritudinis regiae, oris uenerandi,
eloquentiae celsioris, uersu facilis, in re publica etiam
3 non inutilis. huius uoluptates ab is qui uitam eius scri-
pserunt multae feruntur, equidem non infames sed ali-
4 quatenus diffluentes. nam tetrafarmacum, seu potius pen-
tafarmacum, quo postea semper Hadrianus est usus, ipse

1 non *om.* B^1 7 cum] al. eum P^3 9 quoderat BP^1 qui aderat P^2M 10 quid *M* quodstellatio *B* cohstellatio P^1 14 diligere *B* nunc *BPM* 15 defuit euentus *Mommsenus* 21 interueniebat *B* 24 e moribus *exc.*[1] 25 munus BP^1 29 his *BPM* 30 efferuntur *exc.* 31 terraf. BP^1 pentef. B^1P

dicitur repperisse, hoc est sumen fasianum pauonem per-
nam crustulatam et aprunam. de quo genere cibi aliter 5
refert Marius Maximus non pentafarmacum sed tetrafar-
macum appellans, ut et nos ipsi in eius uita persecuti su-
mus. fertur etiam aliud genus uoluptatis, quod Verus in- 6
uenerat. nam lectum eminentibus quattuor anacliteriis 7
fecerat minuto reticulo undique inclusum eumque foliis
rosae, quibus demptum esset album, replebat iacensque
cum concubinis uelamine de liliis facto se tegebat unctus
odoribus Persicis. iam illa frequentantur a nonnullis 8
quod et accubitationes ac mensas de rosis ac liliis fecerit
et quidem purgatis, quae etsi non decora, non tamen ad
perniciem publicam prompta sunt. atque idem Apicii 9
Caelii relata idem Ouidii libros amorum in lecto semper
habuisse, idem Martialem, epigrammaticum poetam,
Vergilium suum dixisse. iam illa leuiora quod cursoribus 10
suis exemplo Cupidinum alas frequenter adposuit eosque
uentorum nominibus saepe uocitauit Boream alium, alium
Notum et item Aquilonem aut Circium ceterisque nomi-
nibus appellans et indefesse atque inhumaniter faciens
cursitare. idem uxori conquerenti de extraneis uolupta- 11
tibus dixisse fertur: „Patere me per alias exercere cupi-
ditates meas: uxor enim dignitatis nomen est, non uolu-
ptatis.“ Eius est filius Antoninus Verus, qui adoptatus est 12
[a Marco, uel certe] cum Marco et cum eodem aequale
gessit imperium. nam ipsi sunt qui primi duo Augusti ap- 13
pellati sunt, et quorum fastis consularibus sic nomina
praescribuntur ut dicantur non duo Antonini sed duo
Augusti. tantumque huius rei et nouitas et dignitas ua- 14

1 pernam *om* *M* 2 aprinam *B*[2] prunam *exc.* 3 terrafarmacum *BP*[1] 10 iam] *fort.* etiam 13 atque idem ouidii ab aliis relata idem apicii libros amorum *BPM* idem Apicii relata idem Ouidii libros *S* Apicii Caelii *scripsi. an* Apicii Caelii praecepta? 14 lectos *BP* 15 marcialem *BP* 21 cursitate *B*[1] 22 alus *B*[1]*P* 24 filius est *M* 25 a Marco uel certe *uncis inclusi cf. c. 6, 9. c. 7, 2* (*insiticia habet etiam Iordanus*) uer *B*[1] uerus *PM* et cum *om.* *B*[2] 28 non t̃m *i. e.* non tantum *P*[2]

luit ut fasti consulares nonnulli ab his sumerent ordinem
consulum.
6 Pro eius adoptione infinitam pecuniam populo et mi-
2 litibus Hadrianus dedit. sed cum eum uideret homo paulo
argutior miserrimae ualetudinis, ita ut scutum solidius
3 iactare non posset, dixisse fertur: „Ter milies perdidi-
mus, quod exercitui populoque dependimus; si quidem
satis in caducum parietem incumbimus et qui non ipsam
4 rem publicam, sed nos ipsos sustentare uix possit.“ et
haec quidem Hadrianus cum praefecto suo locutus est.
5 quae cum prodidisset praefectus, ac per hoc Helius Caesar
in dies magis magisque sollicitudine, utpote desperati ho-
minis, adgrauaretur, praefecto suo Hadrianus, qui rem
prodiderat, successorem dedit uolens uideri, quod uerba
6 tristia temperasset. sed nihil profuit. nam, ut diximus,
Lucius Ceionius Commodus Verus Helius Caesar (nam
his omnibus nominibus appellatus est) perit sepultusque
est imperatorio funere, neque quicquam de regia ni mor-
7 tis habuit dignitatem. doluit ergo illius mortem ut bonus
pater, non ut bonus princeps. nam cum amici solliciti
quaererent, qui adoptari posset, Hadrianus dixisse fertur
8 is „Etiam uiuente adhuc Vero decreueram“. ex quo osten-
9 dit aut iudicium suum aut scientiam futurorum. post
hunc denique Hadrianus diu anceps quid faceret, Antoni-
num adoptauit Pium cognomine appellatum. cui conditio-
nem addidit, ut ipse sibi Marcum et Verum Antoninus ad-
10 optaret filiamque suam Vero, non Marco daret. nec diu-
tius uixit grauatus languore ac diuerso genere morborum
saepe dicens, sanum principem mori debere non debilem.
7 Statuas sane Helio Vero per totum orbem colossas
2 poni iussit, templa etiam in nonnullis urbibus fieri. deni-

6 quater B^2 8 incuibimus B^1P^1 inclinauimus B^3 in-
cũ//bimus P^2 incumbimus *scripsi* 10 adrianus *B* 12 sollici-
titudine *B* disperati *B* 13 hadriani B^1P^1 hadrianis B^3 al.
hadrianus P^3 19 dignitate *B* 22 is *in B delet.* fertur: id
S 24 quit P^1B^1 26 Verus Antoninum *M* Antoninos *Reg.
fort.* Antoninus *e marg. in text. inrepsit*

que illius merito filium eius Verum, nepotem utpote suum,
qui pereunte Helio in familia ipsius Hadriani remanserat,
adoptandum Antonino Pio cum Marco, ut iam diximus,
dedit saepe dicens: „Habeat res publica quodcumque de
Vero". quod quidem contrarium is quae de adoptionis 3
paenitentia per auctores plurimos intimata sunt, cum Ve-
rus posterior nihil dignum praeter clementiam in mori-
bus habuerit, quod imperatoriae familiae lumen adferret.

Haec sunt quae de Vero Caesare mandanda litteris 4
fuerunt. de quo idcirco non tacui, quia mihi propositum 5
fuit omnes, qui post Caesarem dictatorem, hoc est diuum
Iulium, uel Caesares uel Augusti uel principes appellati
sunt, quique in adoptationem uenerunt, uel imperatorum
filii aut parentes Caesarum nomine consecrati sunt, sin-
gulis libris exponere meae satisfaciens conscientiae,
etiamsi multis nulla sit necessitas talia requirendi.

5 his *BPM.* is *scripsi* 8 adferet *BP* 11 qui uel *BPM*
13 adoptionem *M*

IVLI CAPITOLINI

ANTONINVS PIVS

1 Tito Aurelio Fuluo Boionio Antonino Pio paternum
2 genus e Gallia Transalpina, Nemausense scilicet, auus Titus Aurelius Fuluus, qui per honores diuersos ad secun-
3 dum consulatum et praefecturam urbis peruenit, pater Aurelius Fuluus, qui et ipse fuit consul, homo tristis et
4 integer, auia materna Boionia Procilla, mater Arria Fadilla, auus maternus Arrius Antoninus, bis consul, homo sanctus et qui Neruam miseratus esset, quod imperare
5.6 coepisset, soror uterina Iulia Fadilla, uitricus Iulius Lupus consularis, socer Annius Verus, uxor Annia Faustina,
7 filii mares duo, duae feminae, gener per maiorem filiam Lamia Silanus, per minorem Marcus Antoninus fuere.
a. 838/86 8 Ipse Antoninus Pius natus est XIII. kl. Oct. Fl. Domitiano XII. et Cornelio Dolabella conss. in uilla Lanuuina. educatus Lori in Aurelia, ubi postea palatium extruxit, cuius
9 hodieque reliquiae manent. pueritiam egit cum auo paterno, mox cum materno, omnes suos religiose colens.

1 explicit uita. incipit iuli capitolini antoninus pius feliciter *BP* ad Diocletianum Aug. *add.* P^3M 3 fulboionio *BP* fuluio boi. P^3M *em. G* 7 tristis] al. castus P^3 (*Reg.*) et aeger *M* 8 boiunia *BPM em. S* fidilla *B* Fatidilla *M* 10 scanctus BP^1 11 uterrina B^1 14 Sẏllanus *M* 15 Fl.] sub *M* 16 dono uella *B* dolouella P^1 *exc.*[1] dolobella P^2 *exc.*[2] *M* lanuuia B^1 Laurina *M* 17 Lori] al. lorina P^3

atque adeo et consobrinorum et uitrici et multorum adfinium hereditate ditatus est.

Fuit uir forma conspicuus, [ingenio] clarus moribus, 2
clemens, nobilis, uultu placidus, ingenio singulari, elo-
quentiae nitidae, litteraturae praecipuae, sobrius, diligens
agri cultor, mitis, largus, alieni abstinens, et omnia haec
cum mensura et sine iactantia, in cunctis postremo lau- 2
dabilis et qui merito Numae Pompilio ex bonorum sen-
tentia conparatur. Pius cognominatus est a senatu, uel 3
quod soceri fessi iam aetatem manu praesente senatu le-
uaret (quod quidem non satis magnae pietatis est argu-
mentum, cum impius sit magis qui ista non faciat, quam
pius qui debitum reddat) uel quod eos quos Hadrianus 4
per malam ualetudinem occidi iusserat, reseruauit, uel 5
quod Hadriano contra omnium studia post mortem infi-
nitos atque inmensos honores decreuit, uel quod, cum se 6
Hadrianus interimere uellet, ingenti custodia et diligen-
tia fecit, ne id posset admittere; uel quod uere natura 7
clementissimus et nihil temporibus suis asperum fecit.
idém fenus trientarium, hoc est minimis usuris exercuit, 8
ut patrimonio suo plurimos adiuuaret. Fuit quaestor libe- 9
ralis, praetor splendidus, consul cum Catilio Seuero. hic in 10 a. 872/120
omni priuata *uita* in agris frequentissime uixit, sed clarus
in locis omnibus fuit. ab Hadriano inter quattuor consu- 11
lares, quibus Italia conmittebatur, electus est ad eam par-
tem Italiae regendam in qua plurimum possidebat, ut
Hadrianus uiri talis et honori consuleret et quieti.

Huic, cum Italiam regeret, imperii omen est factum. 3
nam cum tribunal ascendisset, inter alias adclamationes
dictum est „Auguste, dii te seruent." proconsulatum Asiae 2
sic egit ut solus auum uinceret. in proconsulatu etiam sic 3

3 ingenio *cum Reg. del. S* 4 singularis B^3 *exc.*[2] *M distinxit S* 8 et B^1PM 9 conparatus *BPM* cog^{no}minatus *B* 10 soceris B^3 socerum fessa iam aetate leuauerit *M* 11 magni B^1P^1 13 demtum B^1P 14 reseruabat B^3 21 quaestior B^1 23 uita *om.* BP^1 omni uita sua P^3 omni uita *M* sequentissime *B* 27 hadriano uir *B a tertia manu ut uid.* honor B^1 28 factum est *M* 29 in al. P^1 addamnationes B^1

imperii omen accepit: nam cum sacerdos femina Trallis
ex more proconsules semper hoc nomine salutaret, non
4 dixit 'Aue proconsule', sed 'Haue imperator'. Cyzici etiam
5 de simulacro dei ad statuam eius corona translata est. et
post consulatum in uirdiario taurus marmoreus cornibus
ramis arboris adcrescentibus adpensus est, et fulgur
caelo sereno sine noxa in eius domum uenit, et in Etruria
dolia, quae defossa fuerant, supra terram reperta sunt, et
statuas eius in omni Etruria examen apium repleuit, et
somnio saepe monitus est dis penatibus eius Hadriani si-
6 mulacrum inserere. Proficiscens ad proconsulatum filiam
7 maiorem amisit. de huius uxore multa dicta sunt ob ni-
miam libertatem et uiuendi facilitatem, quae iste cum
8 animi dolore conpressit. post proconsulatum in consi-
liis Hadriani Romae frequens uixit de omnibus, quibus
Hadrianus consulebat, mitiorem sententiam semper os-
tendens.

4 Genus sane adoptionis tale fertur: mortuo Helio Vero,
quem sibi Hadrianus adoptauerat et Caesarem nuncupauerat,
2 dies senatus habebatur; eo Arrius Antoninus soceri uestigia
leuans uenit atque idcirco ab Hadriano dicitur adoptatus.
3 quae causa sola esse adoptionis nec potuit omnino nec de-
buit, maxime cum et semper rem publicam bene egisset An-
toninus et in proconsulatu se sanctum grauemque praebuis-
4 set. ergo cum eum Hadrianus adoptare se uelle publicasset, ac-
ceptum est spatium deliberandi, utrum adrogari ab Hadriano
5 uellet. adoptionis lex huiusmodi data est, ut quemadmo-
dum Antoninus ab Hadriano adoptabatur ita sibi ille ado-
ptaret M. Antoninum, fratris uxoris suae filium, et L. Ve-
rum, Helii Veri, qui ab Hadriano adoptatus fuerat, filium,

1 feminat *B*¹ 3 proconsul// *P* habe *B*¹ cilici *B* cilici et *P* ciliciae *M* Cidici *S* 5 uiridiario *B*³ uiridario *P*³ 6 arboribus *B* fulgor *B* 9 eius statuas *M* statua *P*¹ *c.* *P*³ apum *M* 10 monitus sed penitus *BP*³ pennus *P*¹ se penitus *M* monitus est penatibus suis *C* monitus dis penatibus *S* 11 proconsolatum *B*¹ 21 leuans] pro lauans *suprascr.* *P*³ 24 in consulatu *B* scantum *B*¹ scautum *B*² (*i. e.* cautum) sanctum *P in ras.* 29 Verum *in B supr. lin.*

qui postea Verus Antoninus est dictus. adoptatus est V. 6
kl. Mart. die. in senatu gratias agens, quod de se ita sen-
sisset Hadrianus ** factusque est patri et in imperio pro- 7
consulari et in tribunicia potestate collega. huius pri- 8
mum hoc fertur quod, cum uxore argueretur quasi pa-
rum nescio quid suis largiens, dixerit: „Stulta, posteaquam
ad imperium transiuimus, et illud quod habuimus ante
perdidimus.“ congiarium militibus *ac* populo de proprio 9
dedit et ea quae pater promiserat. et ad opera Hadriani 10
plurimum contulit et aurum coronarium, quod adoptionis
suae causa oblatum fuerat, Italicis totum, medium prouin-
cialibus reddidit.

Et patri, cum aduixerit, religiosissime paruit. sed Ha- 5
driano apud Baias mortuo reliquias eius Romam peruexit
sancte ac reuerenter atque in hortis Domitiae conlocauit,
etiam repugnantibus cunctis inter diuos eum rettulit.
uxorem Faustinam Augustam appellari a senatu permisit. 2
Pii appellationem recepit. patri et matri atque auis et fra-
tribus iam mortuis statuas decretas libenter accepit. cir-
censes natali suo dicatos non respuit aliis honoribus re-
futatis. clipeum Hadriano magnificentissimum posuit et
sacerdotes instituit. factus imperator nulli eorum quos 3
Hadrianus prouexerat successorem dedit fuitque ea con-
stantia ut septenis et nouenis annis in prouinciis bonos
praesides detineret. per legatos suos plurima bella gessit. 4
nam et Brittanos per Lollium Vrbicum uicit legatum
alio muro cespiticio summotis barbaris ducto, et Mauros
ad pacem postulandam coegit et Germanos et Dacos et
multas gentes atque Iudaeos rebellantes contudit per
praesides ac legatos. in Achaia etiam atque Aegypto re- 5
belliones repressit. Alanos molientis saepe refrenauit.

Procuratores suos et modeste suscipere tributa iussit 6

2 die *BPM in B sup. lin. fort.* dein 3 *post* Hadrianus *lacunam significaui* 5 ab uxore *M* uxor *Mommsenus* 7 illut *B* 8 ac *deest in BP* 10 quoad P^3M 13 adduxerit *B* aduixit/// *P* uixit *M* dum aduixit *S* 15 ac *in B sup. lin.* 16 duos P^1 18 recipit *B* 26 legatum uicit *M* 29 contudit] it *in B in ras.* 30 aegyptum B^1P *exc.* 31 molientes *PM*

et excedentes modum rationem factorum suorum reddere
praecepit nec umquam ullo laetatus est lucro, quo pro-
2 uincialis oppressus est. contra procuratores suos conque-
3 rentes libenter audiuit. is quos Hadrianus damnauerat
in senatu indulgentias petit dicens, etiam ipsum Hadria-
4 num hoc fuisse facturum. imperatorium fastigium ad
summam ciuilitatem deduxit, unde plus creuit, recusan-
tibus aulicis ministris, qui illo nihil per internuntios
agente nec terrere poterant homines aliquando nec ea
5 quae occulta non erant uendere. senatui tantum detulit
imperator quantum, cum priuatus esset, deferri sibi ab
6 alio principe optauit. patris patriae nomen delatum a se-
natu, quod primo distulerat, cum ingenti gratiarum ac-
7 tione suscepit. tertio anno imperii sui Faustinam uxorem
perdidit, quae a senatu consecrata est delatis circensibus
atque templo et flaminicis et statuis aureis atque argen-
teis; cum etiam ipse hoc concesserit, ut imago eius cun-
8 ctis circensibus poneretur. statuam auream delatam a se-
9 natu positam suscepit. M. Antoninum quaestorem consu-
10 lem petente senatu creauit. Annium Verum, qui postea
dictus est Antoninus, ante tempus quaestorem designauit.
11 neque de prouinciis neque de ullis actibus quicquam con-
stituit, nisi quod prius ad amicos rettulit, atque ex eorum
12 sententia formas conposuit. uisus est sane ab amicis et
cum priuatis uestibus et domestica quaedam gerens.

7 Tanta sane diligentia subiectos sibi populos rexit ut
omnia et omnes, quasi sua essent, curaret. prouinciae
2 sub eo cunctae floruerunt. quadruplatores extincti sunt.
3 publicatio bonorum rarior quam umquam fuit, ita ut unus
tantum proscriberetur adfectatae tyrannidis reus, hoc est
Atilius Titianus, senatu puniente, a quo conscios requiri

1 tercedentes *B* excedentes *P* (exced. *in ras.*) *M* et exced. *scripsi* (*Iord.*) ratione facturum *B* 2 ullo *om. M* 4 his *BPM* 8 aulicis] *in B* lici *in ras.* 11 deferre *B*[1] 15 cercensibus *B*[1] 16 statuas *B*[1] 18 circum *B*[1] 23 ex *in B sup. lin.* 27 amnes *B* 30 proscribaretur *P* adfectatae] tae *in B in ras.* 31 puniente] u *in BP in ras.* conscio *B*[1]*P*[1] conscios *B*[2]*P*[3]

uetuit, filio eius ad omnia semper adiuto. perit et Priscia- 4
nus reus adfectatae tyrannidis, sed morte uoluntaria. de
qua coniuratione quaeri uetuit.
Victus Antonini Pii talis fuit ut esset opulentia sine repre- 5
hensione, parsimonia sine sordibus, et mensa eius per pro-
prios seruos, per proprios aucupes piscatores ac uenatores
instrueretur, balneum, quo usus fuisset, sine mercede popu- 6
lo exhibuit nec omnino quicquam de uitae priuatae qualitate
mutauit. salaria multis subtraxit, quos otiosos uidebat ac- 7
cipere, dicens nihil esse sordidius, immo crudelius, quam
si rem p. is adroderet qui nihil in eam suo labore confer-
ret. unde etiam Mesomedi lyrico salarium inminuit. ratio- 8
nes omnium prouinciarum adprime sciuit et uectigalium.
patrimonium priuatum in filiam contulit, sed fructus rei 9
publicae donauit. species imperatorias superfluas et prae- 10
dia uendidit et in suis propriis fundis uixit uarie ac pro
temporibus. nec ullas expeditiones obiit, nisi quod ad 11
agros suos profectus et ad Campaniam, dicens, grauem
esse prouincialibus comitatum principis, etiam nimis
parci. et tamen ingenti auctoritate apud omnes gentes 12
fuit, cum in urbe propterea sederet ut undique nuntios,
medius utpote, citius posset accipere.
Congiarium populo dedit, militibus donatiuum ad- 8
didit. puellas alimentarias in honorem Faustinae Fausti-
nianas constituit. Opera eius haec extant: Romae tem- 2
plum Hadriani, honori patris dicatum, Graecostadium post
incendium restitutum, instauratum amphitheatrum, se-
pulchrum Hadriani, templum Agrippae, pons sublicius,
Fari restitutio, Caietae portus, Terracinensis portus 3
restitutio, lauacrum Ostiense, Antiatum aquae ductus,
templa Lanuuiana. multas etiam ciuitates adiuuit pe- 4

4 antoni *B* 6 per *in B sup. lin. om. PM* prorios P^1 ac *in B sup. lin.* et uenat. *M* 7 sine *in P sup. lin.* 11 adrideret P^1 17 ad *om. B* 18 profectus esse *in P infra* ex *context.* et ad Camp. *B* 22 ut *in B sup. lin.* 25 tant *B* 28 supplicius *BP*^{1} subplicius P^2 29 caiaete *BP* 30 otiense *B*

cunia, ut opęra uel noua facerent uel uetera restituerent,
ita ut et magistratus adiuuaret et senatores urbis ad fun-
5 ctiones suas. Hereditates eorum qui filios habebant re-
pudiauit. primus constituit, ne poenae causa legatum re-
6 lictum maneret. successorem uiuenti bono iudici nulli de-
7 dit nisi Orfito praefecto urbi, sed petenti. nam Gauius
Maximus praefectus praetorii usque ad uicensimum an-
num sub eo peruenit, uir seuerissimus, cui Tatius Maxi-
8 mus successit. in cuius demortui locum duos praefectos
substituit Fabium Repentinum et Cornelium Victorinum.
9 sed Repentinus famosis percussus est, quod per concubi-
10 nam principis ad praefecturam uenisset. Vsque adeo sub
eo nullus percussus est senator ut etiam parricida con-
fessus in insula deserta poneretur, quia uiuere illi na-
11 turae legibus non licebat. Vini olei et tritici penuriam
per aerarii sui damnum emendo et gratis populo dando
sedauit.

9 Aduersa eius temporibus haec prouenerunt: fames,
de qua diximus, circi ruina, terrae motus, quo Rhodio-
rum et Asiae oppida conciderunt, quae omnia mirifice in-
staurauit, et Romae incendium, quod trecentas quadra-
2 ginta insulas uel domos absumpsit. et Narbonensis ciuitas
et Antiochense oppidum et Carthaginiense forum arsit.
3 fuit et inundatio Tiberis, apparuit et stella crinita, natus
est et biceps puer, et uno partu mulieris quinque pueri
4 editi sunt. uisus est in Arabia iubatus anguis maior so-
litis, qui se a cauda medium comedit. lues etiam in Ara-
bia fuit. hordeum in Moesia in culminibus arborum na-
5 tum est. quattuor praeterea leones mansueti sponte se
capiendos in Arabia praebuerunt.
6 Pharasmanes rex ad eum Romam uenit plusque illi

2 adiuuarent *BPM* 4 pęnę *B* 5 manere' *BP* 6 urbis B^3 grauius B^1P^1 (*ut uid.*) 8 cuu BP^1 9 suscessit B^1 eius B^2 10 uicturinum P^1 11 famosa BP^1 uoce *add.* P^3M famosis *scripsi* 13 senatur B^1 parracidam B^1 parracida B^2 16 damno *BP* damna *M* damnum *scripsi* 22 absumsit P^1 23 antiocense *BP* 27 leues *B* arabiam *P* (*t. Iord.*) 29 IIIIor *B* quattuo P^1 31 pharesmanes P^1

quam Hadriano detulit. Pacorum regem Ladiis dedit. Par-
thorum regem ab Armeniorum expugnatione solis litteris
reppulit. Abgarum regem ex orientis partibus sola au-
ctoritate deduxit. causas regales terminauit. sellam re- 7
giam Parthorum regi repetenti, quam Traianus ceperat,
pernegauit. Rimethalcen in regnum Bosforanum audito 8
inter ipsum et curatorem negotio remisit. Olbiopolitis 9
contra Tauroscythas in Pontum auxilia misit et Tauroscy-
thas usque ad dandos Olbiopolitis obsides uicit. tantum 10
sane auctoritatis apud exteras gentes nemo habuit, cum
semper amauerit pacem, eo usque ut Scipionis senten-
tiam frequentarit, qua ille dicebat, malle se unum ciuem
seruare quam mille hostes occidere.

Mensem Septembrem atque Octobrem Antoninum at- **10**
que Faustinum appellandos decrevit senatus, sed id An-
toninus respuit. Nuptias filiae suae Faustinae, cum Marco 2
Antonino eam coniungeret, usque ad donatiuum militum
celeberrimas fecit. Verum Antoninum post quaesturam 3
consulem fecit. Cum Apollonium, quem e Calchide acci- 4
uerat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, uocasset,
ut ei Marcum Antoninum traderet, atque ille dixisset
„non magister ad discipulum debet uenire, sed discipulus
ad magistrum“: risit eum dicens: „facilius fuit Apollonio
a Calchide Romam uenire quam a domo sua in palatium.“
cuius auaritiam etiam *in* mercedibus notauit. Inter argu- 5
menta pietatis eius et hoc habetur quod, cum Marcus
mortuum educatorem suum fleret uocareturque ab auli-
cis ministris ab ostentatione pietatis, ipse dixerit: „per-
mittite, inquid, illi, ut homo sit: neque enim uel philo-
sophia uel imperium tollit adfectus.“ Praefectos suos et 6
locupletauit et ornamentis consularibus donauit. si quos 7
repetundarum damnauit, eorum liberis bona paterna re-

1 lachis *B* (ch *in ras.*) Lazis *C* 2 reges *BP* 3 origentis *B* 5 repenti B^1P^1 7 negio B^1 olbiopositis B^1 9 tñ *i. e.* tamen *B* 13 hostis B^1 14 menses *M* 19 elchi decreuerat *B* calchide acc. *M* 24 chalchida *B* calchida *PM* 25 in *add. libri Cas.* 27 uetareturque P^3 *Reg.* 31 ormentis P^1

stituit, ea tamen lege ut illi prouincialibus redderent,
8 quod parentes acceperant. ad indulgentias pronissimus
9 fuit. Edita munera, in quibus elephantos et corocottas et
tigrides et rhinocerotes, crocodillos etiam atque hippopo-
tamos et omnia ex toto orbe terrarum exhibuit. centum
etiam leones cum tigridibus una missione edidit.

11 Amicis suis in imperio suo non aliter usus est quam
priuatus, quia et ipsi numquam de eo cum libertis per
fumum aliquid uendiderunt; si quidem libertis suis seue-
2 rissime usus est. Amauit histrionum artes. piscando se
et uenando multum oblectauit et deambulatione cum
amicis atque sermone. uindemias priuati modo cum ami-
3 cis agebat. Rhetoribus et philosophis per omnes prouin-
cias et honores et salaria detulit. orationes plerique alie-
nas dixerunt, quae sub eius nomine feruntur; Marius
4 Maximus eius proprias fuisse dicit. Conuiuia cum amicis
5 et priuata communicauit et publica nec ullum sacrificium
6 per uicarium fecit, nisi cum aeger fuit. cum sibi et filiis
7 honores peteret, omnia quasi priuatus fecit. frequentauit
8 et ipse amicorum suorum conuiuia. inter alia etiam hoc
ciuilitatis eius praecipuum argumentum est quod, cum
domum Homulli uisens miransque columnas porphyreti-
cas requisisset, unde eas haberet, atque Homullus ei di-
xisset: „cum in domum alienam ueneris, et mutus et
surdus esto“, patienter tulit. cuius Homulli multa ioca
semper patienter accepit.

12 Multa de iure sanxit ususque est iuris peritis Vindio
Vero, Saluio Valente, Volusio Maeciano, Vlpio Marcello
2 et Diauoleno. Seditiones ubicumque factas non crudeli-

2 acciperant *B* indulgentiãs *B*[1] 4 rhinocerontes *BP* crocodrillos *B* cocrodillos *P*[1] hyppopatomos *BP* 6 cum tigridibus exhibuit *BPM* cum tigridibus *post* leones *transposui. an* cum *C* tigridibus? 8 qui *Mommsenus* 9 libertis suis *M* 12 priuati *P* priuato *M* 13 rethoribus *BP* (*sic fere semper*) philosophas *B*[1] 19 petere//t *P* 20 in alia *P*[1] 22 omulli *BP* Omuli *M uerum nomen restituit Marquardt.* 23 omullus *BP* (*M*) 25 omullii *BP*[2] omulli *P*[1] 27 sancxit *B* Vmidius *Osann ad Pomp. de or. p. 106* 28 meciano *BP*(*M*) 29 diaboleno *BP* Iaboleno *M*

tate sed modestia et grauitate conpressit. Intra urbes sepe- 3
liri mortuos uetuit. sumptum muneribus gladiatoriis insti-
tuit. uehicularium cursum summa diligentia subleuauit. om-
nium quae gessit et in senatu et per edicta rationem reddidit.
Perit anno septuagensimo, sed quasi adulescens desi- 4
deratus est. mors autem eius talis fuisse narratur: cum
Alpinum caseum in cena edisset auidius, nocte reiectauit
atque alia die febre commotus est. tertia die, cum se gra- 5
uari uideret, Marco Antonino rem publicam et filiam
praesentibus praefectis commendauit Fortunamque au-
ream, quae in cubiculo principum poni solebat, transferri
ad eum iussit, signum tribuno aequanimitatis dedit atque 6
ita conuersus quasi dormiret, spiritum reddidit apud Lo-
rium. alienatus in febri nihil aliud quam de re p. et de 7
is regibus quibus irascebatur loquutus est. priuatum pa- 8
trimonium filiae reliquit. testamento autem omnes suos
legatis idoneis prosecutus est.
Fuit statura eleuata decorus. sed cum esset longus 13
et senex incuruareturque, tiliaciis tabulis in pectore po-
sitis fasciabatur, ut rectus incederet. senex etiam, ante- 2
quam salutatores uenirent, panem siccum comedit ad
sustentandas uires. fuit uoce rauca et sonora cum io-
cundidate.
A senatu diuus est appellatus cunctis certatim adni- 3
tentibus, cum omnes eius pietatem clementiam ingenium
sanctimoniam laudarent. decreti etiam sunt omnes ho-
nores qui optimis principibus ante delati sunt. meruit et 4
flaminem et circenses et templum et sodales Antoninianos
solusque omnium prope principum prorsus *sine* ciuili
sanguine et hostili, quantum ad se ipsum pertinet, uixit
et qui rite comparetur Numae, cuius felicitatem pietatem-
que et securitatem cerimoniasque semper obtinuit.

4 quam BP^1 (c. P^3) 4 dicta *BP* 7 ceneͣd. *B* caena *P* 8 frebre BP^1 12 signatum *BP* 13 apun BP^1 15 his *BPM* 19 incuruaturque *B* *an* incuruatusque? tiliaticiis *BPM* 29 sine *om.* *BP* 31 recte *M* uita antonini pii explicit. incipit marci antonini philosophi eiusdem iulii capitolini *BP*

VITA

MARCI ANTONINI

PHILOSOPHI

IVLII CAPITOLINI

1 Marco Antonino, in omni uita philosophanti uiro et
qui sanctitate uitae omnibus principibus antecellit, pater
2 Annius Verus, qui in praetura decessit, auus Annius Ve-
rus, iterum consul et praefectus urbi, adscitus in patri-
3 cios [a principibus] a Vespasiano et Tito censoribus, pa-
truus Annius Libo consul, amita Galeria Faustina Augusta,
mater Domitia Caluilla, Caluisii Tulli bis consulis filia,
4 proauus paternus Annius Verus praetorius ex Succubi-
tano municipio ex Spania factus senator, proauus mater-
nus Catilius Seuerus bis consul et praefectus urbi, auia
paterna Rupilia Faustina, Rupili Boni consularis filia,
5 fuere. Natus est Marcus Romae VI. kl. Maias in monte
a. 873/121 Caelio in hortis auo suo iterum et Augure consulibus.
6 cuius familia in originem recurrens a Numa probatur
sanguinem trahere, ut Marius Maximus docet; item a rege

5 uita sua P^3 6 sanctite P^1 7 Verus fuit P^3 8 urbis P^3 iterum consul *BPM fort.* ter *scribendum cf. Cass. Dio 69, 21 II p. 331 Bk.* patricium B^2 9 a principibus *del. S* a *ante* Vesp. *om. M eras. in B* uespasiono B^1 11 calbisii B^1P tullii B^2 13 yspania P^2 Hispania *M* 15 pater B^1P^1 (*c.* P^3) 17 celio *B*

Sallentino Malemnio, Dasummi filio, qui Lupias condidit.
educatus est in eo loco in quo natus est et in domo aui 7
sui Veri iuxta aedes Laterani. habuit et sororem natu 8
minorem Anniam Cornificiam, uxorem Anniam Fausti-
nam, consobrinam suam. Marcus Antoninus principio 9
aeui sui nomen habuit Catilii Seueri, materni proaui.
post excessum uero patris ab Hadriano Annius Verissi- 10
mus uocatus est, post uirilem autem togam Annius Verus.
patre mortuo ab auo paterno adoptatus et educatus est.

Fuit a prima infantia grauis. at ubi egressus est an- 2
nos qui nutricum fouentur auxilio, magnis praeceptoribus
traditus ad philosophiae scita peruenit. usus est magistris 2
ad prima elementa Euforione litteratore et Gemino co-
moedo, musico Androne eodemque geometra. quibus
omnibus ut disciplinarum auctoribus plurimum detulit.
usus praeterea grammaticis, Graeco Alexandro Cotiaensi, 3
Latinis Trosio Apro et Polione et Eutychio Proculo Sic-
censi. oratoribus usus est Graecis Aninio Macro, Caninio 4
Celere et Herode Attico, Latino Frontone Cornelio. sed 5
multum ex his Frontoni detulit, cui et statuam in senatu
petit. Proculum uero usque ad proconsulatum prouexit
oneribus in se receptis. philosophiae operam uehementer 6
dedit et quidem adhuc puer. nam duodecimum annum
ingressus habitum philosophi sumpsit et deinceps toleran-
tiam, cum studeret in pallio et humi cubaret, uix autem
matre agente instrato pellibus lectulo accubaret. usus est 7
etiam Commodi magistro, cuius ei adfinitas fuerat desti-
nata, Apollonio Chalcedonio Stoico philosopho. tantum 3
autem studium in eo philosophiae fuit ut adscitus iam *in*

1 Malennio *M* lopias *BPM* 3 uiri BP^1 6 aui *BPM em. S* habuit et *M* catiliis B^1P^1 (*ut uid.*) 8 m *ante* Annius *add.* P^2 15 ut *del.* B^2 16 cotidianis *BPM* Cotiaensi *G. Vhligius in ed. Berol.* 17 et polono *BP Trosi patriam latere existimat S* 18 graeco *BPM* animo *BP* 19 attio colatino *BPM* 23 honoribus *BPM em. Turnebus.* 24 tollerantiam *B* 26 ut *ante* in str. *add.* B^2 27 commodo *BPM em. Obrecht.* 28 *post* destinata *inserunt BPM* usus est et. *del. Obrecht.* 29 iam imperatoriam BP^1 *exc.*[1] iam in imperatoriam

imperatoriam tamen ad domum Apollonii discendi causa
2 ueniret. audiuit et Sextum Chaeronensem Plutarchi ne-
potem, Iunium Rusticum, Claudium Maximum et Cin-
3 nam Catulum, Stoicos. Peripateticae uero studiosum au-
diuit Claudium Seuerum et praecipue Iunium Rusticum,
quem et reueritus est et sectatus, qui domi militiaeque
4 pollebat, Stoicae disciplinae peritissimum; cum quo om-
nia communicauit publica priuataque consilia, cui etiam
ante praefectos praetorio semper osculum dedit, quem et
5 consulem iterum designauit, cui post obitum a senatu
statuas postulauit. tantum autem honoris magistris
suis detulit ut imagines eorum aureas in larario ha-
beret ac sepulchra eorum aditu hostiis floribus sem-
6 per honoraret. studuit et iuri audiens Lucium Volusium
7 Maecianum. tantumque operis et laboris studiis inpendit
ut corpus adficeret, atque in hoc solo pueritia eius repre-
8 henderetur. frequentauit et declamatorum scolas publi-
cas amauitque *e* condiscipulis praecipuos senatorii ordi-
nis Seium Fuscianum et Aufidium Victorinum, ex eque-
9 stri Baebium Longum et Calenum. in quos maxime libe-
ralis fuit, et ita quidem ut quos non posset ob qualitatem
uitae rei p. praeponere, locupletatos teneret.

4 Educatus est in Hadriani gremio, qui illum, ut supra
diximus, Verissimum nominabat et qui ei honorem equi
2 publici sexenni detulit, octauo aetatis anno in saliorum
3 collegium rettulit. in saliatu omen accepit imperii: coro-
nas omnibus in puluinar ex more iacientibus aliae aliis
locis haeserunt, huius uelut manu capiti Martis aptata est.
4 fuit in eo sacerdotio et praesul et uates et magister et
multos inaugurauit atque exaugurauit nemine praeeunte,

P^3M ad imper. *exc.* dignitatem *add.* P^3 *exc.*[3] *M* 1 caus B^1P^1 2 cheronensem *BP* 4 peripathetheticae *BP* studiosus *BPM* studiosum *scripsi* 5 claudium et seuerum *B* 9 praefectus *P* 10 a *in B sup. lin.* 15 mecianum *BP*(*M*) studuis B^1 18 e *deest in* BP^1 ex *add.* P^3M 19 et eq. B^1 20 bebium *BP* callenum *BPM* liberos B^1 23 esset BP^1 24 et qui publicis exenni BP^1 (exennis P^3) qui publicis exenniis *M em. S* 26 retulit *B* 27 puluiar B^1 iacentibus *BPM* 28 inhaeserunt B^1

quod ipse carmina cuncta didicisset. Virilem togam sum- 5
psit quintodecimo aetatis anno, statimque ei Lucii Ceionii
Commodi filia desponsata est ex Hadriani uoluntate. nec 6
multo post praefectus feriarum Latinarum fuit. in quo
honore praeclarissime se pro magistratibus agentem et in
conuiuiis Hadriani principis ostendit. post hoc patrimo- 7
nium paternum sorori totum concessit, cum eum ad diui-
sionem mater uocaret, responditque aui bonis se esse
contentum, addens, ut et mater, si uellet, in sororem
suum patrimonium conferret, ne inferior esset soror ma-
rito. Fuit autem uitae indulgentia ut cogeretur nonnum- 8
quam uel in uenationes pergere uel in theatrum descen-
dere uel spectaculis interesse. Operam praeterea pin- 9
gendo sub magistro Diogeneto dedit. amauit pugillatum
luctamina et cursum et aucupatus et pila lusit adprime
et uenatus est. sed ab omnibus his intentionibus studium 10
eum philosophiae abduxit seriumque et grauem reddidit,
non tamen prorsus abolita in eo comitate, quam praeci-
pue suis ** mox amicis atque etiam minus notis exhibebat,
cum frugi esset sine contumacia, uerecundus sine ignauia,
sine tristitia grauis.

His ita se habentibus cum post obitum Lucii Caesaris 5
Hadrianus successorem imperii quaereret, nec idoneus,
utpote decem et octo annos agens, Marcus haberetur,
amitae Marci uirum Antoninum Pium Hadrianus ea lege
in adoptationem elegit ut sibi Marcum Pius adoptaret, ita
tamen ut et Marcus sibi Lucium Commodum adoptaret.
sane ea die qua adoptatus est Verus in somnis se umeros 2
eburneos habere uidit sciscitatusque, an apti essent oneri
ferundo, solito repperit fortiores. ubi autem comperit, se 3
ab Hadriano adoptatum, magis est deterritus quam laeta-
tus iussusque in Hadriani priuatam domum migrare in-
uitus de maternis hortis recessit. cumque ab eo dome- 4

5 gistratibus B^1P^1(*c.* P^3) 7 totam B^1 11 uitae ind. *fort.* tanta ei ind. 13 pingendi B^2 14 pugilatum *P* 16 intentiones *BPM* 19 *post* suis *lacunam indicaui* 24 habetur *BPM* 26 adoptionem *M* legit *PM* 29 eburneos *om.* B^1

stici quaererent, cur tristis in adoptionem regiam trans-
iret, disputauit quae mala in se contineret imperium.
5 tunc primum pro Annio Aurelius coepit uocari, quod in
Aureliam, hoc est Antonini, adoptionis iure transisset.
6 octauo decimo ergo aetatis anno adoptatus in secundo con-
sulatu Antonini, iam patris sui, Hadriano ferente gratia
7 aetatis facta quaestor est designatus. adoptatus in aulicam
domum omnibus parentibus suis tantam reuerentiam
8 quantam priuatus exhibuit. erat que haut secus rei suae
quam in priuata domo parcus ac diligens, pro instituto
patris uolens agere dicere cogitare.

6 Hadriano Baiis absumpto cum Pius ad aduehendas
eius reliquias esset profectus, relictus Romae auo iusta
impleuit et gladiatorium quasi priuatus quaestor edidit
2 munus. post excessum Hadriani statim Pius per uxorem
suam Marcum sciscitatus est et eum dissolutis sponsalibus,
quae cum Lucio Ceionio Commodo desponderi uoluerat
impari adhuc aetate, habita deliberatione uelle se dixit.
a. 892/140 3 his ita gestis adhuc quaestorem et consulem secum Pius
Marcum designauit et Caesaris appellatione donauit et se-
uirum turmis equitum Romanorum iam consulem desi-
gnatum creauit et edenti cum collegis ludos seuirales ad-
sedit et in Tiberianam domum transgredi iussit et aulico
fastigio renitentem ornauit et in collegia sacerdotum iu-
4 bente senatu recepit. secundum etiam consulem designa-
a. 897/145 5 uit, cum ipse quartum pariter inierit. per eadem tempora,
cum tantis honoribus occuparetur et cum formandus ad
regendum statum rei publicae patris actibus interesset,
6 studia cupidissime frequentauit. post haec Faustinam
duxit uxorem et suscepta filia tribunicia potestate dona-
tus est atque imperio extra urbem proconsulari addito
7 iure quintae relationis. tantumque apud Pium ualuit ut

6 gratias B^3 9 aut BP^1 12 baias B^1P 13 praefectus B^1 prouectus B^2 16 cum — Commodi filia — impar a. aetati esset h. d. cogitare uelle *M* 17 lucii ceionii commodi *BPM em. S cf. Ver.* 2, 3 18 aetati *BPM em. S* uelle] le *in B in ras.* 20 seuerum *BPM* 23 tiberinam P^1 24 reniterem *B* renitenrẽ P^1 26 iniret *M* 32 aput B^1 ut *deest in* BP^1

numquam quemquam sine eo facile promouerit. erat au- 8
tem in summis obsequiis patris Marcus, quamuis non de-
essent qui aliqua aduersum eum insusurrarent, et prae 9
ceteris Valerius Homullus, qui, cum Lucillam matrem
Marci in uirdiario uenerantem simulacrum Apollinis ui-
disset, insusurrauit: „illa nunc rogat, ut diem tuum clau-
das, et filius imperet.“ quod omnino apud Pium nihil ua-
luit: tanta erat Marci probitas et tanta in imperatorio 10
principatu modestia.

Existimationis autem tantam curam habuit ut et pro- 7
curatores suos puer semper moneret, ne quid arrogan-
tius facerent, et heredidates delatas reddens proximis
aliquando respuerit. denique per uiginti et tres annos in 2
domo patris ita uersatus ut eius cotidie amor cresceret,
nec praeter duas noctes per tot annos ab eo mansit di- 3
uersis uicibus. ob hoc Antoninus Pius, cum sibi adesse
finem uitae uideret, uocatis amicis et praefectis ut succes-
sorem eum imperii omnibus commendauit atque firmauit
statimque signo aequanimitatis tribuno dato Fortunam
auream, quae in cubiculo solebat esse, ad Marci cubicu-
lum transire iussit. bonorum maternorum partem Mum- 4
mio Quadrato, sororis filio, quia illa iam mortua erat, tra-
didit. post excessum diui Pii a senatu coactus regimen pu- 5
blicum capere fratrem sibi participem in imperio desi-
gnauit, quem Lucium Aurelium Verum Commodum appel-
lauit Caesaremque atque Augustum dixit. atque ex eo 6
pariter coeperunt rem publicam regere. tuncque primum
Romanum imperium duos Augustos habere coepit, **lic-
tum cum alio participasset. Antonini mox ipse nomen

2 mar B^1 martii B^2 8 pium apud B^1 9 principatum B^1P 11 puer *om.* B 12 delatans B 13 respuit P^1 15 duos P^1 ab eo *deest in* B 17 ut *del.* B^3 21 materno B^1 Vmmidio *Iordan.* Volumnio *Mai ad Front. p. 214 ed. Rom.* 22 filia B^1 23 regumen B 26 aitque P^1 28 *lacunam sic expleuit C:* cum id nemo ante istum cum alio. *Mommsenus:* cum imperium sibi relictum. *fort. uerba* lictum c. a. participasset *fragmentum est glossematis* 29 antonino BP antoninum M nomen ipsi nomen B ipso P

7 recepit. et quasi pater Lucii Commodi esset, et Verum
eum appellauit addito Antonini nomine filiamque suam
8 Lucillam fratri despondit. ob hanc coniunctionem pueros
et puellas nouorum nominum frumentariae perceptioni
9 adscribi praeceperunt. actis igitur quae agenda fuerant
in senatu pariter castra praetoria petiuerunt et uicena
milia nummum singulis ob participatum imperium militi-
10 bus promiserunt et ceteris pro rata. Hadriani autem se-
pulchro corpus patris intulerunt magnifico exequiarum
officio. mox iustitio secuto publice quoque funeris expe-
11 ditus est ordo. et laudauere uterque pro rostris patrem
flaminemque ei ex adfinibus et sodales ex amicissimis
Aurelianos creauere.

8 Adepti imperium ita ciuiliter se ambo egerunt ut le-
nitatem Pii nemo desideraret, cum eos Marullus, sui tem-
2 poris mimografus, cauillando inpune perstringeret. fu-
3 nebre munus patri dederunt. dabat se Marcus totum et
4 philosophiae, amorem ciuium adfectans. sed interpellauit
istam felicitatem securitatemque imperatoris prima Ti-
beris inundatio, quae sub illis grauissima fuit. quae res
et multa urbis aedificia uexauit et plurimum animalium
5 interemit et famem grauissimam peperit. quae omnia
mala Marcus et Verus sua cura et praesentia tempera-
6 runt. fuit eo tempore etiam Parthicum bellum, quod
Vologessus paratum sub Pio Marci et Veri tempore in-
dixit fugato Atidio Corneliano, qui Syriam tunc admini-
7 strabat. inminebat etiam Brittanicum bellum, et Catthi
8 in Germaniam ac Retiam inruperant. et adversus Brit-
tanos quidem Calpurnius Agricola missus est, contra Cat-
9 thos Aufidius Victorinus. ad Parthicum uero bellum se-
natu consentiente Verus frater est missus; ipse Romae
remansit, quod res urbanae imperatoris praesentiam po-
10 stularent. et Verum quidem Marcus Capuam usque pro-
secutus amicis comitantibus e senatu ornauit additis offi-

1 commedi B^1 2 antoni *P* 8 sepulcro *P* 9 exequiarium B^1 10 iustitię *B* publico *BP* 12 ei ex ei adf. B^1 14 ut] et *B* ut et P^2 16 funebri *BP* 18 adfectans *om.* B^1 27 cathi *B* 28 insuperant *B* 31 romam *BP*

ciorum omnium principibus. sed cum Romam redisset 11
Marcus cognouissetque, Verum apud Canusium aegrotare,
ad eum uidendum contendit susceptis in senatu uotis;
quae, posteaquam Romam redit audita Veri transmissione,
statim reddidit. et Verus quidem, posteaquam in Syriam 12
uenit, in deliciis apud Antiochiam et Daphnen uixit ar-
misque se gladiatoriis et uenatibus exercuit, cum per le-
gatos bellum Parthicum gerens imperator appellatus es-
set, cum Marcus horis omnibus rei publicae actibus incu- 13
baret patienterque delicias fratris et prope inuitus ac uo-
lens ferret. denique omnia quae ad bellum erant neces- 14
saria Romae positus et disposuit Marcus et ordinauit.

Gestae sunt res in Armenia prospere per Statium 9
Priscum Artaxatis captis, delatumque Armeniacum nomen
utrique principum. quod Marcus per uerecundiam primo
recussauit, postea tamen recepit. profligato autem bello 2
uterque Parthicus appellatus est. sed *hoc* quoque Marcus
delatum nomen repudiauit, quod postea recepit. patris 3
patriae autem nomen delatum fratre absente in eiusdem
praesentiam distulit. medio belli tempore et Ciuicam, 4
patruum Veri, et filiam suam nupturam commissam so-
rori suae eandemque locupletatam Brundisium usque de-
duxit, ad eum misit Romamque statim rediit reuocatus 5
eorum sermonibus qui dicebant, Marcum uelle finiti belli
gloriam sibimet uindicare atque idcirco in Syriam profi-
cisci. ad proconsulem scribit, ne quis filiae suae iter fa- 6
cienti occurreret.

Inter haec liberales causas ita muniuit ut primus iu- 7
beret apud praefectos aerarii Saturni unumquemque ci-
uium natos liberos profiteri intra tricensimum diem no-

1 principi; *B* principi *P* uenisset *P*[1] 5 redit *B* redi-
dit *P* postea *B*[1] 9 oris oribus *B* 12 deposuit *P*[1]
14 marmenia *B*[1] 15 utrumque *BP*[1] 16 recusauit *P* pro-
flicato *BP*[1] 17 hoc *om.* *BP*[1] *add.* *P*[3] 19 a fratre *BP*[1]
21 patruum *om.* *P*[1] sororis *BM* 22 eademque locupleta-
tum *P*[1] 23 que *om.* *M* 24 finite *B* 28 causa sita *B*[1]
ad proconsule *B* munuuit *B*[1]*P*[1] 29 saturnii *B* 30 ter-
tium *M*

8 mine inposito. per prouincias tabulariorum publicorum
usum instituit, apud quos idem de originibus fieret quod
Romae apud praefectos aerarii, ut, si forte aliquis in pro-
uincia natus causam liberalem diceret, testationes inde
9 ferret. atque hanc totam legem de adsertionibus firmauit
aliasque de mensariis et auctionibus tulit. de statu etiam
10 defunctorum intra quinquennium quaeri iussit. senatum
multis cognitionibus et maxime ad se pertinentibus iudi-
2 cem dedit. neque quisquam principum amplius senatui
detulit. in senatus autem honorificentiam multis prae-
toriis et consularibus priuatis decidenda negotia delega-
uit, quo magis eorum cum exercitio iuris auctoritas cre-
3 sceret. multos ex amicis in senatum adlegit cum aedili-
4 ciis aut praetoriis dignitatibus. multis † senatibus uel
pauperibus sine crimine senatoribus dignitates tribunicias
5 aediliciasque concessit. nec quemquam in ordinem legit,
6 nisi quem ipse bene scisset. hoc quoque senatoribus de-
tulit ut, quoties de quorum capite esset iudicandum, se-
creto pertractaret atque ita in publicum proderet nec
7 pateretur, equites Romanos talibus interesse causis. sem-
per autem, cum potuit, interfuit senatui, etiamsi nihil es-
set referendum, si Romae fuit; si uero aliquid referre
8 uoluit, etiam de Campania ipse uenit. comitiis praeterea
etiam usque ad noctem frequenter interfuit neque um-
9 quam recessit de curia, nisi consul dixisset: „nihil uos
moramur, p. c.“ senatum appellationibus a consule fac-
10 tis iudicem dedit. iudiciariae rei singularem diligentiam
adhibuit. fastis dies iudiciarios addidit, ita ut ducentos
triginta dies annuos rebus agendis litibusque disceptandis
11 constitueret. praetorem tutelarem primus fecit, cum ante

2 aput *B* 6 autionibus *B* de statu — iussit senatum — dedit. neque quisquam *BPM transposuit Dirksen.* et etiam *B* 9 quiquam BP^1 quicquam P^2 11 deadenda *B* 14 ut B^1 senatoribus uel paup. s. crimine dign. *M* multis senatoribus P^3 15 cremine *B* 17 senatoribus — iudicandum *om.* B^1 tetulit *B* 18 eorum *M* 19 prodiret *BPM em. Vrsinus.* 20 pater B^1 21 nichil *B in ras.* 26 sin autem *BPM em. C ex libris Puteani*

tutores a consulibus poscerentur, ut diligentius de tuto-
ribus tractaretur. de curatoribus uero, cum ante non 12
nisi ex lege Laetoria uel propter lasciuiam uel propter
dementiam darentur, ita statuit ut omnes adulti curatores
acciperent non redditis causis.

Cauit et sumptibus publicis et calumniis quadrupla- 11
torum intercessit adposita falsis delatoribus nota. dela- 2
tiones, quibus fiscus augeretur, contempsit. de alimentis
publicis multa prudenter inuenit. curatores multis ciui-
tatibus, quo latius senatorias tenderet dignitates, a senatu
dedit. Italicis ciuitatibus famis tempore frumentum ex 3
urbe donauit omnique frumentariae rei consuluit. gla- 4
diatoria spectacula omnifariam temperauit. temperauit
etiam scaenicas donationes iubens, ut quinos aureos scae-
nici acciperent, ita tamen ut nullus editor decem aureos
egrederetur. uias etiam urbis atque itinerum diligentis- 5
sime curauit. rei frumentariae grauiter prouidit. datis 6
iuridicis Italiae consuluit ad id exemplum quo Hadrianus
consulares uiros reddere iura praeceperat. Hispanis ex- 7
haustis Italica adlectione contra ** Traianique praecepta
uerecunde consuluit. leges etiam addidit de uicensima 8
hereditatum, de tutelis libertorum, de bonis maternis et
item de filiorum successionibus pro parte materna, utque
senatores peregrini quartam partem in Italia possiderent.
dedit praeterea curatoribus regionum ac uiarum potesta- 9
tem, ut uel punirent uel ad praefectum urbi puniendos
remitterent eos qui ultra uectigalia quicquam ab aliquo
exegissent. ius autem magis uetus restituit quam nouum 10
fecit. habuit secum praefectos, quorum et auctoritate et
periculo semper iura dictauit. usus autem est Scaeuola

1 poposcerentur *B* 3 letoria *B* lectoria *M* Plaetoria *Iordanus qui conferri iubet Savigny opp. misc. II 330* 5 ut accipe- rent *B* 6 quadrumplatorum BP^1 12 omniaque P^1 16 uineas BP^1 al. uias *adscr.* P^3 atque itinerum *om.* B^1 18 ad id quod ex. *B* 19 exausit *B* (ex *in ras.*) exhausit *PM* 20 praeceperat — Traianique *in P infra contextum* tranique B^1P^1 Traiani *M lacunam significaui* 21 consulit B^1 uice//sima *P* (n *eras.*) 30 sceuola *B*

12 praecipue iuris perito. cum populo autem non aliter egit,
2 quam est actum sub ciuitate libera. fuitque per omnia
moderantissimus in hominibus deterrendis a malo, inui-
tandis ad bona, remunerandis copia, indulgendis liberan-
dis fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos, moderate
3 etiam cauillationes nonnullorum ferens. nam cum quen-
dam Vetrasinum famae detestandae honorem petentem
moneret, ut se ab opinionibus populi uindicaret, et ille
contra respondisset, multos qui secum in harena pugnas-
4 sent se praetores uidere, patienter tulit. ac ne in quen-
quam facile uindicaret, praetorem, qui quaedam pessime
egerat, non abdicare se praetura iussit, sed collegae iu-
5 ris dictionem mandauit. fisco in causis conpendii num-
6 quam iudicans fauit. sane, quamuis esset constans, erat
etiam uerecundus.
7 Posteaquam autem a Syria uictor rediit frater, patris
patriae nomen ambobus decretum est, cum se Marcus
absente Vero erga omnes senatores atque homines mo-
8 deratissime gessisset. corona praeterea ciuica oblata est
ambobus; petitque Lucius, ut secum Marcus triumpharet.
petit praeterea Lucius, ut filii Marci Caesares appellaren-
9 tur. sed Marcus tanta fuit moderatione ut, *cum* simul
triumphasset, tamen post mortem Lucii tantum Germani-
10 cum se uocaret, quod sibi bello proprio pepererat. in
triumpho autem liberos Marci utriusque sexus secum ue-
11 xerunt, ita tamen ut et puellas uirgines ueherent. ludos
etiam ob triumphum decretos spectauerunt habitu trium-
12 phali. inter cetera pietatis eius haec quoque moderatio
praedicanda est: funambulis post puerum lapsum culcitas
subici iussit. unde hodieque rete praetenditur.
13 Dum Parthicum bellum geritur, natum est Marcoman-
nicum, quod diu eorum qui aderant arte suspensum est,
ut finito iam Orientali bello Marcomannicum agi posset.

3 modera//tissimus *P* (n *eras.*) 7 Veterasinum *M* 11 quedum *B*¹ 13 puerisdictionem *BP* 22 cum *om. BP* 23 lucium *BPM em. ex Reg.* 24 propio *BP*¹ 25 libros *BP*¹ 29 cunabulis *P*²*M* puerorum *BP*²*M* culcitras *P*²*M* 30 recte *BP*¹ (*c. P*³) *M*

et cum famis tempore populo insinuasset de bello, fratre 14
post quinquennium reuerso in senatu egit, ambos neces-
sarios dicens bello Germanico imperatores. tantus autem 13
terror belli Marcomannici *fuit* ut undique sacerdotes An-
toninus acciuerit, peregrinos ritus impleuerit, Romam
omni genere lustrauerit retardatusque *a* bellica pro-
fectione sit. celebrauit et Romano ritu lectisternia per 2
septem dies. tanta autem pestilentia fuit ut uehiculis ca- 3
dauera sint exportata serracisque. tunc autem Antonini 4
leges sepeliendi sepulchrorumque asperrimas sanxerunt,
quando quidem cauerunt ne quis*quis* uellet fabricaretur
sepulchrum. quod hodieque seruatur. et multa quidem 5
milia pestilentia consumpsit multosque ex proceribus,
quorum amplissimis Antoninus statuas conlocauit. tantaque 6
clementia fuit ut et sumptu publico uulgaria funera iube-
ret efferri et uano cuidam, qui diripiendae urbis occasio-
nem cum quibusdam consciis requirens de caprifici ar-
bore in campo Martio contionabundus ignem de caelo
lapsurum finemque mundi affore diceret, si ipse lapsus
ex arbore in ciconiam uerteretur, cum statuto tempore
decidisset atque ex sinu ciconiam emisisset, perducto ad
se atque confesso ueniam daret. Profecti tamen sunt pa- 14
ludati ambo imperatores et Victualis et Marcomannis
cuncta turbantibus, aliis etiam gentibus, quae pulsae a
superioribus barbaris fugerant, nisi reciperentur, bellum
inferentibus. nec parum profuit ista profectio, cum Aqui- 2
leiam usque uenissent. nam plerique reges et cum popu-
lis suis se retraxerunt et tumultus auctores interemerunt.
Quadi autem amisso rege suo non prius sè confirmaturos 3
eum qui erat creatus dicebant, quam id nostris placuisset
imperatoribus. Lucius tamen inuitus profectus est, cum 4

4 fuit *om.* BP^1 *add.* P^3 5 peregrinus *B* 6 a *om.* *BP* 10 asperrima *BPM* 11 cauerunt ut si quis *M* quis *BPM* quisquis *scripsi* uelle *BP* abfabricaretur B^1P abfricaretur B^2 fabricaret *M* ne uti quis uellet fabr. *uolg.* 13 et *B* 16 et eo ferri BP^1 ferri et eo ferri P^3 ex eo ferri *M* ecferri *Iordan.* 19 se BP^1 *corr.* P^3 21 et *B* emisset BP^1 *c.* P^3 22 tandem *C* 23 Parthis et Marc. *M* 29 amici *M*

plerique ad legatos imperatorum mitterent defectionis ue-
5 niam postulantes. et Lucius quidem, quod amissus esset
praefectus praetorio Furius Victorinus, atque pars exerci-
tus interisset, redeundum esse censebat; Marcus autem
fingere barbaros aestimans et fugam et cetera quae secu-
ritatem bellicam ostenderent ob hoc ne tanti apparatus
6 mole premerentur, instandum esse ducebat. denique
transcensis Alpibus longius processerunt conposuerunt-
que omnia, quae ad munimen Italiae atque Illyrici per-
7 tinebant. placuit autem urgente Lucio, ut praemissis ad
8 senatum litteris Lucius Romam rediret. unaque postea-
quam iter ingressi sunt, sedens cum fratre in uehiculo
Lucius apoplexi arreptus perit.

15 Fuit autem consuetudo Marco ut in circensium spec-
taculo legeret audiretque ac subscriberet. ex quo quidem
2 saepe iocis popularibus dicitur lacessitus. Multum sane
potuerunt liberti sub Marco et Vero Geminas et Agacly-
3 tus. Tantae autem sanctitatis fuit Marcus ut Veri uitia
et celauerit et defenderit, cum ei uehementissime displi-
ceret, mortuumque eum diuum appellauerit amitasque
eius et sorores honoribus et salariis decretis subleuauerit
atque prouexerit sacrisque eum plurimis honorauerit.
4 flaminem et Antoninianos sodales et omnes honores qui
5 diuis habentur eidem dedicauit. nemo est principum,
quem non grauis fama perstringat, usque adeo ut etiam
Marcus in sermonem uenerit, quod Verum uel ueneno ita
tulerit ut parte cultri ueneno lita uuluam inciderit uene-
natam partem fratri edendam propinans et sibi innoxiam
6 reseruans, uel certe per medicum Posidippum, qui ei

1 ad imperatorem legatos *C* 2 admissus *M fort.* emissus (*scil. in barbaros*) 3 Furius] *prius* u *in B in ras.* ut quae *BP* 4 esset *BP*[1] et cum plerique — postulantes, Lucius quidem *Mommsenus* 6 ostenderent *uix sanum. desideratur notio efficiendi* 9 yllirici *B* 11 bia quoque *BP* uia quoque *M* ubi autem postea una iter *C* unaque *scripsi* 12 inter *BP*[1] 15 suscriberet *P* 17 Geminus *Mommsenus* 19 displicerent *P*[2]*M* 22 cum *BP*[1] 24 diis *P*[1] (*ut uid.*) 27 bulbam *BP*[1]

sanguinem intempestiue dicitur emisisse. [Cassius post
mortem Veri a Marco desciuit.] Iam in suos tanta fuit 16
benignitate Marcus ut cum in omnes propinquos cuncta
honorum ornamenta contulerit, tum in filium et [Commo-
dum] quidem scelestum atque inpurum cito nomen Cae-
saris et mox sacerdotium statimque nomen imperatoris
ac triumphi participationem et consulatum. quo quidem 2
tempore ipse imperator filio ad triumphalem currum in
circo pedes cucurrit.

Post Veri obitum Marcus Antoninus solus rem publi- 3
cam tenuit, multo melior et feracior ad uirtutes, quippe 4
qui nullis Veri iam impediretur aut simulatis callidae se-
ueritatis, qua ille ingenito uitio laborabat, erroribus aut
is qui praecipue displicebant Marco Antonino iam inde a
primo aetatis suae tempore uel institutis mentis prauae
uel moribus. erat enim ipse tantae tranquillitatis ut uul- 5
tum numquam mutauerit maerore uel gaudio, philoso-
phiae deditus Stoicae, quam et per optimos quosque ma-
gistros acceperat et undique ipse collegerat. nam et 6
Hadrianus hunc eundem successorem parauerat, nisi ei
aetas puerilis obstitisset. quod quidem apparet ex eo 7
quod generum Pio hunc eundem delegit, ut ad eum, di-
gnum utpote uirum, quandocumque Romanum perueniret
imperium.

Ergo prouincias post haec ingenti moderatione ac be- 17
nignitate tractauit. contra Germanos res feliciter gessit.
speciale ipse bellum Marcomannicum, sed quantum nulla 2
umquam memoria fuit, cum uirtute tum etiam felicitate
transegit, et eo quidem tempore quo pestilentia grauis

1 Cassius — desciuit *C transponit in c. 24 ubi rebellio Cassi refertur. equidem glossema habeo* 2 deseuit *BP*[1] 4 Commodum *uncis inclusi cum Iordano* 5 scelestium *B*[1] 7 principationem *B* 8 sine *BPM* ipse *Obrecht* senex *S* imperatoris *M* *malim* filii ad tr. currum 11 feratior *B* quippe qui et q. s.] *haec sententia aut Capitolini aut librari culpa prorsus corrupta cf. cap. 29. Ver. 3* 13 quia *P* (i *in ras.*) quo *M* his *BPM* 18 quoque *BPM* 19 colligerat *B* 20 et *BPM em. C* 27 quanto *BP* quanta *M* quantum *uolg. cf. Eutrop. VIII 12 qui ad uerbum consentit.*

3 multa milia et popularium et militum interemerat. Pan-
nonias ergo Marcomannis Sarmatis Vandalis, simul etiam
Quadis extinctis seruitio liberauit et Romae cum Com-
modo, quem iam Caesarem fecerat, filio, ut diximus, suo
4 triumphauit. Cum autem ad hoc bellum omne aerarium
exhausisset suum neque in animum induceret, ut extra
ordinem prouincialibus aliquid imperaret, in foro diui
Traiani auctionem ornamentorum imperialium fecit uen-
diditque aurea pocula et cristallina et murrina, uasa etiam
regia et uestem uxoriam sericam et auratam, gemmas
quin etiam, quas multas in repostorio sanctiore Hadriani
5 reppererat. et per duos quidem menses haec uenditio ce-
lebrata est, tantumque auri redactum ut reliquias belli
Marcomannici ex sententia persecutus postea dederit po-
testatem emptoribus, ut, si qui uellet empta reddere at-
que aurum recipere, sciret licere. nec molestus ulli fuit
6 qui uel non reddidit empta uel reddidit. tunc uiris clari-
oribus permisit, ut eodem cultu quo et ipse uel ministris
7 similibus conuiuia exhiberent. in munere autem publico
tam magnanimus fuit ut centum leones una missione
simul exhiberet et sagittis interficeret.

18 Cum igitur in amore omnium imperasset atque ab
aliis modo frater, modo pater, modo filius, ut cuiusque
aetas sinebat, et diceretur et amaretur, octauo decimo
anno imperii sui, sexagensimo et primo uitae, diem ulti-
2 mum clausit. tantusque illius amor eo die [regii funeris]
claruit ut nemo illum plangendum censuerit, certis om-
3 nibus, quod ab diis commodatus ad deos redisset. deni-
que, priusquam funus conderetur, ut plerique dicunt,
quod numquam antea factum fuerat neque postea, senatus
populusque non diuisis locis sed in una sede propitium
4 deum dixit. Hic sane uir tantus et talis ac diis uita et

1 pantonias B^1 2 uuandalis BP^1 3 cummodo B^1P^1 7 imperarent B^1 8 ornomentorum B^1P^1 15 quis *M* redderet *BPM* 18 ministeriis *uolg.* 20 unam missionem *BP* 21 interfectos *BPM* interficeret *scripsi* interfecit eos *Mommsenus* 25 sexagessimo *B* 26 regii funeris *uncis inclusi* 32 uite BP^1

morte coniunctus filium Commodum dereliquit: qui, si
felix fuisset, filium non reliquisset. et parum sane fuit 5
quod illi honores diuinos omnis aetas omnis sexus omnis
conditio ac dignitas dedit, nisi quod etiam sacrilegus iu-
dicatus est qui eius imaginem in sua domo non habuit,
qui per fortunam uel potuit habere uel debuit. denique 6
hodieque in multis domibus Marci Antonini statuae con-
sistunt inter deos penates. nec defuerunt homines qui 7
somniis eum multa praedixisse augurantes futura et uera
concinuerunt. unde etiam templum ei constitutum, dati 8
sacerdotes Antoniniani et sodales et flamines et omnia
quae de sacratis decreuit antiquitas.

Aiunt quidam, quod et uerisimile uidetur, Commodum 19
Antoninum, successorem illius ac filium, non esse de eo
natum sed de adulterio, ac talem fabellam uulgari ser- 2
mone contexunt, Faustinam quondam, Pii filiam, Marci
uxorem, cum gladiatores transire uidisset, unius ex his
amore succensam, cum longa aegritudine laboraret, uiro
de amore confessam. quod cum ad Chaldaeos Marcus 3
rettulisset, illorum fuisse consilium, ut occiso gladiatore
sanguine illius sese Faustina sublauaret atque ita cum
uiro concumberet. quod cum esset factum, solutum qui- 4
dem amorem, natum uero Commodum gladiatorem esse,
non principem, qui mille prope pugnas publice populo 5
inspectante gladiatorias imperator exhibuit, ut in uita
eius docebitur. quod quidem uerisimile ex eo habetur 6
quod tam sancti principis filius is moribus fuit quibus
nullus lanista, nullus scaenicus, nullus harenarius, nullus
postremo ex omnium dedecorum ac scelerum conluuione
concretus. multi autem ferunt, Commodum omnino ex 7
adulterio natum, si quidem Faustinam satis constet apud
Caietam condiciones sibi et nauticas et gladiatorias ele-
gisse. de qua cum diceretur Antonino Marco, ut eam 8
repudiaret, si non occideret, dixisse fertur: „si uxorem

12 sacrata *B* sacratas P^1 19 confessa *B* ad *om.* P^1 caldeos *P* 21 subleuaret *BPM* his *BPM* is *scripsi* 29 decorum *BP* non luuione *BP* 31 adultero *BP*

9 dimittimus, reddamus et dotem." dos autem quid habe-
batur nisi imperium, quod ille ab socero uolente Hadriano
10 adoptatus acceperat? tantum sane ualet boni principis
uita sanctitas tranquillitas pietas ut eius famam nullius
11 proximi decoloret inuidia. denique Antonino, cum suos
mores semper teneret neque alicuius insusurratione mu-
12 taretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis: deusque
etiam nunc habetur, ut uobis ipsis, sacratissime impera-
tor Diocletiane, et semper uisum est et uidetur, qui eum
inter numina uestra non ut ceteros sed specialiter uene-
ramini ac saepe dicitis, uos uita et clementia tales esse
cupere qualis fuit Marcus, etiamsi philosophia nec Plato
esse possit, si reuertatur in uitam. et quidem haec bre-
uiter et congeste.

20 Sed Marco Antonino haec sunt gesta post fratrem: pri-
mum corpus eius Romam deuectum est et inlatum maio-
2 rum sepulchris. diuini inde honores decreti. dein cum
gratias ageret senatui, quod fratrem consecrasset, occulte
ostendit, omnia bellica consilia sua fuisse, quibus supe-
3 rati sunt Parthi. addidit praeterea quaedam, quibus osten-
dit, nunc demum se quasi a principio acturum esse rem
4 publicam amoto eo qui remissior uidebatur. nec aliter
senatus accepit, quam Marcus dixerat, ut uideretur gra-
5 tias agere, quod Verus excessisset uita. omnibus deinde
sororibus et adfinibus et liberis iuris et honoris et pecu-
niae plurimum detulit. erat enim famae suae curiosissi-
mus requirens ad uerum, quid quisque de se diceret,
6 emendans quae bene reprehensa uiderentur. Proficiscens
ad bellum Germanicum filiam suam non decurso luctus
tempore grandaeuo equitis Romani filio Claudio Pom-
7 peiano dedit genere Antiochensi nec satis nobili. quem
postea bis consulem fecit, cum filia eius Augusta esset et

2 nisi *om.* *BP*[1] 7 filius commodus uxor faustina *P*[3] deus usque *M* 8 ipsi *BPM* 13 reueratori uita *BPM* 17 in *B* in *P* inde *Gr.* 18 senatus *BP* oculte *P* 26 plurimum *deest in P*[1] 29 decursu *BP*[1] luctu *P*[1] 31 antiocensi *B in P* i *alterum in ras.*

Augustae filia. sed has nuptias et Faustina et ipsa quae
dabatur inuitae habuerunt.

Cum Mauri Hispanias prope omnes uastarent, res per 21
legatos bene gestae sunt. et cum per Aegyptum Bucolici 2
milites grauia multa fecissent, per Auidium Cassium re-
tunsi sunt, qui postea tyrannidem arripuit. Sub ipsis pro- 3
fectionis diebus in secessu Praenestino agens filium, no-
mine Verum Caesarem, execto sub aure tubere septen-
nem amisit. quem non plus quinque diebus luxit consul- 4
tusque etiam medios actibus publicis reddidit. et quia
ludi Iouis Optimi Maximi erant, interpellari eos publico 5
luctu noluit iussitque, ut statuae tantummodo filio mor-
tuo decernerentur, et imago aurea circensibus per pom-
pam ferenda, et ut saliari carmini nomen eius inserere-
tur. instante sane adhuc pestilentia et deorum cultum di- 6
ligentissime restituit et seruos, quemadmodum bello Pu-
nico factum fuerat, ad militiam parauit, quos uoluntarios
exemplo uolonum appellauit. armauit etiam gladiatores, 7
quos obsequentes appellauit. latrones etiam Dalmatiae
atque Dardaniae milites fecit. armauit et Diocmitas. emit
et Germanorum auxilia contra Germanos. omni prae- 8
terea diligentia parauit legiones ad Germanicum et Marco-
mannicum bellum. et, ne prouincialibus esset molestus, 9
auctionem rerum aulicarum, ut diximus, fecit in foro diui
Traiani, in qua praeter uestes et pocula et uasa aurea
etiam signa cum tabulis magnorum artificum uendidit.
Marcomannos in ipso transitu Danuuii deleuit et praedam 10
prouincialibus reddidit.

Gentes omnes ab Illyrici limite usque in Galliam con- 22
spirauerant, ut Marcomanni Varistae Hermunduri et
Quadi Sueui Sarmatae Lacringes et Burei Vandalique cum

1 filiae B^1 3 auri *B* fastarent *B* 4 bucolicis *BPM* 5 audium BP^1 7 secesso *B* praegestino B^1 8 tuberem BP^1 9 consolatusque etiam medicos actibus publicis reddidit *BPM em. Lipsius* 11 ludiouis B^1 14 salarii *BPM* 20 diocmitas] mitas *in P in ras.* 24 auctione *BP* 31 Buri *uolg. probante Muellenhoffio in Haupti annal. antiq. Germ. VIIII p. 131 sqq.* hi aliique *BPM* Vandalique *Mommsenus*

Victualis Osi Bessi Cobotes Roxolani Basternae Halani
Peucini Costoboci. inminebat et Parthicum bellum et
2 Brittanicum. magno igitur labore etiam suo gentes asper-
rimas uicit militibus sese imitantibus, ducentibus etiam
exercitum legatis et praefectis praetorio, accepitque in
deditionem Marcomannos plurimis in Italiam traductis.
3 Semper sane cum optimatibus non solum bellicas res sed
4 etiam ciuiles, priusquam faceret aliquid, contulit. deni-
que sententia illius praecipua semper haec fuit: „aequius
est, ut ego tot talium amicorum consilium sequar, quam
ut tot tales amici meam unius uoluntatem sequantur."
5 sane quia durus uidebatur ex philosophiae institutione
Marcus ad militiae labores atque ad omnem uitam graui-
6 ter carpebatur, sed male loquentibus uel sermone uel lit-
7 teris respondebat. Et multi nobiles bello Germanico siue Mar-
comannico immo plurimarum gentium interierunt. quibus
8 omnibus statuas in foro Vlpio conlocauit. quare frequenter
amici suaserunt, ut a bellis discederet et Romam ueniret,
sed ille contempsit ac perstitit nec prius recessit, quam om-
9 nia bella finiret. Prouincias ex proconsularibus consulares
aut ex consularibus proconsulares aut praetorias pro belli
10 necessitate fecit. res etiam in Sequanis turbatas censura et
11 auctoritate repressit. conpositae res et *in* Hispania, quae
12 per Lusitaniam turbatae erant. Filio Commodo arcessito
ad limitem togam uirilem dedit, quare congiarium populo
diuisit et eum ante tempus consulem designauit.
23 Si quis umquam proscriptus est a praefecto urbi, non
2 libenter accepit. ipse in largitionibus pecuniae publicae
parcissimus fuit, quod laudi potius datur quam reprehen-
3 sioni, sed tamen et bonis uiris pecunias dedit et oppidis
labentibus auxilium tulit et tributa uel uectigalia, ubi
4 necessitas cogebat, remisit. absens populi Romani uo-

1 sosibes sicobotes *BPM* *em. Muellenhoffius* 2 peutini *BPM* 6 marcomannus BP^1 11 sequentur B^1 12 et ph. institutionem *BP* 14 carpepatur *B* loquentum BP^1 loquentum dictis P^3M loquentibus *scripsi fort. etiam sic scribi potest* loquentium uel sermoni 18 et *om. B* 23 et hisp. *BP* (*sic*) in Hisp. *M* et in *scripsi* 28 bublicae *B*

luptates curari uehementer praecepit per ditissimos edi-
tores. fuit enim populo hic sermo, cum sustulisset ad 5
bellum gladiatores, quod populum sublatis uoluptatibus
uellet cogere ad philosophiam. iusserat enim, ne merci- 6
monia impedirentur, tardius pantomimos exhiberi nonis
diebus. de amatis pantomimis ab uxore fuit sermo, ut 7
superius diximus. sed haec omnia per epistolas suas pur-
gauit. idem Marcus sederi in ciuitatibus uetuit in equis 8
siue uehiculis. lauacra mixta summouit. mores matro-
narum conposuit diffluentes et iuuenum nobilium. sacra
Serapidis a uulgaritate Pelusiae summouit. fama fuit 9
sane, quod sub philosophorum specie quidam rem publi-
cam uexarent et priuatos. quod ille purgauit.

Erat mos iste Antonino ut omnia crimina minore sup- 24
plicio quam legibus plecti solent puniret, quamuis nonnum-
quam contra manifestos et grauium criminum reos inex-
orabilis permaneret. capitales causas hominum honesto- 2
rum ipse cognouit, et quidem summa aequitate, ita ut
praetorem reprehenderet, qui cito reorum causas audie-
rat, iuberetque illum iterum cognoscere, dignitatis eorum
interesse dicens, ut ab eo audirentur qui pro populo iu-
dicaret. aequitatem autem etiam circa captos hostes cu- 3
stodiuit. infinitos ex gentibus in Romano solo conlocauit.
Fulmen de caelo precibus suis contra hostium machina- 4
mentum extorsit suis pluuia impetrata, cum siti labora-
rent. Voluit Marcomanniam prouinciam, uoluit etiam 5
Sarmatiam facere et fecisset, nisi Auidius Cassius rebel- 6
lasset sub eodem in Oriente atque imperatorem se appel-
lasset, ut quidam dicunt, Faustina uolente, quae de ma-
riti ualetudine desperaret. alii dicunt, ementita morte 7
Antonini Cassium imperatorem se appellasse, cum diuum
Marcum appellasset. et Antoninus quidem non est satis 8

3 uoluptatis *BP*[1] 5 nouotis *P* non uotis *BM em. S* pan-tominos *B* 6 pantominis *B* 7 pugnauit *P*[1] 8 Marcus *fort. uncis includendum* 11 pellosiae *B* pelosiae *BPM* Pelusia *Vrsinus* 13 pugnauit *P*[1] 25 sus *BP*[1] imperata *P*[1] 27 sarmaciam *B* facere] *in P* a *in ras.* 28 appellauit *BPM* appellasset *scripsi* 32 appellasse *BP*

9 motus defectione Cassii nec *in* eius affectus saeuit. sed
per senatum hostis est iudicatus bonaque eius proscripta
per aerarium publicum.
25 Relicto ergo Sarmatico Marcommannicoque bello con-
2 tra Cassium profectus est. Romae etiam turbae fuerunt,
quasi Cassius absente Antonino aduentaret. sed Cassius
statim interfectus est, caputque eius adlatum est ad An-
3 toninum. Marcus tamen non exultauit interfectione Cas-
4 sii caputque eius humari iussit. Maecianum etiam, filium
Cassii, cui Alexandria erat commissa, exercitus occidit.
nam et praefectum praetorio sibi fecerat, qui et ipse oc-
5 cisus est. in conscios defectionis uetuit senatum grauiter
6 uindicare. simul petit, ne qui senator tempore principa-
7 tus sui occideretur, ne eius pollueretur imperium. eos
etiam qui deportati fuerant reuocari iussit, cum paucis-
8 simi centuriones capite essent puniti. ignouit et ciuitati-
bus quae Cassio consenserant, ignouit et Antiochensibus,
9 qui multa in Marcum pro Cassio dixerant. quibus et spec-
tacula et conuentus publicos tulerat et omne contionum
10 genus, contra quas edictum grauissimum misit. seditio-
sos autem eos et oratio Marci indicat, indita Mario Maximo,
11 qua ille usus est apud amicos. denique noluit Antiochiam
12 uidere, cum Syriam peteret. nam nec Cyrrum uoluit ui-
dere, ex qua erat Cassius. postea tamen Antiochiam
26 uidit. fuit Alexandriae clementer cum his agens. multa
egit cum regibus et pacem confirmauit sibi occurren-
2 tibus cunctis regibus et legatis Persarum. omnibus ori-
entalibus prouinciis carissimus fuit. apud multas etiam
3 philosophiae uestigia reliquit. apud Aegyptios ciuem se

1 mutus *BPM* nec eius affectus seui *BPM* (*cf. Auid. 7, 5*) 4 relecto *BP* 7 eius *om. B*[1] 9 fautorem Cassii *Mommsenus in actis acad. saxon. hist. phil. II p. 283* conscium Cassii *Huschke iur. anteiust. q. s. p. 310* 11 nam *BPM fort.* iam praef. praeter *B* praef. praet. *P* 12 conscius *B* defectiones *B* 13 quis *M* 17 anthiocensibus *BP* 19 omnium *BPM.* omne *scripsi* 20 quos *BPM.* quas *scripsi* 21 mari *BP*[1] a mario *P*[3] 23 Cyprum *BPM em. C* 24. 25 fuit al. — agens postea — uidit. multa *BPM transpos. C* anthiociam *BP* alexandre *BP*[1]

egit philosophum in omnibus stadiis templis locis. et
cum multa Alexandrini in Cassium dixissent fausta, tamen
omnibus ignouit et filiam suam apud eos reliquit. Fausti- 4
nam suam in radicibus montis Tauri in uico Halalae exa-
nimatam ui subiti morbi amisit. petiit a senatu, ut honores 5
Faustinae aedemque decernerent, laudata eadem, cum
inpudicitiae fama grauiter laborasset. quae Antoninus
uel nesciuit uel dissimulauit. nouas puellas Faustinianas 6
instituit in honorem uxoris mortuae. diuam etiam Fau- 7
stinam a senatu appellatam gratulatus est. quam secum 8
et in aestiuis habuerat, ut matrem castrorum appellaret.
fecit et coloniam uicum in quo obiit Faustina et aedem 9
illi extruxit. sed haec postea aedis Heliogabalo dedicata
est. Ipsum Cassium pro clementia occidi passus est, non 10
occidi iussit. deportatus est Heliodorus, filius Cassi, et alii 11
liberum exilium acceperunt cum bonorum parte. filii 12
autem Cassi et amplius media parte acceperunt paterni
patrimonii et auro atque argento adiuti, mulieres autem
etiam ornamentis: ita ut Alexandria, filia Cassi, et Drun-
cianus gener liberam uagandi potestatem haberent com-
mendati amitae marito. doluit denique Cassium extinc- 13
tum dicens, uoluisse se sine senatorio sanguine imperium
transigere.

Orientalibus rebus ordinatis Athenis fuit et initialia 27
Cereris adit, ut se innocentem probaret et sacrarium so-
lum ingressus est. reuertens ad Italiam nauigio tem- 2
pestatem grauissimam passus est. per Brundisium ue- 3
niens in Italiam togam et ipse sumpsit et milites togatos
esse iussit, nec umquam sagati fuerunt sub eo milites.
Romam ut uenit triumphauit. exinde Lauinium profectus 4
est. Commodum deinde sibi collegam in tribuniciam po- 5

1 studiis *BPM em. S* 3 Faustinam uxorem *M* 5 ui *om. M* 8 resciit *B* ued P^1 14 occisus *BP* 15 heliodorus B^1 16 partem BP^1 20 pagandi B^1 haberet *BP* 23 transigere (transiere *B*) uoluisse se *BP* 24 anthenis *B* initalia B^1PM inter alia B^2 *em. Gr.* 25 ceteris *BP* Cereris templum *M* solus *Reg.* 27 brundissium *B* 30 et inde *BP*

testatem iunxit, congiarium populo dedit et spectacula
6 mirifica; dein ciuilia multa correxit. gladiatorii muneris
7 sumptus modum fecit. sententia Platonis semper in ore
illius fuit, florere ciuitates, si aut philosophi impera-
8 rent aut imperantes philosopharentur. filio suo Bruttii
Praesentis filiam iunxit nuptiis celebratis exemplo priua-
9 torum, quare etiam congiarium dedit populo. Dein ad
conficiendum bellum conuersus in administratione eius
belli obit labentibus iam filii moribus ab instituto suo.
10 triennio bellum postea cum Marcomannis Hermunduris
Sarmatis Quadis etiam egit et, si anno uno superfuisset,
11 prouincias ex his fecisset. Ante biduum quam exspiraret,
admissis amicis dicitur ostendisse sententiam de filio ean-
dem quam Philippus de Alexandro, cum de hoc male sen-
tiret, addens nimium se aegre ferre filium superstitem
12 relinquentem. nam iam Commodus turpem se et cruen-
tum ostentabat.

28 Mors autem talis fuit: cum aegrotare coepisset, filium
aduocauit atque ab eo primum petit, ut belli reliquias non
2 contempneret, ne uideretur rem publicam prodere. et,
cum filius ei respondisset, cupere se primum sanitatem,
ut uellet, permisit, petens tamen, ut exspectasset paucos
3 dies, haut simul proficisceretur. deinde abstinuit uictu
4 potuque mori cupiens auxitque morbum. sexta die uoca-
tis amicis et ridens res humanas, mortem autem contemp-
nens ad amicos dixit: „quid de me fletis et non magis de
5 pestilentia et communi morte cogitatis?“ et cum illi uel-
lent recedere, ingemescens ait: ‘si iam me dimittitis, uale
6 uobis dico uos praecedens’. et cum ab eo quaereretur,
cui filium commendaret, ille respondit: ‘uobis, si di-
7 gnus fuerit, et dis immortalibus’. exercitus cognita mala
ualetudine uehementissime dolebant, quia illum unice

3 sententiam P^{1} 5 imperatores *M* 8 conficiendum] iciend *in P in ras.* 9 obii *BP* obiit *M* 10 hermynduris *BP* 15 minime *BPM em. S* 16 relinquens *BPM em. C* 20 condempneret *B* 21 respondisse BP^{1} *c.* P^{3} 23 aut *BPM. em. S* ui *BP* cibo *M* uictu *scripsi* (*Iord.*) 25 condempnens *B* 26 quide BP^{1} quid me $P^{2}M$ quid de *scripsi* (*Iord.*) 32 tolebant *B*

amarunt. septimo die grauatus est et solum filium admi- 8
sit. quem statim dimisit, ne in eum morbus transiret.
dimisso filio caput operuit quasi uolens dormire, sed 9
nocte animam efflauit. fertur filium mori uoluisse, cum 10
eum talem uideret futurum, qualis extitit post eius mor-
tem, ne, ut ipse dicebat, similis Neroni Caligulae et Do-
mitiano esset.

Crimini ei datum est, quod adulteros uxoris promo- 29
uerit, Tertullum et Vtilium et Orfitum et Moderatum,
ad uarios honores, cum Tertullum et prandentem cum
uxore deprehenderit. de quo mimus in scaena praesente 2
Antonino dixit, cum stupidus nomen adulteri uxoris a
seruo quaereret, et ille diceret ter 'Tullus', et adhuc stu-
pidus quaereret, respondit ille: 'iam tibi dixi ter, Tullus
dicitur'. et de hoc quidem multa populus, multa etiam 3
alii dixerunt patientiam Antonini incussantes. Ante tem- 4
pus sane mortis, priusquam ad bellum Marcomannicum
rediret, in Capitolio iurauit, nullum senatorem se sciente
occisum, cum etiam rebelliones dixerit se seruaturum
fuisse, si scisset. nihil enim magis et timuit et depreca- 5
tus est quam auaritiae famam, de qua se multis epistulis
purgat. dederunt et uitio, quod effictus fuisset nec tam 6
simplex quam uideretur, aut quam uel Pius uel Verus
fuisset. dederunt etiam crimini, quod aulicam adrogan- 7
tiam confirmauerit summouendo amicos a societate com-
muni et a conuiuiis. Parentibus consecrationem decre- 8
uit. amicos parentum etiam mortuos statuis ornauit.
Suffragatoribus non cito credidit, sed semper diu quaesiuit 9
quod erat uerum. Enisa est Fabia, ut Faustina mortua 10
in eius matrimonium coiret. sed ille concubinam sibi ad-
sciuit procuratoris uxoris suae filiam, ne tot liberis super-
duceret nouercam.

5 quitalis *BP* 8 tatum *B* 10 etiam *P³M* 11 oxore *P¹* 16 incusantes *P* 17 marcumannicum *B* 18 scientem *B* 21 quem *B* epistolis *B* 22 et uictus *B* ei uictus *PM* *em. Erasmus* 25 summouendos *BP* 32 finit uita: finita uita antonini philosophi: incipit eiusdem uerus feliciter *BP* ad diocletianum augustum *add.* *P³M*

IVLII CAPITOLINI

V E R V S

1 Scio, plerosque ita uitam Marci ac Veri litteris atque
historiae dedicasse ut priorem Verum intimandum legen-
tibus darent, non imperandi secutos ordinem sed uiuen-
2 di: ego uero, quod prior Marcus imperare coepit, dein
Verus, qui superstite perit Marco, priorem Marcum, de-
hinc Verum credidi celebrandum.
3 Igitur Lucius Ceionius Aelius Commodus Verus An-
toninus, qui ex Hadriani uoluntate Aelius appellatus est,
ex Antonini coniunctione Verus et Antoninus, neque inter
4 bonos neque inter malos principes ponitur. quem con-
stat non inhorruisse uitiis, non abundasse uirtutibus,
uixisse deinde non in suo libero principatu sed sub Marco
in simili ac paris maiestatis imperio, a cuius secta lasci-
5 uia morum et uitae licentioris nimietate dissensit. erat
enim morum simplicium et qui adumbrare nihil posset.
6 Huic naturalis pater fuit Lucius Helius Verus, qui ab Ha-
driano adoptatus primus Caesar est dictus et in eadem
7 statione constitutus perit. aui ac proaui et item maiores
8 plurimi consulares. Natus est Lucius Romae in praetura
patris sui XVIII kl. Ianuariarum die quo et Nero, qui

5 secutus *B* secutos P^1 secutis P^2 secuti sunt *M* 10 caelius *B* //aelius *P* 13 inhorruisse B^1P (*t. Iord.*) habundasse *B* 14 libere B^1 15 pari *BPM. em. S* a lascinia *BP* 17 simplicum *P* (*t. Iord.*) 18 nauralis *B* natalis *P* 22 ianuarium B^1

rerum potitus est. origo eius paterna pleraque ex Etru- 9
ria fuit, materna ex Fauentia.
Hac prosapia genitus patre ab Hadriano adoptato in 2
familiam Aeliam deuenit mortuoque patre Caesare in Ha-
driani familia remansit. a quo Aurelio datus est adoptan- 2
dus, cum sibi ille Pium filium, Marcum nepotem esse uo-
luisset posteritati satis prouidens, et ea quidem lege ut 3
filiam Pii Verus acciperet, quae data est Marco idcirco
quia hic adhuc impar uidebatur aetate, ut in Marci uita
exposuimus. duxit autem uxorem Marci filiam Lucillam. 4
educatus est in domo Tiberiana. audiuit Scaurinum gram- 5
maticum Latinum, Scauri filium, qui grammaticus Ha-
driani fuit, Graecos Telephum atque Hefaestionem, Har-
pocrationem, rhetores Apollonium, Celerem Caninium et
Herodem Atticum, Latinum Cornelium Frontonem; philo-
sophos Apollonium et Sextum. hos omnes amauit unice, 6
atque ab his inuicem dilectus est, nec tamen ingeniosus
ad litteras. amauit autem in pueritia uersus facere, post 7
orationes. et melior quidem orator fuisse dicitur quam
poeta, immo, ut uerius dicam, peior poeta quam rhetor. nec 8
desunt qui dicant, eum adiutum ingenio amicorum, atque
ab aliis ei illa ipsa, qualiacumque sunt, scripta. si quidem
multos disertos et eruditos semper secum habuisse dicitur.
educatorem habuit Nicomedem. fuit uoluptuarius et nimis 9
laetus et omnibus deliciis ludis iocis decenter aptissimus.
post septimum annum in familiam Aureliam traductus 10
Marci moribus et auctoritate formatus est. amauit uenatus
palaestras et omnia exercitia iuuentutis. fuitque priuatus 11
in domo imperatoria uiginti et tribus annis.
Qua die togam uirilem Verus accepit, Antoninus Pius 3
ea occasione qua patris templum dedicabat populo libera-

9 adhoc *BPM em. Vrsinus* 12 Seaurum *M* 13 talephum *BP* atque fertionem *BP exc. M* atque Hefaestionem *scripsi* arpocrationem *BP^2M exc.* a//p//ocationem *P^1* 14 rethores Appollonium *BP* caelerem *B* 16 appollonium *BP* omne *B^1P^1* 20 rethor *BP* 26 traductos *B^1* 27 auit *P^1* uenatos *B^1* 28 palestra sed *BP* 31 occassione *B* tempum dedicebat *BP^1*

2 lis fuit. mediusque inter Pium et Marcum idem resedit,
3 cum quaestor populo munus daret. post quaesturam sta-
a. 906/154 tim consul est factus cum Sextio Laterano. interiectis
a. 913/161 4 annis cum Marco fratre iterum factus est consul. diu
autem et priuatus fuit et ea honorificentia caruit qua Mar-
5 cus ornabatur. nam neque in senatu ante quaesturam
sedit neque in itinere cum patre sed cum praefecto prae-
torii uectus est, nec aliud ei honorificentiae adnomen ad-
iunctum est, quam quod Augusti filius appellatus est.
6 fuit studiosus etiam circensium haut aliter quam gladia-
torii muneris. hic cum tantis deliciarum et luxuriae qua-
teretur erroribus, ab Antonino uidetur ob hoc retentus
quod eum pater ita in adoptionem Pii transire iusserat
ut nepotem appellaret. cui, quantum uidetur, fidem ex-
7 hibuit, non amorem. amauit tamen Antoninus Pius sim-
plicitatem ingenii puritatemque uiuendi hortatusque est,
8 ut imitaretur, et fratrem. defuncto Pio Marcus in eum
omnia contulit, participatu etiam imperatoriae potestatis
indulto, sibique consortem fecit, cum illi soli senatus de-
tulisset imperium.

4 Dato igitur imperio et indulta tribunicia potestate,
post consulatus etiam honorem delatum Verum uocari
praecepit suum in eum transferens nomen, cum ante
2 Commodus uocaretur. Lucius quidem Marco uicem red-
dens † si susciperet obsecutus ut legatus proconsuli uel
3 praeses imperatori. iam primum enim Marcus pro am-
bobus ad milites est locutus et pro consensus imperio
4 **** grauiter se et ad Marci mores egit. ubi uero in

1 se resedit *BP* 3 sertilio *B*^{1} sestilio *B*^{2}*PM* *em. Clinton fast. Rom. ad a. 161* interiectis VII annis *C* 5 autem et *P* (*t. Iord.*) quam *B* marcos *P*^{1} 6 namque *BPM* neque *S* nam neque *Iord.* 7 non sedit *M* 8 honorificentia *B* 10 aut *BP* 11 luxoriae *B* 13 Pii] sibi *Mommsenus* 15 amabit *B* simplitate *B* simplicitate *P* 20 imperio *BP*^{1} 22 proconsulatos *BP*^{1} proconsulatus *P*^{2} 25 suscipere *B*^{1} *fort.* sic submisse est obsecutus 26 praesę *B* praese *P* eum *M* 27 et mil. *B*^{1} 28 *lacunam sic expleuit Obrecht* (*ex Marc. 7*): uicena milia nummum singulis promisit. et initio quidem Verus. *fort.* pro consensu imperii (*sic etiam Iord.*)

Syria profectus est, non solum licentia uitae liberioris,
sed etiam adulteriis et incestis amoribus infamatus est.
si quidem tantae luxuriae fuisse dicitur ut etiam, quam 5
postea de Syria redit, popinam domi instituerit, ad quam
post conuiuium Marci diuertebat, ministrantibus sibi omni
genere turpium personarum. fertur et nocte perpeti alea 6
lusisse, cum in Syria concepisset id uitium, atque in tan-
tum uitiorum Gaianorum et Neronianorum ac Vitelliano-
rum fuisse aemulum, ut uagaretur nocte per tabernas ac
lupanaria obtecto capite cucullione uulgari uiatorio et
comisaretur cum triconibus, committeret rixas, dissimu-
lans quis esset, saepeque efflictum liuida facie redisse et
in tabernis agnitum, cum sese absconderet. iaciebat et 7
nummos in popinas maximos, quibus calices frangeret.
amauit et aurigas prasino fauens. gladiatorum etiam fre- 8.9
quentius pugnas in conuiuio habuit trahens caenas in
noctem et in toro conuiuali condormiens, ita ut leuatus
cum stromatibus in cubiculum perferretur. somni fuit 10
permodici, digestionis facillimae. sed Marcus haec omnia 11
non nesciens dissimulabat prae pudore illo ne reprehen-
deret fratrem.

Et notissimum eius quidem fertur tale conuiuium, in 5
quo primum duodecim accubuisse dicitur, cum sit notis-
simum dictum de numero conuiuarum: 'septem conui-
uium, nouem uero conuicium'. donatos autem pueros 2
decoros qui ministrabant singulis, donatos etiam struc-
tores et lances singulis quibusque, donata et uiua ani-
malia uel cicurum uel ferarum auium uel quadrupedium,

1 Syriam *M* 2 iubentis *B* iuuentis P^1 iuuentutis P^3*M em. Frid. Haase* 3 posteaquam *M* 4 reddit B^1 5 deuertebat *P* 7 concoepisset *B* 9 uagatur BP^1 11 comiseretur *B* cum comessaretur *exc.*^{2} et com. *exc.*^{2} *M* 12 redisset *BP exc.*^{1} *M* redisse *exc.*^{2} 13 iacebat *BP* 14 popipas *B* 15 gladiatore — pugnarum *BP* 16 caenans *BP* caenam *M em. S* 17 thoro BP^1 conuiualli B^1 19 digestiones BP^1 omnia nesciens *BP* quasi nesciens P^3*M* non nesciens *scripsi* resciens *Iord.* ·R̄· *BP* rem *M* prae *coni. Obr.* 22 fertale BP^1 fertale B^2 24 conuiuiarum P^1 28 quadripedum *P* quadrupedum *M*

3 quorum cibi adpositi erant, donatos etiam calices singulis
per singulas potiones, myrrinos et crystallinos Alexandri-
nos, quoties bibitum est; data etiam aurea atque argentea
pocula et gemmata, coronas quin etiam datas lemniscis
aureis interpositis et alieni temporis floribus, data et uasa
4 aurea cum unguentis ad speciem alabastrorum, data et
uehicula cum mulabus ac mulionibus cum iuncturis ar-
5 genteis, ut ita de conuiuio redirent. omne autem con-
uiuium aestimatum dicitur sexagies centenis milibus se-
6 stertiorum. hoc conuiuium posteaquam Marcus audiuit,
7 ingemuisse dicitur et doluisse publicum fatum. post con-
8 uiuium lusum est tesseris usque ad lucem. et haec qui-
dem post Parthicum bellum, ad quod eum misisse dicitur
Marcus, ne uel in urbe ante oculos omnium peccaret, uel
ut parsimoniam peregrinatione addisceret, uel ut timore
bellico emendatior rediret, uel ut se imperatorem esse
9 cognosceret. sed quantum profecerit, cum alia uita tum
haec quam narrauimus caena monstrauit.

6 Circensium tantam curam habuit ut frequenter *e* pro-
uincia litteras causa circensium et miserit et acceperit.
2 denique etiam praesens et cum Marco sedens multas a
uenetianis est passus iniurias, quod turpissime contra eos
3 faueret. nam et Volucri equo prasino aureum simulacrum
4 fecerat, quod secum portabat. cui quidem passas uuas et
nucleos in uicem hordei in praesepe ponebat, quem sagis
fuco tinctis coopertum in Tiberianam ad se adduci iube-
5 bat, cui mortuo sepulchrum in Vaticano fecit. in huius
equi gratiam primum coeperunt equis aurei uel brabia
6 postulari. in tanto autem equus ille honore fuit, ut ei
a populo prasinianorum saepe modius aureorum postu-
laretur.

7 Profectum eum ad Parthicum bellum Marcus Capuam

3 quotiens P^2 5 alienis temporibus *P* (—s—bus *in ras.*) 6 unguentes BP^1 aspeciem B^1 11 factum *BP* 13 mississe *B* 15 peregrinationem B^1P^1 ut disceret B^1 17 alia uitatũ B^1 alea uitatur B^2 18 narrabimus BP^1 19 pronincia BP^1 prouincialibus P^3M e *add. S* 20 accepit *BP* 25 nucleos B^2 nudas B^1 29 equi *BPM em. C*

prosecutus est; cumque inde per omnium uillas se in-
gurgitaret, morbo inplicitus apud Canusium aegrotauit.
quo ad eum uisendum frater contendit. multa in eius 8
uita ignaua et sordida etiam belli tempore deteguntur.
nam cum interfecto legato, caesis legionibus, Syris defec- 9
tionem cogitantibus oriens uastaretur, ille in Apulia ue-
nabatur et apud Corinthum et Athenas inter symfonias et
cantica nauigabat et per singulas maritimas ciuitates
Asiae Pamphyliae Ciliciaeque clariores uoluptatibus im-
morabatur. Antiochiam posteaquam uenit, ipse quidem 7
se luxuriae dedidit, duces autem confecerunt Parthicum
bellum, Statius Priscus et Auidius Cassius et Marcius
Verus per quadriennium, ita ut Babylonem et Mediam
peruenirent et Armeniam uindicarent. partumque ipsi 2
nomen est Armenici, Parthici, Medici, quod etiam Marco
Romae agenti delatum est. egit autem per quadriennium 3
Verus hiemem Laodiciae, aestatem apud Dafnen, reliquam
partem Antiochiae. risui fuit omnibus Syris, quorum 4
multa ioca in theatro in eum dicta extant. uernas in tri- 5
clinium Saturnalibus et diebus festis semper admisit. ad 6
Eufraten tamen inpulsu comitum suorum secundo pro-
fectus est. Efesum etiam redit, ut Lucillam uxorem, mis- 7
sam a patre Marco, susciperet, et idcirco maxime ne
Marcus cum ea in Syriam ueniret ac flagitia eius adno-
sceret. nam senatui Marcus dixerat, se filiam in Syriam
deducturum. confecto sane bello regna regibus, prouin- 8
cias uero comitibus suis regendas dedit. Romam inde ad 9
triumphum inuitus, quod Syriam quasi regnum suum re-
linqueret, redit et pariter cum fratre triumphauit suscep-
tis a senatu nominibus, quae in exercitu acceperat. fertur 10

2 anusium *B* aegrotabit *BP em. C* 3 quod eum *B* quo// eum *P* 6 apuleia *BP* 7 chorinthum *B* 8 nauigabat — Ciliciaeque *om.* *B*[1] 9 àssie *B* pamphilie *B* pamphiliae *P* clariores *B*[2] inclarioresuo *B*[1] 11 luxoriae *B* dedit *M* 12 martius *B* 13 babilonem *P* 14 uindicaret *B* parthumque *B* 17 hieme *B* laodocię *B* dapnen *BP* damnem *M* 18 anthiociae *BP* 21 inpulsum *BP*[1] 22 effesum *BP* 28 reliqueret *BP*

praeterea ad amicae uulgaris arbitrium in Syria posuisse
barbam. unde in eum a Syris multa sunt dicta.
8 Fuit eius fati ut in eas prouincias per quas redit Ro-
2 mam usque luem secum deferre uideretur. et nata fertur
pestilentia in Babylonia, ubi de templo Apollinis ex ar-
cula aurea, quam miles forte inciderat, spiritus pestilens
3 euasit, atque inde Parthos orbemque complesse. sed hoc
non Lucii Veri uitio sed Cassi, a quo contra fidem Se-
leucia, quae ut amicos milites nostros receperat, expu-
4 gnata est. quod quidem inter ceteros etiam Quadratus,
belli Parthici scriptor, incusatis Seleucenis, qui fidem
5 primi ruperant, purgat. habuit hanc reuerentiam Marci
Verus, ut nomina quae sibi delata fuerant cum fratre
communicaret die triumphi, quem pariter celebrarunt.
6 reuersus e Parthico bello minore circa fratrem cultu fuit
Verus; nam et libertis inhonestius indulsit et multa sine
7 fratre disposuit. his accessit, quod, quasi reges aliquos
ad triumphum adduceret, sic histriones eduxit e Syria,
quorum praecipuus fuit Maximinus, quem Paridis nomine
8 nuncupauit. uillam praeterea exstruxit in uia Clodia fa-
mosissimam, in qua permultos dies et ipse ingenti luxuria
debacchatus est cum libertis suis et amicis paribus, quo-
9 rum *in* praesentia nulla inerat reuerentia, et Marcum ro-
gauit, qui uenit, ut fratri uenerabilem morum suorum et
imitandam ostenderet sanctitudinem, et quinque diebus
in eadem uilla residens cognitionibus continuis operam
dedit, aut conuiuante fratre aut conuiuia comparante.
10 habuit et Agrippum histrionem, cui cognomentum erat
Memfi, quem et ipsum e Syria ueluti tropaeum Parthicum
11 adduxerat, quem Apolaustum nominauit. adduxerat se-
cum et fidicinas et tibicines et histriones scurrasque mi-

1 syriam P^1 2 baribam BP^1 4 secundę ferre BP^1 (de *eras.*) uidetur *BP* 5 babilonia *P* Appollonis *BP* 7 urbemque *BP* et *BPM*. sed *scripsi* 8 casii *B* 11 incausatis B^1 19 Maximus *M* 20 extruxit *P* 21 luxoria *B* 22 paribus] *an* pluribus? 23 in *intermisi* ulla *BP* *fort.* non erat ulla reu. 25 sanctatudinem B^1 (P^1 *t. Iord.*) 29 tropeum *B* trophaeum P^2M 31 scrurrasque *B*

marios et praestigiatores et omnia mancipiorum genera,
quorum Syria et Alexandria pascitur uoluptate, prorsus
ut uideretur bellum non Parthicum sed histrionicum confecisse.

Et hanc uitae diuersitatem atque alia multa inter 9
Marcum et Verum simultates fecisse, non aperta ueritas
indicabat, sed occultus rumor inseuerat. uerum illud 2
praecipuum quod, cum Libonem quendam patruelem
suum Marcus legatum in Syriam misisset, atque ille se
insolentius quam uerecundus senator efferret dicens, ad
fratrem suum se scripturum esse, si qui forte dubitaret,
nec Verus praesens pati posset, subitoque morbo notis
prope ueneni exsistentibus interisset, uisum est nonnullis,
non tamen Marco, quod eius fraude putaretur occisus.
quae res simultatum auxit rumorem. liberti multum po- 3
tuerunt apud Verum, ut in uita Marci diximus, Geminas
et Agaclytus, cui dedit inuito Marco Libonis uxorem. de- 4
nique nuptiis ab Vero celebratis Marcus conuiuio non in-
terfuit. habuit et alios libertos Verus improbos, Coeden 5
et Eclectum ceterosque. quos omnes Marcus post mor- 6
tem Veri specie honoris abiecit Eclecto retento, qui
postea Commodum filium eius occidit.

Ad bellum Germanicum, Marcus quod nollet Lucium 7
sine se uel ad bellum mittere uel in urbe dimittere causa
luxuriae, simul profecti sunt atque Aquileiam uenerunt
inuitoque Lucio Alpes transgressi, cum Verus apud Aqui- 8
leiam tantum uenatus conuiuatusque esset, Marcus autem
omnia prospexisset. de quo bello quidem *quid* per lega- 9
tos barbarorum pacem petentium, quid per duces nostros

1 praesticiatores *BP*[1] 3 histrionum *B*[1] 5 haec — diuersitas *BPM. em. Vrs.* 9 syria *BP*[1] 10 quem *B* 11 fratres suos *BPM* fratrem suum *S* fr. suum se *scripsi* quid *uolg.* 16 uitam dix. *BP* Geminus *Mommsenus* 17 agaclitus *BPM* 18 habero *B*[1]*P* abhero *M* 19 Coeten *S* 20 etteclectum *BPM* 21 adiecit *BP* 25 luxbriae *B* 26 lupio *BP* 27 uectatus *BPM em. Obr.* 28 prospexit *P*[1] quidem *BPM* quidem quid *scripsi* quidem — gestum est *del. Mommsenus* 28 quidem *BPM*

10 gestum est, in Marci uita plenissime disputatum est. con-
posito autem bello in Pannonia urguente Lucio Aqui-
leiam redierunt, quodque urbanas desiderabat Lucius
11 uoluptates, in urbem festinatum est. sed non longe ab
Altino subito in uehiculo morbo, quem apoplexin uocant,
correptus Lucius depositus e uehiculo detracto sanguine
Altinum perductus, cum triduo mutus uixisset, apud Alti-
num perit.

10 Fuit sermo, quod et socrum Faustinam incestasset.
et dicitur Faustinae socrus dolo aspersis ostreis ueneno
extinctus esse, idcirco quod consuetudinem quam cum
2 matre habuerat filiae prodidisset. quamuis et illa fabula
quae in Marci uita posita est abhorrens a talis uiri uita
3 sit exorta, cum multi etiam uxori eius flagitium mortis
adsignent, et idcirco quod Fabiae nimium indulserat Ve-
4 rus, cuius potentiam uxor Lucilla ferre non posset. tanta
sane familiaritas inter Lucium et Fabiam sororem fuit,
uti hoc quoque usurpauerit rumor quod inierint consi-
5 lium ad Marcum e uita tollendum. idque cum esset per
Agaclytum libertum proditum Marco, anteuentum Lucium
Faustina, ne praeueniret.

6 Fuit decorus corpore, uultu geniatus, barba prope
barbarice demissa, procerus et fronte in supercilia ad-
7 ductiore uenerabilis. dicitur sane tantam habuisse curam
flauentium capillorum, ut capiti auri ramenta resperge-
8 ret, quo magis coma inluminata flauesceret. lingua im-
peditior fuit, aleae cupidissimus, uitae semper luxuriosae
atque in pluribus Nero praeter crudelitatem et ludibria.
9 habuit inter alium luxuriae apparatum calicem crystalli-
num nomine Volucrem ex eius equi nomine quem dilexit,
humanae potionis modum supergressum.

3 redieret *BP^2* rediret *P^1M* redierunt *scripsi* quoque *BPM* quodque *scripsi* 4 destinatum *BP* destinatus *M* festinatum *scripsi cf. exercit. crit. p. 3* 14 extorta *B^2P* 16 Lucii *BP* Lucilla *Mommsen.* Lucii uel Marci *P^3M* 18 ut si *BP* uti *scripsi* 20 agaclitum *BPM* ante aduentum *BPM em. S* 22 gemmatus *M* 23 demisa *B* 25 roramenta *BPM* 27 luxoriose *B* luxurio *P* 29 luxoriae *B* chrystallinum *B* 31 positionis *BM*

Vixit annis quadraginta duobus. imperauit cum fratre 11
annis undecim. inlatumque eius corpus est Hadriani
sepulchro, in quo et Caesar pater eius naturalis sepultus
est. Nota est fabula, quam Marci non capit uita, quod 2
partem uuluae ueneno inlitam, cum eam exsecuisset
cultro una parte uenenato, Marcus Vero porrexerit. sed 3
hoc nefas est de Marco putari, quamuis Veri et cogitata
et facta mereantur. quod nos non in medio relinquemus, 4
sed totum purgatum confutatumque respuimus, cum ad-
huc post Marcum praeter uestram clementiam, Diocle-
tiane Auguste, imperatorem talem nec adulatio uideatur
potuisse confingere.

1 XL duobus *B* 2 corpus eius *B* est *om.* *B*[1] 3 et *in B sup. lin.* 6 se ad hoc *B* 9 totam purgatam confutatamque *BPM em. C* 12 explicit eiusdem uerus feliciter *BP* [*sequitur in B et P Iuliani uita.*]

AVIDIVS CASSIVS

VVLCACII GALLICANI V·C·

1 Auidius Cassius, ut quidam uolunt, ex familia Cassio-
rum fuisse dicitur per matrem, homine nouo genitus
Auidio Seuero, qui ordines duxerat et post ad summas
2 dignitates peruenerat. cuius Quadratus in historiis me-
minit, et quidem grauiter, cum illum summum uirum et
necessarium rei publicae adserit et apud ipsum Marcum
3 praeualidum. nam iam eo imperante perisse fatali sorte
4 perhibetur. Hic ergo Cassius ex familia, ut diximus, Cas-
siorum, qui in curia in C. Iulium conspirauerant, oderat
tacite principatum nec ferre poterat imperatorium nomen
dicebatque esse *eo* grauius nomen imperii, quod non posset
5 e re publica tolli nisi per alterum imperatorem. denique
temptasse in pueritia dicitur extorquere etiam Pio prin-
cipatum sed per patrem, uirum sanctum et grauem, ad-
fectionem tyrannidis latuisse, habitum tamen semper a
6 ducibus suspectum. Vero autem illum parasse insidias,
7 ipsius Veri epistula indicat, quam inserui. Ex epistula
Veri: „Auidius Cassius auidus est, quantum et mihi uide-
tur et iam inde sub auo meo, patre tuo, innotuit, imperii:

1 incipit auidius uulcacii gallicani ūc feliciter *BPM* ad diocletianum aug. *add.* P^3 4 marem *BPM* tamen *BPM* homine *Mommsenus* 11 ciuilium BP^1M c. iulium P^2 13 esse grauius *BPM* eo gr. *scripsi* (*Mommsen*) nomine *BP* nomen *M* 21 subinde B^1 *fort.* et iam diu (*uel* dudum) sub auo imperii *post* est *colloc. in M*

quem uelim obseruari iubeas. omnia enim nostra ei dis- 8
plicent, opes non mediocres parat, litteras nostras ridet.
te philosopham aniculam, me luxuriosum morionem uo-
cat. uide quid agendum sit. ego hominem non odi, sed 9
uide, ne tibi et liberis tuis non bene consulas, cum talem
inter praecinctos habeas qualem milites libenter audiunt,
libenter uident."

Rescriptum Marci de Auidio Cassio: „Epistulam tuam 2
legi, sollicitam potius *quam* imperatoriam et non nostri
temporis. nam si ei diuinitus debetur imperium, non po- 2
terimus interficere, etiamsi uelimus. scis enim proaui tui
dictum: 'successorem suum nullus occidit.' sin minus,
ipse sponte sine nostra crudelitate fatales laqueos incide-
rit. adde, quod non possumus reum facere, quem et nul- 3
lus accusat et, ut ipse dicis, milites amant. deinde in cau- 4
sis maiestatis haec natura est ut uideantur uim pati etiam
quibus probatur. scis enim ipse, quid auus tuus Hadria- 5
nus dixerit: 'misera condicio imperatorum, quibus de
adfecta tyrannide nisi occisis non potest credi.' eius au- 6
tem exemplum ponere *malui* quam Domitiani, qui hoc
primus dixisse fertur. tyrannorum enim etiam bona dicta
non habent tantum auctoritatis quantum debent. Sibi 7
ergo suos habeat mores, maxime cum bonus dux sit et
seuerus et fortis et rei p. necessarius. nam quod dicis, 8
liberis meis cauendum esse morte illius: plane liberi
mei pereant, si magis amari merebitur Auidius quam illi,
et si rei p. expediet, Cassium uiuere quam liberos Marci."
Haec de Cassio Verus, haec Marcus.

Sed nos hominis naturam et mores breuiter explica- 3

1 ei nostra ediplicent *BP*[1] (*dein in P* e *eras.*) enim nostra displ. *M* ei displ. *scripsi* 3 luxoriosum *B* moriomen *P ante corr. t. Iord.* 5 consulat *BPM* consulas *scripsi* tales *BPM em. S* 8 de Auidio Cassio *epistulae uindicat Mommsen.* 9 et soll. *M* quam *om. BP*[1]*M add. P*[3] 16 ab his quibus *exc.*[2] *an* etiam in quibus? 19 affectu *BP exc.*[1] *M* tyrannidę *B* tyrannide *P*[1] tyrannides *P*[2] tyrannidis *M* 20 malui *om. BP*[1] *add. P*[3] *post* 'ponere' *M post* fertur quan'do mitiani *B* quandomitiani *P*[1] 23 suos habeat *B* duxit *BP*[1] 24 necessarus *B* 29 homines *B*[1] explicauimus *BP*

bimus. neque enim plura de his sciri possunt, quorum
uitam et inlustrare nullus audet eorum causa a quibus
2 oppressi fuerint. addemus autem, quemadmodum ad im-
perium uenerit et quemadmodum sit occisus et ubi uic-
3 tus. proposui enim, Diocletiane Auguste, omnes qui im-
peratorum nomen siue *iusta ex causa siue* iniusta habue-
runt, in litteras mittere, ut omnes purpuratos Augustos
4 cognosceres. Fuit his moribus, ut nonnumquam trux et
asper uideretur, aliquando mitis et lenis, saepe religiosus,
alias contemptor sacrorum, auidus uini item abstinens,
cibi adpetens et inediae patiens, Veneris cupidus et ca-
5 stitatis amator. nec defuerunt qui illum Catilinam uoca-
rent, cum et ipse se ita gauderet appellari addens, futu-
rum se Sergium, si dialogistam occidisset, Antoninum
6 hoc nomine significans, qui tantum enituit in philosophia,
ut iturus ad bellum Marcomannicum timentibus cunctis,
ne quid fatale proueniret, rogatus sit non adulatione sed
7 serio, ut praecepta philosophiae ederet. nec ille timuit,
sed per ordinem paraeneseos [hoc est praeceptionum] per
8 triduum disputauit. Fuit praeterea disciplinae militaris
Auidius Cassius tenax et qui se Marium dici uellet.

4 Quoniam de seueritate illius dicere coepimus, multa
extant crudelitatis potius quam seueritatis eius indicia.
2 nam primum milites qui aliquid prouincialibus tulissent
per uim in illis ipsis locis, in quibus peccauerant, in cru-
3 cem sustulit. primus etiam id supplicii genus inuenit, ut
stipitem grandem poneret pedum octoginta et centum [id
est materiam] et a summo usque ad imum damnatos li-
garet et ab imo focum adponeret incensisque aliis alios
4 fumi cruciatu, timore etiam *alios* necaret. idem denos
catenatos in profluentem mergi iubebat uel in mare.

2 et *om.* M 3 fuerant B^1 6 iusta ex causa siue] *quod om.* BP^1 *addidit Mommsenus* iuste siue *add.* P^3M ininste P^3M 7 augusto BP^1 9 relegiosus alios B 12 defuerant *BPM emendaui ex excc.* 13 audens BP 19 paraeneseon *C* hoc est praeceptionum *uncis inclusit C* 27 id est materiam *glossema esse cognouit C* 30 fumo BP cruciato P^1 fumo cruciatos *exc.*[1] cruciaret *exc.*[2] alios *om.* BP negaret B^1

idem multis desertoribus manus excidit, aliis crura incidit 5
ac poplites dicens, maius exemplum esse uiuentis mise-
rabiliter criminosi quam occisi. cum exercitum duceret, 6
et inscio ipso manus auxiliaria centurionibus suis aucto-
ribus tria milia Sarmatarum neglegentius agentum in
Danuuii ripis occidissent et cum praeda ingenti ad eum
redissent sperantibus centurionibus praemium, quod per-
parua manu tantum hostium segnius agentibus tribunis
et ignorantibus occidissent, rapi eos iussit et in crucem
tolli seruilique supplicio adfici, quod exemplum non ex-
tabat, dicens, euenire potuisse, ut essent insidiae, ac per-
iret Romani imperii reuerentia. et cum ingens seditio 7
in exercitum orta esset, processit nudus campestri solo
tectus et ait: „Percutite, inquid, me, si audetis et cor-
ruptae disciplinae facinus addite.“ tunc conquiescentibus 8
cunctis meruit timeri, quia non timuit. quae res tantum 9
disciplinae Romanis addidit, tantum terroris barbaris in-
iecit, ut pacem annorum centum ab Antonino absente pe-
terent; siquidem uiderant, damnatos Romani ducis iudi-
cio etiam eos qui contra fas uicerant.

De hoc multa grauia contra militum licentiam facta 5
inueniuntur apud Aemilium Parthenianum, qui adfecta-
tores tyrannidis iam inde a ueteribus historiae tradidit.
nam et uirgis caesos in foro et in mediis castris securi 2
percussit, qui ita meruerunt, et manus multis amputauit.
et praeter laridum ac buccellatum atque acetum militem 3
in expeditione portare prohibuit et, si aliud quippiam
repperit, luxuriem non leui supplicio adfecit. Extat de 4
hoc epistula diui Marci ad praefectum suum talis: „Aui- 5
dio Cassio legiones Syriacas dedi diffluentes luxuria et
Dafnitis moribus agentes, quas totas excaldantes se rep-
perisse Caesonius Vectilianus scripsit. et puto me non 6
errasse, si quidem et tu notum habeas Cassium, hominem
Cassianae seueritatis et disciplinae. neque enim milites 7

2 auiuentis *BP*[1] 5 agentium *M* 13 exercitu *M* 17 erroris *B*[1] 22 adfectores *M* 24 caesis *BP* caesit *M* 31 dafnidis *BM* totus *BP* 32 cessonius *B*

regi possunt nisi uetere disciplina. scis enim uersum a
bono poeta dictum et omnibus frequentatum:

'Moribus antiquis res stat Romana uirisque'.

8 Tu tantum fac adsint legionibus abunde commeatus,
9 quos, si bene Auidium noui, scio non perituros." Prae-
fecti ad Marcum: „Recte consuluisti, mi domine, quod
10 Cassium praefecisti Syriacis legionibus. nihil enim tam
11 expedit quam homo seuerior Graecanicis militibus. ille
sane omnes excaldationes, omnes flores de capite collo et
12 sinu militi excutiet. annona militaris omnis parata est,
neque quicquam deest sub bono duce: non enim mul-
tum aut quaeritur aut inpenditur."

6 Nec fefellit de se iudicium habitum. nam statim et
ad signa edici iussit et programma in parietibus fixit, ut,
si quis cinctus inueniretur apud Dafnen, discinctus redi-
2 ret. arma militum septima die semper respexit, uesti-
menta etiam et calciamenta et ocreas, delicias omnes de
castris summouit iussitque eos hiemem sub pellibus age-
re, nisi corrigerent suos mores; et egissent, nisi hone-
3 stius uixissent. exercitium septimi diei fuit omnium mi-
4 litum, ita ut et sagittas mitterent et armis luderent. di-
cebat enim, miserum esse, cum exercerentur athletae
uenatores et gladiatores, non exerceri milites; quibus
5 minor esset futurus labor, si consuetus esset. ergo cor-
recta disciplina et in Armenia et in Arabia et in Aegypto
6 res optime gessit amatusque est ab omnibus orientalibus
et speciatim ab Antiochensibus, qui etiam imperio eius
consenserunt, ut docet Marius Maximus in uita diui Marci.
7 nam et cum Bucolici milites per Aegyptum grauia multa
facerent, ab hoc retunsi sunt, ut idem Marius Maximus
refert in eo libro quem secundum de uita Marci Antonini
edidit.

7 Hic imperatorem se in oriente appellauit, ut quidam
dicunt, Faustina uolente, quae ualitudini Marci iam dif-

3 restat BP^1 (*c.* P^2) 7 praefectis *B* praefecisti *P in ras.*
16 respexit *BPM* inspexit *Iordan* 17 dilicias *BP* 29
cum et *BP* 31 marco et antonino *BP* Marci et Antonini *M*
34 ualetudini *P* diuidet B^1 difidebat B^2

fidebat et timebat, ne infantes filios tueri sola non posset,
atque aliquis existeret, qui capta statione regia infantes
de medio tolleret. alii autem dicunt, hanc artem ad- 2
hibuisse militibus et prouincialibus Cassium contra Marci
amorem, ut sibi posset consentiri, quod diceret, Marcum
diem suum obisse. nam et diuum eum appellasse dicitur, 3
ut desiderium illius leniret. Imperatorio animo cum pro- 4
cessisset, eum qui sibi aptauerat ornamenta regia statim
praefectum praetorii fecit; qui et ipse occisus est Anto-
nino inuito ab exercitu, qui et Maecianum, cui erat com-
missa Alexandria quique consenserat spe participatus
Cassio, inuito atque ignorante Antonino interemit. nec 5
tamen Antoninus grauiter est iratus rebellione cognita
nec in eius liberos aut adfectus saeuit. senatus illum ho- 6
stem appellauit bonaque eius proscripsit. quae Antoninus
in priuatum aerarium congeri noluit, quare senatu prae-
cipiente in aerarium publicum sunt relata. nec Romae 7
terror defuit, cum quidam Auidium Cassium dicerent
absente Antonino, qui nisi a uoluptariis unice amabatur,
Romam esse uenturum atque urbem tyrannice direptu-
rum, maxime senatorum causa, qui eum hostem iudica-
uerant bonis proscriptis. et amor Antonini hoc maxime 8
enituit, quod consensu omnium praeter Antiochenses
Auidius interemptus est; quem quidem occidi non iussit 9
sed passus est, cum apud cunctos clarum esset, si pote-
statis suae fuisset, parsurum illi fuisse. caput eius ad 8
Antoninum cum delatum esset, ille non exultauit, non
elatus est, sed etiam doluit, ereptam sibi esse occasionem
misericordiae, cum diceret, se uiuum illum uoluisse ca-
pere, ut illi exprobraret beneficia sua eumque seruaret.
denique cum quidam diceret, reprehendendum Antoni- 2
num, quod tam mitis esset in hostem suum eiusque libe-

4 cassia B^1 5 quo *BPM em. Egnat.* 7 nomine *Erasmus fort.* imperator primo. 10 metianum *BM* mecianum *P* commisa *B* 11 senserat *BP* 14 senatu P^1 20 uenturam B^1 tyrannidę *B* tyrannide *PM* 21 qui cum *B* 23 anthiocenses *B* 25 esse si *B* 26 passurum *BP* 30 exprobaret *B* 31 reprehendum P^1

ros et adfectus atque omnes quos conscios tyrannidis
repperisset, addente illo qui reprehendebat „Quid si ille
uicisset?“ dixisse dicitur: „Non sic deos coluimus nec sic
3 uiuimus, ut ille nos uinceret.“ enumerauit deinde, omnes principes qui occisi essent habuisse causas quibus
mererentur occidi, nec quemquam facile bonum uel uic-
4 tum a tyranno uel occisum, dicens, meruisse Neronem,
debuisse Caligulam, Othonem et Vitellium nec imperare
5 uoluisse. etiam de Pertinace et Galba paria sentiebat,
cum diceret, in imperatore auaritiam esse acerbissimum
6 malum. denique non Augustum, non Traianum, non
Hadrianum, non patrem suum a rebellibus potuisse superari, cum et multi fuerint et ipsis uel inuitis uel insciis
7 exstincti. ipse autem Antoninus a senatu petit, ne grauiter in conscios defectionis animaduerteretur, eo ipso tempore quo rogauit, ne quis senator temporibus suis capitali supplicio adficeretur, quod illi maximum amorem con-
8 ciliauit. denique paucissimis centurionibus punitis de-
9 portatos reuocari iussit. Antiochensibus, qui Auidio Cassio
consenserant, et aliis ciuitatibus, quae illum iuuerant,
ignouit, cum primo Antiochensibus grauiter iratus esset
hisque spectacula sustulisset et multa alia ciuitatis orna-
2 menta, quae postea reddidit. filios Auidii Cassii Antoninus Marcus parte media paterni patrimonii donauit, ita
3 ut filias eius auro argento et gemmis cohonestaret. nam
et Alexandriae, filiae Cassii, et genero Drunciano liberam
4 euagandi ubi uellent potestatem dedit. uixeruntque non
quasi tyranni pignora sed quasi senatorii ordinis in summa securitate, cum illis etiam in lite obici fortunam
propriae uetuisset domus, damnatis aliquibus iniuriarum,

6 ne *BP* 8 uoluisse — imperare debuisse *Mommsenus*
9 Pertinace et *del. Lips. ep. V 21* pertinacitate Galbae *Gr.*
10 in *om.* BP^1 19 antiochensis BP^1 20 consenserant sed
et his et aliis *BPM* sed et his *deleui* 21 antiocensibus *P*
24 patromonii BP^1 25 honestaret *M* 26 druetiano B^1 druentiano B^2PM Drunciano *scripsi* (*Iordan*) 27 euagrandi B^1
uellet BP^1 29 illi seuam BP^1 illis P^3

qui in eos petulantes fuissent. quos quidem amitae suae
marito commendauit.
Si quis autem omnem hanc historiam scire desiderat, 5
legat Mari Maximi secundum librum de uita Marci, in
quo ille ea dicit quae solum Marcus mortuo iam Vero
egit. tunc enim Cassius rebellauit, ut probat epistula 6
missa ad Faustinam, cuius hoc exemplum est: „Verus 7
mihi de Auidio uerum scripserat, quod cuperet imperare.
audisse enim te arbitror, quod Veri statores de eo nuntia-
rent. ueni igitur in Albanum, ut tractemus omnia dis uo- 8
lentibus, nil timens.“ hinc autem apparet, Faustinam 9
ista nescisse, cum dicat Marius infamari eam cupiens,
quod ea conscia Cassius imperium sumpsisset. nam et 10
ipsius epistula extat ad uirum, qua urguet Marcum, ut in
eum grauiter uindicet. Exemplum epistulae Faustinae ad 11
Marcum: „Ipsa in Albanum cras, ut iubes, mox ueniam:
tamen iam hortor, ut, si amas liberos tuos, istos rebellio-
nes acerrime persequaris. male enim assueuerunt duces 12
et milites, qui nisi opprimuntur, opprimentur.“
Item alia epistula eiusdem Faustinae ad Marcum: 10
„Mater mea Faustina patrem tuum Pium in defectione
Celsi sic hortata est, ut pietatem primum circa suos ser-
uaret, sic circa alienos. non enim pius est imperator, 2
qui non cogitat uxorem et filios. Commodus noster uides 3
in qua aetate sit, Pompeianus gener et senior est et pere-
grinus. uide, quid agas de Auidio Cassio et de eius con- 4
sciis. noli parcere hominibus, qui tibi non pepercerunt 5
et nec mihi nec filiis nostris parcerent, si uicissent. Ipsa 6
iter tuum mox consequor: quia Fadilla nostra aegrotabat,
in Formianum uenire non potui. sed si te Formis inue- 7
nire non potuero, adsequar Capuam, quae ciuitas et

1 amicae *BP* *corruptum hunc locum esse censet Iordanus Pium non posse intellegi a Mommseno monitus* 5 solus *M* 9 heris-patores *BPM em. S* heri statores *Mommsenus* 11 timeas *Gr.* hic *BPM em. C* 12 nescisset BP^1 14 uerum *BPM em. C* 18 et duces mil. *BP* et duces et mil. *M* duces et milites *scripsi*

19 opprimentur *M* opprimunt P^2 21 $\overset{u}{\text{tam}}$ *B* pium eiusdem *BPM* eiusdem *deleuit C* 22 sic] secundo *Eyssenh.* 23 plus *B*

meam et filiorum nostrorum aegritudinem poterit adiu-
8 uare. Soteridam medicum in Formianum ut dimittas,
rogo. ego autem Pisitheo nihil credo, qui puellae uir-
9 gini curationem nescit adhibere. Signatas mihi litteras
Calpurnius dedit: ad quas rescribam, si tardauero, per
Caecilium senem spadonem, hominem, ut scis, fidelem.
10 cui uerbo mandabo, quid uxor Auidii Cassii et filii et ge-
ner de te iactare dicantur."

11 Ex his litteris intellegitur, Cassio Faustinam consciam
non fuisse, quin etiam supplicium eius grauiter exegisse,
si quidem Antoninum quiescentem et clementiora cogitan-
2 tem ad uindictae necessitatem impulit. cui Antoninus
3 quid rescripserit, subdita epistula perdocebit: „Tu qui-
dem, mea Faustina, religiose pro marito et pro nostris
liberis agis. nam relegi epistulam tuam in Formiano,
4 qua me hortaris, ut in Auidii conscios uindicem. ego
uero et eius liberis parcam et genero et uxori et ad se-
natum scribam, ne aut proscriptio grauior sit aut poena
5 crudelior. non enim quicquam est, quod imperatorem
Romanum melius commendet gentibus quam clementia.
6 haec Caesarem deum fecit, haec Augustum consecrauit,
7 haec patrem tuum specialiter Pii nomine ornauit. de-
nique si ex mea sententia de bello iudicatum esset, nec
8 Auidius esset occisus. esto igitur secura:

Hor. carm. I 17, 3
'di me tuentur, dis pietas mea
— — cordi est.'

Pompeianum nostrum in annum sequentem consulem
dixi." Haec Antoninus ad coniugem.

12 Ad senatum autem qualem orationem miserit, inter-
2 est scire. ex oratione Marci Antonini: „Habetis igitur,
p. c., pro gratulatione uictoriae generum meum consu-
lem, Pompeianum dico, cuius aetas olim remuneranda
fuerat consulatu, nisi uiri fortes interuenissent, quibus
3 reddi debuit quod a re publica debebatur. Nunc quod ad
defectionem Cassianam pertinet, uos oro atque obsecro,

4 curationum *B* signitas *BP* 6 cecilium *B* caelium *P*[1] 8 dicuntur *B* 12 cū *P t. Iord.* 15 epistule *B* 25 dii *BPM* diis *B*[2]

p. c., ut censura uestra deposita meam pietatem clemen-
tiamque seruetis, immo uestram neque quemquam unum
senatus occidat. nemo senatorum puniatur, nullius funda- 4
tur uiri nobilis sanguis, deportati redeant, proscripti bona
recipiant. utinam possem multatos etiam ab inferis ex- 5
citare! non enim umquam placet in imperatore uindicta
sui doloris, quae si iustior fuerit, acrior uidetur. quare 6
filiis Auidii Cassii et genero et uxori ueniam dabitis. et
quid dico ueniam? cum illi nihil fecerint. uiuant igitur 7
securi scientes sub Marco uiuere. uiuant in patrimonio
parentum pro parte donato, auro argento uestibus fruan-
tur, sint diuites, sint securi, sint uagi et liberi et per ora
omnium ubique populorum circumferant meae, circum-
ferant uestrae pietatis exemplum. nec magna haec est, 8
p. c., clementia, ueniam proscriptorum liberis et coniu-
gibus dari. ego uero a uobis peto, ut conscios senatorii 9
ordinis et equestris a caede a proscriptione a timore ab
infamia ab inuidia et postremo ab omni uindicetis iniuria
detisque hoc meis temporibus, ut in causa tyrannidis qui 10
in tumultu cecidit probetur occisus."

Hanc eius clementiam senatus his adclamationibus 13
prosecutus est: „Antonine pie, di te seruent. Antonine 2
clemens, di te seruent. Antonine † clemens, di te seruent.
tu uoluisti quod licebat, nos fecimus quod decebat. Com- 3
modo imperium iustum rogamus. Progeniem tuam ro-
bora. Fac securi sint liberi nostri. Bonum imperium 4
nulla uis laedit. Commodo Antonino tribuniciam potesta-
tem rogamus, praesentiam tuam rogamus. Philosophiae 5
tuae, patientiae tuae, doctrinae tuae, nobilitati tuae, in-
nocentiae tuae. Vincis inimicos, hostes exsuperas, di te
tuentur," et reliqua. Vixerunt igitur posteri Auidii Cas- 6

2 ullum *BPM* unum *scripsi exercit. critic. p. 3 post me Draeger Philol. XX p. 524* 5 multos *BPM em. Obr.* sepultos *Iuretus* 7 quae etsi *M* 12 diues B^1 et tiuro omnium B^1 15 uenia B^1P^1 16 conscio BP^1 *c.* P^3 19 dicetisque *B* 22 dii *semper scripsit* B^2 23 clemens *genuinum adiectiuum loco mouisse uidetur* 26 liberi tui *M* 27 trubuniciam *P* 30 exuperas *P*

7 sii securi et ad honores admissi sunt. sed eos Commodus
Antoninus post excessum diui patris sui omnes uiuos in-
cendi iussit, quasi in factione deprehensos.
8.9 Haec sunt quae de Cassio Auidio conperimus. cuius
ipsius mores, ut supra diximus, uarii semper fuerunt sed
10 ad censuram crudelitatemque propensiores. qui, si opti-
nuisset imperium, fuisset non modo clemens et bonus,
14 sed utilis et optimus imperator. nam extat epistula eius
2 ad generum suum iam imperatoris huiusmodi: „Misera
res publica, quae istos diuitiarum cupidos et diuites pati-
3 tur [misera]. Marcus homo sane optimus, qui dum cle-
mens dici cupit, eos patitur uiuere quorum ipse non pro-
4 bat uitam. ubi Lucius Cassius, cuius nos frustra tenet
nomen? ubi Marcus ille Cato Censorius? ubi omnis di-
sciplina maiorum? quae olim quidem intercidit, nunc
5 uero nec quaeritur. Marcus Antoninus philosophatur et
quaerit de elementis et de animis et de honesto et iusto
6 neç sentit pro re publica. uides multis opus esse gladiis,
multis elogiis, ut in antiqtum statum publica forma red-
7 datur\. ego uero istis praesidibus prouinciarum — an ego
proconsules, an ego praesides putem, qui ob hoc sibi a
senatu et ab Antonino prouincias datas credunt, ut luxu-
8 rientur, ut diuites fiant? audisti, praefectum praetorii
nostri philosophi ante triduum quam fieret mendicum et
pauperem, sed subito diuitem factum. unde, quaeso, nisi
de uisceribus rei p. prouincialiumque fortunis? sint sane
diuites, sint locupletes: aerarium publicum refercient.
tantum di faueant bonis partibus: reddent Cassiani rei p.
principatum." Haec epistula eius indicat, quam seuerus
et quam tristis futurus fuerit imperator.

7 sed bonus *BPM em. Boxhorn.* 10 paritur B^1 partitur P^1 11 misera *uncis inclusi* homo *in B sup. lin.* clementes BP^1 clementiis P^2 claementis *M em. S* 27 referient *P* 28 patribus *BP* reddant *BPM em. C* *in fin. uit.* auidius cassius uulcacii gallicani uc expt. *BP* [*seq. uit. Seueri in BP*]

COMMODVS ANTONINVS

AELI LAMPRIDI

De Commodi Antonini parentibus in uita Marci Anto- 1
nini satis est disputatum. ipse autem natus est apud La- 2
nuuium cum fratre Antonino gemino pridie kal. Sept.
patre patruoque consulibus, ubi et auus maternus dicitur 915/161
natus. Faustina cum esset Commodo cum fratre prae- 3
gnans, uisa est in somnis serpentes parere, sed ex his
unum ferociorem. cum autem peperisset Commodum 4
atque Antoninum, Antoninus quadrimus elatus est, quem
parem astrorum cursu Commodo mathematici promitte-
bant. mortuo igitur fratre Commodum Marcus et suis 5
praeceptis et magnorum atque optimorum uirorum eru-
dire conatus est. habuit litteratorem Graecum Onesicra- 6
tem, Latinum Capellam Antistium; orator ei Ateius San-
ctus fuit. sed tot disciplinarum magistri nihil ei profu- 7
erunt. tantum ualet aut ingenii uis aut eorum qui in
aula institutores habentur. nam a prima statim pueritia
turpis improbus crudelis libidinosus, ore quoque pollutus
et constupratus fuit. iam in his artifex, quae stationis 8
imperatoriae non erant, ut calices fingeret saltaret canta-

1 incipit antoninus aeli lampridi *BP* ad diocletianum aug. *add.* P^3 Commodus Antoninus Aelii Lampridii ad Dioclitianum Augustum *M* 4 lanubium *BPM* 6 anus *B* 7 commodum BP^1 *exc.* 13 et et BP^1 et etiam P^2M et *scripsi* 15 attius P^1 *t. Iord.* 16 fuit *om.* *B* 20 constuppatus *BP* *exc.*^{1} iam] tam *S*

ret sibilaret, scurram denique et gladiatorem perfectum
9 ostenderet. auspicium crudelitatis apud Centumcellas de-
dit anno aetatis duodecimo. nam cum tepidius forte lotus
esset, balneatorem in fornacem conici iussit. quando a
paedagogo, cui hoc iussum fuerat, ueruecina pellis in
fornace consumpta est, ut fidem poenae de foetore nido-
ris impleret.

10 Appellatus est autem Caesar puer cum fratre Se-
uero. decimo quarto aetatis anno in collegium sacerdo-
2 tum adscitus est. cooptatus est inter trossulos principes
iuuentutis, cum togam sumpsit. adhuc in praetexta pue-
rili congiarium dedit atque ipse in basilica Traiani prae-
2 sedit. indutus autem toga est Nonarum Iuliarum die,
quo in terris Romulus non apparuit, et eo tempore quo
3 Cassius a Marco desciuit. profectus est commendatus mi-
litibus cum patre in Syriam et Aegyptum *et cum* eo Ro-
4 mam redit. post haec uenia legis annariae impetrata con-
sul est factus et cum patre imperator est appellatus V
a. 928/176 kal. Dec. die Pollione et Apro consulibus et triumphauit
5 cum patre. nam et hoc patres decreuerant. profectus est
cum patre et ad Germanicum bellum.

6 Adhibitos custodes uitae suae honestiores ferre non
potuit, pessimos quosque detinuit et summotos usque ad
7 aegritudinem desiderauit. quibus per patris mollitiem
restitutis popinas et ganeas in Palatinis semper aedibus
8 fecit neque umquam pepercit uel pudori uel sumptui. in
domo aleam exercuit. mulierculas formae scitioris ut
prostibula mancipia per speciem lupanarium et ludi-
brium pudicitiae contraxit. imitatus est propolas circum-

1 se perfectum *P*^{3}*M* 3 tepidus *BP exc. M* 5 uerbecina *BP* 8 Seuero] Sex. Vero *C* suo Vero *Vrsin.* 9 sacerdotis *BP* 10 coaptatus *B* tres solos *BPM em. Lipsius el. II 1* princeps *BP* (eps *in ras.*) 11 toga *BP* puerilli *B* 14 quod *BP*^{1} 16 et cum *om. BP*^{1} *add. P*^{3}*M* 23 pessimus *BP*^{1} quoque *BP*^{1} summotus *BP*^{1} 25 popnas *B* 27 mulierculos *B* 28 prostipulam *B* prostabula *P*^{3} perficium *BP*^{1} perficiens *P*^{3} perficiem *M em. Turnebus* et dibrium *BP*^{1} (*corr. P*^{3}) 29 *fort.* contraxit imitatus [est] propolas circumforaneos *M*

foranos. equos currules sibi conparauit. aurigae habitu 9
currus rexit, gladiatoribus conuixit, aquam gessit, ut le-
nonum minister, ut probris natum magis quam ei loco
eum crederes ad quem fortuna prouexit.

Patris ministeria seniora summouit, amicos senes ab- 3
iecit. filium Salui Iuliani, qui exercitibus praeerat, ad 2
inpudicitiam frustra temptauit atque exinde Iuliano te-
tendit insidias. honestissimos quosque aut per contume- 3
liam aut per honorem indignissimum abiecit. appellatus 4
est a mimis quasi obstupratus eosdemque ita ut non ap-
parerent subito deportauit. Bellum etiam quod pater 5
paene confecerat legibus hostium addictus remisit ac
Romam reuersus est. Romam ut redit, subactore suo 6
Saotero post se in curro locato ita triumphauit ut eum
saepius ceruice reflexa publice oscularetur. etiam in or-
chestra hoc idem fecit. et cum potaret in lucem hellua- 7
returque uiribus Romani imperii, uespera etiam per ta-
bernas ac lupanaria uolitauit. misit homines ad prouin- 8
cias regendas uel criminum socios uel a criminosis com-
mendatos. in senatus odium ita uenit ut et ipse crude- 9
liter in tanti ordinis perniciem saeuiret fieretque con-
tempto.

Crudelis uita Commodi Quadratum et Lucillam com- 4
pulit ad eius interfectionem consilia inire, non sine prae-
fecti praetorio Tarruteni Paterni consilio. datum autem 2
est negotium peragendae necis Claudio Pompeiano pro-
pinquo. qui ingressus ad Commodum destricto gladio, 3
cum faciendi potestatem habuisset, in haec uerba pro-
rumpens 'hunc tibi pugionem senatus mittit' detexit fa-

2 coniusit *BP*[1] (*corr.* *P*[3]) lelomihi *B* lelonum *P*[1] lenonum *P*[2] lebrorum *M* 3 probos *B* 4 crederet *BPM* 5 ministeriora *B* 6 iuliā *B* ob inpud. *BP* 10 est animis *B* obstrupatus *B* 11 deportabit *BP* 14 soatero *B* Autero *M* (*sic semper*) se ti c. *B* curru *M* 15 serius *BPM* ocnestra *B*[1] orcuestra *P* 16 portaret *B* 20 senatos *B* ita] tot *B* uehit *BP*[1] 21 contento *M* 23 lutillum *B* 25 torrutini *B* tarrutini *cod. Murbac.* Tarruntem *M* nautem *P* nautum *B* 27 destricti *BP* 29 deteicit *B*

cinus fatuus nec impleuit multis cum eo participantibus
4 causam. post haec interfecti sunt Pompeianus primo et
Quadratus, dein Norbana atque Norbanus et Paralius et
5 mater eius et Lucilla in exilium exacta. tum praefecti
praetorio cum uidissent, Commodum in tantum odium incidisse, obtentu Saoteri, cuius potentiam populus Romanus ferre non poterat, urbane Saoterum eductum a palatio sacrorum causa et redeuntem in hortos suos per
6 frumentarios occiderunt. id uero grauius quam de se
7 ipso Commodo fuit. Paternum autem et huius caedis auctorem et, quantum uidebatur, paratae necis Commodi conscium et interuentorem, ne coniuratio latius puniretur, instigante Tigidio per laticlaui honorem a praefectu-
8 rae administratione summouit. post paucos dies insimulauit eum coniurationis, cum diceret, ob hoc promissam Iuliani filio filiam Paterni, ut in Iulianum transferretur imperium. quare et Paternum et Iulianum et Vitruuium Secundum, Paterni familiarissimum, qui epistulas impe-
9 ratorias curarat, interfecit. domus praeterea Quintiliorum omnis exstincta, quod Sextus Condiani filius specie mor-
10 tis ad defectionem diceretur euasisse. interfecta et Vitrasia Faustina et Velius Rufus et Egnatius Capito con-
11 sularis. in exilium autem acti sunt Aemilius Iuncus et Atilius Seuerus consules. et in multos alios uarie saeuitum est.

5 Post haec Commodus numquam facile in publicum processit neque quicquam sibi nuntiari passus est nisi
2 quod Perennis ante tractasset. Perennis autem Commodi
3 persciens inuenit, quemadmodum ipse potens esset. nam persuasit Commodo, ut ipse deliciis uacaret, idem uero

2 pompeianos *B* 3 nabarna *B* narbana *PM em. C* 4 et *ante* Luc. *om. B* cum praefecti pr. uidisset *M* 6 sauteri *BP* p̃ r̃ *BP* praefecti *M* 7 soaterum *BP* 13 digidio *B* 15 promisam iuliain *B* 17 uitriuium *B* 18 secundo *BPM* 20 condiciani *BPM em. C* 22 ulius et rufus *B* eonatius *B* ecnatius *P* cenatius *M* 23 unctus *B*[1] iunctus *B*[2]*PM* Iuncus *scripsi* 24 est At. *BPM* et cons. *M* 25 est *om. M* 27 promisit *B* est *om. M* 28 Commodi animum *P*[3]*M* 30 diliciis *BP*[1]

Perennis curis incumberet. quod Commodus laetanter
accepit. hac igitur lege uiuens ipse cum trecentis concu- 4
binis, quas ex matronarum meretricumque delectu ad
formae speciem conciuit, trecentisque aliis puberibus
exoletis, quos aeque ex plebe ac nobilitate uultusque
forma disceptatrice collegerat, in palatio per conuiuia et
balneas bacchabatur. inter haec habitu uictimarii uicti- 5
mas immolauit. in harena rudibus, inter cubicularios
gladiatores pugnauit lucentibus aliquando mucronibus.
tunc tamen Perennis cuncta sibimet uindicauit. quos 6
uoluit interemit, spoliauit plurimos, omnia iura subuertit,
praedam omnem in sinum contulit. ipse autem Commo- 7
dus Lucillam sororem, cum Capreas misisset, occidit.
sororibus dein suis ceteris, ut dicitur, constupratis, con- 8
sobrina patris complexibus suis iniuncta uni etiam ex
concubinis patris nomen inposuit uxoris. quam depre- 9
hensam in adulterio exegit, exactam relegauit et postea
occidit. ipsas concubinas suas sub oculis suis stuprari 10
iubebat. nec inruentium in se iuuenum carebat infamia, 11
omni parte corporis atque ore in sexum utrumque pollu-
tus. Occisus est eo tempore etiam Claudius quasi a la- 12
tronibus, cuius filius cum pugione quondam ad Commo-
dum ingressus est, multique alii senatores sine iudicio
interempti, feminae quoque diuites. et nonnulli per pro- 13
uincias a Perenni ob diuitias insimulati spoliati sunt uel
etiam interempti. is autem quibus deerat ficti criminis 15
adpositio obiciebatur, quod scribere uoluissent Commo-
dum heredem.

Eo tempore in Sarmatia res bene gestas per alios du- 6
ces in filium suum Perennis referebat. hic tamen Peren- 2

4 concilii *BPM em. Egn.* 5 nieptus *B* nuptiis *P* nuptus *M em. Turnebus* 7 bachabatur *P* 9 gladiator *S* 13 ea praemisisset *BP* (prom. *M*) *em. Reimarus* (*ad Dion. VI p. 727 Sturz.*) 14 construpatus *B* consubrupina *B* 15 iuri *BM* et conc. *BPM* 16 matris *BPM em. S* et ux. P^2*M* 17 exigit *B* 18 stuppari iubeat *B* 19 uiuendum *B* 25 perennio *BP*, insimulate *BPM* 26 his *BPM* 27 obicebatur *BP*

nis, qui tantum potuit, subito, quod bello Brittanico mi-
litibus equestris loci uiros praefecerat amotis senatori-
bus, prodita re per legatos exercitus hostis appellatus
3 lacerandusque militibus est deditus. in cuius potentiae
4 locum Cleandrum ex cubiculariis subrogauit. Multa sane
post interfectum Perennem eiusque filium quasi a se non
5 gesta rescidit, uelut in integrum restituens. et hanc qui-
dem paenitentiam scelerum ultra XXX dies tenere non
potuit, grauiora per Cleandrum faciens quam fecerat per
6 supra dictum Perennem. et in potentia quidem Cleander
Perenni successerat, in praefectura uero Niger, qui sex
7 tantum horis praef. praet. fuisse perhibetur. mutabantur
enim praef. praet. per horas ac dies, Commodo peiora
8 omnia, quam fecerat ante, faciente. fuit Marcius Quartus
praefectus praetorio diebus quinque. horum successores
9 ad arbitrium Cleandri aut retenti sunt aut occisi. ad cu-
ius nutum etiam libertini in senatum atque in patricios
lecti sunt, tuncque primum uiginti quinque consules in
10 unum annum, uenditaeque omnes prouinciae. omnia
Cleander pecunia uenditabat: reuocatos de exilio dignita-
11 tibus ornabat, res iudicatas rescindebat. qui tantum per
stultitiam Commodi potuit, ut Byrrum, sororis Commodi
uirum, reprehendentem nuntiantemque Commodo quae
fiebant in suspicionem regni adfectati traheret et occide-
ret multis aliis, qui Byrrum defendebant, pariter inter-
12 emptis. praefectus etiam Aebutianus inter hos est inter-
emptus; in cuius locum ipse Cleander cum aliis duobus,
13 quos ipse delegerat, praefectus est factus. tuncque pri-
mum tres praefecti praetorio fuere, inter quos libertinus,
qui a pugione appellatus est.

7 Sed et Cleandro dignus tandem uitae finis inpositus.
nam cum insidiis illius Arrius Antoninus fictis criminibus
in Attali gratiam, quem in proconsulatu Asiae damna-

1 brittannico *P* 3 prodito *B* 5 deandrum *B* (*in hoc nom.* d *pro* cl *fere semper*) 7 rescedit *BP*[1] (*ut uid.*) 14 fuit autem *P*[3]*M* 17 senatu *BP* 19 omnia Cleander] deandreae *B* 23 nuntiatemque *P*[1] *c. P*[3] 24 fiebat *BP*[1] 26 ebuntianus *BPM em. S* 29 libertinos *BP t. Iord.* 32 factis *P*

uerat, esset occisus, nec eam tum inuidiam populo sae-
uiente Commodus ferre potuisset, plebi ad poenam dona-
tus est. cum etiam Apolaustus aliique liberti aulici pari- 2
ter interempti sunt. Cleander inter cetera etiam concu- 3
binas eius constuprauit, de quibus filios suscepit, qui
post eius interitum cum matribus interempti sunt. in 4
cuius locum Iulianus et Regillus subrogati sunt. quos et
ipsos postea poenis adfecit. his occisis interemit Serui- 5
lium et Dulium Silanos cum suis, mox Antium Lupum et
Petronios Mamertinum et Suram filiumque Mamertini
Antoninum ex sorore sua genitum. et post eos sex simul 6
ex consulibus Allium Fuscum, Caelium Felicem, Lucce-
ium Torquatum, Larcium Eurupianum, Valerium Bassia-
num, Pactuleium Magnum cum suis atque in Asia Sulpi- 7
ium Crassum pro consule et Iulium Proculum cum suis
Claudiumque Lucanum consularem et consobrinam pa-
tris sui Faustinam Anniam in Achaia et alios infinitos.
destinauerat et alios quattuor decem occidere, cum sum- 8
ptus eius uires Romani imperii sustinere non possent.

Inter haec Commodus senatu ridente, cum adulterum 8
matris consulem designasset, appellatus est Pius; cum
occidisset Perennem, appellatus est Felix inter plurimas 1
caedes multorum ciuium, quasi quidam nouus Sylla. idem 2
Commodus, ille Pius, ille Felix, finxisse etiam quandam
contra se coniurationem dicitur, ut multos occideret. nec 3
alia ulla fuit defectio praeter Alexandri, qui postea se et
suos interemit, *et* sororis Lucillae. appellatus est Com- 4
modus etiam Brittanicus ab adulatoribus, cum Brittani
etiam imperatorem contra eum diligere uoluerint. ap- 5
pellatus est etiam Romanus Hercules, quod feras Lanuuii
in amphitheatro occidisset. erat enim haec illi consue-

2 plebi poenam adonatus *B* 3 aiolaustus *BPM* 8 penis BP^1 9 Duilium *C* 10 syriam *B* syram *PM* 12 celium *B* 13 erupianum *BP* 14 Pactumeium *C* 19 uiriis BP^1 iuiriis P^2 iniuriis *M em. Vrs.* 20 semettridente BP^1 semet tradente P^2M semett *deleui ex uoce* senatu *bis scripta ortum existumans cf.* § 9 27 et *om. BP* 28 brittannicus *P* brittanni *P* 29 deligere *M* 30 lanuuium *BPM*

6 tudo, ut domi bestias interficeret. fuit praeterea ea de-
mentia, ut urbem Romanam coloniam Commodianam uo-
cari uoluerit. qui furor dicitur ei inter delenimenta Mar-
7 ciae iniectus. uoluit etiam in circo quadrigas agitare.
8 dalmaticatus in publico processit atque ita signum qua-
9 drigis emittendis dedit. et eo quidem tempore quo ad
senatum rettulit de Commodiana facienda Roma, non so-
lum senatus hoc libenter accepit per inrisionem, quantum
intellegitur, sed etiam se ipsum Commodianum uocauit
Commodum Herculem et deum appellans.

9 Simulauit, se et in Africam iturum, ut sumptum iti-
nerarium exigeret, et exegit eumque in conuiuia et aleam
2 conuertit. Motilenum, praef. praetorii, per ficus ueneno
interemit. accepit statuas in Herculis habitu, eique im-
3 molatum est ut deo. multos praeterea parauerat interi-
mere. quod per paruolum quendam proditum est, qui
tabulam e cubiculo eiecit, in qua occidendorum erant no-
4 mina scripta. sacra Isidis coluit, ut et caput raderet et
5 Anubim portaret. Bellonae seruientes uere execare bra-
6 chium praecepit studio crudelitatis. Isiacos uere pineis
usque ad perniciem pectus tundere cogebat. cum Anu-
bim portaret, capita Isiacorum grauiter obtundebat ore
simulacri. claua non solum leones in ueste muliebri et
pelle leonina sed etiam homines multos adflixit. debiles
pedibus et eos qui ambulare non possent in gigantum
modum formauit, ita ut a genibus de pannis et linteis
quasi dracones degererentur, eosdemque sagittis confecit.
sacra Mithriaca homicidio uero polluit, cum illic aliquid
ad speciem timoris uel dici uel fingi soleat.

10 Etiam puer et gulosus et inpudicus fuit. adulescens
omne genus hominum infamauit quod erat secum et ab

1 clementia *B* 2 Romam *M* commodiananam P^1 3 cui *BP* 5 dalmaticettus *B* 6 quoa s. *BP* 16 paruulum *B* 19 uellonae BP^1 bracium P^1 22 isiriacorum *B* 24 multos homines *M* 26 a gentibus *BP* ab gentibus *M* 27 detegerentur *M* quasi in dracones redigerentur *Mommsenus* 28 illihic *BP* 30 golosus *BP* gylosus B^2 31 infamauit hominum *M*

omnibus est infamatus. inridentes se feris obiciebat. eum 2
etiam qui Tranquilli librum uitam Caligulae continentem
legerat feris obici iussit, quia eundem diem natalis habu-
erat, quem et Caligula. si quis sane se mori uelle prae- 3
dixisset, hunc inuitum praecipitari iubebat. in iocis 4
quoque perniciosus. nam eum quem uidisset albescentes
inter nigros capillos quasi uermiculos habere sturno ad-
posito, qui se vermes sectari crederet, capite suppuratum
reddebat obtunsionibus. pinguem hominem medio uentre 5
dissicuit, ut eius intestina subito funderentur. monopo- 6
dios et luscinios eos quibus aut singulos tulisset *oculos*
aut singulos pedes fregisset appellabat. multos praeterea 7
passim exstinxit alios, quia barbarico habitu occurrerant,
alios, quia nobiles et speciosi erant. habuit in deliciis 8
homines appellatos nominibus uerendorum utriusque
sexus, quos libentius suis osculis applicabat. habuit et 9
hominem pene prominente ultra modum animalium, quem
onon appellabat, sibi carissimum. quem et ditauit et sa-
cerdotio Herculis rustici praeposuit. Dicitur saepe pre- 11
tiosissimis cibis humana stercora miscuisse nec absti-
nuisse gustum aliis, ut putabat, inrisis. duos gibbos re- 2
tortos in lance argentea sibi sinapi perfusos exhibuit
eosdemque statim promouit ac ditauit. praef. praet. 3
suum Iulianum togatum praesente officio suo in piscinam
detrusit. quem saltare etiam nudum ante concubinas
suas iussit quatientem cymbala deformato uultu. genere 4
leguminum coctorum ad conuiuium propter luxuriae con-
tinuationem raro uacauit. lauabat per diem septies 5
atque octies et in ipsis balneis edebat. deorum templa 6
pollutus stupris et humano sanguine. imitatus est et 7
medicum, ut sanguinem hominibus emitteret scalpris fera-

1 cum etiam *B* 2 calligulae B^1 6 eam *P t. Iord.* 7 capillis *B* 8 credere BP^1 9 obtunsioneris *BP(M) em. C* 11 oculos *om.* BP^1 *add.* P^3M [*fort. tamen ante* tulisset *interponendum*] 13 extincxit *B* 16 oculis *BPM em. Vrsinus* aplicabat *B* 17 prominentem *B* 18 onon] non *B* 19 praetiosissimus BP^1 20 ciuis BP^1 21 gustu *M* 26 genera — uocauit *BPM em. S* 27 cunctorum *S* 31 hominis

8 libus. Menses quoque in honorem eius pro Augusto Com-
modum, pro Septembri Herculem, pro Octobri Inuictum,
pro Nouembri Exsuperatorium, pro Decembri Amazonium
9 ex signo ipsius adulatores uocabant. Amazonius autem
uocatus est ex amore concubinae suae Marciae, quam
pictam in Amazone diligebat, propter quam et ipse Ama-
zonico habitu in harenam Romanam procedere uoluit.
10 gladiatorium etiam certamen subiit et nomina gladiato-
11 rum recepit eo gaudio, quasi acciperet triumphalia. lu-
dum saepe ingressus est et, quotiens ingrederetur, publi-
12 cis monumentis indi iussit. pugnasse autem dicitur se-
ptingenties tricies quinquies.
13 Nominatus inter Caesares quarto iduum Octobrium,
a. 918/166 quas Herculeas postea nominauit, Pudente et Pollione
a. 924/172 14 conss. appellatus Germanicus idibus Herculeis Maximo
12 et Orfito consulibus. adsumptus est in omnia collegia
a. 927/175 sacerdotalia sacerdos XIII kl. Inuictas Pisone Iuliano
2 consulibus. profectus in Germaniam XIIII kl. Aelias, ut
3 postea nominauit. isdem consulibus togam uirilem acce-
4 pit. cum patre appellatus imperator V kl. Exsuperatorias
a. 928/176 5 Pollione et Apro iterum conss. triumphauit X kl. Ian.
6 isdem consulibus. iterum profectus III nonas Commo-
a. 930/178 7 dias Orfito et Rufo consulibus. datus in perpetuum ab
exercitu et senatu in domo Palatina Commodiana conser-
a. 932/180 8 uandus XI kl. Romanas Praesente iterum consule. tertio
meditans de profectione a senatu et populo suo retentus
a. 940/188 9 est. uota pro eo facta sunt nonis Piis Fusciano iterum

mitteret P^1 semitteret B^1 2 *confusa esse haec nomina et ex Dione et ex sequentibus uerbis adparet. C ita scripsit:* pro Augusto Commodum, Augustum pro Decembri, Herculeum pro Octobri, Inuictum pro Nouembri, Exuperatorium pro Decembri, Amazonium pro Ianuario. *equidem tamen errorem Lampridi suspicor.* 6 amasone *B* amas//one *P* 7 producere *B* 8 gladiatorum *P* sertamen *B* 9 ase *B* quase *P* 10 saepe *BPM em. C* publius *B* 11 monumentrandi ius. *B* 13 quartum *BPM* idum *BP* octobrum *B* 17 XIII// kl. *P* et iul. P^2M 18 *interpunctio est Doduelli praell. p. 255* 21 iterum et Apro *BPM* et Apro iterum *scripsi* (*cf. fast. et titul. Orell. 3284*) 24 conseruandas *B* 25 presente *B* 27 fuscianis *B*

consule. inter haec refertur in litteras, pugnasse illum 10
sub patre trecenties sexagies quinquies. item postea tan- 11
tum palmarum gladiatoriarum confecisse uel uictis reti-
ariis uel occisis, ut mille contingeret. ferarum autem 12
diuersarum manu sua occidit, ita ut elephantos occide-
ret, multa milia. et haec fecit spectante saepe populo
Romano.

Fuit autem ualidus ad haec, alias debilis et infirmus, **13**
uitio etiam inter inguina prominenti, ita ut eius tumorem
per sericas uestes populus Romanus agnosceret. uersus 2
in eo multi scripti sunt, de quibus etiam in opere suo
Marius Maximus gloriatur. uirium ad conficiendas feras 3
tantarum fuit, ut elephantum conto transfigeret et orygis
cornu basto transmiserit et singulis ictibus multa milia
ferarum ingentium conficeret. inpudentiae tantae fuit, ut 4
cum muliebri ueste in amphitheatro uel theatro sedens
publice saepissime biberit.

Victi sunt sub eo tamen, cum ille sic uiueret, per le- 5
gatos Mauri, uicti Daci, Pannoniae quoque conpositae,
in Brittania in Germania et in Dacia imperium eius re-
cusantibus prouincialibus. quae omnia ista per duces se- 6
data sunt. Ipse Commodus in subscribendo tardus et 7
neglegens, ita ut libellis una forma multis subscriberet,
in epistulis autem plurimis 'Vale' tantum scriberet. age- 8
banturque omnia per alios, qui etiam condemnationes in
sinum uertisse dicuntur.

Per hanc autem neglegentiam, cum et annonam ua- **14**
starent ii qui tunc rem publicam gerebant, etiam inopia
ingens Romae exorta est, cum fruges non deessent. et 2
eos quidem qui omnia uastabant postea Commodus occi-
dit atque proscripsit. ipse uero seculum aureum Com- 3
modianum nomine adsimulans uilitatem proposuit, ex

2 quinties *BP* 3 gladiatorarum *BPM* 6 multa milia *ante* ita ut *M* saepe spectante *M* 11 in eum *M* 13 transigeret *BP* tranfieret *exc.*[1] origis *BPM* 14 hasta *M* basto basto *P*[1] 20 in *ante* Br. *om.* *BP* brittaniẹ *B* brittannia *P* 21 ista] statim *C* 25 quin *P* 28 hii *BP* 29 et non *BP* *fort.* tum non

4 qua maiorem penuriam fecit. Multi sub eo et alienam
5 poenam et suam salutem pecunia redemerunt. uendidit
etiam suppliciorum diuersitates et sepulturas et inminu-
6 tiones malorum et alios pro aliis occidit. uendidit etiam
prouincias et administrationes, cum ii per quos uenderet
7 partem acciperent, partem uero Commodus. uendidit
nonnullis et inimicorum suorum caedes. uendiderunt
8 sub eo etiam euentus litium liberti. Praefectos Paternum
et Perennem non diu tulit, ita tamen ut etiam de is prae-
fectis quos ipse fecerat triennium nullus impleret, quo-
rum plurimos interfecit uel ueneno uel gladio. et prae-
15 fectos urbi eadem facilitate mutauit. cubicularios suos
libenter occidit, cum omnia ex nutu eorum semper fe-
2 cisset. Eclectus cubicularius cum uideret, eum tam facile
cubicularios occidere, praeuenit eum et factioni mortis
3 eius interfuit. Spectator gladiatoria sumpsit arma, panno
4 purpureo nudos humeros aduelans. habuit praeterea mo-
rem, ut omnia quae turpiter, quae inpure, quae crudeli-
ter, quae gladiatorie, quae lenonie faceret, actis urbis
5 indi iuberet, ut Marii Maximi scripta testantur. Commo-
dianum etiam p. R. dixit, quo saepissime praesente gla-
6 diator pugnauit. sane cum illi saepe pugnanti ut deo po-
pulus fauisset, inrisum se credens populum Romanum a
militibus classiariis, qui uela ducebant, in amphitheatro
7 interimi praeceperat. urbem incendi iusserat, utpote
coloniam suam. quod factum esset, nisi Laetus praef.
8 praet. Commodum deterruisset. appellatus est sane inter
cetera triumphalia nomina etiam sescenties uicies Palus
primus secutorum.

16 Prodigia eius imperio et publice et priuatim haec
2 facta sunt: crinita stella apparuit. uestigia deorum in
foro uisa sunt exeuntia. et ante bellum desertorum cae-
lum arsit. et repentina caligo ac tenebra in circo calen-

2 salutem suam *P* redimerunt *BP* 5 hii *BP* 9 his *BP* 11 interfecit uel ueneno *om. B* 14 electus *BPM* Eclectus *scripsi* (*Mommsenus*) cum cubiculariis cum *B* 18 incrudeliter *B* 19 lenonice *M* 20 scriptestatim *B* 24 classariis *BPM*. 26 letus *B* 28 Paulus *M* 30 imperium *B*

dis Ianuariis oborta. et ante lucem fuerant etiam incen-
diariae aues ac dirae. de Palatio ipse ad Caelium mon- 3
tem in Vectilianas aedes migrauit negans, se in Palatio
posse dormire. Ianus geminus sua sponte apertus est, et 4
Anubis simulacrum marmoreum moueri uisum est. Her- 5
culis signum aeneum sudauit in Minucia per plures dies.
bubo etiam supra cubiculum eius deprehensa est tam
Romae quam Lanuuii. ipse autem prodigium non leue 6
sibi fecit: nam cum in gladiatoris occisi uulnus manum
misisset, ad caput sibi detersit et contra consuetudinem
paenulatos iussit spectatores non togatos ad munus con-
uenire, quod funebribus solebat, ipse in pullis uestimen-
tis praesidens. galea eius bis per portam Libitinensem 7
elata est. Congiarium dedit populo singulis denarios se- 8
ptingenos uicenos quinos. circa alios omnes parcissimus
fuit, quod luxuriae sumptibus aerarium minuerat. cir- 9
censes multos addidit ex libidine potius quam religione
et ut dominos factionum ditaret.

His incitati, licet nimis sero, Quintus Aemilius Laetus 17
praef. et Marcia concubina eius inierunt coniurationem
ad occidendum eum. primumque ei uenenum dederunt; 2
quod cum minus operaretur, per athletam, cum quo
exerceri solebat, eum strangularunt.

Fuit forma quidem corporis iusta, uultu insubido, ut 3
ebriosi solent, et sermone incondito, capillo semper fu-
cato et auri ramentis inluminato, adurens comam et bar-
bam timore tonsoris.

Corpus eius ut unco traheretur atque in Tiberim mit- 4
teretur, senatus et populus postulauit, sed postea iussu
Pertinacis in monumentum Hadriani translatum est.

Opera eius praeter lauacrum, quod Cleander nomine 5
ipsius fecerat, nulla extant. sed nomen eius alienis ope- 6
ribus incisum senatus erasit. nec patris autem sui opera 7

2 celium *B* caelum *P*[1] 7 deprehensus *M* 13 libitinemsem *B* 16 luxoriae *B* minueret *BPM* 17 relegione *B* 19 quintius *BP* emilius letus *B* Aelius *M* 20 conubia *B* 24 iuxta *BP* 26 aurii *P* radimentis *P*[3] 29 postolauit *P t. Iord.* iussit *B*

perfecit. classem Africanam instituit, quae subsidio es-
8 set, si forte Alexandrina frumenta cessassent. ridicule
etiam Carthaginem Alexandriam Commodianam togatam
appellauit, cum classem quoque Africanam Commodia-
9 nam Herculeam appellasset. ornamenta sane quaedam
10 colosso addidit, quae postea cuncta sublata sunt. colossi
autem caput dempsit, quod Neronis esset, ac suum inpo-
suit et titulum more solito subscripsit, ita ut illum gla-
11 diatorium et effeminatum non praetermitteret. hunc ta-
men Seuerus, imperator grauis et uir nominis sui, odio,
quantum uidetur, senatus inter deos rettulit, flamine ad-
dito, quem ipse uiuus sibi parauerat, Herculaneo Com-
12 modiano. Sorores tres superstites reliquit. Vt natalis eius
celebraretur, Seuerus instituit.

18 Adclamationes senatus post mortem Commodi graues
2 fuerunt. ut autem sciretur, quod iudicium senatus de
Commodo fuerit, ipsas adclamationes de Mario Maximo
3 indidi et sententiam senatus consulti: „Hosti patriae ho-
nores detrahantur. parricidae honores detrahantur. par-
ricida trahatur. hostis patriae parricida gladiator in spo-
4 liario lanietur. hostis deorum, carnifex senatus, hostis
deorum, parricida senatus; hostis deorum, hostis senatus.
5 gladiatorem in spoliario. qui senatum occidit, in spoliario
ponatur; qui senatum occidit, unco trahatur; qui inno-
centes occidit, unco trahatur. hostis, parricida, uere
6 uere. qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. qui
7 te occisurus fuit, unco trahatur. Nobiscum timuisti, no-
biscum periclitatus es. ut salui simus, Iuppiter optime
8 maxime, serua nobis Pertinacem. Fidei praetorianorum
feliciter. praetoriis cohortibus feliciter. exercitibus Ro-
9 manis feliciter. pietati senatus feliciter. Parricida traha-
10 tur. rogamus, Auguste, parricida trahatur. hoc roga-
mus, parricida trahatur. exaudi Caesar: delatores ad

3 cartagine *B* carthaginem *P* 10 imp. amantissimus nominis sui *M* uir] ius *B* 11 quam *BP* ut *M* quantum *scripsi* senatus *BP*[1] retulit *B* 21 laniaretur *B* 25 uere seuere *BMP* uere uere *scripsi* 33 exaudi Caesar d. a. leonem *bis script. in P*

leonem. exaudi Caesar: Speratum ad leonem. Victoriae 11
populi R. feliciter. fidei militum feliciter. fidei praetoria-
norum feliciter. cohortibus praetoriis feliciter. Hostis 12
statuas undique, parricidae statuas undique, gladiatoris
statuas undique. gladiatoris et parricidae statuae detra-
hantur. Necator ciuium trahatur. parricida ciuium tra- 13
hatur. gladiatoris statuae detrahantur. Te saluo salui et 14
securi sumus, uere uere, modo uere, modo digne, modo
uere, modo libere. nunc securi sumus: delatoribus me- 15
tum. ut securi simus, delatoribus metum. *ut* salui simus,
delatores de senatu, delatoribus fustem. te saluo delato-
res ad leonem. te imperante delatoribus fustem. Parri- 16
cidae gladiatoris memoria aboleatur, parricidae gladiato- 19
ris statuae detrahantur. inpuri gladiatoris memoria ab-
oleatur. gladiatorem in spoliario. exaudi Caesar: carni-
fex unco trahatur. carnifex senatus more maiorum unco 2
trahatur. saeuior Domitiano, inpurior Nerone, sic fecit,
sic patiatur. memoriae innocentium seruentur. honores
innocentium restituas, rogamus. parricidae cadauer unco
trahatur. gladiatoris cadauer unco trahatur. gladiatoris 3
cadauer in spoliario ponatur. perroga, perroga: omnes
censemus unco trahendum. qui omnes occidit, unco tra- 4
hatur. qui omnem aetatem occidit, unco trahatur. qui
utrumque sexum occidit, unco trahatur. qui sanguini suo
non pepercit, unco trahatur. qui templa spoliauit, unco 5
trahatur. qui testamenta deleuit, unco trahatur. qui ui-
uos spoliauit, unco trahatur. seruis seruiimus. qui pretia 6
uitae exegit, unco trahatur. qui pretia uitae exegit et
fidem non seruauit, unco trahatur. qui senatum uendidit,
unco trahatur. qui filiis abstulit hereditatem, unco traha-
tur. Indices de senatu, delatores de senatu, seruorum 7
subornatores de senatu. et tu nobiscum timuisti: omnia
scis et bonos et malos nosti. omnia scis, omnia emenda:

4 gladiatoriis *B* 5 statuas und. gladiatoris *om.* *B* 10 sumus *BP* ut *ante* salui *interposuit* *S* 12 imperantem *BP* 14 gladiatori *BPM* aboliatur *BP* 17 domitianę *B* 21 spolio *P* 26 testamentum *B* 28 uita *B* 31 iudices *B* 33 et bonos malos *B*

pro te timuimus. o nos felices, te uiro imperante. De
parricida refer, refer, perroga. praesentiam tuam roga-
9 mus. Innocentes sepulti non sunt. parricidae cadauer
trahatur. parricida sepultos eruit. parricidae cadauer
trahatur."

20 Et cum iussu Pertinacis Liuius Laurensis, procurator
patrimonii, Fabio Chiloni consuli designato dedisset, per
2 noctem Commodi cadauer sepultum est. senatus adcla-
3 mauit: „Quo auctore sepelierunt? parricida sepultus eru-
atur, trahatur." Cingius Seuerus dixit; „Iniuste sepultus
est. qua pontifex dico, hoc collegium pontificum dicit.
4 quoniam laeta percensui, nunc conuertar ad necessaria:
censeo quas is qui non nisi ad perniciem ciuium et ad
dedecus suum uixit, ob honorem suum decerni coegit,
5 abolendas statuas, quae undique sunt abolendae, nomen-
que ex omnibus priuatis publicisque monumentis eraden-
dum mensesque is nominibus nuncupandos quibus nun-
cupabantur, cum primum illud malum in re publica in-
cubuit."

1 te uiuo *C* te uiuo, te imp. *Eyssenh.* 7 patromonii *BP* *fort.* Ciloni 8 est *om.* *B* 9 seruatur *BP* 11 quia *P*³*M* *fort.* quod 12 letum *B* laetam *P* laeta nuper censui *S* 13 quae is *BP* que quod is *M em.* *S* 16 publisque *BP t. Iord.* 17 his *BPM* nuncupantur *B* 19 commodus antoninus aelii lampridii explicit. incipit pertinax iuli capitolini *BP* de heluio pertinace *exc.*

HELVIVS PERTINAX

IVLI CAPITOLINI

Publio Heluio Pertinaci pater libertinus Heluius Suc- 1
cessus fuit, qui filio nomen ex continuatione lignariae
negotiationis, quod pertinaciter eam rem gereret, inpo-
suisse fatetur. natus est Pertinax in Appennino in uilla 2
matris. equus pullus ea hora qua natus est in tegulas
ascendit atque ibi breuiter commoratus decidit *et* exspi-
rauit. hac re motus pater ad Chaldaeum uenit. qui cum 3
illi futura ingentia praedixisset, stipem se perdidisse dixit.
puer litteris elementariis et calculo inbutus, datus etiam 4
Graeco grammatico atque inde Sulpicio Apollinari, post
quem idem Pertinax grammaticen professus est. sed cum 5
in ea minus quaestus proficeret, per Lollianum Auitum,
consularem uirum, patris patronum, ducendi ordinis di-
gnitatem petit. dein praefectus cohortis in Syriam pro- 6
fectus, Tito Aurelio imperatore a praeside Syriae, quod
sine diplomatibus cursum usurpauerat, pedibus ab An-
tiochia ad legationem suam iter facere coactus est.

Bello Parthico industria sua promeritus in Brittaniam 2
translatus est ac retentus. post in Moesia rexit halam. 2

3 publico *BP* Pertinaci *om. B* 4 linguariae *B* lanariae *Mommsenus qui conferri iubet c. 3, 3 et titul. Orell. 4206* 6 fateatur *B* 7 Martis *M* patris *Iord. conl. c. 3, 3* 8 et *add. exc.*[2] 10 praedidixisset *BP* stirpem *BP* 12 grammatica *B* sulpio *BP* 14 in *om. B* 18 anthiocia *BP* 19 legionem *C* conatus *B*

deinde alimentis diuidendis in uia Aemilia procurauit.
3 inde classem Germanicam rexit. mater eum usque in
Germaniam prosecuta est ibique obit. cuius etiam se-
4 pulchrum stare nunc dicitur. inde ad ducenum sester-
tiorum stipendium translatus in Daciam suspectusque a
Marco quorundam artibus remotus est et postea per
Claudium Pompeianum, generum Marci, quasi adiutor
5 eius futurus uexillis regendis adscitus est. in quo mu-
6 nere adprobatus lectus est in senatu. postea iterum re
bene gesta prodita est factio, quae illi concinnata fuerat,
Marcusque imperator, ut conpensaret iniuriam, praeto-
rium eum fecit et primae legioni regendae inposuit, sta-
7 timque Retias et Noricum ab hostibus uindicauit. ex quo
eminente industria studio Marci imperatoris consul est
8 designatus. exstat oratio apud Marium Maximum laudes
eius continens et omnia uel quae fecit uel quae perpes-
9 sus est. et praeter illam orationem, quam longum fuit
conectere, saepissime Pertinax a Marco et in contione
militari et in senatu laudatus est, doluitque palam Mar-
cus, quod senator esset *et* praef. praet. fieri a se non
10 posset. Cassiano motu conposito e Syria ad Danuuii tu-
telam profectus est atque inde Moesiae utriusque, mox
11 Daciae regimen accepit. bene gestis his prouinciis Syriam
meruit.

3 Integre se usque ad Syriae regimen Pertinax tenuit,
post excessum uero Marci pecuniae studuit. quare etiam
2 dictis popularibus *est* lacessitus. curiam Romanam post
quattuor prouincias consulares, quia consulatum absens
gesserat, iam diues ingressus est, cum eam senator antea
3 non uidisset. iussus est praeterea statim a Perenne in
Liguriam secedere in uillam paternam; nam pater eius
4 tabernam coctiliciam in Liguria exercuerat. sed postea-

3 prosecutus *B* persecuta *P t. Iord.* 4 ducendum *B*
5 amaro *B* 6 a partibus *BPM* artibus *scripsi* (*Eyssenh.*)
8 nunc re *B* 10 facto *B*[1] concinnato *B* 20 et *add. S*
21 danubii *BP* 25 regumen *BP* 27 est *om. BPM*
30 *an* propterea? a *om. B* 32 coactiliriam *BP* coactilia-
riam *Scaliger* (*Mommsenus*)

quam in Liguriam uenit, multis agris coemptis tabernam
paternam manente forma priore infinitis aedificiis circum-
dedit. fuitque illic per triennium et mercatus est per
suos seruos. Occiso sane Perenni Commodus Pertinaci 5
satisfecit eumque petit litteris, ut ad Brittaniam proficis-
ceretur. profectusque milites ab omni seditione deter- 6
ruit, cum illi quemcunque imperatorem uellent habere
et ipsum specialiter Pertinacem. tunc Pertinax maliuo- 7
lentiae notam subit, quod dictus est insimulasse apud
Commodum adfectati imperii Antistium Burrum et Ar-
rium Antoninum. et seditiones quidem contra imperato- 8
rem conpescuit in Brittaniam, uerum ingens periculum
adit seditione legionis paene occisus, certe inter occisos
relictus. quam quidem rem idem Pertinax acerrime uin- 9
dicauit. denique postea ueniam legationis petit dicens, 10
sibi ob defensam disciplinam infestas esse legiones. ac- 4
cepto successore alimentorum ei cura mandata est. dein
pro consule Africae factus est. in quo proconsulatu mul- 2
tas seditiones perpessus dicitur uaticinationibus † earum
quae de templo Caelestis emergunt. post hoc praef. urbi
factus. in qua praefectura post Fuscianum, hominem se- 3
uerum, Pertinax mitissimus et humanissimus fuit et ipsi
Commodo plurimum placuit, quia † illi esset iterum cum a. 944/192
Pertinax factus est. tunc Pertinax interficiendi Commodi 4
conscientiam delatam sibi ab aliis non fugit.

Commodo autem interempto Laetus praef. praet. et 5
Eclectus cubicularius ad eum uenerunt et eum confirma-
runt atque in castra duxerunt. illic Pertinax milites ad- 6
locutus est, donatiuum promisit, ingeri sibi imperium a
Laeto et Eclecto dixit. fictum est autem, quod morbo es- 7

5 litteras *BP* per litteras *M* litteris *scripsi* ad *om. P*[1] 7 uellent] *fort.* mallent 10 imperium *BP*[1] antastium *B* 11 ipse *BPM* imperatorem *Obrecht* 13 legis *B* occisus *BP*[1] 19 earum *uix sanum, desideratur* sortium *uel simile aliquid* 23 illi *BPM* VII *Ritschelius* 24 es *B sententiam hance esse suspicor:* qui cum VII esset, iterum cons. Pertinax factus est. factus est tunc Pertinax *om. B* 27 electus *BPM* Eclectus *scripsi* ut *BPM et em S* confirmaṙt *B* confirmarent *M* 29 donatium *B* 30 electo *BPM* Eclecto *scripsi*

set Commodus extinctus, quia et milites, ne temptaren-
tur, pertimescebant. denique a paucis primum est Perti-
8 nax imperator appellatus. factus est autem sexagenario
9 maior imperator p. kl. Ian. de castris nocte cum ad se-
natum uenisset et cellam curiae iussisset aperiri, neque
10 inueniretur aeditus, in templo Concordiae resedit. et
cum ad eum Claudius Pompeianus, gener Marci, uenisset
casumque Commodi lacrimasset, hortatus Pertinax, ut im-
perium sumeret. sed ille recussauit, quia iam imperato-
11 rem Pertinacem uidebat. statim ergo omnis magistratus
cum consule ad curiam uenerunt ingressumque Pertina-
5 cem nocte imperatorem appellauerunt. ipse autem Per-
tinax post laudes suas a consulibus dictas et post uitupe-
rationem Commodi adclamationibus senatus ostensam
egit gratias senatui et praecipue Laeto, praefecto prae-
torii, quo auctore et Commodus interemptus et ipse im-
2 perator est factus. sed cum Laeto gratias egisset Perti-
nax, Falco consul dixit: „Qualis imperator es futurus,
hinc intellegimus, quod Laetum et Marciam, ministros
3 scelerum Commodi, post te uidemus.“ cui Pertinax re-
spondit: „Iuuenis es consul nec parendi scis necessita-
tes. paruerunt inuiti Commodo, sed ubi habuerunt facul-
4 tatem, quid semper uoluerint, ostenderunt.“ Eadem die
qua Augustus est appellatus, et Flauia Titiana uxor eius
Augusta est appellata, is horis quibus ille in Capitolium
5 uota soluebat. primus sane omnium ea die qua Augustus
6 est appellatus, etiam patris patriae nomen recepit nec
non simul etiam imperium proconsulare nec *non* ius
7 quartae relationis. quod ominis loco fuit Pertinaci. Ad
palatium ergo Pertinax profectus, quod tunc uacuum
erat, quia Commodus in Vectilianis occisus est, petenti
signum prima die tribuno dedit 'militemus', exprobrans
utique segnitiem temporum superiorum. quod quidem

5 iussit *B* 7 germanici *BPM* 8 commodo *BP* eum hortatus est *M* hortatus *P* 18 imp. effusus est hinc *B fort.* et hinc 19 marcianum *BPM* 22 parauerunt *BP*^{1} 25 his *BPM em. C* 28 non *utroque loco add.* *P*^{3}*M om.* *BP*^{1} 29 omnis *P*^{1} pertinati *P* 32 militeis *B*

etiam ante in omnibus ducatibus dederat. exprobrationem 6
autem istam milites non tulerunt statimque de imperatore
mutando cogitarunt. ea die etiam ad conuiuium magi- 2
stratus et proceres senatus rogauit. quam consuetudinem
Commodus praetermiserat. sane iam postero kalendarum 3
die cum statuae Commodi deicerentur, gemuerunt mili-
tes, simul quia iterum signum idem dederat imperator.
timebatur autem militia sub sene imperatore. denique 4
tertium nonarum diem uotis ipsis milites Triarium Ma-
ternum Lasciuium, senatorem nobilem, ducere in castra
uoluerunt, ut eum rebus Romanis inponerent. sed ille 5
nudus fugit atque ad Pertinacem in Palatium uenit et
post ex urbe decessit. timore sane Pertinax coactus om- 6
nia quae Commodus militibus et ueteranis dederat con-
firmauit. suscipere se etiam imperium a senatu dixit, 7
quod iam sponte inierat. quaestionem maiestatis penitus 8
tulit cum iureiurando, reuocauit etiam eos qui deportati
fuerant crimine maiestatis, eorum memoria restituta qui
occisi fuerant. Filium eius senatus Caesarem appellauit. 9
sed Pertinax nec uxoris Augustae appellationem recepit
et de filio dixit: 'cum meruerit'. et cum Commodus ad- 10
lectionibus innumeris praetorias miscuisset, senatus con-
sultum Pertinax fecit iussitque eos qui praeturas non
gessissent sed adlectione accepissent post eos esse qui
uere praetores fuissent. sed hinc quoque grande odium 11
sibi multorum commouit. census retractari iussit. dela- 7
tores conuictos grauiter puniri iussit et tamen mollius
quam priores imperatores, unicuique dignitati, si delatio-
nis crimen incurreret, poenam statuens. legem sane tu- 2
lit, ut testamenta priora non prius essent inrita, quam
alia perfecta essent, neue ob hoc fiscus aliquando succe-
deret. ipseque professus est, nullius se aditurum heredi- 3
tatem, quae aut adulatione alicuius delata esset aut lite
perplexa, ut legitimi heredes et necessarii priuarentur.

5 cum *BPM* iam *scripsi* 6 cum *om. M* 27 uinctos *BPM* *em. Petrus Faber* 28 delationes *B* 29 detulit *B* 32 adituram *BP* 33 aut lite aut perplexa *BPM*

additque senatusconsulto haec uerba: „Satius est, p. c.,
inopem rem p. optinere, quam ad diuitiarum cumulum
per discriminum atque dedecorum uestigia peruenire."
5 donatiua et congiaria, quae Commodus promiserat, soluit.
6 annonae consultissime prouidit. et cum tantam penuriam
aerarii haberet, ut praeter decies sestertium non se in-
uenisse fateretur, coactus est ea exigere quae Commodus
7 indixerat, contra quam professus fuerat. denique aggres-
sus eum Lollianus Gentianus consularis, quod contra pro-
8 missum faceret, necessitatis rationem accepit. auctionem
rerum Commodi habuit, ita ut et pueros et concubinas
uendi iuberet, exceptis is qui per uim Palatio uidebantur
9 inserti. et de is quos uendi iussit multi postea reducti ad
ministerium oblectarunt senem, *qui* quidem per alios
principes usque ad senatorium dignitatem peruenerunt.
10 scurras turpissimorum nominum dedecora praeferentes
11 proscripsit ac uendidit. cuius nundinationis pecuniam,
8 quae ingens fuit, militibus donatiuo dedit. a libertis
etiam ea exegit quibus Commodo uendente ditati fuerant.
2 auctio sane rerum Commodi in his insignior fuit: † uestis
subtegmine serico aureis filis insigni opere, tunicas pae-
nulasque lacernas et chiridotas Dalmatarum et cirratas
militares purpureasque clamydes Graecanicas atque ca-
3 strenses. et cuculli Bardaici et toga armaque gladiatoria
4 gemmis auroque conposita. et maceras Herculaneas et

1 addidit P^2*M* senanatus*B* statius *B*P^1 sanctius P^2*M em. Gr.* r̃p *BP* 2 obtinere *B*P^2 5 pecuniam *B*P^1*M* 10 autionem *B* 12 excepti *B* his *BPM* 13 his *BPM* 14 quidem *BP* qui *M* qui quidem *scripsi* quidam *Iord.* 16 perferentes *PM* 20 uestis *BPM* uestes *C. ceterum tota haec enarratio rerum a Pertinace uenditarum prorsus est confusa; nescio an id iam commissum sit culpa Capitolini, qui duobus fontibus usus uerba neglegenter transcriberet ne casibus quidem mutatis. quattuor sunt fragmenta:* uestes subtegmine — castrenses, *dein* et cuculli — composita, *tum* et maceras — citroque composita, *denique* atque etiam phallouitrobuli *et q. s. quorum ex uno fonte fluxisse uidentur primum tertiumque, ex altero secundum quartumque.* 21 sirico *B* insignior per *BPM em. C* 22 chiroditas *BPM em. S* carratas *B*

torques gladiatorias uasaque eluto auro ebore argento ci-
troque conposita. atque etiam phallouitrobuli ex materie 5
eadem et uasa Samnitica calfactandae resinae ac pici de-
uellendis hominibus ac leuiginandis. nec non uehicula 6
arte fabricae noua perplexis diuersisque rotarum orbibus
et exquisitis sedilibus nunc ad solem declinandum nunc
ad spiritus opportunitatem per uertiginem; et alia iter 7
metientia horasque monstrantia et cetera uitiis eius con-
uenientia. reddidit praeterea dominis eos qui se ex pri- 8
uatis domibus in aulam contulerant. conuiuium impera- 9
torium ex immenso ad certum reuocauit modum. sum- 10
ptus etiam omnes Commodi recidit. exemplo autem im-
peratoris cum ille parcius se ageret, ex omnium conti-
nentia uilitas nata est. nam imperatorium sumptum pulsis 11
non necessariis ad soliti dimidium detraxit.

Praemia militantibus posuit. aes alienum, quod 9
primo imperii tempore contraxerat, soluit. aerarium in
suum statum restituit. ad opera publica certum sum- 2
ptum constituit. reformandis uiis pecuniam contulit. sti-
pendia plurimis retro debita exsoluit. obeundis postremo
cunctis muneribus fiscum parem fecit. alimentaria etiam 3
compendia, quae nouem annorum ex instituto Traiani
debebantur, obdurata uerecundia sustulit. Auaritiae su- 4
spicione priuatus non caruit, cum apud uada Sabatia op-
pressis fenore possessoribus, latius suos tenderet fines.
denique ex uersu Luciliano agrarius mergus est appella- 5
tus. multi autem eum etiam in prouinciis, quas consu- 6
laris gessit, sordide se egisse in litteras rettulere. nam
uacationes et legationes militares dicitur uendidisse. de- 7

1 uasaque — composita *P infra contextum* eludo *BP* 2 phandouitrobuli *BP* phandouitroboli *M* phallouitroboli *Egnat.* uitro, fundibuli *Momms.* et mat. *B* 3 debellendis *BPM em. S* 4 libiginandis *BPM em. S* 5 urbibus *BP* 7 oportunitatem *BP* 8 dorasque *BP* 12 reddit *BP* reddidit *M em. Egnatius* 13 ille] *malim* cum aulici parcius se agerent. 14 sumptu *BP*[1] 19 suis *BPM em. C* 24 apud] aptit *BP* 25 feriore *B* teneret *BPM em. C* 26 luciniano *BP* luciniano *M* grarius *BPM* aerarius *S* 27 prouincias *B*

nique cum parentum minimum esset patrimonium, et
8 nulla hereditas obuenisset, subito diues est factus. omni-
bus sane possessiones suas reddidit quibus Commodus
9 ademerat, sed non sine pretio. Senatui legitimo semper
interfuit ac semper aliquid rettulit. ciuilem se salutan-
10 tibus et interpellantibus semper exhibuit. eos qui ca-
lumniis adpetiti per seruos fuerant damnatis seruis dela-
toribus liberauit in crucem sublatis talibus seruis, ali-
quos etiam mortuos uindicauit.

10 Insidias parauit ei Falco ** conquestus est in senatu
2 uolens imperare. quod quidem credidit. dum sibi qui-
dam seruus, quasi Fabiae esset filius, ex Ceioni Commodi
familia, Palatinam domum ridicule uindicasset, cognitus-
3 que iussus est flagellis caesus domino restitui. in cuius
uindicta ii qui oderant Pertinacem occasionem seditionis
4 inuenisse dicuntur. Falconi tamen pepercit et a senatu
5 inpunitatem eius petit. denique Falco in rebus suis se-
6 curus uixit et herede filio perit. quamuis multi Falco-
7 nem nescisse dixerint imperium sibi parari. alii etiam
seruis, qui rationes interuerterant, falsis testimoniis ad-
8 petitum eum esse dixerunt. sed Pertinaci factio praepa-
rata est per Laetum praefectum praetorii et eos quos
9 Pertinacis sanctimonia offenderat. Laetum enim paeni-
tuerat, quod imperatorem fecerat Pertinacem, idcirco
quia eum uelut stultum intimatorem nonnullarum rerum
10 reprehendebat. graue praeterea militibus uisum, quod
in causa Falconis multos milites ad unius serui testimo-
nium occidi praeceperat.

11 Trecenti igitur de castris armati ad imperatorias
2 aedes cuneo facto milites uenere. eadem tamen die im-

1 patromonium *P* 10 uolens imperare de quo conquestus est in senatu quoi quidem senatus credidit *M lacunis haec esse corrupta intellexit C* 11 quo quidem *BP* quod *scripsit Egn.* 12 fauiae setiqui fil. *BP* fauiae esset filius qui *M* 13 ridicula *BP fortasse haec sententia ita restituenda erit*: 'cum sibi quidam seruus — uindicasset, cognitus iussusque est — restitui.' 15 hii quod oderant *BP* occisionem *B* 17 denique — perit *om. B* 23 offenderant *BP*[1] 30 caedes *BPM em. Egn.*

molante Pertinace negatur in hostia cor repertum; et
cum id uellet procurare, caput extorum non deprehen-
dit. et tunc quidem omnes milites in castris manebant.
qui cum *de* castris ad obsequium principis conuenissent, 3
et Pertinax eo die processionem, *quam* ad Athenaeum pa-
rauerat, ut audiret poetam, ob sacrificii praesagium dis-
tulisset, i qui ad obsequium uenerant redire in castra
coeperunt. sed subito globus ille in Palatium peruenit 4
neque aut arceri potuit aut imperatori nuntiari. enim- 5
uero tantum odium in Pertinacem omnium aulicorum
fuit, ut ad facinus milites hortarentur. superuenerunt 6
Pertinaci, cum ille aulicum famulicium ordinaret, ingres-
sique porticus Palatii usque ad locum qui appellatur Si-
cilia et Iouis cenatio. hoc cognito Pertinax Laetum 7
praef. praet. ad eos misit. sed ille declinatis militibus
per porticus egressus adoperto capite domum se contulit.
uerum cum ad interiora prorumperent, Pertinax ad eos 8
processit eosque longa et graui oratione placauit. sed 9
cum Tausius quidam, unus e Tungris, in iram et in timo-
rem milites loquendo adduxisset, hastam in pectus Perti-
nacis obiecit. tunc ille precatus Iouem Vltorem toga ca- 10
put operuit atque a ceteris confossus est. et Eclectus 11
quidem confossis duobus cum eodem perit; reliqui autem 12
cubicularii palatini (nam suos statim, ut imperator factus
est, filiis emancipatis dederat) diffugerunt. multi sane 13
dicunt, etiam cubiculum milites inrupisse atque illic circa
lectum fugientem Pertinacem occidisse.

Fuit autem senex uenerabilis, inmissa barba, reflexo 12
capillo, habitudine corporis pinguiore, uentre prominulo,
statura imperatoria, eloquentia mediocri et magis blan-
dus quam benignus nec umquam creditus simplex. et 2
cum uerbis esset affabilis, re erat inliberalis ac prope
sordidus, ut dimidiatas lactucas et cardus in priuata uita

2 excorum B 4 de *om. BP* 5 quam *om. BP* 7 hii *B* hi *P* 16 adaperto *B* 18 praecessit *BPM* 19 cur *BP* timore *B* tumorem *S* 22 a *om. B* eiectus *BP* electus *M* Eclectus *scripsi* 32 inliberabilis *P t. Iord.* 33 cardos *M* carduos *exc.*[2] uita *om. B*

3 conuiuis adponeret. et nisi quid missum esset edulium,
quotquot essent amici, nouem libras carnis per tres mis-
4 sus ponebat. si autem plus aliquid missum esset, etiam
in alium diem differebat, cum semper ad conuiuium mul-
5 tos uocaret. imperator etiam, si sine conuiuis esset,
6 eadem consuetudine cenitabat. amicis si quando de pran-
dio suo mittere uoluit, misit offulas binas aut omasi par-
tem, aliquando lumbos gallinacios. fasianum numquam
7 priuato conuiuio comedit aut alicui misit. cum sine ami-
cis cenaret, adhibebat uxorem suam et Valerianum, qui
8 cum eodem docuerat, *ut* fabulas litteratas haberet. sane
nullum ex is quos Commodus rebus gerendis inposuerat
mutauit, exspectans urbis natalem, quod eum diem rerum
principium uolebat esse, atque ideo etiam in balneis ei
Commodiani ministri necem parasse dicuntur.

13 Imperium et omnia imperialia sic horruit, ut sibi
semper ostenderet displicere. denique non alium se,
2 quam fuerat, uideri uolebat. fuit in curia honorificen-
tissimus, ita ut senatum fauentem adoraret et quasi prae-
3 fectus urbi cum omnibus sermonem participaret. uoluit
etiam imperium deponere atque ad priuatam uitam re-
4 dire. filios suos in Palatio nutriri noluit. tam parcus
autem et tam lucri cupidus fuit, ut apud uada Sabatia
mercaturas exercuerit imperator per homines suos, non
5 aliter quam priuatus solebat. nec multum tamen ama-
tus est. si quidem omnes qui libere fabulas conferebant
male Pertinacem loquebantur christologum eum appellan-
6 tes, qui bene loqueretur et male faceret. nam et ciues
sui, qui ad eum confluxerant iam imperatorem et nihil
de eo meruerant, sic eum appellabant. munera quoque
7 lucri libidine libenter accepit. Reliquit filium et filiam
superstites et uxorem, Flaui Sulpiciani filiam, quem praef.
8 urbi loco suo fecerat. circa uxoris pudicitiam minus cu-

1 conuiuiis *BP* 2 praeter missus *B* 5 conuiuiis *BP* 7 pomasi *BP* parte *B* 9 cumeditauit alicui *BP* 11 ut *om. BPM add. Egn.* litteratus *BP* 12 his *BPM* agendis *M* 22 uoluit *BPM* 25 multū amatus *B fort.* multum am. 30 quoque *om. B* 32 ////ut ux. *P* habuit uxorem *M*

riosus fuit, cum palam citharoedum illa diligeret. ipse
praeterea Cornificiam infamissime dicitur dilexisse. liber- 9
tos aulicos uehementissime conpressit, unde grande quo-
que odium contraxit.

Signa interitus haec fuerunt: ipse ante triduum 14
quam occideretur in piscina sibi uisus est uidere homi-
nem cum gladio infestantem. et ea die qua occisus est 2
negabant in oculis eius pupulas cum imaginibus quas red-
dunt spectantibus uisas. et cum apud lares sacrificaret, 3
carbones uiuacissimi exstincti sunt, cum inflammari sole-
ant. et, ut supra dictum est, cor et caput in hostiis non
est repertum. stellae etiam iuxta solem per diem uisae
sunt clarissimae, ante diem quam obiret. et ipse omen de 4
Iuliano successore dedisse dicitur. nam cum ei Didius
Iulianus fratris filium obtulisset, cui despondebat filiam
suam, adhortatus est iuuenem ad patrui obseruationem *et*
adiecit: „Obserua collegam et successorem meum.“
nam ante Iulianus ei et in consulatu collega fuerat et in 5
proconsulatu successerat.

Milites eum et aulici odio habuerunt, populus mor- 6
tem eius indignissime tulit, quia uidebat omnia per eum
antiqua posse restitui. caput eius conto fixum milites 7
qui eum occiderant per urbem in castra pertulerunt. re- 8
liquiae eius recuperato capite in sepulchro aui uxoris lo-
catae sunt. et Iulianus, successor illius, corpus eius quanto 9
potuit honore funeratus est, cum id in Palatio repperis-
set. qui numquam eius ullam mentionem uel apud popu- 10
lum uel apud senatum publice fecit, sed cum ipse quoque
a militibus desertus iam esset, per senatum et populum
Pertinax in deos relatus est. sub Seuero autem impera- 15
tore cum senatus ingens testimonium habuisset Pertinax,
funus imaginarium ei et censorium ductum est, et ab
ipso Seuero funebri laudatione ornatus est. ipse autem 2
Seuerus amore boni principis a senatu Pertinacis nomen

1 citaroedum *BP* 7 cum gladio *in P sup. lin.* 11 ostiis *B* 13 sunt *om. P* dies *BPM em. C ex Reg.* 16 est *om. M* et *quod om. BPM addidi*

4 accepit. filius Pertinacis patri flamen est factus. Marciani sodales, qui diui Marci sacra curabant, Heluiani sunt
5 dicti propter Heluium Pertinacem. circenses et imperii natalis additi, qui a Seuero postea sublati sunt, et genitalicii, qui manent.

a. 878/162 6 Natus autem kal. Augustis Vero et Bibulo conss. interfectus est V. kal. Apr. Falcone et Claro conss. uixit an-
a. 945/193 nis LX mensibus VII diebus XXVI. imperauit mensibus
7 II diebus XXV. congiarium dedit populo denarios centenos. praetorianis promisit duodena milia nummum sed dedit sena. quod exercitibus promissum est datum non
8 est, quia mors eum praeuenit. Horruisse autem illum imperium epistula docet, quae uitae illius a Mario Maximo apposita est. quam ego inserere ob nimiam longitudinem nolui.

1 pectri *B* patri *P* (a *in ras.*) peciri *M* 2 sodalis *B* diuidi m. *B* 4 geniti aliqui man. *BPM em. C* 6 augustas *BP* *in fastis* Ambibulus *dicitur. cf. tit. Orell. 6006.* 7 V kl. aprl. *B* 14 opposita *BP* inseri *BPM em. Puteanus* 15 helius pertinax explicit *BP* [*sequitur Auidius in BP*]

DIDIVS IVLIANVS

AELI SPARTIANI

Didio Iuliano, qui post Pertinacem imperium adep- 1
tus est, proauus fuit Saluius Iulianus, bis consul, praefec-
tus urbi et iuris consultus, quod magis eum nobilem fecit,
mater Clara Aemilia, pater Petronius Didius Seuerus, fra- 2
tres Didius Proculus et Nummius Albinus, auunculus Sal-
uius Iulianus, auus paternus Insubris Mediolanensis, ma-
ternus ex Adrumetina colonia. Educatus est apud Domi- 3
tiam Lucillam, matrem Marci imperatoris. inter uiginti 4
uiros lectus est suffragio matris Marci. quaestor ante an-
num quam legitima aetas sinebat designatus est. aedilita- 5
tem suffragio Marci consecutus est. praetor eiusdem
suffragio fuit. post praeturam legioni praefuit in Germa- 6
nia uicensimae secundae Primigeniae. inde Belgicam 7
sancte ac diu rexit. ibi Cauchis, Germaniae populis, qui
Albim fluuium adcolebant, erumpentibus restitit tumul-
tuariis auxiliis prouincialium. ob quae consulatum me- 8
ruit testimonio imperatoris. Cattos etiam debellauit.
inde Dalmatiam regendam accepit eamque a confinibus 9
hostibus uindicauit. post Germaniam inferiorem rexit.

1 incipit didius iulianus aeli spartiani feliciter *BP* Didius Iulianus Aelii Spartiani *M* ad diocletianum augustum *add.* *P*³*M* 3 iuliane *B* 4 albius *BP* albinus *exc.* Salbius *M* 10 marcum *B* 11 electus *M* 15 bellicam *BPM* 17 albium *B* album *P* tumultuaris *B*

2 Post hoc curam alimentorum in Italiam meruit. tunc
factus est reus per quendam Seuerum Clarissimum mili-
tem coniurationis cum Saluio contra Commodum, sed a
Commodo, quia multos iam senatores occiderat et quidem
nobiles ac potentes in causis maiestatis, ne tristius graua-
2 retur, Didius liberatus est accussatore damnato. absolu-
tus iterum ad regendam prouinciam missus est. Bithy-
3 niam deinde rexit, sed non ea fama qua ceteras. fuit
a. 931/179 consul cum Pertinace et in proconsulatu Africae eidem
successit et semper ab eo collega est et successor appel-
latus, maxime eo die cum filiam suam Iulianus despon-
dens adfini suo ad Pertinacem uenisset idque intimasset.
dixit: „** que debita reverentia, quia collega et successor
4 meus est.“ statim enim mors Pertinacis secuta est. Quo
interfecto cum Sulpicianus imperator in castris appellari
uellet, et Iulianus cum genero ad senatum uenisset, quem
indictum acceperat, cumque clausas ualuas inuenisset
atque illic duos tribunos repperisset, Publium Florianum
et Vettium Aprum, coeperunt cohortari tribuni, ut locum
5 arriperet. quibus cum diceret, iam alium imperatorem
appellatum, retinentes eum ad praetoria castra duxe-
6 runt. sed posteaquam in castra uentum est, cum Sulpi-
ciano praef. urbi, socero Pertinacis, contionante sibique
imperium uindicante Iulianum e muro ingentia pollicen-
tem nullus admitteret, primum Iulianus monuit praeto-
rianos, ne eum facerent imperatorem, qui Pertinacem
uindicaret; deinde scripsit in tabulis, se Commodi memo-
7 riam restituturum. atque ita est admissus et imperator
appellatus rogantibus praetorianis, ne Sulpiciano aliquid
noceret, quod imperator esse uoluisset.

2 clarissimum iuuenem *Mommsen.* 3 saliuia *B* saliuio *P* 5 maiestates *BP* 6 accusatore *P* 7 bytiniam *B* bityniam *P* 9 idem *BP* 12 et Pert. *B* 13 *lacunam suspicatus est C cf. Pert. 14, 4* 16 genero Cornelio Repentino P^{3} 18 publicum *BP* Publicium *Mommsen.* 19 uectium *BPM corr. Iordan.* cohartari *BP* 20 cum *om.* $BP^{1}M$ 22 con *BM* cum *om.* P^{1} 24 pollicente *B* 26 nec BP^{1} 27 se *om. B*
28 et admissus est imp. *BP* (est et imp. *M*) est admissus et imp. *scripsi*

Tunc Iulianus Flauium Genialem et Tullium Crispi- 3
num suffragiis praetorianorum praef. praetorii fecit sti-
patusque est caterua imperatoria per Maurentium, qui
et ante Sulpiciano coniunxerat. sane cum uicena quina 2
milia militibus promisisset, tricena dedit. dein habita 3
contione militari uespera in senatum uenit totumque se
senatui permisit factoque senatus consulto imperator est
appellatus et tribuniciam potestatem ius proconsulare in
patricias familias relatus emeruit. uxor etiam Mallia 4
Scantilla et filia eius Didia Clara Augustae sunt appellatae.
inde se ad Palatium recepit uxore ac filia illuc uocatis, 5
trepidis inuitisque transeuntibus, quasi iam imminens
exitium praesagirent. praefectum urbi Cornelium Repen- 6
tinum, generum suum, fecit in locum Sulpiciani. Erat 7
interea in odio populi Didius Iulianus ob hoc quod cre-
ditum fuerat, emendationem temporum Commodi Perti-
nacis auctoritate reparandam, habebaturque ita, quasi Iu-
liani consilio esset interemptus. et iam hi primum qui 8
Iulianum odisse coeperant disseminarunt, prima statim
die Pertinacis cena despecta luxuriosum parasse conui-
uium ostreis et altilibus et piscibus adornatum. quod
falsum fuisse constat. nam Iulianus tantae parsimoniae 9
fuisse perhibetur, ut per triduum porcellum, per triduum
leporem diuideret, si quis ei forte misisset, saepe autem
nulla existente religione holeribus leguminibusque con-
tentus sine carne cenauerit. deinde neque cenauit, prius- 10
quam sepultus esset Pertinax, et tristissimus cibum ob
eius necem sumpsit, et primam noctem uigiliis continua-
uit, de tanta necessitate sollicitus.

Vbi uero primum inluxit, senatum et equestrem or- 4
dinem in Palatium uenientem admisit atque unumquem-

1 flabium *BP* cryspinum *B* 4 ante se *M* coniuncxerat *B* 5 in BP^1 ĩn P^2 inde *M* dein *scripsi* (*Iordan*) 6 contionem *BP* 10 sanctilla P^1 12 inuitis eo *BPM* inuitisque *scripsi* 17 reparandum *BP* 18 esset Pertinax *M* interemptis *B* etiam in primum Iul. *B fort.* et ut primum Iulianum 20 luxoriosum *B* 24 ei *BP t. Iord.* 29 tantas necessitates BP^1

que ut erat aetas uel patrem uel filium uel parentem ad-
2 fatus blandissime est. sed populus in rostris atque ante
curiam ingentibus eum conuiciis lacessebat sperans, de-
3 poni ab eo posse imperium quod milites dederant. [lapi-
dationem quoque fecere.] descendenti cum militibus et se-
natu in curiam diras inprecati sunt, rem diuinam facienti,
4 ne litaret, optarunt. lapides etiam in eum iecerunt, cum
5 Iulianus manu eos semper placare cuperet. ingressus
autem curiam, placide et prudenter uerba fecit: egit gra-
tias, quod esset adscitus, quod et ipse et uxor et filia eius
Augustorum nomen acceperunt. patris patriae quoque
6 nomen recepit, argenteam statuam respuit. e senatu in
Capitolium pergenti populus obstitit, sed ferro et uulne-
ribus et pollicitationibus aureorum, quos digitis ostende-
bat ipse Iulianus, ut fidem faceret, summotus atque de-
7 pulsus est. inde ad circense spectaculum itum est. sed
occupatis indifferenter omnium subselliis populus gemi-
nauit conuicia in Iulianum: Pescennium Nigrum, qui iam
8 imperare dicebatur, ad urbis praesidium uocauit. haec
omnia Iulianus placide tulit totoque imperii sui tempore
mitissimus fuit; populus autem in milites uehementis-
sime inuehebatur, qui ob pecuniam Pertinacem occidis-
sent. multa igitur quae Commodus statuerat, Pertinax tu-
9 lerat, ad conciliandum favorem populi restituit. de ipso
Pertinace neque male neque bene quicquam egit. quod
10 gravissimum plurimis uisum est. constitit autem, propter
metum militum de honore Pertinacis tacitum esse.

5 Et Iulianus quidem neque Brittanicos exercitus ne-
que Illyricos timebat, Nigrum uero misso primipilario oc-
cidi praeceperat, timens praecipue Syriacos exercitus.
2 ergo Pescennius Niger in Syria, Septimius Seuerus in
Illyrico cum exercitibus quibus praesidebant a Iuliano

4 lapidationem q. fecere *del. Momsen.* mites *BP*[1] 7 elitaret *BP* ne lit. *M* 8 placere *B*[1] 11 patres *BP*[1] 12 e sanatu *BP* et senatui *M* 14 quod *BP* 17 indifferentur *B* 20 fui temp. *B* 23 multo *B* 24 consiliandum *BP* 26 autem *om. M* 27 est *BP* esse *M* 28 brittannicos *P* 31 niger in illyrico s. seuerus in syria *BPM* septimus *BP t. Iord. em. Egn.*

desciuere. sed cum ei nuntiatum esset, Seuerum desci- 3
uisse, quem suspectum non habuerat, perturbatus est *et*
ad senatum uenit imperauitque, ut hostis Seuerus renun-
tiaretur; militibus etiam qui Seuerum secuti fuerant dies 4
praestitutus, ultra quam si cum Seuero fuissent, hostium
numero haberentur. missi sunt praeterea legati a senatu 5
consulares ad milites, qui suaderent, ut Seuerus repudia-
retur, et is esset imperator quem senatus elegerat. inter 6
ceteros legatus est Vespronius Candidus, uetus consularis,
olim militibus inuisus ob durum et sordidum imperium.
missus est successor Seuero Valerius Catulinus, quasi 7
posset ei succedi qui militem iam sibi tenebat. missus 8
praeterea Aquilius centurio, notus caedibus senatoriis,
qui Seuerum occideret. ipse autem Iulianus praetorianos 9
in campum deduci iubet, muniri turres, sed milites desi-
des et urbana luxuria dissolutos inuitissimos ad exerci-
tium militare produxit, ita ut uicarios operis quod uni-
cuique praescribebatur mercede conducerent.

Et Seuerus quidem ad urbem infesto agmine uenie- 6
bat, sed Didius Iulianus nihil cum exercitu praetoriano
proficiebat, quem cottidie populus et magis oderat et ri-
debat. et Iulianus sperans Laetum fautorem Seueri, cum 2
per eum Commodi manus euasisset, ingratus tanto bene-
ficio iussit eum occidi. iussit etiam Marciam una interfici.
sed dum haec egit Iulianus, Seuerus classem Rauennatem 3
occupat, legati senatus, qui Iuliano promiserant operam
suam, ad Seuerum transierunt. Tullius Crispinus, prae- 4
fectus praetorio, contra Seuerum missus, ut classem pro-
duceret, repulsus Romam redit. haec cum Iulianus ui- 5
deret, senatum rogauit, ut uirgines Vestales et ceteri sa-
cerdotes cum senatu obuiam exercitui Seueri prodirent
et praetentis infulis rogarent, inanem *rem* contra barba-

2 est *om. M* et *add. Ś* 5 praestiturus *B* quem *M* fuisset *BP* 11 catulius *B* cato^{u}//linus *P* 20 dius P^1 21 cotidie *B* 24 marci mannum *BPM* Marciam una *em. Mommsenus* 26 lagati BP^1 27 crispus P^1 28 con *BP c.* P^3 misus *B* 32 rem *addidi*

6 ros milites parans. haec tamen agenti Iuliano Plautius
Quintillus consularis augur contradixit adferens, non de-
bere imperare eum qui armis aduersario non posset re-
7 sistere. cui multi senatores consenserunt. quare iratus
Didius milites e castris petit, qui senatum ad obsequium
8 cogerent aut obtruncarent. sed id consilium displicuit.
neque enim decebat, ut, cum senatus hostem Seuerum
Iuliani causa iudicasset, eundem Iulianum pateretur in-
9 festum. quare meliore consilio ad senatum uenit petitque,
ut fieret senatus consultum de participatione imperii. quod
statim factum est.

7 Tunc omen quod sibi Iulianus, cum imperium acci-
2 peret, fecerat omnibus uenit in mentem. nam cum con-
sul designatus de eo sententiam dicens ita pronuntiasset:
'Didium Iulianum imperatorem appellandum esse censeo',
Iulianus suggessit: 'Adde et Seuerum', quod cognomen-
3 tum aui et proaui sibi Iulianus adsciuerat. Sunt tamen
qui dicant, nullum fuisse Iuliani consilium de obtruncando
4 senatu, cum tanta in eum senatus contulisset. Post sena-
tusconsultum statim Didius Iulianus unum ex praefectis,
5 Tullium Crispinum, misit. ipse autem tertium fecit prae-
fectum Veturium Macrinum; ad quem Seuerus litteras
6 miserat, ut esset praef. sed pacem simulatam esse man-
datamque caedem Seueri Tullio Crispino, praef. praeto-
7 rii, et populus locutus est et Seuerus suspicatus. denique
hostem se Iuliano Seuerus esse maluit quam participem
8 consensu militum. Seuerus autem statim et ad plurimos
Romam scripsit et occulto misit edicta, quae proposita
9 sunt. fuit praeterea in Iuliano haec amentia, ut per ma-
gos pleraque faceret, quibus putaret uel odium populi de-
10 leniri uel militum arma conpesci. nam et quasdam non
conuenientes Romanis sacris hostias immolauerunt et car-
mina profana incantauerunt et ea quae ad speculum dicunt
fieri, in quo pueri praeligatis oculis incantato uertice re-

1 phaustius *BP* Faustius *M* Plautius *scripsi* 2 quantillus *BP* 17 habui *BP* 18 quid *B* 19 consuluisset *BP* 23 tantamque *BPM em. Vrs.* 27 militem *B* 30 uitaret *BPM em. Egn.* 33 ducunt *BP* 34 incantando *M*

spicere dicuntur, Iulianus fecit. tuncque puer uidisse di- 11
citur et aduentum Seueri et Iuliani decessionem.

Et Crispinus quidem cum occurrisset praecursoribus 8
Seueri, Iulio Laeto auctore a Seuero interemptus est.
deiecta sunt etiam consulta senatus. Iulianus conuocato 2
senatu quaesitisque sententiis, quid facto opus esset, certi
nihil conperit a senatu. sed postea sponte sua gladiato- 3
res Capuae iussit armari per Lollianum Titianum et Clau-
dium Pompeianum e Tarracinensi ad participatum euo-
cauit, quod et gener imperatoris fuisset et diu militibus
praefuisset. sed hoc ille recusauit senem se et debilem
luminibus respondens. transierant et ex Vmbria milites 4
ad Seuerum. et praemiserat quidem litteras Seuerus, qui- 5
bus iubebat interfectores Pertinacis seruari. breui autem 6
desertus est ab omnibus Iulianus et remansit in Palatio
cum uno de praefectis suis Geniali et genero Repentino.
actum est denique, ut Iuliano senatus auctoritate abroga- 7
retur imperium. et abrogatum est, appellatusque statim
Seuerus imperator, cum fingeretur, quod ueneno absump-
sisset Iulianus. missi tamen a senatu, quorum cura per 8
militem gregarium in Palatio idem Iulianus occisus est
fidem Caesaris implorans, hoc est Seueri. filiam suam 9
potitus imperio dato patrimonio emancipauerat, quod ei
cum Augustae nomine statim sublatum est. Corpus eius 10
a Seuero uxori Manliae Scantillae ac filiae ad sepulturam
est redditum et in proaui monumenta translatum miliario
quinto uia Labicana.

Obiecta sane sunt Iuliano haec: quod gulosus fuisset, 9
quod aleator, quod armis gladiatoriis exercitus esset,
eaque omnia senex fecerit, cum antea numquam adulescens his esset uitiis infamatus. obiecta est etiam superbia, cum ille etiam in imperio fuisset humillimus.

1 tuncquem B^1P^1 4 Lacio *M* 5 e senatus BP^1 e senatu *M em. Gr.* conuocatis B^1 conuocata *P* 6 senatus *B* 8 cladium *P* 9 et arracinensi *BP* et Arracinensem *M* 16 geniau *B* 17 senatos *B* 19 fringeretur *B* se absump. *M* 20 curam BP^1 25 sanctilae P^1 26 monimento *M* milario *B* 27 lauicana *BP*

2 fuit autem contra humanissimus ad conuiuia, benignissi-
3 mus ad suscriptiones, moderatissimus ad libertatem. Vixit
annis quinquaginta sex mensibus quattuor. imperauit
4 mensibus duobus diebus quinque. Reprehensum in eo
praecipue, quod eos quos regere auctoritate sua debue-
rat regendae rei p. sibi praesules ipse fecisset.

1 iuit *B* ı//uit *P* iuit *M* 6 reipre *B* rep̃ *P* didius iulianus explicit *BP* [*seq. in BP Commodus*]

AELI SPARTIANI

SEVERVS

Interfecto Didio Iuliano Seuerus Africa oriundus im- 1
perium optinuit. cui ciuitas Lepti, pater Geta, maiores 2
equites Romani ante ciuitatem omnibus datam; mater
Fuluia Pia, patrui Marcus Aper et Seuerus, consulares,
auus maternus Macer, paternus Fuluius Pius fuere. Ipse 3
natus est Erucio Claro bis et Seuero conss. VI idus Apri- a. 898/146
les. in prima pueritia, priusquam Latinis Graecisque lit- 4
teris inbueretur, quibus eruditissimus fuit, nullum alium
inter pueros ludum nisi ad iudices exercuit, cum ipse
praelatis fascibus ac securibus ordine puerorum circum-
stante sederet ac iudicaret. octauo decimo anno publice 5
declamauit. postea studiorum causa Romam uenit, latum
clauum a diuo Marco petit et accepit, fauente sibi Septi-
mio Seuero adfini suo, bis iam consulari. cum Romam 6
uenisset, hospitem nanctus qui Hadriani uitam imperato-
riam eadem hora legeret, quod sibi omen futurae felicita-
tis arripuit. habuit et aliud omen imperii. cum rogatus 7
ad cenam imperatoriam palliatus uenisset, qui togatus ue-
nire debuerat, togam praesidiariam ipsius imperatoris ac-
cepit. eadem nocte somniauit, lupae se uberibus ut Re- 8

1 incipit aeli spartiani seuerus *BP* Aelii Spartiani Seuerus *M* 6 magnaper *BPM* Agrippa *M* Marcus Aper *scripsi* 8 id'. aprl'. *B* III Id. *C* 11 eum *BP*[1] 12 circumstantes *BP*[1] 13 punice *Suringar de autob. p. 48* 14 adclamauit *BPM* 15 septimo *B* 17 nanctus *P*

9 mum inhaerere uel Romulum. sedit et in sella imperato-
ria temere a ministro posita, ignarus quod non liceret.
10 dormienti etiam in stabulo serpens caput cinxit et sine
noxa expergefactis et adclamantibus familiaribus, abiit.

2 Iuuentam plenam furorum, nonnumquam et crimi-
2 num habuit. adulterii causam dixit absolutusque est a
Iuliano proconsule, cui et in proconsulatu successit et in
3 consulatu collega fuit et in imperio item successit. quae-
sturam diligenter egit † omnis sortibus natu. militari post
quaesturam sorte Baeticam accepit atque inde Africam
4 petit, ut mortuo patre rem domesticam conponeret. sed
dum in Africa est, pro Baetica Sardinia ei attributa est,
5 quod Baeticam Mauri populabantur. acta igitur quaestura
6 Sardiniensi legationem proconsulis Africae accepit. in qua
legatione cum eum quidam municipum suorum Leptitanus
praecedentibus fascibus ut antiquum contubernalem ipse
plebeius amplexus esset, fustibus eum sub elogio eiusdem
praeconis cecidit: „Legatum p. R. homo plebeius temere
7 amplecti noli.“ ex quo factum, ut in uehiculo etiam legati
8 sederent, qui ante pedibus ambulabant. tunc in quadam
ciuitate Africana, cum sollicitus mathematicum consuluis-
set, positaque hora ingentia uidisset astrologus, dixit ei:
9 „Tuam non alienam pone genituram“. cumque Seuerus
iurasset, suam esse, omnia ei dixit quae postea facta
sunt.

3 Tribunatum plebis Marco imperatore decernente pro-
2 meruit eumque seuerissime exertissimeque egit. uxorem
tunc Marciam duxit, de qua tacuit in historia uitae pri-
3 uatae. cui postea in imperio statuas conlocauit. praetor
designatus a Marco est non in candida sed in conpetito-
4 rum grege anno aetatis XXXII. tunc ad Hispaniam missus
somniauit primo, sibi dici, ut templum Tarraconense

3 cincxit *B* 4 familiariis B^1 habiit *B* habuit P^1 *exc.*[1] 5 iuuentam — habuit *P infra textum* 6 est *in P s. lin.* a *om.* B^1 9 sorti//bus *P* omnibus *M* omnibus sortibus nactus militarem *Pet. Faber* 10 aficam B^1P 15 lacicitanus BP^1 19 factum est *M* uehicula *BP* 24 ei *om.* B^1 28 histria *B* histia P^1 29 statuas *om. B*

Augusti, quod iam labebatur, restitueret. deinde ex al- 5
tissimi montis uertice orbem terrarum Romamque de-
spexit concinentibus prouinciis lyra uoce uel tibia. ludos
absens edidit. legioni IIII Scythicae deinde praepositus 6
est circa Massiliam. post hoc Athenas petit studiorum sa- 7
crorumque causa et operum ac uetustatum. ubi cum in-
iurias quasdam ab Atheniensibus pertulisset, inimicus his
factus minuendo eorum priuilegia iam imperator se ultus
est. deinde Lugdunensem prouinciam legatus accepit. 8
cum amissa uxore aliam uellet ducere, genituras sponsa- 9
rum requirebat, ipse quoque matheseos peritissimus, et
cum audisset, esse in Syria quandam quae id geniturae
haberet ut regi iungeretur, eandem uxorem petit, Iuliam
scilicet, et accepit interuentu amicorum. ex qua statim
pater factus est. Gallis ob seueritatem et honorificentiam 4
et abstinentiam tantum quantum nemo dilectus est. dein 2
Pannonias proconsulari imperio rexit. post hoc Siciliam
proconsularem sorte meruit. suscepitque Romae alterum
filium. in Sicilia, quasi de imperio uel uates uel Cal- 3
daeos consuluisset, reus factus, sed a praefectis praetor.,
quibus audiendus datus fuerat, iam Commodo in odio ue-
niente, absolutus est calumniatore in crucem acto. con- 4
sulatum cum Apuleio Rufino primum egit, Commodo se
inter plurimos designante. post consulatum anno ferme
fuit otiosus; dein Laeto suffragante exercitui Germano
praeponitur. proficiscens ad Germanicos exercitus hor- 5
tos spatiosos conparauit, cum antea aedes breuissimas
Romae habuisset et unum fundum in uicinia. in his 6
hortis cum humi iacens epularetur cum filiis parca cena,
pomaque adposita maior filius, qui tunc quinquennis erat,

1 leuabatur *BPM* 3 concinnentibus *BP* prouincias *B* tibio *BP* 5 in assiliam B^1 Moesiam *C* Syriam *S* Marsyam *uel* Emesam *Grotefend. diurn. ant. 1835 no. 37* Orima in Syria *Zumpt. comm. epigr. II p. 18* stadiorum P^1 8 iam *fort. ex dittographia ortum* 19 caldeos *BP* 20 est *BPM* sed *scripsi* a praefect. praetor *B* a praefect. praet. *P* a *om. M* 21 odium *M* 27 hedes *B* 28 Romae *om.* P^1 inuenit etiam *BPM* in Venetia *S* in uicinia *scripsi* (in uicinitate *Iord.*)

conlusoribus puerulis manu largiore diuideret, paterque
illum reprehendens dixisset: „parcius diuide, non enim
regias opes possides“, quinquennis puer respondit: „sed
7 possidebo“ inquid. in Germaniam profectus ita se in ea
legatione egit, ut famam, nobilitatam iam ante, cu-
mularet.

5 Et hactenus rem militarem priuatus egit. dehinc a
Germanicis legionibus, ubi auditum est, Commodum oc-
cisum, Iulianum autem cum odio cunctorum imperare,
multis hortantibus repugnans imperator est appellatus
2 apud Carnuntum idibus Augustis. qui etiam sestertia,
3 quod nemo umquam principum, militibus dedit. deinde
firmatis quas post tergum relinquebat prouinciis Romam
iter contendit, cedentibus sibi cunctis, quacumque iter
fecit, cum iam Illyriciani exercitus et Gallicani cogentibus
4 ducibus in eius uerba iurassent. excipiebatur enim ab
5 omnibus quasi ultor Pertinacis. per idem tempus auctore
Iuliano Septimius Seuerus a senatu hostis est appellatus,
legatis ad exercitum senatus uerbis missis qui iuberent,
6 ut ab eo milites senatu praecipiente discederent. et Se-
uerus quidem cum audisset senatus consentientis aucto-
ritate missos legatos, primo pertimuit, postea id egit cor-
ruptis legatis, ut apud exercitum pro se loquerentur
7 transirentque in eius partes. his conpertis Iulianus se-
natus consultum fieri fecit de participando imperio cum
8 Seuero. incertum, uere id an dolo fecerit, cum iam ante
misisset notos ducum interfectores quosdam, qui Seuerum
occiderent, ita ut ad Pescennium Nigrum interficiendum
miserat, qui et ipse imperium contra eum susceperat au-
9 ctoribus Syriacis exercitibus. uerum Seuerus euitatis
eorum manibus quos ad se interficiendum Iulianus mise-
rat, missis ad praetorianos litteris signum uel deserendi

1 cum lusoribus *M* 3 quinquennies *B* 5 legatio *P*¹ nobilitatem *BP* nobilitatemque *M* 7 actenus *BP* 13 re-^{ba}liquerit *B* 14 item *BP t. I ord.* 15 illyrici *B*¹ gallicanis *BP* 18 septimus *P*¹ 19 iuberet *P* (*t. I.*) 22 pertinuit *B*¹ 25 consulatum *BP*¹ fecit fieri *M* 26 uero *B* 27 mississent *B* misissent *P*

uel occidendi Iuliani dedit statimque auditus est. nam et 10
Iulianus occisus est in Palatio, et Seuerus Romam inuita-
tus. ita, quod nulli umquam contigit, nutu tantum Seue- 11
rus uictor est factus armatusque Romam contendit.

Occiso Iuliano cum Seuerus in castris et tentoriis 6
quasi per hosticum ueniens adhuc maneret, centum sena-
tores legatos ad eum senatus misit ad gratulandum ro-
gandumque. qui ei occurrerunt Interamnae armatumque 2
circumstantibus armatis salutarunt excussi, ne quid ferri
haberent. et postera die occurrente omni famulicio au- 3
lico, septuagenos uicenos aureos legatis dedit eosdemque 4
praemisit facta potestate, si qui uellent remanere ac se-
cum Romam redire. fecit etiam statim praefectum prae- 5
torii Flauium Iuuenalem, quem etiam Iulianus tertium
praefectum sibi adsumpserat. Interim Romae ingens tre- 6
pidatio militum ciuiumque, quod armatus contra eos Se-
uerus ueniret, qui se hostem iudicassent. His accessit 7
quod comperit, Pescennium Nigrum a Syriacis legionibus
imperatorem appellatum. cuius edicta et litteras ad po- 8
pulum uel senatum intercepit per eos qui missi fuerant,
ne uel proponerentur populo uel legerentur in curia.
eodem tempore etiam de Clodio Albino sibi substituendo 9
cogitauit, cui Caesarianum decretum † aut Commodia-
num uidebatur imperium. sed eos ipsos pertimescens de 10
quibus recte iudicabat Heraclitum ad optinendas Brit-
tanias, Plautianum ad occupandos Nigri liberos misit.
cum Romam Seuerus uenisset, praetorianos cum subar- 11
malibus inermes sibi iussit occurrere. eosdem sic ad
tribunal uocauit armatis undique circumdatis.

Ingressus deinde Romam armatus cum armatis mili- 7
tibus Capitolium ascendit. inde *in* Palatium eodem habitu
perrexit praelatis signis quae praetorianis ademerat su-
pinis, non erectis. tota deinde urbe milites in templis in 2

3 nutuantum *B* 10 famulitio *BP* 11 eosdem *M* 13 praef. praet. *M* 23 *fort.* decretum iam a Commodo uidebatur imp. (*cf. Clod. c. 3, 6. 13*). decretum a Commodo nomen uidebat et imperium *Mommsenus* 24 pertimescen *B*[1]*P* 26 occupandas *B* 31 in *om. BPM*

porticibus in aedibus Palatinis quasi in stabulis manse-
3 runt, fuitque ingressus Seueri odiosus atque terribilis,
cum milites inempta diriperent, uastationem urbi minan-
4 tes. alia die armatis stipatus non solum militibus sed
etiam amicis in senatum uenit. in curia reddidit ratio-
nem suscepti imperii causatusque est, quod ad se occi-
5 dendum Iulianus notos ducum caedibus misisset. fieri
etiam senatus consultum coegit, ne liceret imperatori
6 inconsulto senatu occidere senatorem. sed cum in se-
natu esset, milites per seditionem dena milia poposce-
runt a senatu, exemplo eorum qui Augustum Octauia-
7 num Romam deduxerant tantumque acceperant. et cum
eos uoluisset conprimere Seuerus nec potuisset, tamen
8 mitigatos addita liberalitate dimisit. Funus deinde cen-
sorium Pertinacis imagini duxit eumque inter diuos sa-
crauit, addito flamine et sodalibus Heluianis, qui Marciani
9 fuerant. se quoque Pertinacem uocari iussit, quamuis
postea id nomen aboleri uoluerit quasi omen. Amicorum
8 dehinc aes alienum dissoluit. filias suas dotatas maritis
Probo et Aetio dedit. et cum Probo genero suo praefec-
turam urbi optulisset, ille recussauit dixitque, minus sibi
2 uideri praefectum esse quam principis generum. utrum-
que autem generum statim consulem fecit, utrumque di-
3 tauit. Alia die ad senatum uenit et amicos Iuliani incusa-
4 tos proscriptioni ac neci dedit. causas plurimas audiuit.
accusatos a prouincialibus iudices probatis rebus grauiter
5 puniuit. rei frumentariae, quam minimam reppererat,
ita consuluit, ut excedens uita septem annorum canonem
p. R. relinqueret.

6 Ad orientis statum confirmandum profectus est, nihil
7 adhuc de Nigro palam dicens. ad Africam tamen legiones
misit, ne per Libyam atque Aegyptum Niger Africam oc-
cuparet ac p. R. penuria rei frumentariae perurgueret.

9 inconsult$\overset{u}{o}$ *P* (u *postea eras.*) senato P^1 13 eos *om.* B^1 16 flammine *B* heluianos *BP* 18 quae omen *BP* querimonia *M em. Bernays* (*Iord.*) 19 alienos *BP* 20 prouo BP^1 (*bis*) genere BP^1 21 recusauit *P* 28 ipse uita *M* anonem B^2 32 lybiam *BP* 33 ac pater *M*

Domitium Dextrum in locum Bassi praefectum urbi reli- 8
quit atque intra triginta dies quam Romam uenerat est
profectus. egressus ab urbe ad Saxa rubra seditionem 9
ingentem ob locum castrorum metandorum ab exercitu
passus est. occurrit ei et statim Geta frater suus, quem 10
prouinciam sibi creditam regere praecepit aliud speran-
tem. Nigri liberos ad se adductos in eo habuit honore 11
quo suos. miserat sane legionem, quae Graeciam Thra- 12
ciamque praeciperet, ne eas Pescennius occuparet, sed
iam Byzantium Niger tenebat. Perinthum etiam Niger 13
uolens occupare plurimos de exercitu interfecit atque
ideo hostis cum Aemiliano est appellatus. cumque Seue- 14
rum ad participatum uocaret, contemptus est. promisit 15
sane Nigro tutum exilium, si uellet, Aemiliano autem
non ignouit. Aemilianus dehinc uictus in Hellesponto a 16
Seueri ducibus Cyzicum primum confugit atque inde in
aliam ciuitatem, in qua eorum iussu occisus est. fusae 17
sunt item copiae ab isdem ducibus etiam Nigri. his audi- 9
tis ad senatum Seuerus quasi confectis rebus litteras mi-
sit. dein conflixit cum Nigro eumque apud Cyzicum in-
teremit caputque eius pilo circumtulit. filios Nigri post 2
hoc, quos suorum liberorum cultu habuerat, in exilium
cum matre misit. litteras ad senatum de uictoria dedit. 3
neque quemquam senatorum qui Nigri partium fuerant
praeter unum supplicio adfecit. Antiochensibus iratior 4
fuit, quod et administrantem se in orientem riserant et
Nigrum etiam uictu iuuerant. denique multa his ademit. 5
Neapolitanis etiam Palaestinensibus ius ciuitatis tulit,
quod pro Nigro diu in armis fuerunt. in multos saeue 6
animaduertit, praeter ordinem senatorium, qui Nigrum
fuerant secuti. multas etiam ciuitates eiusdem partis in- 7
iuriis adfecit et damnis. eos senatores occidit qui cum 8

1 praefecti *BPM em. Mommsenus* 6 accepit *BP* 8 trhaciamque *BP* 9 praeriperet *M* 10 byzantiam *BP* 17 uisu *B* 18 hisdem *BP* anthiocensibus *BP* 19 Seuerus Pertinax *M* 26 *an* in oriente inriserant? 27 uictum *BPM* 29 se *BP om. M* seuere *cod. Riccardianus a. m. s.* saeue *scripsi. an* Seuerus?

9 Nigro militauerant ducum uel tribunorum nomine. deinde
circa Arabiam plura gessit, Parthis etiam in dicionem re-
dactis nec non etiam Adiabenis. qui quidem omnes cum
10 Pescennio senserant. atque ob hoc reuersus triumpho
delato appellatus est Arabicus Adiabenicus Parthicus.
11 sed triumphum respuit, ne uideretur de ciuili trium-
phare uictoria. excusauit et Parthicum nomen, ne Par-
thos lacesseret.

10 Redeunti sane Romam post bellum ciuile Nigri aliud
bellum ciuile Clodi Albini nuntiatum est, qui rebellauit
in Gallia. quare postea occisi sunt *filii Nigri* cum matre.
2 Albinum igitur statim hostem iudicauit et eos qui ad illum
3 mollius uel scripserunt uel rescripserunt. et cum iret
contra Albinum, in itinere apud Viminacium filium suum
maiorem Bassianum adposito Aurelii Antonini nomine
Caesarem appellauit, ut fratrem suum Getam ab spe im-
4 perii, quam ille conceperat, summoueret. et nomen qui-
dem Antonini idcirco filio adposuit, quod somniauerat,
5 Antoninum sibi successurum. unde Getam etiam quidam
Antoninum putant dictum, ut et ipse succederet in im-
6 perio. aliqui putant idcirco illum Antoninum appellatum,
quod Seuerus ipse in Marci familiam transire uoluerit.
7 et primo quidem ab Albinianis Seueri duces uicti sunt.
tunc sollicitus cum consuleret a Pannoniacis auguribus,
comperit se uictorem futurum, aduersarium uero nec in
potestatem uenturum neque euasurum sed iuxta aquam
8 esse periturum. multi statim amici Albini deserentes ue-
nere, multi duces capti sunt, in quos Seuerus animad-
uertit.

11 Multis interim uarie gestis in Gallia primo apud Ti-
nurtium contra Albinum felicissime pugnauit Seuerus.
2 cum quidem ingens periculum equi casu adit, ita ut mor-
tuus ictu plumbeae crederetur, ita ut alius iam paene im-

3 adiauenis *BP*[1] 5 adiauenicus *BP*[1] 7 recusauit *M* 8 lacesserat *BP*[1] 11 filii Nigri *om. BP* 17 quidam *B* 23 albiani *B* albiniani *P*[1] *c. P*[3] 24 pannoniciacis *BP* Pannonicianis *S* 30 dinurtium *B* Trinurtium *uolg.* 32 cadit *BP*

perator ab exercitu diligeretur. eo tempore lectis actis 3
quae de Clodio Celsino laudando, qui Adrumetinus et adfinis Albini erat, facta sunt, iratus senatui Seuerus, quasi hoc Albino senatus praestitisset, Commodum inter diuos referendum esse censuit, quasi hoc genere se de senatu
posset ulcisci. primusque inter milites diuum Commodum 4
pronuntiauit idque ad senatum scripsit addita oratione
uictoriae. senatorum deinde qui in bello erant interempti 5
cadauera dissipari iussit. deinde Albini corpore adlato 6
paene seminecis caput abscidi iussit Romamque deferri
idque litteris prosecutus est. uictus est Albinus die XI 7
kal. Martias. reliquum autem cadauer eius ante domum
propriam exponi ac diu uideri iussit. equum praeterea ipse 8
residens supra cadauer Albini egit expauescentemque admonuit et effrenatum ut audacter protereret. addunt alii, 9
quod idem cadauer in Rhodanum abici praecepit, simul etiam uxoris liberorumque eius.

Interfectis innumeris Albini partium uiris, inter quos 12
multi principes ciuitatis, multae feminae inlustres fuerunt, omnium bona publicata sunt aerariumque auxerunt; tum et Hispanorum et Gallorum proceres multi occisi sunt.
denique militibus tantum stipendiorum quantum nemo 2
principum dedit. filiis etiam suis ex hac proscriptione 3
tantum reliquid quantum nullus imperatorum, cum magnam partem auri per Gallias per Hispanias per Italiam
imperator iam fecisset. tuncque primum priuatarum re- 4
rum procuratio constituta est. Multi sane post Albinum 5
fidem ei seruantes bello a Seuero superati sunt. eodem 6
tempore etiam legio Arabica defecisse ad Albinum nuntiata
est. ultus igitur grauiter Albinianam defectionem inter- 7
fectis plurimis, genere quoque eius extincto iratus Romam
et populo et senatoribus uenit. Commodum in senatum 8

1 dilegeretur B^1 delegeretur B^2 deligeretur *M* 9 cadauer B^1 de alb. B^1 adlata B^1P^1 10 capud *B* 11 litteras *B* 12 Kl. mar *B* 13 diuidere *BPM em. S* denudari *Obrecht* 15 ut et effrenatum aud. *BPM em. S* 16 quo quidem B^1 hrodanum *B* 20 cum eis et P^3M 27 constuta B^1P (*t. Iord.*) 32 et *om. M* Romam uenit *M* ei sen. B^1 in senatu et concione *M*

et contionem laudauit, deum appellauit, infamibus displi-
9 cuisse dixit, ut appareret, eum apertissime furere. post
hoc de sua clementia disseruit, cum crudelissimus fuerit
et senatores infra scriptos occiderit.
13 Occidit autem sine causae dictione hos nobiles: Mum-
mium Secundinum, Asellium Claudianum, Claudium Ru-
2 fum, Vitalium Victorem, Papium Faustum, Aelium Celsum,
Iulium Rufum, Lollium Professum, Aurunculeium Corne-
lianum, Antoninum Balbum, Postumium Seuerum, Ser-
3 gium Lustralem, Fabium Paulinum, Nonium Gracchum,
Masticium Fabianum, Casperium Agrippinum, Ceionium
4 Albinum, Claudium Sulpicianum, Memmium Rufinum,
Casperium Aemilianum, Cocceium Verum, Erucium Cla-
5 rum, L. Stilonem, Clodium Rufinum, Egnatuleium Hono-
6 ratum, Petronium Iuniorem, Pescennios Festum et Vera-
tianum et Aurelianum et Materianum et Iulianum et Albi-
num, Cerellios Macrinum et Faustinianum et Iulianum,
7 Herennium Nepotem, Sulpium Canum, Valerium Catulli-
num, Nouium Rufum, Claudium Arabianum, Marcum Asel-
8 lionem. horum igitur tantorum ac tam inlustrium uiro-
rum, nam multi in his consulares, multi praetorii, omnes
certe summi uiri fuere, interfector ab Afris ut deus ha-
9 betur. Cincium Seuerum calumniatus est, quod se ue-
14 neno adpetisset, atque ita interfecit. Narcissum dein,
Commodi strangulatorem, leonibus obiecit. multos prae-
terea obscuri loci homines interemit praeter eos quos uis
2 proelii absumpsit. post haec, cum se uellet commendare
hominibus, uehicularium munus a priuatis ad fiscum tra-†
3 duxit. Caesarem dein Bassianum Antoninum a senatu
4 appellari fecit decretis imperatoriis insignibus. ru-
more deinde belli Parthici extincti patri matri auo et
5 uxori priori per se statuas conlocauit. Plautianum ex
amicissimo cognita eius uita ita odio habuit, ut et hostem

2 apparet *BP*[1] *c.* *P*[3] 10 nonnium *BPM* graccum *BP* Graecum *M* 11 Mastium *M* 13 casperi *BP*[1] 17 faustinum *B*[1] 18 Sulpicium *M* 24 ita *om.* *B* 26 ius *M* 27 adsumpsit *B* iussit *M* 31 extiti *BP* exstincto *M* extincti *scripsi* (*Iord.*) pari *B*

publicum appellaret et depositis statuis eius per orbem
terrae graui eum insigniret iniuria, iratus praecipue, quod
inter proquinquorum et adfinium Seueri simulacra suam
statuam ille posuisset. Palaestinis poenam remisit quam 6
ob causam Nigri meruerant. Postea iterum cum Plau- 7
tiano in gratiam redit et ueluti ouans urbem ingressus
cum eo Capitolium petit. quamuis et ipsum procedenti
tempore occiderit. Getae minori filio togam uirilem de- 8
dit, maiori Plautiani filiam uxorem iunxit. i qui hostem 9
publicum Plautianum dixerant deportati sunt. ita omnium
rerum semper quasi naturali lege mutatio est. filios dein 10
consules designauit. Getam fratrem extulit. profectus 11
dehinc ad bellum Parthicum est edito gladiatorio munere
et congiario populo dato. Multos inter haec causis uel ue- 12
ris uel simulatis occidit. damnabantur autem plerique, 13
cur iocati essent, alii, cur tacuissent, alii, cur pleraque
figurate dixissent, ut „ecce imperator uere nominis sui,
uere Pertinax, uere Seuerus.“

Erat sane in sermone uolgari, Parthicum bellum ad- 15
fectare Septimium Seuerum, gloriae cupiditate non aliqua
necessitate deductum. traiecto denique exercitu a Brun- 2
disio continuato itinere uenit in Syriam Parthosque sum-
mouit. sed postea in Syriam redit, ita ut se pararet ac 3
bellum Parthis inferret. inter haec Pescennianas reli- 4
quias Plautiano auctore persequebatur, ita ut nonnullos
etiam ex amicis suis quasi uitae suae insidiatores appete-
ret. multos etiam, quasi Caldaeos aut uates de sua sa- 5
lute consuluissent, interemit, praecipue suspectus unum-
quemque idoneum imperio, cum ipse paruulos adhuc filios
haberet idque dici ab his uel crederet uel audiret, qui
sibi augurabantur imperium. denique cum occisi essent 6

3 sua statum *B*¹ 4 palestinis *BP* 5 nigro *BP* plautio *BPM* 6 rediit *P*² (it *in ras.*) ingressum *BP* 7 cum eo *addidi* 9 iuncxit *B* hii *B* hi *PM* 11 quase *BP*¹ 12 profectos *BP*¹ 16 cum ioc. *P*² 17 figurata *BP* figura *M* figurate *exc.* esse *BPM* ecce *em. Gr.* 18 uero *B*¹ 21 trahecto *B*¹ 27 caldeos *B* 28 suspectos *BPM em. S*

nonnulli;, Seuerus se excusabat et post eorum mortem
negabat fieri iussisse quod factum est. quod de Laeto
7 praecipue Marius Maximus dicit. Cum soror sua Lepti-
tana ad eum uenisset uix Latine loquens, ac de illa mul-
tum imperator erubesceret, dato filio eius lato clauo at-
que ipsi multis muneribus redire mulierem in patriam
praecepit, et quidem cum filio, qui breui uita defunc-
tus est.

16 Aestate igitur iam exeunte Parthiam ingressus Ctesi-
fontem pulso rege peruenit et cepit hiemali prope tem-
pore, quod in illis regionibus melius per hiemem bella
tractantur, cum herbarum radicibus milites uiuerent atque
2 inde morbos aegritudinesque contraherent. quare cum
obsistentibus Parthis, fluente quoque per insuetudinem
cibi aluo militum longius ire non posset, tamen perstitit
et oppidum cepit et regem fugauit et plurimos interemit
3 et Parthicum nomen meruit. ob *hoc* etiam filium eius
Bassianum Antoninum, qui Caesar appellatus iam fuerat,
annum XIII agentem participem imperii dixerunt milites.
4 Getam quoque, minorem filium, Caesarem dixerunt, eun-
dem Antoninum, ut plerique in litteras tradunt, appellan-
5 tes. harum appellationum causa donatiuum militibus lar-
gissimum dedit concessa omni praeda oppidi Parthici,
6 quod milites quaerebant. inde in Syriam redit uictor et
Parthicum deferentibus sibi patribus triumphum idcirco
recusauit, quod consistere in curru adfectus articulari
7 morbo non posset. filio sane concessit, ut triumpharet;
cui senatus Iudaicum triumphum decreuerat idcirco quod
8 et in Syria res bene gestae fuerant a Seuero. dein cum
Antiochiam transisset, data uirili toga filio maiori secum

1 nonnullis BP^1 7 precoepit *B* quibus peui B^1 reui B^2 quibus seui *PM* 9 est hesifontem B^1 thesifontem B^2PM 12 culparum *BPM* herbarum *Egnat.* 15 albo *B* 17 hoc *om.* *BP* 21 littoras B^1 appellante *BP* 22 horum *B* appellatione B^1 24 et] *malim* sed parthicus *BP* et Parthicus. deferent. *distinguit Mommsenus* 26 curfu B^1P^1 cursu B^2 affectos BP^1 27 sane *om.* B^1 28 idcirco recusauit quod consistere res B^1 29 gesti B^1 30 antiochia *B*

eum consulem designauit, et statim in Syria consulatum 954 202
inierunt. post hoc dato stipendio cumulatiore militibus 9
Alexandriam petit.

In itinere Palaestinis plurima iura fundauit. Iudaeos 17
fieri sub graui poena uetuit. idem etiam de Christianis
sanxit. deinde Alexandrinis ius buleutarum dedit, qui 2
sine publico consilio ita ut sub regibus ante uiuebant, uno
iudice contenti, *quem* Caesar dedisset. multa praeterea 3
his iura mutauit. iucundam sibi peregrinationem hanc 4
propter religionem dei Sarapidis et propter rerum antiquarum cognitionem et propter nouitatem animalium uel locorum fuisse, Seuerus ipse postea semper ostendit. nam et Memfim et Memnonem et piramides et labyrinthum diligenter inspexit.

Et quoniam longum est minora persequi, huius ma- 5
gnifica illa: quod uicto et occiso Iuliano praetorianas cohortes exauctorauit, Pertinacem contra uoluntatem militum in deos rettulit, Saluii Iuliani decreta iussit aboleri;
quod non optinuit. denique cognomentum Pertinacis non 6
tam ex sua uoluntate atque morum parsimonia uidetur
habuisse. nam et infinita multorum caede crudelior habi- 7
tus et, cum quidam ex hostibus eidem se suppliciter optulisset dixissetque ille * * quod facturus esset, non est mol-
litus tam prudente dicto *et* interfici eum iussit. fuit prae- 8
terea delendarum cupidus factionum. prope a nullo congressu *digressus* nisi uictor. Persarum regem Abgarum 18
subegit. Arabas in dicionem accepit. Adiabenos in tri-

4 palestinis *BP* fundicuit *BP* 5 poenam *B* de etiam B^1 cristianis *P* 6 sancxit *B* 8 quem *om.* BP^1 *add.* P^3 dedit B^1 11 bello eorum *BPM* 13 nemnonem B^1 15 minorem P^1 18 saluti *BP* 19 cognomentom P^1 20 quam *BPM* ac morum *S* atque morum *scripsi* passimonia B^1P^1 22 optulissetque dixisset *BPM* 23 illi *C post* ille *lacunam significaui hanc fere sententiam fuisse ratus* se nihil aliud fecisse quam quod ipse (*i. e. Seuerus*) facturus fuisset. *cf. Aur. Vict. Caes. 20, 11* quid, quaeso, faceres, si tu esses? *uolg.* quid tu facturus es? est *BP* esset *M* 24 et *addidi* 26 digressus *add. C ex Aur. Vict. Caes. 20, 14* 27 dictionem *M* adiauenas *BPM*

2 butarios coegit. Brittaniam, quod maximum eius impe-
rii decus est, muro per transuersam insulam ducto utrim-
que ad finem Oceani muniuit. unde etiam Brittanici no-
3 men accepit. Tripolim, unde oriundus erat, contunsis belli-
cosissimis gentibus securissimam reddidit ac p. R. diur-
num oleum gratuitum et fecundissimum in aeternum
4 donauit. idem cum inplacabilis delictis fuit, tum ad
5 erigendos industrios quosque iudicii singularis. philoso-
phiae ac dicendi studiis satis deditus, doctrinae quoque
6 nimis cupidus, latronum ubique hostis. uitam suam pri-
uatam publicamque ipse conposuit ad fidem, solum ta-
7 men uitium crudelitatis excussans. de hoc senatus ita
iudicauit, illum aut nasci non debuisse aut mori, quod et
8 nimis crudelis et nimis utilis rei publicae uideretur. domi
tamen minus cautus, qui uxorem Iuliam famosam adulte-
9 riis tenuit, ream etiam coniurationis. idem, cum pedibus
aeger bellum moraretur, idque milites anxie ferrent eius-
que filium Bassianum, qui una erat, Augustum fecissent,
tolli se atque in tribunal ferri iussit, adesse deinde omnes
tribunos centuriones duces et cohortes quibus auctoribus
id acciderat, sisti deinde filium, qui Augusti nomen accepe-
10 rat. cumque animaduerti in omnes auctores facti praeter
filium iuberet rogareturque omnibus ante tribunal postra-
11 tis, caput manu contingens ait: „Tandem sentitis caput im-
perare, non pedes.“ huius dictum est, cum eum ex humili
per litterarum et militiae officia ad imperium plurimis gra-
dibus fortuna duxisset: „Omnia, inquid, fui et nihil expedit.“

19 Perit Eboraci in Brittania subactis gentibus quae Brit-
taniae uidebantur infestae anno imperii XVIII, morbo gra-
2 uissimo extinctus iam senex. reliquid filios duos, Anto-
ninum Bassianum et Getam, cui et ipsi in honorem Marci

2 utrumque *BP* uterque *M* 5 ac pacem *M* diuturnam *BPM emend. ex Reg. C* 6 facundissimum *BPM emend. ex Reg. C* ei iucundissimum *Mommsen.* 8 iudiciis *B* singul//aris P^1 12 excusans *P* 16 eam *BPM em. S e Vict. l. s. s. 20, 23* 18 erant *BPM* 21 accederat *BP* 23 rogareturquem *BP* 27 dixisset B^1 28 euoraci BP^1 brittannia *P* brittanniae *BP* 29 infertae B^1

Antonini nomen inposuit. inlatus sepulchro Marci Anto- 3
nini, quem ex omnibus imperatoribus tantum coluit, ut
et Commodum in diuos referret et Antonini nomen omni-
bus deinceps quasi Augusti adscribendum putaret. ipse 4
a senatu agentibus liberis, qui ei funus amplissimum ex-
hibuerunt, inter diuos est relatus.

Opera publica praecipua eius extant Septizonium et 5
thermae Seuerianae. eiusdemque etiam ianuae in Trans-
tiberina regione ad portam nominis sui, quarum forma
intercidens statim usum publicum inuidit. Iudicium de eo 6
post mortem magnum omnium fuit, maxime quod diu nec
a filiis eius boni aliquid rei p. uenit, et postea inuadentibus
multis rem p. res Romana praedonibus direptui fuit. Hic 7
tam exiguis uestibus usus est ut uix et tunica eius aliquid
purpurae haberet, cum hirta clamyde umeros uelaret.
cibi parcissimus, leguminis patrii auidus, uini aliquando 8
cupidus, carnis frequenter ignarus. ipse decorus ingens, 9
promissa barba, cano capite et crispo, uultu reuerendus,
canorus uoce, sed Afrum quiddam usque ad senectutem
sonans. ac multum post mortem amatus uel inuidia de- 10
posita uel crudelitatis metu.

Legisse me apud Helium Maurum Phlegontis Hadriani **20**
libertum memini, Septimium Seuerum inmoderatissime,
cum moreretur, laetatum, quod duos Antoninos pari im-
perio rei p. relinqueret, exemplo Pii, qui Verum et Mar-
cum Antoninos per adoptionem filios rei p. reliquid, hoc 2
melius quod ille filios per adoptionem, hic per se genitos
rectores Romanae rei p. daret: Antoninum scilicet Bassia-
num, quem ex priore matrimonio susceperat, et Getam,
quem de Iulia genuerat. sed illum multum spes fefel- 3

1 inlegatus *BP* 3 diuus *B*[1] diuo//s *B* referet *B* omnibus deinceps omnibus *B fort.* nominibus? 4 ipsi *M* 5 liberisque *BPM em. S* eius *B*[2]*M* exhibitum fuit *M* 7 praecipue *BPM em. S* 8 eius denique *PM* iane *B* ianae *P* ianus *M* Iani — quorum *C* ianuae *Egn.* balneae *Becker ant. rom. I p. 213* 14 tamen *B exc. M* exiguis *BPM fort.* exilibus? uixit *BP* uix *M em. S* 15 umero *BP* ualeret *BPM* 18 referendus *B*[1] 22 Maurum] *in P prius* u *in ras.* 29 quidem *BP om. M em. Egn.* 30 quem *om. BPM add. Egnat.*

lit. nam unum parricidium, alterum sui mores rei p.
inuiderunt, sanctumque illud nomen in nullo fere
4 diu bene mansit. Et reputanti mihi, Diocletiane Auguste,
neminem prope magnorum uirorum optimum et utilem
5 filium reliquisse satis claret. denique aut sine liberis ue-
ris interierunt aut tales habuerunt plerique, ut melius
21 fuerit de rebus humanis sine posteritate discedere. et
ut ordiamur a Romulo: hic nihil liberorum reliquid, ni-
hil Numa Pompilius, quod utile posset esse rei p. quid
Camillus? num sui similes liberos habuit? quid Scipio?
2 quid Catones qui magni fuerunt? iam uero quid de Ho-
mero Demosthene Vergilio Crispo [et] Terentio Plauto
ceterisque aliis loquar? quid de Caesare? quid de Tullio,
3 cui sane melius fuerat liberos non habere? quid de Au-
gusto, qui nec adoptiuum bonum filium habuit, cum illi
eligendi potestas fuisset ex omnibus? falsus est etiam ipse
4 Traianus in suo municipe ac nepote diligendo. sed ut
omittamus adoptiuos, ne nobis Antonini Pius et Marcus,
numina rei publicae, occurrant, ueniamus ad genitos.
5 quid Marco felicius fuisset, si Commodum non reliquis-
6 set heredem? quid Seuero Septimio, si Bassianum nec
genuisset? qui statim insimulatum fratrem insidiarum
contra se cogitatarum parricidali etiam figmento intere-
7 mit; qui nouercam suam — et quid nouercam? matrem quin
immo, in cuius sinu Getam filium eius occiderat, uxorem
8 duxit; qui Papinianum iuris asylum et doctrinae legalis
thesaurum, quod parricidium excusare noluisset, occidit,
et praefectum quidem, ne homini per se et per scientiam
9 suam magno deesset et dignitas. denique, ut alia omit-
tam, ex huius moribus factum puto, *ut* Seuerus tristior uir
ad omnia, immo etiam crudelior pius et dignus deorum

2 rep̄ P^1 4 neminem facere prope BP^1 facere *om.* *M* fere *em.* *S* (*ita etiam cod. Riccardianus a. s. m.*) *et deleuit* prope; *equidem* fere *post* nullo *u. 2 posui seruata u.* prope 5 uiri *BPM* ueris *S* 7 discederet *B* 12 demostene *BP* et *uncis inclusi* terrentio *BP* 14 soli *BPM* sane *scripsi* 16 elegendi *BP* 20 quod B^1 non *om.* P^1 21 non gen. *M* 26 regalis *BPM* 28 sciam P^1 29 deesse BP^1 30 ut *om.* *BP*

altaribus duceretur. qui quidem diuinam Sallusti oratio- 10
nem, qua Micipsa filios ad pacem hortatur, ingrauatus
morbo misisse filio dicitur maiori. idque frustra ** et
hominem tantum ualitudine. uixit denique in odio populi 11
diu Antoninus, nomenque illud sanctum diu minus amatum
est, quamuis et uestimenta populo dederit, unde Caracal-
lus est dictus, et thermas magnificentissimas fecerit. ex- 12
tat sane Romae Seueri porticus gesta eius exprimens a
filio, quantum plurimi docent, structa.

Signa mortis eius haec fuerunt: ipse somniauit quat- 22
tuor aquilis et gemmato curru praeuolante nescio qua in-
genti humana specie ad caelum esse raptum; cumque ra-
peretur, octoginta et nouem numeros explicuisse, ultra
quot annos ne unum quidem annum uixit, nam ad impe-
rium senex uenit; cumque positus esset in circulo ingenti 2
aereo, diu solus et destitutus stetit, cum uereretur autem,
ne praeceps rueret, a Ioue se uocatum uidit atque inter
Antoninos locatum. die circensium cum tres Victoriolae 3
more solito essent locatae gypseae cum palmis, media,
quae ipsius nomine adscriptum orbem tenebat, uento icta
de podio stans decidit et humi constitit; at quae Getae
nomine inscripta erat, corruit et omnis conminuta est;
illa uero quae Bassiani titulum praeferebat, amissa palma
uenti turbine uix constitit. post murum apud uallum 4
missum in Brittania cum ad proximam mansionem re-
diret non solum uictor sed etiam in aeternum pace fun-
data uoluens animo, quid ominis sibi occurreret, Aethiops
quidam e numero militari, clarae inter scurras famae et
celebratorum semper iocorum, cum corona e cupressu
facta eidem occurrit. quem cum ille iratus remoueri ab 5
oculis praecepisset, et coloris eius tactus omine et coro-

1 diu immo *BPM* salusti P^1 oratione B^1P 2 mihi ipsa BP^1 3 *lacunam post* frustra *significauit C* 4 populo *B* 14 quod *BP* quot *exc. M* 16 aerio *Mommsenus* 17 reureret B^1P^1 18 uictoriae *M* 21 *fort.* decidit et stans humi constitit a quae BP^1 22 erant BP^1 24 constituit *B* maurum *BPM* 27 uolens BP^1 hominis BP^1 29 upresso P^1 30 idem BP^1 *em.* P^3 31 homines *BP*

nae, dixisse ille dicitur ioci causa: „Totum fuisti, totum
6 uicisti, iam deus esto uictor.“ et in ciuitatem ueniens
cum rem diuinam uellet facere, primum ad Bellonae templum ductus est errore haruspicis rustici, deinde hostiae
7 furuae sunt adplicitae. quod cum esset aspernatus atque
ad Palatium se reciperet, neglegentia ministrorum nigrae hostiae et usque ad limen domus Palatinae imperatorem secutae sunt.

23 Sunt per plurimas ciuitates opera eius insignia. magnum uero illud in uita eius, quod Romae omnes aedes publicas, quae uitio temporum labebantur, instaurauit nusquam prope suo nomine adscripto, seruatis tamen
2 ubique titulis conditorum. moriens septem annorum canonem, ita ut cottidiana septuaginta quinque milia modium expendi possent, reliquid; olei uero tantum, ut per quinquennium non solum *urbis* usibus, sed et totius Italiae, quae oleo eget, sufficeret.

3 Vltima uerba eius dicuntur haec fuisse: „Turbatam rem p. ubique accepi, pacatam etiam Brittanis relinquo, senex et pedibus aeger firmum imperium Antoninis meis
4 relinquens, si boni erunt, imbecillum, si mali.“ iussit deinde signum tribuno dari 'Laboremus', quia Pertinax, quando in imperium adscitus est, signum dederat 'Militemus'.
5 Fortunam deinde regiam, quae comitari principes et in cubiculis poni solebat, geminare statuerat, ut sacra-
6 tissimum simulacrum utrique relinqueret filiorum; sed cum uideret, se perurgueri sub hora mortis, iussisse fertur, ut alternis diebus apud filios imperatores in cubicu-
7 lis Fortuna poneretur. quod Bassianus prius contempsit quam faceret parricidium.

24 Corpus eius a Brittania Romam usque cum magna
2 prouincialium reuerentia susceptum est; quamuis aliqui urnulam auream tantum fuisse dicant Seueri reliquias

2 in *om.* *BP*[1] 4 terrore *B* 6 neglegentię *B* 7 ei *BP om.* *M* et *S* 10 ciuitate *BPM em.* *S* 11 templorum *BP* temiorum *M* instaurabit *BP*[1] 13 anonem *B*[2] 14 cotidiana *B* 16 urbis *add. Egnat.* 17 egeret *M* 20 hec *BP*[1] ac *P*[2] 26 utrimque *BP* 31 brittannia *P* usque *om.* *B*[1]

continentem eandemque Antoninorum sepulchro inlatam,
cum Septimius illic ubi uita functus est esset incensus.
Cum Septizonium faceret, nihil aliud cogitauit, quam ut 3
ex Africa uenientibus suum opus occurreret. nisi absente 4
eo per praefectum urbis medium simulacrum eius esset
locatum, aditum Palatinis aedibus, id est regium atrium,
ab ea parte facere uoluisse perhibetur. quod etiam post 5
Alexander cum uellet facere, ab haruspicibus dicitur esse
prohibitus, cum hoc sciscitans non litasset.

1 eademque *B* 2 septimus BP^1 *c.* P^3 Septimius Pertinax Seuerus *M* 3 septizodium *BPM* 4 absente opere *BPM* 8 aruspicibus *B* 9 scissitans *B* aeli spartiani seuerus explicit *BP*

PESCENNIVS NIGER

AELI SPARTIANI

1 Rarum atque difficile est, ut, quos tyrannos aliorum
uictoria fecerit, bene mittantur in litteras, atque ideo
uix omnia de his plene in monumentis atque annalibus
2 habentur. primum enim, quae magna sunt in eorum ho-
norem, ab scriptoribus deprauantur, deinde alia suppri-
muntur, postremo non magna diligentia in eorum genere
ac uita requiritur, cum satis sit audaciam eorum et bel-
lum, in quo uicti fuerint, ac poenam proferre.
3 Pescennius ergo Niger, ut alii tradunt, modicis pa-
rentibus, ut alii, nobilibus fuisse dicitur, patre Annio Fusco,
matre Lampridia, auo curatore Aquini, ex qua familia
originem ducebat; quod quidem dubium etiam nunc ha-
4 betur. Hic eruditus mediocriter litteris, moribus ferox,
diuitiis inmodicus, uita parcus, libidinis effrenatae ad
5 omne genus cupiditatum, ordines diu duxit multisque du-
catibus peruenit, ut exercitus Syriacos iussu Commodi re-
geret, suffragio maxime athletae qui Commodum strangu-
lauit, ut omnia tunc fiebant.
2 Is postquam comperit occisum Commodum, Iulianum
imperatorem appellatum eundemque iussu Seueri et sena-

1 incipit pescennius niger *BP* helii spartiani *add.* P^3 Spartiani Pescennius Niger *M* 3 quod *BP* 7 subprimuntur *B* 8 genera *BP* generatio *M* 9 requiretur *BP* requiratur *M* 10 fuerunt B^1 13 lampidria *B* 19 strangulabit B^1P^1

tus occisum, Albinum etiam in Gallia sumpsisse nomen
[eius] imperatoris, ab exercitibus Syriacis, quos regebat,
appellatus est imperator, ut quidam dicunt, magis in Iu-
liani odium quam in aemulationem Seueri. huic ob dete- 2
stationem Iuliani primis imperii diebus ita Romae fautum
est a senatoribus dumtaxat, qui et Seuerum oderant, ut
inter lapidationes execrationesque omnium illi feliciter
optaretur, „illum principem superi et illum Augustum“
populus adclamaret. Iulianum autem oderant populares, 3
quod Pertinacem milites occidissent et illum imperatorem
aduersa populi uoluntate appellassent. denique ingentes
ob hoc seditiones fuerunt. Ad occidendum autem Ni- 4
grum primipilarem Iulianus miserat, stulte ad eum qui
haberet exercitus *et* se tueri posset; proinde quasi
qualis libet imperator a primipilario posset occidi. ea- 5
dem autem dementia etiam Seuero iam principi Iulia-
nus successorem miserat. denique etiam Aquilium cen- 6
turionem notum caedibus ducum miserat, quasi impera-
tor tantus a centurione posset occidi. par denique 7
insania fuit, quod cum Seuero ex interdicto de im-
perio egisse fertur, ut iure uideretur principatum prae-
uenisse.

Et de Pescennio Nigro iudicium populi ex eo apparuit, 3
quod, cum ludos circenses Iulianus Romae daret, et indis-
crete subsellia circi maximi repleta essent, ingentique
iniuria populus adfectus esset, per omnes uno consensu
Pescennius Niger ad tutelam urbis est expetitus, odio,
ut diximus, Iuliani et amore occisi Pertinacis. cum qui-
dem Iulianus dixisse fertur, neque sibi neque Pescennio 2
longum imperium deberi, sed Seuero, qui magis esset
odio habendus a senatoribus militibus prouincialibus po-

1 nomen eius *BP* et ius *S. mihi ex dittographia litterarum uersus antecedentis* eundemqu e ius su *u.* eius *uidetur esse orta* 8 obtaretur *B* 13 iulianum *BP*[1] *c. P*[3] 14 et se tueri] seueri *BP* 16 clementia *B* 18 miserator tantus *BP*[1] quasi imperat *add. P*[2] 21 uidetur *BP*[1] ad principatum peruenisse *M* 25 se subsellia *BP* 29 nec *M*

3 pularibus. quod probauit rei euentus. Et Pescennius
quidem Seuero eo tempore quo Lugdunensem prouin-
4 ciam regebat amicissimus fuit; nam ipse missus erat ad
conprehendendos desertores, qui innumeri Gallias tunc
5 uexabant. in quo officio quod se honeste gessit, iucun-
dissimus fuit Seuero, ita ut de eo ad Commodum Septi-
mius referret adserens necessarium rei publicae uirum.
6 et reuera in re militari uehemens fuit. numquam sub
7 eo miles prouinciali lignum oleum operam extorsit. ipse
a milite nihil accepit. cum tribunatus ageret, nihil ac-
8 cipi passus est. nam et imperator iam tribunos duos,
quos constitit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab
auxiliaribus iussit.

9 Extat epistula Seueri, qua scribit ad Ragonium Cel-
sum Gallias regentem: „Miserum est, ut imitari eius di-
sciplinam militarem non possimus quem per bellum uici-
10 mus: milites tui uagantur, tribuni medio die lauant, pro
tricliniis popinas habent, pro cubiculis meritoria; saltant
bibunt cantant et mensuras conuiuiorum uocant illi hoc
11 sine mensura potare. haec, si ulla uena paternae discipli-
nae uiueret, fierent? emenda igitur primum tribunos,
deinde militem. quem quamdiu *non* timueris, tamdiu
12 timeberis. sed scias idque de Nigro, militem timere non
4 posse, nisi integri fuerint tribuni et duces militum.“ haec
de Pescennio Seuerus Augustus. *De hoc* adhuc milite
Marcus Antoninus ad Cornelium Balbum: „Pescennium
mihi laudas, agnosco; nam et decessor tuus eum manu
strenuum, uita grauem et iam tum plus quam militem
2 dixit. itaque misi litteras recitandas ad signa, quibus
eum trecentis Armenicis et centum Sarmatis et mille
3 nostris praeesse iussi. tuum est ostendere, hominem non

1 rei euentus *om.* BP[1] 5 iucundissimum BPM *em.* S 11 imperatorium BP[1] imperatorum M imperator iam P[3] 14 quam M 16 possumus BPM bellum B[1]P bello B[2] per bellum P[2]M 17 labant B[1]P[1] 19 niuent BP cum BPM illi *scripsi* 20 uana BP 21 uiuere BP 22 non *add.* S 24 timebis BPM timeberis *uolg.* 25 de hoc *addidi* (de eodem C) 31 nostres B[1]P[1] nostros B[2]

ambitione, quod nostris non conuenit moribus, sed uir-
tute uenisse ad eum locum quem auus meus Hadrianus,
quem Traianus proauus non nisi exploratissimis dabat."
De hoc eodem Commodus: „Pescennium fortem uirum 4
noui et ei tribunatus iam duos dedi: ducatum mox dabo,
ubi per senectutem Aelius Corduenus rem p. recussaue-
rit." haec de eo iudicia omnium fuerunt. Sed et Seue- 5
rus ipse saepe dixit, ignoturum se Pescennio, nisi perse-
ueraret. a Commodo denique Pescennius consul decla- 6
ratus Seuero praepositus est, et quidem irato, quod pri-
mipilaribus commendantibus consulatum Niger merere-
tur. in uita sua Seuerus dicit, se, priusquam filii sui id 7
aetatis haberent, ut imperare possent, aegrotantem id
in animo habuisse, ut, si quid forte sibi accidisset, Niger
Pescennius eodem et Clodius Albinus succederent, qui
ambo Seuero grauissimi hostes extiterunt. unde apparet, 8
quod etiam Seueri de Pescennio iudicium fuerit. Si Se- 5
uero credimus, fuit gloriae cupidus Niger, uita fictus,
moribus turpis, aetatis prouectae, cum in imperium inua-
sit. ex quo cupiditates eius incusat, proinde quasi Seuerus
minor ad imperium uenerit, qui annos suos contrahit, cum
decem et octo annis imperauit et octogensimo nono perit.

Sane Seuerus Heraclitum ad optinendam Bithyniam 2
misit, Fuluium autem ad occupandos adultos Nigri filios.
nec tamen in senatum quicquam de Nigro Seuerus dixit, 3
cum iam audisset de eius imperio, ipse autem proficisce-
retur ad conponendum orientis statum tantum. sane 4
illud fecit proficiscens ut legiones ad Africam mitteret, ne
eam Pescennius occuparet et fame populum Romanum
perurgueret. uidebatur autem id facere posse per Liby- 5

1 ambitionem *BP t. I.* 6 senectutem melius B^1P^1 (*in B prius* m *eras.*, *in P alterum exp.*) recussauerat *B* recusauerit *P* 7 se seuerus *BP* 8 ignotorum *B* 14 habuisset *BP* 15 eidem *M* 19 cum imp. *M* 23 ad obtinendam Britanniam *Huebner m. Rh. n. XII p. 64* 24 fulbium *BP* 25 in senatu *M* 27 statũã B^1 *distinctio post* tantum *est Mommseni. ego* tantum *ex* statum *falso bis scripto ortum esse conieceram* 30 et uidebatur *BPM* et *deleui* (*Iord.*) lybiam *BP*

am Aegyptumque uicinas Africae, difficili licet itinere ac
6 nauigatione. et Pescennius quidem ueniente ad orientem
Seuero Graeciam Thracias Macedoniam interfectis multis
inlustribus uiris tenebat, ad participatum imperii Seue-
7 rum uocans. a quo causa eorum quos occiderat cum
Aemiliano hostis est appellatus. dein a ducibus Seueri
8 per Aemilianum pugnans uictus est. et cum illi tutum
exilium promitteret, si ab armis recederet, persistens
iterum pugnauit et uictus est atque apud Cyzicum circa
paludem fugiens sauciatus et sic ad Seuerum adductus
6 atque statim mortuus. Huius caput circumlatum pilo Ro-
mam missum, filii occisi, necata uxor, patrimonium pu-
2 blicatum, familia omnis extincta. sed haec omnia, post-
quam de Albini rebellione cognitum est, facta sunt; nam
3 prius et filios Nigri et matrem in exilium miserat. sed
exarsit secundo ciuili bello, immo iam tertio et factus est
4 durior. tunc etiam innumeros senatores interemit Se-
uerus et ab aliis Syllae Punici, ab aliis Marii nomen
accepit.
5 Fuit statura prolixa, forma decorus, capillo in uerti-
cem ad gratiam reflexo, uocis canorae, ita ut in campo
loquens per mille passus audiretur, nisi uentus aduersa-
retur, oris uerecundi et semper rubidi, ceruice adeo
nigra, ut, quemammodum multi dicunt, ab ea Nigri no-
6 men acceperit, cetera corporis parte candidus et magis
pinguis, uini auidus, cibi parcus, rei ueneriae nisi ad
7 creandos liberos prorsus ignarus. denique etiam sacra
quaedam in Gallia, † qua se castissimis decernunt, con-
8 sensu publico celebranda suscepit. Hunc in Commodia-
nis hortis in porticu curua pictum de musio inter Com-
modi amicissimos uidemus sacra Isidis ferentem; quibus
9 Commodus adeo deditus fuit, ut et caput raderet et Anu-
10 bin portaret et omnis pausas expleret. fuit ergo miles

1 difficile *B* 2 uenientem *B* 4 industribus B^1P^1 (*c.* P^3) *M* 9 cizicum *B in litura* 16 etiam *M* 17 tunc cum *BP* tunc et *M* etiam *scripsi* (cum *del. Mommsenus*) 20 statura Pescennius *M* 28 quae a *M* decernuntur *M* 30 curba *BP* 33 paucas *BP* partes *M em. Gr.*

optimus, tribunus singularis, dux praecipuus, legatus se-
uerissimus, consul insignis, uir domi forisque conspicuus,
imperator infelix; usui denique rei p. sub Seuero, ho-
mine tetrico, esse potuisset, si cum eo esse uoluisset. sed 7
deceptus est consiliis scaeuis Aureliani, qui filias suas
eius filiis despondens persistere eum fecit in imperio.

Hic tantae fuit auctoritatis, ut ad Marcum primum 2
deinde ad Commodum scriberet, cum uideret prouincias
facili administrationum mutatione subuerti, primum ut
nulli ante quinquennium succederetur prouinciae prae-
sidi uel legato uel proconsuli, quod prius deponerent po-
testatem quam scirent administrare. deinde ne noui ad 3
regendam rem p. accederent praeter militares administra-
tiones, intimauit, ut assessores in quibus prouinciis adse-
dissent, in his administrarent. quod postea Seuerus et 4
deinceps multi tenuerunt, ut probant Pauli et Vlpiani
praefecturae, qui Papiniano in consilio fuerunt ac postea
cum unus ad memoriam, alter ad libellos paruisset, sta-
tim praefecti facti sunt. huius etiam illud fuit, ut nemo 5
adsideret in sua prouincia, nemo administraret nisi Ro-
mae Romanus, hoc est oriundus urbe. addidit praeterea 6
consiliariis salaria, ne eos grauarent quibus adsidebant,
dicens, iudicem nec dare debere nec accipere. Hic erga 7
milites tanta fuit censura, ut, cum apud Aegyptum ab eo
limitanei uinum peterent, responderit: „Nilum habetis
et uinum quaeritis?“ si quidem tanta illius fluminis dul-
citudo, ut accolae uina non quaerant. idem tumultuanti- 8
bus is qui a Saracenis uicti fuerant et dicentibus: „Vi-
num non accepimus, pugnare non possumus“, „Erube-
scite“, inquid, „illi qui uos uincunt aquam bibunt.“
idem Palaestinis rogantibus, ut eorum censitio leuaretur 9
idcirco quod esset grauata respondit: „Vos terras uestras
leuari censitione uultis: ego uero etiam aerem uestrum
censere uellem.“

4 potuisse *BP* 5 sceui *BPM em. S* 6 dispondens *BP*
13 *interpunxit Obrecht* 18 ad *om. B*[1] 20 Romae *om. M*
28 his *BPM* saracinis *B* 33 censitionem *BPM*

8 Denique Delfici Apollinis uates in motu rei p. maximo,
cum nuntiaretur tres esse imperatores, Seuerum Septimium, Pescennium Nigrum, Clodium Albinum, consultus
quem expediret rei publicae imperare, uersum Graecum
huiusmodi fudisse dicitur:

„Optimus est Fuscus, bonus Afer, pessimus Albus."

2 ex quo intellectum, Fuscum Nigrum appellatum uaticinatione, Seuerum Afrum, Album uero Albinum dictum.
3 nec defuit alia curiositas, qua requisitum est, qui esset
optenturus rem publicam. ad quod ille respondit alium
uersum talem:

„Fundetur sanguis Albi Nigrique animantis,
imperium mundi Poena reget urbe profectus."

4 item, cum quaesitum esset, quis illi successurus esset,
respondisse itidem Graeco uersu dicitur:

„Cui dederint superi, nomen habere Pii."

5 quod omnino intellectum non est, nisi cum Bassianus
Antonini, quod uerum signum Pii fuit, nomen accepit.
6 item cum quaereretur, quamdiu imperaturus esset, respondisse Graece dicitur:

„Bis denis Italum conscendit nauibus aequor:
si tamen una ratis transiliet pelagus."

ex quo intellectum, Seuerum uiginti annos expleturum.

9 Haec sunt, Diocletiane maxime Augustorum, quae de
Pescennio didicimus ex pluribus libris. non enim facile,
ut in principio libri diximus, quisquam uitas eorum mittit in libros qui aut principes in re p. non fuerunt aut a
senatu appellati non sunt imperatores, aut occisi citius
2 ad famam uenire nequiuerunt. inde quod latet Vindex,
quod Piso nescitur, quod omnes illi qui aut tantum adoptati sunt aut a militibus imperatores appellati, ut sub
Domitiano Antonius, aut cito interempti uitam cum impe-
3 rii usurpatione posuerunt. sequitur nunc, ut de Clodio
Albino dicam, qui quasi socius huius habetur, quod et

1 immo reip. *BP* 3 consultum *BPM* 5 fuisse *BP* 14 illis *BP* 21 consendit B^1P^1 aequor *om.* B^1 30 ipso P^1 piso B^2

pariter contra Seuerum rebellarunt et ab eodem uicti at-
que occisi sunt. de quo ipso neque satis clara extant, quia 4
eadem fortuna illius fuit quae Pescennii, etiamsi uita sa-
tis dispar.

Ac ne quid ex is quae ad Pescennium pertinent prae- 5
terisse uideamur, licet aliis libris cognosci possint, de
hoc uates dixerunt, quod neque uiuus neque mortuus in
potestatem Seueri uenturus esset, sed iuxta aquas illi per-
eundum esset. quod quidam dicunt ipsum Seuerum de 6
mathesi, qua callebat, dixisse. nec abfuit responsis ue-
ritas, cum ille inuentus sit iuxta paludem semiuiuus.

Hic tantae fuit seueritatis, ut, cum milites quosdam 10
in cauco argenteo expeditionis tempore bibere uidisset,
iusserit omne argentum summoueri de usu expeditionali,
addito eo ut ligneis uasis uterentur. quod quidem illi
odium militare concitauit. dicebat enim, posse fieri, ut 2
sarcinae militares in potestatem hostium uenirent, nec se
barbarae nationes argento nostro gloriosiores facerent,
cum alia minus apta hosticam uiderentur ad gloriam.
idem iussit uinum in expeditione neminem bibere, sed 3
aceto uniuersos esse contentos. idem pistores sequi ex- 4
peditionem prohibuit, bucellato iubens milites et omnes
contentos esse. idem ob unius gallinacei direptionem 5
decem commanipulones, qui raptum ab uno comederant,
securi percuti iussit, et fecisset, nisi ab omni exercitu
prope usque ad metum seditionis esset rogatus. et cum 6
pepercisset, iussit, ut denorum gallinaceorum pretia pro-
uinciali redderent decem, qui simul furto conuixerant,
addito eo ut tota in expeditione in commanipulatione
nemo focum faceret, ne umquam recens coctum cibum
sumerent, sed pane ac frigida uescerentur, adpositis spe-
culatoribus, qui id curarent. idem iussit, ne zona mili- 7
tes ad bellum ituri aureos uel argenteos nummos porta-

5 his *BPM* 6 Septimio Seuero *quod intermittunt BPM post* de hoc *eieci* (*Iordan.*) 9 quidem *BPM* 10 quam *M* adfuit *BP* 12 seueritas *B*[1] 13 cauco *B*[2]*M* uiuere *BP*[1] 14 summoui *BP*[1] (*corr. P*[3]) 17 ne *M* 31 frigidis *M* 33 item *BP om. M* ituri *Hildebrand ad Appul. I p. 536*

rent, sed publice commendarent, recepturi post proelia
quod dederant, addens, liberis eorum et uxoribus heredi-
bus certe reddendum, cui uenisset, ne ad hostes aliquid
praedae perueniret, si quid forte aduersi fortuna fecisset.
8 sed haec omnia, ut se habuerat Commodi temporum dis-
9 solutio, aduersa eidem fuere. denique etiamsi nemo
fuit, qui suis temporibus dux seuerior uideretur, perni-
ciem illi magis ista quam ** mortuo, ubi et inuidia et
odium deposita erant, talia exempla ualuerunt.
11 Idem in omni expeditione ante omnes militarem cibum
sumpsit ante papilionem nec sibi umquam uel contra solem
uel contra imbres quaesiuit tecti suffragium, si miles non ha-
2 buit. tantum denique belli tempore ratione militibus de-
monstrata sibi et seruis suis uel contubernalibus portauit
quantum a militibus ferebatur, cum seruos suos annona
oneraret, ne illi securi ambularent et onusti milites, id-
3 que ab exercitu cum suspirio uideretur. idem in con-
tione iurauit, se, quamdiu in expeditionibus fuisset esset-
que adhuc futurus, non aliter egisse acturumque esse
quam militem, Marium ante oculos habens et duces tales.
4 nec alias fabulas umquam habuit nisi *de* Annibale cete-
5 risque talibus. denique cum imperatori facto quidam
panegyricum recitare uellet, dixit ei: „Scribe laudes Ma-
rii uel Annibalis *uel* alius ducis optimi uita functi et dic,
6 quid ille fecerit, ut eum nos imitemur. nam uiuentes
laudare inrisio est, maxime imperatores, a quibus spera-
tur, qui timentur, qui praestare publice possunt, qui pos-
sunt necare, qui proscribere. se autem uiuum placere
uelle, mortuum etiam laudari."
12 Amauit de principibus Augustum Vespasianum Titum

3 qui *BPM em. S* uenissent *M* 7 perniciem *BP* ad perniciem — ista fuere *M* 8 *post* quam *lacunam significaui* 10 militare *B* 12 quaesibit *BP*¹ 14 portauit *uix sanum. an.* inposuit? 16 ambularent hon. *M* 17 contentione *BP* 18 esse quae *BP* 19 esset *BP*(*M*) egisse *S* 20 habentem *BPM* habens *scripsi exercit. crit. p.* 7 (*Iord.*) 21 annibalem *B*¹*P* (hann. *B*²) de Annibale *M* 24 hann. *B*² cuius *BP* uel alicuius *M* uel alius *scripsi* (*Iord.*) 28 uium *BP*¹

Traianum Pium Marcum, reliquos feneos uel uenenatos
uocans; maxime tamen in historiis Marium et Camillum
et Quinctium *et* Marcium Coriolanum dilexit. interroga- 2
tus autem, quid de Scipionibus sentiret, dixisse fertur,
felices illos fuisse magis quam fortes; idque probare
domesticam uitam et iuuentutem, quae in utroque minus
speciosa domi fuisset. apud omnes constat, quod, si re- 3
rum potitus fuisset, omnia correcturus fuerit, quae Seue-
rus uel non potuit emendare uel noluit, et quidem sine
crudelitate, immo etiam cum lenitate, sed militari, non re-
missa et inepta atque ridicula. Domus eius hodie Ro- 4
mae uisitur in campo Iouis, quae appellatur Pescenniana.
in qua simulacrum eius in trichoro consistit, positum ex
Thebaico marmore, quod ille ad similitudinem sui factum
a rege Thebaeorum acceperat. extat etiam epigramma 5
Graecum, quod Latine hanc habet sententiam:

Terror Aegyptiaci Niger astat militis ingens, 6
Thebaidos socius, aurea saecla uolens.
hunc reges, hunc gentes amant, hunc aurea Roma,
hic Antoninis carus *et* imperio.
nigrum nomen habet, nigrum formauimus ipsi,
ut consentiret forma, metalle, tibi.

quos quidem uersus Seuerus eradi noluit, cum hoc ei et 7
praefecti suggererent et officiorum magistri, addens: 'Si 8
talis fuit, sciant omnes qualem uicerimus; si talis non
fuit, putent omnes nos talem uicisse: immo sic sit, quia
fuit talis.'

1 femineos *P²M* 2 in *om. BP¹* 3 quintum *BPM* Quinctium (*i. e.* Cincinnatum) et *Iord.* 6 nimis *uolg.* 12 pescenniani *BPM* 13 trichroro *P* constituit statim post annum *BPM* consistit positum *scripsi* 20 et *om. BP* 21 nigram form. *BP* 27 pescennius niger aeli spartiani explicit *BP* [*sequitur Caracallus*]

VITA
CLODII ALBINI
IVLII CAPITOLINI

1 Vno eodemque prope tempore post Pertinacem, qui
auctore Albino interemptus est, Iulianus a senatu Romae,
Septimius Seuerus ab exercitu in Illyrico, Pescennius
Niger in oriente, Clodius Albinus in Gallia imperatores
2 appellati. et Clodium quidem Herodianus dicit Seueri
II 15, 3 Caesarem fuisse. sed cum alter alterum indignaretur im-
perare, nec Galli ferre possent aut Germaniciani exerci-
tus, quod et ipsi suum specialem principem haberent,
3 undique cuncta turbata sunt. Fuit autem Clodius Albinus
4 familia nobili, Hadrumetinus tamen ex Africa. quare sor-
tem illam, qua Seuerum laudatum in Pescennii uita dixi-
mus, ad se trahebat, nolens intellegi 'Pessimus Albus',
quod eodem uersu continebatur quo et Seueri laus et ad-
5 probatio Nigri Pescennii. sed priusquam uel de uita eius
uel de morte dissero, etiam hoc dicendum est quod eum
nobilem fecit.

2 Nam ad hunc eundem quondam Commodus tum cum

1 incipit uita clodii albini iulii capitolini *BP(M)* 4 pro *BP exc.*^{1} prope *exc.*^{2} *om. M* 5 auctor B^1P^1 6 syria *BPM* Illyrico *corr. Erasmus* 8 appellati sunt *M* clodius — seuerum *BPM* 10 germaniani *BP em. S* 13 Hadrumentinus *M* 14 quae *BP* 15 albinus *BP t. I.* 18 dixero *M* 20 adhuc BP^1 *exc.* ad hunc P^3 *exc.*^{2} *M* cum eum *BP* tum

successorem Albino daret, litteras dederat, quibus iusse-
rat, ut Caesar esset. Exemplum indidi:
„Imperator Commodus Clodio Albino. 2
Alias ad te publice de successione atque honore tuo
misi, sed hanc familiarem et domesticam, omnem, ut ui-
des, manu mea scriptam, qua tibi do facultatem, ut, si
necessitas fuerit, ad milites prodeas et tibi Caesareanum
nomen adsumas. audio enim, et Septimium Seuerum et 3
Nonium Murcum male de me apud milites loqui, ut sibi
parent stationis Augustae procurationem. habebis prae- 4
terea, cum id feceris, dandi stipendii usque ad tres
aureos liberam potestatem, quia et super hoc ad procu-
ratores meos litteras misi, quas ipse signatas excipies
signo Amazonio et, cum opus fuerit, rationalibus dabis,
ne te non audiant, cum de aerario uolueris imperare.
sane ut tibi insigne aliquod imperialis maiestatis adiciam, 5
habebis utendi coccini pallii facultatem † me praesentem
et ad me et cum mecum fueris, habiturus et purpuram
sed sine auro, quia ita et proauus meus Verus, qui puer
uita functus est, ab Hadriano, qui eum adoptauit, accepit."
His litteris acceptis omnino facere id quod iubebat noluit, 3
uidens odiosum Commodum propter mores suos, quibus
rem pub. perdiderat et se dedecorauerat, quandocumque
feriendum, et timens ne ipse pariter occideretur. Extat 2
denique illius contio, qua, cum accepit imperium, et qui-
dem Seueri [ut quidam] uoluntate firmatum, huius rei
memoriam facit. cuius hoc exemplum est: „Inuitum me, 3

cum *scripsi* 4 publice// *P* publicem *exc.*^{1} successore *M* 5 missi *BP*^{1} *exc.* misissem *P*^{2}*V* 7 Caesareum *M* 9 Macrum *Borghesi annal. 1855 p. 25* 12 quin *M* 14 amazoniae *BP exc. M* amazonio *exc.*^{2} rationabilibus *B* 15 te *BPV exc.* 16 aliquid *P*^{1} accedam *BPV exc.*^{1} accedat *M exc.*^{2} adiciam *scripsi* 17 coccinei *M* pallei *BP exc.*^{1} *V* praesente *M* 18 absque me *exc.*^{2} *fort.* habebis — facultatem perpetuam et absque me et cum mecum fueris purpura *B* purpuream *M* 21 a nonio *BPMV* omnino *Reg. Puteanei* 22 umen *B*^{1}*PV* timens *M* uidens *S* 24 eum timens *BPV om. M em. S* 25 quam *BPV* quae *M* qua *scripsi* (*Iord.*) 26 ut quidam uolunt ante firm. *M* ut quidam *eiecit. Iac. Lectius*

conmilitiones, ductum ad imperium etiam illud probat,
quod Commodum donantem me Caesareano nomine contempsi; sed et uestrae uoluntati et Seueri Augusti parendum est, quia credo, sub homine optimo et uiro forti
4 posse bene rem publicam regi." Nec negari potest, quod
etiam Marius Maximus dicit, hunc animum Seuero primum fuisse, ut, si quid ei contingeret, Pescennium Ni-
5 grum et Clodium Albinum sibi substitueret. sed postea
et filiis iam maiusculis studens et Albini amori inuidens
sententiam mutasse atque illorum utrumque bello op-
6 pressisse, maxime precibus uxoris adductus. denique Seuerus eum et consulem designauit, quod utique nisi de optimo uiro non fecisset, homo in legendis magistratibus diligens.

4 Sed ut ad eum redeam, fuit, ut dixi, Albinus Hadrumetinus oriundo, sed nobilis apud suos et originem a Romanis familiis trahens, Postumiorum scilicet et Albi-
2 norum et Ceioniorum. quae familia hodie quoque, Constantine maxime, nobilissima est et per te aucta et augenda, quae per Gallienum et Gordianos plurimum cre-
3 uit. hic tamen natus lare modico, patrimonio pertenui,
parentibus sanctis, patre Ceionio Postumo, matre Aurelia
4 Messalina, primus suis parentibus fuit. cum exceptus
utero, quod contra consuetudinem puerorum, qui nascuntur et solent rubere, esset candidissimus, Albinus est dic-
5 tus. quod uerum esse, patris epistula *ad* Aelium Bassianum tunc proconsulem Africae data signat, adfinem,
6 quantum uidetur, eorum ipsorum. Epistula Ceioni Postumi ad Aelium Bassianum: „Filius mihi natus est VII kl. Decembres, ita candidus statim toto corpore, ut lin-
7 teamen, quo exceptus est, uinceret. quare susceptum

3 uoluntatis BP^1 5 potes BP^1 quos BP^1 10 illos utrosque P^2M 11 maxume P adductum M abductus P^2 12 et *om.* M 15 Hadrumentinus oriundus M 21 pertinui B^1 22 Postumio M 25 ruborem BM rubore P *exc.*[1] esse BP 26 ueri BP^1 *exc.*[1] ad *om.* BP^1 (*add.* P^3) *exc.*[1] 27 designat *exc.* M 30 kl. dec. B cal. decembres P 31 quod BP *exc.*

eum Albinorum familiae, quae mihi tecum communis est,
dedi Albini nomine inposito. fac, ut rem publicam et te
et nos, ut facis, diligas."

Hic ergo omnem pueritiam in Africa transegit, erudi- 5
tus litteris Graecis ac Latinis mediocriter, quod esset
animi iam tum militaris et superbi. nam fertur in scolis 2
saepissime cantasse inter puerulos

'Arma amens capio, nec sat rationis in armis', Verg. Aen. II 314

repetens

'Arma amens capio'.

Huic multa imperii signa, cum esset natus, facta dicun- 3
tur. nam et bos albus purpureis ad plenum colorem cor-
nibus natus est. [quod mirandum fuit cum cornibus.]
quae tamen in templo Apollinis Cumani ab eodem posita 4
iam tribuno diu fuisse dicuntur, quod, cum illic sortem
de fato suo tolleret, his uersibus eidem dicitur esse re-
sponsum:

'Hic rem Romanam magno turbante tumultu Verg. VI 857—58
sistet eques, sternet Poenos Gallumque rebellem.'

et in Gallia quidem eum multas gentes domuisse constat. 5
ipse autem suspicabatur de Seuero sibi praedictum
'Sternet Poenos', quod Septimius Afer esset. fuit et
aliud signum futuri imperii. nam cum Caesareana familia 6
hoc speciale habuerit, ut paruuli domus eius in testudi-
neis alueis lauarentur, nato infantulo testudo ingens patri
eius munere piscatoris adlata est: quod ille homo litte- 7
ratus omen accipiens et testudinem libenter accepit et
eam curari iussit atque infantulo ad excaldationes pueri-

1 meum *BP exc.* 2 rempublicam amet et nos *Mommsenus* 5 litteris ac latinis graecis *P*[1] ac *om. B* 6 inte *BP exc. om. M* tum *scripsi* superbiam *BP exc.* superbi *M* superbi. nam *scripsi* 13 quod mirandum fuit cum cornibus *uncis inclusi* 14 appollinis *BP* apollonis *exc.* 15 illis *BP exc.*[1] ille *exc.*[2] *M* illic *scripsi* 16 facto *BP exc.* 18 romamnam *B*[1] tumultus stete (ist) quae sterneret *B* tumultus teteque sternet *P exc.* (*nisi quod in exc.* eques) 19 sterneret *B* 22 sterneret *B*[1] septimus *BP*[1] 24 testudine albeis *BP exc.*[1] 25 alueis *del. Mommsenus*

8 les dicari, nobilitandum etiam hinc sperans. cum rarum
esset, aquilas in his locis uideri, in quibus natus est Albinus, septima eius die hora conuiuii, quod celebritati pueri deputabatur, cum ei fierent nomina, septem aquilae paruulae de nidis adlatae sunt et quasi ad iocum circa cunas pueri constitutae: ne hoc omen pater abnuit, iussit
9 aquilas ali et diligenter curari. accessit omen, quod, cum pueri eius familiae russulis fasciolis inligarentur, quod forte lotae atque udae essent russulae fasciolae, quas mater praegnans parauerat, purpurea matris inligatus est fascea: unde illi ioco nutricis etiam Porfyri nomen indi-
10 tum est. haec atque alia signa imperii futuri fuere. quae qui uolet nosse, Helium Cordum legat, qui friuola super huius modi ominibus cuncta persequitur.

6 Adulescens igitur statim se ad militiam contulit atque Antoninus per Lollium Serenum et Baebium Maecianum et Ceionium Postumianum suos adfines innotuit.
2 egit tribunus equites Dalmatas; egit et legionem quartanorum et primanorum; Bithynicos exercitus eo tempore
3 quo Auidius rebellabat fideliter tenuit. dein per Commodum ad Galliam translatus, in qua fusis gentibus Transrenanis celebre nomen suum et apud Romanos et apud
4 barbaros fecit. quibus rebus accensus Commodus Caesareanum ei nomen obtulit et dandi stipendii facultatem
5 et pallii coccini utendi. quibus omnibus ille prudenter abstinuit dicens, Commodum quaerere qui aut cum eo
6 perirent, aut quos cum causa ipse posset occidere. quaesturae gratia illi facta est. qua concessa aedilis non am-

1 etiam *BPM fort.* eum. 3 diei *BPM em. C* conuiuii — deputabatur *del. Mommsenus* conuiuio *M* 4 cum] cuni *B* eis *BP exc.* 6 nec *M* 8 fassiolis *BP* 10 praegnas *P*[1] inlitus *P*[1] 11 fascia *exc.*[2] *M* fascea inl. est fascea *B* 14 hominibus *BP exc.*[1] prosequitur *P*[3] 16 lollum *B*[1] loli-lum *B*[2] mezianum *B* mecianum *P exc.* Matianum *M* 17 zeionium *B* 18 legione *BP*[1] 19 bytinicos *BP exc.* Bithanicos *M* Britannicos *S* eorum *B* 20 quod *BP exc.* 21 translatis *B*[1] fusis fugentibus *BP* f. fugientibus *M* fusis gentibus *scripsi* 22 celebem *P*[1] celebrem *B* 25 palli *P*[1] coccinii *exc.*[1] coccinei *exc.*[2]

plius quam decem diebus fuit, quod ad exercitum festino
mitteretur. dein praeturam egit sub Commodo famosissi- 7
mam. nam eiusdem ludis Commodus et in foro et in
theatro pugnas exhibuisse perhibetur. consul a Seuero 8
declaratus est eo tempore quo illum sibi parauerat *et* Pe-
scennium subrogare.

Ad imperium uenit natu iam grandior et maior Pe- 7
scennio Nigro, ut Seuerus ipse in uita sua loquitur. sed 2
uicto Pescennio, cum et filiis suis imperium seruare cu-
peret et ingentem senatus amorem circa Clodium Albi-
num uideret, quod esset uir antiquae familiae, litteras ad
eum per quosdam summi amoris ac summae adfectionis
misit, quibus hortabatur, ut, quoniam occisus esset Pe-
scennius Niger, ipse cum eo fideliter rem p. regeret.
quarum exemplum hoc esse Cordus ostendit: „Imperator 3
Seuerus Augustus Clodio Albino Caesari, fratri amantis-
simo et desiderantissimo, salutem. Victo Pescennio litte- 4
ras Romam dedimus, quas senatus tui amantissimus li-
benter accepit. te quaeso, ut eo animo rem p. regas quo
dilectus es frater animi mei, frater imperii. Bassianus et
Geta te salutant. Iulia nostra et te et sororem salutat. 5
infantulo tuo Pescennio Princo munera digna suo loco
tuoque mittemus. Tu uelim exercitus rei p. ac nobis re- 6
tentes, mi unanime, mi carissime, mi amantissime.“ Et 8
has quidem litteras missis stipatoribus fidelissimis dedit,
quibus praecepit, ut epistulam publice darent, postea
uero dicerent, se uelle pleraque occulte suggerere quae
ad res bellicas pertinerent et ad secreta castrorum atque
aulicam fidem; ubi uero in secretum uenissent quasi
mandata dicturi, quinque ualidissimi eum interimerent
gladiolis infra uestem latentibus. nec illorum quidem 2

1 festinanter *M* 2 famissimam *B* 5 declaratur *BP* parauerat pescennio *BPM* et Pescennium *scripsi* 6 subrogaret BP^1 7 natura *B* natu iam *M* 8 loquitur *BP* testatur *M* 10 uoluntatem s. maiorum *M* 11 antiquus *B* 12 honoris *M* addefectionis P^1 15 corolus *B* 20 delectus *Mommsenus* me *B* 22 Prineo *M* 27 oculte *B* 28 pertinent *B*

fides defuit. nam cum ad Albinum uenissent et epistulam
dedissent, qua lecta cum dicerent quaedam secretius sug-
gerenda et locum semotum ab omnibus arbitris postula-
rent, et cum omnino neminem paterentur ad porticum
longissimam cum Albino progredi ea specie ne mandata
3 proderentur, Albinus intellexit insidias. denique indul-
gens suspicionibus eos tormentis dedit. qui diu primo
pernegarunt sed postea uicti necessitate confessi sunt ea
4 quae Seuerus isdem praeceperat. tunc iam proditis rebus
et apertis insidiis ea quae suspicabatur Albinus clara esse
intellegens exercitu ingenti collecto contra Seuerum at-
9 que eius duces uenit. et primo quidem conflictu habito
contra duces Seueri potior fuit, post autem Seuerus ipse,
cum id egisset apud senatum, ut hostis iudicaretur Albi-
nus, contra eum profectus acerrime fortissimeque pugna-
2 uit in Gallia non sine uarietate fortunae. denique cum
sollicitus augures consuleret, responsum illi est, ut dicit
Marius Maximus, uenturum quidem in potestate eius Al-
binum, sed non uiuum nec mortuum. quod et factum
3 est. nam cum ultimo proelio commissum esset, innume-
ris suorum caesis, plurimis fugatis, multis etiam deditis
Albinus fugit et, ut multi dicunt, se ipse percussit, ut
alii, seruo suo percussus semiuiuus ad Seuerum deductus
4 est. unde confirmatum est augurium quod fuerat ante
praedictum. multi praeterea dicunt, a militibus, cuius
nece a Seuero gratiam requirebant.

5 Fuit Albino unus, ut aliqui dicunt, filius, *ut* Maximus
dicit, duo. quibus primum ueniam dedit, postea uero eos
6 cum matre percussit et in profluentem abici iussit. Ca-
put eius excisum pilo circumtulit Romamque misit, litte-
ris ad senatum datis, quibus insultauit, quod Albinum
tantopere dilexissent, ut eius adfines et fratrem praeci-

1 fidefuit P^1 6 intellegit P^1 *t. I.* 8 penegarunt B^1P^1 pene negarunt B^2 9 hisdem *BP* 18 quidem uenturum *B* 20 cōmisum *B* 23 a seruo *M* 24 augurum *B* 25 cuius] qui eius *C* 26 necem *BP* 27 aliquid *B* ut *addidi* 30 litteras *B* 31 insultabit *BP* insultabat *M* insultauit *scripsi*

pue ingenti honore cumularent. iacuisse ante praetorium 7
Seueri Albini corpus per dies plurimos dicitur usque
ad fetorem, laniatumque a canibus in profluentem ab-
iectum est.

De moribus eius uaria dicuntur. et Seuerus quidem 10
ipse haec de eodem loquitur, ut eum dicat turpem mali-
tiosum inprobum inhonestum cupidum luxuriosum. sed 2
haec belli tempore uel post bellum, quando ei iam uelut
de hoste credi non poterat, cum et ipse ad eum quasi ad 3
amicissimum frequentes miserit litteras, et multi de Al-
bino bene senserint, et Seuerus ipse Caesarem suum
eundem appellari uoluerit et, cum de successore cogita-
ret, hunc primum habuerit ante oculos. Extant praeterea 4
Marci epistulae de hoc eodem, quae testimonium et uir-
tutum eius ferant et morum. quarum unam inserere ad 5
praefectos datam super eius nomine, absurdum non fuit.

„Marcus Aurelius Antoninus praefectis suis salutem. 6
Albino ex familia Ceioniorum, Afro quidem homini sed non
multa ex Afris habenti, Plautilli genero, duas cohortes
alares regendas dedi. est homo exercitatus, uita tristis, 7
grauis moribus. puto eum rebus castrensibus profutu-
rum, certe offuturum non esse satis noui. huic salarium 8
duplex decreui, uestem militarem simplicem, sed loci sui
stipendium quadruplum. hunc uos adhortamini, ut se
rei p. ostentet, habiturus praemium quod merebitur."

Est et alia epistula, qua idem Marcus Auidii Cassii tem- 9
poribus de hoc eodem scripsit, cuius exemplum hoc est:
„Laudanda est Albini constantia, qui grauiter deficientes 10
exercitus tenuit, cum ad Auidium Cassium confugerent.
et nisi hic fuisset, omnes fecissent. habemus igitur ui- 11
rum dignum consulatu, quem sufficiam in locum Cassi
Papiri, qui mihi exanimis prope iam nuntiatus est. quod 12
interim a te publicari nolo, ne aut ad ipsum Papirium

4 esse *M* 7 luxoriosum *BP* 9 cred P^1 10 miset lit et multi P^1 11 senserunt P^2 13 occulos *B* 15 inferere B^1P^1 17 praefectus BP^1 19 multo *BP t. I.* duos *BP* 22 esse non *BP* 23 *post* sui *distinguit S* 25 ostente et B^1 ostentet et P^1 30 defecissent *M*

aut ad eius adfectus perueniat, nosque uideamur in locum
11 uiuentis consulem subrogasse." Et istae igitur epistulae
constantem uirum Albinum fuisse indicant, et illud prae-
cipue quod ad eas ciuitates instaurandas quas Niger ad-
triuerat pecuniam misit, quo facilius sibi earum accolas
2 conciliaret. Gulosum eum Cordus, qui talia persequitur
in suis uoluminibus, fuisse dicit, et ita quidem ut pomo-
rum tantum hauserit quantum ratio humana non patitur.
3 nam et quingentas ficus passarias, quas Graeci callistru-
thias uocant, ieiunum comedisse dicit et centum persica
Campana et melones Ostienses decem et uuarum Labica-
narum pondo uiginti et ficedulas centum et ostrea qua-
4 dringenta. uini sane parcum fuisse dicit; quod Seuerus
5 negat, qui eum adserit ebrium etiam in bello fuisse. cum
suis etiam numquam conuenit uel propter uinolentiam, ut
6 dicit Seuerus, uel propter morum acrimoniam. uxori
odiosissimus fuit, seruis iniustus, atrox circa militem.
nam saepe etiam ordinarios centuriones, ubi causae qua-
litas non postulabat, in crucem sustulit. uerberauit certe
7 uirgis saepissime neque umquam delictis pepercit. in
uestitu nitidissimus fuit, in conuiuio sordidissimus et soli
studens copiae, mulierarius inter primos amatores, auer-
sae Veneris semper ignarus et talium persecutor, agrico-
8 lendi peritissimus, ita ut etiam Georgica scripserit. Mi-
lesias nonnulli eiusdem esse dicunt, quarum fama non
ignobilis habetur, quamuis mediocriter scriptae sint.
12 A senatu tantum amatus est quantum nemo princi-
pum, in odium speciatim Seueri, quem uehementer ob

2 consulis *P* 3 constat eum *B cod. Laurent. plut. LXIII cod. 31. Riccardianus* testantur eum *PM* constantem *scripsi cf. c. 10, 10* (*Iordan*) Albinum uirum utilem fuisse *M* fuissent *BP cod. Laur.* fuissent *cod. Riccard.* 4 ad *om. B* (*addunt cod. Laur. s. s., cod. Riccard.*) 6 gylosum BP^1 prosequitur P^3 8 auxerit *BP* oratio BP^1 9 callistrutias *BP*(*M*) 11 lauicanarum *BPM* 15 et *BP* ei *Mommsenus* coenauit *M* 16 morumui BP^1 *exc.* 17 seruiis *B* 19 postulabit BP^1 20 ne quemquam *B* nequē nquam *P* (*alterum* n *erasum*) nec cuiusquam *exc.*[2] 24 melesias *BPM* 26 mediter *B* medíriter P^1 (*c.* P^3) *exc.*[1]

crudelitatem oderant senatores. denique uicto eo plu- 2
rimi senatores a Seuero interfecti sunt, qui eius partium
uel uere fuerant uel esse uidebantur. denique cum apud 3
Lugdunum eundem interfecisset, statim litteras requiri
iussit, ut inueniret uel ad quos ipse scripsisset, uel qui
ad eum rescripsissent, omnesque illos quorum epistulas
repperit hostes iudicari a senatu fecit; nec his pepercit, 4
sed et ipsos interemit et bona eorum proposuit atque in
aerarium publicum rettulit. Extat epistula Seueri, quae 5
ostendit animum suum, missa ad senatum, cuius hoc
exemplum est: „Nihil mihi grauius potest euenire, p. c., 6
quam ut uestrum iudicium Albinus haberet potius quam
Seuerus. ego frumenta rei p. detuli, ego multa bella pro 7
re p. gessi, ego populo Romano tantum olei detuli quan-
tum rerum natura uix habuit. ego interfecto Pescennio
Nigro uos a malis tyrannicis liberaui. magnam sane 8
mihi reddidistis uicem, magnam gratiam: unum ex Afris
et quidem Hadrumetinis fingentem, quod de Ceioniorum
stemmate sanguinem duceret, usque adeo extulistis, ut
eum principem habere uelletis me principe, saluis liberis
meis. defuitne quaeso tanto senatu quem amare debere- 9
tis, qui uos amaret? huius fratrem honoribus extulistis,
ab hoc consulatus, ab hoc praeturas, ab hoc speratis cu-
iusuis magistratus insignia. non eam gratiam mihi red- 10
ditis quam maiores uestri contra Pisonianam factionem,
quam item pro Traiano, quam nuper contra Auidium Cas-
sium praestiterunt: fictum illum et ad omnia mendacio-
rum genera paratum, qui nobilitatem quoque mentitus
est, mihi praeposuistis. quin etiam audiendus in senatu 11
fuit Statilius Corfulenus, qui honores Albino et eius fra-
tri decernendos ducebat, cui hoc superfuit, ut de me ille
decerneret homo nobilis et triumphum. maior fuit dolor, 12
quod illum pro litterato laudandum plerique duxistis,

4 inquiri iussit ut *M* 8 emit B^1 interemit B^2 13 rep. BP^1 belli B^1 14 re p.] rp̃ *BP* (*fort.* pop. Rom.) 16 malas B^1 milis P^1 20 uelitis *M* 29 praeposuitus B^1 30 et ius fr. P^1 32 nobilis *supplicationes* et triumphum *Mommsenus* ad triumphum *M*

cum ille neniis quibusdam anilibus occupatus inter Mile-
sias Punicas Apulei sui et ludicra litteraria consenesce-
13 ret.“ Hinc apparet, quanta seueritate factionem uel
14 Pescennianam uel Clodianam uindicauerit. quae quidem
omnia in uita eius posita sunt. quae qui diligentius scire
uelit, legat Marium Maximum de Latinis scriptoribus, de
Graecis scriptoribus Herodianum, qui ad fidem pleraque
dixerunt.

13 Fuit statura procerus, capillo renodi et crispo, fronte
lata et candore mirabili, ut plerique putent, quod ex eo
nomen acceperit, uoce muliebri et prope ad eunuchorum
sonum, motu facili, iracundia graui, furore tristissimo, in
luxurie uarius, nam saepe adpetens uini, frequenter abs-
2 tinens. armorum sciens prorsus, ut non male sui tem-
poris Catilina diceretur.

3 Non ab re esse credimus causas ostendere quibus
4 amorem senatus Clodius Albinus meruerit: cum Britta-
nicos exercitus regeret iussu Commodi atque illum in-
teremptum adhuc falso comperisset, cum sibi ab ipso
Commodo Caesareanum nomen esset delatum, processit
5 ad milites et hac contione usus est: „Si senatus p. R.
suum illud uetus haberet imperium, nec in unius pote-
state res tanta consisteret, non ad Vitellios neque ad Nerones
neque ad Domitianos publica fata uenissent, in imperio
consulari nostrae illae gentes Ceioniorum Albinorum
Postumiorum, de quibus patres uestri, qui et ipsi ab auis
6 suis audierant, multa didicerunt. et certe Africam Ro-
mano imperio senatus adiunxit, Galliam senatus subegit
et Hispanias, orientalibus populis senatus dedit leges,
Parthos temptauit senatus; subegisset, nisi tam auarum
principem Romano exercitui fortuna rei p. tunc dixisset.

6 de graecis Herod. *M* 10 lato *B*[1] et ut *BPM* et *deleui* putant *M exc.*[2] quod *om. M* 11 eununchorum *BP t. I.* 12 sone *B*[1] iracundiam *BP*[1] *exc.* 13 luxorie *B* luxuria *M* uarium *BP exc.* 14 strenuus prorsus *M* 24 uenissent *essent* in imp. *Momms.* 27 dididerunt *Obr.* 29 et *ante* Hisp. *om. BP* subegit *B*[1] dedit *B*[2] 30 et subegisset *M* nisi tam] st *BP exc.* 31 dixisse *BP exc.* dedisset *M*

Brittanias Caesar subegit, certe senator, nondum tamen 7
dictator. hic ipse Commodus quanto melior fuisset, si
timuisset senatum? et usque ad Neronem quidem sena- 8
tus auctoritas ualuit, qui sordidum et inpurum principem
damnare non timuit, cum sententiae in eum dictae sint,
qui uitae necisque potestatem atque imperium tunc tene-
bat. Quare, conmilitones, ego Caesareanum nomen, 9
quod mi Commodus detulit, nolo. di faxint, ut ne alii
quidem uelint. senatus imperet, prouincias diuidat, se- 10
natus nos consules faciat. et quid dico senatus? nos
ipsi et patres uestri; eritis enim ipsi senatores."

Haec contio uiuo adhuc Commodo Romam delata est. 14
quae Commodum in Albinum exasperauit, statimque suc-
cessorem misit Iunium Seuerum, unum ex contubernali-
bus suis. senatui autem tantum placuit, ut miris adcla- 2
mationibus absentem eum ornaret et uiuo Commodo et
deinceps interempto, ita ut nonnulli etiam Pertinaci auc-
tores fuerint, ut eum sibi socium adsisceret, apud Iu-
lianum de occidendo Pertinace ipsius plurimum auctoritas
ualuerit. ut autem hoc uerum intellegatur, epistulam 3
Commodi ad praef. praet. suos datam inserui, qua de oc-
cidendo Albino significauit suam mentem:

„Aurelius Commodus suis praefectis salutem. 4

Audisse uos credo, primum fictum esse, quod ego
meorum consilio interfectus essem, deinde contionem
Clodii Albini apud milites meos habitam, qua se multum
senatui commendat, idque, quantum uidemus, non frustra.
nam qui principem unum in re p. negat esse debere qui- 5
que adserit a senatu oportere totam rem p. regi, is per
senatum sibi petit imperium. Cauete igitur diligentis-

1 caes. P^1 4 sordium P^1 6 tenebant *BP exc.* 7 Caesareum *M* 8 mihi P^2M difitxint *exc.*[1] defixerit *exc.*[2] 9 pronuntias *B* 10 quod *BP exc. M* 21 occidendi BP^1 *exc.* 22 Albino] iuliano *BP exc. M* 23 seuerus *BPM* suis *ci. C* Seuerus *del. Mommsenus* 25 in eorum *B exc.* 26 habita BP^1 *exc.* qui *BPM* qua *Iord.* 28 *post* unum *in exc. deest* in rem p. *spatio nouem litterarum uacuo relicto*

sime; iam enim hominem scitis uobis militibus populoque uitandum."

6 Has litteras cum Pertinax inuenisset, in Albini odium publicare studuit. quare Albinus occidendi Pertinacis Iuliano auctor fuit.

4 publicasse tu id *BP exc.*[1] publicare studuit *exc.*[2] publicauit *M* 8 uita clodi albini iuli capitolini explicit *B*[2]*P* (iuli *B*[1]) [*sequitur in B et P Alexander Seuerus*]

ANTONINVS CARACALLVS

AELII SPARTIANI

Ex duobus liberis, quos Septimius Seuerus reliquid 1
Getam et Bassianum *Antoninos*, quorum unum exercitus
alterum pater dixit, Geta hostis est iudicatus, Bassianus
autem optinuit imperium. de cuius maioribus frustra pu- 2
tamus iterandum, cum omnia in Seueri uita satis dicta
sint. huius igitur pueritia blanda, ingeniosa, parentibus 3
adfabilis, amicis parentum iucunda, populo accepta, grata
senatui, ipsi etiam ad amorem conciliandum salutaris fuit.
non ille in litteris tardus, non in beniuolentis segnis, non 4
tenax in largitate, non lentus in clementia, sed sub paren-
tibus, uisus. denique, si quando feris obiectos damnatos 5
uidit, fleuit aut oculos auertit. quod populo plus quam ama-
bile fuit. septennis puer, cum conlusorem suum puerum 6
ob Iudaicam religionem grauius uerberatum audisset, neque
patrem suum neque patrem pueri uelut auctores uerbe-
rum diu respexit. Antiochensibus et Byzantiis inter- 7
uentu suo iura uetusta restituit, quibus iratus fuit Seue-

1 incipit antoninus caracallus *BP* Antoninus Caracalla [*sic semper*] Aelii Spartiani *M* 3 libris *B* 4 Antoninos *addidit Richter in mus. Rh. n. VII p. 27* 5 bassianum *BPM* Bassianus *scripsi* (*Iord.*) 6 optinuit se BP^1 optinuisse B^2P^2 optinuit s(enatus) c(onsulto) *Mommsen. an* optinuit reip.? imperium constat *M* 11 signis BP^1 14 uidit *om.* P^1 15 consusorem B^1 16 uerbtum P^1 17 uel *BPM em. C* 17 anthiocensibus *BP*

rus, quod Nigrum iuuerant. Plautiani odium crudelitatis
8 causa concepit. quod a parentibus gratia sigillariorum
acceperat, id uel clientibus uel magistris sponte donauit.
2 sed haec puer. egressus uero pueritiam seu patris monitis
seu calliditate ingenii siue quod se Alexandro Magno Mace-
doni aequandum putabat, restrictior grauior, uultu etiam
truculentior factus est, prorsus ut eum quem puerum
2 scierant multi esse non crederent. Alexandrum Magnum
eiusque gesta in ore semper habuit. Tiberium et Syllam
3 in conuentu plerumque laudauit. patre superbior fuit;
fratrem magna eius humilitate despexit.
4 Post patris mortem in castra praetoria pergens apud
milites conquestus est, circumueniri se fratris insidiis, at-
que ita fratrem in Palatio fecit occidi. eius corpus sta-
5 tim cremari praecepit. dixit praeterea in castris, fratrem
sibi uenenum parasse, matri eum inreuerentem fuisse;
6 egitque publice is gratias qui eum occiderunt. addidit
7 denique his quasi fidelioribus erga se stipendium. pars
militum apud Albam Getam occisum aegerrime accepit, di-
centibus cunctis, duobus se fidem promisisse liberis Se-
8 ueri, duobus seruare debere, clausisque portis diu impe-
rator non admissus nisi delenitis animis, non solum que-
rellis de Geta et criminationibus editis sed inormitate sti-
pendii militibus, ut solet, placatis, atque inde Romam
9 redit. tunc sub ueste senatoria loricam habens cum arma-
tis militibus curiam ingressus est. hos in medio inter
subsellia duplici ordine conlocauit et sic uerba fecit.
10 questus est de fratris insidiis inuolute et incondite ad
11 illius accussationem, sui *uero excussationem*. quod qui-
dem nec senatus libenter accepit, cum ille dixisset, fratri

1 plautini *BPM* 2 qui *BP* quae *M* quod *scripsi* (*Iord.*) sigallariorum accerat *BP* 4 monitus *BP* 5 macedoniae *BPM* 8 scirent *M* 9 tyberium *BP* 10 patris B^1P patri B^2M 16 inrentem B^1P inferentem B^2 17 his *BPM* 18 hos P^1 quos *BP* qui f. erga erant se stip. *M* quasi *scripsi* 19 ociosum *B* 20 ducibus *P* (ci *in ras.*) promisse P^1 25 habetis *B* 28 quaesitus BP^1 inuoluntate BP^1 29 acusationem *P* uero excusationem *om.* BP^1 *add.* P^3MV 30 cumque B^1

se omnia permisisse, fratrem ab insidiis liberasse, et il-
lum tamen sibi grauissimas insidias fecisse nec uicem
amori reddidisse fraterno. Post hoc relegatis deportatis- 3
que reditum in patriam restituit. inde ad praetorianos
processit et in castris mansit. altera die Capitolium petit, 2
eos quos occidere parabat adfabiliter est adlocutus inni-
tensque Papiniano et Ciloni ad Palatium redit. cum flen- 3
tem matrem Getae uidisset aliasque mulieres post necem
fratris, mulieres occidere conatus est, sed ob hoc reten-
tus, *ne* augeretur fratris occisi crudelitas. Laetum ad 4
mortem coegit misso a se ueneno: ipse enim inter suasó-
res Getae mortis primus fuerat, qui et primus interemp-
tus est. ipse mortem eius saepissime fleuit. multos, qui 5
caedis eius conscii fuerant, interemit. eum qui imaginem
eius honorauit *** post hoc fratrem patruelem Afrum, cui 6
pridie partes de cena misèrat, iussit occidi. qui cum se 7
praecipitasset percussorum timore et ad uxorem crure
fracto erepisset, tamen per ludibrium percussoribus de-
prehensus est et occisus. occidit etiam Pompeianum, 8
Marci nepotem, ex filia natum et ex Pompeiano, cui nupta
fuèrat Lucilla post mortem Veri imperatoris, quem et
consulem bis fecerat et omnibus bellis praeposuerat, quae
grauissima tunc fuerunt, et ita quidem ut uideretur a
latronibus interemptus. Dein in conspectu eius Papinia- 4
nus securi percussus a militibus et occisus est. quo fa-
cto percussori dixit: 'Gladio te exsequi oportuit meum
iussum'. occisus est etiam eius iussu Patruinus ante 2
templum diu Pii, tractaque sunt eorum per plateam ca-
dauera sine aliqua humanitatis reuerentia. filium etiam
Papiniani, qui ante triduum quaestor opulentum munus

1 permisse BP^1 2 sibi] si in *B* 3 religatis *BP* 6 locutus *BPM* 7 papiano *BP* Giloni *M* 10 ne *om.* BP^1 (*add.* P^3M) 14 eumque et imag. *M* 15 *post* honorauit *lacunam significaui* honorabit *BP* 17 percussurum *BP* 18 erepsisset *M* per latebram *Mommsen. ego conieci* tamen percussoribus deprehensus est et per ludibrium occisus 21 lucillam BP^1 24 papianus BP^1 26 iussit B^1 patrous *BP* Petronius *M em. Borghesi memor. dell' instit. p. 271* 29 autem *M* 30 papiani BP^1 *c.* P^3

ediderat, interemit. isdem diebus occisi sunt innumeri,
qui fratris eius partibus fauerant. occisi etiam liberti,
4 qui Getae administrauerant. caedes deinde in omnibus
locis. et in balneis facta caedes, occisique nonnulli etiam
cenantes, inter quos etiam Sammonicus Serenus, cuius
5 libri plurimi ad doctrinam extant. in summum discrimen
etiam Cilo iterum praefectus et consul uenit ob hoc quod
6 concordiam inter fratres suaserat. et cum idem Cilo sub-
lata ueste senatoria nudis pedibus ab urbanicianis rap-
7 tus esset, Antoninus seditionem conpressit. multas prae-
terea postea caedes in urbe fecit, passim raptis a militi-
bus nonnullis hominibus et occisis, quasi seditionem
8 uindicans. Heluium Pertinacem, suffectum consulem,
9 ob hoc solum quod filius esset imperatoris occidit. ne-
que cessauit umquam sub diuersis occasionibus eos inter-
10 ficere, qui fratris amici fuissent. saepe in senatum saepe
in populum superbe inuectus est aut edictis propositis
aut orationibus editis, Syllam se etiam ostendens fu-
turum.

5 His gestis Galliam petit atque ut primum in eam ue-
2 nit, Narbonensem proconsulem occidit. cunctis deinde
turbatis qui in Gallia res gerebant odium tyrannicum me-
ruit, quamuis aliquando fingeret et benignum, cum esset
3 natura truculentus. et cum multa contra homines et
contra iura ciuitatum fecisset, morbo inplicitus grauiter
laborauit. circa eos qui eum curabant crudelissimus fuit.
4 dein ad orientem profectionem parans omisso itinere in
Dacia resedit. circa Retiam non paucos barbaros intere-
mit militesque suos quasi Syllae milites et cohortatus est
5 et donauit. <Deorum sane se nominibus appellari uetuit,
quod Commodus fecerat, cum illi eum, quod leonem ali-
6 asque feras occidisset, Herculem dicerent. et cum Ger-
manos subegisset, Germanum se appellauit uel ioco uel

1 hisdem *BP* 2 fuerant *B* liberte *B* 3 aedes *B* administrauerant aedes *Iord.* 4 factae *P* 7 chilo (*bis*) *BPM* 9 rapius esset ab antoninus B^1 23 se ben. *M* 27 omiso *B* 31 quod *om.* BP^1 illi *uix sanum. fort.* aulici eum] cum B^1P 33 Germanicum *M*

serio, ut erat stultus et demens, adserens, si Lucanos ui-
cisset, Lucanicum se appellandum.> <Damnati sunt eo 7
tempore qui urinam in eo loco fecerunt in quo statuae
aut imagines erant principis, et qui coronas imaginibus
eius detraxerunt, ut alias ponerent, damnatis et qui re-
media quartanis tertianisque collo adnexa gestarunt.> Per 8
Thracias cum praef. praet. iter fecit. inde cum in Asiam
traiceret, naufragii periculum adit antemna fracta, ita ut
in scafam cum protectoribus uix descenderet. unde in
triremem a praef. classis receptus euasit. <Excepit apros 9
frequenter, contra leonem etiam stetit. quo etiam mis-
sis ad amicos litteris gloriatus est seque ad Herculis uir-
tutem accessisse iactauit.>

Post hoc ad bellum Armeniacum Parthicumque con- 6
uersus ducem bellicum, qui suis competebat moribus,
fecit. inde Alexandream petit, in gymnasium populum 2
conuocauit eumque obiurgauit; legi etiam ualidos ad mi-
litiam praecepit. eos autem quos legerat occidit exemplo 3
Ptolomaei Euergetis qui octauus hoc nomine appellatus
est. dato praeterea signo militibus, ut hospites suos oc-
ciderent, magnam caedem Alexandreae fecit. Dehinc per 4
Cadusios et Babylonios ingressus tumultuarie cum Par-
thorum satrapis manum contulit, feris etiam bestiis in ho-
stes inmissis. datis ad senatum quasi post uictoriam lit- 5
teris Parthicus appellatus est; nam Germanici nomen
patre uiuo fuerat consecutus. deinde cum iterum uellet 6
Parthis bellum inferre atque hibernaret Hedessae atque
inde Carras Luni dei gratia uenisset, die natali suo, octauo
idus Apriles, ipsis Megalensibus, cum ad requisita natu-
rae discessisset, insidiis a Macrino praef. praet. positis,

5 damnati sunt et *M* 6 tertianque P^1 adnexa.runt B^1 iesta *interposuit* B^2 gestarent *PM* 7 praet. in fecit *BP* 8 atemna *B* ãtemna *P* 9 ita *BP om. M* uix *scripsi* in *om.* B^1 10 afros *BP* 11 quando *BP* 13 accessisse se *BPM* 19 ptholomei *B* euergetes B^1 euergitis P^1M 22 Gadusios fines *M* babilonios *BP* 25 germani B^1 27 hibernare thedesse *B* hibernare thędessae P^1 hibernaret hed. P^2 hybernare aedesse *M* 28 uini B^1 natalis sui *BPM em. Iord.* octabu B^1 octauu P^1 octaba B^2

7 qui post eum inuasit imperium, interemptus est. Conscii
caedis fuerunt Nemesianus et frater eius Apollinaris Re-
cianusque, qui praefectus legionis secundae Parthicae
militabat et qui equitibus extraordinariis praeerat, non
ignorantibus Marcio Agrippa, qui classi praeerat, et prae-
terea plerisque officialium inpulsu Martialis.

7 Occisus est autem in medio itinere inter Carras et
Hedessam, cum leuandae uesicae gratia ex equo descen-
disset atque inter protectores suos, coniuratos caedis,
2 ageret. denique cum illum in equum strator eius leua-
ret, pugione latus eius confodit, conclamatumque ab
omnibus est, id Martialem fecisse.

3 Et quoniam dei Luni fecimus mentionem, sciendum,
doctissimis quibusque id memoriae traditum atque ita
nunc quoque a Carrenis praecipue haberi, ut qui Lunam
femineo nomine ac sexu putauerit nuncupandam is addic-
4 tus mulieribus semper inseruiat; qui uero marem deum
esse crediderit, is dominetur uxori neque ullas muliebres
5 patiatur insidias. unde, quamuis Graeci uel Aegyptii eo
genere quo feminam hominem etiam Lunam deum dicant,
mystice tamen deum dicunt.

8 Scio de Papiniani nece multos ita in litteras rettulisse,
ut caedis non adsciuerint causam, aliis alia referentibus;
sed ego malui uarietatem opinionum edere quam de
2 tanti uiri caede reticere. Papinianum amicissimum fu-
isse imperatori Seuero et, ut aliqui loquuntur, adfinem
3 etiam per secundam uxorem, memoriae traditur; et huic
praecipue utrumque filium a Seuero commendatum, eum-
que cum Seuero professum sub Scaeuola et Seuero in

2 Reanusque *M* 6 marcialis *BPM* 8 uessicae *BP* 12 marcialem *BPM* 15 abheri *B* 16 nuncupandum is addictis *B*[1] 17 semper *om. B* inseruit at qui uero *BPM* inseriuat qui uero *scripsi* (*Iord.*) 18 ullos *B* 20 hominem *et* deum (*post* Lunam) *del. Iord.* 22 retulisse *B* 24 ueritatem *BPM em. C* 25 papiniani *BP*[1] 26 et *om. BP*[1] *add. P*[2]*M* 27 traditur — commendatum *om. B*[1] *add. B*[2] 28 eumque — successisse *om. BP*[1] *add. P*[2] *uersuum ordo mihi esse confusus uidetur ueriorque hice:* Papinianum amicissimum fuisse imp. Seuero || eumque cum Seuero professum sub Scaeuola et

aduocatione fisci successisse, atque ob hoc concordiae
fratrum Antoninorum fauisse; egisse quin etiam, ne oc- 4
cideretur, cum iam de insidiis eius Bassianus quereretur;
atque ideo una cum is qui fautores fuerant Getae a mili-
tibus non solum permittente uerum etiam suadente Anto-
nino occisum. multi dicunt, Bassianum occiso fratre illi 5
mandasse, ut et in senatu pro se et apud populum faci-
nus dilueret, illum autem respondisse, non tam facile
parricidium excusari posse quam fieri. est etiam haec 6
fabella, quod dictare noluerit orationem qua inuehendum
erat in fratrem, ut causa eius melior fieret qui occiderat;
illum autem negantem respondisse, illud esse parrici-
dium aliud accussare innocentem occisum. sed hoc om- 7
nino non conuenit: nam neque praef. poterat dictare
orationem, et constat, eum quasi fautorem Getae occisum.
et fertur quidem Papinianus, cum raptus a militibus ad 8
Palatium traheretur occidendus, praediuinasse dicens,
stultissimum fore qui in suum subrogaretur locum, nisi
adpetitam crudeliter praefecturam uindicaret. quod fac- 9
tum est: nam Macrinus *Antoninum* occidit, ut supra ex-
posuimus. qui cum filio factus in castris imperator filium 10
suum, qui Diadumenus uocabatur, Antoninum uocauit, id-
circo quod a praetorianis multum Antoninus desideratus est.
Bassianus uixit annis quadraginta tribus. imperauit 9
annis sex. publico funere elatus est. Filium reliquid, qui 2
postea et ipse Marcus Antoninus Heliogabalus dictus est;
ita enim nomen Antoninorum inoleuerat, ut uelli ex ani-
mis hominum non posset, quod omnium pectora uelut

Seuero in aduocatione fisci successisse || et, ut aliqui loquuntur, adfinem etiam p. s. u. memoriae traditur, et huic praecipue utrumque filium a Seuero commendatum || atque ob hoc concordiae fratrum Antoninorum fauisse 1 concordia *PV* concordiam *M* 2 fuisse *BPVM em. S* 4 his *BPM* faustores B^1P 5 permittentem *BPV* 7 per *BPM em. S* 10 fauella BP^1 11 occideret *BPM em. Vrs.* 12 aliud *BPM* illud *em. S* est *M* 13 accusare *P* hec B^1 15 quisi *BP* occisu *B* 17 dicentem *BPM* dicens *scripsi* 18 stultissime B^1 20 macrinum B^2 Antoninum *om. BPMV add. Erasmus* 22 uocatur *BP* uocatus *M* 26 est dictus *M*

3 Augusti nomen obsederat. Fuit male moratus et patre
duro crudelior. auidus cibi, uini etiam adpetens, suis
odiosus et praeter milites praetorianos omnibus castris
4 exosus. prorsus nihil inter fratres simile. Opera Ro-
mae reliquid thermas nominis sui eximias, quarum cel-
lam solearem architecti negant posse ulla imitatione qua
5 facta est fieri. nam et ex aere uel cypro cancelli subter-
positi esse dicuntur, quibus cameratio tota concredita est,
et tantum est spatii, ut id ipsum fieri negent potuisse
6 docti mechanis. reliquid et porticum patris nomine, quae
7 gesta illius contineret et triumphos et bella. ipse Cara-
calli nomen accepit a uestimento, quod populo dederat,
8 demisso usque ad talos. quod ante non fuerat. unde ho-
dieque Antoninianae dicuntur caracallae huiusmodi, in
9 usu maxime Romanae plebis frequentatae. idem uiam
nouam muniuit, quae est sub eius thermis, Antoninianis
scilicet, qua pulchrius inter Romanas plateas non facile
10 quicquam inuenias. Sacra Isidis Romam deportauit et
templa ubique magnifica eidem deae fecit. sacra etiam
maiore reuerentia celebrauit, quam ante celebrabantur.
11 in quo quidem mihi mirum uidetur, quemadmodum sa-
cra Isidis primum per hunc Romam uenisse dicantur,
cum Antoninus Commodus ita ea celebrauerit ut et Anu-
bin portaret et pausas ederet; nisi forte iste addidit ce-
12 lebritati, non eam primus inuexit. Corpus eius Antonino-
rum sepulchro inlatum est, ut † ea sedes reliquias eius
acciperet quae nomen addiderat.

10 Interest scire, quemadmodum nouercam suam Iuliam
2 uxorem duxisse dicatur. quae cum esset pulcherrima et
quasi per neglegentiam se maxima corporis parte nudas-
set, dixissetque Antoninus 'Vellem, si liceret', respon-
disse fertur: 'Si libet, licet. an nescis, te imperatorem

1 aug *BP* morigeratus *M* 6 soliarem *S* 7 ex patre *BP* superpositi *BPM em. C* 9 negant potuissent *BP* 13 demiso *B* 19 magnifice idem *BP* eidem *M* 21 quemammodum *P* 23 anobin *BP*[1] 26 ea sedes *mihi uidetur corruptum* 32 temperatorem *B*

esse et leges dare, non accipere?" quo audito furor in- 3
conditus ad effectum criminis roboratus est nuptiasque
eas celebrauit quas, si sciret se leges dare uere, solus
prohibere debuisset. matrem enim (non alio dicenda erat 4
nomine) duxit uxorem et ad parricidium iunxit incestum,
si quidem eam matrimonio sociauit cuius filium nuper oc-
ciderat.

Non ab re est etiam diasyrticum quiddam in eum dic- 5
tum addere. nam cum Germanici et Parthici et Arabici 6
et Alamannici nomen adscriberet (nam Alamannorum
gentem deuicerat) Heluius Pertinax, filius Pertinacis, di-
citur ioco dixisse: „Adde, si placet, etiam Geticus Maxi-
mus", quod Getam occiderat fratrem, et Gothi Getae di-
cerentur, quos ille, dum ad orientem transit, tumultuariis
proeliis deuicerat.

Occidendi Getae multa prodigia extiterunt, ut in uita 11
eius exponemus. nam quamuis prior ille e uita excesse- 2
rit, nos tamen ordinem secuti sumus, ut qui et prior na-
tus est et qui prior imperare coeperat, prior scriberetur.
Eo sane tempore quo ab exercitu appellatus est Augustus 3
uiuo patre, quod ille pedibus aeger gubernare non posse
uideretur imperium, contunsis animis militum et tribuno-
rum Seuerus dicitur animo uolutasse, ut et hunc occide-
ret, nisi repugnassent praefecti eius, grauis uiri. aliqui 4
contra dicunt, praefectos uoluisse id fieri, sed Septimium
noluisse, ne et seueritas illius crudelitatis nomine inqui-
naretur, et, cum auctores criminis milites fuerint, adule-
scens stultae temeritatis poenas lueret tam grauis suppli-
cii titulo, ut a patre uideretur occisus.

Hic tamen omnium durissimus et, ut uno conplecta- 5
mur uerbo, parricida et incestus, patris matris fratris ini-
micus, a Macrino, qui eum occiderat, timore militum et
maxime praetorianorum inter deos relatus est. habet 6
templum, habet salios, habet sodales Antoninianos, qui

3 quasi *BP* 9 Germani *BP* 14 transiit *B*[1] 20 ex-
citu *P*[1] c. *P*[3] 24 pugnassent *BPM* 31 parricidia *BPM*
32 ac max. *M* 33 praetorianum *BPM*

7 Faustinae templum et diuale nomen eripuit, certe templum quod ei sub Tauri radicibus fundauerat maritus, in quo postea filius huius Heliogabalus Antoninus sibi uel Ioui Syrio uel Soli — incertum id est — templum fecit.

4 iouis *BP*[1] 5 antoninus caracallus spartiani expl. *BP*

ANTONINVS GETA

AELII SPARTIANI

Scio, Constantine Auguste, et multos et clementiam 1
tuam quaestionem mouere posse, cur etiam Geta Antoni-
nus a me tradatur. de cuius priusquam uel uita uel nece
dicam, disseram, cur et ipsi Antonino a Seuero patre sit
nomen adpositum. neque enim multa in eius uita dici 2
possunt qui prius rebus humanis exemptus est, quam
cum fratre teneret imperium. Septimius Seuerus quodam 3
tempore cum consuluisset ac petisset, ut sibi indicaretur
quo esset successore moriturus, in somnis uidit Antoni-
num sibi successurum. quare statim ad milites processit 4
et Bassianum, filium maiorem natu, Marcum Aurelium
Antoninum appellauit. cum id fecisset, uel paterna cogi- 5
tatione uel, ut quidam dicunt, a Iulia uxore commonitus,
quae gnara erat somnii, quod minori filio hoc facto ipse
interclusisset aditum imperandi, etiam Getam, minorem
filium, Antoninum uocari iussit. itaque semper ab eo in 6
epistulis familiaribus dictus est, cum si forte abesset,
scriberet: 'Salutate Antoninos filios et successores meos'. 7
sed nihil ualuit patris cautio, nam ei solus ille successit

1 incipit antoninus geta feliciter *BP* Antoninus Geta eiusdem Spartiani *M* ad constantinum aug. *add.* P^3 7 uita *om.* BP^1 12 successorum *B* 14 quod *BPM* cum id *scripsi* et *BPM* uel *scripsi* (*Iord.*) 19 dictus est Antoninus P^3M

qui primus Antonini nomen accepit. et haec de Antonini
nomine.

2 Geta autem dictus est uel a patrui nomine uel aui
paterni, de cuius uita et moribus in uita Seueri Marius
2 Maximus primo septenario satis copiose rettulit. fuit au-
tem Antoninus Geta etiam ob hoc ita dictus quod in
animo habuit Seuerus, ut omnes deinceps principes
quemadmodum Augusti, ita etiam Antonini dicerentur,
idque amore Marci, uel fratrem suum quem dicebat et
cuius philosophiam litterarumque institutionem semper
3 imitatus est. dicunt aliqui, non in Marci honorem tantum
Antonini nomini delatum, cum id Marcus adoptiuum ha-
buerit, sed in eius qui Pius cognominatus est, Hadriani
4 scilicet successoris, et quidem ob hoc quod Seuerum ille
ad fisci aduocationem delegerat ex formularia forensi,
cum ad tantos processus ei patuisset dati ab Antonino
5 primi gradus uel honoris auspicium, simul quod nemo ei
uideretur felicior imperator ad commodandum nomen eo
principe cuius proprium nomen iam per quattuor princi-
6 pes cucurrisset. De hoc eodem Seuerus, gnarus genitu-
rae illius, cuius, ut plerique Afrorum, peritissimus fuit,
7 dixisse fertur: „Mirum mihi uidetur, Iuuenalis amantissi-
mus, Geta noster diuus futurus, cuius nihil imperiale in
genitura uideo.“ erat enim Iuuenalis praef. eius prae-
8 torii. nec eum fefellit. nam Bassianus, cum eum occi-
disset ac uereretur tyrannicam ex parricidio notam audi-
retque, posse mitigari facinus, si diuum fratrem appella-
9 ret, dixisse fertur: „Sit diuus, dum non sit uiuus.“ de-
nique eum inter diuos rettulit atque ideo utcumque redit
cum fama in gratiam parricida.

3 Natus est Geta Seuero et Vitellio conss. Mediolanii,
941/189 etsi aliter alii prodiderunt, VI kal. Iunias ex Iulia, quam

1 antoninus *BP* de *om.* P^1 3 uel a p. BP^1 9 atque *BPM em. S* suum sem BP^1 semet P^3M quem *scripsi* 12 marcum adoptiuus *BP* marcus adoptiuus *M* 13 est *M* sed *BP* 14 successori *BP* 15 formula *M* formulario *uolg.* 18 uidetur *P t. I.* 22 amantissime *M* 26 tyrannicum B^1 natum B^1 natam B^2P 30 cum *om. BPM* 32 alter B^1M

idcirco Seuerus uxorem duxerat quod eam in genitura
habere compererat, ut regis uxor esset, isque priuatus
sed iam optimi in re p. loci. statim ut natus est, nuntia- 2
tum est, ouum gallinam in aula peperisse purpureum.
quod cum allatum Bassianus frater eius accepisset et 3
quasi paruulus adplosum ad terram fregisset, Iulia dixisse
ioco fertur: „Maledicte parricida, fratrem tuum occi-
disti.“ [idque ioco.] quod dictum Seuerus altius quam 4
quisquam praesentium accepit, a circumstantibus autem
postea uelut diuinitus effusum adprobatum est. fuit etiam 5
aliud omen: nam cum in uilla cuiusdam Antonini, plebei
hominis, agnus natus esset, qui uellus in fronte pur-
pureum haberet, eadem die atque hora qua Geta natus
est, audissetque ille ab haruspice, post Seuerum Antoni-
num imperaturum, ac de se ille auguraretur sed tamen
talis fati timeret indicium, ferro eum adegit. quod et 6
ipsum signo fuit, Getam ab Antonino interimendum, ut
postea satis claruit. fuit etiam aliud omen ingens, ut 7
postea exitus docuit huius facinoris quod euenit: nam 8
cum infantis Getae natalem Seuerus commendare uellet,
hostiam popa nomine Antoninus percussit. quod tunc nec 9
quaesitum nec animaduersum, post uero intellectum est.

Fuit adulescens decorus, moribus asperis, sed non 4
impius, † anarbo retractator gulosus cupidus ciborum et
uini uarie conditi. huius illud pueri fertur insigne quod 2
cum uellet partium diuersarum uiros Seuerus occidere
et inter suos diceret „Hostes uobis eripio“, consentiretque
adeo usque Bassianus, ut eorum etiam liberos, si sibi
consuleret, diceret occidendos, Geta interrogasse fertur,
quantus esset interficiendorum numerus; cumque dixis- 3
set pater, ille interrogauit: „Isti habent parentes, habent

7 fertur ioco *M* maledicta *B* 8 idque ioco *del. Iord.* quod *om. M* 10 effosum *BP* effossum *M* 12 tatus B^1P^1 16 tale *BPM em. C* timere BP^1 *corr.* P^3 17 ut postea ingens *BP* ingens postea ut *M* ingens ut postea *scripsi* 24 anarbore tractator *BPM* nario retractator *S* iactator *latere existimat Iord.* 27 dicere *BPM* 29 consularet *BP* consulerent *M* occidendus *B* 31 interrogasse B^1

propinquos?" cum responsum esset habere, ait: „Tum
plures ergo in ciuitate tristes erunt quam laeti, quod ui-
4 cimus." et optinuisset eius sententia, nisi Plautianus
praefectus uel Iuuenalis institissent spe proscriptionum,
ex quibus ditati sunt. his accedebat Bassiani fratris ni-
5 mia crudelitas. qui cum contenderet et diceret quasi
ioco quasi serio, omnes cum liberis occidendos partium
diuersarum, Geta ei dixisse dicitur: „Tu qui nulli parcis,
potes et fratrem occidere." quod dictum eius tunc nihil,
post uero pro praesagio fuit.

5 Fuit in litteris assequendis tenax ueterum scripto-
rum, paternarum etiam sententiarum memor, fratri sem-
per inuisus, matri amabilior quam frater, subbalbe tamen
2 canorus. uestitus nitidi cupidissimus, ita ut pater rideret.
si quid accepit a parentibus, ad suum contulit cultum
3 neque quicquam cuipiam dedit. Post Parthicum bellum
cum ingenti gloria *pater* floreret, Bassiano participi im-
perii appellato Geta quoque Caesaris et Antonini, ut qui-
4 dam dicunt, nomen accepit. Familiare illi fuit has quae-
stiones grammaticis proponere, ut dicerent, singula ani-
5 malia quomodo uocem emitterent, uelut: agni balant,
porcelli grunniunt, palumbes minurriunt, porci grun-
diunt, ursi saeuiunt, leones rugiunt, leopardi rictant, ele-
fanti barriunt, ranae coaxant, equi hinniunt, asini ru-

1 esset *om.* B^1 haberet complures ergo *BP* habere complures plures ergo *M* habere ait complures *Gr.* habere ait: tum plures ergo *scripsi* 6 qua — qua *C prius* quasi *del. Iord.* 7 quasi seuero B^1 9 etiam fratrem *M* 10 post se B^1 *an* postea? 11 et tenax *BPM* et *deleui* (*Iord.*) 13 subalbe B^1 14 patri deret B^1PM diceret B^2 *em. Bernhardy* 15 accipit *BP* praesentibus *BPM em. Musgrauius* 16 particum *BP* 17 pater *om. BPM* bellum pater cum *uolg. posui inter* gloria *et* floreret bassiani B^1 participe *M* 19 hos *B* 22 gruniunt *BP* minarriunt BP^1M minnarriunt P^2 porci grundiunt *om. M* grunniunt *BP* grundiunt *scripsi cum Aldhelmo de re gram. et metr. ap. Mai. auct. class. V p. 569 sq.* (*cf. Reifferscheid. Suet. rel. p. 248*) 23 leones — barriunt *P infra textum* rictant *BPM an* rancant? 24 uarriunt *B* coraxant BP^1 a. ragiunt *BP* rugiunt *M* rudiunt *scripsi cf. Aldhelm. l. s. s.*

diunt, tauri mugiunt, easque de ueteribus adprobare.
Sereni Sammonici libros familiarissimos habuit, quos ille 6
ad Antoninum scripsit. habebat etiam istam consuetudi- 7
nem, ut conuiuia et maxime prandia per singulas litteras
iuberet scientibus seruis, uelut in quo erat anser apruna 8
anas, item pullus perdix pauus porcellus piscis perna et
quae in eam litteram genera edulium caderent, et item
fasianus farrata ficus et talia. quare comis etiam habeba-
tur in adulescentia.

Occiso eo pars militum quae incorrupta erat parrici- 6
dium aegerrime accepit, dicentibus cunctis, duobus se li-
beris fidem promisisse, duobus seruare debere; clausis-
que portis diu non est imperator admissus. denique nisi 2
querellis de Geta editis et animis militum delenitis, inor-
mibus etiam stipendiis datis Romam Bassianus redire non
potuit. post hoc denique et Papinianus et multi alii in- 3
terempti sunt, qui uel concordiae fauerant uel qui par-
tium Getae fuerant, ita ut utriusque ordinis uiri et in
balneo et cenantes et in publico percuterentur, Papinia-
nus ipse securi percussus sit, inprobante Bassiano, quod
non gladio res peracta sit. uentum denique est usque ad 4
seditionem urbanicianorum militum, quos quidem non
leui auctoritate Bassianus conpressit tribuno eorum, ut
alii dicunt, interfecto, ut alii, relegato. ipse autem tan- 5
tum timuit, ut loricam sub lato habens clauo etiam cu-
riam sit ingressus atque ita rationem facti sui et necis
Geticae reddiderit. quo quidem tempore Heluius Perti- 6
nax, qui postea est ab eodem Bassiano interemptus, reci-
tanti Faustino praetori et dicenti „Sarmaticus maximus
et Parthicus maximus“, dixisse dicitur: „Adde et Geti-
cus maximus“, quasi Gothicus. quod dictum altius in 7
pectus Bassiani descendit, ut postea nece Pertinacis est
adprobatum, nec solum Pertinacis sed et aliorum, ut

1 t. rugiunt *BP*[1] 2 sammonii *BP* 8 sarata *M* comes *BP* 16 papianus *BP*[1] 17 fuerant *BPM* 19 balneum *BPM* balneo et *C* 20 percussit *P* 27 eluius *BP* (*bis*) 29 faustum *BPM* 30 particus *BP* 31 in pectus *MP*[3] interreptus *BP*[1] *an* intra pectus? 32 ut *om.* *BP*[1]

8 supra dictum est, passim et inique. Heluium autem etiam
suspectum habuit adfectatae tyrannidis, quod esset in
amore omnium et filius Pertinacis imperatoris. quae res
nulli facile priuato satis tuta est.

7 Funus Getae accuratius fuisse dicitur quam eius qui
2 fratri uideretur occisus. inlatusque est maiorum sepul-
chro, hoc est Seueri, quod est in Appia uia euntibus ad
portam dextra, specie Septizonii exstructum, quod sibi ille
3 uiuus ornauerat. Occidere uoluit et matrem Getae, no-
uercam suam, quod fratrem lugeret, et mulieres, quas
4 post reditum de curia flentes repperit. fuit praeterea
eius inmanitatis Antoninus, ut is praecipue blandiretur
quos ad necem destinabat, ut eius magis blandimentum
5 timeretur quam iracundia. mirum sane omnibus uideba-
tur quod mortem Getae totiens etiam ipse fleret quotiens
nominis eius mentio fieret, quotiens imago uideretur aut
6 statua. uarietas autem tanta fuit Antonini Bassiani, immo
tanta sitis caedis, ut modo fautores Getae, modo inimicos
occideret, quos fors obtulisset. quo facto magis Geta de-
siderabatur.

8 dextram *BPM* dextra *scripsi* (*Iord.*) sepizodii *BP* 12 his *BPM* 13 destinebat *B* 15 ipse etiam *M* 17 inmota s. *BP* 18 sitis] *in P prius* i *in ras.* 20 antoninus geta explicit *BP* [*sequitur in B et P uita Heliogabali*]

OPILIVS MACRINVS

IVLI CAPITOLINI

Vitae illorum principum seu tyrannorum siue Caesa- 1
rum qui non diu imperauerunt in obscuro latent, idcirco
quod neque de priuata eorum uita digna sunt quae di-
cantur, cum omnino ne scirentur quidem, nisi adspiras-
sent ad imperium, et de imperio, quod non diu tenue-
runt, non multa dici possunt: nos tamen ex diuersis hi-
storicis eruta in lucem proferemus, et ea quidem quae
memoratu digna erunt. non enim est quisquam in uita 2
qui non ad diem quodcumque fecerit. sed eius qui uitas
aliorum scribere orditur officium est digna cognitione
perscribere. et Iunio quidem Cordo studium fuit eorum 3
imperatorum uitas edere quos obscuriores uidebat; qui
non multum profecit. nam et pauca repperit et indigna 4
memoratu, adserens, se minima quaeque persequuturum,
quasi uel de Traiano aut Pio aut Marco sciendum sit,
quotiens processerit, quando cibos uariauerit et quando
uestem mutauerit et quos quando promouerit. quae ille 5
omnia exsequendo libros mythistoriis repleuit talia scri-
bendo, cum omnino rerum uilium aut nulla scribenda
sint aut nimis pauca, si tamen ex his mores possint anim-

1 incipit opilius macrinus iuli capitolini feliciter *BP* Opilius Macrinus Iulii Capitolii *M* 8 historiis *M* 11 qui *om. BP* eis *BP t. l.* 14 imperatorem *P*[1] 16 adseren *P*[1]

aduerti, qui re uera sciendi sunt, sed ex parte, ut ex ea
cetera colligantur.
2 Occiso ergo Antonino Bassiano Opilius Macrinus,
praefectus praetorii eius, qui antea priuatas curarat, im-
perium arripuit, humili natus loco et animi atque oris
inuerecundi, seque nunc Seuerum nunc Antoninum, cum
in odio esset omnium et hominum et militum, nuncupauit.
2 statimque ad bellum Parthicum profectus et iudicandi de
se militibus et rumoribus, quibus premebatur, adule-
3 scendi potestatem demit; quamuis senatus eum impera-
torem odio Antonini Bassiani libenter acceperit, cum in
4 senatu omnibus una uox esset: „Quemuis magis quam
parricidam, quemuis magis quam incestum, quemuis ma-
gis quam inpurum, quemuis magis quam interfectorem et
senatus et populi.“
5 Et mirum omnibus fortasse uideatur, cur Diadume-
num filium Macrinus Antoninum uoluerit nuncupari,
3 cum auctor necis Antoninianae fuisse dicatur. de ipso
quae in annales relata sint proferam: uates caelestis
apud Carthaginem, quae deo repleta solet uera canere,
sub Antonino Pio, cum sciscitante proconsule de statu,
ut solebat, publico et de suo imperio futura praediceret,
ubi ad principes uentum est, clara uoce numerari iussit,
quotiens diceret Antoninum, tuncque attentis omnibus
2 Antonini nomen [Augusti] octauo edidit. sed credentibus
cunctis, quod octo annis Antoninus Pius imperaturus es-
set, et ille transcendit hunc annorum numerum, et con-
stitit apud credentes uel tunc uel postea, per uatem aliud
3 designatum. denique adnumeratis omnibus qui Antonini
4 appellati sunt is Antoninorum numerus inuenitur. enim-

4 priuatus cubabat *BPM* 6 *post* Antoninum P^3 *add.* uocare 7 et hominum — parthicum *B infra text.* noncurauit *B* noncunarit *P exc.* 8 uindicandi *M* 9 seu rum. *BPM* e quibus *BP* 10 dempsit *M* 12 quemuis m. q. parr. — incestum *P infra textum* 14 purum B^1 16 diadumenus filius macrini antoninus *BPM em. C* 19 relatas in profera *BP exc.* relata sint $exc.^2$ 20 quae de r. *BP* $exc.^1$ solebat $exc.^2$ *M* 24 adtonitis *BP exc.* 25 Augusti *del. Iord.* 28 credentis *BP* 30 his *BP*

uero Pius primus, Marcus secundus, Verus tertius, Com-
modus quartus, quintus Caracallus, sextus Geta, septimus
Diadumenus, octauus Heliogabalus Antonini fuere. nec 5
inter Antoninos referendi sunt duo Gordiani, ut qui prae-
nomen tantum Antoninorum habuerunt, aut etiam Antonii
dicti sunt non Antonini. inde est quod se et Seuerus An- 6
toninum uocauit, ut plurimi ferunt, et Pertinax et Iulia-
nus et idem Macrinus. et ab ipsis Antoninis, qui ueri 7
successores Antonini fuerunt, hoc nomen magis quam
proprium retentum est. haec alii. sed alii idcirco Anto- 8
ninum Diadumenum a Macrino patre appellatum ferunt,
ut suspicio a Macrino interfecti Antonini militibus tolle-
retur. alii uero tantum desiderium nominis huius fuisse 9
dicunt, ut, nisi populus et milites Antonini nomen audi-
rent, imperatorium non putarent.

Et de Macrino quidem in senatu multis, quando nun- 4
tiatum est Varium Heliogabalum imperare, cum iam Cae-
sarem Alexandrum senatus dixisset, ea dicta sunt *ut* ap-
pareat ignobilem sordidum spurcum fuisse. uerba de- 2
nique Aurelii Victoris, cui Pinio cognomen erat, haec
fuerunt, Macrinum libertinum, hominem prostibulum, 3
seruilibus officiis occupatum in domo imperatoria; uenali
fide, uita sordida sub Commodo, a Seuero remotum etiam
a miserrimis officiis relegatumque in Africam, ubi, ut in-
famiam damnationis tegeret, lectioni operam dedisse,
egisse causulas, declamasse, ius postremo dixisse. dona- 4
tum autem anulis aureis, patrocinante sibi conliberto suo
Festo, aduocatum fisci factum sub Vero Antonino. Sed 5

1 sedundus *B*[1] sec//undus *P* 4 aut qui *BPM* qui aut *Egnat.* ut qui *scripsi* pronomen *BP* 6 antoninus uoc. *BP* 7 et plur. fuerunt *BPM em. in obseru. misc. tom. IV p. II pag. 225* 15 imperium *C ex Reg.* 16 multi *BPM* 17 imperatore *B* imperatorem *PM* imperare *scripsi* 18 edicta sunt *B* ea dicta sunt *BM an* in senatu talia — edita sunt? ut om. *BP* 19 nobilem *BP* 20 aureilii *BP* Primo *M* Primio *Iord.* 21 postibulem *BP*[1] 24 religatumque *BP* 26 clausulas *BP* ius] in *BPM* in postremos *Mommsenus* 27 non liberto *BP* uero liberto *M em. Ad. Kiessling* 28 *fort.* sub Caracallo Antonino. *cf. exerc. crit. p. 15*

et haec dubia ponuntur, et alia dicuntur ab aliis, quae
ipsa quoque non tacebimus. nam plerique gladiatoriam
pugnam eum exhibuisse dixerunt et accepta rudi ad Afri-
6 cam isse; uenatorem primo, post etiam tabellionem
fuisse, deinceps aduocatum fuisse fisci. ex quo officio ad
7 amplissima quaeque peruenit. dein cum esset praefectus
praetorii collega ablegato, Antoninum Caracallum impera-
torem suum interemit tanta fictione, ut ab eo non uide-
8 retur occisus. nam stratore eius redempto et spe ingenti
proposita id egit ut quasi militaribus insidiis, quod uel
ob parricidium uel incestum displiceret, interemptus di-
ceretur.

5 Statim denique arripuit imperium filio Diadumeno in
participatum adscito, quem continuo, ut diximus, Antoni-
2 num appellari a militibus iussit. dein corpus Antonini
3 Romam remisit, sepulchris maiorum inferendum. man-
dauit collegae dudum suo praefecto praetorio, ut munus
suum curaret ac praecipue Antoninum honorabiliter se-
peliret ducto funere regio, quod sciebat, ob uestimenta
populo congiaria data multum Antoninum a plebe dilec-
4 tum. adcedebat etiam illud, quod militarem motum ti-
mebat, ne eo interueniente suum impediretur imperium,
quod raptum ierat, sed quasi inuitus acceperat: ut sunt
homines, qui ad ea se cogi dicunt quae uel sceleribus
5 comparant. timuit autem etiam collegam, ne et ipse im-
perare cuperet, sperantibus cunctis, quod, si unius nu-
meri concessus accederet, neque ille recussaret, et om-
nes cupidissime id facerent odio Macrini uel propter ui-
tam inprobam uel propter ignobilitatem, cum omnes su-
6 periores nobiles fuissent imperatores. infulsit praeterea
in nomen Seueri se, cum illius nulla cognatione tangere-
7 tur. unde iocus extitit: „Sic Macrinus est Seuerus quo-

5 deinceps — fuisse *om.* *B*[1] 8 factione *BP* 11 uel ne inc. *BP* interemptum *BPM* 20 et congiaria *M* 22 nec eo *BP* 26 unus *BPM* 27 concensus *M* consensus *uolg.* recusaret *P* 28 proptam *P*[1] 29 probam *BP*[1] (*em.* *P*[3]) 30 imperatorem *BP*[1] *em.* *P*[3] 31 seueris *BP* Seueri *M* Seueri se *S*

modo Diadumenus Antoninus.“ statim tamen ad delen-
dum militum motum stipendium et legionariis et prae-
torianis dedit solito uberius, utpote qui extenuare cupe-
ret imperatoris occisi crimen. profuitque pecunia, ut so- 8
let, cui innocentia prodesse non poterat. retentus est
enim aliquanto tempore in imperio homo uitiorum om-
nium.

Ad senatum dein litteras misit de morte Antonini di- 9
uum illum appellans excusansque se et iurans, quod de
caede illius nescierit. ita sceleri suo more hominum per-
ditorum iunxit periurium [a quo incipere decuit homi-
nem improbum], cum ad senatum scriberet. Interest 6
scire, cuiusmodi oratio fuerit, qua se excusauit, ut et in-
pudentia hominis noscatur et sacrilegium, a quo initium
sumpsit inprobus imperator. Capita ex oratione Macrini 2
et Diadumeni imperatorum: „Vellemus, p. c., et inco-
lomi Antonino nostro et reuecti cum triumpho uestram
clementiam uidere. tunc demum enim florente re p. et
omnes felices essemus, et sub eo principe uiueremus
quem nobis Antoninorum loco di dederant. uerum quia 3
id euenire per tumultum militarem non potuit, nuntiamus
primum, quid de nobis exercitus fecerit, dein honores di- 4
uinos, quod primum faciendum est, decernimus ei uiro
in cuius uerba iurauimus, cum exercitus ultorem caedis
Bassiani neminem digniorem praefecto eius putauit, cui
et ipse utique uindicandam factionem mandasset, si ui-
uus deprendere potuisset.“ Et infra: „Detulerunt ad 5
me imperium, cuius ego, p. c., interim tutelam re-
cepi, tenebo regimen, si et uobis placuerit quod militibus
placuit, quibus iam et stipendium et omnia imperatorio
more iussi.“ Item infra: „Diadumenum filium meum 6
uobis notum et imperio miles donauit et nomine, Anto-
ninum uidelicet appellans, ut cohonestaretur prius no-

3 solitudo *BP*[1] 6 aliquando *B*[1]*P* 11 iuncxit *B* a quo — improbum *insiticia habeo* 12 improbum. Cum — scriberet, int. *distinxit C* 20 dediderant *BP* 21 eueniret *BP* 23 uero *BP* 24 iurauimus'. tum: 'exercitus *Mommsenus* 30 imperatorium ore *BP*[1] 33 quo honestetur *BP M*

7 mine, sic etiam regni honore. quod uos, p. c., bono fau-
stoque omine adprobetis petimus, ne uobis desit Antoni-
8 norum nomen, quod maxime diligitis." Item infra: „An-
tonino autem diuinos honores et miles decreuit, et nos
decernimus et uos, p. c., ut decernatis, cum possimus
imperatorio iure praecipere, tamen rogamus dicantes et
duas statuas equestres, pedestres duas habitu militari,
sedentes ciuili habitu duas, item diuo Seuero duas trium-
9 phales. quae omnia, p. c., uos impleri iubebitis nobis
7 religiose pro prioribus ambientibus." Lectis igitur in se-
natu litteris contra opinionem omnium et mortem Anto-
nini senatus gratanter accepit et Opilium Macrinum li-
bertatem publicam curaturum sperans primum in patri-
cios allegit, nouum hominem et qui paulo ante procura-
2 tor priuatae fuisset. eundem, cum scriba pontificius es-
set, quos hodie pontifices minores uocant, pontificem
3 maximum appellauit Pii nomine decreto. diu tamen lectis
litteris, cum omnino nemo crederet de Antonini morte,
4 silentium fuit. sed posteaquam constitit occisum, sena-
tus in eum uelut in tyrannum inuectus est. denique sta-
tim Macrino et proconsulare imperium et potestatem tri-
buniciam detulerunt.
5 Filium sane suum, cum ipse Felicis nomen rece-
pisset, ut suspicionem occisi a se Antonini remoueret,
Antoninum uocauit, Diadumenum antea dictum. [quod qui-
6 dem nomen] etiam Varius Heliogabalus, qui se Bassiani
filium diceret, homo sordidissimus et ex meretrice con-
7 ceptus, idem postea nomen accepit. denique uersus ex-
tant cuiusdam poetae, quibus ostenditur, Antonini nomen
coepisse a Pio et paulatim per Antoninos usque ad sor-
des ultimas peruenisse, si quidem solus Marcus nomen il-
lud sanctum uitae genere auxisse uideatur, Verus autem
degenerasse, Commodus uero etiam polluisse sacrati no-

1 regione hon. B^1 2 homine BP^1 5 decreuimus *M* 7 pedes *BPM* 9 iubebetis *BP* iubete *M* 10 anbientibus *B* 12 gradanter B^1P 15 pontificus *BP* pontificum *M* pontificius *scripsi* 20 in *om.* B^1 21 proconsularem BP^1 25 quod quidem nomen *deleui* 26 uassiani *B* 33 sacranti B^1P^1

minis reuerentiam. iam quid de Caracallo Antonino, 8
quidue de hoc potest dici? postremo etiam quid de Heliogabalo, qui Antoninorum ultimus in summa inpuritate uixisse memoratur?

Appellatus igitur imperator †susceptos contra Parthos 8
profectus est magno apparatu, studens sordes generis et
prioris uitae infamiam uictoriae magnitudine abolere. sed 2
conflictu habito contra Parthos defectu legionum, quae ad Varium Heliogabalum confugerant, interemptus est.
sed anno amplius imperauit. sane cum esset inferior in 3
eo bello quod Antoninus gesserat, Artabane grauiter necem suorum ciuium uindicante, primo Macrinus repugnauit; postea uero missis legatis petit pacem, quam libenti
animo interfecto Antonino Parthus concessit. inde cum 4
se Antiochiam recepisset ac luxuriae operam daret, iustam causam interficiendi sui praebuit exercitui ac Bassiani, ut putabatur, filium sequendi, id est Heliogabalum Bassianum Varium, qui postea est et Bassianus et Antoninus appellatus.

Fuit aliqua mulier Maesa siue Varia ex Emisena urbe, 9
soror Iuliae uxoris Seueri Pertinacis Afri, quae post mortem Antonini Bassiani ex aulica domo fuerat expulsa per Macrini superbiam; cui quidem omnia concessit Macri-
nus, quae diu illa collegerat. huic erant duae filiae, Sy- 2
miamira et Mamaea, quarum maiori filius erat Heliogabalus. [et Bassiani et Antonini nomen accepit.] nam Helio-
gabalum Foenices uocant solem. sed Heliogabalus pul- 3
chritudine ac statura et sacerdotio conspicuus erat ac notus omnibus hominibus qui ad templum ueniebant,
militibus praecipue. his Maesa siue Varia dixit Bassia- 4
num filium esse Antonini, quod paulatim omnibus militi-

5 susceptos *BP* (*in P* s *tertium eras.*) suscepto bello *M an* infestos? 9 confugerent *BP*[1] 15 anthiociam *BP* luxoriae *B* 17 sequenti *BP* id est uarium h. b. u. *P*[1] 18 quia *BP* et Bassianus *insiticia habeo* 19 appellatus est *M* 20 fuit quaedam *M* aemisena *P* 24 symiamyra *BP* 25 mamea *BPM* 26 qui et Bass. *M* et Bassiani — accepit *uncis inclusi* (*idem proponit Mommsenus*)

5 bus innotuit. erat praeterea Maesa ipsa ditissima, ex quo
etiam Heliogabalus luxuriosissimus. qua promittente mi-
6 litibus legiones abductae sunt a Macrino. suscepta enim
illa noctu in oppidum cum suis nepos eius Antoninus ap-
pellatus est imperii delatis insignibus.

10 Haec ubi sunt Macrino apud Antiochiam posito nun-
tiata, miratus audaciam muliebrem, simul etiam contem-
nens, Iulianum praefectum ad obsidendos eos cum legio-
2 nibus misit. quibus cum Antoninus ostenderetur, miro
amore in eum omnibus inclinatis occiso Iuliano praefecto
3 ad eum omnes transierunt. dein parte exercitus con-
iuncta, uenit contra Macrinum Antoninus contra se festi-
nantem, commissoque proelio Macrinus est uictus prodi-
tione militum eius et amore Antonini. fugiens sane Ma-
crinus cum paucis et filio in uico quodam Bithyniae occi-
sus est cum Diadumeno, ablatumque eius caput est et ad
4 Antoninum perlatum. Sciendum praeterea, quod Caesar
fuisse dicitur, non Augustus Diadumenus puer, quem ple-
5 rique pari fuisse cum patre imperio tradiderunt. Occisus
est etiam filius, cui hoc solum attulit imperium, ut inter-
6 ficeretur a milite. non enim aliquid dignum in eius uita
erit quod dicatur, praeter hoc quod Antoninorum nomini
est uelut nothus adpositus.

11 Fuit tamen in uita imperatoria paulo rigidior et au-
sterior sperans, se ante acta omnia posse obliuioni dare,
cum ipsa seueritas illius occassionem reprehendendi et
2 lacerandi eius aperiret. nam et Seuerum se et Pertina-
cem uoluerat nuncupari, quae duo illi asperitatis nomina
uidebantur. et cum illum senatus Pium ac Felicem nun-
3 cupasset, Felicis nomen recepit, Pii habere noluit. unde
in eum epigramma non inlautum Graeci cuiusdam poetae
uidetur extare, quod Latine hac sententia continetur:

2 luxoriosissimus *BP* 3 adductae *BP*[1] suscepte *B* 4 est appellatus *M* 6 anthiociam *BP* posita *B*[1] *exc.*[1] 13 commisoque *BP* proditionem *B* 15 bethiniae *BP*[1] *exc.*[1] bithin. *P*[2] *exc.*[2] *M* 16 ad *om.* *B*[1] 18 dicitur *M* 19 patris *B* 22 erat *M* 26 ipse *BPM* occasionem *P* 31 non inlatum *BP* (m *eras.*) *exc.*[1] non latinum *M* inlautum *exc.*[2] non infacetum *Mommsenus* 32 uideretur *BP exc.*

Histrio iam senior turpis grauis asper iniquus 4
inpius et felix sic simul esse cupit,
ut nolit pius esse, uelit tamen esse beatus,
quod natura negat, nec recipit ratio.
nam pius et felix poterat dicique uiderique,
imperium infelix est, erit ille sibi.

hos uersus nescio qui Latinos iuxta eos qui Graeci erant 5
propositi in foro posuit. quibus acceptis Macrinus his
uersibus respondisse fertur.

Si talem Graium tetulissent fata poetam, 6
qualis Latinus gabalus iste fuit,
nil populus nosset, nil nosset curia, mango
nullus scripsisset carmina tetra mihi.

his uersibus Macrinus longe peioribus, quam illi Latini 7
sunt, respondisse se credidit, sed non minus risui est
habitus, quam poeta ille qui de Graeco Latine conatus est
scribere.

Fuit igitur superbus et sanguinarius et uolens mili- 12
tariter imperare, incusans quin etiam superiorum tempo-
rum disciplinam ac solum Seuerum prae ceteris laudans.
nam et in crucem milites tulit et seruilibus suppliciis 2
semper adfecit et, cum seditiones militares pateretur, mi-
lites saepius decimauit, aliquando etiam centesimauit,
quod uerbum proprium ipsius est, cum se clementem
diceret, quando eos centesimaret qui digni essent deci-
matione atque uicensimatione. longum est eius crudeli- 3
tates omnes aperire, attamen unam ostendam non ma-
gnam, ut ipse credebat, sed omnibus tyrannicis inmani-
tatibus tristiorem. cum quidam milites ancillam hospitis 4

3 noluit *BP* 4 neget — recepit *BP exc.*[1] 5 poterit *BP*[1] dici atque uideri *M* 6 cui imper. *P*[2]*M* est et erit *BP exc. sententia huius uersus culpa eius qui in Latinum uertit esse obscurata uidetur* 7 hoc *BP exc.*[1] quis *M* delatis *BP*[1] *exc.*[1] delatas *P*[2] delatos *exc.*[2] delatus eos *S* latinos *scripsi* 10 retulissent *M* facta *B*[1] 11 quilis *B* 12 nihil (*bis*) *BP exc.*[1] magno *BPM em. Ad. Kiesslingius* 13 mihi *om. P*[1] 16 actus *B* coactus *PM* conatus *scripsi* 21 multos *BM* militos *P* 23 decumabit *BP*[1] 27 perire *B*[1] aripere *P*[1] magnum *BP exc.*

iam diu praui pudoris adfectassent, idque per quendam frumentarium ille didicisset, adduci eos iussit interroga-
5 uitque, utrum esset factum. quod cum constitisset, duos boues mirae magnitudinis uiuos subito aperiri iussit atque his singulos milites inseri capitibus, ut secum conloqui possent, exertis; itaque poena hos adfecit, cum ne adulteris quidem talia apud maiores uel sui temporis es-
6 sent constituta supplicia. Pugnauit tamen et contra Parthos et contra Armenios et contra Arabas, quos Eudae-
7 mones uocant, non minus fortiter, quam feliciter. Tribunum, qui excubias deseri passus est, carpento rotali subteradnexum per totum iter uiuum atque exanimum traxit.
8 reddidit etiam Mezentii supplicium, quo ille uiuos mortuis inligabat et ad mortem cogebat longa tabe confectos.
9 unde etiam in circo, cum fauor publicus in Diadumenum se proseruisset, adclamatum:

Verg. Aen. XII 275 „Egregius forma iuuenis,
Verg. Aen. VII 654 cui pater haud Mezentius esset."

10 uiuos etiam homines parietibus inclusit et struxit. adulterii reos semper uiuos simul incendit iunctis corporibus. seruos qui dominis fugissent reppertos ad gladium
11 ludi deputauit. delatores, si non probarent, capite adfecit, si probarent, delato pecuniae praemio infames dimisit.

13 Fuit in iure non incallidus, adeo ut statuisset omnia rescripta ueterum principum tollere, ut iure non rescriptis ageretur, nefas esse dicens, leges uideri Commodi et

1 pudore suffectussent B^1P^1 *exc.*[1] suffect(es)ussent B^2 suffectassent P^2M suspecti essent *exc.*[2] *em. Gr.* atque *BPM* itque *exc.*[1] idque *exc.*[2] quaedam BP^1 *exc.*[1] 3 contitisset B^1P^1 conditisset *exc.*[1] condidicisset *exc.*[2] 4 aperi *BP* *exc.*[1] 6 l. eēt possent B^1 istaque *S* poena os *BP* *exc.*[1] 9 entemones *BP* *exc.* 11 superadnexum *BPM* subterad. *exc.* 13 mezentiis BP^1 quod *BPM* 16 proserius sed clam. BP^1 *corr.* P^3 semper fuisset accl. *M* 17 egregium f. iuuenem *Verg. l. s. s.* *post* iuuenis *C add. ex Verg. l. s.* dignus 21 dominos *M* 22 deputabit *BP* deputabat *M* deputauit *scripsi* 23 delatio BP^1 25 in uenire *BP* 26 scripta *B*

Caracalli et hominum inperitorum uoluntates, cum Tra-
ianus numquam libellis responderit, ne ad alias causas
facta praeferrentur quae ad gratiam conposita uiderentur.
in annonis tribuendis largissimus fuit, in auro parcissi- 2
mus. in uernaclis uel aulicis tam inpius, tam pertinax, 3
tam asper, ut serui illum sui non Macrinum dicerent, sed
Macellinum, quod macelli specie domus eius cruentaretur
sanguine uernularum. uini cibique auidissimus, nonnum- 4
quam usque ad ebrietatem, sed uespertinis horis. nam si
prandisset uel priuatim parcissimus, in cena effusissimus. 5
adhibuit conuiuio litteratos, ut loquens de studiis liberali-
bus necessario abstemius *esset*.

Sed cum eius uilitatem homines antiquam cogitarent, 14
crudelitatem morum uiderent, hominem putidulum in
imperio ferre non possent, et maxime milites, qui multa
eius meminerant funestissima et aliquando turpissima,
inita factione illum occiderunt cum puero suo Diadumeno,
scilicet Antonino cognomine, de quo dictum est, quod in
somnis Antoninus fuisset. unde etiam uersus extant hu- 2
iusmodi:

Vidimus in somnis ciues, nisi fallor, et istud:
Antoninorum nomen puer ille gerebat,
qui patre uenali genitus sed matre pudica,
centum nam moechos passa est centumque rogauit.
ipse etiam caluus moechus fuit, inde maritus:
en Pius, en Marcus, Verus nam non fuit ille.

et isti uersus ex Graeco translati sunt in Latinum, nam 3
Graece sunt disertissimi. uidentur autem mihi ab aliquo

1 uoluptates *BP* 5 uerandis *BP exc.*[1] ueredariis *exc.*[2] uenerandis *M* uernulis *Scaliger* uernaculis *uolg.* uernaclis *S* 7 marcellinum *BP*[1] *exc.* 8 cibusque *BP*[1] *exc.* 9 prandidisset *B* 10 uel priuatim *inter* nonnumquam *et* usque ad ebrietatem *esse ponendum mihi uidetur* 12 esset *add. S* abstineret *M* 14 mirum *BP* nimiam *M* morum *S* 16 memirant *B*[1]*P*[1] 17 diadumo (di) *BP*[1] 21 et stuo *B* 22 illi *B* 23 nec matrè p. *S* 25 calbus *BP exc.*[1] inte *BP exc.*[1] ante *exc.*[2] 27 ex translati *BP exc.* 28 disertissime *BP exc.*[1] *fort. transponendae sententiae:* translati sunt in Latinum. uidentur autem

4 poeta uulgari translati esse. quod cum Macrinus audis-
set, fecit iambos, qui non extant. iucundissimi autem
5 fuisse dicuntur. qui quidem perierunt in eo tumultu in
quo ipse occisus est, quando et omnia eius a militibus
peruasa sunt.

15 Genus mortis, ut diximus, tale fuit: cum in Antoni-
num Heliogabalum exercitus inclinasset, ille fugit bello-
que uictus est et occisus in suburbano Bithyniae, suis par-
2 tim deditis partim occisis partim fugatis. Ita Heliogabalus
clarus redditus est, quod uideretur patris uindicasse mor-
tem, atque inde in imperium uenit, quod dedecorauit ui-
tiis ingentibus, luxurie turpitudine abligurritione super-
bia inmanitate. qui et ipse similem exitum uitae suae
sortitus est.

3 Haec de Macrino nobis sunt cognita, multis aliqua ua-
4 riantibus, ut se habet omnis historia. quae de plurimis
collecta serenitati tuae, Diocletiane Auguste, detulimus,
quia te cupidum ueterum imperatorum esse perspeximus.

mihi ab aliquo poeta uulgari translati esse. nam Graece sunt disertissimi. 1 translata *BP*[1] 2 iocund. *P*[2] 5 peruersa *M* peruastata *uolg.* 8 bythyniae *BP* 10 creditus *BPM* 16 hominis *BP exc.* 17 serenitatis *BP exc.* 19 *in B et P deest subscriptio. sequitur Albinus*

DIADVMENVS ANTONINVS

AELII LAMPRIDII

Antonini Diadumeni pueri, quem cum patre Opilio 1
Macrino imperatorem dixit exercitus occiso Bassiano fa-
ctione Macriniana, nihil habet uita memorabile, nisi quod
Antoninus est dictus, et quod ei stupenda omina sunt
facta imperii non diutini, ut euenit. nam cum primum 2
innotuit per legiones, occisum esse Bassianum, ingens
maeror obsedit omnium pectora, quod Antoninum in re p.
non haberent, existimantium, quod cum eo Romanum
esset imperium periturum. id ubi Macrino iam impera- 3
tori nuntiatum est, ueritus, ne in aliquem Antoninorum,
qui multi ex adfinibus Antonini Pii erant inter duces, exer-
citus inclinaret, statim contionem parari iussit, filiumque
suum tunc puerum Antoninum appellauit. Contio: „Vi- 4
detis, conmilitones, et me aetatis iam prouectae et Diadu-
menum puerum, quem diu principem, si di faueant, ha-
bebitis. intellego praeterea, desiderium ingens Antoni- 5
niani nominis apud uos manere. quare, quoniam mihi
per conditionem fragilitatis humanae non multum super-
esse uidetur ad uitam, hunc puerum Antoninum uobis
auctoribus nuncupo diu uobis Antoninum repraesentatu-

1 incipit diadumenus antoninus lampridii *BP* Diadumenus Antoninus eiusdem Lampridii *M* 6 omnia *B* 7 diuturni *M* 9 meror *BP* 15 hunc *BPM em. Obrecht* contīō *BP* 18 antoniano nomine *B* nomine *P t. Iord.*

6 rum." Adclamatum: „Macrine imperator, di te seruent.
Antonine Diadumene, di te seruent. Antoninum dudum
7 omnes rogamus. Iuppiter optime maxime, Macrino et
Antonino uitam. tu scis, Iuppiter, Macrinus uinci non
potest. tu scis, Iuppiter, Antoninus uinci non potest.
8 Antoninum habemus, omnia habemus. Antoninum nobis di
2 dederunt imperatorem. Antoninus dignus imperio." Macrinus imperator dixit: „Habete igitur, conmilitones, pro imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos et solitas promotiones sed geminatas. di facient, ut haec saepius fiant. dabimus autem per cuncta quinquennia id
2 quod hodie putauimus." Post hoc ipse puerulus Diadumenus Antoninus imperator dixit: „Gratias uobis, conmilitones, quod me et imperio donastis et nomine, si quidem dignos et me et patrem meum duxistis, quos imperatores Romanos diceretis et quibus committeretis rem p.
6 et pater quidem meus curabit, ne desit imperio, ego autem elaborabo, ne desim nomini Antoninorum. scio enim, me Pii, me Marci, me Veri suscepisse nomen, qui-
4 bus satis facere perdifficile est. interim tamen causa imperii, causa nominis id omne quod pater et tantundem promitto, honoribus, ut et uenerandus Macrinus pater
V 4, 12 5 praesens promisit, duplicatis." Herodianus Graecus scriptor haec praeteriens Diadumenum tantum Caesarem dicit puerum a militibus nuncupatum et cum patre occisum.

6 Hac habita contione statim apud Antiochiam moneta Antonini Diadumeni nomine percussa est, Macrini usque

1 macrini *BP exc.*[1] 2 diuum *BPM* dudum *scripsi* 5 Antoninus] Macrinus *M* 6 uobis *B*[1] 7 dedecerint *B* 8 patre *B*[1]*P* patrem *B*[2]*M* pater *exc.* imperatorem *scripsi* patre Antoninus *dignus*, dignus imperio *Mommsenus* 8 habet *BP*[1] *exc.*[1] 10 solitus *BP exc.*[1] faciant *M* 11 hic *BP exc.*[1] hoc *exc.*[2] 12 putabimus *BPM exc.*[1] prestauimus *exc.*[2] 15 dixistis *BP t. Iord.* 17 curauit *BP exc.*[1] 21 idom *B*[1]*P*[1] idem *B*[2] id omne *P*[2] 22 et ut *M* 23 heredianus *BP* 24 diadumeno *BP* 27 apud *om. P*[1] 28 Macrini] macrin *BP*[1] a macrino *P*[3] Macrinique *M*

ad iussum senatus dilata est. missae etiam ad senatum 7
litterae quibus nomen Antonini indicatum est. quare
etiam senatus imperium id libenter dicitur recepisse,
quamuis alii Antonini Caracalli odio id factum putent.
parauerat sane paenulas populo coloris russei dare Macri- 8
nus imperator in honorem Antonini filii sui, quae uoca-
rentur Antoninianae, ut caracallae Bassiani dictae sunt,
adserens, melius filium suum Paenuleum uel Paenularium
dicendum, quam Caracallus esset dictus Bassianus. con- 9
giarium etiam per edictum Antoninianum promisit, ut
ipsum edictum poterit indicare. Verba edicti: „Vellem, 10
Quirites, iam praesentes essemus: Antoninus uester uo-
bis congiarium sui nominis daret. incideret praeterea
et pueros Antoninianos et puellas Antoninianas, quae tam
grati nominis gloriam propagarent.“ et reliqua.

His ita gestis signa in castris et uexilla fieri Antoni- 3
niana iussit fecitque Bassiani simulacra ex auro atque
argento atque dies septem supplicatio pro Antonini no-
mine celebrata est. Puer fuit omnium speciosissimus, 2
statura longiuscula, crine flauo, nigris oculis, naso de-
ducto, ad omnem decorem mento conposito, ore ad
oscula parato, fortis naturaliter, exercitio delicatior. hic 3
ubi primum indumenta coccea et purpurea ceteraque ca-
strensia imperii insignia accepit, quasi sidereus et cae-
lestis emicuit, ut amaretur ab omnibus gratia uenustatis.

Haec fere de puero sunt dicenda. nunc ueniamus ad 4
omina imperii, quae cum in aliis tum in hoc praecipue
sunt stupenda: die qua natus est pater eius purpuras, 4
tunc forte procurator aerarii maioris, inspexit et quas
claras probauit in id conclaue redigi praecepit in quo
post duas horas Diadumenus natus est. solent deinde 2

3 repperisse B^1 5 rosei B^2 7 balle B^1 *ut uid. superscr.* bassiani 9 esset et *BPM* 13 daret daret incidaret *BP* daret incideret *S cum M* 14 antoninianus *B* 18 adque *BP exc.* 21 ore oscyla *BP exc.* 22 exercitio// deli^{c}atior *P* 26 quae *BP* sunt quae *M* fere *scripsi* sint *BPM* sunt *scripsi* 27 omnia *BP* 28 sint B^1 29 iam aerarii *M* bafii memoris uel bafii imperatoris *S* 30 redici *BP* 31 oras *BP*

pueri pilleo insigniri naturali, quod obstetrices rapiunt
et aduocatis credulis uendunt, si quidem causidici hoc iu-
3 uari dicuntur. at iste puer pilleum non habuit sed diade-
ma tenue, sed ita forte ut rumpi non potuerit, fibris in-
4 tercedentibus specie nerui sagittari. ferunt denique,
Diadematum puerum appellatum, sed ubi aduleuit, aui
sui nomine materni Diadumenum uocatum, quamuis non
multum abhorruerit ab illo signo Diademati nomen Dia-
5 dumeni. in agro patris eius oues purpureas duodecim
6 ferunt natas, quarum una tantum uaria fuerit. eadem
die qua hic natus est aquilam ei constat sensim palum-
bum regium paruulum attulissse et posuisse in cunis dor-
mienti ac recessisse sine noxa. pantagathi in domo patris
5 eius nidum posuerunt. his diebus quibus ille natus est
mathematici accepta genitura eius exclamauerunt, et
ipsum filium imperatoris esse et imperatorem, *quasi* mater
2 eius adulterata esset, quod fama retinebat. huic eidem
aquila pilleum in agro ambulanti tulit et, cum comitum
infantis clamor esset factus, in monumento regio, quod
iuxta uillam esset in qua tunc pater agebat, supra statuam
3 regis posuit, ita ut capiti eius aptaret. quod multi omi-
nosum putarunt et morti adcommodum, clarum autem
4 euentus ostendit. natus est praeterea natali Antonini et
ea hora et signis prope concinentibus quibus et Antoni-
nus Pius. quare dixerunt mathematici, et imperatoris
5 illum filium futurum et imperatorem, sed non diu. die
qua natus est, quod Antonini esset natalis, mulier quae-
dam propinqua dicitur exclamasse „Antoninus uocetur“,
sed Macrinus timuisse, quod nullus ex eius genere hoc

1 obsetrices BP^1 *c.* P^3 3 dicantur B^2 ad BP^1 dia-
demata *B* 4 utrum BP^1 ut rumpi P^3M uiris interseden-
tibus *BP* intersedentibus *M em. C* 5 sagitare *B* sagitari *PM*
8 signum *BPM* diadematis *BPM em. S* 9 agros *BPM*
11 aquulam B^1 13 pantagotha *B* panthagathi *P* 16
ipsum *ante* imperatorem *add. M* quasi *om. BPM* 17 adul-
teratus B^1 idem *B* hinc eidem *M* 20 esse *BP* 21 po-
suisse *BPM* posuit sed *Iord.* omninosum *B* 22 ptarent
BP putarent *M* 25 qui B^1 quare B^2 mathemaci *BP*

nomine censeretur, abstinuisse*que* nomine imperatorio,
simul quod iam rumor de ui geniturae illius emanasset.
Haec atque alia omina fuisse multi in litteras rettulerunt, 6
sed illud praecipue quod, cum in cunis esset Diadumenus,
et leo ruptis uinculis, ut quidam, ferus effugisset atque
ad incunabula eius uenisset, puerum delinxit et inuiolatum reliquid, cum nutrix se in leonem misisset atque eius
morsu adfecta perisset. namque sola forte in areola inuenta erat in qua infans iacebat.

Haec sunt quae digna memoratu in Antonino Diadu- 6
meno esse uideantur. cuius uitam iunxissem patris gestis, nisi Antoninorum nomen me ad edendam puerilis
specialem expositionem uitae coegisset. Et fuit quidem 2
tam amabile illis temporibus nomen Antoninorum, ut
qui eo nomine non niteretur mereri non uideretur imperium. unde etiam quidam et Seuerum et Pertinacem 3
et Iulianum Antoninorum praenominibus honorandos putant, unde postea duos Gordianos, patrem et filium, Antoninos cognominatos putant. sed aliud est cum prae- 4
nomen adscitur, aliud cum ipsum nomen inponitur. nam 5
Pius uerum nomen Antonini habuit, cognomen Pii, Marcus uerum nomen Verissimi habuit, sed hoc sublato atque abolito Antonini non praenomen sed nomen accepit.
Verus autem Commodi nomen habuit, quo abolito Anto- 6
nini non praenomen sed nomen accepit. Commodum 7
autem Marcus Antoninum appellauit atque ita in publicas
edidit die natalis sui. iam Caracallum Bassianum satis 8
constat uel somnii causa, quod Seuerus uiderat, cum sibi
Antoninum successorem praedictum sensisset, anno de-

1 abstinuisse *BPM an* timens — abstinuisse? 2 cenitu-rae *B* *post* illius *in P sex litterae erasae sunt* 3 omnia *BP* litteris *B* retulerunt *B* 5 ruptis ruptis *BP*^{1} et quidem *M* 7 tum *BP* 8 atque *BP* quae *M* namque *scripsi* 10 emeratui *BP*^{1} semeratui *P*^{3} diademeno *BP* 12 puerili *BP* 14 et qui *B* 15 uidetur *BP*^{1} *c. P*^{3} 17 pronom. *BP* (*ter*) 18 antoninus *BP* 20 adsciscitur *M* 26 publica acta *Huebner de sen. p. R. actis p. 617* 27 diem *BPM em. C* 29 anno] antonino *BP*

mum tertio decimo Antoninum dixisse, quando ei etiam
9 imperatoriam addidisse dicitur potestatem. Getam uero, quem multi Antoninum negant dictum, eadem ratione qua Bassianum appellatum, satis constat, ut patri Seuero
10 succederet, quod minime factum est. post hoc ipse Diadumenus ut commendaretur exercitui senatui populoque Romano, *cum* esset ingens desiderium Bassiani Caracalli, Antoninum appellatum, satis constat.

7 Extat epistula Opili Macrini, patris Diadumeni, qua gloriatur non tam se ad imperium peruenisse, qui esset secundus imperii, quam quod Antoniniani nominis esset pater factus, quo clarius illis temporibus non fuerat uel
2 deorum. quam epistulam priusquam intexam, libet uersus inserere in Commodum dictos, qui se Herculem appellauerat, ut intellegant omnes, tam clarum fuisse Antoninorum nomen, ut illi ne deorum nomen commode
3 uideretur adiungi. uersus in Commodum Antoninum dicti:

Commodus Herculeum nomen habere cupit,
Antoninorum non putat esse bonum,
expers humani iuris et imperii,
sperans quin etiam clarius esse deum,
quam si sit princeps nominis egregii.
non erit iste deus nec tamen ullus homo.

4 hi uersus a Graeco nescio quo conpositi a malo poeta in Latinum translati sunt, quos ego idcirco inserendos putaui, ut scirent omnes, Antoninos pluris fuisse quam deos ac trium principum amore, quos sapientia bonitas pietas consecrata sit: in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco sapientia. Redeo nunc ad epistulam Macrini Opili:

„Opilius Macrinus Noniae Celsae coniugi.

1 dixit *BPM* (dixist *P t. I.*) *an* dictum? 7 cum *om. BP* 9 epistolas *BP*[1] 11 secundum *BP* secundum remp. *M* 12 clarior *BPM* 13 intextam *BP* interseram *M* intexam *Murbac.* uerus *B* 16 ne de deorum *P* 17 uerus *B*[1] 26 ergo *P*[1]*M* 27 antoninus *B*[1]*P*[1] plures *BP* 28 ac//tr. *P* ob — amorem *S* 29 in Antonino — sapientia *del. Iord.* 32 con-

Quid boni adepti sumus, mi uxor, caret aestimatione. 5
et fortassis de imperio me putes dicere: non magnum
est istud quod etiam indignis fortuna concessit. Anto- 6
nini pater factus sum. Antonini mater es facta. o nos
beatos, o fortunatam domum, praeclaram laudem nunc
demum felicis imperii. di faxint et bona Iuno quam co- 7
lis, ut et ille Antonini meritum effingat, et ego, qui sum
pater Antonini, dignus omnibus uidear.“ hac epistula 8
indicatur, quantum gloriae adeptus sibi uideretur, quod
uocatus est filius Antoninus.

Hic tamen quarto decimo mense imperii ob inciuilem 2
patris atque asperum principatum interfectus est cum pa-
tre, non suo nomine. quamuis etiam istum ultra aetatem 3
saeuisse in plerosque repperiam, ut docent litterae ab hoc
eodem ad patrem missae. nam cum quidam defectionis 4
suspicionem incurrissent, et eos Macrinus saeuissime pu-
nisset filio forte absente, atque hic audisset, auctores
quidem defectionis occisos, tamen qui eorum dux Arme-
niae erat et item legatus Asiae atque Arabiae ob antiquam
familiaritatem dimissos, his litteris conuenisse patrem di-
citur, paribus missis etiam ad matrem, quarum exem-
plum historiae causa inserendum putaui: 5

„Patri Augusto filius Augustus.

Non satis, mi pater, uideris in amore nostro tenuisse
tuos mores, qui tyrannidis adfectatae conscios reseruasti
sperans, eos uel amiciores tibi futuros, si is parceres, uel
ob antiquam familiaritatem dimittendos: quod nec debuit 6
fieri nec potuit. nam primum omnium iam te exulcerati
suspicionibus amare non possunt. deinde crudeliores ini-
mici sunt, qui obliti ueteris familiaritatis se inimicissimis
tuis iunxerunt. adde quod exercitus adhuc habent.

Si te nulla mouet tantarum gloria rerum, 7 Verg. Aen. IIII 272

iungi *BP* 1 quod *M* mea *M* carita est. *B* car ita est. *P* 8 haec B^1PM 9 indicat *M* 10 uocatus] factus B^1 15 a patre BP^1 *corr.* P^3 18 quorum *BP em. S* quorum tamen unus *M* 20 familiaritatem] familiariam tamen *BP* 26 his *BP* 27 defuit BP^1 *corr.* P^3 28 poterit *BPM* exulceratis *B* 31 iuncxerunt *B*

Ascanium surgentem et spes heredis Iuli
Respice, cui regnum Italiae Romanaque tellus
Debetur.

8 Feriendi sunt isti, si uis esse securus. nam uitio ge-
neris humani alii non sunt defuturi, cum isti ser-
9 uantur.“ hanc epistulam quidam ipsius, quidam magistri
eius Caeliani ferunt, Afri quondam rhetoris, ex qua appa-
ret, quam asper futurus iuuenis, si uixisset.
9 Extat alia epistula ad matrem ab eodem destinata ta-
lis: „Dominus noster et Augustus nec te amat nec ipsum
se, qui inimicos suos seruat. age igitur, ut Arabianus et Tu-
scus et Gellius ad palum deligentur, ne, si occassio fuerit, non
2 praetermittant.“ Et, quantum Lollius Vrbicus in historia
sui temporis dicit, istae litterae per notarium proditae illi
3 puero multum apud milites obfuisse dicuntur. nam, cum
patrem occidissent, quidam hunc seruare uoluerunt, sed
extitit cubicularius, qui has epistulas contioni militum
legit.
4 Interfectis igitur ambobus et capitibus pilo circumla-
tis in Marcum Aurelium Antoninum caritate nominis in-
5 clinauit exercitus. is filius Bassiani Caracalli ferebatur.
erat autem templi Heliogabali sacerdos, homo omnium in-
purissimus et qui fato quodam Romanum deformarit
6 imperium. de quo quidem, quia multa sunt, loco suo
disseram.

1 iulii *BP*[1] 4 sint *BPM* 5 cui *BPM* 7 rethoris *B* 8 iuncxisset *B*[1] si uixisset *B*[2] 12 diligenter *BP* occasio *P* nos interimant *M* 14 notariam puere *B*[1] 20 inclinabit *BP*[1] 22 heliogabalis *B* 23 facto *B* 24 sunt dicenda *M* 25 diadumenus antoninus aelii lampridii explicit *BP* [*sequitur in B et P Opilius*]

AELII LAMPRIDII

ANTONINVS HELIOGABALVS

Vitam Heliogabali Antonini, qui Varius etiam dictus est, 1
numquam in litteras misissem, ne quis fuisse Romanorum
principem sciret, nisi ante Caligulas et Nerones et Vitellios hoc idem habuisset imperium. sed cum eadem terra 2
et uenena ferat et frumentum atque alia salutaria, eadem
serpentes et cicures, conpensationem sibi lector diligens
faciet, cum legerit Augustum Traianum Vespasianum Hadrianum Pium Titum Marcum, contra hos prodigiosos tyrannos. simul intelleget Romanorum iudicia, quod illi et 3
diu imperarunt et exitu naturali functi sunt, hi uero interfecti tracti, tyranni etiam appellati, quorum nec nomina libet dicere.

Igitur occiso Macrino eiusque filio Diadumeno, qui 4
pari potestate imperii Antonini etiam nomen acceperat,
in Varium Heliogabalum imperium conlatum est, idcirco
quod Bassianus filius diceretur. fuit autem Heliogabali 5
uel Iouis uel Solis sacerdos atque Antonini sibi nomen
adsciuerat uel in argumentum generis uel quod id nomen
usque adeo carum esse cognouerat gentibus, ut etiam

1 incipit aeli lampridii antoninus heliogabalus feliciter *BP* ad constantinum aug. *add.* *P*[3] 3 Antonini impurissimam *P*[3]*M* 4 ne qui *B*[1] 6 cum hec ead. *B*[1] 7 *post* salutaria *uolg.* *add.* alia contraria 8 conpessationem *B* 9 Augustum Vespasianum Traianum Hadrianum Pium Marcum *M* 11 intellegeret *B* et diu *om.* *B*[1] 16 acceperant *BP*

6 parricida Bassianus causa nominis amaretur. et hic qui-
dem prius dictus est Varius, post Heliogabalus a sacer-
dotio dei Heliogabali, cui templum Romae in eo loco
constituit in quo prius aedes Orci fuit, quem e Suria se-
7 cum aduexit. postremo cum accepit imperium, Antoni-
nus appellatus est atque ipse in Romano imperio ulti-
mus Antoninorum fuit.

2 Hic tantum Symiamirae matri deditus fuit, ut sine illius
uoluntate nihil in re p. faceret, cum ipsa meretricio more
uiuens in aula omnia turpia exerceret, Antonino autem
Caracallo stupro cognita, ita ut hinc uel Varius uel Helio-
2 gabalus uulgo conceptus putaretur. et aiunt quidam,
Varii etiam nomen idcirco eodem inditum a condiscipu-
lis, quod uario semine, de meretrice utpote, conceptus
3 uideretur. hic fertur, occiso Macrini factione patre, ut
dicebatur, Antonino in templum dei Heliogabali confu-
gisse, uelut in asylum, ne interficeretur a Macrino, qui
saeuissime cum filio luxurioso et crudeli exercuit impe-
4 rium. Sed de nomine hactenus, quamuis sanctum illud
Antoninorum nomen polluerint. quod tu, Constantine sa-
cratissime, ita ueneraris, ut Marcum et Pium inter Con-
stantios Claudiosque, uelut maiores tuos, aureos forma-
ueris, adoptans uirtutes ueterum tuis moribus congruen-
tes et tibi amicas caras.

3 Sed ut ad Antoninum Varium reuertamur, nanctus
imperium Romam nuntios misit, excitatisque omnibus
ordinibus, omni etiam populo ad numen Antoninum, quod
non solum titulo, ut in Diadumeno fuerat, sed etiam in
sanguine redditum uidebatur, cum se Antonini Bassiani
2 filium scripsisset, ingens eius desiderium factum est. erat
praeterea etiam rumor, qui nouis post tyrannos solet
donari principibus, qui nisi ex summis uirtutibus non
permanet, et quem multi mediocres principes amiserunt.

4 orti *B* Horti *M* 6 altissimus *BPM* 9 nihil *om.* B^1 nichil B^2 *in marg.* 10 exercet B^1 11 hic *BP* 16 di *B* 18 luxorioso *B* 19 actenus *B* 25 ad *om.* B^1 29 Antoninum *M* 31 nobis *BP* 32 danari B^1 damnari B^2PM

denique ubi in senatu lectae sunt litterae Heliogabali, 3
statim fausta in Antoninum et dira in Macrinum eiusque
filium dicta sunt, appellatusque Antoninus princeps uo-
lentibus cunctis et studiose credentibus, ut sese habent
uota hominum ad credulitatem festinantium, cum quod
optant uerum esse desiderant. sed ubi primum ingressus 4
est urbem, omissis quae in prouincia gerebantur Helio-
gabalum in Palatino monte iuxta aedes imperatorias con-
secrauit eique templum fecit, studens et Matris typum et
Vestae ignem et Palladium et ancilia et omnia Romanis
ueneranda in illud transferre templum et id agens, ne
quis Romae deus nisi Heliogabalus coleretur. dicebat 5
praeterea, Iudaeorum et Samaritanorum religiones et
Christianam deuotionem illuc transferendam, ut omnium
culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret.

Deinde ubi primum diem senatus habuit, matrem **4**
suam in senatum rogari iussit. quae cum uenisset, uo- 2
cata ad consulum subsellia scribendo adfuit, id est sena-
tus consulti conficiendi testis, solusque omnium impera-
torum fuit, sub quo mulier quasi clarissima loco uiri se-
natum ingressa est. fecit et in colle Quirinali senaculum, 3
id est mulierum senatum, in quo ante fuerat conuentus
matronalis, solemnibus dumtaxat diebus et si umquam
aliqua matrona consularis coniugii esset ornamentis do-
nata, quod ueteres imperatores adfinibus detulerunt et is
maxime quae nobilitatos maritos non habuerant, ne inno-
bilitatae remanerent. sed Symiamira facta sunt senatus 4
consulta ridicula de legibus matronalibus: quae quo
uestitu incederet, quae cui cederet, quae ad cuius osculum
ueniret, quae pilento, quae equo, quae sagmario, quae
asino ueheretur, quae carpento mulari, quae boum, quae
sella ueheretur et utrum pellicia an ossea an eborata an

2 infausta anton. B^1 infausta in ant. B^2P • 6 uerum esse asseuerant *Scaliger* edisserant *S* 7 commisis *B* omissis his *M* 10 anchilia *BP* 18 consulem subselliam ascribendo *BPM* 25 his *BPM* is *scripsi* 30 quae quoque sagm. *BP* quae equo sagm. *corr. Mommsenus* 31 quae boum *om.* B^1 bouum *P t. Iord.* 32 pellicianosse an eb. *BP* pellicia nosce *M*

argentata, et quae aurum uel gemmas in calciamentis ha-
berent.
5 Ergo cum hibernasset Nicomediae atque omnia sordi-
de ageret inireturque a uiris et subaret, statim milites
facti sui paenituit, quod in Macrinum conspirauerant, ut
hunc principem facerent, atque in consobrinum eiusdem
Heliogabali Alexandrum, quem Caesarem senatus Macrino
2 interempto appellauerat, inclinauere animos. quis enim
ferre posset principem per cuncta caua corporis libidi-
nem recipientem, cum ne beluam quidem talem quisquam
3 ferat? Romae denique nihil egit aliud, nisi ut emissarios
haberet, qui ei bene uasatos perquirerent eosque ad au-
lam perducerent, ut eorum conditionibus frui posset.
4 agebat praeterea domi fabulam Paridis ipse Veneris per-
sonam subiens, ita ut subito uestes ad pedes defluerent,
nudusque una manu ad mammam altera pudendis adhi-
bita ingenicularet, posterioribus eminentibus in subacto-
5 rem reiectis et oppositis. uultum praeterea eodem quo
Venus pingitur schemate figurabat corpore toto expo-
litus, eum fructum uitae praecipuum existimans, si dignus
atque aptus libidini plurimorum uideretur.
6 Vendidit et honores et dignitates et potestates tam
per se quam per omnes seruos ac libidinum ministros.
2 in senatum legit sine discrimine aetatis census generis
pecuniae merito, militaribus etiam praeposituris et tri-
bunatibus et legationibus et ducatibus uenditis, etiam
3 procurationibus et Palatinis officiis. aurigas Protogenen
et Cordium primo in certamine curuli socios, post in
4 omni uita et actu participes habuit. multos, quorum cor-
pora placuerant, de scaena et circo et harena in aulam
5 traduxit. Hieroclem uero sic amauit ut eidem inguina
oscularetur, quod dictum etiam inuerecundum est, Flo-
ralia sacra se adserens celebrare. in uirginem Vestalem
6 incestum admisit. sacra p. R. sublatis penetralibus

4 subigeret *BP*[2]*M* 9 principem qui per *BP* 10 quis *BP* quidem *M* 15 subiciens *P* (ci *in ras.*) 28 Gordium *uolg.* curulli *B*[1] 31 heroclen *BP* Herodem *M* 32 dictu etiam uerec. *M* 33 se *om.* *B* ueselem *P*[1]

profanauit. ignem perpetuum extinguere uoluit. nec 7
Romanas tantum extinguere uoluit religiones, sed per
orbem terrae unum studens, ut Heliogabalus deus ubique
coleretur, et in penum Vestae, quod solae uirgines soli-
que pontifices adeunt, inrupit pollutus ipse omni conta-
gione morum cum is qui se polluerant. et penetrale sa- 7
crum est auferre conatus cumque seriam quasi ueram
rapuisset, quia ei uirgo maxima falsam monstrauerat, at-
que in ea nihil repperisset, adplausam fregit; nec tamen
quicquam religioni dempsit, quia plures similes factae
dicuntur esse, ne quis ueram umquam possit auferre.
haec cum ita essent, signum tamen quod Palladium esse 8
credebat abstulit et auro uinctum in sui dei templo locauit.

Matris etiam deum sacra accepit et tauroboliatus est, 7
ut typum eriperet et alia sacra quae penitus habentur
condita. iactauit autem caput inter praecisos fanaticos 2
et genitalia sibi deuinxit et omnia fecit quae Galli facere
solent, ablatumque sanctum in penetrale dei sui transtu-
lit. Salambonem etiam omni planctu et iactatione Syriaci 3
cultus exhibuit, omen sibi faciens inminentis exitii. omnes 4
sane deos sui dei ministros esse aiebat, cum alios eius
cubicularios appellaret, alios seruos, alios diuersarum
rerum ministros. lapides qui diui dicuntur ex proprio 5
templo, *simulacrum* Dianae Laodiciae ex adyto suo, in
quo id Orestes posuerat, adferre uoluit. Et Orestem qui- 6
dem ferunt non unum simulacrum Dianae nec uno in
loco posuisse sed multa in multis. posteaquam se apud 7
tria flumina circa Hebrum ex responso purificauit, etiam
Orestam condidit ciuitatem, quam saepe cruentari homi-
num sanguine necesse est. et Orestam quidem urbem 8

3 heliogalus P^1 unus ubique *M* 4 poenum *B* 5 *an* omni *uel* omnium contagione malorum? 8 quamquisgo $B^1 P^1$ quamuis ergo B^2 quamquis ũgo P^2 quamuis uirgo *M em. S* 9 adplaosam *BP* applosam *M* adplausam *scripsi* regit BP^1 *c.* P^3 13 uictum *M* 14 et adeo ebacchatus est *M* 15 tyfum *BP* typhum *M* 17 deuixit *BP* defixit *S* 18 sanctum nomen *M* 19 planctum B^1 20 cuius B^1 23 diuidi *B* diui// P^2 uiui *S* 24 simulacrum *om. BPM add. Obr.* 25 auferre *C* 30 quidam *B*

Hadrianus suo nomini uindicari iussit eo tempore quo
furore coeperat laborare ex responso, cum ei dictum es-
set, ut in furiosi alicuius domum uel nomen inreperet.
9 nam ex eo emollitam insaniam ferunt, per quam multos
10 senatores occidi iusserat. quibus seruatis Antoninus Pii
nomen meruit, quod eos post ad senatum adduxit quos
8 omnes iussu principis interfectos credebant. cecidit et
humanas hostias lectis ad hoc pueris nobilibus et decoris
per omnem Italiam patrimis et matrimis, credo ut maior
2 esset utrique parenti dolor. omne denique magorum ge-
nus aderat illi operabaturque cottidie hortante illo et gra-
tias dis agente, quod amicos eorum inuenisset, cum in-
spiceret exta puerilia et excruciaret hostias ad ritum gen-
tilem suum.

3 Cum consulatum inisset, in populum non nummos uel
argenteos uel aureos uel bellaria uel minuta animalia, sed
boues opimos et camelos et asinos et seruos populo diri-
4 piendos abiecit, imperatorium id esse dictitans. Insecutus
est famam Macrini crudeliter, sed multo magis Diadu-
meni, quod Antoninus dictus est, Pseudoantoninum [ut
Pseudophilippum] eum appellans, simul quod ex luxurio-
sissimo extitisse uir fortissimus optimus grauissimus se-
5 uerissimus diceretur. coegit denique scriptores nonnullos
ut nefanda, immo potius impia de eiusdem Diadumeni
6 luxuria disputarent in uita eius. Lauacrum publicum in
aedibus aulicis fecit, simul et Plautini populo exhibuit, ut
ex eo condiciones bene uasatorum hominum colligeret.
7 idque diligenter curatum est, ut ex tota penitus urbe

1 nomine *BPM em. C* 3 ueriosi B^1 feriosi P^1 4 mollitam *B* 7 cedit *BP* caedit *M em. C* 11 cotidiae *B* 12 quos *BP* 13 excrutiaret *BP* excuteret *uolg.* scrutaretur *Iord.* 15 conlatum *BP* collatum *M* 16 uel *ante* bellaria *om. BP* 17 optimos *BPM* ceruos *S* diripendos B^1P 19 es BP^1 20 et Pseudophilippum P^1 *eiecit S* 21 quod cum luxuriosissus exstitisset *M* 24 ut *om. BPM addidi* mipace *BPM* non ferenda *M* impia *Egnatius* dictum *BP* dicta *M* Diadumeni *scripsi* 25 luxoria *B* disputare ut *BPM em. S* 27 basatorum *BP*

atque ex nauticis monobelis quaererentur. sic eos appel-
labant qui uiriliores uidebantur.
Cum Marcomannis bellum inferre uellet, quod Anto- 9
ninus pulcherrime profligarat, dictum est a quibusdam,
per Chaldaeos et magos Antoninum Marcum id egisse, ut
Marcomanni p. R. semper deuoti essent atque amici, id-
que factum carminibus. et consecrationem cum quaere-
ret, quae illa esset uel ubi esset, suppressum est. con- 2
stabat enim, illum ob hoc consecrationem quaerere, ut
eam dissiparet spe belli concitandi, et idcirco maxime
quod audierat responsum fuisse, ab Antonino bellum
Marcomannicum finiendum, cum hic Varius et Helioga-
balus et ludibrium publicum diceretur, nomen autem
Antonini pollueret, in quod inuaserat. prodebatur autem 3
per eos maxime qui dolebant, sibi homines ad exercen-
das libidines bene uasatos et maioris peculii opponi. unde
etiam de nece eius cogitari coepit. et haec quidem
domi.
Sed milites pestem illam imperatoris uelari nomine 10
pati nequierunt ac primum inter sese deinde per coro-
nas iecere sermones, in Alexandrum omnes inclinantes,
qui iam Caesar erat a senatu eo tempore, consobrinus hu-
ius Antonini, nam Varia una is erat auia, unde Helioga-
balus Varius dicebatur.
Zoticus sub eo tantum ualuit ut ab omnibus officio- 2
rum principibus sic haberetur quasi domini maritus.
erat praeterea idem Zoticus qui hoc familiaritatis genere 3
abutens omnia Heliogabali dicta et facta uenderet fumis
quam maxime diuitias inormes sperans, cum aliis mina-
retur, aliis polliceretur, omnes falleret egrediensque ab
illo singulos adiret dicens: „De te hoc locutus sum, de

1 monobiles *BP* monobolos *M em. S* quaererent *M* 3 quos *M* 4 profligerat *BP* 7 factus *BP* factis *M* factum *scripsi* consecratione — essent — essent *M* eët (*i. e.* esset) *B* 9 olcho *B* olchoc *P* 15 quo *BP* 20 deindo *P*[1] 22 quo macrinus *BPM* consobrinus *S* 23 una] *in B* un *in ras.* his *M* 26 maritus esset *M* 27 genere] nomine *M* 28 famis *BP* 29 enorme·*BP* 31 audiret *BPM*

4 te hoc audiui, de te hoc futurum est.“ ut sunt homines
huiusmodi, qui, si admissi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non solum malorum sed et bonorum principum uendunt et qui stultitia uel innocentia imperatorum, qui hoc non perspiciunt, infami rumigera-
5 tione pascuntur. nubsit et coit, ut et pronubum haberet clamaretque „Concide Magire“, et eo quidem tempore
6 quo Zoticus aegrotabat. quaerebat deinde a philosophis et grauissimis uiris, an et ipsi in adulescentia perpessi
7 essent quae ipse pateretur, idque inpudentissime; neque enim umquam uerbis pepercit infamibus, cum et digitis inpudicitiam ostentaret, nec ullus in conuentu et audiente populo esset pudor.

11 Fecit libertos praesides legatos consules duces omnesque dignitates polluit ignobilitate hominum perdito-
2 rum. cum ad uindemias uocasset amicos nobiles et ad corbes sedisset, grauissimum quemque percontari coepit, an promptus esset in Venerem, erubescentibusque senibus exclamabat: ‘Erubuit, salua res est’, silentium ac ru-
3 borem pro consensu ducens. addidit praeterea ipse quae
4 faceret, sine ullius pudoris uelamento. postquam senes uidit erubescere ac tacere, uel quia aetas uel quia dignitas talia refutabat, contulit se ad iuuenes et ab his coepit
5 omnia exquirere. a quibus cum audiret aetati congrua, gaudere coepit dicens, uere liberam uindemiam esse
6 quam sic celebrarent. ferunt multi, ab ipso primum repertum, ut in uindemiarum festiuo multa in dominos iocularia et audientibus dominis dicerentur, quae ipse conposuerat, et Graeca maxime. horum pleraque Marius
7 Maximus dicit in uita ipsius Heliogabali. erant amici inprobi et senes quidam et specie philosophi qui caput reticulo conponerent, qui inproba quaedam pati se dice-

1 est *om.* *B*[1] 2 admisi. *B* 3 famam — principum *P* *infra textum* 4 stultia *B* 5 imperaturum *B*[1] rumigeneratione *B* 6 aut et pr. *B* pronubem *BPM* 9 aduliscentia *B* 10 quidam *B* quidem *PM* idque *scripsi* 19 clamabat *B*[1] re est *B*[1] ruborit' *B*[1] 25 dicere *BP* et dicere *M* dicens *scripsi* 26 celebraret *BPM* 28 diceretur *BPM*

rent, qui maritos se habere iactarent. quos quidam fin-
xisse dicunt, ut illi fierent uitiorum imitatione cariores.

Ad praefecturam praetorii saltatorem, qui histrioni- 12
cam Romae fecerat, adsciuit, praefectum uigilum Gor-
dium aurigam fecit, praefectum annonae Claudium tonso-
rem. ad honores reliquos promouit commendatos sibi 2
pudibilium inormitate membrorum. ad uicensimam here-
ditatium mulionem curare iussit, iussit et cursorem, iussit
et cocum et claustrarium artificem. cum ingressus est uel 3
castra uel curiam, auiam suam Variam nomine, de qua
superius dictum est, secum induxit, ut eius auctoritate
honestior fieret, quia per se non poterat; nec ante eum,
quod iam diximus, senatum mulier ingressa est ita ut ad
scribendum rogaretur et sententiam diceret. in conui- 4
uiis exsoletos maxime iuxta se ponebat eorumque adtrec-
tatione et tactu praecipue gaudebat, nec quisquam ei ma-
gis poculum cum bibisset dabat.

Inter haec mala uitae inpudicissimae Alexandrum, 13
quem sibi adoptauerat, a se amoueri iussit dicens, se
paenitere adoptionis, mandauitque ad senatum, ut Caesa-
ris ei nomen abrogaretur. sed in senatu hoc prodito in- 2
gens silentium fuit. si quidem erat optimus iuuenis Ale-
xander, ut postea conprobatum genere imperii eius, cum
ideo displiceret patri, quod inpudicus non esset. erat au- 3
tem eidem consobrinus. ut quidam dicunt, a militibus
etiam amabatur et senatui acceptus erat et equestri or-
dini. nec defuit tamen furor usque ad exitum uoti pes- 4
simi. nam ei percussores inmisit, et hoc quidem modo:
ipse secessit ad hortos Spei ueteris, quasi contra nouum 5
iuuenem uota concipiens, relicta in Palatio matre et auia
et consobrino suo iussitque, ut trucidaretur iuuenis opti-

4 sciuit BP^1 Gordium *M* 5 censorem *BPM em. S ex libro Cuiaci.* cursorem *Iord.* 7 pubilium *B* uicensimum *BP* 10 uel in cur. B^1 13 senatus *BP* 15 adtrectationes *BP* 22 quidam *B* alexandrum post. *BPM em. S* 23 comprobatus *M* 24 inpublicos *B* inpuaicos *P* (*cum rasur. sup.* a) 25 et ut q. *M* 26 et amab. *B* 27 exitium B^2P *t. I. distinxit Obr.*

6 mus et rei publicae necessarius. misit et ad milites litte-
ras quibus iussit, ut abrogaretur nomen Caesaris Alexan-
7 dro. misit qui et in castris statuarum eius titulos luto
8 tegeret, ut fieri solet de tyrannis. misit et ad nutritores
eius, quibus imperauit sub praemiorum spe atque hono-
rum, ut eum occiderent quo uellent modo, uel in balneis
14 uel ueneno uel ferro. Sed nihil agunt inprobi contra in-
nocentes. nam nulla ui quis adduci potuit, ut tantum fa-
cinus inpleret, cum in ipsum magis conuersa sint tela
quae parabat aliis, ab isque *sit* interfectus quibus alios ad-
petebat.

2 Sed ubi primum lutati sunt tituli statuarum, milites
omnes exarserunt, et pars in Palatium, pars in hortos, in
quibus erat Varius, ire tendunt, ut Alexandrum uindica-
rent hominemque inpurum eundemque parricidalis animi
3 tandem a re publica depellerent. et cum in Palatium ue-
nissent, Alexandrum cum matre atque auia custoditum
4 diligentissime postea in castra duxerunt. secuta autem
erat illos Symiamira mater Heliogabali pedibus, sollicita
5 filio. inde itum est in hortos, ubi Varius inuenitur certa-
men aurigandi parans, exspectans tamen intentissime,
6 quando eidem nuntiaretur consobrinus occisus. qui su-
bito militum strepitu exterritus in angulum se condit ob-
iectuque ueli cubicularis, quod in introitu erat cubiculi,
7 se texit. misit praefectos alios ad conpescendos milites
in castra, alios uero ad eos placandos qui iam in hortos
8 uenissent. Antiochianus igitur e praefectis unus milites
qui in hortos uenerant et sacramenti admonitione exora-
uit, ne illum occiderent, quia nec multi uenerant et ple-
rique cum uexillo, quod Aristomachus tribunus retinu-
15 erat, remanserant. haec in hortis. in castris uero milites

4 legeret B^1 5 horum BP^1 8 tantam B^1 9 in *om.* B^1 10 hisque *BPM* sit *om.* *BP* 14 quibus B^1 in quibus B^2 14 ut] at *B* uindicaret BP^1 19 matre *B* 21 augurandi *BP* 24 cubiculis et exegit B^1 25 texigit B^2 *an* tegit et? praefectis *BP* ex praefectis *M* praefectos *scripsi* alio *BP* (*bis*) 27 anthiochianus *BP* 30 exillo *BP* aristomacus *BP*

precanti praefecto dixerunt, se parsuros esse Heliogabalo,
si et inpuros homines et aurigas et histriones a se dimo-
ueret atque ad bonam frugem rediret is maxime summo-
tis qui cum omnium dolore apud eum plurimum pote-
rant et qui omnia eius uendebant uel ueritate uel fumis.
remoti sunt denique ab eo Hierocles Gordius et Mirissi- 2
mus et duo inprobi familiares, qui eum ex stulto stultio-
rem faciebant. mandatum praeterea a militibus praefec- 3
tis, ne paterentur illum ita diutius uiuere, et ut Alexan-
der custodiretur, ne uel illi aliqua uis adferretur, simul
ne Caesar quempiam amicum Augusti uideret, ne ulla
fieret imitatio turpitudinis. sed Heliogabalus et ingenti 4
prece Hieroclem reposcebat inpudicissimum hominem et
insidias in dies Caesaris propagabat. denique kal. Ianua- 5
riis, cum simul tum designati essent consules, noluit cum
consobrino procedere. ad extremum cum ei auia et ma- 6
ter dicerent, inminere milites ad eius exitium, nisi con-
cordiam uiderent inter se consobrinorum, sumpta prae-
texta hora diei sexta processit ad senatum, auia sua ad
senatum uocata et ad sellam perducta. deinde in Capito- 7
lium ad uota concipienda et perficienda solemnia ire no-
luit, omniaque per praefectum urbanum facta sunt, quasi
consules illic non essent.

Nec distulit caedem consobrini, sed timens, *ne* sena- 16
tus ad alium se inclinaret, si ille consobrinum occidisset,
iussit subito senatum urbe decedere. omnesque quibus
aut uehicula aut serui deerant subito proficisci iussi sunt,
cum alii per baiulos alii per fortuita animalia et mercede
conducta ueherentur. Sabinum consularem uirum, ad 2
quem libros Vlpianus scripsit, quod in urbe remansisset,

1 passuros *P* 3 his *BPM* is *scripsi* 4 qui eum *B* 6 herocles *BP* Herodes *M* (*bis*) cordus *BPM* myrissimus *BPM em. C* 8 militis *BP* 10 uel *mihi delendum uidetur* 13 heroclem *B* 20 producta P^1M 21 uocata *BP* 22 omnia *PM* per p̃r (*i. e.* praer) urb. *BP* 24 ne *om.* BP^1 *add.* P^3 setus *BP corr.* P^3 25 aliquam *BP* aliquem *M* alium *scripsi* 26 omnesque etiam *M* 27 iussit B^1P^1 30 ulpicianus BP^1 (*ter*)

3 uocato centurione mollioribus uerbis iussit occidi. sed
centurio aure surdiori imperari sibi credidit, ut urbe pel-
leretur, itaque fecit. sic uitium centurionis Sabino saluti
4 fuit. remouit et Vlpianum iuris consultum ut bonum ui-
rum et Siluinum rhetorem, quem magistrum Caesaris
fecerat. et Siluinus quidem occisus est, Vlpianus uero
5 reseruatus. Sed milites et maxime praetorianus, † uel
scientes qui mala in Heliogabalum pararant, uel quod
sibi uiderent inuidiam facta pro conspiratione ad liberan-
dam rem p., primum consciuere mortem his, cum alios
uitalibus exemptis necarent, alios ab ima parte perfode-
17 rent, ut mors esset uitae consentiens. post hoc in eum
inpetus factus est atque in latrina ad quam confugerat
occisus. tractus deinde per publicum addita iniuria ca-
2 daueri [est], ut id in cloacam milites mitterent. sed cum
non cepisset cloaca fortuito, per pontem Aemilium ad-
nexo pondere, ne fluitaret, in Tiberim abiectum est, ne
3 umquam sepeliri posset. tractum est cadauer eius etiam
per circi spatia, priusquam in Tiberim praecipitaretur.
4 Nomen eius, id est Antonini, erasum est senatu iubente
remansitque Varii Heliogabali, si quidem illud adfectato
5 retinuerat, cum uult uideri filius Antonini. appellatus est
post mortem Tiberinus et Tractatitius et Inpurus et
multa, si quando ea erant designanda quae sub eo facta
6 uidebantur. solusque omnium principum et tractus est
7 et in cloacam missus et in Tiberim praecipitatus. quod
odio communi omnium contigit, a quo speciatim cauere
debent imperatores, si quidem nec sepulchra mereantur
qui amorem senatus populi ac militum non merentur.
8 Opera publica ipsius praeter aedem Heliogabali dei, quem
Solem alii, alii Iouem dicunt, et amphitheatri instauratio-

2 surdiori] *in P alt.* i *eras.* imperatori *B* 5 rethorem *B* 6 uero *in P sup. lin.* 7 reseruitus *B*[1] praetoriani *M* *conieci* ulciscentes qui mala in Alexandrum pararant. 9 factaque *BPM* facta pro *scripsi* *an* quod sibi timerent inuidiam? (*sic etiam Iord.*) 10 conscii genere mortis *BPM* consciuere mortem his *S* 15 est *uncis inclusi* (*Iord.*) cloaculam *M* (*bis*) 16 fortuita *B*[1] 25 omni *B*[1] 31 instauratio *BPM em. Vrs.*

nem post exustionem et lauacrum in uico Sulpicio, quod
Antoninus Seueri filius coeperat, nulla extant. et laua- 9
crum quidem Antoninus Caracallus dedicauerat et lauando
et populum admittendo, sed porticus defuerant, quae
postea ab hoc subdititio Antonino exstructae sunt, ab
Alexandro perfectae.

Hic ultimus Antoninorum fuit (quamuis cognomine 18
postea Gordianos multi Antoninos putent, qui Antonii
dicti sunt, non Antonini) uita moribus inprobitate ita
odibilis, ut eius senatus et nomen eraserit. quem nec 2
ego Antoninum uocassem nisi causa cognitionis, quae co-
git plerumque dici ea etiam nomina quae sunt abolita.
Occisa est cum eo et mater Symiamira probrosissima
mulier et digna filio. cautumque ante omnia post Anto- 3
ninum Heliogabalum, ne umquam mulier senatum ingre-
deretur, utique inferis eius caput dicaretur deuoueretur-
que per quem id esset factum.

De huius uita multa in litteras missa sunt obscena, 4
quae quia digna memoratu non sunt, ea prodenda censui
quae ad luxuriam pertinebant, quorum aliqua priuatus,
aliqua iam imperator fecisse perhibetur, cum ipse priua-
tus diceret, se Apicium, imperator Neronem Othonem et
Vitellium imitari. nam primus omnium priuatorum toros 19
aureis toralibus texit, quia tunc ex Antonini Marci aucto-
ritate id fieri licebat, qui omnem apparatum imperato-
rium publice uendiderat. deinde aestiua conuiuia colori- 2
bus exhibuit, ut hodie prasinum, uitreum alia die, uene-
tum deinceps exhiberet, semper uarie per dies omnes
aestiuos. primus deinde authepsas argenteas habuit, pri- 3
mus etiam caccabos. uasa deinde centenaria argentea

2 antonini *BP* coeperit *B* 5 ob hoc *BPM* subdecio *BPM em. S* et ab Al. *M* 10 et *om. M* 11 coegit *B* 19 ea solum *M* 22 imperatorem uero oth. *BP* imperatorium uero nunc oth.,P^3 imperator uero Neronem Oth. *M equidem nomen Neronis in litteras* em uero *abiisse ratus* imperator Neronem Oth. *scripsi* 23 thoros *BP* 28 et deinceps *BP interpunxit S* (*cum M*) 29 autepsas *BP* mensas et capsas arg. *P^3M*

scalpta et nonnulla schematibus libidinosissimis inqui-
4 nata. et mastichatum et puleiatum et omnia haec quae
5 nunc luxuria retinet primus inuenit. nam rosatum ab
aliis acceptum pinearum etiam adtritione odoratius reddi-
dit. denique haec genera poculorum ante Heliogabalum
6 non leguntur. nec erat ei ulla uita nisi exquirere uolupta-
tes. primus fecit de piscibus isicia, primus de ostreis et
leiostreis et aliis huiusmodi marinis conchis et locustis et
7 cammaris et scillis. strauit et triclinia de rosa et lectos
et porticus ac sic deambulauit, idque omni florum genere,
8 liliis uiolis hyacinthis et narcissis. hic non nisi unguento
9 nobili aut croco piscinis infectis natauit. nec cubuit in
accubitis facile nisi is quae pilum leporinum haberent aut
plumas perdicum subalares, saepe culcitas mutans.

20 Senatum nonnumquam ita contempsit, ut mancipia
togata appellaret, p. R. unius fundi cultorem, equestrem
2 ordinem in nullo loco habens. praefectum urbicum saepe
post cenam ad potandum uocabat adhibitis et praefectis
praetorio, ita ut, si recusarent, magistri officiorum eos
3 cogerent. uoluit et per singulas urbis *regiones* lenones
praefectos urbi facere, ut essent in urbe quattuordecim.
et fecisset, si uixisset, promoturus omnes turpissimos et
ultimae professionis homines.

4 Hic solido argento factos habuit lectos et tricliniares
5 et cubiculares. comedit saepius ad imitationem Apicii
calcanea camelorum et cristas uiuis gallinaceis demptas,
linguas pauonum et lusciniarum, quod qui ederet epile-

1 sculpta *M* 4 adtritionem *BPM* moderatius *BPM* 8 lithostreis *BP* concis *BP* lucustis *BP* 9 scyllis *BPM* 10 sic eadembulauit *BP*¹ sic ea deamb. *P*³ sic per ea deamb. *M* ac sic deamb. *scripsi* (*Iord.*). *aut uerba* idque omni — et narcissis *eicienda sunt aut uerborum ordo librari culpa est confusus. ita eum restituerim:* strauit et triclinia et lectos et porticus de rosa atque omni — narcissis ac sic deambulauit (atque *etiam Iord. coni.*) 11 liuis *BP*¹ hiacynthis *BP* 13 bis *B* his *PM* 14 culcitras *M* 16 Po. uero *M* sequestrem *BP* 19 horum *BPM* officiorum *S* 20 urbes *BPM* urbis regiones *C* 21 urbi *del. Iord* et ut *BPM* et *deleuit C* 27 epilepsia] e pestilentia *BP* e pitilentia *M*

psia totus diceretur. exhibuit et Palatinis magides extis 6
mullorum refertas et cerebellis foenicopterum et perdi-
cum ouis et cerebellis turdorum et capitibus psittacorum
et fasianorum et pauonum. barbas sane mullorum tantas 7
iubebat exhiberi, ut pro nasturtiis apiasteris et faselaribus
et foeno Graeco exhiberet plenis fabatariis et discis. quod
praecipue stupendum est.

Canes iecinoribus anserum pauit. habuit leones et 21
leopardos exarmatos in deliciis, quos edoctos per mansue-
tarios subito ad secundam et tertiam mensam iubebat
accumbere ignorantibus cunctis, quod exarmati essent,
ad pauorem ridiculum excitandum. misit et uuas Apa- 2
menas in praesepia equis suis et psittacis atque fasianis
leones pauit et alia animalia. exhibuit et sumina apruna 3
per dies decem tricena cottidie cum suis uuluis, pisum
cum aureis, lentem cum cerauniis, fabam cum electris,
orizam cum albis exhibens. albas praeterea in uicem pi- 4
peris piscibus et tuberibus conspersit. oppressit in tri- 5
cliniis uersatilibus parasitos suos uiolis et floribus, sic ut
animam aliqui efflauerint, cum erepere ad summum non
possent. condito piscinas et solia temperauit et rosato 6
atque absentato. uulgum ad bibendum inuitauit et ipse
cum populo tantum bibit, ut in piscina eum bibisse intel-
legeretur, uiso quod unus bibisset. eunuchos pro apo- 7
phoretis dedit, dedit quadrigas equos stratos mulos ba-
sternas et redas, dedit et aureos millenos et centena
pondo argenti. sortes sane conuiuales scriptas in coclea- 22
ribus habuit tales ut alius exierit 'decem camelos', alius
'decem muscas', alius 'decem libras auri', alius 'decem

1 ingentes *BP*[1] dapes *add.* *P*[2]*M* magides *scripsi* 5 nascentis *BPM* nasturtiis *uolg.* absentis *S* facelaribus *BPM* 8 iecineribus *BP* iocineribus *M* 9 pardos *B* exarmatis *B* 10 mensem *B* 12 et radiculum *M* 15 bulbis *BPM* 17 et orizam *M* 19 fiolis *B* 20 eripere *BP* eripi *M* 23 uiuit *BP* 24 *mihi* uisu *scribendum, uerba* quod unus bibisset *e uerbis Lampridi esse remouenda uidentur* aphroditis *BPM* 26 milenos *B* 28 alius *genetiuum esse casum recte monuit Iord.* exhiberet *M* 29 alius X libras — strutiones *om. M* libris *BP*

plumbi', alius 'decem strutiones', alius 'decem oua pul-
2 lina', ut uere sortes essent et fata temptarentur. quod
quidem et ludis suis exhibuit, cum et ursos decem et de-
cem glires et decem lactucas et decem auri libras in sorte
habuit. primusque hunc morem sortis instituit quem
3 nunc uidemus. sed uere ad sortem scaenicos uocauit,
cum et canes mortuos et libram bubulae carnis haberet
in sorte et item centum aureos et mille argenteos et cen-
4 tum folles aeris et alia talia. quae populus tam libenter
accepit, ut eum postea imperare gratularentur.

23 Fertur in euripis uino plenis nauales circenses ex-
hibuisse, pallia de oenanthio fudisse et elefantorum quat-
tuor quadrigas in Vaticano agitasse dirutis sepulchris
quae obsistebant, iunxisse etiam camelos quaternos ad
2 currus in circo priuato spectaculo. serpentes per Mar-
sicae gentis sacerdotes collegisse fertur, eosque subito
ante lucem, ut solet populus ad ludos celebres conuenire,
3 effudisse, multosque adflictos morsu et fuga. usus est
aurea omni tunica, usus et purpurea, usus et de gemmis
4 Persica, cum grauari se diceret onere uoluptatis. habuit
et in calciamentis gemmas, et quidem scalptas. quod ri-
sum omnibus mouit, quasi possent scalpturae nobilium
artificum uideri in gemmis, quae pedibus adhaerebant.
5 uoluit uti et diademate gemmato, quo pulchrior fieret et
magis ad feminarum uultum aptus. quo et usus est domi.
6 fertur et promisisse foenicem conuiuis uel pro ea libras
7 auri mille, ut in praetorio † eas demitteret. marinae
aquae colymbos exhibuit, in mediterraneis locis maxime,
eosdemque singulis amicis natantibus dimisit et iterum
8 cum piscibus inpleuit. montem niuium in uirdiario do-
mus aestate fecit aduectis niuibus. ad mare piscem num-
quam comedit, in longissimis a mari locis omnia marina

4 griles *BPM em. Vrsinus* 7 bubale *B* bubalae *P t. I.* 11 deo ananthio *B* deo enanthio *PM* 21 calciamentes *P t. I.* 22 sculptas — sculpturae *M* 23 qui *BPM em. Obr.* 24 qua *BPM* 26 promise *B* promisse *P* foenicen *BP* conuiuiis *BP* 27 eos *B* eum dimitteret *S* 29 eosdem et *M* 30 uiridario *M* 31 uibus *BP*[1]

semper exhibuit. murenarum lactibus et luporum in locis
mediterraneis rusticos pauit.
Pisces semper quasi in marina aqua cum colore suo 24
coctos conditura ueneta comedit. momentarias de rosato
et rosis piscinas exhibuit et lauit cum omnibus suis cal-
darias de nardo exhibens. idem in lucernis balsamum
exhibuit. idem mulieres numquam iterauit praeter uxo- 2
rem. lupanaria domi amicis clientibus et seruis exhibuit.
idem numquam minus centum sestertiis cenauit, hoc est 3
argenti libris triginta. aliquando autem tribus milibus
sestertium cenauit omnibus supputatis quae inpendit.
cenas uero et Vitellii et Apicii uicit. pisces e uiuariis 4
suis bubus traxit. per macellum transiens mendicitatem
publicam fleuit. parasitos ad rotam aquariam ligabat et 5
cum uertigine sub aquas mittebat rursusque in summum
reuoluebat eosque Ixionios amicos uocauit. strauit et 6
saxis Lacedaemoniis ac Porphyreticis plateas in Palatio,
quas Antoninianas uocauit. quae saxa usque ad nostram
memoriam manserunt, sed nuper eruta et exsecta sunt.
constituerat et columnam unam dare ingentem, ad quam 7
ascenderetur intrinsecus, ita ut in summo Heliogabalum
deum collocaret, sed tantum saxum non inuenit, cum id
de Thebaide adferre cogitaret.
Ebrios amicos plerumque claudebat et subito nocte 25
leones et leopardos et ursos exarmatos inmittebat, ita ut
expergefacti in cubiculo eodem leones ursos pardos cum
luce, uel quod est grauius nocte inuenirent, ex quo ple-
rique exanimati sunt. multis uilioribus amicis folles pro 2
accubitis sternebat eosque reflabat prandentibus illis, ita
ut plerumque subito sub mensis inuenirentur prandentes.
primus denique inuenit simma in terra sternere, non in 3

3 colere *BP* 4 momentarios *B* 5 uiuit *BP* bibit *M* lauit *scripsi* caldarios *B* caldaria *M* 8 lupinaria *B* 10 libris trecentis *C* 11 sestertiis *BPM* 12 uiuit *BP* seuiuariti *BP* ex uiuariis *M* 16 uocauit quae saxa strauit B^1 19 erudite *B* eru//de//// *P* eruta et *Egn.* 20 clare *B* 22 id de bethaice [de] *B* 28 multi BP^1 *corr.* P^3 29 reflauat *BP* 31 simmia B^1 syma *M*

lectulis, ut a pedibus utres per pueros ad reflandum spi-
4 ritum soluerentur. in mimicis adulteriis ea quae solent
5 simulato fieri effici ad uerum iussit. meretrices a lenoni-
6 bus cunctis redemit saepe et manumisit. cum inter fabu-
las priuatas sermo esset ortus, quanti herniosi esse pos-
sent in urbe Roma, iussit omnes notari eosque ad balneas
suas exhibere et cum isdem lauit, nonnullis etiam ho-
7 nestis. gladiatores ante conuiuium pugnantes sibi et py-
8 ctas frequenter *exhibuit*. strauit sibi triclinium in summo
lusorio et, dum pranderet, noxios et uenationes sibi ex-
9 hibuit. parasitis in secunda mensa saepe ceream cenam,
saepe ligneam, saepe eburneam, aliquando fictilem, non-
numquam uel marmoream uel lapideam exhibuit, ita ut
omnia illis exhiberentur uidenda de diuersa materia quae
ipse cenabat, cum tantum biberent per singula fercula et
manus, quasi comedissent, lauarent.

26 Primus Romanorum holoserica ueste usus fertur, cum
iam subsericae in usu essent. linteamen lotum numquam
2 attigit, mendicos dicens qui linteis lotis uterentur. dalma-
ticatus in publico post cenam saepe uisus est, Gurgitem
Fabium et Scipionem se appellans, quod cum ea ueste
esset cum qua Fabius et Cornelius a parentibus ad corri-
gendos mores adulescentes in publicum essent producti.
3 omnes de circo de theatro de stadio et omnibus locis et
balneis meretrices collegit in aedes publicas et apud eas
contionem habuit quasi militarem, dicens eas conmilito-
nes disputauitque de generibus schematum et uolupta-
4 tum. adhibuit in tali contione postea lenones exsoletos
undique collectos et luxuriosissimos puerulos et iuuenes.
5 et cum ad meretrices muliebri ornatu processisset pa-
pilla eiecta, *ad* exsoletos habitu puerorum qui prostituun-

2 inimicis *BP* in mim. *Scaliger* 3 simulatos *BP* 4 cunctas *S* 5 quanto *B*[1] hirneosi *BP exc.* 6 notari] *in P* t *in ras.* 7 hisdem *BP* 8 pictas *BPM* 9 exhibuit *om. BP an pro* sibi *est scribendum* uidit? *Mommsenus pro* sibi *proponit* ibi 10 pictas *BP* 12 nonnumquam etiam *M* 18 subserica *M* 19 lineis *B* 23 aduliscentes *BP* 26 quisi *BP* 28 leones *B*[1]*P*[1] 31 ad *add. Vrsinus*

tur, post contionem pronuntiauit his quasi militibus ter-
nos aureos donatiuum petitque ab his ut a dis peterent,
ut alios haberet ipsis commendandos. iocabatur sane ita 7
cum seruis ut eos iuberet millena pondo sibi aranearum
deferre proposito praemio, collegisseque dicitur decem
milia pondo aranearum dicens, et hinc intellegendum
quam magna esset Roma. mittebat parasitis pro cellario 8
salarii annua uasa cum ranis et scorpiis et cum serpenti-
bus et huiusmodi monstris. claudebat in eiuscemodi ua- 9
sis infinitum muscarum, apes mansuetas eas appellans.

Quadrigas circensium in tricliniis et in porticibus sibi 27
semper exhibuit pransitans et cenitans, conuiuas senes
agitare cogens, nonnullos honoratos. iam imperator iu- 2
bebat sibi et decem milia murium exhiberi, mille muste-
las, mille sorices. dulciarios et lactarios tales habuit, ut 3
quaecumque coqui de diuersis edulibus exhibuissent uel
structores uel pomarii, illi modo de dulciis modo de lac-
tariis exhiberent. exhibuit parasitis cenas et de uitreis 4
et nonnumquam tot picta mantelia in mensam mittebat,
is edulibus picta quae adponerentur, quot missus esset
habiturus, ita ut de acu aut de textili pictura exhiberen-
tur. nonnumquam tamen et tabulae illis pictae exhibe- 5
bantur, ita ut quasi omnia illis exhiberentur et tamen
fame macerarentur. miscuit gemmas pomis ac floribus. 6
iecit et per fenestram cibos totidem quot exhibuit amicis.
iusserat et canonem p. R. unius anni meretricibus leno- 7
nibus exsoletis intramuranis dari, extramuranis alio pro-
misso, cum eo tempore iuxta prouisionem Seueri et Tra-
iani septem annorum canon frumentarius Romae esset.

Canes quaternos ingentes iunxit ad currum et sic est 28
uectatus intra domum regiam idemque priuatus in agris
suis fecit. processit in publicum et quattuor ceruis iunc- 2
tis ingentibus. iunxit sibi et leones, Matrem magnam se

3 ipse B^1 4 areanarum *B* 7 cellario *BPM em. S* 8 *an* annui *uel* annuo? scorpionis *B* 9 cuiuscemodi B^1 euiusc. B^2 13 imperatori *BPM em. S* 14 murum *B* 20 his *BPM* is *scripsi* quod misus *BP* 25 quod *BP* 31 idque *BPM* idemque *scripsi* 33 iuncxit *P*

appellans. iunxit et tigres, Liberum sese uocans eodem-
que habitu agens quo dii pinguntur quos imitabatur.
3 Aegyptios dracunculos Romae habuit, quos illi agatho-
daemonas uocant. habuit et hippopotamos et crocodillum
et rhinocerotem et omnia Aegyptia, quae per naturam
4 sui exhiberi poterant. struthocamelos exhibuit in cenis
5 aliquotiens, dicens praeceptum Iudaeis, ut ederent. illud
sane mirum uidetur quod dicitur ab eo factum, ut de
croco sigma strauerit, cum summos uiros rogasset ad
prandium, pro eorum dignitate se dicens fenum exhibere.
6 transegit et dierum actus noctibus et nocturnos diebus,
aestimans hoc inter instrumenta luxuriae, ita ut sero de
somno surgeret et salutari inciperet, mane autem dormire
inceptaret. amicis cottidie *aliquid dabat* nec quemquam
facile indonatum relinquebat, nisi quem frugi quasi per-
ditum repperisset.

29 Habuit gemmata uehicula et aurata contemptis argen-
2 tatis et eboratis et aeratis. iunxit et quaternas mulieres
pulcherrimas et binas ad pabillum uel ternas et amplius
et sic uectatus est, sed plerumque nudus, cum illum nu-
3 dae traherent. habuit et hanc consuetudinem, ut octo
caluos rogaret ad cenam et item octo luscos et item octo
podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo longos et octo
pingues, cum capi non possent uno sigmate, ut de his
4 omnibus risus citaret. donauit et argentum omne conui-
uis quod habuit in conuiuio et omnem apparatum pocu-
5 lorum, idque saepius. hydrogarum Romanorum ducum
primus publice exhibuit, cum antea militaris mensa esset,
6 quam postea statim Alexander reddidit. proponebat prae-
terea his quasi themata, ut iura noua dapibus condiendis

1 iuncxit *BP* 2 imitabantur *BP* 3 quos — uocant *om. M* agathodemones *B cod. Murbac.* 4 hyppopatomos *B* hyppopotamos *P* 5 rhinocerontem *B* 6 strutios et camelos *M* 11 transerit *BP*^{1} transigerit *P*^{3} traiecit *M em. S* 14 aliquid dabat *om. BPM ex. c. inseruit C* 18 iuncxit *BP* quaternis *B* 19 pampillum *BPM em. Obr.* uel ternas et amplius *del. Iord.* 25 conuiuiis *BP* 27 ydrog. *BP* idrog. *M* ducum *om. B* 29 propenebat *B* 30 themate *B*

inuenirent. cuius placuisset commentum, ei dabat maxi-
mum praemium, ita ut sericam uestem donaret, quae
tunc et in raritate uidebatur et in honore. si ius autem 7
displicuisset, iubebat, ut semper id comesset, quamdiu
tamen melius inueniret. semper sane aut inter flores se- 8
dit aut inter odores pretiosos. amabat sibi pretia maiora 9
dici earum rerum quae mensae parabantur, orexin conui-
uio hanc esse adserens.

Pinxit se ut cuppedinarium, ut seplasiarium, ut popi- 30
narium, ut tabernarium, ut lenonem, idque totum domi
semper et exercuit. sescentorum strutionum capita una 2
cena multis mensis exhibuit ad edenda cerebella. exhi- 3
buit aliquando et tale conuiuium ut haberet uiginti et duo
fercula ingentium epularum, sed per singula lauarent et
mulieribus uterentur et ipse et amici cum iure iurando
quod efficerent uoluptatem. celebrauit item tale conui- 4
uium ut apud amicos singulos singuli missus appararen-
tur, et, cum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio,
alter super aggerem, alter in Caelio, alter trans Tiberim,
et ut quisque mansisset, tamen per ordinem in eorum
domibus singula fercula ederentur, ireturque ad omnium
domos. sic unum conuiuium uix toto die finitum est, 5
cum et lauarent per singula fercula et mulieribus uteren-
tur. Sybariticum missum semper exhibuit ex oleo et 6
garo, quem quo anno Sybaritae reppererunt, et perierunt.
dicitur et balneas fecisse multis locis ac semel lauisse at- 7
que statim destruxisse, ne ex usu balneas haberet. hoc
idem de domibus de praetoriis de zaetis fecisse dicitur.
Sed et haec *et alia* nonnulla fidem transeuntia credo esse 8
ficta ab is qui in gratiam Alexandri Heliogabalum defor-
mare uoluerunt.

Fertur et meretricem notissimam et pulcherrimam 31

1 sicus *BP em. S* 3 si aliquis *M* 5 inuenisset *M* 6 pretia rerum *BPM* 9 coppedinarium *BPM em. S* 10 leonem *B*[1] 11 et *om. M* 17 misus *B* 19 celio *B* 22 finitus *BP* (*ut uid.*) 24 exoleto *B*[1] 25 sibarite *B* perieceront *BP* 26 et *om. M* 28 cetis *B* zetis *PM* 29 et alia *add. C* esset ficta *BP an* esse efficta? 30 his *BPM*

redemisse centum sestertiis eamque intactam uelut uirgi-
2 nem coluisse. huic eidem priuato cum quidam diceret
„Non times pauper fieri?“ dixisse dicitur: „Quid melius,
3 quam ut ipse mihi heres sim et uxori meae?“ habuerat
praeterea facultates a multis dimissas gratia patris. idem
4 filios se nolle dicebat, ne quis ei frugi contingeret. odo-
res Indicos sine carbonibus ad uaporandas zaetas iubebat
incendi. iter priuatus numquam minus sexaginta uehicu-
lis fecit auia sua Varia reclamante, quod omnia perditu-
5 rus esset. imperator uero etiam sescenta uehicula dicitur
duxisse, adserens, decem milibus camelorum Persarum
regem iter facere, et Neronem quingentis carrucis iter
6 inisse. causa uehiculorum erat lenonum lenarum mere-
tricum exsoletorum, subactorum etiam bene uasatorum
7 multitudo. in balneis semper cum mulieribus fuit, ita
ut eas ipse psilothro curaret, ipse quoque barbam psi-
lothro accurans, quodque pudendum dictu sit, eodem
quo mulieres accurabantur *loco* et eadem hora. rasit et
uirilia subactoribus suis ad nouaclum manu sua, qua
8 postea barbam fecit. scobe auri porticum strauit et ar-
genti, dolens, quod non posset et electri, idque frequenter
quacumque fecit iter pedibus usque ad equum uel car-
pentum, ut fit hodie de aurosa arena.

32 Calciamentum numquam iterauit, anulos etiam nega-
tur iterasse. pretiosas uestes saepe conscidit uel lanam
cepit et appendit atque ad eius aestimationem ponderis
2 pisces amicis exhibuit. naues onustas mersit in portum,
magnanimitatis hoc esse dicens. onus uentris auro ex-
3 cepit, in myrrinis et onychis minxit. idem dixisse fertur:
„Si habuero heredem, dabo illi tutorem, qui illum haec
4 facere cogat quae ipse feci facturusque sum.“ habuit
etiam istam consuetudinem, ut cenas sibi exhiberet tales

2 idem *BP* quidem *B* 4 hereim *B*[1] 6 notie *B* noltie *P* odore *P*[1] 7 zetas *BPM* 8 iter] in *BP* 11 milia *B* mili *P* 14 uastorum *BP* 16 psilotro *BPM* (*bis*) 17 eo die quo *M* 18 loco *add. C* 19 uilia *B* subauctoribus *B* nouacula *M* 22 inter *BP* 23 sit *B* 25 uel lacerauit et appendit *Mommsenus* 31 face *P*[1]

ut una die nonnisi *de* fasianis totum ederet omnesque
missus sola fasianorum carne strueret, item alia die de
pullis, alia de pisce illo et item illo, alia de porcis, alia
de strutionibus, alia de oleribus, alia de pomis, alia de
dulciis, alia de opere lactario. saepe amicos suos cum 5
Aethiopibus aniculis inclusit nocturnis mansionibus et
usque ad lucem detinuit, cum pulcherrimas his diceret
apparatas. fecit hoc idem etiam de pueris, et tunc, ante 6
Philippum utpote, licebat. ridebat autem sic nonnum- 7
quam, ut publice in theatro solus audiretur. ipse canta- 8
uit saltauit ad tibias dixit tuba cecinit pandurizauit or-
gano modulatus est. fertur et una die ad omnes circi et 9
theatri et amphitheatri et omnium urbis locorum meretri-
ces tectus cucullione mulionico, ne agnosceretur, ingres-
sus, cum tamen omnibus meretricibus sine effectu libidi-
nis aureos donaret addens: „Nemo sciat, Antoninus haec
donat.“ Libidinum genera quaedam inuenit, ut spin- 33
thrias ueterum malorum uinceret, et omnis apparatus Ti-
berii et Caligulae et Neronis norat.

Et praedictum eidem erat a sacerdotibus Syris, bio- 2
thanatum se futurum. parauerat igitur funes blatta et 3
serico et cocco intortos, quibus, si necesse esset, laqueo
uitam finiret. parauerat et gladios aureos, quibus se oc- 4
cideret, si aliqua uis urgueret. parauerat et in cerauneis 5
et hyacinthis et in smaragdis uenena, quibus se interime-
ret, si quid grauius inmineret. fecerat et altissimam tur- 6
rem substratis aureis gemmatisque ante se tabulis, ex
qua se praecipitaret dicens, etiam mortem suam pretio-
sam esse debere et ad speciem luxuriae, ut diceretur
nemo sic perisse. sed nihil ista ualuerunt. nam, ut dixi- 7
mus, et occisus est per scurras et per plateas tractus et
sordidissime per cloacas ductus et in Tiberim submissus
est. Hic finis Antoninorum nomini in re p. fuit, scientibus 8

1 ut *om.* P^1M de *om.* *BP* 2 misos *B* missos *P* 3 pupillis *BP* 4 holeribus *P* 18 maiorum *B del. Eyssenh.* 20 syriis P^2M 21 blata B^1 22 serica *B* 25 yacinthis *BP* 31 et sord.] est s. *BPM em. Mommsenus*

cunctis, istum Antoninum tam uita falsum fuisse quam
nomine.

34 Mirum fortasse cuipiam uideatur, Constantine uenera-
bilis, quod haec clades, quam rettuli, loco principum
fuerit, et quidem prope triennio: ita nemo in re p. tum
fuit qui istum a gubernaculis Romanae maiestatis abdu-
ceret, cum Neroni Vitellio Caligulae ceterisque huius-
2 modi numquam tyrannicida defuerit. sed primum omni-
um ipse ueniam peto, quod haec quae apud diuersos
repperi litteris tradidi, cum multa inproba reticuerim et
3 quae ne dici quidem sine maximo pudore possunt. ea
uero quae dixi praetextu uerborum adhibito, quantum
4 potui, texi. deinde illud quod clementia tua solet dicere
credidi esse respiciendum: 'Imperatorem esse fortunae
5 est'. nam et minus boni reges fuerunt et pessimi. agen-
dum uero quod pietas tua solet dicere, ut sint imperio
digni quos *ad* regendi necessitatem uis fatalis adduxerit.
6 Et quoniam hic ultimus Antoninorum fuit, neque postea
hoc nomen in re p. loco principum frequentatum est,
etiam illud addendum est, ne quis error oriatur, cum
duos Gordianos narrare coepero, patrem et filium, qui
se de Antoninorum genere dici uolebant: non nomen in
7 illis primum fuit sed praenomen. deinde, ut in plerisque
libris inuenio, Antonii dicti sunt, non Antonini.

35 Haec sunt de Heliogabalo, cuius uitam me inuitum et
retractantem ex Graecis Latinisque collectam scribere ac
tibi offerre uoluisti, cum iam aliorum ante tulerimus.
2 scribere autem ordiar qui post sequentur. quorum Ale-
xander optimus et cum cura dicendus est annorum tre-
decim princeps, semestres alii et uix annui et bimi, Au-
relianus praecipuus et horum omnium decus auctor tui
3 generis Claudius. de quo uereor ad clementiam tuam

5 nemo uir ep̃ tum *BPV* nemo inuentus *M em. Bernhardy*
14 credidisse reficiendum *BPM em. Lectius* 16 quos] quod *B*
17 ad *om.* BP^1 *add.* P^3M 23 primum *om.* P^1 pronomen *BP* in *om. M* 24 Antonii] antonini B^1 antoni *P* 27 afferre *M* 29 uera *BPM em. Gr.* *post* dicendus *add.* P^3M assertione est] et *BPM em. Iord.* tredecem *BP* 32 quod

scribens uera dicere, ne maliuolis adulator uidear esse,
sed absoluar contra liuorem inproborum, cum et apud
alios clarum esse perspexerim. his iungendi sunt Dio- 4
cletianus, aurei parens seculi, et Maximianus, ut uulgo
dicitur ferrei, ceterique ad pietatem tuam. te uero, Au- 5
guste uenerabilis, multis paginis isdemque disertioribus
illi prosequentur, quibus id felicior natura detulerit. his 6
addendi sunt Licinius [Seuerus Alexander] atque Maxen-
tius, quorum omnium ius in dicionem tuam uenit, sed
ita ut nihil *de* eorum uirtute derogetur. non enim ego id 7
faciam quod plerique scriptores solent, ut de is detraham
qui uicti sunt, cum intellegam, gloriae tuae accedere,
si omnia de illis quae bona in se habuerint uera prae-
dicaro.

B^1P qo *B^2* 1 dicerent *BP an* dicere, ut ne mal.? adolatur *BP* 3 his] hi *BP* 6 paganis *BP^1* hisdemque *BP* disertionibus *B* 8 Alexander *delet C* Seuerus Alexander *del. Mommsenus* 9 uis *BP* deuenit *M* 10 de *addidi* uirtute *M* 11 his *BPM* is *scripsi* 13 habuerunt *M* praedicauero *B^2* 14 aeli lampridii antoninus uarius heliogabalus *BP* [*sequitur in B et P Diadumenus*]

ALEXANDER SEVERVS

AELII LAMPRIDII

1 Interfecto Vario Heliogabalo — sic enim malumus dicere quam Antoninum, quia et nihil Antoninorum pestis
2 illa ostendit, et hoc nomen ex annalibus senatus auctoritate erasum est — ad remedium generis humani Aurelius Alexander, urbe Arcena genitus, Varii filius, Variae nepos et consobrinus ipsius Heliogabali, accepit imperium, cum ante Caesar a senatu esset appellatus, mortuo scilicet
3 Macrino, Augustumque nomen idem recepit addito eo ut et patris patriae nomen et ius proconsulare et tribuniciam potestatem et ius quintae relationis deferente senatu
4 uno die adsumeret. et ne praeceps ista honorum continuatio uideatur, exponam causas, quibus id et senatus
5 coactus est facere et ille perpeti. non enim aut grauitati senatus congruebat omnia simul deferre aut bono
6 principi raptum ire tot simul dignitates. milites iam insueuerant sibi imperatores et tumultuario iudicio facere

1 incipit alexander seuerus aeli lampridii *BP* ad constantinum aug. *add.* P^3 *eadem manus haec adscripsit:* hec istoria incorrecta multa et sollerti emendatione indiget. 4 antoninus *BPM* 8 gabali BP^1 *exc. quod si cum S seruare uelimus,* ipsius *in* illius *mutandum erit cf. c. 2. 5. 25* heliogabali P^3VM 9 senatus *B* appellatum *B* 12 deferentessenautu *B exc.* deferente senatu *P* (esena *in ras.*) deferentessenatutu B^2 deferentessenautu (et) *exc.*[2] 14 etponam *P* 18 et ut tum. *exc.*

et item facile mutare, adferentes nonnumquam ad defen-
sionem, se idcirco fecisse quod nescissent senatum prin-
cipem appellasse. nam et Pescennium Nigrum et Clo- 7
dium Albinum et Auidium Cassium et antea Lucium Vin-
dicem et L. Antonium et ipsum Seuerum, cum senatus
iam Iulianum dixisset principem, imperatores fecerant,
atque ista res bella ciuilia seuerat, quibus necesse fuit.
militem contra hostem paratum parricidialiter perire.
hac igitur causa festinatum est, ut omnia simul Alexander 2
quasi iam uetus imperator acciperet. huc accessit nimia 2
et senatus et populi inclinatio post illam cladem, quae
non solum Antoninorum nomen decolorauit sed etiam Ro-
manum dehonestauit imperium. certatim denique omnia 3
decreta sunt et nominum genera et potestatum. pri- 4
mus denique omnium cuncta insignia et honorificentiae
genera simul recepit suffragante sibimet Caesaris nomine,
quod iam ante aliquot annos meruerat, et magis suffra-
gante uita et moribus, cum illi magnum conciliasset fauo-
rem, quod Heliogabalus occidere conatus est nec potuit
et militibus repugnantibus et senatu refragante. atque 5
haec parua sunt, nisi quod dignum se exhibuit quem se-
natus seruaret, quem saluum milites cuperent, quem
omnium bonorum sententia principem diceret.

Alexander igitur, cui Mamaea mater fuit (nam et ita 3
dicitur a plerisque) a prima pueritia artibus bonis inbu-
tus tam ciuilibus quam militaribus ne unum quidem diem
sponte sua transire passus est quo se non et ad litteras
et ad militiam exerceret. nam in prima pueritia littera- 2
tores habuit Valerium Cordum et Titum Veturium et Au-
relium Philippum libertum patris, qui uitam eius postea

1 asserentes P^3 addifferentes *M* 2 nescirent *B* 3 *post* clodium *intermittit* B^1*:* nigrum et, B^2P^1 *exc.:* nigrum. 5 L.] Iulium *C* antoninum *BPVM* 8 militum *BP exc.*[1] *V* 16 genera] nomina *exc. in ras.* suffragente BP^1 (*bis*) sibimetet P^1 sibime *exc.* 17 aliquod B^1P 19 quod eum *M* 23 daret *B* dicereret *P* 24 cum *P* mamea *BP* 26 ////tam *P* qam P^1 28 litteratores] P^3 *superscripsit* ystoricos 29 uenturium B^1

3 in litteras misit, grammaticum in patria Graecum Nehonem, rhetorem Serapionem, philosophum Stilionem, Romae grammaticos Scaurinum Scaurini filium, doctorem celeberrimum, rhetores Iulium Frontinum et Baebium Macrianum et Iulium Granianum, cuius hodieque decla-
4 matae feruntur. sed in Latinis non multum profecit, ut ex eiusdem orationibus apparet, quas *in* senatu habuit uel *in* contionibus [quas] apud milites uel apud populum, nec ualde amauit Latinam facundiam sed amauit litteratos homines uehementer, eos etiam reformidans, ne quid
5 de se asperum scriberent. denique quos dignos ad id esse uidebat, singula quaeque, quae publice et priuatim agebat, se ipso docente uolebat addiscere, si forte ipsi non adfuissent, eosque petebat, ut, si uera essent, in litteras mitterent.

4 Dominum se appellari uetuit. epistulas ad se quasi ad priuatum scribi iussit seruato tantum nomine impera-
2 toris. gemmas de calciamentis et uestibus tulit, quibus usus fuerat Heliogabalus. ueste, ut et pingitur, alba usus
3 est nec aurata, paenulis togisque communibus. cum amicis tam familiariter uixit ut communis esset ei saepe consessus, iret ad conuiuia eorum, aliquos autem haberet cotidianos etiam non uocatos, salutaretur uero quasi unus e senatoribus patente uelo admissionalibus remotis aut solis is qui ministri ad fores fuerant, *** salutare

1 Nebonem *M* 2 sĕrapinionem *B* (lineola *sup.* e *postea eras.*) filosophum *BP* 3 scarinum *BP exc.* 4 bebium *BP exc. M* 5 Macrinus *M* orationes declamatae *P*[3]*M* 6 proficit *B exc.*[1] 7 qua senatu *BP*[1] *exc.* quae et *P*[3] 8 in *om. BP exc.* quas *deleui* 10 etiam ortos reform. *B*[1] 11 eos digno addesce uid. *BP exc.*[1] digna addiscere *exc.*[2] eos dignos adesse iubebat *M em. Obr.* 12 publicae priuatim *BP exc.*[1] priuatimque *M exc.*[2] publice et priu. *scripsi* 14 eoque *BP exc.*[1] *M* eaque *M em. S* 16 quasi priuatim *B*[1] 21 eis *Eyssenh.* 22 iret et *M* cenuiui *B exc.* conuiui *P*[1] 23 cotianos *BP*[1] *exc.* cottidianos *P*[3]*V*(*M*) *mihi* conuiuas *aut intercidisse uidetur aut pro* cotianos *reponendum.* uocatus *P t. Iord.*
24 //e *P* es *exc.*[1] de *M* 25 his *BPV* hia *M* aut fores *B*[1] *lacunam significaui.* cum antea *add. Egnatius, mea tamen sententia plura desunt, minimum:* remanentibus, cum antea.

principem non liceret, quod eos uidere non poterat. Et 4
erat eius corporis ut praeter uenustatem masculam, quam
hodieque et in pictura et in statuis uidemus, decor ei in-
esset staturae militaris, robur militis, ualitudo eius qui
uim sui corporis sciret ac semper curaret. erat praeterea 5
cunctis hominibus amabilis et ab aliis pius appellabatur,
ab omnibus certe sanctus et utilis rei p. huic sors in 6
templo Praenestinae talis extitit, cum illi Heliogabalus
insidiaretur:

Si qua fata aspera rumpas, Verg. Aen. VI 882
tu Marcellus eris.

Alexandri nomen accepit, quod in templo dicato apud 5
Arcenam urbem Alexandro Magno natus esset, cum casu
illuc die festo Alexandri cum uxore pater eius sollemni-
tatis inplendae causa *uenisset.* cui rei argumentum est 2
quod eadem die natalem habet hic Mamaeae Alexander
qua ille Magnus excessit e uita. delatum sibi Antonini 3
nomen a senatu recusauit, *cum* hic magis adfinitate Ca-
racalli iungeretur, quam ille subditiuus. si quidem, ut 4
Marius Maximus dixit in uita Seueri, nobilem orientis
mulierem Seuerus, cuius hanc genituram esse conpere-
rat ut uxor imperatoris esset, adhuc priuatus et non
magni satis loci, duxit uxorem, ex qua adfinitate hic Ale-
xander fuit, cui uere per matrem suam consobrinus Va-
rius Heliogabalus fuit. recusauit et Magni nomen ei quasi 5
Alexandro oblatum senatus iudicio.

Interest relegere orationem, qua nomen Antonini et 6

2 aculem *BP exc. VM em. Haase* quem *BP exc.*^{1} *VM* 3 et *om. M* picturea *exc.* in *ante* statuis *om. M* deco^{e}rum esse *B* decureum esse *P exc.* rubrum *add.* P^3 decorem inesse rubeum *M* decor ei inesset *scripsi* 8 tem BP^1 templo P^3M praene//stinae *P* praenestinae ueste P^3 (*M*) illi *om. B* 10 facta BP^1 11 tum BP^1 tunc *M* marcellum *B* 14 *post* festo *add.* P^3V mater patris *BPMV* pater eius *S* sollempnitatis *B* 15 implenda *B* uenisset *om. BPVM* 16 mammeae *B* 18 cum *om. BPVM* 19 subdititius *M* 20 diximus B^1 maximus B^2 25 quod ei q. *M* 26 est obl. *BPM* est *del. Gr.*

Magni delatum sibi a senatu recusauit. quam priusquam
praeferam, *inseram* etiam adclamationes senatus, quibus
2 id decretum est. Ex actis urbis: „A. d. pridie nonas
Martias. cum senatus frequens in curiam, hoc est in ae-
dem Concordiae templumque inauguratum, conuenisset,
rogatusque esset Aurelius Alexander Caesar Augustus, ut
eo ueniret, ac primo recusasset, quod sciret de honori-
bus suis agendum, deinde postea uenisset, adclamatum:
3 „Auguste innocens, di te seruent. Alexander imperator,
di te seruent. di te nobis dederunt, di conseruent. di
4 te ex manibus inpuri eripuerunt, di te perpetuent. in-
purum tyrannum et tu perpessus es, inpurum et opscae-
num et tu uiuere doluisti. di illum eradicarunt, di te
5 seruarunt. infamis imperator rite damnatus. felices nos
imperio tuo, felicem rem p. infamis unco tractus est ad
exemplum timoris. luxuriosus imperator iure punitus
est, contaminator honorum iure punitus est. di immor-
tales Alexandro uitam. iudicia deorum hinc apparent."
7 Et cum egisset gratias Alexander, adclamatum est: „An-
tonine Alexander, di te seruent. Antonine Aureli, di te
seruent. Antonine Pie, di te seruent. Antonini nomen
2 suscipias rogamus. praesta bonis imperatoribus, ut An-
toninus dicaris. nomen Antoninorum tu purifica. quod
ille infamauit tu purifica. redde in integrum nomen An-
3 toninorum. sanguis Antoninorum se cognoscat. iniuriam
Marci tu uindica. iniuriam Veri tu uindica. iniuriam
4 Bassiani tu uindica. peior Commodo solus Heliogabalus,
nec imperator nec Antoninus nec ciuis nec senator nec
5 nobilis nec Romanus. in te salus, in te uita. ut uiuere
delectet, Antoninorum Alexandro uitam. ut uiuere de-

2 inseram *addidit Iordanus.* addam *uolg.* 3 ad *BPM em. S* 5 templum *M* inaugoratum *BP* 6 ut concineret *BPM* consideret *Mommsen. ap. Huebner. d. s. p. R. actis p. 614* ut eo ueniret *scripsi propter sq.* deinde postea uenisset 7 que *in B s. l.* inaugoratum *BP* 9 di *B* dii B^2 (*fere ubique*) 13 doluisti *in B in ras.* 14 seruent *M* 15 iunto B^1 iuncto B^2 *exc.*[1] 16 luxoriosus *BP exc.* 17 contraminator B^1 22 accinias *B* 27 petor *BP* 28 imp̃ *BP* 30 delectet et antoninus

lectet, Antoninus uocetur. Antoninorum templa Antoni-
nus dedicet. Parthos et Persas Antoninus uincat. sacrum 6
nomen sacratus accipiat. sacrum nomen castus accipiat.
Antonini nomen di cognoscant, Antoninorum honorem di
conseruent. in te omnia, per te omnia. Antonine, ha-
ueas." Et post adclamationes Aurelius Alexander Caesar 8
Augustus: „Gratias uobis, p. c., non nunc primum sed
et de Caesareano nomine et de uita seruata et Augusti
nomine addito et de pontificatu maximo et de tribunicia
potestate et proconsulari imperio, quae omnia nouo
exemplo uno die in me contulistis." Et cum diceret, ad- 2
clamatum: „Haec suscepisti, Antonini nomen suscipe.
mereatur senatus, Antonini mereantur. Antonine Au- 3
guste, di te seruent, di te Antoninum conseruent. mo-
netae nomen Antonini reddatur. templa Antoninorum
Antoninus consecret." Aurelius Alexander Augustus: 4
„Ne quaeso, p. c., ne me ad hanc certaminis necessita-
tem uocetis, ut ego cogar tanto nomini satis facere, cum
etiam hoc ipsum nomen licet peregrinum tamen grauare
uideatur. haec enim nomina insignia onerosa sunt. quis 5
enim Ciceronem diceret mutum? quis indoctum Varro-
nem? quis inpium Metellum? et, ut hoc di auertant,
quis non aequantem nomina ferat degentem in clarissima
specie dignitatum?" Item adclamata, quae supra. Item 9
imperator dixit: „Antoninorum *nomen*, uel iam numen
potius quale fuerit, meminit uestra clementia: si pieta-

BPM (*in B* ctet et an *in ras.*) et *deleui* (*Iord.*) 4 ut cogn. *BP* ut agnoscant *M* di cogn. *scripsi* (*Iord.*) 6 per] *in P* e *in ras.* habeas *BPM em. S* 6 adclamationes — nobis p. c. *om.* B^1 8 saereano *B* caesereano B^2P Caesareo *M* 11 exempla *B* 12 sucipi *BPM em. Lipsius ep. cent. II misc. 18* 14 mereatur *M* 16 antoninus antoninus P^1 17 ne mi B^2P (*in B post* mi: nt' *ut uid. eras.*) 18 tantum omni BP^1 19 ñme *B* nomne *P* 20 *ultima Alexandri uerba mihi postulare uidentur ut ita scribatur:* quis non Ciceronem derideret mutum? quis non indoctum Varronem? quis non inpium Metellum? 21 dicerat *B* diceraet *P* 23 equit B^1 equiantem B^2P equi ante ĩ *M* digerentem *BPM em. Gr.* aut degenerantem *Iord.* 25 nomen *om. BPM* 26 quam *BPM*

tem, quid Pio sanctius? si doctrinam, quid Marco pru-
dentius? si innocentiam, quid Vero simplicius? si forti-
2 tudinem, quid Bassiano fortius? nam Commodi memi-
nisse nolo, qui hoc ipso deterior fuit quod cum illis mo-
3 ribus Antonini nomen optinuit. Diadumenus autem nec
tempus habuit nec aetatem et arte partis hoc nomen in-
4 currit." Item adclamatum ut supra. item imperator
dixit: „Nuper certe, p. c., meministis, cum ille omnium
non solum bipedum sed etiam quadrupedum spurcissi-
mus Antonini nomen praeferret et in turpitudine atque
luxurie Nerones Vitellios Commodos uinceret, qui gemi-
tus omnium fuerit, cum per populi et honestorum coro-
nas una uox esset, hunc inepte Antoninum dici, per hanc
5 pestem sanctum uiolari nomen." Et cum diceret, adcla-
matum est: „Di mala prohibeant. haec te imperante non
timemus. de his te duce securi sumus. uicisti uitia, ui-
6 cisti crimina, *uicisti* dedecora. Antonini nomen ornabis.
certe praesumimus, bene praesumimus. nos te et a pue-
7 ritia probauimus et nunc probamus." Item imperator:
„Neque ego, p. c., idcirco timeo istud uenerabile omni-
bus nomen accipere, quod uerear, in haec uitia delaba-
tur uita, ut nos nominis pudeat, sed primum displicet
alienae familiae nomen adsumere, deinde quod grauari me
10 credo." Et cum diceret, adclamatum est ut supra. item
2 dixit: „Si enim Antonini nomen accipio, possum et Traiani,
3 possum et Titi, possum et Vespasiani." Et cum diceret,
adclamatum est: „Quomodo Augustus, sic et Antoninus."

4 si hoc *BPM* ipse *BPM* *post* deterior *intermittunt* si BP^1 se *M* 5 optinuit] habuit *B* 11 luxuriae *B* luxuria *PM* (*in P* a *in ras.*) *post* uinceret *adscripsit* P^3 Heliogabalus 12 fuerint *M* 13 inte *BPM* non rite *uolg.* inepte *scripsi* 14 *post* pestem P^3 *add.* heliog. *M* Heliogabalus tactum BP^1M tantum P^2 *em. S* 17 uicisti *om.* BP^1 *exc. add.* P^3M ornauisti *BP exc. M em. in misc. obseru. Amst.* 18 certi *M* sumus *BPM* sumimus *Iord.* praesumimus *scripsi* 19 probauimus *B*
22 aut *BPM* ut *scripsi exercit. crit. p.* 7 (*Iordan*) 25 enim *om. M* traiano B^1 27 et augustus *exc.* et *BP exc. M* item *scripsi*

Item imperator: „Video, patres conscripti, quid uos *mo-*
ueat ad hoc nobis nomen addendum. Augustus primus 4
primus est huius auctor imperii, et in eius *nomen* omnes
uelut quadam adoptione aut iure hereditario succedimus.
Antonini ipsi Augusti dicti sunt. Antoninus item primus 5
Marcum et item Verum iure adoptionis uocauit, Com-
modo autem hereditarium fuit, susceptum Diadumeno,
adfectatum in Bassiano, ridiculum in Aurelio." Et cum 6
diceret, adclamatum est: „Alexander Auguste, di te ser-
uent. uerecundiae tuae, prudentiae tuae, innocentiae
tuae, castitati tuae. hinc intellegimus, qualis futurus sis,
hinc probamus. tu facies, ut senatus bene principes eli- 7
gat. tu facies, optimum esse iudicium senatus. Alexan-
der Auguste, di te seruent. templa Antoninorum Alexan-
der Augustus dedicet. Caesar noster, Augustus noster, 8
imperator noster, di te seruent. uincas ualeas multis an-
nis imperes." Alexander imperator dixit: „Intellego, p. 11
c., me optinuisse quod uolui et in acceptum refero, plu-
rimas et agens et habens, enisurus, ut et hoc nomen
quod in imperium detulimus, tale sit, ut et ab aliis desi-
deretur et bonis uestrae pietatis iudiciis offeratur." Post 2
haec adclamatum est: „Magne Alexander, di te seruent.
si Antonini nomen repudiasti, Magni praenomen suscipe.
Magne Alexander, di te seruent." Et cum saepius dice- 3
rent, Alexander Augustus: „Facilius fuit, p. c., ut Anto-
ninorum nomen acciperem, aliquid enim uel adfinitati
deferrem uel consortioni nominis imperialis. Magni uero 4
nomen cur accipiam? quid enim iam magnum feci? cum

1 non uideo uel uidete *Mommsenus* patris *B exc.*[1] mo-ueat *om. BP exc.* (*falso de eis refert S*) *M* 2 *alterum* primus *esse superuacuum uidetur* 3 nomen *om. BP exc. M* 5 sunt dicti sunt *BP exc.* idem *BPM* item *Vrsinus* sepius *BP exc. M* Pius *uolg.* primus *scripsi* Antoninos de se Pius *Mommsenus* 6 commodi *BP*[1] 10 si uerecundiae *BP exc. an* fl. *i. e.* feli-citer? 12 elegat *BP exc.* 18 plurimas sed *BP*[1] plurimas gratias sed agens *P*[3]*M* 19 senisore *BPM* 20 talis *B* 23 pronomen *BP* 25 auguste *BP*[1] augustus ait *P*[3]*M* Augu-stus *del. Mommsenus* 27 consortio *P*[2]*M* 28 accepi *BP* ac-cipitur *M* accipiam *scripsi* (*Iord.*)

id Alexander post magna gesta, Pompeius uero *post* ma-
5 gnos triumphos acceperit. quiescite igitur, uenerandi
patres, et uos ipsi magnifici unum me de uobis esse cen-
12 sete, quam Magni nomen ingerite." Post haec adclamatum
est: „Aureli Alexander Auguste, di te seruent." et re-
liqua ex more.

2 Dimisso senatu, cum et alia multa eo die essent acta,
3 quasi triumphans domum se recepit. multo clarior uisus
est alienis nominibus non receptis, quam si recepisset,
atque ex eo constantiae ac plenae grauitatis famam op-
tinuit, si quidem uni *uiro* uel adulescenti potius senatus
4 totus persuadere non potuit. sed quamuis senatu rogante
non potuerit persuaderi, ut uel Antonini uel Magni no-
mina susciperet, tamen ob ingentem uigorem animi et
mirandam singularemque constantiam contra militum in-
solentiam, Seueri nomen a militibus eidem inditum est.
5 quod illi ingentem in praesentia reuerentiam, magnam
apud posteros gloriam peperit, cum eo accessisset, ut de
animi uirtute nomen acceperit, si quidem solus inuentus
sit, qui tumultuantes legiones exauctorauerit, ut suo loco
ostendetur, in milites autem grauissime animaduerterit,
qui forte incurrerunt aliquid *quod* uideretur iniustum, ut
et ipsum locis suis declarabimus.

13 Omina imperii haec habuit: primum quod ea die na-
tus est qua defunctus uita Magnus Alexander dicitur,
deinde quod in templo eius mater enixa est, tertio quod
ipsius nomen accepit, tum praeterea quod ouum pur-
purei coloris eadem die natum qua ille natus est palum-
binum anicula quaedam matri eius optulit; ex quo qui-
dem haruspices dixerunt, imperatorem quidem illum,
sed non diu futurum et cito ad imperium peruenturum.

1 post *om.* BP^1 *add.* P^3M 8 multo// *P* 11 uiro *addidi* (*pro* uni *Iord. scribit* iuueni) uel *om. M* censete potius *M* aduliscenti *BP* 21 ostenderetur *B* 22 curreruut *BP* cupierunt *Mommsenus* quod *om. BP* 24 omnia *B* 27 obium BP^1 ouium *exc.* purpuree *B* purpurei *P* purpurae *exc.*[1] 28 colores *BP exc.*[1] (co *in P in ras.*) palumuinum BP^1 30 haruspices *om.* B^1

tum praeterea, quod tabula Traiani imperatoris, quae 2
geniali lecto patris inminebat, dum ille in templo pare-
retur, in lectum eius decidit. his accessit quod nutrix ei 3
Olympias data est, quo nomine mater Alexandri appellata
est. nutritor Philippus prouenit casu unus ex rusticis, 4
quod nomen patri Alexandri Magni fuit. fertur die prima 5
natalis toto die apud Arcam Caesaream stella primae
magnitudinis uisa et sol circa domum patris eius fulgido
ambitu coronatus. cum eius natalem haruspices com- 6
mendarent, dixerunt, eum summam rerum tenturum, id-
circo quod hostiae de ea uilla quae esset Seueri impera-
toris adductae essent, et quas in illius honorem coloni
parassent. nata in domo laurus iuxta persici arborem 7
intra unum annum persici arborem uicit. unde etiam
coniectores dixerunt, Persas ab eo esse uincendos. mater 14
eius pridie quam pareret somniauit, se purpureum dra-
cunculum parere. pater eadem nocte in somnis uidit, 2
alis se Romanae Victoriae, quae in senatu, ad caelum
uehi. ipse cum uatem consuleret de futuris, hos acce- 3
pisse dicitur uersus adhuc paruulus; et primum quidem 4
sortibus

Te manet imperium caeli terraeque

intellectum est, quod inter diuos etiam referretur.

Te manet imperium quod tenet imperium.

ex quo intellectum est, Romani illum imperii principem
futurum. nam ubi est imperium nisi apud Romanos quod
tenet imperium? et haec quidem de Graecis uersibus
sunt prodita. ipse autem, cum parentis hortatu animum 5
a philosophia atque musica *ad* alias artes traduceret, Ver-
gilii sortibus huiusmodi inlustratus est:

Excudent alii spirantia mollius aera, Verg. Aen. VI 848

2 lecto *om. exc.* matris *S* illa — pareret *exc.* 3 quo quod B^1P^1 *exc.*^{1} 9 ambito *BP* 10 temturum BP^1 *exc.*^{1} temptaturum *exc.*^{2} 13 persi BP^1 *exc.* 15 conlectores BP^1 *exc.*^{1} 18 talis *BP exc. M* 23 referetur *BPM* refertur *exc.* 29 filosophia *BP* et musica quae alias artes traduceretur *BPM* atque musica ad al. *scripsi* a philosophia musicaque ad al. artes *Iord. quod etiam mihi in mentem uenerat*

credo equidem, uiuos ducent de marmore uultus,
orabunt causas melius caelique meatus
describent radio et surgentia sidera dicent:
tu regere imperio populos, Romane, memento.
hae tibi erunt artes pacique inponere morem,
parcere subiectis et debellare superbos.

6 fuerunt multa alia signa, quibus principem humani gene-
ris esse constaret. nimius ardor oculorum et diutius in-
tuentibus grauis, diuinatio mentis frequentissima, rerum
memoria singularis, quam mnemonico Acholius ferebat
7 adiutam. Et cum puer ad imperium peruenisset, fecit
cuncta cum matre, ut et illa uideretur pariter imperare,
mulier sancta sed auara et auri atque argenti cupida.

15 Vbi ergo Augustum agere coepit, primum remouit
omnes iudices a re p. et a ministeriis atque muneribus,
quos inpurus ille ex genere hominum turpissimo proue-
xerat; deinde senatum et equestrem ordinem purgauit.
2 ipsas deinde tribus et eos qui militaribus nituntur prae-
rogatiuis purgauit et Palatium suum comitatumque omnem
abiectis ex aulico ministerio cunctis obscenis et infami-
bus nec quemquam passus est esse in Palatinis nisi
3 necessarium hominem. iure iurando deinde se constrinxit,
ne quem adscriptum, id est uacantiuum, haberet, ne an-
nonis rem p. grauaret, dicens, malum populi uillicum esse
imperatorem, qui ex uisceribus prouincialium homines
4 non necessarios nec rei p. utiles pasceret. fures iudicare
iussit in ciuitatibus ullis numquam uideri et si essent,
5 iussit deportari per rectores prouinciarum. annonam
militum diligenter inspexit. tribunos, qui *per* stellaturas

1 quidem *BP*^{1} et uiuos *B* ex uiuos *P*^{1} 2 orabant *P*^{1} 3 radiores *BP*^{1} 5 hec *B* 6 deuellare *BP*^{1} 8 et diuinatio *M* 10 nemonico *BPM em. Obrecht et Bernhardy* 12 illi *BP* 14 coepit imperium *M* 15 reip. *B* 16 ille Heliogabalus *P*^{3}*M* 18 praerogatiuis *BP* 20 infamis *B*^{1} 21 nisi *om. BP*^{1} 22 nefarium *Mommsenus* iurerando *P t. I.* se *om. M* contrinxit *BP* 23 adscripticium *C* uagantiuum *BPM em. S* uacantem *C* 24 pupillum esse *BPM em. S* 26 parceret *BP* 27 numquam numquam *P*^{1} 28 uisi *BPM em. S* 29 per *om. BPM*

militibus aliquid tulissent, capitali poena adfecit. negotia 6
et causas prius a scriniorum principibus et doctissimis
iuris peritis et sibi fidelibus, quorum primus tunc Vlpia-
nus fuit, tractari ordinarique atque ita referri ad se prae-
cepit.

Leges de iure populi et fisci moderatas et infinitas 16
sanxit neque ullam constitutionem sacrauit sine uiginti
iuris peritis et doctissimis ac sapientibus uiris isdemque
disertissimis non minus quinquaginta, ut non minus in
consilio essent sententiae quam senatus consultum con-
ficerent, et id quidem ita ut iretur per sententias singu- 2
lorum ac scriberetur quid quisque dixisset, dato tamen
spatio ad disquirendum cogitandumque priusquam dice-
rent, ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus.
fuit praeterea illi consuetudo, ut si de iure aut de nego- 3
tiis tractaret, solos doctos et disertos adhiberet, si uero
de re militari, militares ueteres et senes bene meritos et
locorum peritos ac bellorum et castrorum et omnes litte-
ratos et maxime eos qui historiam norant, requirens
quid in talibus causis quales in disceptatione uersabantur
ueteres imperatores uel Romani uel exterarum gentium
fecissent.

Referebat Encolpius, quo ille familiarissimo usus est, 17
illum, si umquam furem iudicem uidisset, paratum ha-
buisse digitum, ut illi oculum erueret: tantum odium
eum tenebat eorum de quibus apud se probatum, quod
fures fuissent. addit Septimius, qui uitam eius non me- 2
diocriter exsequutus est, tanti stomachi fuisse Alexan-
drum in eos iudices qui furtorum fama laborassent,
etiamsi damnati non essent, ut, si eos casu aliquo uide-
ret, commotione animi stomachi choleram euomeret toto

6 legis *B exc.*^{1} 8 accipientibus *BP*^{1} *exc.* 10 conficeret *BPM* quam senatus consultum cum fieret *S* *cogitaueram de* exigeret 11 iretur] i *in P in ras.* 13 cogitandum *BP exc.*^{1} 18 ad b. *B* 20 quin *BP*^{1} *exc.* 21 gentium *om.* *B*^{1} 22 fecisset *B*^{1} 26 probatum esset *M* 27 septiminus *BP*^{1} (*ut uid.*) *exc.* ptiminus *P*^{2} 28 sthomaci *B*^{1}*P*^{1} 29 fertorum *B*^{1} (*in P prius* u *in ras.*) 31 sthomachi *B* cholera *B* colerā *P*^{1}

3 uultu inardescente, ita ut nihil loqui posset. nam cum
quidam Septimius Arabianus, famosus crimine furtorum
et sub Heliogabalo iam liberatus, inter senatores princi-
4 pes salutatum uenisset, exclamauit: „O Marna, o Iuppi-
ter, *o* di inmortales, Arabianus non solum uiuit, uerum
etiam in senatum uenit, fortassis etiam de me sperat:
tam fatuum, tam stultum esse me iudicat?" salutabatur
autem nomine, hoc est „haue, Alexander."
18 Si quis caput flexisset aut blandius aliquid dixisset,
ut adulator, uel abiciebatur, si loci eius qualitas patere-
tur, uel ridebatur ingenti cachinno, si eius dignitas gra-
2 uiori subiacere non posset iniuriae. salutatus consessum
obtulit omnibus senatoribus atque adeo nisi honestos et
bonae famae homines ad salutationem non admisit iussit-
que — quemadmodum in Eleusinis sacris dicitur, ut
nemo ingrediatur nisi qui se innocentem nouit — per
praeconem edici, ut nemo salutaret principem, qui se fu-
rem esse nosset: aliquando detectus capitali supplicio
3 subderetur. idem adorari se uetuit, cum iam coepisset
4 Heliogabalus adorari regum more Persarum. erat prae-
terea haec illius sententia, solos fures de paupertate con-
5 queri, dum uolunt scelera uitae suae tegere. item adde-
bat sententiam de furibus notam et Graece quidem, quae
Latine hoc significat: „Qui multa rapuerit, pauca suffra-
gatoribus dederit, saluus erit." quae Graece talis est:
Ὁ πολλὰ κλέψας ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται.
10 Praef. praet. sibi ex senatus auctoritate constituit.
praefectum urbi a senatu accepit. alterum praef. praet.

1 uultui non ard. *BP*^{1} 2 arabinus *BPM* Arabianus *scripsi* 3 principem *M* 4 Maria *M* i. e. fortuna *add.* *P*^{3} 5 o *ante* di *om.* *BPM* Arabinus *M* 8 aue *B* 10 abiciatur *B* 12 consensum *BP* 13 honestes *B* 16 qui in se *B*^{1} 17 dicit *BP*^{1} dici *P*^{2} edixit *M* 18 ne aliquando *M* 19 ipse ad. *M* 22 idem *PM* 23 quae] qu *in B in ras.* 26 opolla clepsas oligadus ecfeuxente *BP in M spatium unius uersus uacuum relictum, in eo quod mihi praesto fuit exemplo his litteris scriptis expletum:* ὁ πολλὰ μὲν κλέψας ὀλίγα δὲ τοῖς ψηφισταῖς δωρησάμενος σωθήσεται 27 sibi — praet. *om.* *B*^{1} 28 ubi *BPM*

fecit, qui ne fieret, etiam fugerat dicens, inuitos non
ambientes in re p. conlocandos. senatorem numquam 2
sine omnium senatorum qui aderant consilio fecit, ita ut
per sententias omnium circumiretur, testimonia dicerent
summi uiri, ac si fefellissent uel testes uel i qui senten-
tias dicebant postea in ultimum reicerentur locum ci-
uium condemnatione adhibita, quasi falsi rei adprobati
sine ullius indulgentiae proposito. idem senatores non- 3
nisi ad summorum in Palatio uirorum suffragium fecit
dicens, magnum uirum esse oportere qui faceret sena-
torem. idem libertinos numquam in equestrem locum 4
redegit adserens, seminarium senatorum equestrem lo-
cum esse.

Moderationis tantae fuit, ut nemo umquam ab eius 20
latere summoueretur, ut omnibus se blandum adfabilem-
que praeberet, ut amicos non solum primi aut secundi
loci sed etiam inferiores aegrotantes uiseret, ut sibi ab
omnibus libere quod sentiebant dici cuperet et, cum dic-
tum esset, audiret et, cum audisset, ita ut res poscebat
emendaret atque corrigeret; sin minus bene factum es- 2
set aliquid, etiam ipse conuinceret, idque sine fastu et
sine amaritudine pectoris, consessum omnibus semper
offerret praeter eos quos furtorum densior fama per-
strinxerat, de absentibus semper requireret. denique cum 3
ei nimiam ciuilitatem et Mamaea mater et uxor Memmia,
Sulpicii consularis uiri filia, Catuli neptis, saepe *obicerent
et* dicerent: „Molliorem tibi potestatem et contemptibi-

2 remp. *M* 4 curaretur *BP* crearetur *M* curreretur *C* iretur *Faber* guraretur *S* circumiretur *scripsi* 5 hi *BPM* qui *om.* *BP*^{1} 7 in cond. *BP* condempnatione *B* 12 senatorem *BP*^{1} 14 ut nemo umquam ab eius tantae fuit lat. *B*^{1} 16 praebuere *B* ac sec. *M* 17 locis *BP*^{1} ergotantes *BP*^{1} 18 consentiebant *BP* quae sent. *M* quod sent. *scripsi* (*Iord.*) 20 emendare atque corrigere *BP* 21 idque in factum et sine *BPM* 22 pecatoris *P* (a *post eras.*) consensu *BP* 24 semper *om.* *B* 25 mammea *B* mater — Catuli *om.* *P*^{1} 26 neptis saepe (aepe *B*) diceret *BP* et saepe diceret *M* obicerent *M* *add.* *post* cum ei, *ego* obicerent et *ante* dicerent *interposui*

liorem imperii fecisti," ille respondit: „Sed securiorem
4 atque diuturniorem." dies denique numquam transiit,
quando non aliquid mansuetum ciuile pium fecit, sed ita
ut aerarium non euerteret.

21 Condemnationes perraras esse iussit, at quae factae
fuerant non indulsit. uectigalia ciuitatibus ad proprias
2 fabricas deputauit. fenus publicum trientarium exercuit,
ita ut pauperibus plerisque sine usuris pecunias dederit
3 ad agros emendos, reddendas de fructibus. praef. praetorii suis senatoriam addidit dignitatem, ut uiri claris-
4 simi et essent et dicerentur. quod antea uel raro fuerat
uel non diu uel omnino non fuerat, eo usque ut si quis
imperatorum successorem praef. praet. dare uellet, laticlauiam eidem per libertum summitteret, ut in multorum
5 uita Marius Maximus dixit. Alexander autem idcirco senatores esse uoluit praef. praet., ne quis non senator de
6 Romano senatore iudicaret. milites suos sic ubique sciuit, ut in cubiculo haberet breues et numerum et tempora militantum *indicantes*, semperque, cum solus esset,
et rationes eorum et numerum et dignitates et stipendia
7 recenseret, ut esset ad omnia instructissimus. denique
cum inter militares aliquid ageretur, multorum dicebat et
8 nomina. de promouendis etiam sibi adnotabat et perlegebat cuncta pittacia et sic faciebat diebus etiam pariter
9 adnotatis et quis quo esset insinuante promotus. commeatum populi Romani sic adiuuit, ut, cum frumenta
Heliogabalus euertisset, hic empta de propria pecunia
loco suo reponeret.

22 Negotiatoribus, ut Romam uolentes concurrerent,
2 maximam inmunitatem dedit. Oleum, quod Seuerus po-

2 diuturnorum B^1 3 ciuilem BP^1 *exc.* faceret *M* 5 errares B^1 erraras B^2P *exc.* raras *M* perraras *scripsi* et BP^2M 7 foenus *B* 12 omnino non diu non fuerat *BP exc.* omnino non f. *M* uel non diu uel omnino non f. *scripsi* 13 imperatorem *BP exc.*[1] 18 habere *BP exc.* 19 militantium *M* indicantes *add. C* 20 spipendia B^1 21 esse BP^1 *exc.* instructissimos BP^1 *exc.* 22 cum *om.* BP^1 *exc. add.* P^3M 23 prouendis *B* prouehendis *Mommsenus* pelegebat B^1 pelegebat *P* 26 frumento *BP* 27 uicem pia *BPM em. S*

pulo dederat quodque Heliogabalus inminuerat turpissi-
mis hominibus praefecturam annonae tribuendo, inte-
grum restituit. ius conferre rationes, quod inpurus ille 3
sustulerat, hic omnibus reddit. mechanica opera Romae 4
plurima instituit. Iudaeis priuilegia reseruauit. Christia-
nos esse passus est. pontificibus tantum detulit et quin- 5
decim uiris atque auguribus, ut quasdam causas sacrorum
a se finitas iterari et aliter distingui pateretur. praesides 6
prouinciarum, quos uere non factionibus laudari compe-
rit, et *in* itineribus secum semper in uehiculo habuit et
muneribus adiuuit dicens, et fures a re publica pellendos
ac pauperandos et integros esse redimendos atque ditan-
dos. cum uilitatem populus Romanus ab eo peteret, in- 7
terrogauit per curionem, quam speciem caram putarent.
illi continuo exclamauerunt, carnem bubulam atque por-
cinam. tunc ille non quidem uilitatem proposuit sed ius- 8
sit, ne quis suminatam occideret, ne quis lactantem, ne
quis uaccam, ne quis damalionem, tantumque intra bien-
nium uel prope annum porcinae carnis fuit et bubulae,
ut, cum fuisset octominutalis libra, ad duos unumque
utriusque carnis libra redigeretur.

Causas militum contra tribunos sic audiuit ut, si ali- 23
quem repperisset tribunorum in crimine, pro facti quali-
tate sine indulgentiae proposito puniret. de omnibus ho- 2
minibus per fideles homines suos semper quaesiuit, et
per eos quos nemo nosset hoc agere, cum diceret, omnes
praeda corrumpi posse. seruos suos semper cum seruili 3
ueste habuit, libertos cum ingenuorum. eunuchos de 4
ministerio suo abiecit et uxori ut seruos seruire iussit.
et cum Heliogabalus mancipium eunuchorum fuisset, ad 5
certum numerum eos redegit nec quicquam in Palatio
curare fecit nisi balneas feminarum. cum plerosque eu- 6

1 quoque *BPM* 3 coni ferre *B* conferendi *M* 4 reddidit *M* 8 discingi *BPM* 10 in *om. BP* 12 paupauperandos P^1 13 populis romanis BP^1 *exc.*[1] 14 curam BP^1 *exc.* 16 seiussit BP^1 *exc.* 17 suem sum. *C* 20 octo minutalis *Mommsenus* unumquemque *BPM an* unaquaeque? 21 utrique BP^1 *exc.* 26 ageret *BPM*

nuchos rationibus et procurationibus praeposuisset Helio-
7 gabalus, hic illis et ueteres sustulit dignitates. idem
tertium genus hominum eunuchos esse dicebat nec ui-
dendum nec in usu habendum a uiris sed uix a feminis
8 nobilibus. qui de eo fumum uendiderat et a quodam
militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iussit
per eam uiam qua esset seruis suis ad suburbana impe-
ratoria iter frequentissimum.

24 Prouincias legatorias praesidiales plurimas fecit, pro-
2 consulares ex senatus uoluntate ordinauit. balnea mixta
Romae exhiberi prohibuit, quod quidem iam ante prohi-
3 bitum Heliogabalus fieri permiserat. lenonum uectigal
et meretricum et exsoletorum in sacrum aerarium in-
ferri uetuit, sed sumptibus publicis ad instaurationem
4 theatri circi amphitheatri stadii deputauit. habuit in
animo, ut exsoletos uetaret, quod postea Philippus fecit,
sed ueritus est, ne prohibens publicum dedecus in pri-
uatas cupiditates conuerteret, cum homines inlicita ma-
5 gis prohibita poscant furore iactati. bracariorum linteo-
num uitrariorum pellionum claustrariorum argentariorum
aurificum et ceterarum artium uectigal pulcherrimum
instituit ex eoque iussit thermas et quas ipse fundauerat
et superiores populi usibus exhiberi; siluas etiam ther-
6 mis publicis deputauit. addidit et oleum luminibus ther-
marum, cum antea et ante nonam non paterent et ante
solis occasum clauderentur.

25 Huius imperium incruentum quidam litteris tradide-
2 runt, quod contra est. nam et Seuerus est appellatus

3 uiuendum *B* 4 sed uix] *an* et uix? 5 fumus BP^2 fumos P^1 6 militare BP^1 8 inter BP^1 9 prouinciale (lem B^1) gotorias BP^1 (praetorias P^3) prouinciales getorias *M em. S* 11 exhibere B^1 12 permise B^1 leonum B^1P^1 13 imferri *B* 15 et adii BP^1 et aerarii *M* stadii P^3 deputabit BP^1 16 filippus *BP* 18 magis prohibita poscant furore iactant *BP* magis poscant prohibitaque furore persequantur *M em. S* 19 brachariorum *BPM* bracteariorum *M* 20 plaustrarionum *M* 21 aurificicum *B* 23 siluis *BP* 25 et annonam *BPM em. Gr.*

a militibus ob austeritatem et in animaduersibus asperior
in quibusdam fuit. Opera ueterum principum instaura- 3
uit, ipse noua multa constituit, in his thermas nominis
sui iuxta eas quae Neronianae fuerunt aqua inducta quae
Alexandriana nunc dicitur. nemus thermis suis de priua- 4
tis aedibus suis, quas emerat, dirutis aedificiis fecit.
Oceani solium primus imperator appellauit, cum Traianus 5
id non fecisset sed diebus solia deputasset. Antonini Ca- 6
racalli thermas additis porticibus perfecit et ornauit.
Alexandrinum opus marmoris de duobus marmoribus, 7
hoc est porfyretico et Lacedaemonio, primus instituit, in
Palatio exornatis hoc genere marmorandi ***. statuas colos- 8
sas in urbe multas locauit artificibus undique conquisitis.
Alexandri habitu nummos plurimos figurauit, et quidem 9
electros aliquantos sed plurimos tamen aureos. a mulie- 10
ribus famosis matrem et uxorem suam salutari uetuit.
contiones in urbe multas habuit more ueterum tribuno- 11
rum et consulum.

Congiarium populo ter dedit, donatiuum ter, carnem 26
populo addidit. usuras feneratorum contraxit ad trien- 2
tes pensiones, etiam pauperibus consulens. senatores si 3
fenerarentur, usuras accipere primo uetuit, nisi aliquid
muneris causa acciperent; postea tamen iussit ut semis-
ses acciperent, donum munus tamen sustulit. statuas 4
summorum uirorum in foro Traiani conlocauit undique
translatas. Paulum et Vlpianum in magno honore ha- 5
buit, quos praefectos ab Heliogabalo alii dicunt factos,
alii ab ipso. nam et consiliarius Alexandri et magister 6
scrinii Vlpianus fuisse perhibetur, qui tamen ambo asses-
sores Papiniani fuisse dicuntur. basilicam Alexandrinam 7

1 ab B^1 animaduersionibus P^3M asperios P^1 5 alexandria B^1 Alexandrina *M* 7 inter BP^1M; P^3M *add.:* principes imperator *scripsi.* in thermis *Iord.* 9 portionibus *BPM em. C* 10 Alexandrum *M* marmoris *delet Iord. lacunam esse cognouit Richter m. Rh. n. VII p. 28* 19 donatiuum militibus *M* 21 si] sine B^1 22 feneraren *B* metuit B^1 23 accipere B^1 24 donum *delendum* (*ita etiam Mommsen.*) *aut* munusue *scribendum esse censet Cas.*

instituerat inter campum Martium et septa Agrippiana
in lato pedum centum in longo pedum mille, ita ut tota
columnis penderet. quam efficere non potuit, morte prae-
8 uentus. Isium et Serapium decenter ornauit additis si-
9 gnis et deliacis et omnibus mysticis. in matrem Mam-
maeam unice pius fuit, ita ut Romae in Palatio faceret
diaetas nominis Mammaeae, quas inperitum uulgus hodie
'ad Mammam' uocat, et in Baiano palatium cum stagno,
10 quod Mammaeae nomine hodieque censetur. fecit et alia
in Baiano opera magnifica in honorem adfinium suorum
11 et stagna stupenda admisso mari. pontes quos Traianus
fecerat instaurauit paene in omnibus locis, aliquos etiam
nouos fecit, sed instauratis nomen Traiani reseruauit.

27 In animo habuit omnibus officiis genus uestium pro-
prium dare et omnibus dignitatibus, ut a uestitu dino-
scerentur, et omnibus seruis, ut in populo possent agnosci,
ne quis seditiosus esset, simul ne serui ingenuis misce-
2 rentur. sed hoc Vlpiano Pauloque displicuit dicentibus,
plurimum rixarum fore, si faciles essent homines ad iniu-
3 rias. tum satis esse constituit, ut equites Romani a
4 senatoribus claui qualitate discernerentur. paenulis intra
urbem frigoris causa ut senes uterentur permisit, cum
id uestimenti genus semper itinerarium aut pluuiale
fuisset. matronas tamen intra urbem paenulis uti uetuit,
in itinere permisit.

5 Facundiae Graecae magis quam Latinae nec uersu in-
uenustus et ad musicam pronus, matheseos peritus, et
ita quidem ut ex eius iussu mathematici publice propo-
6 suerint Romae ac sint professi, ut docerent. haruspicinae
quoque peritissimus fuit, orneoscopos magnus, ut et Va-
7 scones Hispanorum et Pannoniorum augures uicerit. geo-
metriam fecit. pinxit mire, cantauit nobiliter, sed num-

2 lata *B* 3 inpenderet *B*[1] 5 mammeam *BP* (*semper in hoc cap.*) 6 romane *B* 7 dietas *BPM* 9 alio *BP* 12 instaurauit *BP* 16 *post* agnosci *B*[1] *add.* censetur 17 qui *BP t. I.* seruis *B*[1] 19 faciles *M* 22 senatores *Lipsius* 23 aut] ut *B*[1] 25 in *om. BP* 26 facundiae fuit *M* 30 manus *BP* 31 hispannorum *BP* 32 pincxit *B* no-

quam alio conscio nisi pueris suis testibus. uitas prin- 8
cipum bonorum uersibus scripsit. lyra tibia organo 9
cecinit, tuba etiam, quod quidem imperator numquam
ostendit. palaestes primus fuit. in armis magnus, adeo 10
ut multa bella et gloriose gesserit.

Consulatum ter iniit tantum ordinarium ac primo 28
nundino sibi alios semper suffecit. seuerissimus iudex 2
contra fures, appellans eosdem cottidianorum scelerum
reos et damnans acerrime ac solos hostes inimicosque
rei p. uocans. eum notarium qui falsum causae breuem 3
in consilio imperatorio rettulisset incisis digitorum neruis,
ita ut numquam posset scribere, deportauit. cum qui- 4
dam ex honoratis uitae sordidae et aliquando furtorum
reus per ambitionem nimiam ad militiam adspirasset,
idcirco quod per reges amicos ambierat admissus statim
in furto praesentibus patronis detectus est iussusque a
regibus audiri damnatus est re probata. et cum quaere- 5
retur a regibus, quid apud eos paterentur fures, illi re-
sponderunt: 'Crucem'. ad eorum responsum in crucem
sublatus est. ita et patronis auctoribus damnatus am-
bitor est et Alexandri quam praecipue tuebatur seruata
clementia est. statuas colossas uel pedestres nudas uel 6
equestres diuis imperatoribus in foro diui Neruae, quod
Transitorium dicitur, locauit omnibus cum titulis et co-
lumnis aereis, quae gestorum ordinem continerent, exem-
plo Augusti, qui summorum uirorum statuas in foro suo
e marmore conlocauit additis gestis. uolebat uideri origi- 7
nem de Romanorum gente trahere, quia eum pudebat Sy-
rum dici, maxime quod quodam tempore festo, ut solent,
Antiochenses Aegyptii Alexandrini lacessiuerant conui-
ciolis, et Syrum archisynagogum eum uocantes *et* ar-
chiereum.

cuam BP^1 1 contio BP^1 *em.* P^3M 5 gessit *BP* 6 tantum *om. M* 7 nundinio *BPM* alio *B* 9 solus *BP* 11 retulissent *BP* 12 quidem *B* 15 admisus *BP* 20 ita ut *B* 22 locossas *B* 23 cerue BP^1 24 locabitur BP^1 locabit P^2 28 qui BP^1 *em.* P^3M 29 frusta *BP* a scurra — uocante *S* 30 anthiocenses *BP* Aegyptii *del. Mommsenus* lacessitus erat *BPM* conuinciolis *BP* 31 et *om. BPM*

29 Antequam de bellis eius et expeditionibus et uictoriis
loquar, de uita cottidiana et domestica pauca dissseram.
2 usus uiuendi eidem hic fuit: primum [ut], si facultas esset,
id est si non cum uxore cubuisset, matutinis horis in
larario suo, in quo et diuos principes sed optimos electos
et animas sanctiores, in quis Apollonium et, quantum
scriptor suorum temporum dicit, Christum Abraham et
Orfeum et huius*cemodi* ceteros habebat ac maiorum
3 effigies, rem diuinam faciebat. si id non poterat, pro loci
qualitate uel uectabatur uel piscabatur uel deambulabat
4 uel uenabatur. dehinc si hora permitteret, actibus publicis
postmeridianam operam dabat, idcirco quod et res bellicae
et ciuiles, ut superius dictum est, per amicos tractabantur,
sed sanctos et fidelis et numquam uenales, et tractatae
5 firmabantur, nisi quid noui etiam ipsi placeret. sane si
necessitas cogeret, ante lucem actibus operam dabat et
in longam horam producebat neque umquam taediauit
aut morosus aut iratus resedit, fronte semper pari et
6 laetus ad omnia. erat enim ingentis prudentiae et cui
nemo posset inponere et quem si aliquis urbane temp-
tare uoluit, intellectus tulit poenas.

30 Post actus publicos seu bellicos seu ciuiles lectioni
Graecae operam maiorem dabat de re publica libros Pla-
2 tonis legens. Latina cum legeret, non alia magis legebat
quam de officiis Ciceronis et de re publica, nonnumquam
et orationes et poetas, in quis Serenum Sammonicum,
3 quem ipse nouerat et dilexerat, et Horatium. legit et
uitam Alexandri, quem praecipue imitatus est, etsi in eo
condemnabat ebrietatem et crudelitatem in amicos, quam-

archiereum et Syrum *Mommsenus* 2 cotidiana *B* 3 ut *deleui* si] *om. B* se// *P* se *exc.* 5 lario *BPM* solario *exc.* 8 huius ceteros *BP exc.*^{1} modi *add. exc.*^{2} huiusce deos *M* huiuscemodi ceteros *Iord.* 11 uenebatur *BP exc.* 12 post multam *BP exc. M em. Haase* 14 sanctus *B*^{1} fideles *P*^{2}*M* 15 nobis *BP* 18 residit *BP* 21 intellectos *BP*^{1} *exc.*^{1} 23 de rep. *BP* 26 oratores *exc.*^{2} *M* si quis *BP exc.* ammonicum *BP exc. M* 27 dixerat *BP*^{1} *exc. em. P*^{3}*M* oratinum *B* oratium *P*

uis utrumque defendatur a bonis scriptoribus, quibus
saepius ille credebat. post lectionem operam palaestrae 4
aut sfaeristerio aut cursui aut luctaminibus mollioribus
dabat atque inde unctus lauabatur, ita ut caldaria uel
numquam uel raro, piscina semper uteretur in eaque una
hora prope maneret, biberet etiam frigidam Claudiam
ieiunus ad unum prope sextarium. egressus balneas 5
multum lactis et panis sumebat oua deinde mulsum at-
que his refectus aliquando prandium inibat, aliquando
cibum usque ad cenam differebat, prandit tamen saepius.
ususque est Hadriani tetrafarmaco frequenter, de quo in 6
libris suis Marius Maximus loquitur, cum Hadriani dis-
serit uitam.

Postmeridianas horas subscriptioni et lectioni epistu- 31
larum semper dedit, ita ut ab epistulis libellis et a memo-
ria semper adsisterent, nonnumquam etiam, si stare per
ualetudinem non possent, sederent relegentibus cuncta
librariis et is qui scrinium gerebant, ita ut Alexander sua
manu adderet, si quid esset addendum, sed ex eius sen-
tentia qui disertior habebatur. post epistulas omnes 2
amicos simul admisit, cum omnibus pariter est locutus
neque umquam solum quemquam nisi praefectum suum
uidit, et quidem Vlpianum, ex assessore semper suo,
causa iustitiae singularis. cum autem alterum adhibuit, 3
et Vlpianum rogari iussit. Vergilium autem Platonem 4
poetarum uocabat eiusque imaginem cum Ciceronis simu-
lacro in secundo larario habuit, ubi et Achillis et magno-
rum uirorum. Alexandrum uero Magnum inter optimos 5
et diuos in larario maiore consecrauit.

Iniuriam nulli umquam amicorum comitumue fecit 32
nec magistris quidem aut principibus officiorum. prae- 2

1 utrum BP^1 *exc. em.* P^3M 3 ausfaeristerio BP^1 *exc.*^{1} aut fer. P^2 *exc.*^{2} 4 caldariis M 6 figidam BP^1 *corr.* P^3 8 multum] pultem *Mommsenus* 11 tetrafarmarco B^1 15 dedit operam P^2M ita et aut ab M epostolis B^1 (e *in ras.*) epestolis B^2 17 ualitudinem B^2 18 his BPM 19 quod BP 20 dissertior BP 22 numquam BP 23 assessores BP suo$^{c'}$ P 27 habuit consecrauit ubi B^1

fectis autem semper detulit adserens, eum qui mereatur
iniuriam pati ab imperatore damnandum esse, non dimit-
3 tendum. si umquam alicui praesentium successorem
dedit, semper illud addidit: „Gratias tibi agit res p."; eum-
que muneratus est, ita ut priuatus pro loco suo posset
honeste uiuere, his quidem muneribus: agris bubus
equis frumento ferro inpendiis ad faciendam domum,
marmoribus ad ornandam et operis, quas ratio fabricae
4 requirebat. aurum et argentum raro cuiquam nisi militi
diuisit, nefas esse dicens, ut dispensator publicus in de-
lectationes suas et suorum conuerteret id quod prouin-
5 ciales dedissent. aurum negotiatorium et coronarium
Romae remisit.

33 Fecit Romae curatores urbis quattuordecim sed ex
consulibus uiros, quos audire negotia urbana cum prae-
fecto urbis iussit, ita ut omnes aut magna pars adessent,
2 cum acta fierent. corpora omnium constituit uinariorum
lupinariorum caligariorum et omnino omnium artium at-
que ex sese defensores dedit et iussit, qui ad quos iudices
3 pertineret. scaenicis numquam aurum, numquam argen-
tum, uix pecuniam donauit, pretiosas uestes, quas Helio-
gabalus dederat, et sustulit et milites quos ostensionales
uocant non pretiosis sed speciosis claris uestibus orna-
bat nec multum in signa aut ad apparatum regium auri
et serici deputabat dicens, imperium in uirtute esse, non
4 in decore. clamides hirtas Seueri et tunicas asemas uel
macrocheras, † et purpurea non magna ad usum re-
uocauit suum.

34 In conuiuio aurum nescit, pocula mediocria sed ni-
tida semper habuit. ducentarum librarum argenti pon-
2 dus ministerium eius numquam transit. nanos et nanas

3 praesidentium *Reg.* 8 fabrica *BPM* 10 diuisi *BP*^{1} 13 misit *B*^{1} 15 ueros quos *BPM em. S* plerosque hos *Iord.* praefecto bis *BP* 16 ãt *B* autem *P*^{1} 18 idque *BP* hisque *M* atque *scripsi* 19 sesse *P* quid *M* 22 et (etiam *M*) sustu. *BPM* sustulit et *Mommsenus* 26 tonicas *BP*^{1} 27 ex purpura non magna *M an* quae ex purpura non magna? (e purpura *S*) 31 transiit *P*^{2}*M* nanas et nanos *B*

et moriones et uocales exsoletos et omnia acroamata et
pantomimos populo donauit; qui autem usui non erant,
singulis ciuitatibus putauit alendos singulos, ne grauaren-
tur specie mendicorum. eunuchos, quos Heliogabalus et 3
in consiliis turpibus habebat et promouebat, donauit
amicis addito elogio, ut, si non redissent ad bonos mores,
eosdem liceret occidi sine auctoritate iudicii. mulieres 4
infames, quarum infinitum numerum deprehenderat,
publicari iussit, exsoletis omnibus deportatis, aliquibus
etiam naufragio mersis, cum quibus illa clades consuetu-
dinem habuerat funestissimam. auratam uestem ministro- 5
rum uel in publico conuiuio nullus habuit. cum inter 6
suos conuiuaretur, aut Vlpianum aut doctos homines ad-
hibebat, ut haberet fabulas litteratas, quibus se recreari
dicebat et pasci. habebat, cum priuatim conuiuaretur, et 7
librum in mensa et legebat, sed Graece magis. [Latinos
autem poetas lectitabat.] publica conuiuia ea simplici- 8
tate egit qua priuata, nisi quod numerus accubitionum
crescebat et multitudo conuiuarum, qua ille offendebatur,
dicens, se in theatro et circo manducare.

Oratores et poetas non sibi panegyricos dicentes, 35
quod exemplo Nigri Pescennii stultum ducebat, sed aut
orationes recitantes aut facta ueterum canentes libenter
audiuit, libentius tamen, si quis ei recitauit Alexandri
Magni laudes aut meliorum retro principum aut magno-
rum urbis Romae uirorum. ad Athenaeum audiendorum 2
et Graecorum et Latinorum rhetorum uel poetarum causa
frequenter processit. audiuit autem etiam forenses ora- 3
tores causas recitantes, quas uel apud ipsum uel apud

1 et exoletos *S* acromata *M* 2 pantamimos *BP* populos *BP*^{1} 6 eliogio *BP* 8 finitum *B*^{1}*P*^{1} *corr.* *P*^{3} 13 ut ulpianum *BP* 14 creari *BP*^{1} *corr.* *P*^{3} 16 Latinos a. p. lectitabat *Iordan del.* 17 publico *BPM* conuiuio a *B* conuiuiae a *P* conuiuia// *exc.* conuiuio ea *M* 18 eget *BP* accumtionum *BP* accubantium *M em.* *S* 22 dicebat *M* 23 uetert *B*^{1} quam netuli ueniter *BP*^{1} (beniter *P*^{2}) quos ante retuli libenter *M* canentes libenter *em.* *S* 25 hieborum *BP*^{1} (*ut uid.*) 26 ad] aut *B* 27 rhetorum] praetorum *BP*

4 praefectos urbis egerant. agoni praesedit et maxime
5 Herculeo in honorem Magni Alexandri. solus post me-
ridiem uel matutinis horis idcirco numquam aliquos ui-
debat, quod ementitos de se multa cognouerat, speciatim
6 Verconium Turinum. quem cum familiarem habuisset,
ille omnia uel fingendo sic uendiderat, ut Alexandri quasi
stulti hominis et quem ille in potestate haberet et cui
multa persuaderet infamaret imperium; sicque omnibus
36 persuaserat, quod ad nutum suum omnia faceret. deni-
que hac illum arte deprehendit ut quendam inmitteret,
qui a se quiddam publice peteret, ab illo autem occulte
quasi praesidium postularet, ut pro eo Alexandro secreto
2 suggereret. quod cum factum esset, et Turinus suffra-
gium promisisset dixissetque, se quaedam imperatori
dixisse, cum nihil dixisset, sed in eo pendere, ut adhuc
impetraret, euentum uendens, cumque iterum iussisset
Alexander interpellari, et Turinus quasi aliud agens nu-
tibus adnuisset neque tamen intus quicquam dixisset, im-
petratum autem esset quod petebatur, Turinusque ab illo
qui meruerat fumis uenditis ingentia praemia percepis-
set: accusari eum Alexander iussit probatisque per testes
omnibus, et quibus praesentibus quid accepisset et qui-
bus audientibus quid promisisset, in foro Transitorio ad
stipitem illum adligari praecepit et fumo adposito, quem
ex stipulis atque umidis lignis fieri iusserat, necauit prae-
3 cone dicente: „Fumo punitur qui uendidit fumum.“ ac
ne una tantum causa uideretur crudelior fuisse, quaesiuit
diligentissime, antequam eum damnaret, et inuenit, Turi-
num saepe et in causis ab utraque parte accepisse, cum
euentus uenderet, et ab omnibus qui aut praeposituras
aut prouincias acceperant.
37 Spectacula frequentauit cum summa donandi parsi-

2 solos *BP*[1] 9 facerat *P*[1] 10 hano *B*[1]*P*[1] 12 posto-laret *BP* 13 tet// t. *B* tet tur. *P*[1] 15 penderet *BP* 19 esse *BP* 20 fumi uenditor *M* percipisset *B* 21 probasque *M* 24 illud legari *B* illu// legari *P*[1] (d *eras*) illum ligari *P*[2] illum adligari *Iordan*. 25 tipulis *P*[1] necabat *B*[1] necabit *B*[2]*P* 28 turrinum *BP* 30 praeturas *B*[1]

monia, dicens, et scaenicos et uenatores et aurigas sic
alendos quasi seruos nostros aut uenatores aut muliones
aut uoluptarios. conuiuium neque opiparum neque ni- 2
mis parcum sed nitoris summi fuit, ita tamen, ut pura
mantelia mitterentur, saepius cocco clauata, aurata uero
numquam, cum haec habere Heliogabalus iam coepisset,
et ante, ut quidam praedicant, Hadrianus habuisset. usus 3
conuiuii diurnus hic fuit: uini ad totum diem sextarii
triginta, panis mundi pondo triginta, panis sequentis ad
donandum pondo quinquaginta. nam semper de manu 4
sua ministris conuiuii et panem et partes aut holerum
aut carnis aut leguminum dabat, senili prorsus maturitate
patrem familias agens. erant decreta et carnis diuersae 5
pondo triginta, erant et gallinacei duo. adhibebatur anser 6
diebus festis, kalendis autem Ianuariis et Hilariis matris
deum et ludis Apollinaribus et Iouis epulo et Saturnali-
bus et huiusmodi festis diebus fasianus, ita ut aliquando
et duo ponerentur additis gallinaceis duobus. leporem 7
cottidie habuit, uenationem frequentem, sed eam cum
amicis diuidebat et is maxime quos sciebat per se non
habere. nec diuitibus quicquam talium munerum misit 8
sed ab his semper accepit. habuit cottidie amuli sine 9
pipere sextarios quattuor, cum pipere duo, et, ne longum
sit omnia inserere, quae Gargilius eius temporis scriptor
singillatim persecutus est, omnia et ad modum et ad
rationem illi sunt praebita. pomis uehementer indulsit, 10
ita ut secunda mensa illi saepius ponerentur, unde etiam

2 aut muliones — neque *om.* B^1 3 opinarum B^1P^1 opimum B^2 opinatum P^3 *M em. Gr.* 6 haberent BP^1 recepisset *M* 8 concubui *B* concubii *P* 11 conuiuiis *BP* 12 prossus *BP* 13 partem P^1 familiam *BP* decrete *B* diuersa *B* 14 gallinacciouo B^1P^1 gallinacei duo B^2 gallinac^{e}ciouo P^2 adhibatur B^1 abibatur P^1 adibebatur P^2 *t. I.* 15 matriis *P* 16 appoll. *P* 18 gallinaciis *BP* 20 his *BPM* is *scripsi* 22 et mullis B^1 et mulis B^2P *exc.* ex mullis *M em. Scaliger* et mulsi *Mommsenus* 24 sit longum *M* gargilius martialis P^3M 25 tarrationem *BPM* et ad rationem *scripsi* (*Iord.*) 26 illi sum praeuita *BPM* 27 secundum mensa BP^1 *exc.* illis BP^1 *exc.*

iocus exstitit, non secundam mensam Alexandrum habere
11 sed secundum. ipse cibo plurimo referciebatur, uino neque
12 parce neque copiose, adfatim tamen. frigida semper pura usus, et aestate cum uino rosa condito. quod quidem solum ex diuerso genere conditorum Heliogabali tenuerat.

38 Et quoniam de lepusculis facta est mentio, quod ille leporem cottidie haberet, iocus poeticus emersit, idcirco quod multi septem diebus pulchros esse dicunt eos
V 29 qui leporem comederint, ut Martialis etiam epigramma significat, quod contra quandam Gelliam scripsit huiusmodi:

2 Cum leporem mittis, semper mihi, Gellia, mandas:
'septem formonsus, Marce, diebus eris.'
si uerum dicis, si uerum, Gellia, mandas,
edisti numquam, Gellia, tu leporem.

3 sed hos uersus Martialis in eam quae deformis esset conposuit, poeta uero temporum Alexandri haec in eum dixit:

4 Pulchrum quod uides esse nostrum regem,
quem Syrum tetulit propago *pulchrum*,
uenatus facit et lepus comesus,
de quo continuum capit leporem.

5 hos uersus cum ad eum quidam ex amicis detulisset, respondisse ille dicitur Graecis uersibus in hanc sententiam:

6 Pulchrum quod putas esse *uestrum* regem

1 secundam *B*[1] 2 secundum *B* se secundum *P exc.* sed se sec. *M Momms. in addendis seruat scripturam cod. B* reficiebatur *M* 3 adfattamen *BP*[1] *exc.* friga *BP exc. M* 4 quod quidem — conditorum *om. M* 5 condito *BP exc.* conditorum *scripsi* 7 mersit *BP exc.* 9 etiam *BP exc.* cochi *V* coci *M* 10 cuiusmodi *B*[1] *exc.*[1] 12 si quando leporem mittis mihi Gellia dicis: formosus septem *Mart.* 13 formosus *BPM* formonsus *exc.* mace *BP*[1] *exc.* marie *M* 14 si non derides, si uerum lux mea narras *Mart.* 15 gallia *exc.* (*teste Salm.*) *V* 20 quod *BP exc.* quem *M* detulit *BP exc. M* tetulit *scripsi* pulchrum *Obr. addidit initio uersus, ego extremo.* 21 fecit *BPM* 22 dedequo *B*[1]*P exc. V* ideoque *M* 26 putasse se regem *BP exc.* putas esse *M* uestrum *add. Egn.*

uulgari, miserande, de fabella,
si uerum putas esse, non irascor.
tantum *tu* comedas uelim lepusclos,
ut fias animi malis repulsis,
pulchris ne inuideas liuore mentis.

Cum amicos militares habuisset, ut usum Traiani, 39
quem ille post secundam mensam potandi usque ad quin-
que pocula instituerat, reseruaret, unum tantum poculum
amicis exhibebat in honorem Alexandri Magni, idque bre-
uius, nisi si quis, quod licebat, maius libere postulasset.
usus Veneris in eo moderatus fuit, exsoletorum ita ex- 2
pers, ut, quemadmodum supra diximus, legem de his
auferendis ferre uoluerit. horrea in omnibus regionibus 3
publica fecit, ad quae conferrent bona i qui priuatas custo-
dias non haberent. balnea omnibus regionibus addidit, 4
quae forte non habebant. nam hodieque multa dicuntur
Alexandri. fecit et domos pulcherrimas easdemque ami- 5
cis suis maxime integris uiris donauit. Vectigalia publica 6
in id contraxit, ut qui decem aureos sub Heliogabalo
praestiterant tertiam partem aurei praestarent, hoc est
tricensimam partem. tuncque primum semisses aureorum 7
formati sunt, tunc etiam, cum ad tertiam aurei partem
uectigal desidisset, tremisses, dicente Alexandro, etiam
quartarios futuros, quod minus non posset. quos qui- 8
dem iam formatos in moneta detinuit exspectans, ut, si
uectigal contrahere potuisset, et eosdem ederet, sed cum
non potuisset per publicas necessitates, conflari eos ius-
sit et tremisses tantum solidosque formari. formas bina- 9
rias ternarias et quaternarias et denarias etiam atque
amplius usque ad libribres quoque et centenarias, quas

2 putat *BP exc.* 3 tu *add. Egn.* uelin *BP exc.* lepusculos *BP exc. M* 5 pulcher ne *M* inuidias *BP exc.* liuorem *BP* 6 cum amicus militaris suasisset *Mommsenus* 8 instatuerat *BP*[1] *exc.* 9 id as br. *BP exc.* id autem *M em. S* 10 si quod *B*[1] si quid *B*[2]*P exc. pro* magni idas *Mommsenus proponit* magni dans bibere *M* habere *uolg.* postolasse *B* postulasse *P exc.* 14 atque *B*[1]*P*[1] hi *BPM* 16 dieque *B*[1]*P* 20 praestiterat *BP* 24 quod *BP* 30 ad libras quoque *M* quos *B*[1]

Heliogabalus inuenerat, resolui praecipit neque in usu
19 cuiusquam uersari; atque ex eo his materiae nomen indi-
tum est, cum diceret, plus largiendi hanc esse imperatori
causam, si, cum multos solidos minores dare possit, dans
decem uel amplius una forma triginta et quinquaginta et
centum dare cogeretur.

40 Vestes sericas ipse raras habuit; olosericam numquam
2 induit, subsericam numquam donauit. diuitiis nullius inui-
dit. pauperes iuuit. honoratos, quos pauperes uere non per
luxuriam aut simulationem uidit, semper multis commo-
dis auxit agris seruis animalibus gregibus ferramentis ru-
3 sticis. in thesauris uestem numquam nisi annum esse
passus est eamque statim expendi iussit. omnem uestem
4 quam donauit ipse perspexit., omne aurum, omne argen-
5 tum idque frequenter adpendit. donauit et ocreas et bracas
6 et calciamenta inter uestimenta militaria. purpurae cla-
rissimae non ad usum suum sed ad matronarum, si quae
aut possent aut uellent, certe ad uendendum grauissimus
exactor fuit, ita ut Alexandriana purpura hodieque dica-
tur quae uulgo Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius
Probus bafiis praepositus id genus muricis repperisset.
7 usus est ipse clamide saepe coccinea. in urbe tamen
8 semper togatus fuit et in Italiae urbibus. praetextam et
pictam togam numquam nisi consul accepit, et eam qui-
dem quam de Iouis templo sumptam alii quoque accipie-
9 bant aut praetores aut consules. accepit praetextam
etiam cum sacra faceret, sed loco pontificis maximi non
10 imperatoris. boni linteaminis adpetitor fuit, et quidem
puri, dicens: „Si lineae idcirco sunt *ut* nihil asperum ha-
11 beant, quid opus est purpura in linea?“ aurum autem
mitti et dementiam iudicabat, cum *ad* asperitatem ad-

2 ex his *S* 3 imperatoris *BP* 7 olbsericas *M* 10 luxoriam *B* 13 eamquam *BP exc.* 19 alexandrina *M* 21 pafiis P^2 bastis *exc.* 23 in Italiae] inite *B* initae P^1 24 ea *BP exc.* 28 linae BP^1 linaei P^2 lintei *M em. S* 29 ut *om. BP* 30 *uolg. interpung. post* purpura; *post* linea *distinxit Mommsen.* aurum aut *BP* autem aurum *M* 31 *malim:* immitti et *om.* B^1 clementiam B^1 iudicat *BP* ad *add. S* asperitati *M*

deretur rigor. fasceis semper usus est. bracas albas ha-
buit non coccineas, ut prius solebant.

Gemmarum quod fuit uendidit et aurum in aerarium 41
contulit, dicens, gemmas uiris usui non esse, matronas
autem regias contentas esse debere uno reticulo atque
inauribus et bacato monili et corona, cum qua sacrificium
facerent, et unico pallio auro sparso et cyclade, quae sex
uncias auri plus non haberet. prorsus censuram suis 2
temporibus de propriis moribus gessit. imitati sunt eum
magni uiri et uxorem eius matronae pernobiles. aulicum 3
ministerium in id contraxit, ut essent tot homines in sin-
gulis officiis quot necessitas postularet, ita ut annonas,
non dignitatem acciperent fullones et uestitores et pisto-
res et pincernae *et* omnes castrenses ministri, quemam-
modum pestis illa instituerat, sed annonas singulas uix
binas. et cum argentum in ministerio plus ducentis 4
libris non haberet nec plures ministros, argentum et mi-
nistros mutuos quando pascebat accipiebat ab amicis.
quod hodieque fit, si pascatur a praefectis absente impe-
ratore. uoluptates scaenicas in conuiuio numquam habuit, 5
sed summa illi oblectatio fuit, ut catuli cum porcellulis
luderent, aut perdices inter se pugnarent, aut galbulae
paruolae sursum et deorsum uolitarent. habuit sane in 6
Palatio unum genus uoluptatis, quo maxime delectatus
est et quo sollicitudines publicas subleuabat. nam auiaria 7
instituerat pauonum fasianorum gallinaceorum anatum,

6 uacato *B* 7 et tunico *BP* 8 unicias *BP* 12 quod *B* postolaret *BP* 13 dignitatum *BP*[1] pictores *BPM* *em. Ant. Loisel.* 14 et *add. S* 15 *post* pestis heliogabalus *add. P*[3] instatuerat *BP*[1] 17 hec *B* nec haec *P* (*t. I.*) mistro mantea *B*[1]*P* ministro mantea *B*[2] ministros antea *M* ministros mutuos *scripsi* et peristromata quando opus erat *I. Bernays* 18 poscebat *M* 19 praeratur *B*[1] praestatur *B*[2]*M* praescatur *P* pascatur *Reg.* 21 illic *B*[1] illa *M* autem ca- tuli// *B* aut · ·catuli cũ///por cellulis *P* (cu *in ras.*) cum porcellulis uiderent *M* porcellus *B* 22 aut perd.] ut *B*[1] haberent *B*[1] pungnarent *B*[2] gacplae *BP* aues *M em. S* 23 paruulae *P*[2] 24 palacio *BP* delectus *BP*[1] 25 solitudines *BP*[1] *exc.* suble- uarat *BP exc.*[1] subleuaret *M em. S* auaria *BP*[1] 26 natum *BP*[1]

perdicum etiam, hisque uehementer oblectabatur, maxime palumborum, quos habuisse ut ad XX milia dicitur, et ne eorum pastus grauaret annonam, seruos habuit uectigales, qui eos ex ouis ac pullicenis ac pipionibus alerent.

42 Thermis et suis et ueterum frequenter cum populo
usus est et aestate maxime, balneari ueste ad Palatium
reuertens, hoc solum imperatorium habens quod lacer-
2 nam cocceam accipiebat. cursorem numquam nisi ser-
uum suum, dicens ingenuum currere nisi in sacro certa-
mine non debere, cocos pistores fullones et balneatores
nonnisi seruos suos habuit, ita ut, si quis deesset, eme-
3 ret. medicus sub eo unus palatinus salarium accepit, ce-
terique omnes usque ad sex fuerunt, qui annonas binas
aut ternas accipiebant, ita ut mundas singulas conseque-
4 rentur, alias aliter. iudices cum promoueret, exemplo
Verrin. IIII 5, 9 ueterum, ut et Cicero docet, et argento et necessariis in-
struebat, ita ut praesides prouinciarum acciperent argenti
pondo uicena, mulas senas, mulos binos, equos binos,
uestes forenses binas, domesticas binas, balneares singu-
las, aureos centenos, cocos singulos, muliones singulos
et, si uxores non haberent, singulas concubinas, quot sine
his esse non possent, reddituri deposita administratione
mulas mulos equos muliones et cocos, cetera sibi habi-
turi, si bene egissent, in quadruplum reddituri, si male,
praeter condemnationem aut peculatus aut repetun-
darum.

43 Leges innumeras sanxit. carrucas Romae et redas
senatoribus omnibus ut argentatas haberent, permisit, in-
teresse Romanae dignitatis putans, ut his tantae urbis
2 senatores uterentur. consules quoscumque uel ordina-

2 ut *om.* *M* usque *exc.* 4 pipinionibus *B* 6 uespere B^2 7 laternam *BP exc.* 10 dere B^1P^1 *exc.* coco B^1 picatores *BP exc.* piscatores *M* pistores *scripsi* 14 aut ternas *bis scriptum in* P^1 mundus *B* 15 alter *BPM em. C ex lib. Politiani* promouere *BP* 18 uicenam filas *BP* uicena phialas *M em. S* 19 ueste B^1 forcises *BP* domesticas singulas *M* 20 coccos *B* singulios *B exc.* 21 quod *BPM* quot *scripsi* 22 non *om.* P^1 23 coccos et B^1 24 gessit B^1 28 praemisit *BP* 29 dignitati *BPM*

rios uel suffectos creauit, ex senatus sententia nominauit,
sumptum eorum contrahens, et nundina ueteri ex ordine
instituit. [uel dies uel tempora.] quaestores candidatos 3
ex sua pecunia iussit munera populo dare, sed ita ut post
quaesturam praeturas acciperent et deinde prouincias
regerent. arcarios uero instituit, qui de arca fisci ederent 4
munera eademque parciora. habuit in animo, ut munera
per totum annum dispergeret, ut per triginta dies munus
populo daretur, sed cur id non fecerit, in occulto habe-
tur. Capitolium septimo quoque die, cum in urbe esset, 5
ascendit, templa frequentauit. Christo templum facere 6
uoluit eumque inter deos recipere. quod et Hadrianus
cogitasse fertur, qui templa in omnibus ciuitatibus sine
simulacris iusserat fieri, quae hodieque idcirco quia non
habent numina dicuntur Hadriani, quae ille ad hoc pa-
rasse dicebatur; sed prohibitus est ab is qui consulentes 7
sacra reppererant omnes Christianos futuros, si id fecis-
set, et templa reliqua deserenda.

2 nundinia *BPM* uetera serdine *BP* sardine *M em. C* 3 uel dies uel tempore *del. C* 4 sedicta *BP*¹ 5 inde *M* 6 quae *B*¹*P* sederent *BP* 9 faceret *B*¹ 14 hodie *M* 16 his *BPM* 17 futuros, si id fecisset, et templa] *exhibui scripturam alterius familiae codicum deterioris notae* (*cod. Regii Laurent. pl. 66, 32 s. cruc. XX 6 Vat. 1897. 1898 Ambros. C. 110*) *de qua cf. historiam crit. script. h. A. p. 31 sq. in BP* (*exc.*) *ita uerba sese excipiunt:* omnes Christianos futuros si id optate uenisset (*c. 58:*) nominibus est ornatus — (*Max. 5:*) modo fictis languoribus occupatus. occiso Heliogabalo ubi primum fecisset. (*Alex. 43:*) et templa reliqua deserenda — (*c. 58:*) quibus in senatu et apud populum lectis uario tempore cum etiam de isauria (*Max. 18:*) sentiunt et Gordianos — (*Max. et Balb. 8:*) homines uulgares (*Max. 5:*) conperit Alexandrum principem — (*c. 18:*) Caesaris nomine nuncuparunt. (*Max. et Balb. 8:*) his gestis celebratisque et q. s. *idem ordo uidetur fuisse in eo codice ex quo descriptus est cod. Vaticanus n. 5301, quo usus est Bonus Accursius, sed a librario, qui codicem illum Vaticanum exarauit, coniectura ita mutatus, ut inter uerba c. 15* capitali poena affecit *et* negotia et causas *haec intermitterentur*: occiso heliogabalo ubi primum fecisset et templa reliqua deserenda. in iocis — et apud populum lectis. *in cod. P a manu recenti atramento rubro uerus ordo in margine significatus est. uid. praef.* 18 rereliqua *B*¹*M*

44 In iocis dulcissimus fuit, in fabulis amabilis, in con-
2 niuiis comis, ita ut quisque posceret quod uellet. ad
aurum colligendum attentus, ad seruandum cautus, ad in-
3 ueniendum sollicitus, sed sine cuiusquam excidio. Syrum
se dici nolebat sed a maioribus Romanum et stemma ge-
neris depinxerat, quo ostendebatur, genus eius a Metellis
4 descendere. rhetoribus grammaticis medicis haruspicibus
mathematicis mechanicis architectis salaria instituit et au-
ditoria decreuit et discipulos cum annonis pauperum
5 filios modo ingenuos dari iussit. etiam in prouinciis ora-
toribus forensibus multum detulit, plerisque etiam anno-
6 nas dedit, quos constitisset gratis agere. leges † agnos
firmauit easque etiam ipse diligentissime seruauit. thea-
7 tralia spectacula saepe obiit. theatrum Marcelli reficere
8 uoluit. multis ciuitatibus, quae post terrae motus defor-
mes erant, sumptus ad instaurationem operum et publi-
corum et priuatorum [pecuniam] ex uectigalibus dedit.
9 in templis sane numquam praeter quattuor aut quinque
argenti libras auri ne guttulam quidem aut bratteolam
posuit, susurrans uersum Flacci Persi:
II 69 „in sanctis quid facit aurum?"

45 Expeditiones bellicas habuit, de quibus ordine suo
edisseram. primum tamen eius consuetudinem dicam de
2 rebus uel tacendis uel prodendis. tacebantur secreta bel-
lorum, itinerum autem dies publice proponebantur, ita ut
edictum penderet ante menses duos, in quo scriptum es-
set: „Illa die, illa hora ab urbe sum exiturus et, si di
uoluerint, in prima mansione mansurus," deinde per or-
dinem mansiones, deinde statiuae, deinde ubi annona
esset accipienda, et id quidem eo usque quamdiu ad fines
3 barbaricos ueniretur. iam enim inde tacebatur, et omnes

1 in iocis Alexander *P³M* conuiis *BP* (*t. I.*) 2 comis] malis *B¹* uelleri *B¹* 7 rethroribus *B* rethoribus *P* 8 mathematis *P¹* *corr.* *P³* 12 constisset *BP¹* agnoscens *P³M* ac ius *S* in annos *uolg.* agonis *Mommsen.* *an* abolitas?
17 pecuniam *delet S* 20 Flacci *om. M* peruersi *B* 21 in sancto *Persius* 22 ordines suos *BP* 24 protendendis *B²*
29 statiuae *B¹* testiua *B²* 31 iam] et iam *BPM*

ambulabant, ne dispositionem Romanam barbari scirent.
certum est autem, eum numquam id quod proposuerat 4
fefellisse, cum diceret, nolle ab aulicis suas uendi disposi-
tiones, quod factum fuerat sub Heliogabalo, cum ab eu-
nuchis omnia uenderentur. quod genus hominum idcirco 5
secreta omnia in aula esse cupiunt, ut soli aliquid scire
uideantur et habeant unde uel gratiam uel pecuniam re-
quirant. et quia de publicandis dispositionibus mentio 6
contigit: ubi aliquos uoluisset uel rectores prouinciis
dare uel propositos facere uel procuratores, id est ratio-
nales, ordinare, nomina eorum proponebat, hortans popu-
lum, ut si quis quid haberet criminis probaret manifestis
rebus, si non probasset, subiret poenam capitis; dicebat- 7
que, graue esse, cum id Christiani et Iudaei facerent in
praedicandis sacerdotibus, qui ordinandi sunt, non fieri
in prouinciarum rectoribus, quibus et fortunae hominum
committerentur et capita.

Adsessoribus salaria instituit, quamuis saepe dixerit, 46
eos esse promouendos qui per se rem p. gerere possent,
non per adsessores, addens, militares habere suas admi-
nistrationes, habere litteratos, et ideo unumquemque hoc
agere debere quod nosset. thesauros reppertos is qui rep- 2
pererant donauit et, si multi essent, addidit his eos quos
in suis habebat officiis. cogitabat secum et descriptum 3
habebat cui quid praestitisset, et si quos sciret uel nihil
petisse uel non multum, unde sumptus suos augerent,
uocabat eos et dicebat: „Quid est, cur nihil petis? an me
tibi uis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me quera-
ris.“ dabat autem haec in beneficiis quae famam eius 4
non laederent: bona punitorum sed numquam cum auro
argento uel gemmis, nam id omne in aerarium repone-
bat, dabat praeposituras locorum ciuilium non militum,

1 ambulabant *mihi suspectum. desideratur notio ignorandi.* taciti *add. C* et omnes ambulabant *del. Iord.* ita ne *M* 6 esse] nosse *uolg.* 9 prouintiis *BP* 12 haberent *B* 16 quibus *in P sup. lin.* 22 his *BPM* 23 eos in suis quos in suis h. *BP exc.* 26 sumptos *BP^1 exc.* 31 om *BP^1* omne *P^3M*

dabat eas administrationes quae ad procurationes perti-
5 nerent. rationales cito mutabat, ita ut nemo nisi annum
conpleret, eosque *et* si boni essent, oderat, malum neces-
sarium uocans. praesides uero proconsules et legatos
numquam fecit ad beneficium sed ad iudicium uel suum
uel senatus.
47 Milites expeditionis tempore sic disposuit, ut in
mansionibus annonas acciperent nec portarent cibaria
decem et septem, ut solent, dierum nisi in barbarico,
quamuis et illic mulis eosdem atque camelis adiuuerit, di-
cens, milites se magis seruare quam se ipsum, quod sa-
2 lus publica in his esset. aegrotantes ipse uisitauit per
tentoria milites etiam ultimos et carpentis uexit *et* omni-
3 bus necessariis adiuuit. et si forte grauius laborassent,
per ciuitates et agros patribus familias honestioribus et
sanctioribus matronis eos distribuebat, reddens inpendia
quae fecissent, siue conualuissent illi seu perissent.
48 Cum quidam Ouinius Çamillus senator antiquae fa-
miliae delicatissimus rebellare uoluisset tyrannidem ad-
fectans, eique nuntiatum esset ac statim probatum, ad
Palatium eum rogauit eique gratias egit, quod curam
rei p., quae recusantibus bonis inponeretur, sponte reci-
2 peret; deinde ad senatum processit et timentem ac tantae
conscientiae tabe confectum participem imperii appella-
uit, in Palatium recepit, conuiuio adhibuit, ornamentis
3 imperialibus et melioribus quam ipse utebatur adfecit. et
cum expeditio barbarica esset nuntiata, uel ipsum si uel-
4 let ire uel ut secum proficisceretur hortatus est. et cum
ipse pedes iter faceret, illum inuitauit ad laborem, quem
post quinque milia cunctantem equo sedere iussit, cum-
que post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, car-
5 pento inposuit. hoc quoque seu timore seu uere respuen-

3 conplerent BP^1 et *add. S* oderant *B* 4 procon-
sules *del. Mommsenus* 10 illum hic *BP* 13 tentoriam BP^1
et *om. BPM* 14 necessariis *om. M* 15 hominibus *BPM* ho-
nestioribus *S* 19 uoluissent B^1 22 inponerentur *B* 23
rocessit P^1 ac tantae *BP* aetate *M* 28 ire] ipse *B* 29
ad borem BP^1 *corr.* P^3 31 duos P^1

tem, abdicantem quin etiam imperium et mori paratum
dimisit commendatumque militibus, a quibus Alexander
unice amabatur, tutum ad uillas suas ire praecepit, in
quibus diu uixit. sed post iussu imperatoris [occisus est], 6
quod et ille militaris esset, [et] a militibus occisus est.
scio, uulgum hanc rem quam contexui Traiani putare,
sed neque in uita eius id Marius Maximus ita exposuit
neque Fabius Marcellinus neque Aurelius Verus neque
Statius Valens, qui omnem eius uitam in litteras mise-
runt. contra autem et Septimius et Acholius et Encolpius 7
uitae scriptores ceterique de hoc talia praedicauerunt.
quod ideo addidi, ne quis uulgi magis famam sequere- 8
tur quam historiam, quae rumore utique uulgi uerior rep-
peritur.
Honores iuris gladii numquam uendi passus est di- 49
cens: „Necesse est, ut qui emit et uendat. ego non patior
mercatores potestatum, quos si pariant, damnare non
possim. erubesco enim punire illum hominem, qui emit
et uendidit.“ pontificatus et quindecimuiratus et augura- 2
tus codicillares fecit, ita ut in senatu allegarentur. De- 3
xippus dixit, uxorem eum cuiusdam Macrini filiam du-
xisse, eundemque ab eo Caesarem nuncupatum. uerum 4
cum uellet insidiis occidere Alexandrum Macrinus, de-
tecta factione et ipsum interemptum et uxorem abiectam.
idem dicit, patruum fuisse Antoninum Heliogabalum Ale- 5
xandri, non uxoris sororis eiusdem filium. cum Christiani 6
quendam locum, *qui* publicus fuerat, occupassent, contra
popinarii dicerent, sibi eum deberi, rescripsit, melius
esse, ut quemammodumcumque illic deus colatur, quam
popinariis dedatur.

2 demisit *BP* 4 occisus est — et *uncis inclusi* occisus esset *BP* amatus *M* est *scripsi* 6 contexuit *BP* 8 Verus] uenus *BP* 10 encholpius *B* 11 *fort.* ceterique uitae scriptores 16 et *om. M* patiar *M* 17 et eos quos *BPM em. S* 19 uendit *M* 21 macriani *BP* Martiani *M em. S* 23 macrianus *P*[3] Martianus *M* 26 sororis eius matris *C* non matrisdem sororis *Closs* christianis *BP* 27 qui *om. BP*[1] *add. P*[3]*M* 29 illihic *BP*

50 Cum igitur tantus ac talis imperator domi ac foris es-
set, iniit Parthicam expeditionem, quam tanta disciplina,
tanta reuerentia sui egit, ut non milites sed senatores
2 transire diceres. quacumque iter legiones faciebant, tri-
buni taciti, centuriones uerecundi, milites amabiles erant,
ipsum uero ob haec tot et tanta bona prouinciales ut
3 deum suspiciebant. iam uero ipsi milites iuuenem impe-
ratorem sic amabant ut fratrem ut filium ut parentem,
uestiti honeste, calciati etiam ad decorem, armati nobili-
ter, equis etiam instructi et efippiis ac frenis decentibus,
prorsus ut Romanam rem p. intellegeret quicumque Ale-
4 xandri uidisset exercitum. elaborabat denique, ut dignus
illo nomine uideretur, immo ut Macedonem illum uince-
ret, dicebatque, inter Romanum Alexandrum et Macedo-
5 nem multum interesse debere. fecerat denique sibi ar-
gyroaspidas et chrysoaspidas, fecerat et falangem triginta
milium hominum, quos falangarios uocari iusserat et cum
quibus multum fecit in Perside; quae quidem erat ex sex
legionibus similium armorum, stipendiorum uero post
bellum Persicum maiorum.

51 Dona regia in templis posuit; gemmas sibi oblatas
uendidit, muliebre esse aestimans gemmas possidere,
2 quae neque militi dari possint neque a uiro haberi. cum
quidam legatus uniones duos uxori eius per ipsum obtu-
lisset magni ponderis et inusitatae mensurae, uendi eos
3 iussit. cum pretium non inuenirent, ne exemplum malum
a regina nasceretur si eo uteretur, quod emi non posset,
4 inauribus Veneris eos dicauit. Vlpianum pro tutore ha-
buit, primum repugnante matre deinde gratias agente,
quem saepe a militum ira obiectu purpurae suae defen-

3 reuentia BP^1 *corr.* P^3 4 diceret BP^1M dicerent P^3 diceres *Mommsenus* inter P^1 5 aciti *BP* acciti *M em. S* 6 prouintiales *BP* 7 dum BP^1 *corr.* P^3 suscipiebant *BPM* ipse *B* 8 defilium *BP* 11 intellegerent *BP* 13 uideret BP^1 *c.* P^3 15 uultum BP^1 *c.* P^3 dicebatque — multum *om. M* 18 inter pers. *BP* iter *M* quidam *BP* 20 Persicum bellum *M* 22 muliebres *BP* existimans *M* 27 regine BP^1 *exc.* 28 uenerit *B* 30 summae *BPM* suae *Iordan.*

dit, atque ideo summus imperator fuit quod eius consiliis
praecipue rem p. rexit. in procinctu atque in expeditioni- 5
bus apertis papilionibus prandit atque cenauit, cum mili-
tarem cibum cunctis uidentibus atque gaudentibus sume-
ret, circumiret prope tota tentoria, a signis abesse nemi-
nem pateretur. si quis de uia in alicuius possessionem 6
deflexisset, pro qualitate loci aut fustibus subiciebatur in
conspectu eius aut uirgis aut condemnationi aut, si haec
omnia transiret dignitas hominis, grauissimis contumeliis,
cum diceret: „Visne hoc in agro tuo fieri quod alteri facis?“
clamabatque saepius, quod a quibusdam siue Iudaeis siue 7
Christianis audierat et tenebat, idque per praeconem,
cum aliquem emendaret, dici iubebat: „Quod tibi fieri 8
non uis, alteri ne feceris.“ quam sententiam usque adeo
dilexit ut et in Palatio et in publicis operibus praescribi
iuberet.

Idem cum quandam aniculam adfectam iniuriis a mi- 52
lite audisset, exauctoratum eum militia seruum ei dedit,
quod artifex carpentarius esset, ut eam pasceret; et cum
dolerent hoc milites factum, persuasit omnibus, ut mo-
deste ferrent, et eos terruit. *ἀναίματον* imperium eius, 2
cum fuerit durus et tetricus, idcirco uocatum est quod
senatorem nullum occiderit, ut Herodianus Graecus scri- VI 1, 7. 9, 8
ptor refert in libris temporum suorum. seueritatis autem 3
tantae fuit in milites, ut saepe legiones integras exaucto-
rauerit ex militibus Quirites appellans nec exercitum um-
quam timuerit, idcirco quod in uitam suam dici nihil pos-
set, quod umquam tribuni uel duces de stipendiis mili-
tum quicquam accepissent, dicens: „Miles non timet nisi
uestitus armatus calciatus et satur et habens aliquid in
zonula“, idcirco quod mendicitas militaris ad omnem de-
sperationem uocaret armatum. apparitores denique nul- 4

1 praecipue consiliis *B* 3 caenabit *BP*[1] 8 uirsis *BP*[1] (*prius* i *in ras.*) 13 dic nubebat *B* 15 perscribi *M* 17 milites//// *P* (ui *eras.*) 21 anematum *BP exc.* 22 tretricus *P*[1] uocatus *BPM* 28 quod umquam] neque umquam *Mommsenus* 29 *mihi quae antecedunt postulare uidentur:* miles non timendus uestitus 30 esatur *BP*[1] *c.* *P*[3]

los esse passus est tribunis aut ducibus milites iussitque,
ut ante tribunum quattuor milites ambularent, ante du-
cem sex, ante legatum decem, hique ad domos suos re-
ciperent.
53 Et ut seueritas eius agnosci posset, unam contionem
militarem indendam putaui, quae illius in re militari mo-
2 res ostenderet. nam cum Antiochiam uenisset, ac milites
lauacris muliebribus et deliciis uacarent, eique nuntiatum
esset, omnes eos conprehendi iussit et in uincla conici.
3 quod ubi conpertum est, mota seditio est a legione, cuius
4 socii erant in uincla coniecti. tum ille tribunal ascendit
uinctisque omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus
5 etiam militibus et quidem armatis ita coepit: „Commili-
tones, si tamen ista uobis quae a uestris facta sunt dis-
plicent, disciplina maiorum rem p. tenet. quae si dilabi-
6 tur, et nomen Romanum et imperium amittemus. neque
enim sub nobis ista facienda sunt quae sub inpura illa
7 bestia nuper facta sunt. milites Romani, uestri socii,
mei contubernales et commilitones, amant potant la-
uant Graecorum *in* morem. equidem si insistunt, hoc
ego diutius feram? et non eos capitali dedam supplicio?“
8 Tumultus post hoc ortus est. atque iterum: „Quin con-
tinetis uocem in bello contra hostem, non contra impera-
9 torem uestrum necessariam? certe campidoctores uestri
hanc uos docuerunt contra Sarmatas et Germanos ac Per-
sas emittere, non contra eum qui acceptam a prouincia-
libus annonam qui uestem qui stipendia uobis adtribuit.
10 continete igitur uocem truculentam et campo ac bellis
necessariam, ne uos hodie omnes uno ore atque una
11 uoce Quirites dimittam, et incertum an Quirites. non
enim digni estis qui uel Romanae plebis sitis, si ius Ro-

1 nisi milites anteire uoluit iussitque *M* nisi *seruat S* 6 rem *M* militarem *BPM em. S* moris *BP* 7 anthiociam *P* 8 delitiis *BP* 9 eos *om.* P^1 10 muta B^1P^1 multa B^2 11 sodieant *B exc.* socii eant P^1 *corr.* P^3 17 ita *B* 20 labant BP^1 in *add. S* morem *P* more *M* etquidem se instituunt *BPM em. S* 22 contionestis *BP* in concione estis *M em. Puteanus* 24 necessarium P^1 25 sarmatis *B exc.*

manum non agnoscitis.“ Et cum uehementius fremerent 54
ac ferro quoque minarentur: „Deponite, inquid, dexteras
contra hostem erigendas, si fortes sitis, me enim ista non
terrent. si enim unum hominem occideritis, non nobis 2
deerit res p., non senatus, non p. R., qui me de uobis
uindicet.“ cum nihilo minus post ista fremerent, excla- 3
mauit: „Quirites, discedite atque arma deponite.“ mi- 4
rando exemplo depositis armis, depositis etiam sagulis
militaribus omnes non ad castra, sed ad deuorsoria uaria
recesserunt. tuncque priuatim intellectum est, quantum 5
eius seueritas posset. denique etiam signa stipatores et i 6
qui imperatorem circumdederant in castra rettulerunt,
arma collecta populus ad Palatium tulit. eam tamen le- 7
gionem quam exauctorauit rogatus post dies XXX, prius-
quam ad expeditionem Persicam proficisceretur, loco suo
restituit eaque pugnante maxime uicit, cum tamen tribu-
nos eius capitali adfecit supplicio, quod per neglegentiam
illorum milites apud Dafnem luxuriati essent, uel per co-
niuentiam seditionem fecisset exercitus.

Magno igitur apparatu inde *in* Persas profectus Arta- 55
xerxen regem potentissimum uicit, cum ipse cornua ob-
iret, milites admoneret, sub ictu teli uersaretur, manu
plurimum faceret, singulos quosque milites ad laudem
uerbis adduceret. fuso denique fugatoque tanto rege, qui 2
cum septingentis elefantis falcatisque mille et octingentis
curribus ad bellum uenerat equitum multis milibus sta-
tim Antiochiam redit et de praeda, quam Persis diripuit,
suum ditauit exercitum, cum et tribunos ea quae per ui-
cos diripuerant et duces et ipsos milites habere iussisset.
tumque primum serui Persae apud Romanos fuerunt, 3

1 fremeret — minaretur *M* 3 estis *M* 5 resp// *B* 9 de castra *BP* deuŏssoria B^1 (*lineola postea eras.*) uari *BP* 10 priuatum *BP* 11 hi *BPM* 18 conibentiam *BP* combentiam *M* 19 fecissent *M* 20 inde] de *in P ex* in *corr. t. Iord.* in *om. BPM* 21 ipse Alexander P^3*M* adiret *M* 22 subiectustu *BP* subictus *M* 23 aut laudem *BP* 27 anthiociam *P* 29 diripuerat B^1*M* et *ante* ipsos *om.* B^1 ipses B^1 30 cumque *BP* Persae serui *M*

quos quidem, quia indigne ferunt Persarum reges, quem-
piam suorum alicui seruire, acceptis pretiis reddidit pre-
tiumque uel is qui manu ceperant seruos dedit uel in
56 aerarium contulit. post hoc Romam uenit triumphoque
pulcherrimo acto apud senatum primum haec uerba ha-
2 buit. Ex actis senatus die VII kl. Octob.: „Persas, p. c.,
uicimus. longae eloquentiae opus non est, tantum scire
3 debetis, quae illorum arma fuerint, qui apparatus. iam
primum elefanti septingenti idemque turriti cum sagitta-
riis et onere sagittarum. ex his triginta cepimus, ducenti
4 interfecti iacent, decem et octo perduximus. falcati cur-
rus mille † se. adducere interfectorum animalium currus
ducentos potuimus, sed id, quia et fingi poterat, facere
5 supersedimus. centum et uiginti milia equitum eorum
fudimus, catafractarios, quos illi clibanarios uocant, de-
cem milia in bello interemimus, eorum armis nostros ar-
mauimus. multos Persarum cepimus eosdemque uendidi-
6 mus. terras interamnanas [Mesopotamiae scilicet] ne-
7 clectas ab inpura illa belua recepimus. Artaxerxen, po-
tentissimum regem tam in re quam nomine, fusum fuga-
uimus, ita ut eum terra Persarum fugientem uideret, et
qua ducta fuerant quondam signa nostrorum, ea rex ipse
8 signis effugit relictis. haec sunt, p. c., gesta. eloquentiae
opus non est: milites diuites redeunt, laborem in uicto-
9 ria nemo sentit. uestrum est supplicationem decernere,
ne dis uideamur ingrati." Adclamatio senatus: „Alexan-
der Auguste, di te seruent. Persice maxime, di te ser-
uent. uere Parthicus, uere Persicus. trophaea tua et nos
10 uidemus, uictorias et nos uidemus. iuueni imperatori,
patri patriae, pontifici maximo. per te uictoriam undique

3 uel his *BM* uel// his *P* ceperat *BP* 7 loquentiae P^1 *corr.* P^3 9 turritium *BP* 10 et his *BP* trecentos *M* 12 se *BP* sed *M* mille MDC *C* MDCCC *S* *an ex uersu seq. huc intrusum est?* interfecturum BP^1 animali P^1 14 eo *M* 15 illic liban. *P* 16 intereminus *B* 18 interammanas *B* Mesopotamiae scilicet *del. C* 20 in *om. M* 21 uiderent *BP* 22 quae ducta *BPM* qua educta *Iordan.* 23 eloquentia *M* 25 sensit *S* 27 di B^2

praesumimus. ille uincit qui militem regit. diues senatus,
diues miles, diues p. R.“ Dimisso senatu Capitolium 57
ascendit atque inde re diuina facta et tunicis Persicis in
templo locatis contionem huiusmodi habuit: „Quirites,
uicimus Persas. milites diuites reduximus. uobis con-
giarium pollicemur, cras ludos circenses Persicos dabi-
mus.“ Haec nos et in annalibus et apud multos repperi- 2
mus. sed quidam dicunt, a seruo suo eum proditum non
uicisse regem sed, ne uinceretur, fugisse. quod contra 3
multorum opinionem dici, non dubium est is qui pluri-
mos legerint. nam et amisisse illum exercitum dicunt
fame frigore ac morbo, ut Herodianus auctor est contra VI 6, 8
multorum opinionem. Post hoc cum ingenti gloria comi- 4
tante senatu equestri ordine atque omni populo circum-
fusisque undique mulieribus et infantibus, maxime mili-
tum coniugibus, pedes Palatium conscendit, cum retro
currus triumphalis a quattuor elefantis traheretur. leua- 5
batur manibus hominum Alexander, uixque illi per horas
quattuor ambulare permissum est, undique omnibus cla-
mantibus: „Salua Roma, quia saluus est Alexander.“ alia 6
die actis circensibus et item ludis scaenicis deinceps con-
giarium populo Romano dedit. puellas et pueros, quem- 7
ammodum Antoninus Faustinianas instituerat, Mammaea-
nas et Mammaeanos instituit.

Actae sunt res feliciter et in Mauretania Tingitana per 58
Furium Celsum et in Illyrico per Varium Macrinum ad-
finem eius et in Armenia per Iunium Palmatum, atque ex
omnibus locis ei tabellae laureatae sunt delatae. quibus
in senatu et apud populum lectis † uario tempore cum
etiam de Isauria optate uenisset, omnibus nominibus est
ornatus. is uero qui rem p. bene gesserant consularia or- 2

1 milites *M* 10 his *BPM* 11 legerit *BP* 12 aucto-res c. *BP*[1] *corr. P*[3] 17 leuebatur *BP* 18 illis *BP* 23 faustianas *P*[1] stituerat *BP* mammeanas et mammeanos *BP* 25 aciae *B*[1] feliciter res *B*[1] tingintana *BM* 29 uario tempore — uenisset *cf. quae adnotaui ad c. 43 et hist. crit. p. 30* 30 de aueia *Reg.* 31 adornatus *M* his *BPM* is *scripsi*

namenta decreta sunt, additis etiam sacerdotiis et agro-
rum possessionibus is qui erant pauperes et aeuo iam
3 graues. captiuos diuersarum nationum amicis donauit, si
aetas puerilis aut iuuenalis permisit, si qui tamen regii
aut nobiliores fuerunt, eos militiae, non tamen magnae
4 deputauit. sola quae de hostibus capta sunt, limitaneis
ducibus et militibus donauit, ita ut eorum essent, si here-
des eorum militarent, nec umquam ad priuatos pertine-
rent, dicens, attentius eos militaturos, si etiam sua rura
5 defenderent. addidit sane his et animalia et seruos, ut
possent colere quod acceperant, ne per inopiam homi-
num uel per senectutem possidentium desererentur rura
uicina barbariae, quod turpissimum ille ducebat.
59 Post haec cum ingenti amore apud populum et sena-
tum uiueret, et sperantibus uictoriam cunctis et inuitis
eum dimittentibus ad Germanicum bellum profectus est,
deducentibus cunctis per centum et centum quinquaginta
2 milia. erat autem grauissimum rei p. atque ipsi, quod
3 Germanorum uastationibus Gallia diripiebatur. pudorem-
que augebat, quod uictis iam Parthis ea natio inminebat
rei publicae ceruicibus, quae semper etiam minusculis
4 imperatoribus subiecta uidebatur. magnis igitur itineri-
bus, laetis militibus contendit. sed cum ibi quoque sedi-
5 tiosas legiones conperisset, abici eas praecepit. uerum
Gallicanae mentes, ut sese habent durae ac retorridae et
saepe imperatoribus graues, seueritatem hominis nimiam
6 et longe maiorem post Heliogabalum non tulerunt. de-
nique agentem eum cum paucis in Brittania, ut alii uo-
lunt in Gallia in uico cui Sicilia nomen est, non ex
omnium sententia sed latrocinantium modo quidam mili-
tes et i praecipue qui Heliogabali praemiis effloruerunt,
cum seuerum principem pati non possent, occiderunt.
7 multi dicunt, a Maximino inmissos tirones, qui ei ad

1 additus B^1P 2 his *BP* 4 iuuenilis *M* 5 nobiles B^1 7 *post* essent *add.* *BP* militarent 17 c et L millia *M* 22 igi P^1 *corr.* P^3 *exc.* 25 retrogredae *M* 29 est] esse BP^1 31 hi *BBM* i *scripsi* praemis B^1 etflotuerunt BP^1 exfloruerunt *exc.* effloruerant *M* ecfloruerunt *Iord.*

exercendum dati fuerant, eum occidisse, multi aliter; a 8
militibus tamen constat, cum iniuriose quasi in puerum
eundem et matrem eius auaram et cupidam multa di-
xissent.

Imperauit annis XIII diebus VIIII. uixit annis XXVIIII 60
mensibus III diebus VII. egit omnia ex consilio matris, 2
cum qua occisus est. Omina mortis haec fuerunt: cum 3
natalem diem commendaret, hostia cruenta effugit et, ut
se ciuiliter gerebat ac permixtus populo erat, albam eius
uestem, cum qua constiterat, cruentauit. laurus in Pala- 4
tio eius ciuitatis a qua proficiscebatur ad bellum, ingens
et antiqua tota subito decidit. arbores fici tres, quae ficus 5
eas ferrent quibus Alexandrianarum nomen est, subito
ante illius tentorium deciderunt, cum tentoria imperato-
ria his adnexa essent. mulier Dryas eunti exclamauit 6
Gallico sermone: „Vadas nec uictoriam speres nec te
militi tuo credas.“ tribunal ascendit, *ut* contionaretur et 7
faustum aliquid diceret, *et* ita coepit: „Occiso imperatore
Heliogabalo.“ hoc tamen omini fuit quod iturus ad bel- 8
lum milites adloqui minus fausta oratione coeptauerat.

Sed haec omnia uehementissime contempsit pro- 61
fectusque ad bellum in loco supra dicto ita occisus est:
pranderat forte publico, ut solebat, conuiuio, id est aper- 2
tis papilionibus cibo militari accepto, neque enim aliud a
discutientibus militibus in tentoriis est repertum. et cum 3
quiesceret post conuiuium, hora diei ferme septima unus
ex Germanis, qui scurrarum officium sustinebat, ingres-
sus dormientibus cunctis, solo tamen imperatore interui-
gilante uisus est; cui Alexander „Quid istic, inquid, con- 4
tubernalis? num aliquid de hostibus nuntias?“ at ille 5

1 datis *B* dati// *P* da///s *exc.* 3 cupidem *B* 7 omnia *BP* 8 ostia *BP* 9 ciliter BP^1 *exc. corr.* P^3 generabat BP^1 *exc.* populo *om. B* 10 cruentabit *BP* 11 cuius BP^1 cuiusdam P^3M eius *scripsi* (huius *Iord.*) 12 feci *BP* *post* tres B^1 *add.* subito decidit 16 ne te *BPM* 17 ut *om.* BP^1 *add.* P^3 18 et *addidit Iordan.* 19 nomini *B* 25 discumbentibus *M* 26 quiesceret] dormiret *M* 29 est hic *BPM* istic *em. Iordan.* contubernales BP^1

metu perterritus et sperans, non posse se euadere, quod
in tentorium principis inruisset, ad contubernales suos
uenit eosque ad durum principem interimendum cohor-
6 tatus est. qui subito plures armatique ingressi inermes
et obsistentes contrucarunt *et* ipsum plurimis ictibus con-
7 foderunt. aliqui dicunt, omnino nihil dictum sed tantum
a militibus clamatum „Exi, recede“, atque ita obtrunca-
8 tum iuuenem optimum *** sed omnis apparatus milita-
ris, qui postea est ductus in Germaniam a Maximino, Ale-
xandri fuit et potentissimus quidem per Armenios et Os-
droenos et Parthos et omnis generis hominum.

62 Contempsisse Alexandrum mortem, cum ferocitas
mentis qua militem semper adtriuit tum etiam illa decla-
2 rant: Thrasybulus mathematicus illi amicissimus fuit.
qui cum ei dixisset, necessitatem esse, ut gladio barba-
rico periret, primo laetatus est, quod sibi mortem belli-
3 cam et imperatoriam crederet inminere; deinde disputa-
uit ostenditque, optimos quosque uiolenta morte con-
sumptos, cum diceret ipsum Alexandrum, cuius nomen
teneret, Pompeium Caesarem Demosthenem Tullium et
ceteros insignes uiros qui non quieta morte oppetissent.
4 tantumque animi habuit, ut putaret se diis conparandum,
5 si in bello periret. sed res eum fefellit: nam et gladio
barbarico et scurrae barbari manu, uerum non in bello
sed belli tempore perit.

63 Mortem eius milites et qui exauctorati ab eo quondam
fuerant grauissime tulerunt atque auctores caedis truci-
2 darunt. populus uero Romanus senatusque omnis cum
prouincialibus cunctis neque tristius umquam neque aspe-
rius acceperunt, simul quod successoris asperitas atque

1 se *om.* M adere BP^1 *corr.* P^3 3 exhortatus M 4 ermes B^1 5 et *om.* B^1P ipsum autem *exc.* ipsumque M confuderunt BP^1 *exc.* 7 atque ita *om.* P^1 8 *post* optimum P^2 *add.* dimiserunt. *conplura intercidisse suspicatur C* 13 cum B 14 thrasibylus B thrasibulus B^2 20 demostheñ B demosthen P^1 *exc.* 21 qui *om.* M oppetisse M 24 uerõ P^1 26 exauctoritate B quandam B^1P^1 quadam B^3 28 que omnis — tristius *om.* B^1 29 prouintialibus P *conieci* tristius quicquam neque

rusticitas Maximini, utpote hominis militaris, cui cum
filio post eum imperium delatum est, grauiorem fati ne-
cessitatem uidebatur ostendere. senatus eum in deos 3
rettulit. cenotafium in Gallia, Romae sepulcrum amplis-
simum meruit. dati sunt et sodales, qui Alexandriani 4
appellati sunt; addita et festiuitas matris nomine atque
ipsius, quae hodieque Romae religiosissime celebratur
natali eius die. causa occidendi eius ab aliis haec fuisse 5
perhibetur quod mater eius relicto bello Germanico orien-
tem ad iactantiam sui uellet redire, atque ob hoc esset
iratus exercitus. sed haec ab amatoribus Maximini ficta 6
sunt, qui uideri noluerunt, imperatorem optimum ab
amico suo interfectum contra iura humana atque diuina.

Hactenus imperium p. R. eum principem habuit qui 64
diutius imperaret, post eum certatim inruentibus et aliis
semestribus, *aliis* annuis, plerisque per biennium, ad sum-
mum per triennium imperantibus usque ad eos principes
qui latius imperium tetenderunt, Aurelianum dico et
deinceps. de quibus, si uita subpeditauerit, ea quae con- 2
perta fuerint publicabimus.

Reprehensa sunt in Alexandro haec: quod Syrus esse 3
nolebat, quod aurum amabat, quod suspiciosissimus erat,
quod uectigalia multa inueniebat, quod se Magnum Ale-
xandrum uideri uolebat, quod nimis seuerus in milites
erat, quod curas *de* priuatis agebat. quae omnia in re p.
instituerat.

Scio sane plerosque negare, hunc a senatu Caesarem 4
appellatum esse sed a militibus, qui uerum prorsus igno-
rant; dicere praeterea, non hunc fuisse consobrinum
Heliogabali. qui, ut nos sequantur, historicos eius tem- 5
poris legant et maxime Acholium, qui et itinera huius
principis scripsit.

8 nata *BP* 11 haec aliamat. *B*[1] 13 humana] romana *BPM* 16 sementribus *BP*[1] aliis *om. BP*[1] *add. P*[3] 17 imperantibusque ad *BP* 22 suspiciosimus *P*[1] 24 uiri uolebat *B*[1] 25 de *add. S* priuatas *M* 28 ignorat *BP*[1] 31 itinera *BPM* intima *Lipsius ep. cent. II misc. 18 ego* Acholium et interiora Alexandri *scripsisse existimo*

65 Soles quaerere, Constantine maxime, quid sit quod
hominem Syrum et alienigenam talem principem fecerit,
cum tot Romani generis, tot aliarum prouinciarum reppe-
riantur inprobi inpuri crudeles abiecti iniusti libidinosi.
2 iam primum possum de bonorum uirorum respondere
sententia, potuisse natura, quae ubique una mater est,
bonum principem nasci, deinde timore, quod pessimus
3 esset occisus, hunc optimum factum. sed quia uerum
mihi suggerendum, clementiae ac pietati tuae lecta re-
4 serabo. notum est illud pietati tuae, quod in Mario
Maximo legisti, meliorem esse rem p. et prope tutiorem
in qua princeps malus est ea in qua sunt amici principis
mali, si quidem unus malus potest a plurimis bonis corrigi,
multi autem mali non possunt ab uno quamuis bono ulla
5 ratione superari. et id quidem ab Homullo ipsi Traiano
dictum est, cum ille diceret, Domitianum pessimum fuisse,
amicos autem bonos habuisse, atque ideo Claudium magis
odio fuisse, † quae rem p. temporis uitae ille, quia melius
est unum malum pati quam multa.
66 Sed ut ad rem redeam, Alexander quidem et ipse
optimus fuit [nam hoc nemo uult nisi bonus] et optimae
2 matris consiliis usus est. at tamen amicos sanctos et
uenerabiles habuit, non malitiosos non furaces *non* factio-
sos non callidos non ad malum consentientes non bono-
rum inimicos non libidinosos *non* crudeles non circum-
uentores sui non inrisores non qui illum quasi fatuum
circumducerent, sed sanctos uenerabiles continentes re-
ligiosos amantes principis sui et qui de illo nec ipsi ride-

3 cum *om.* B^1 6 potuitse BP^1 8 uerumist BP uera mihi sunt suggerenda S uerum est M mihi *ex S coniectura addidi* 9 reseruabo P 13 plurimi BP^1 15 homulio BPM *em.* S 17 illum BPM Claudium *corr.* S 18 qui remp. peioris uitae hominibus commendauerat quia M in rep. temporis sui quam ille quia S *an* ille? quam melius B 19 multos. et BPM multa. Sed *scripsi* 21 *transponit S:* optimus fuit et optimae matris consiliis usus est, nam hoc nemo uult nisi bonus. nam hoc — bonus *del. Iordan* 22 ac tamen M 23. 25 non *ante* factiosos *et ante* crudeles *om.* BP^1 *add.* P^3 26 qui si ullum BP^1 28 nec in ipsi BP^1 *corr.* P^3

rent nec risui esse uellent, qui nihil uenderent nihil mentirentur nihil fingerent, numquam deciperent existimationem principis sui sed amarent. huc accedit quod eu- 3
nuchos nec in consiliis nec in ministeriis habuit, qui soli principes perdunt, dum eos more gentium aut regum Persarum uolunt uiuere, qui eos a populo et amicis summouent, qui internuntii sunt aliud quam respondetur saepe referentes, claudentes principem suum et agentes ante omnia, ne quid sciat. qui cum empti sint et serui euirati quid tandem possunt boni sapere? erat denique 4
eius ipsius sententia: „Ego de praefectorum et consulum et senatorum capitibus mancipia aere empta iudicare non patior."

Scio, imperator, quod periculo ista dicantur apud im- 67
peratorem, qui talibus seruiit, sed salua re p. posteaquam intellexisti, quid mali clades istae habeant et quemadmodum principes circumueniant, et tu eos eo loci habes ut nec clamide uti iusseris sed de necessitatibus domesticis delegaris.

Iam illud insigne, quod solum intra Palatium praeter 2
praefectum et Vlpianum quidem neminem uidit nec dedit alicui facultatem uel fumorum uendendorum de se uel sibi de aliis male loquendi, maxime occiso Turino, qui illum quasi fatuum et uaecordem saepe uendiderat. his 3
accessit, quod amicos et parentes Alexander si malos repperit, aut puniuit aut, si uetus uel amicitia uel necessitudo non siuit puniri, dimisit a se dicens: „His carior est mihi totis res p."

Et ut scias, qui uiri in eius consilio fuerint: Fabius 68
Sabinus, Sabini insignis uiri filius, Cato temporis sui,

1 ualent *B*[1] metirentur *B* 3 se am. *BP* eunuchis *B*[1] eunuchus *P*[1] 6 et [etiam *M*] amicissimum mouent *BPM* principem *add.* *P*[3] *em.* *S* 9 qui *om.* *B*[1] sunt *B* perui fuerit *BP* praui fuerint *M* per uim euirati *S* serui euirati *scripsi* 11 consulem *B*[1] 14 imperator constantine *P*[3]*M* quo *M* 16 intellegisti *BP* quemadmodum *P* 20 illud *bis script.* *P*[1] 22 fumorem *B* 23 thrurino *BP*[1] 25 accensit *B* 26 clementia *B*[1] amicitia *B*[2] 28 tota *BPM* totis *scripsi uid. exerc. crit. p. 7* 29 fuerт *B*

Domitius Vlpianus, iuris peritissimus; Aelius Gordianns,
Gordiani imperatoris filius scientia iuris insignis; Iulius
Paulus, iuris peritissimus; Claudius Venacus, orator am-
plissimus; Catilius Seuerus, cognatus eius, uir omnium
doctissimus; Aelius Serenianus, omnium uir sanctissi-
mus; Quintilius Marcellus, quo meliorem ne historiae
2 quidem continent. his tot atque aliis talibus uiris quid
mali potuit cogitari uel fieri, cum ad bonum consentirent?
3 et hos quidem malorum cohors depulerat, quae circum-
uenerat Alexandrum primis diebus, sed prudentia iuuenis
occisis atque depulsis et amicitia ista sancta conualuit.
4 hi sunt qui bonum principem Surum fecerunt, et item
amici mali, qui Romanos pessimos etiam posteris tradi-
derunt, suis uitiis laborantes.

1 Antonius Gordianus *S* 2 imperatoris ipsa res uiri *BP* ipsa rep. uiri *M* filius et ipse imperator uir ins. *S* scientia iuris *scripsi* (*cf. Gord.* 18) 6 marcellius BP^1 8 sentirent P^1M 9 eos *M* qui circumuenerant *M* 11 his malis occisis P^3M et *om.* *M* 12 hii *B* suum *BPM em.* *S* fecerent BP^1 *corr.* P^3 ut item *S* 13 romanus *B* 14 alexander seuerus l. aelii lampridii explicit *BP*

SCRIPTORES
HISTORIAE AVGVSTAE

RECENSVIT

HERMANNVS PETER

VOLVMEN ALTERVM

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

MDCCCLXV

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI

VITAE

DIVERSORVM PRINCIPVM ET TYRANNORVM A DIVO HADRIANO VSQVE AD NVMERIANVM A DIVERSIS CONPOSITAE

II

MAXIMINI DVO

IVLI CAPITOLINI

Ne fastidiosum esset clementiae tuae, Constantine 1
maxime, singulos quosque principes uel principum libe-
ros per libros singulos legere, adhibui moderationem,
qua in unum uolumen duos Maximinos, patrem filium-
que, congererem. seruaui deinceps hunc ordinem, quem 2
pietas tua etiam ab Tatio Cyrillo, clarissimo uiro, qui
Graeca in Latinum uertit, seruari uoluit. quod quidem 3
non in uno tantum libro sed etiam in plurimis deinceps
reseruabo, exceptis magnis imperatoribus, quorum res
gestae plures atque clariores longiorem desiderant tex-
tum.

Maximinus senior sub Alexandro imperatore enituit. 4
militare autem sub Seuero coepit. Hic de uico Threiciae 5
uicino barbaris, barbaro etiam patre et matre genitus,
quorum alter e Gothia, alter ex Halanis genitus esse per-
hibetur. et patri quidem nomen Micca, matri Hababa 6
fuisse dicitur. sed haec nomina Maximinus primis tempo- 7
ribus ipse prodidit, postea uero, ubi ad imperium uenit,

1 incipiunt maximi duo iuli [iulii *P*] capitolini feliciter *BP* ad constantinum aug. *add.* P^3 6 qu=a *P* duos maxime P^1 7 seruari *BP* seruari deinceps *et* quod quidem *del. Mommsenus* 11 reserabo *B* reseruabo *P* (u *in ras.*) 16 uicini *BP* uicino *exc. M* 18 Micea *M* Mecca *Symmachus ap. Iord. d. r. Get. c. 15* Ababa *M Symm. l. s.*

occuli praecepit, ne utroque parente barbaro genitus im-
perator esse uideretur.
2 Et in prima quidem pueritia fuit pastor, nonnumquam
etiam † procerte, qui latronibus insidiaretur et suos ab
2 incursionibus uindicaret. prima stipendia equestria huic
fuere. erat enim magnitudine corporis conspicuus, uir-
tute inter omnes milites clarus, forma uirili decorus, fe-
rus moribus, asper superbus contemptor, saepe tamen
3 iustus. innotescendi sub Seuero imperatore prima haec
4 fuit causa: natali Getae, filii minoris, Seuerus militares
dabat ludos propositis praemiis argenteis, id est armillis
5 torquibus et balteolis. hic adulescens et semibarbarus et
uix adhuc Latinae linguae, prope Thraecicae, imperato-
rem publice petit, ut sibi daret licentiam contendendi
6 cum is qui iam non mediocri loco militarent. magnitudi-
nem corporis Seuerus miratus primum eum cum lixis
conposuit, sed fortissimis quibusque, ne disciplinam mi-
7 litarem conrumperet. tunc Maximinus sedecim lixas uno
sudore deuicit sedecim acceptis praemiis minusculis non
3 militaribus iussusque militare. tertia forte die cum pro-
cessisset Seuerus ad campum, in turba exultantem more
barbarico Maximinum uidit iussitque statim tribuno, ut
2 eum coherceret ac Romanam disciplinam inbueret. tunc
ille, ubi de se intellexit imperatorem locutum, suspicatus
barbarus, et notum se esse principi et inter multos con-
3 spicuum, ad pedes imperatoris equitantis accessit. tum
uolens Seuerus explorare, quantus in currendo esset,
equum admisit multis circuitionibus, et cum senex impe-
rator laborasset, neque ille a currendo per multa spatia
desisset, ait ei: „Quid uis Thracisce? num quid delectat
luctari post cursum?“ tum „Quantum libet, inquit, impe-

1 aculi *BP exc.* utroqa *P t. Iord.* 3 nonnum etiam *B*[1]*P exc.* 4 etiam *om. M* procerto *coni. S* etiam latro, certe *Eyssenhardt* 6 conspius *P*[1] 10 natale *exc.* timoris *B* 13 thraecica *BP* threica *M* thraecicae *exc.* 15 his *BP* 17 quibus nec *BP exc. M* 19 munusculis *B* 20 non militare *exc.* 25 in multos *exc.* 29 spacia *BPM* 30 dedisset *B* eis *BP*[1] (s *eras.*) *exc.*[1]

rator.“ post hoc ex equo Seuerus descendit et recentis- 4
simos quosque ac fortissimos milites ei conparari iussit.
tum ille more solito septem fortissimos uno sudore uicit 5
solusque omnium a Seuero post argentea praemia torque
aureo donatus est iussusque inter stipatores corporis
semper in aula consistere. hinc igitur factus conspicuus 6
inter milites clarus, amari a tribunis, a conmilitonibus
suspici, inpetrare ab imperatore quod uellet, locis etiam
militiae a Seuero adiutus, cum esset peradulescens, lon-
gitudine autem corporis et uastitate et forma atque ocu-
lorum magnitudine et candore inter omnes excelleret.

Bibisse autem illum saepe in die uini Capitolinam 4
amforam constat, comedisse et quadraginta libras carnis,
ut autem Cordus dicit, etiam sexaginta. quod satis con- 2
stat, holeribus semper abstinuit, a frigidis prope semper,
nisi cum illi potandi necessitas. sudores saepe suos ex- 3
cipiebat et in calices uel in uasculum mittebat, ita ut duos
uel tres sextarios sui sudoris ostenderet.

Hic diu sub Antonino Caracallo ordines duxit centu- 4
riatos et ceteras militares dignitates saepe tractauit. sub
Macrino, quod eum qui imperatoris sui filium occiderat
uehementer odisset, a militia desiit et in Thracia in uico
ubi genitus fuerat possessiones conparauit ac semper
cum Gothis commercia exercuit. amatus est autem unice
a Getis quasi eorum ciuis. Halani quicumque ad ripam 5
uenerunt, amicum eum donis uicissim recurrentibus ad-
probabant. Sed occiso Macrino cum filio suo, ubi Helio- 6
gabalum quasi Antonini filium imperatorem conperit, iam
maturae aetatis ad eum uenit petitque, ut quod auus eius
Seuerus iudicii circa se habuerat, et ipse haberet. *sed*
apud inpurum hominem ualere nihil potuit. nam dicitur 7
cum eo iocatus esse Heliogabalus turpissime, dicens:

3 soloto P^1 6 igitus BP^1 8 suscipi *BP exc. M* imperare BP^1 (*corr.* P^3) *exc. M* 16 necessitas esset *M* 17 fasculum *B* 19 centuriatus *M* 22 malitia *B* milita *exc.* thraci *exc.* 23 possesiones *P* 25 ciues *BP exc.* 28 imperatore *B an* imperare? 30 sed *om. BP exc. M* 32 diceris Maximine — lassasse *Mommsenus* diceris *post* milites *add. M*

„Maximine, sedecim et uiginti et triginta milites ali-
quando lassasti: potes tricies cum muliere perficere?“
8 tum ille, ubi uidit infamem principem sic exorsum, a mi-
9 litia discessit. et tamen retentus est per amicos Helio-
gabali, ne hoc quoque illius famae accederet quod ui-
rum temporis sui fortissimum et quem alii Herculem,
alii Achillem, Aiacem alii uocabant, a suo exercitu dimo-
5 ueret. Fuit igitur sub homine inpurissimo tantum honore
tribunatus, sed numquam ad manum eius accessit, num-
quam illum salutauit per totum triennium huc atque illuc
2 discurrens; modo agris modo otio modo fictis languori-
3 bus occupatus est. Occiso Heliogabalo, ubi primum con-
perit, Alexandrum principem nominatum, Romam con-
4 tendit. quem Alexander miro cum gaudio, mira cum gra-
tulatione suscepit, ut in senatu uerba faceret talia: „Ma-
ximinus, p. c., tribunus, cui ego latum clauum addidi, ad
me confugit, qui sub inpura illa belua militare non po-
tuit, qui apud diuum parentem meum Seuerum tantus
5 fuit quantum illum fama conperitis.“ statim denique illum
tribunum legionis quartae ex tironibus, quam ipse conpo-
6 suerat, dedit *et* eum in haec uerba prouexit: „Veteres
milites tibi, Maximine mi carissime atque amantissime,
idcirco non credidi quod ueritus sum, ne uitia eorum sub
7 aliis inolescentia emendare non posses. habes tirones:
ad tuos mores, ad tuam uirtutem, ad tuum laborem eos
fac militiam condiscere, ut mihi multos Maximinos rei p.
optabiles solus efficias.“

2 lassasse *BPM* lassasses *exc.*[1] lassassed *exc.*[2] lassasti *scripsi* (*Eyssenh.*) perficire *B* 3 exosum *BP exc. M* malitia *B* 7 alii Aiacem *M* diuomeret *exc.* 8 igitur Maximinus *P*[3]*M* 9 tribunus *Mommsenus* 12 est *del. Gr.* ubi primum] *in B et P secuntur uerba uit. Alex. c. 43* „fecisset et templa reliqua deserenda“. *haece pars uitae Maximini usque ad c. 18* „et omnes qui mecum“ *interiecta est in uit. Max. et Balb. post u. c. 8:* „eius homines uulgares“. *cf. praef. p. XIIII* occupatus est. ubi uero Maximinus comperit *M* 15 aut *BP*[1] 17 uelua *BP*[1] 19 fame *BP* 20 tyronibus *BPM* quam *om. BP*[1] 21 et *om. BPM* 24 aleis enolescentia *BP* 26 addiscere *M* · repı *B* rẽp *P*

Accepta igitur legione statim eam exercere coepit. 6
quinta quaque die iubebat milites decurrere, in se simu- 2
lacra bellorum agere, gladios loricas galeas scuta tuni-
cas et omnia arma illorum cottidie circumspicere; calcia- 3
menta quin etiam ipse prospiciebat, prorsus autem ut pa-
trem militibus praeberet. sed cum eum quidam tribuni re- 4
prehenderent dicentes: „Quid tantum laboras, cum eius loci
iam sis, ut ducatum possis accipere?“ ille dixisse fertur:
„Ego uero, quo maior fuero, tanto plus laborabo.“ exer- 5
cebat cum militibus ipse luctamina, quinos senos et septe-
nos iam grandaeuus ad terram prosternens. denique in- 6
uidentibus cunctis, cum quidam tribunus superbior,
magni corporis, uirtutis notae atque ideo ferocior, ei
dixisset: „Non magnam rem facis, si tribunus tuos mili-
tes uincis“, ille ait: „Visne congrediamur?“ cumque ad- 7
uersarius adnuisset, uenientem contra se palma in pectus
percussum supinum reiecit et continuo dixit: „Date alium,
sed tribunum.“ Erat praeterea, ut refert Cordus, magni- 8
tudine tanta ut octo pedes digitis sex diceretur egressus;
pollice ita uasto ut uxoris dextrocherio uteretur pro anulo.
iam illa prope in uulgi ore sunt posita, quod amaxas ma- 9
nibus adtraheret, raedam onustam solus moueret, equo
si pugnum dedisset, dentes solueret, si calcem, crura
frangeret, lapides tofcios friaret, arbores teneriores scin-
deret, alii denique eum Crotoniaten Milonem, alii Hercu-
lem, Antaeum alii uocarent.

His rebus conspicuum uirum Alexander, magnorum 7
meritorum iudex, in suam perniciem omni exercitui prae-
fecit, gaudentibus cunctis ubique tribunis ducibus et mili-
tibus. denique totum eius exercitum, qui sub Heliogabalo 2
magna ex parte torpuerat, ad suam militarem disciplinam
retraxit. quod Alexandro, ut diximus, optimo quidem 3
imperatori, sed tamen cuius aetas ab initio contemni po-

4 caltiamenta *P t. Iord.* 5 ut autem *BP* ut se parem *M* autem ut *scripsi* 6 repprehendent *B* reprehendunt *P* 8 ille *om. M* 11 grandeuos *B* grandaeuos *P* 14 tribunas *B*[1] tribunos *P*[1] 19 digito uideretur *BPM em. C cf. Max. iun. 2* 22 raedam — friaret *P sup. text.* 26 antheum *BP* 31 suum *B* 33 gr

4 tuerit, grauissimum fuit. nam cum in Gallia esset et non
longe ab urbe quadam castra posuisset, subito inmissis
militibus, ut quidam dicunt, ab ipso, ut alii, tribunis bar-
baris, Alexander ad matrem fugiens interemptus est Ma-
5 ximino iam imperatore appellato. et causam quidem
Alexandri interimendi alii aliam fuisse dicunt. quidam
enim Mammaeam dicunt auctorem fuisse, ut filius de-
serto bello Germanico orientem peteret, atque ideo mili-
6 tes in seditionem prorupisse. quidam, quod ille nimis
seuerus esset et uoluisset ita in Gallia legiones exaucto-
rare ut exauctorauerat in oriente.

8 Sed occiso Alexandro Maximinus primum e corpore
militari et nondum senator sine decreto senatus Augustus
ab exercitu appellatus est filio sibimet in participatum
dato; de quo pauca quae nobis sunt cognita mox dice-
2 mus. Maximinus autem ea fuit semper astutia, ut milites
non uirtute regeret sed etiam praemiis et lucris amantis-
3 simos redderet. numquam ille annonam cuiuspiam tulit.
4 numquam siuit *ut* quis in exercitu miles faber aut alte-
rius rei, ut plerique sunt, artifex esset, solis uenationi-
5 bus legiones frequenter exercens. sed inter has uirtutes
tam crudelis fuit, ut illum alii Cyclopem, alii Busirem,
alii Scirona, nonnulli Falarem, multi Tyfona uel Gygam
6 uocarent. senatus eum tantum timuit, ut uota in templis
publice priuatimque, mulieres etiam cum suis liberis fa-
7 cerent, ne ille umquam urbem Romam uideret. audie-
bant enim, alios in crucem sublatos, alios animalibus nu-
per occisis inclusos, alios feris obiectos, alios fustibus
elisos, atque omnia haec sine dilectu dignitatis, cum ui-
deretur disciplinam uelle regere militarem, cuius exemplo
8 ciuilia etiam corrigere uoluit. quod non conuenit prin-

potu'erit *B* 3 a tribunis *M* 7 mammeam *BPM* 11 horiente *B*[1] 12 maximus *BP*[1] primus *Vrsinus* 14 participato *B* 19 suit *B* fuit *PM* qui sine ex. *BP* siuit ut quis in exerc. *scripsi* 22 busiridem *B*[2]*M* 23 cironam *BP* chironem *M* Scirona *S an* Cercyona? tyfonam *BP* tiphonem *M em. S* gigantam *BP* gigem *M* Gygam *scripsi* 29 omnia ψ *B* delictu *M* 31 corrigeret *B*[1]

cipi, qui uelit diligi. erat enim ei persuasum, nisi crude-
litate imperium non teneri. simul et uerebatur, ne prop- 9
ter humilitatem generis barbarici a nobilitate contemne-
retur. meminerat praeterea, se Romae etiam a seruis 10
nobilium contemptum esse, ita ut ne a procuratoribus qui-
dem eorum uideretur. et, ut se habent stultae opiniones, 11
tales eos contra *se* sperabat futuros, cum iam imperator
esset. tantum ualet conscientia degeneris animi. nam 9
ignobilitatis tegendae causa omnes conscios generis sui
interemit, nonnullos etiam amicos, qui ei saepe miseri-
cordiae paupertatis causa pleraque donauerant. neque 2
enim fuit crudelius animal in terris omnia sic in uiribus
suis ponens, quasi non posset occidi. denique cum im- 3
mortalem se prope crederet ob magnitudinem corporis
uirtutisque, mimus quidam in theatro praesente illo di-
citur uersus Graecos dixisse, quorum haec erat Latina
sententia:

Et qui ab uno non potest occidi, a multis occiditur. 4
elefans grandis est et occiditur,
leo fortis est et occiditur,
tigris fortis est et occiditur:
caue multos, si singulos non times.

et haec imperatore ipso praesente iam dicta sunt. sed 5
cum interrogaret amicos, quid mimicus scurra dixisset,
dictum est ei, quod antiquos uersus cantaret contra ho-
mines asperos scriptos; et ille, ut erat Thrax et barba-
rus, credidit. nobilem circa se neminem passus est, 6
prorsus ut Spartaci aut Athenionis exemplo imperabat.
praeterea omnes Alexandri ministros uariis modis intere- 7
mit. dispositionibus eius inuidit. et dum suspectos habet 8
amicos ac ministros eius, crudelior factus est.

3 barbariti a BP^1 barbarica *M* nouitate *BM* noilitate *P em. C ex Reg.* contempneretur *B* 7 contra stabat B^1 contra sperabat B^2PM se *C add. ex Reg.* 8 denegeris *B* 9 scios B^1 11 ac *ante* paupertatis (*sic etiam P*) *add.* P^3 15 minus BP^1 munus *M corr.* P^3 17 sentia P^1 18 quia BP^1 multos B^1 24 cum maximinus P^3M scrra B^1 scura P^1 26 trhax *BP* 28 spartici *BPM* 30 susceptos *BP*

10 Cum esset ita moratus, ut ferarum more uiueret, tri-
stior et inmanior factus est factione Magni cuiusdam con-
sularis uiri contra se parata, qui cum multis militibus
et centurionibus ad eum confodiendum consilium inierat,
2 cum in se imperium transferre cuperet. et genus factio-
nis fuit tale: cum ponte iuncto in Germanos transire Ma-
ximinus uellet, placuerat, ut contrarii cum eo transirent,
pons postea solueretur, ille in barbarico circumuentus
3 occideretur, imperium Magnus arriperet. nam omnia bella
coeperat agere, et quidem fortissime, statim ut factus est
imperator, peritus utpote rei militaris, uolens existimatio-
nem de se habitam tenere et ante omnes Alexandri glo-
4 riam, quem ipse occiderat, uincere. quare imperator
etiam in exercitio cottidie milites detinebat eratque in
armis ipse manu exercitui et corpore multa semper osten-
5 dens. et istam quidem factionem Maximinus ipse finxisse
6 perhibetur, ut materiam crudelitatis augeret. denique
sine iudicio, sine accusatione, sine delatore, sine defen-
sore omnes interemit, omnium bona sustulit et plus quat-
tuor milibus hominum occisis se satiare non potuit.

11 Fuit etiam sub eodem factio desciscentibus sagittariis
Osdroenis ab eodem ob amorem Alexandri et desiderium,
quem a Maximino apud eos occisum esse constabat, nec
2 aliud persuaderi potuerat. denique etiam ipsi Titum,
unum ex suis, sibi ducem atque imperatorem fecerunt,
3 quem Maximinus priuatum iam dimiserat. quem quidem
et purpura circumdederunt, regio adparatu ornarunt et
4 quasi sui milites obsaepserunt, et inuitum quidem. sed
hic dormiens domi suae ab uno ex amicis suis interfectus
est, qui sibi doluit illum esse praepositum, Macedonio no-

3 parat *B* 4 inierant *BPM* 8 barbarico solo *M* 9 bella *om. M* 10 est *om. M* 13 occide B^1P^1 occidid B^2 imperatore BP^1 (*ut uid.*) 15 magnus *BPM em. C* ostens BP^1 (*corr.* P^3) 16 quidemt B^1 18 inscio *B* iucio P^1 defensione *M* 20 militibus *P t. Iord.* 23 que max. BP^1 24 ticum *BPM em. S* (*cf. trig. tyr. 32*). *Κυαρτῖνος Herodiani VII 1, 9* 28 obsepierunt B^1M obsaepuerunt *P* 29 hic ticus P^3M

mine, qui eum Maximino prodidit quique capud eius ad
imperatorem detulit. sed Maximinus primo ei gratias 5
egit, postea tamen ut proditorem odio habuit et occidit.
his rebus in dies inmanior fiebat, ferarum more, quae 6
uulneratae magis exulcerantur.

Post haec transit in Germaniam cum omni exercitu 7
et Mauris et Osdroenis et Parthis et omnibus quos secum
Alexander ducebat ad bellum. et ob hoc maxime orien- 8
talia secum trahebat auxilia, quod nulli magis contra Ger-
manos quam expediti sagittarii ualent. mirandum autem 9
adparatum belli Alexander habuit, cui Maximinus multa
dicitur addidisse. Ingressus igitur Germaniam Transre- 12
nanam per triginta uel quadraginta milia barbarici soli
uicos *incendit*, greges abegit, praedas sustulit, barbaro-
rum plurimos interemit, militem diuitem reduxit, cepit
innumeros, et nisi Germani a campis ad paludes et siluas
confugissent, omnem Germaniam in Romanam ditionem
redegisset. ipse praeterea manu sua multa faciebat, cum 2
etiam paludem ingressus circumuentus est a Germanis,
nisi cum suo equo inhaerentem liberassent. habuit enim 3
hoc barbaricae temeritatis, ut putaret, imperatorem ma-
num etiam suam semper debere. denique quasi nauale 4
quoddam proelium in palude fecit plurimosque illic in-
teremit. Victa igitur Germania litteras Romam ad sena- 5
tum et populum misit se dictante conscriptas, quarum
sententia haec fuit: 'Non possumus tantum, p. c., loqui 6
quantum fecimus. per quadraginta *uel* quinquaginta
milia Germanorum uicos incendimus, greges abduximus,

1 maximo *B* maximino *P* (no P^2 *in ras.*) apud BP^1 capud B^2 5 uulneraeta *B in P* tae *in ras.* 6 transiit B^2PM 11 cum *BP* 12 trafenanam B^1 trasrenanam B^2 transrenanam *P* 13 trecenta *BPM em. S* quadringenta *PM* 14 incendit *om. BP* 15 coepit *B* 16 amnes *BP* per amnes P^2M a campis *scripsi cf. Herod. VII 2, 5: οἱ δὲ Γερμανοὶ ἀπὸ μὲν τῶν πεδίων, καὶ εἴ τινες ἦσαν χῶραι ἄδενδροι, ἀνακεχωρήκεσαν, ἐν δὲ ταῖς ὕλαις ἐκρύπτοντο περί τε τὰ ἕλη διέτριβον.* et paludes *M* 17 confugisset BP^1 21 manu etiam sua *BPM em. Bernhardy* 22 alue B^1 aule B^2PM 25 dictatae B^1 27 uel *addidi* quinquaginta *om. M*

captiuos abstraximus, armatos occidimus, in palude pu-
gnauimus. peruenissemus ad siluas, nisi altitudo palu-
7 dium nos transire non permisisset.' Aelius Cordus dicit,
8 hanc omnino ipsius orationem fuisse: credibile est. quid
9 enim in hac est quod non posset barbarus miles? qui pari
sententia et ad populum scripsit sed maiore reuerentia,
idcirco quod senatum oderat, a quo se contemni multum
10 credebat. Iussit praeterea tabulas pingi ita ut erat bel-
lum ipsum gestum et ante curiam proponi, ut facta eius
11 pictura loqueretur. quas quidem tabulas post mortem
eius senatus et deponi iussit et exuri.

13 Fuerunt et alia sub eo bella plurima *ac* proelia, ex
quibus semper primus uictor reuertit et cum ingentibus
2 spoliis atque captiuis. Extat oratio eiusdem missa ad
senatum, cuius hoc exemplum est: „Breui tempore, p. c.,
tot bella gessi quot nemo ueterum. tantum praedae in
Romanum solum attuli quantum sperari non potuit. tan-
tum captiuorum adduxi ut uix sola Romana sufficiant."
reliqua orationis ad hanc rem *non* necessaria.

3 Pacata Germania Sirmium uenit, Sarmatis inferre bel-
lum parans atque animo concupiens usque ad Oceanum
septentrionales partes in Romanam ditionem redigere;
4 quod fecisset, si uixisset, ut Herodianus dicit, Graecus
VII 2 scriptor, qui ei, quantum uidemus, in odium Alexandri
5 plurimum fauit. Sed cum Romani eius crudelitatem ferre
non possent, quod delatores euocaret, accusatorem in-
mitteret, crimina fingeret, innocentes occideret, damnaret
omnes quicumque in iudicium uenissent, ex ditissimis ho-
minibus pauperrimos faceret nec aliunde nisi malo alieno
pecuniam quaereret, deinde sine delicto consulares uiros
et duces multos interimeret, alios siccis uehelis exhibe-
ret, alios in custodia detineret, nihil denique praetermit-

2 silua *B* P^1 (*corr.* P^3) 4 quod cred. P^3*M* 11 senatus senatus B^1 iussisset *B* P^1 (*ut uid.*) 12 ac *addidi* proelia *om. M* 16 quod *BP* 18 sola] fora *Arntzen ad Aur. Vict. p. 226* 19 orationis uerba non sunt ad rem *M* non *addidi* (*Eyssenh.*) 26 posset *B* P^1 28 in *om.* P^1 30 sine delectu *S* 31 uehilis *B* uehiculis P^3*M*

teret, quod ad crudelitatem uideretur operari: contra
eum defectionem pararunt. nec solum Romani, sed, quia 6
et in milites saeuiebat, exercitus qui in Africa erat subita
et ingenti seditione Gordianum senem, uirum grauissi-
mum, qui erat pro consule, imperatorem fecerunt. cuius
factionis hic ordo fuit:

Erat fisci procurator in Libya, qui omnes Maximini 14
studio spoliauerat; hic per rusticanam plebem, deinde
et quosdam milites interemptus est †per eos qui rationa-
lem in honorem Maximini defendebant. sed cum uide- 2
rent auctores caedis eius, acrioribus remediis sibi subue-
niendum esse, Gordianum proconsulem, uirum, ut dixi-
mus, uenerabilem, natu grandiorem, omni uirtutum
genere florentem, ab Alexandro ex senatus consulto in
Africam missum, reclamantem et se terrae adfligentem,
opertum purpura imperare coegerunt, instantes cum gla-
diis et cum omni genere telorum. et primo quidem in- 3
uitus Gordianus purpuram sumpserat; postea uero, cum
uidit neque filio neque familiae suae tutum id esse, uo-
lens suscepit imperium et appellatus est omnibus Afris
Augustus cum filio apud oppidum Tysdrum. inde propere 4
Carthaginem uenit cum pompa regali et protectoribus et
fascibus laureatis, unde Romam ad senatum litteras misit,
quae occiso Vitaliano, duce militum praetorianorum, in
odium Maximini gratanter acceptae sunt. appellati etiam 5
Gordianus senex et Gordianus iuuenis a senatu Augusti.
interfecti deinde omnes delatores, omnes accusatores, 15
omnes amici Maximini. interfectus est Sabinus praefec-
tus urbis percussus in populo.

Vbi haec gesta sunt, senatus magis timens Maximi- 2
num aperte ac libere hostes appellat Maximinum et eius

2 pararent P^1 3 quin afr. BP^1 *ut uid.* 9 per eos *sine dubio corruptum* inter eos *C* propter eos *Gr.* *an* pulsis? *cf. Herod. VII 4, 6* 11 crioribus BP^1 14 consultu *B* 15 missus BP^1 20 est omnis *BP* ab omnibus *M* 21 per *BPM* propere *scripsi* 23 senatus *BP* 24 ualiano *BP* Valeriano *M em. C* praeterianorum B^1 25 accepite *B* 28 Maximini occisi sunt P^3M est] et *Gr.* 29 pertussus B^1 31 ac

3 filium. litteras deinde mittit ad omnes prouincias, ut
communi saluti libertatique subueniant: quae auditae
4 sunt ab omnibus. denique ubique amici et administrato-
res et duces tribuni et milites Maximini interfecti sunt;
5 paucae ciuitates fidem hosti publico seruauerunt, quae
proditis is qui missi ad eos fuerant ad Maximinum cito
6 per indices detulerunt. Litterarum senatus exemplum
hoc fuit: „Senatus populusque Romanus per Gordianos
principes a tristissima belua liberari coeptus proconsuli-
bus praesidibus legatis ducibus tribunis magistratibus ac
singulis ciuitatibus et municipiis et oppidis et uicis et
castellis salutem, quam nunc primum recipere coepit,
7 dicit. Dis fauentibus Gordianum proconsularem, uirum
sanctissimum et grauissimum senatorem, principem me-
ruimus, Augustum appellauimus, nec solum illum, sed
etiam in subsidium rei p. filium eius Gordianum nobilem
8 iuuenem. uestrum nunc est consentire ad salutem reip.
obtinendam et ad scelera defendenda et ad illam beluam
atque illius amicos, ubicumque fuerint, persequendos.
9 a nobis etiam Maximinus cum filio suo hostis est iu-
dicatus."

16 Senatus consultum autem hoc fuit: cum uentum esset
in aedem Castorum die VI kl. Iuliarum, acceptas litteras
Iunius Silanus consul ex Africa Gordiani imperatoris [pa-
2 tris patriae] proconsulis recitauit: „Inuitum me, p. c.
iuuenes, quibus Africa tuenda commissa est, ad imperium
uocarunt. sed intuitu uestri necessitatem libens susti-
neo. uestrum est aestimare, quid uelitis. nam ego us-
3 que ad senatus iudicium incertus et uarius fluctuabo." le-
ctis litteris, statim senatus adclamauit: „Gordiane Auguste,

perte *B*¹ 4 et tribuni *B*¹ 5 ciuitatis *BP* 6 his *BPM* 8 senatusque *B*² (*in P* que *eras. ut uid.*) populus *P t. Iord.* 13 proconsulerem *B*¹ procunsulem *M* 16 filium — reip. *om. M* 17 nunc] nun *B in P* c *in ras.* 18 ueluam *B*¹*P*¹ bellυám Maximinum *M* 19 ubicum *B* 22 consulti *BPM* consultum *scripsi* fuit exemplum *M* 23 castrorum *BPM* di *BP om. M* die *scripsi* (*Eyss.*) 24 Syllanus *M* consul lex *BP* africae *BPM* patris patriae *del. Gr.* proconsulis *del. Eyssenh.* 25 patrae *B*

di te seruent. felix imperes, tu nos liberasti. saluus
imperes, tu nos liberasti. per te salua res p. omnes tibi
gratias agimus.“ item consul rettulit: „Patres conscripti, 4
de Maximinis quid placet?“ responsum est: „Hostes,
hostes. qui eos occiderit, praemium merebitur.“ item 5
consul dixit: „De amicis Maximini quid uidetur?“ adcla-
matum est: „Hostes, hostes. qui eos occiderit, prae-
mium merebitur.“ item adclamatum est: „Inimicus se- 6
natus in crucem tollatur. hostis senatus ubicumque feria-
tur. inimici senatus uiui exurantur. Gordiani Augusti,
di nos seruent. ambo feliciter agatis, ambo feliciter im-
peretis. nepoti Gordiani praeturam decernimus, nepoti 7
Gordiani consulatum spondemus. nepos Gordiani Caesar
appelletur. tertius Gordianus praeturam accipiat.“

Vbi hoc senatus consultum Maximinus accepit, homo 17
natura ferus, sic exarsit, ut non hominem sed beluam
putares. iaciebat se in parietes, nonnumquam terrae se 2
prosternebat, exclamabat incondite, arripiebat gladium,
quasi senatum posset occidere, conscindebat uestem re-
giam, alios uerberibus adficiebat, et nisi de medio reces-
sisset, ut quidam sunt auctores, oculos filio adulescentulo
sustulisset. causa autem iracundiae contra filium haec 3
fuit, quod eum Romam ire iusserat, cum primum impera-
tor factus est, et ille patris nimio amore neglexerat; pu-
tabat autem, quod si ille Romae fuisset, et nihil ausurus
esset *senatus*. ardentem igitur iracundia amici intra cu- 4
biculum receperunt. sed cum furorem suum tenere non 5
posset, ut obliuionem cogitationis acciperet, uino se
primo die obruisse dicitur eo usque ut, quid actum esset,
ignoraret. alia die admissis amicis, qui eum uidere non 6
poterant sed tacebant et qui factum senatus tacite lauda-

1 dii B^2 tu nos liberasti *om.* *B* 6 uideretur *BPM* 8 ita *BPM em.* *C* 11 dii B^2M agitis *BP* 12 *post* nepoti *quattuor litterae eras. in P* (*fort.* poti) 16 ueluam BP^1 17 iacebat BP^1 22 contra *P in ras.* cum *B* 25 et *om.* *M* 26 senatus *om.* *BP* igitur Maximinum P^3M cubilum P^1 29 eosque *BP* us *in ras.* aietum B^1P^1 gestum P^3M est *BP* 30 alias BP^1 (*ut uid.*) 31 et qui *BPM* atque

7 bant, consilium habuit, quid facto opus esset. de consi-
lio ad contionem processit, in qua contione multa in
Afros, multa in Gordianum, plura in senatum dixit cohor-
tatusque milites ad communes iniurias uindicandas.

18 Contio denique omnis militaris fuit, cuius hoc exem-
plum est: „Conmilitones, rem uobis notam proferimus,
Afri fidem fregerunt. nam quando tenuerunt? Gor-
dianus senex debilis et morti uicinus sumpsit imperium.
2 sanctissimi autem p. c. illi, qui et Romulum et Caesarem
occiderunt, me hostem iudicauerunt, cum pro his pu-
gnarem et ipsis uincerem, nec solum me sed etiam uos et
omnes qui mecum sentiunt, et Gordianos, patrem ac
3 filium, Augustos uocarunt. ergo si uiri estis, si uires
habetis, eamus contra senatum et Afros, quorum omni-
4 um bona uos habebitis.“ Dato igitur stipendio, et
quidem ingenti, Romam uersus cum exercitu proficisci
coepit.

19 Sed Gordianus in Africa primum a Capeliano quodam
agitari coepit, cui Mauros regenti successorem dederat.
2 contra quem filium iuuenem cum misisset, acerrima
pugna interfecto filio ipse laqueo uitam finiit, sciens, et in
Maximino multum esse roboris et in Afris nihil uirium,
3 multum quin immo perfidiae. tunc Capelianus uictor pro
Maximino omnes Gordiani metu partium in Africa intere-
mit atque proscripsit nec cuiquam pepercit, prorsus ut
4 ex animo Maximini uideretur haec facere. ciuitates de-

Obrecht non poterant, consilium habuit quid facto opus esset. sed tacebant et factum *S* 1 sed *BPM* de *em. S* 7 fregit *B*[1] 8 senex/// *P* 12 qui mecum] *in B et P sequitur:* quam et senatui acceptissimam et q. s. *Max. et Balb. 8. interiecta sunt uu.* „sentiunt et Gordianos — seueritatem eius homines uulgares“ (*Max. et Balb. 8*) *in B et P post uu. uit. Alex. 58:* uario tempore cum etiam de Isauria. *In M haec edita sunt:* qui mecum sunt quos et senatui acceptissimos et sibi aduersissimos esse credebant. quare factum est — (*Max. et Balb. 8*) Caesaris nomine nuncuparent. Vario tempore cum etiam de Isauria sentiunt et Gordianos patrem et q. s. 13 siue res *B* 16 quidam *BP* exercitum *B* 18 *post* primum *in P* s *eras.* 20 filiam *B* 21 in *om. P*[1] 24 Gordianos motu *M* 26 uidetur *BP*

nique subdidit, fana diripuit, donaria militibus diuisit,
plebem et principes ciuitatum concidit. ipse praeterea 5
militum animos sibi conciliabat, proludens ad imperium,
si Maximinus perisset.

Haec ubi Romam nuntiata sunt senatus, Maximini et 20
naturalem et iam necessariam crudelitatem timens mor-
tuis duobus Gordianis Maximum ex praefecto urbi et qui
plurimas dignitates praecipue gessisset, ignobilem genere
sed uirtutibus clarum *et Clodium Balbinum*, moribus de-
licatiorem, imperatores creauit. quibus a populo Augustis 2
appellatis per milites et eundem populum etiam paruulus
nepos Gordiani Caesar est dictus. tribus igitur impera- 3
toribus contra Maximinum fulta res p. est. horum tamen 4
Maximus uita seuerior, prudentia grauior, uirtute con-
stantior. denique ipsi contra Maximinum et senatus et 5
Balbinus bellum crediderunt. Profecto igitur ad bellum 6
Maximo contra Maximinum Balbinus Romae bellis intesti-
nis et domesticis seditionibus urguebatur occisis praeci-
pue ...... per populum Gallicano et Maecenate. qui qui-
dem populus a praetorianis laniatus est, cum Balbinus re-
sistere seditionibus non satis posset. denique magna
pars urbis incensa est.

Et recreatus quidem imperator fuerat Maximinus 7
audita morte Gordiani atque eius filii Capeliani uictoria.
uerum ubi aliud senatus consultum accepit, quo Maximus 8
et Balbinus et Gordianus imperatores appellati sunt, in-
tellexit, senatus odia esse perpetua et se uere hostem

1 subdit *B* subtit P^1 subuertit P^3M subdidit *scripsi* 5 nuntiasunt *B in P* ta *in ras. an* nuntiarunt? 7 Maximum Pupienum P^3M 9 claruo *B* claros *P t. Iord.* et Clodium Balbinum *om.* BP^1 *add.* P^3M delecatiorem *BP* 14 uitae *B* 15 ipse *BP* 19 *post* praecipue *lacunam significaui.* per *om. B. in exercit. crit. p.8 haec fere intercidisse suspicatus sum:* Balbinus — urguebatur occisis praecipue [duobus praetorianis a Gallicano et Maecenate et instigantibus contra praetorianos] populum Gallicano et Maecenate. *cf. Gord. 22. Herod. VII 11, 3. pro* per populum *Mommsenus coni.* praetorianis a maecaenate *BP* 22 par B^2 25 quod *BP* 27 odia — et *in B in ras.*

21 omnium iudicio haberi. acrior denique Italiam ingressus
est. ubi cum comperisset, Maximum contra se missum,
uehementius saeuiens quadrato agmine Hemonam uenit.
2 sed prouincialium omnium consilium hoc fuit, ut subla-
tis quae uictum praebere possent intra ciuitates se reci-
3 perent, ut Maximinus cum exercitu fame urgueretur. de-
nique ubi primum castra in campo posuit neque quic-
quam commeatuum repperit, incensus contra eum exer-
citus suus, quod fame in Italia laboraret, in qua post
Alpes recreari se posse credebat, murmurare primum
4 coepit, deinde etiam aliqua libere dicere. haec cum
uellet uindicare, multum exarsit exercitus et odium taci-
tum in tempus distulit, quod loco suo statim prodidit.
5 plerique sane dicunt, ipsam Hemonam uacuam et deser-
tam inuentam esse a Maximino, stulte laetante, quod quasi
6 sibi ciuitas tota cessisset. post hoc Aquileiam uenit, quae
contra eum armatis circa muros dispositis portas clausit,
nec propugnatio defuit Menofilio et Crispino consularibus
uiris auctoribus.

22 Cum igitur frustra obsideret Aquileiam Maximinus,
legatos in eandem urbem misit. quibus populus paene
consenserat, *nisi* Menofilius cum collega restitisset dicens,
etiam deum Belenum per haruspices respondisse, Maxi-
2 minum esse uincendum. unde etiam postea Maximiniani
milites iactasse dicuntur, Apollinem contra se pugnasse
debere, nec illam Maximi aut senatus sed deorum fuisse
3 uictoriam. quod quidam idcirco ab his fictum esse
dicunt, quod erubescebant armati sic paene ab iner-
4 mibus uicti. ponte itaque cupis facto Maximinus fluuium
5 transiuit et de proximo Aquileiam opsidere coepit. in-

1 iudicium *B* 8 cum et auum *BP* commeatus *M em. S* reperiret *M* 9 quid P^1 laborasset *M* 12 et] *an* sed? 16 sibi *om. M* 18 oppugnatio *BPM em. S* Menophilo *M* 20 frusta *BP* 22 nisi *om.* BP^1 (*add.* P^3) 23 pondisse B^1P spopondisse *M* 24 maximiani *BP* Maximini *M em. S* 25 apopllinem B^1 26 maximam *BP t. Iord.* 27 quidem *M* factum *B* 28 armatis *B* (*in P* s *eras.*) sic] *an* scilicet? 30 die proximo *Eyssenh.*

gens autem oppugnatio et discrimen tunc fuit, cum se
ciues sulfure et flammis ceterisque huiusmodi propu-
gnaculis a militibus defenderent; quorum alii nudabantur
armis, aliorum uestes incendebantur, aliorum oculi ex-
tinguebantur, diruebantur etiam machinamenta. inter 6
haec Maximinus cum filio adulescente, quem Caesarem
appellauerat, circumire muros, quantum a teli iactu satis
tutus esse posset, nunc suos uerbis, nunc oppidanos ro-
gare. uerum nihil profecit. nam multa et in eum cru- 7
delitatis causa et in filium, qui speciosissimus erat, pro-
bra congesta sunt.

Quare Maximinus sperans suorum ignauia bellum 23
trahi duces suos interemit, eo tempore quo minime opor-
tebat. unde sibi milites etiam iratiores reddidit. huc 2
accedebat, quod deficiebatur commeatibus, quia senatus
ad omnes prouincias et portuum custodes litteras dederat,
ne aliquid commeatuum in Maximini potestatem ueniret.
miserat praeterea per omnes ciuitates praetorios et quae- 3
storios uiros, qui ubique custodias agerent et omnia
contra Maximinum defenderent. effectum denique est, ut 4
obsessi angustias obsidens ipse pateretur. nuntiabatur 5
inter haec, orbem terrarum consensisse in odium Maxi-
mini. quare timentes milites, quorum adfectus in Albano 6
monte erant, medio forte die, cum a proelio quiesceretur,
et Maximinum et filium eius in tentorio positos occide-
runt eorumque capita praefixa contis Aquileiensibus de-
monstrarunt. in oppido igitur uicino statim Maximini 7
statuae atque imagines depositae sunt, et eius praef.
praet. occisus est cum amicis clarioribus. missi etiam
Romam capita sunt eorum.

Hic finis Maximinorum fuit, dignus crudelitate patris, 24

2 fulfur BP^1 6 adulicente B^1 adulicente// P^1 aduliscente B^2P^2 7 cirire P^1 8 posse *B* 9 multae *BP* 13 minme P^1 opostebat *P* 14 reddit *BP* 17 aliqui *BP* 20 maximum *B* est] et *BP* 21 opsessi *B* 22 consessisse *BP* 25 eius quiescentes in *M* posito BP^1 *em.* P^3 29 carioribus *C ex Herod. VIII 5, 9* 30 eorum sunt B^1 31 crudelitatis *BP*

indignus bonitate filii. quibus mortuis ingens laetitia
2 prouincialium, dolor grauissimus barbarorum. sed mili-
tes interfectis publicis hostibus recepti sunt ab oppidanis
rogantes, et primum ita ut ante imagines Maximi et Bal-
bini et Gordiani adorarent, cum omnes dicerent, prio-
3 res Gordianos in deos relatos. post hoc ingens ex Aqui-
leia commeatus in castra, quae laborabant fame, propere
traductus refectisque militibus alia die ad contionem uen-
tum est, et omnes in Maximi et Balbini uerba iurarunt,
Gordianos priores diuos appellantes.
4 Dici uix potest, quanta laetitia fuerit, cum Romam per
Italiam caput Maximini ferretur, occurrentibus cunctis ad
5 gaudium publicum. Et Maximus quidem, quem multi
Puppienum putant, apud Rauennam bellum parabat per
Germanorum auxilia atque ibi conperit, consensisse exer-
citum sibi et collegis suis, occisos autem esse Maximinos.
6 quare statim dimissis Germanorum auxiliis, quae sibi con-
tra hostem parauerat, Romam laureatas litteras misit,
quae in urbem ingentem laetitiam fecerunt, ita ut omnes
per aras et templa et sacella et loca religiosa gratias age-
7 rent. Balbinus autem, homo timidior natura et qui, cum
Maximini nomen audiret, etiam tremeret, hecatomben
fecit iussitque per omnes ciuitates pare sacrificio suppli-
8 cari. deinde Maximus Romam uenit senatumque ingres-
sus actis sibi gratiis contionem habuit, atque inde
in Palatium cum Balbino et Gordiano uictores se rece-
perunt.
25 Interest scire, quale senatus consultum fuerit uel qui
dies urbis, cum est nuntiatus interemptus Maximinus:
2 iam primum is, qui ex Aquileiensi Romam missus fuerat,

1 laeticia *BP* 4 ante/// *P* (*fort.* a *eras.*) albini *BP*[1] 7 laborant *BP* p̃ *BP* praetorii *M* propere *scripsi* 8 fectisque *B* fecistisque *P* fessisque *M* refectisque *scripsi* ada *P*[1] uentus *BP* 11 roma *BP* 12 fertur *BPM* 13 quam *B* 14 rabennam *BP* 15 auxilia qui ubi *BPM* auxilia atque ibi *scripsi* 17 quare *om. M* 22 ecatonben *BP* 23 pares africio *B* pari// sacificio *P* (ci *in ras.*) supplicari sacrificio *M* 25 attis sibi gratias *BP* 28 fuerint *BP*[1] 29 die *BP* 30 his *BP* is nuntius — ex Aq. urbe *P*[3]*M*

tanto impetu mutatis animalibus cucurrit, ut quarta die
Romam ueniret, cum apud Rauennam Maximum reliquis-
set. et forte dies ludorum erat, cum subito sedente Bal- 3
bino et Gordiano theatrum nuntius ingressus est, atque,
antequam aliquid indicaretur, omnis populus exclamauit:
„Maximinus occisus est.“ ita et nuntius praeuentus, et 4
imperatores, qui aderant, gaudium publicum nutu et con-
sensu indicauerunt. soluto igitur spectaculo omnes sta- 5
tim ad suas religiones conuolarunt, atque inde ad senatum
principes, populus ad contionem cucurrerunt.

Senatus consultum hoc fuit: Recitatis in senatu per 26
Balbinum Augustum litteris adclamauit senatus: „Hostes 2
populi R. di persecuntur. Iuppiter optime, tibi gratias.
Apollo uenerabilis, tibi gratias. Maxime Auguste, tibi
gratias. Balbine Auguste, tibi gratias. diuis Gordianis
templa decernimus. Maximini nomen olim erasum nunc 3
animis eradendum. hostis publici caput in profluentem
abiciatur. corpus eius nemo sepeliat. qui senatui mor-
tem minatus est, ut merebatur occisus est. qui senatui
uincla minatus est, ut debebat interemptus est. sanctis- 4
simi imperatores, gratias uobis agimus. Maxime Balbine
Gordiane, di uos seruent. uictores hostium omnes desi-
deramus. praesentiam Maximi omnes desideramus. Bal-
bine Auguste, di te seruent. praesentem annum consules
uos ornetis. in loco Maximini Gordianus sufficiatur.“ Post 5
rogatus sententiam Cuspidius Celerinus haec uerba habuit:
„P. c., eraso nomine Maximinorum appellatisque diuis Gor-
dianis uictoriae causa principibus nostris Maximo Balbino
et Gordiano statuas cum elefantis decernimus, currus tri-
umphales decernimus, statuas equestres decernimus, tro-
paea decernimus.“ Post haec misso senatu suppplicationes 6
per totam urbem decretae. uictores principes in Palatium 7

2 rabennam *BP* 10 principem *BPM em. Puteanus* 11 senatis *B* senatu≡ *P* 14 appello *BP*[1] 16 maximi *B*[1] 19 ut merebatur occisus est *om. M* 20 est *post* interemptus *om. M* 21 maximę balbinę *B* 22 dii *B*[2]*P*[2]*M* 23 praesentem *M* 25 maximi *B* 29 dernimus *B*[1] triumfales *BP* 30 trophea *BP*

se receperunt, de quorum uita in alio libro deinceps dicemus.

MAXIMINVS IVNIOR

27 (1) *De* huius genere superius dictum est, ipse autem
pulchritudinis fuit tantae, ut passim amatus sit a proca-
cioribus feminis. nonnullae etiam optauerunt de eo con-
2 cipere. proceritatis uidebatur posse illius esse, ut ad
paternam staturam perueniret, si quidem anno uicensimo
et primo perit, in ipso flore iuuentutis, ut aliqui autem
dicunt octauo decimo, litteris et Graecis et Latinis inbu-
3 tus ad primam disciplinam. nam usus est magistro Graeco
litteratore Fabillo, cuius epigrammata Graeca multa et
4 extant, maxime in imaginibus ipsius pueri. qui uersus
Graecos fecit ex illis Latinis Vergilii, cum ipsum puerum
describeret:

Verg. Aen. 589 et 591
Qualis ubi Oceani perfusus lucifer unda
extulit os sacrum caelo tenebrasque resoluit,
talis erat iuuenis patrio sub nomine clarus.

5 Grammatico Latino usus est Philemone, iuris perito Mo-
destino, oratore Titiano, filio Titiani senioris, qui prouin-
ciarum libros pulcherrimos scripsit et qui dictus est
simia temporis sui, quod cuncta esset imitatus. habuit et
6 Graecum rhetorem Eugamium sui temporis clarum. De-
sponsa illi erat Iunia Fadilla, proneptis Antonini; quam
postea accepit Toxotius, eiusdem familiae senator, qui
perit post praeturam, cuius etiam poemata extant.
7 manserunt autem apud eam arrae regiae, quae tales (ut
Iunius Cordus loquitur, harum rerum persecutor) fuisse

3 Maximinus iunior *om.* *BPM* 4 de *om.* *BP* ipse] filius *M* 5 procatioribus *BP* 6 optauerint *P t. Iord.* 7 proceris *P*[1] 12 fabilla *B*[1] Fabilio *M* et *om.* *M* 14 latini *BPM* 17 o sacr. *B*[2] 18 patrio] primo *M* 19 filemone *BP* Philomone *M* 20 seniore *BPM* 22 imitatus esset *M* 23 rethorem *BP* desponsata *M* 24 antoni *BP* 27 ea *BP* tales fuerunt — loq. ex iis qui harum *M* 28 persecutores *BP* perscrutatores *M*

dicuntur: monolinum de albis nouem, reticulum *cum* 8
prasinis undecim, dextrocherium cum copula de hyacin-
this quattuor praeter uestes auratas et gemmis ornatas
ceteraque insignia sponsaliorum.

Adulescens autem ipse Maximinus superbiae fuit in- 28 (2)
solentissimae, ita ut etiam, cum pater suus, homo crude-
lissimus, plerisque honoratis adsurgeret, ille resideret,
uitae laetioris, uini parcissimus, cibi auidus, maxime sil- 2
uestris, ita ut nonnisi aprunam anates grues et omnia
captiua ederet. Infamabant eum ob nimiam pulchritudi- 3
nem amici Maximi et Balbini et Gordiani et maxime se-
natores, qui speciem illam uelut diuinitus lapsam incor-
ruptam esse noluerunt. denique illo tempore quo cir- 4
cum Aquileiam muros circumiens cum patre deditionem
urbis petebat, nihil aliud ei quam spurcities obiecta est,
quae longe ab illius fuit uita. uestibus tam adcuratus 5
fuit ut nulla mulier nitidior esset in mundo. amicis pa- 6
ternis inmane quantum obsecutus est, sed ut donaret ac
largiretur. nam in salutationibus superbissimus erat et 7
manum porrigebat et genua sibi osculari patiebatur, non-
numquam etiam pedes; quod numquam passus est senior
Maximinus, qui dicebat: „di prohibeant, ut quisquam
ingenuorum pedibus meis osculum figat.“ Et quoniam 8
ad Maximinum seniorem reuertimur, res iucunda prae-
tereunda non est. nam cum esset Maximinus pedum, ut
diximus, octo et prope semis, calciamentum eius, id est
campagum regium, quidam in luco, qui est *inter* Aquile-
iam et Arciam, posuerunt, quod constitit pede maius
fuisse hominis uestigio [mensura]. unde etiam uulgo 9

1 monolium *BPM em. C* cum *addidi* de *add. M* 2 costula *BPM em. C* iachinctis *B* yachinctis *P* 3 et omnes auratas *B* et omnes regias *P* (r *in ras.*) *M* et gemmis ornatas *scripsi* 9 anetes *BP* 11 maximi *B* 12 uel *M* laspam B^1*P* (*t. Iord.*) 14 muro B^1 circumueniens *M* 15 spurticies *BP* 18 ut] us *B* 23 ingeiniorum *B* 24 maximas *BP* Maximinas *M* Maximinum seniorem *em. S* iucundae praetereundae non sunt *M* praetereundum *BP em. S* 26 proepe B^1*P*(*prius* e *sup. lin.*) 27 inter *om. BP* 28 constat *M* pedem *BPM* 29 atque mensura *M* mensura *uncis inclusi*

tractum est, cum de longis et ineptis hominibus dice-
10 retur „caliga Maximini.“ quod idcirco indidi, ne qui Cordum legeret me praetermisisse crederet aliquid quod ad rem pertineret. sed redeam ad filium.

29 (3) De hoc adulescente Alexander Aurelius ad matrem suam scribit Mamaeam, cupiens ei sororem suam Theocliam
2 dare, in haec uerba: „Mi mater, si Maximinus senior dux noster et quidem optimus non aliquid in se barbarum contineret, iam ego Maximino iuniori Theocliam tuam de-
3 dissem. sed timeo, ne soror mea Graecis munditiis erudita barbarum socerum ferre non possit, quamuis ipse adulescens et pulcher et scolasticus et ad Graecas mun-
4 ditias eruditus esse uideatur. haec quidem cogito, sed te tamen consulo, utrum Maximinum, Maximini filium, generum uelis an Messalam ex familia nobili, oratorem potentissimum eundemque doctissimum et, nisi fallor, in
5 rebus bellicis, si adplicetur, fortem futurum.“ Haec Alexander de Maximino. de quo nos nihil amplius habe-
6 mus dicere. Sane ne quid praetermissum esse uideatur, etiam epistulam indidi patris Maximini, imperatoris iam facti, qui dicit, idcirco se etiam filium suum appellasse imperatorem, ut uideret uel in pictura uel in ueritate,
7 qualis esset iunior Maximinus in purpura. fuit autem talis epistula: „Ego cum propter adfectum, quem pater filio debet, Maximinum meum imperatorem appellari permisi, tum etiam, ut populus Romanus et senatus ille antiquus iuraret, se numquam pulchriorem imperatorem
8 habuisse.“ Vsus autem est idem adulescens et aurea lorica exemplo Ptolomaeorum, usus est et argentea, usus
9 et clypeo gemmato inaurato et hasta inaurata. fecit et spatas argenteas, fecit etiam aureas et omnino quicquid eius pulchritudinem posset iuuare. fecit et galeas gemmatas, fecit et

2 quis *BPM* 6 mameam *BP* sim *B*[1] theoclitiam *B* theodiam *P t. Iord.* 12 scolasticum *BP*[1] ad *om. P*[1] 19 quod dicere *BP* quod diceremus *M* quod *del. Gr. an* adicere? ne *B sup. lin.* 23 praetura *M in P* pur *in ras.* 24 praeter *BP* 28 autem et *BP* est autem *M* autem est *scripsi* 29 loca *B* (ri *sup.*) pholomeorum *BP*[1] (*ut uid.*) ptol. *P*[2]

bucculas. Haec sunt quae de puero sciri et dici decuit. reli- 10
qua qui uolet nosse de rebus Veneriis et amatoriis, qui-
bus eum Cordus aspergit, eundem legat; nos enim hoc
loco finem libri faciemus, ad alia, ut iubetur uelut pu-
blico iure, properantes.

Omina sane imperii haec fuerunt: serpens dormienti 30 (4)
caput circumdedit. posita ab eodem uitis intra annum
ingentes uuas purpureas attulit et mirae magnitudinis
facta est. scutum eius sub sole arsit. lanceola sic fissa 2
est fulmine ut tota etiam per ferrum finderetur et duas
partes faceret. quando dixerunt haruspices, duos impe-
ratores non diuturnos ex una domo isdem nominibus fu-
turos. lorica patris eius non, ut solet, ferrugine sed tota 3
purpureo colore infecta a plurimis uisa est. Filio autem 4
haec fuerunt: cum grammatico daretur, quaedam parens
sua libros Homericos omnes purpureos dedit aureis litte-
ris scriptos. ipse puerulus cum ad caenam ab Alexandro 5
esset rogatus in patris honorem, quod ei deesset uestis
caenatoria, ipsius Alexandri accepit. cum infans esset, 6
subito per publicum ueniente uehiculo Antonini Caracalli,
quod uacuum erat, conscendit et sedit et uix aegreque a
mulionibus carrucariis deturbatus est. nec defuerunt, 7
qui cauendum infantem dicerent Caracallo. tum ille
dixit: „Longe est, ut mihi iste succedat.“ erat enim illo
tempore inter ignobiles et nimis paruus.

Mortis omina haec fuerunt: uenienti contra Maximum 31 (5)
et Balbinum Maximino cum filio, mulier quaedam passis
crinibus occurrit lugubri habitu et exclamauit: „Maxi-
mini, Maximini“, neque quicquam amplius dixit et mor-
tua est. uidebatur enim dicere uoluisse: „Succurrite.“
canes circa tentorium eius in secunda mansione ultra 2
duodecim ulularunt et animam quasi flendo posuerunt ac
prima luce mortui sunt deprehensi. lupi [urbem] quin- 3
genti simul ingressi sunt in eam urbem in qua se Maxi-

1 didici *BP* 10 scinderetur *M* 16 omericos *BP* 23 carocallo *B* 24 succedat iste *M* 26 omnia *BP* 31 tentoriam *B* 32 ulurarunt *P*[1] 33 urbem *uncis inclusi* (*Eyssenh.*)

minus contulerat; plerique dicunt Hemonam, alii Archi-
meam, certe quae deserta a ciuibus uenienti Maximino
4 patuit. Longum est omnia persequi, quae qui scire desi-
derat, is uelim, ut saepe dixi, legat Cordum, qui haec
5 omnia usque ad fabellam scripsit. Sepulchra eorum
nulla extant. in profluentem enim cadauera eorum
missa sunt, et capita eorum in campo Martio insultante
populo exusta.

32 (6) Scribit Aelius Sabinus, quod praetermittendum non
fuit, tantam pulchritudinem oris fuisse in filio, ut etiam
caput eius mortui iam nigrum, iam sordens, iam macera-
tum, diffluente tabo, uel umbrae pulchrioris uideretur.
2 denique cum ingens gaudium esset, quod caput Maximini
uideretur, prope par maeror erat, quod et filii pariter
3 portaretur. addidit Dexippus, tantum odium fuisse Ma-
ximini, ut interfectis Gordianis uiginti uiros senatus crea-
uerit, quos opponeret Maximino. in quibus fuerunt Bal-
binus et Maximus, quos contra eum principes fecerunt.
4 idem addidit, in conspectu Maximini iam deserti a mili-
tibus et praefectum praetorio ipsius et filium eius occi-
5 sum. nec desunt historici qui dicant, ipsum Maximinum,
ubi desertus est et ubi filium interemptum ante oculos
suos uidit, manu sua se interfecisse, ne quid ei muliebre
contingeret.

33 (7) Praetereundum ne illud quidem est quod tanta fide
Aquileienses contra Maximinum pro senatu fuerunt, ut
funes de capillis muliebribus facerent, cum deessent
2 nerui ad sagittas emittendas. quod aliquando Romae
dicitur factum, unde in honorem matronarum templum
Veneri Caluae senatus dicauit.

Sane quod nullo in loco tacendum est, cum et Dexippus et Arrianus et multi alii Graeci scripserunt, Maximum et Balbinum imperatores contra Maximinum factos, Maximum autem cum exercitu missum et apud Rauennam

3 desideratus B^1 6 profuentem $B^1 P^1$ 15 addit *M* 19 conspectum *P* 20 anolinum et $P^3 M$ 24 congingeret P^1 17 mulieribus *BP em. Gr.* mulierum *M* 29 matronũrũ B^1 33 babinum *B* 34 exercitum *BP* rabennam *BP*

bellum parasse, Aquileiam autem nisi uictorem non ui-
disse: Latini scriptores non Maximum sed Puppienum
contra Maximinum apud Aquileiam pugnasse dixerunt
eundemque uicisse. qui error unde natus sit, scire non 3
possum, nisi forte idem est Puppienus qui Maximus.
quod ideo testatum posui, ne quis me hoc nescisse cre- 4
deret. [quod re uera magnum stuporem ac miraculum
creat.]

1 aquileia *BP*[1] 2 scriptorores *B*[1] scptores *P*[1] pupienum *B* dupienum *M* 5 pupienus *B* dupienus *M* 7 manum *B* quod re uera — creat *uncis inclusit Eyssenh.* [*uita est in B et P sine subscriptione.*]

GORDIANI TRES

IVLI CAPITOLINI

1 Fuerat quidem consilium, uenerabilis Auguste, ut
singulos quosque imperatores exemplo multorum libris
2 singulis ad tuam clementiam destinarem. nam id multos
3 fecisse, uel ipse uideram uel lectione conceperam. sed
inprobum uisum est uel pietatem tuam multitudine distinere
librorum uel meum laborem plurimis uoluminibus
4 occupare. quare tres Gordianos hoc libro conexui, consulens
et meo labori et lectioni tuae, ne cogereris plurimos
codices uoluendo unam tamen paene historiam lecti-
5 tare. sed ne ego, qui longitudinem librorum fugi multitudinemque
uerborum, in eam incurrisse uidear, quam
me urbane declinare confingo, iam rem adgrediar.

2 Gordiani non, ut quidam inperiti scriptores locuntur,
duo sed tres fuerunt, idque docente Arriano, scriptore
Graecae historiae, docente item Dexippo, Graeco auctore,
potuerunt addiscere, qui etiamsi breuiter, ad fidem tamen
2 omnia persecuti sunt. Horum Gordianus senior, id est
primus, natus est patre Maecio Marullo, matre Vlpia Gordiana,
originem paternam ex Gracchorum genere habuit,

1 incipit Gordianus *BP* Iulii Capitolini liber de rebus gestis Gordianorum *M* 5 multo *B* 7 u[i]sum *B* 8 laboriem *B*¹ 9 consuleris *B* (*in P* ns *in ras.*) 11 uolendo *BP*¹ 13 in ean *B* 14 a me *P*² 18 tam *P*¹ 20 ex patre *M* mecio *BPM* 21 graecorum *BP*

maternam ex Traiani imperatoris, patre auo proauo con-
sulibus, socero prosocero et item alio prosocero et duo-
bus absoceris consulibus. ipse consul ditissimus ac po- 3
tentissimus, Romae Pompeianam domum possidens, in
prouinciis tantum terrarum habens quantum nemo priua-
tus. ipse post consulatum, quem egerat cum Alexandro, 4
ad proconsulatum Africae missus est ex senatus consulto.
Sed priusquam de imperio eius loquar, dicam pauca 3
de moribus: adulescens cum esset Gordianus, de quo 2
sermo est, poemata scripsit, quae omnia extant, et qui-
dem cuncta illa quae Cicero, id est Marium et Aratum et
Halcyonas et Vxorium et Nilum. quae quidem ad hoc
scripsit ut Ciceronis poemata nimis antiqua uiderentur.
scripsit praeterea, quemadmodum Vergilius Aeneidos et 3
Statius Achilleidos et multi alii † elidos, ita etiam ille An-
toniniados, hoc est Antoninum Pium et Antoninum Mar-
cum uersibus disertissimis libris triginta uitam illorum
et bella et publice priuatimque gesta perscribens. et 4
haec quidem puerulus. postea uero ubi aduleuit, in
Athenaeo controuersias declamauit, audientibus etiam
imperatoribus suis. Quaesturam magnificentissimam ges- 5
sit. aedilitatis suae tempore duodecim populo Romano
munera, id est per singulos menses singula de suo exhi-
buit, ita ut gladiatorum nonnumquam quingena paria exhi-
beret, numquam minus centenis quinquagenis. feras 6
Libycas una die centum exhibuit, ursos una die mille.
extat silua eius memorabilis, quae picta est in domo ro-
strata Cn. Pompei, quae ipsius et patris eius et proaui

1 proauo *in marg.* *B* 3 obsoceris *BP* 6 ipsos consulatum *BP* ipse consulatum *M* ipse post consulatum *scripsi* 7 misus *B* 8 parca B^1 10 pomata B^1P^1 (*corr.* P^3) 11 et de *BP* ex de *M* edidit *S* id est *scripsi* ·merio *BPM em.* *S* arathum *BP* 12 balcyonas *BP*(*M*) Halcyonas *scripsi* et Nilum] et Limona *C* 13 poeta *BP* 14 eineidos *BP* 15 yliados P^3 eliados *M* 19 uero *om.* B^1 20 atheneo *BPM* controuersiis *BPM em.* *C* 21 sui *BP* magnificentissime *M* 22 populi romani *BPM* 23 mune P^1 sua *B* 24 q̃uingenua B^1 26 libicas *BP* 28 GÑ *BP* (*in B in ras.*)

7 fuit, quam Philippi temporibus uester fiscus inuasit. in
qua pictura etiam nunc continentur cerui palmati du-
centi mixtis Brittannis, equi feri triginta, oues ferae
centum, alces decem, tauri Cypriaci centum, strutiones
Mauri miniati trecenti, onagri triginta, apri centum quin-
8 quaginta, ibices ducenti, dammae ducenti. haec autem
omnia populo rapienda concessit die muneris, quod sex-
tum edebat.
4 Praeturam nobilem gessit. post iuris dictionem con-
2 sulatum primum iniit cum Antonino Caracallo, secundum
cum Alexandro. Filios duos habuit, illum consularem
qui cum ipso Augustus appellatus est, qui iuxta Carthagi-
nem in Africa bello absumptus est, et filiam Maeciam
3 Faustinam, quae nupta est Iunio Balbo, consulari uiro. In
consulatibus clarior fuit sui temporis consulibus, ita ut
ei Antoninus inuideret, modo praetextas eius, modo latum
clauum, modo circenses ultra imperatorium mirans mo-
4 dum. palmatam tunicam et togam pictam primus Roma-
norum priuatus suam propriam habuit, cum ante impe-
ratores etiam uel de Capitolio acciperent uel de Palatio.
5 equos Siculos centum, Cappadoces centum permittentibus
imperatoribus factionibus diuisit. et per haec populo
6 satis carus, qui semper talibus commouetur. Cordus
dicit, in omnibus ciuitatibus Campaniae Etruriae Vmbriae
Flaminiae Piceni de proprio illum per quadriduum ludos
7 scaenicos et iuuenalia edidisse. Scripsit et laudes soluta
oratione omnium Antoninorum, qui ante eum fuerunt.
tantum autem Antoninos dilexit ut sibi quoque, ut multi
dicunt, Antonini, ut plerique autem adserunt, Antonii no-
8 men adscripserit. iam illud satis constat, quod filium,
Gordianum nomine, Antonini signo inlustrauerit, cum

2 ducentis m. brittanni *BP* 4 auri *B* cypriani B^1 5 ari BP^1 6 dammae ducentae *M* 7 sextam P^1 11 unum *M* filium *S* 12 carthaninem P^1 13 maetiam *BPM* 17 clauum *om.* *BP* 19 proprium B^1 20 uel *om.* *M* 21 a centum B^1 (*an* ccc?) 24 etruria et BP^1 etruriae et P^2 25 flaminae BP^1 26 iuuenilia B^1 oratione soluta B^1 31 et signo *M* illustrauit *M*

apud praefectum aerarii more Romano professus filium
publicis actis eius nomen insereret.

Post consulatum proconsul Africae factus est adniten- 5
tibus cunctis, qui Alexandri imperium etiam in Africa
clarum per proconsulis dignitatem haberi atque esse uo-
luerunt. Extat epistula ipsius Alexandri, qua senatui 2
gratias agit, quod Gordianum ad Africam proconsulem
destinauerit. cuius hoc exemplum est: „Neque gratius 3
mihi quicquam p. c. neque dulcius potuistis efficere,
quam ut Antoninum Gordianum proconsulem ad Africam
mitteretis, uirum nobilem magnanimum disertum iustum
continentem bonum“ et reliqua. ex quo adparet, quan- 4
tus uir eo tempore Gordianus fuerit. amatus est ab Afris 5
ita, ut nemo antea proconsulum, ita ut eum alii Scipio-
nem, Catonem alii, multi Mucium ac Rutilium aut Lae-
lium dicerent. extat eorum adclamatio, quae a Iunio in 6
litteris relata est. nam cum quadam die factum impera- 7
torium legeret atque a proconsulibus Scipionibus coepis-
set, adclamatum est: „Nouo Scipioni, uero Scipioni, Gor-
diano proconsuli.“ haec et alia frequenter audiuit.

Et erat quidem longitudine Romana, canitie decora 6
et pompali uultu, ruber magis quam candidus, facie bene
lata, oculis ore fronte uerendus. corporis qualitate sub-
crassulus. moribus ita moderatus ut nihil possis dicere, 2
quod ille aut cupide aut inmodeste aut nimie fecerit.
adfectus suos unice dilexit, filium et nepotem ultra 3
morem, filiam et neptem religiose. socero suo An- 4
nio Seuero tantum detulit, ut in familia eius quasi
filium migrasse se crederet, numquam cum eo la-
uerit, numquam illo praesente sederit ante praeturam.
consul cum esset, aut in domo eius semper mansit aut, 5
si in Pompeiana domo, ad illum uel mane uel sero pro-
cessit. Vini parcus, cibi parcissimus, uestitu nitidus, 6

4 imperatorium *BP* 5 proconsulus *B*¹ 6 episto *P*¹ 11 et magnanimum *M* 14 cum aliis *BP* 15 multi// *B* 16 admatio *P*¹ 19 spicione *B* spione *P* 20 alia] *fort.* talia 25 modeste *B*¹ 27 nepotem *B*¹ 29 ut numquam *M* laberit *BP* 30 ille *B* 32 in] *in B in ras.*

lauandi cupidus, ita ut et quarto et quinto in die lauaret
7 aestate, hieme secundo. somni plurimi, ita ut in tricli-
niis, si forte apud amicos ederet, etiam sine pudore dor-
miret. quod uidebatur facere per naturam, non per ebrie-
tatem atque luxuriem.
7 Sed boni mores nihil ei profuerunt. hac enim uita
uenerabilis, cum Platone semper cum Aristotele cum
Tullio cum Vergilio ceterisque ueteribus agens alium
2 quam merebatur exitum passus est. nam cum tempori-
bus Maximini, hominis saeui atque truculenti, pro con-
sule Africam regeret, *filio* iam ex consulibus sibimet legato
a senatu dato, cumque quidam rationalis acrius contra
plurimos Afrorum saeuiret quam Maximinus ipse patere-
tur, proscribens plurimos, interficiens multos et sibi ultra
procuratorem omnia uindicans, retunsus deinde a
proconsule atque legato nobilibus et consularibus uiris
ipsis minaretur excidium, Afri tam insolentes iniurias
ferre nequiuerunt et primum ipsum rationalem adiunctis
3 sibi plerisque militibus occiderunt. occiso deinde eo,
cum iam orbis terrarum odio contra Maximinum arderet,
coeperunt cogitare, quemadmodum seditio inter Maximi-
4 nianos et rusticos uel Afros orta placaretur. tunc qui-
dam Mauritius nomine, potens apud Afros decurio, iuxta
Tysdrum nobilissima posthac oratione apud plebem uel
urbanam uel rusticanam in agro suo uelut contionabun-
8 dus est locutus: „Gratias dis inmortalibus, ciues, quod
occasionem dederunt, et quidem necessariam, prouidendi

1 labandi BP^2 l//andi P^1 2 eme *P t. Iord.* in hieme *M* 3 amicos eius B^1 6 haec *BP* hic *M em. S* uitae BP^1 9 temporis P^1 11 filio *add. S* eique *add. M* legato *om. M* 12 *post* contra B^1 *add.* maxi 14 ultro procurationem *M* 15 petunsus BP^2 petensus P^1 16 cum nobilibus *M* 17 ipse *M* et iudium *BP* cumque *M em. Puteanus* 18 ferre *om.* P^1 nequirent pr. *M* 21 seditio *om. M* 22 uel Afros *del. Eyssenh.* ortae inimicitiae placarentur *M* 23 deturio B^1 iusta *B* 24 tystrum *B Θύστρῳ Herod. VII 6, 1 sed cf. Plin. n. h. VII 30* „Tusdritanum". nobilissime *BPM* nobilissimae prosapiae hac oratione *S* post haec *M* 25 contianabundus *B* 27 gratias habeo *M* 27 occansionem BP^1

nobis contra hominem furiosissimum Maximinum. nos 2
enim, qui procuratorem eius moribus et uitae consimilem occidimus, nisi facto imperatore salui esse non possumus. quocirca, si placet, quoniam non longe est nobi- 3
lissimus uir pro consule cum filio, consulari legato, quorum utrique mortem pestis illa est minata, sublata de uexillis purpura imperatores eos dicemus adhibitisque
insignibus Romano iure firmabimus.“ tunc adclamatum 4
est: „Aequum est, iustum est. Gordiane Auguste, di te seruent. feliciter imperes, cum filio imperes.“

His actis propere uentum est ad oppidum Tysdrum, 5
inuentusque senex uenerabilis post iuris dictionem iacens in lectulo, qui circumfusus purpura humi se abiecit ac
retrectans eleuatus est. et cum aliud facere nihil posset, 6
euitandi periculi gratia, quod *a* fautoribus necessario, *a* Maximinianis dubie imminebat, imperatorem se appel-
lari senex passus est. erat autem iam octogenarius et 9
plurimis prouinciis, ut diximus, ante praefuerat; populo Romano ita commendatus suis actibus erat ut toto dignus
uideretur imperio. Alii quidem occiso..... Gordianus ante 2
nescierat. sed ubi rem conperit, iam mortis uicinus et filio magis timens, maluit honestas causas habere moriendi quam dedi uinculis et carceri Maximini.

Appellato igitur Gordiano imperatore iuuenes, qui 3
auctores huius facinoris erant, statuas Maximini deiece-

8 firmamus *BP* 10 imperatores *BPM* imperes *em. S* 13 lecto *M* 14 retractans *M* 15 quod maximinianis necessario fautoribus dubie imminebat *BP* quod a Maximini fau toribus dubie imm. *M* quod *a* fautoribus necessario, *a* Maximinianis dubie imm. *scripsi cf. Herod. VII 5, 5* 17 senex *om. M* octogenarios P^1 19 erat *del. Gr.* 20 occiso] *lacunam quam significaui falso sic explent* P^3 *Vat. M:* iuuene Gordiano filio suo, *etiam* quod *add. M*, *neque quidquam iuuant Casauboni aut Salmasi transpositiones. Herodianum l. s. secutus haece fere in animo habuisse Capitolinum coniecerim:* et illum (*i.e.* rationalem) quidem occisum Gordianus ante nescierat et q. s. *cf. Max. 14. sed fortasse conplura uerba interciderunt, quibus* „aliorum“ *expositio causarum cur Gordianus se imperatorem appellari passus sit, adnexa erat* 23 uinculus est *B* et *in P in ras.* 24 iuuene// *P*

runt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraserunt.
4 ipsum etiam Gordianum Africanum appellauerunt. ad-
dunt quidam, Africani cognomentum Gordiano idcirco
inditum, non quod in Africa imperare coepisset, sed quod
5 de Scipionum familia originem traheret. in plurimis
autem libris inuenio, et hunc Gordianum et filium eius
pariter imperatores appellatos et Antoninos cognominatos,
6 *in* aliis uero Antonios. Post hoc Carthaginem uentum
cum pompa regali et fascibus laureatis, filiusque legatus
patris, exemplo Scipionum, ut Dexippus Graecae histo-
riae *scriptor* auctor est, pari potestate succinctus est.
7 missa deinceps legatio Romam est cum litteris Gordiano-
rum haec, quae gesta fuerant in Africa, indicans, quae per
Valerianum, principem senatus, qui postea imperauit,
8 gratanter accepta est. missae sunt et ad amicos nobiles
litterae, ut homines potentes et rem probarent et ami-
ciores fierent ex amicis.

10 Sed tanta gratulatione factos contra Maximinum im-
peratores senatus accepit, ut non solum gesta haec pro-
barent sed etiam uiginti uiros eligerent, inter quos erat
Maximus siue Puppienus et Clodius Balbinus. qui ambo
imperatores sunt creati, posteaquam Gordiani duo in
2 Africa interempti sunt. illos sane uiginti senatus ad hoc
creauerat, ut diuideret his Italicas regiones contra Maxi-
3 minum pro Gordianis tuendas. tunc legationes a Maxi-
mino Romam uenerunt abolitionem praeteritorum spon-
4 dentes. sed uicit Gordianorum legatio, quae bona omnia
pollicebatur, ita ut eidem crederetur et ingens militibus
stipendium et populo agros atque congiaria promittenti.
5 usque adeo autem magis Gordianis quam Maximinis est
creditum, ut Vitalianus quidam, qui praetorianis militibus

3 africanum *B*[1] cognomento *BP*[1] 8 alii *BPM* in aliis *scripsi* 11 scriptor *om. BPM add. Eyssenh.* rari *B* erarii *P*[3] *in ras.* gladii *M* pari *scripsi hist. crit. p. 22* succinctus *B*[1] 13 gesto *P*[1] 21 maximinus *BP*[1] (*ut uid.*) puppeienus *BP t. Iord.* albinus *B* 23 africam *B*[1] (*P t. Iord.*) 25 maximo *B*[1] 29 et *om. M* promittendi *BPM em. S* 30 quamquam *BP t. Iord.*

praeerat, per audacissimos quaestorem et milites iussu
senatus occideretur, quod se antea crudeliter egerat, et
tunc eius magis inmanitas timebatur, amica et familiaris
moribus Maximini. de cuius morte haec fabella fertur: 6
fictae sunt litterae Maximini, signatae quasi eiusdem
anulo, et missi cum quaestore milites, qui eas ferrent, ad-
dentes, quaedam praeter litteras secreto esse dicenda.
longam igitur porticum petiuerunt, et cum ille ea quae 7
sibi erant secreto dicenda perquireret, hortantibus, ut
prius signum inspiceret epistolae, dum considerat, in-
teremptus est. persuasum deinde est militibus, iussu 8
Maximini Vitalianum interemptum. peractisque rebus in
castris Gordianorum et litterae et uultus sunt propositi.

Interest, ut senatus consultum, *quo* Gordiani impera- 11
tores appellati sunt et Maximinus hostis, litteris propage-
tur: Non legitimo sed indicto senatus die consul iam 2
domi conuentus cum praetoribus aedilibus et tribunis
plebis uenit in curiam. praefectus urbi, cui nescio quid 3
redoluerat, et qui publicas litteras non acceperat, a con-
uentu se abstinuit. sed profuit, nam consul ante solitas
adclamationes, priusquam aliquid in Maximinum feliciter
diceretur, ait: „P. c., Gordiani duo, pater et filius, ambo 4
ex consulibus, unus uester pro consule, alter uester le-
gatus, magno Afrorum consilio imperatores sunt appel-
lati. gratias igitur agamus Tysdritanae iuuentuti, gratias 5
Carthaginiensi populo semper deuoto: ab inmani nos
belua ab illa fera uindicauerunt. quid timide auditis? 6
quid circumspicitis? quid cunctamini? hoc est quod sem-
per optastis. hostis est Maximinus: di facient, ut esse 7
iam desinat, et Gordiani senis felicitatem atque pruden-

1 audacissimas *BP* *aut* quaestorem et *eiciendum aut* per audacissimum quaestorem *scribendum est. cf. Herod. VII 7, 5* 2 occiderunt *BPM* 4 fabella// *P* 5 pictę *B* 9 perquaereret *B* 11 iussum *BP* 14 quo *om. BP* 15 propagentur *BPM* 18 cia *B* 21 addamnationes B^1 23 consib *B* consubusP^1 (*prius* u *in ras.*) 25 tydritanae BP^1M (*corr.* P^3) 27 uelua BP^1 sera *B* 29 faciant *M* 30 gordiani s P^1 enis *add.* P^2 feliciter B^1

tiam, iuuenis uirtutem atque constantiam laeti experia-
8 mus.“ Post haec litteras legit Gordianorum, ad sena-
9 tum et ad se missas. tunc adclamauit senatus: „Di
uobis gratias. liberati ab hostibus sumus, si penitus li-
beremur. Maximinum hostem omnes iudicamus. Ma-
10 ximinum cum filio dis inferis deuouemus. Gordianos
Augustos appellamus. Gordianos principes agnoscimus.
imperatores de senatu di conseruent, imperatores nobi-
les uictores uideamus, imperatores nostros Roma uideat.
hostes publicos qui occiderit, praemium meretur.“
12 Dicit Iunius Cordus, tacitum senatus consultum fuisse.
quod quale sit aut quare sic appellatum, breui exponam:
2 omnino exemplum senatus consulti taciti non aliud est
hodie, quam quo uestra clementia conuocatis ad interiora
maioribus ea disponit quae non sunt omnibus publicanda.
de quibus adiurare etiam soletis, ne quis ante rem com-
3 pletam quicquam uel audiat uel intellegat. hunc au-
tem morem apud ueteres necessitates publicae reppere-
runt, ut, si forte aliqua uis ab hostibus inmineret, quae
cogeret uel humilia captare consilia uel aliqua constituere,
quae non prius oporteret dici quam effici, uel si nollent
ad amicos aliqua permanare, senatus consultum tacitum
fieret, ita ut non scribae non serui publici non censuales
illis actibus interessent, senatores exciperent, senatores
omnium officia censualium scribarumque conplerent, ne
4 quid forte proderetur. factum est ergo senatus consul-
tum tacitum, ne res ad Maximinum perueniret.
13 Sed statim illa, ut se habent hominum mentes, eorum
dumtaxat qui erubescunt, per se ea non agnosci quae
sciunt, et qui humiles se putant, si commissa non prodant,
omnia conperit Maximinus, ita ut exemplum senatus

1 experiamur *M* 3 clamauit *BPM* adclamauit *scripsi* 4 sic *Mommsen.* 6 deuocemus *BP* 10 merebitur *M* 11 istu *B* istutt P^3 *in ras.* istud *M* tacitum *scripsi* P^3 *inserit* tacitum *post* senatus consultum 12 quales ita ut *B* sit P^3 *in ras.* 13 consultu *B* 14 quod *BPM em. S* 19 quem *BP* 20 uel cogeret *M* 22 permanere *B* 26 quit *B* 27 citum BP^1 (*corr.* P^3) 28 ille *BPM em. Eyssenh.* haberent B^1 31 maximus B^2

consulti taciti acciperet, quod numquam antea fuerat fac-
titatum. Extat denique eius epistula ad praefectum 2
urbi talis: „Senatus consultum tacitum nostrorum illorum
principum legi, quod tu, praefectus urbi, factum esse
fortasse non nosti, nam nec interfuisti. cuius exemplum
ad te misi, ut scires, quomodo Romanam rem p. regeres.“
Enarrari autem non potest, quae commotio fuerit Ma- 3
ximini, cum audiuit, contra se Africam desciuisse. nam 4
senatus auctoritate percepta incurrère in parietes, ue-
stem scindere, gladium arripere, quasi omnes posset oc-
cidere, prorsus furere uidebatur. Praefectus urbi acce- 5
ptis litteris acrioribus populum et milites adlocutus est,
dicens Maximinum iam occisum. ex quo gaudium maius 6
fuit, statimque deiectae sunt statuae atque imagines
eius qui hostis fuerat iudicatus. Vsus est sane sena- 7
tus pendente bello potestate qua debuit. nam delato-
res calumniatores procuratores et omnem illam faecem
Maximinianae tyrannidis occidi iussit. atque parum fuit 8
quod senatus iudicauerat, illud populi iudicium fuit quod
occisi tracti sunt et in cloacam missi. tunc et praefectus 9
urbi Sabinus, consularis uir, fuste iam percussus occisus
et in publico derelictus est.

Haec ubi comperit Maximinus, statim cohortatus est 14
milites hoc genere contionis: „Sacrati conmilitones,
immo etiam mi consecranei et quorum mecum plerique
uere militatis, dum nos a Germania Romanam defendi-
mus maiestatem, dum nos Illyricum a barbaris uindica-
mus, Afri fidem Punicam praestiterunt. nam duos nobis 2
Gordianos, quorum alter senio ita fractus est ut non pos-
sit adsurgere, alter ita luxurie perditus ut debilitatem
habeat pro senectute, imperatores fecerunt. et ne hoc 3
parum esset, factum Afrorum nobilis ille senatus agno-
uit, et pro quorum liberis arma portamus ii contra nos

9 parientes B^1P^1 13 magis *BP* m. f. gaudium *M* 17 facem *BPM* faecem *scripsi* (*Eyssenh.*). 18 Maximianae t. o. senatus *M* 20 doacam B^1 21 iam *om. M* 25 mei *M* 26 in Germania *uolg.* 29 affectus *M* 31 prae B^1 32 parum est sed fact. *BPMem. C* 33 hii *BP* hic *M* ii *scripsi*

uiginti uiros statuerunt et omnes uelut contra hostes sen-
4 tentias protulerunt. quin immo agite, ut uiros decet:
properandum est ad urbem. nam et uiginti uiri consula-
res contra nos lecti sunt, quibus resistendum est nobis
5 fortiter agentibus, uobis feliciter dimicantibus." Lentas
militum mentes et non alacres animos hac contione et
6 Maximinus ipse cognouit. denique statim ad filium
scripsit, qui longe post sequebatur, ut adceleraret, ne
7 quid contra eum se absente milites cogitarent. littera-
rum exemplum tale Iunius Cordus edidit: „Refert ad te
stipator meus Tynchanius quae gesta cognoui uel in
Africa uel Romae, refert quae sint militum mentes.
8 quaeso, quantum potes, properes, ne quid, ut solet, mili-
taris turba plus faciat. quid uerear, ex eo audies quem
ad te misi."

15 Dum haec aguntur, in Africa contra duos Gordianos
Capelianus quidam, Gordiano et in priuata uita semper
aduersus et ab ipso imperatore iam cum Mauros Maxi-
mini iussu regeret ueteranus dimissus, conlectis Mauris
et tumultuaria manu accepto a Gordiano successore Car-
thaginem petit, ad quem omnis fide Punica Carthaginien-
2 sium populus inclinauit. Gordianus tamen fortunam belli
experiri cupiens filium suum iam natu grandiorem, qua-
draginta et sex annos agentem, quem tunc legati loco, ut
diximus, habuerat, contra Capelianum et Maximinianos
3 misit, uirum de cuius moribus suo loco dicemus. sed
cum in re militari et Capelianus esset audacior et Gor-
dianus iunior non tam exercitatus, quippe qui nobilitatis
deliciis tardabatur, pugna commissa uincitur et in eodem
bello interficitur.

1 ut *om.* B^1 4 quibusque *BP* 5 lenitas B^1P linitas B^2 6 nos *BP* suorum minus *M em. S* hanc contionem *BP* hic concione *M* et *om. M* 7 spe *BP* saepe *M* ipse *em. Obrecht* 10 dicit *M* 11 thyncanius *BP* Tycanius *M em. S* 12 roma *BP* 19 uetoranus B^1 20 accepto a G. successore *post* dimissus *transponit S, delet Mommsen.* a *om. M* 21 atque omnes *BPM em. S* 26 dicamus BP^1 28 exercitus *M* 29 tardatur *BP*

Fertur autem tanta multitudo Gordiani partium in 16
bello cecidisse, ut, cum diu quaesitum sit corpus Gor-
diani iunioris, non potuerit inueniri. fuit praeterea in- 2
gens, quae raro in Africa est, tempestas, quae Gordiani
exercitum ante bellum ita dissipauit ut minus idonei mi-
lites proelio fierent, atque ita facilis esset Capeliani uic-
toria. haec ubi comperit senior Gordianus, cum in
Africa nihil praesidii, et a Maximino multum timoris et
fides Punica perurgueret, et acerrime Capelianus instaret,
luctus deinde mentem atque animum fatigaret, laqueo
uitam finiuit.

Hic exitus duorum Gordianorum fuit, quos ambos
senatus Augustos appellauit et postea inter diuos rettulit.

GORDIANVS IVNIOR

Hic Gordiani senis, proconsulis Africae, filius, qui 17
cum patre et ab Afris et a senatu Augustus appellatus est,
litteris et moribus clarus fuit praeter nobilitatem. [ut
nonnulli, ab Antoninis, ut plurimi, ab Antoniis duxit.]
si quidem argumento ad probandam generis qualitatem 2
alii hoc esse disserant, quod Africanus Gordianus senior
appellatus est cognomine Scipionum, quod domum Pom-
peianam in urbe habuit, quod Antoninorum cognomine
semper est nuncupatus, quod Antonium filium suum ipse
significari uoluit in senatu: quae singula uidentur fami-
lias designare. sed ego Iunium Cordum sequor, qui di- 3
cit, ex omnibus his familiis Gordianorum coaluisse nobi-
litatem. Idem igitur natus patri primus ex Fabia Ore- 4

anno uno
13 *post* rettulit P^3 *add.* imperauerunt mensibus sex; *eadem uerba add. M Vat. 1899* (*om. BP*[1] *Vat. 1898*) 14 Gordianus iunior *in B*[1] *et P atramento nigro pictum neque quidquam spatii uacuum relictum* 15 hoc *BP*[1] (*ut uid.*) 17 ut nonnulli — duxit *uncis inclusi cf. c. 9* quam ut nonnulli *M* 20 desiderant *BP* dixerunt *M* edisserant *S* disserant *scripsi* 23 Antoninum *uolg.* 24 significauit *B*[1] 27 fauia *BP*

stilla, Antonini pronepte, unde Caesarum quoque familiam
5 contingere uidebatur. et primis diebus sui natalis Anto-
ninus est appellatus, mox in senatu Antoni nomen est
editum, uulgo deinde Gordianus haberi coeptus.

18 In studiis grauissimae opinionis fuit, forma conspi-
cuus, memoriae singularis, bonitatis insignis, adeo ut
semper in scolis, si quis puerorum uerberaretur, ille la-
2 crimas non teneret. Sereno Sammonico, qui patris eius
amicissimus, sibi autem praeceptor fuit, nimis acceptus
et carus usque adeo ut omnes libros Sereni Sammonici
patris sui, qui censebantur ad sexaginta et duo milia,
3 Gordiano minori moriens ille relinqueret. quod eum ad
caelum tulit, si quidem tantae bibliothecae copia et splen-
dore donatus in famam hominum litterarum decore per-
4 uenit. quaesturam Heliogabalo auctore promeruit, id-
circo quod luxurioso imperatori lasciuia iuuenis, non
5 tamen luxuriosa neque infamis, praedicata est. praetu-
ram Alexandro auctore urbanam tenuit, in qua tantus
iuris dictionis gratia fuit ut statim consulatum, quem pater
6 sero acceperat, mereretur. Maximini seu eiusdem Ale-
xandri temporibus ad proconsulatum patris missus lega-
tus est obsecutus, atque illic ea quae superius dicta sunt
contigerunt.

19 Fuit uini cupidior, semper tamen undecumque con-
diti, nunc rosa nunc mastice nunc absentio ceterisque
2 rebus, quibus gula maxime delectatur. cibi parcus, ita
ut intra punctum temporis uel prandium, si pranderet,
3 uel caenam finiret. mulierum cupidissimus; habuisse
enim decretas sibi concubinas uiginti et duas fertur. ex
quibus omnibus ternos et quaternos filios dereliquid.

1 antoniae *BP* Antonii *M em. C* 2 sui natalis *mihi uidetur corruptum. an* suae aetatis? (post suum natalem *Huebner de actis s. p. R. p. 58*) 3 antonini *BPM em. Vrsinus* es *BP* 6 ut *in B s. l.* 7 conlissici *B* scolis P^3 *in ras.* sici P^1 siquis P^3 lacimas P^1 8 sammanico *B* 12 qui gordiano *BPM* 13 et copia spl. *BPM* 14 litteratorum P^1 17 luxorioso *B* 25 rose n. masticae n. absentii (absinthii *M*) *BPM* 30 reliquit *M*

appellatusque est sui temporis Priamus, quem uulgo io- 4
cantes, quod esset natura propensior, Priapum, non
Priamum, saepe uocitarunt. uixit in deliciis, in hortis, 5
in balneis, in amoenissimis nemoribus, nec pater asper-
natus est, saepissime dicens, illum quandoque in summa
claritate cito esse moriturum, uitam suam. nec ta- 6
men fortitudinem bonis umquam degenerauit, semper-
que inter inlustrissimos fuit ciues nec rei p. ad con-
sultationem defuit. denique etiam senatus libentissime 7
illum Augustum appellauit atque in eo spem publicam
posuit. Vestitu cultissimus, seruis et omnibus suis carus. 8
Cordus dicit, uxorem eum numquam habere uoluisse. 9
contra Dexippus putat, eius filium esse Gordianum ter-
tium, qui post hoc cum Balbino et Puppieno siue Maximo
puerulus est adeptus imperium.

Cum senior Gordianus mathematicum aliquando con- 20
suleret de genitura huius, respondisse ille dicitur, hunc
et filium imperatoris et patrem *et* ipsum imperatorem
futurum. et cum senior Gordianus rideret, ostendisse 2
constellationem mathematicum ferunt et de libris ueteri-
bus dictasse, ita ut probaret, se uera dixisse. qui quidem 3
et seni et iuueni et diem et genus mortis et loca, qui-
bus essent perituri, opstinata constantia ueritatis prae-
dixit. quae omnia postea Gordianus senior in Africa, 4
iam imperator et quando nihil timebat, narrasse perhibe-
tur, de morte quin etiam sua filiique et de genere mortis
dixisse. cantabat praeterea uersus senex, cum Gordianum 5
filium uidisset, hos saepissime:

Ostendent terris hunc tantum fata neque ultra Verg. Aen. VI 471 sqq.
esse sinent. nimium uobis Romana propago
uisa potens, superi, propria haec si dona fuissent.

2 prosperior *M* 3 mortis *B* in ortis *P* 4 amoenissimi//s *P* 6 uita sua *BPM* uitam suam *Obrecht* 7 fortitudinem bonis *BP* fortitudine a bonis *M* fortunae bonis *Egnat. fort.* fortitudinem eius 8 cibes *BP*^{1} ciuibus *M* consulationem *BP*^{1} (*corr. P*^{2}) consolationem *M* 18 patrem *om. M* et *add. S* 19 filium *B*^{1} futurum *B*^{2} 23 constantiae ueritate *BPM* constantia ueritatis *scripsi* 28 hoc *BP* 29 tantum hunc *BP*

6 Extant dicta et soluta oratione et uersibus Gordiani iu-
nioris, quae hodie ab eius adfinibus frequentantur, non
magna non minima sed media et quae appareat hominis
esse ingeniosi sed luxuriantis et suum deserentis inge-
21 nium. Pomorum et olerum auidissimus fuit, in reliquo
ciborum genere parcissimus, semper pomorum aliquid
2 recentium deuorans. frigidarum percupidus nec facile
per aestatem nisi frigidas et quam plurimas bibit. et
erat corporis uasti, quare magis ad frigidas urguebatur.
3 Haec de Gordiano iuniore digna memoratus comperi-
mus: non enim nobis talia dicenda sunt quae Iunius Cor-
dus ridicule ac stulte composuit de uoluptatibus dome-
4 sticis ceterisque infimis rebus. quae qui uelit scire,
ipsum legat Cordum, qui dicit, et quos seruos habuerit
unusquisque principum et quos amicos et quot paenulas
quotue clamydes, quorum etiam scientia nulli rei prod-
est, si quidem ea debeant in historia poni ab historio-
5 grafis quae aut fugienda sint aut sequenda. sane quod
praetermittendum esse non censui, quia mirabile uisum
est, lectum apud Vulcatium Terentianum, qui et ipse hi-
storiam sui temporis scripsit, in litteras misi, Gordianum
seniorem Augusti uultum sic repraesentasse ut et uocem
et morem et staturam eiusdem ostentare uideretur,
filium uero Pompeio simillimum uisum, quamuis Pom-
peius obesi corporis fuisse denegetur; nepotem autem,
cuius etiam nunc imagines uidemus, Scipionis Asiatici
faciem rettulisse. quod pro sui admiratione tacendum
esse non credidi.

3 esse hominis *M* 7 deuoraret *BPM* deuorans *scripsi* 8 quem *BP* quam plurimum *M* bibit] edit *S* 10 memoratu *M* (*in P* s *eras.*) 11 dicentes uncque *B* dicentes unoque *P* nos t. dicere uoluimus *M em. S* 16 quod uel *BP* clamides *B* rei *om. M* 17 deant P^1 hystoria *B* storiografis B^1 18 sane quidem [*sic uolg.*] — [scripsit] in litteras misit *Mommsen.* 20 iste B^1 ibse B^2 hystoriam *B* 21 misit P^3M 22 sic] sibi *BP* 23 morem] os *S* motum *Draeger Phil. XX p. 524* 25 obhaesi *BP* denegatur *M* 27 administrasne *BP* administratione *M*

GORDIANVS TERTIVS

Post mortem duorum Gordianorum senatus trepidus 22
et Maximinum uehementius timens ex uiginti uiris, quos
ad rem p. tuendam delegerat, Puppienum siue Maximum
et Clodium Balbinum Augustos appellauit, ambos ex con-
sulibus. tunc populus et milites Gordianum paruulum, 2
annos agentem ut plerique adserunt undecim, ut nonnulli
tredecim, ut Iunius Cordus dicit sedecim, (nam uicensimo
et secundo anno eum perisse adserit) petiuerunt, ut Cae-
sar appellaretur; raptusque ad senatum atque inde in 3
contione positus indumento imperatorio tectus Caesar est
nuncupatus. Hic natus est, ut plures adserunt ex filia 4
Gordiani, ut unus aut duo (nam amplius inuenire non
potui) ex filio, qui in Africa perit. Gordianus scilicet 5
Caesar factus apud matrem educatus est et, cum extinctis
Maximinis Maximus etiam et Balbinus militari seditione
interempti essent, qui biennio imperauerant, Gordia-
nus adulescens, qui Caesar eatenus fuerat, et a mili-
tibus et populo et a senatu et ab omnibus gentibus ingenti
amore, ingenti studio et gratia Augustus est appellatus.
amabatur autem merito aui et auunculi siue patris, qui 6
ambo pro senatu et pro p. R. contra Maximinum arma
sumpserunt et militaris uel morte uel necessitate perie-
runt. post hoc ueterani ad curiam uenerunt, ut disce- 7
rent, quid actum esset. ex quibus duo ingressi Capito- 8
lium, cum illic senatus ageretur, ante ipsam aram a
Gallicano ex consulibus et Maecenate ex ducibus inter-
empti sunt; atque bellum intestinum ortum est, cum 9
essent armati etiam senatores, ignorantibus ueteranis,
quod Gordianus adulescens solus teneret imperium. [De- 23
xippus quidem adseuerat, ex filio Gordiani tertium Gor-

1 Gordianus tertius *in BP atramento nigro tenore non interrupto pictum* 3 et B^1 4 diligerat B^1P^1 8 nar *P* 10 inde *deest in P t. Iord.* 12 appellatus *M* 14 scilet *B an sic?* 21 auunculis BP^1 23 militari *M* 27 metena *BP* Mecoena *M* 30 Dexippus — natum *del. Becker obseru. in script. hist. A. p. 20. cf. c. 19*

dianum esse natum.] at posteaquam constitit apud uete-
ranos quoque, solum Gordianum imperare, inter populum
et milites ac ueteranos pax roborata est, et hic finis belli
intestini fuit, cum esset delatus Gordiano puero consula-
2 tus. sed indicium non diu imperaturi Gordiani hoc fuit
quod eclipsis solis facta est, ut nox crederetur, neque
3 sine luminibus accensis quicquam agi posset. post haec
tamen uoluptatibus et deliciis populus Romanus uacauit,
ut ea quae fuerant aspere gesta mitigaret.

a. 992/240 4 Venusto et Sabino conss. inita est factio in Africa
contra Gordianum tertium duce Sabiniano; quem Gor-
dianus per praesidem Mauretaniae obsessum a coniuratis
ita oppressit ut ad eum tradendum Carthaginem omnes
uenirent et crimina confitentes et ueniam sceleribus postu-
a. 993/241 5 lantes. finita igitur sollicitudine in Africa Gordiano iam
iterum et Pompeiano conss. bellum Persicum natum est.
6 quando et adulescens Gordianus, priusquam ad bellum
proficisceretur, et duxit uxorem filiam Misithei, doctissimi
uiri, quem causa eloquentiae dignum parentela sua putauit
7 et praefectum statim fecit. post quod non puerile iam et
contemptibile uidebatur imperium, si quidem et optimi
soceri consiliis adiuuaretur, et ipse pro parte aliquantu-
lum saperet nec per spadones ac ministros aulicos matris
uel ignorantia uel coniuentia uenderetur.

24 Extat denique et soceri eius ad eum epistula et ipsius
Gordiani ad socerum, qua intellegitur, eius saeculum emen-
datius ac diligentius socero adiuuante perfectum. quarum
exemplum hoc est:

2 „Domino filio et Augusto Misitheus socer et praefectus.
Euasisse nos grauem temporum maculam, qua per

1 et *BPM* at *C* 5 fuit hoc *B*[1] 6 quid *B*[1] eglypsis *B*[1]*P*[1] eclypsis *B*[2]*P*[2] 8 uocauit *B* 9 fuer^n^at *B* apere *P*[1] 11 tercium *P* 12 obsessio *BP* 13 Carthagine *Reitemeier ad Zosim. p. 534* 14 confitentis *BP* 18 et *om. M* mysithei *BP* Timisithei *Eckhelius d. n. VII p. 219* 22 ut iuuaretur *B*[1] proprietate *B*[1] pro pietate *B*[2]*PM* pro aetate *S* pro parte *scripsi* 24 uel *ante* con. *del. B*[2] *om. P* conibentia *BP* ignorantiae contuberina *M* uideretur *BP*(*M*) 29 misytheus *B* mysitheus *P*

spadones et per illos qui amici tibi uidebantur (erant
autem uehementes inimici) omnia uendebantur, uoluptati
est eo magis, quo tibi gratior emendatio est, ut si qua
uitia fuerunt, tua non fuisse satis constet, mi fili uenera-
bilis. neque enim quisquam ferre potuit datas eunuchis 3
suffragantibus militum praeposituras, negatum laboribus
praemium, aut interemptos aut liberatos pro libidine atque
mercede quos non decebat, uacuatum aerarium, per eos
qui cottidie insidiosissime frequentabant initas factiones,
ut tu decipereris, cum inter se de bonis pessimi quique
haberent ante consilia tibimet suggerenda, bonos pelle-
rent, detestandos insinuarent, omnes postremo tuas fabu-
las uenderent. dis igitur gratias, quod uolente te ipso 4
emendata res est. delectat sane boni esse principis soce- 5
rum et eius qui omnia requirat et omnia uelit scire et
qui pepulerit homines per quos antea uelut in auctione
positus nundinatus est."

Item Gordiani ad ipsum: 25

„Imperator Gordianus Augustus Misitheo patri et praefecto.
Nisi di omnipotentes Romanum tuerentur imperium,
etiam nunc per emptos spadones uelut in hasta positi
uenderemur. denique nunc demum intellego, neque Feli- 2
ciones praetorianis cohortibus praeponi debuisse, neque
Serapammoni quartam legionem credendam fuisse, et, ne
omnia dinumerem, multa non esse facienda, quae feci; sed
dis gratias, quod te insinuante qui nihil uendis, didici ea
quae inclusus scire non poteram. quid enim facerem, 3
quod Admau † nos uenderet et consilio cum Gaudiano et
Reuerendo et Montano habito uel laudaret aliquos uel
uituperaret, et illorum consensu quasi testium quod dixe-
rat adprobarem? mi pater, uerum audias uelim: miser 4
est imperator, apud quem uera reticentur, qui cum ipse

1 tibi *om.* *B* 2 uendebatur *BP*[1] 3 et eo *BPM* est eo *scripsi* quod *BPM* 7 libine *B*[1]*P*[1] 13 uolente in te *BP* 14 resp. *M* 21 asta *BP* 22 feliciores *M* 23 cohostibus *P*[1] 24 ut omnia *BPM* 25 dinumerarem *BP* 28 ad mauros *BPM* Admau † nos *scripsi* quoad nos mater uend. *Eyssenh.* 31 *mihi* adprobaret *Gordianus scripsisse uidetur*

publice ambulare non possit, necesse est, ut audiat et uel
5 audita uel a plurimis roborata confirmet.“ His epistolis
intellectum est, adulescentem soceri consiliis emendatum
6 atque correctum. Et Misithei quidem epistolam Graecam
7 quidam fuisse dicunt, sed in hanc sententiam. Tantum
autem ualuit eius grauitas et sanctimonia, ut ex obscurissimo praeter nobilitatem gestis etiam Gordianum clarum principem fecerit.

26 Fuit terrae motus eo usque grauis imperante Gordiano
ut ciuitatis etiam terrae hiatu cum populis deperirent. ob
quae sacrificia per totam urbem totumque orbem terra-
2 rum ingentia celebrata sunt. et Cordus quidem dicit, inspectis libris Sibyllinis celebratisque omnibus quae illic iussa uidebantur mundanum malum esse sedatum.

a. $\frac{994}{242}$ 3 Sedato terrae motu Praetextato et Attico conss. Gordianus aperto Iano gemino, quod signum erat indicti belli, profectus est contra Persas cum exercitu ingenti et tanto auro, ut uel auxiliis uel militibus facile Persas euinceret.
4 fecit iter in Moesiam atque in ipso procinctu quicquid
hostium in Thraciis fuit deleuit fugauit expulit atque sum-
5 mouit. inde per Syriam Antiochiam uenit, quae a Persis
iam tenebatur. illic frequentibus proeliis pugnauit et uicit
6 Sapore Persarum rege summoto. et post Artaxansen et
Antiochiam recepit et Carras et Nisibin, quae omnia sub
27 Persarum imperio erant. rex sane Persarum tantum Gordianum principem timuit ut, cum instructus esset et suis copiis et nostris, tamen ciuitatibus ipse praesidia sponte deduceret easque integras suis ciuitatibus redderet, ita ut
2 nihil, quod ad eorum fortunas pertinet, adtaminaret. sed
haec omnia per Misitheum, socerum Gordiani eundemque
3 praefectum, gesta sunt. effectum denique est, ut Persae,
qui iam in Italia timebantur, in regnum suum pugnante

15 praetex^{t}ato *B* 18 euincere *BP* uincere posset *M* euinceret *scripsi* 19 inter moesiam *BP* 21 anthiociam *BP* in Ant. *M* 23 aesapore *BP*[1] Artaxerxem *M* Artaxata *S* 24 anthiociam *P* nitibi *BP*[1] nitibin *M* 27 copies *BP*[1] cum instructus esset summis copiis, e nostris *Gr.* 29 pertineret *M*

Gordiano redirent, totumque orientem Romana res p. de-
tineret.
Extat oratio Gordiani ad senatum, qua de rebus ge- 4
stis suis scribens Misitheo praefecto suo et socero ingentes
gratias agit. cuius partem indidi, ut ex eo uera cogno-
sceres: „Post haec, p. c., quae, dum iter agimus, gesta 5
sunt quaeque ubique singulis triumphis digna sunt acti-
tata, etiam Persas, ut breui multa conectam, ab Antio-
chensium ceruicibus, quas iam nexas Persico ferro gere-
bant, et reges Persarum et leges amouimus. Carras deinde 6
ceterasque urbes imperio Romano reddidimus. Nisibin
usque peruenimus et, si di fauerint, Ctesifonta usque
ueniemus. ualeat tantum Misitheus praefectus et parens 7
noster, cuius ductu et dispositione et haec transegimus et
reliqua transigemus. uestrum est igitur supplicationes 8
decernere, nos dis commendare, Misitheo gratias agere."
His in senatu lectis quadrigae elefantorum Gordiano de- 9
cretae sunt, utpote qui Persas uicisset, ut triumpho Per-
sico triumpharet, Misitheo autem quadriga sex equorum
et triumphalis currus et titulus huiusmodi: „Misitheo 10
eminenti uiro, parenti principum, *praefecto* praetorii,
† totius urbis, tutori rei p. senatus populusque Romanus
uicem reddidit."
Sed ista felicitas longior esse non potuit. nam Misi- 28
theus, quantum plerique dicunt artibus Philippi, qui post
eum praefectus praetorii est factus, ut alii morbo extin-
ctus est herede Romano re p., ut quicquid eius fuerat
uectigalibus urbis accederet. cuius uiri tanta in re p. dispo- 2
sitio fuit ut nulla esset umquam ciuitas limitanea potior et
quae posset exercitum p. R. ac principem ferre, quae to-
tius anni in aceto frumento et larido atque hordeo et pa-

3 gestis *om. P t. Iord.* suis *om. M* 7 quae *M* 8 Persas *del. Mommsen.* anthiocensium *BP* (*fere semper*) 9 gerebant et regem P. amou. *S* 11 reddimus P^1 nitibin BP^1M 12 tesifonta *BP*(*M*) 16 dies *BP* 19 ex equorum *BPM em. Vrsinus* 21 praetototius urbis BP^1 praetori totius urbis P^3M totius urbis *del. S* 22 tutoris BP^1 rep. BP^1 29 uitas BP^1 militanea *BPM* 31 e hordeo B^1

leis condita non haberet, minores uero urbes aliae tri-
ginta dierum, aliae quadraginta, nonnullae duum men-
3 sium, quae minimum, quindecim dierum. idem cum esset
praefectus, arma militum semper inspexit. nullum senem
militare passus est, nullum puerum annonas accipere.
castra omnia et fossata eorum circumibat, noctibus etiam
4 plerumque uigilias frequentabat. amabaturque ab omni-
bus, quod sic et rem p. amaret et principem. tribuni eum
et duces usque adeo timuerunt et amarunt ut neque uel-
5 lent peccare neque ulla ex parte peccarent. Philippus
eum propter pleraque uehementer timuisse fertur atque
ob hoc per medicos insidias eius uitae parasse, et quidem
6 hoc genere: cum effusione alui Misitheus laboraret atque
a medicis sistendi uentris gratia poculum iuberetur acci-
pere, mutatis quae fuerant parata id fertur datum quo
magis solueretur. atque ita exanimatus est.
a. 995/243 29 Quo mortuo Arriano et Papo conss. in eius locum
praefectus praetorii factus est Philippus Arabs, humili
genere natus *sed* superbus, qui se in nouitate atque inor-
mitate fortunae non tenuit, ita ut statim Gordiano, qui
eum in locum parentis adsciuerat, insidias per milites fa-
2 ceret, quae tales fuerunt: Misitheus tantum ubique, quan-
tum diximus, habuerat conditorum ut uacillare dispositio
Romana non posset; uerum artibus Philippi primum na-
ues frumentariae sunt auersae, deinde in ea loca deducti
3 sunt milites in quibus annonari non posset. hinc Gordiano
infestos milites statim reddidit, non intellegentes, artibus
4 Philippi iuuenem esse deceptum. sed Philippus etiam hoc
addidit ut rumorem per milites spargeret, adulescentem
esse Gordianum, imperium non posse regere, melius esse,
illum imperare qui militem gubernare, qui rem publicam

2 duorum *M* mensuum *BP* 4 armae *B* semen P^1 (*ut uid.*) 6 et fossatorum *BP* fossato *M em. S* 9 atque B^1 usque B^2 13 generam *B* generem P^1 14 gatia B^1P^1 poculorum *BP* 17 apriano *BPM em. S* pappo *BPM* 19 sed *om. BP* 22 ubique *om. M* 23 ut] et B^1P (*t. Iord.*) 26 annona haberi *M* 28 hoc *om. M* 31 gubernare *BPM em. C*

sciret. corrupit praeterea etiam principes, effectumque, 5
ut palam Philippus ad imperium posceretur. amici Gor- 6
diani primum uehementissime resistebant, sed cum mi-
lites fame uincerentur, imperium Philippo mandatum est,
iussumque a militibus, ut quasi tutor eius Philippus cum
eodem Gordiano pariter imperaret.
Suscepto igitur imperio, cum et Philippus se contra 30
Gordianum superbissime ageret, et ille se imperatorem
atque imperatorum prolem et uirum nobilissimae familiae
recognosceret nec ferre posset inprobitatem hominis igno-
bilis, apud duces et milites adstante praefecto Maecio Gor-
diano, adfini suo, in tribunali conquestus est, sperans,
posse imperium Philippo abrogari. sed hac conquestione 2
nihil egit, cum illum incusasset, quod immemor bene-
ficiorum eius sibi minus gratus exsisteret. et cum milites 3
rogasset, cum aperte duces ambisset, factione Philippi
minor apud omnes fuit. denique cum se uideret minorem 4
haberi, petit, ut aequale saltem inter eos esset imperium,
nec impetrauit. dehinc petit, ut loco Caesaris haberetur, 5
neque id optinuit. petit etiam, ut praefecti loco esset Phi- 6
lippo, quod et ipsum negatum est. ultimae preces fue- 7
runt, ut eum Philippus pro duce haberet et pateretur ui-
uere. ad quod quidem paene consenserat Philippus, ipse
tacitus sed omnia per amicos agens nutibus atque con-
siliis. uerum cum secum ipse cogitaret amorem populi R. 8
et senatus circa Gordianum et totius Africae ac Syriae
totiusque orbis Romani, cum et nobilis esset et nepos ac
filius imperatorum et bellis grauibus totam rem p. libe-
rasset, posse fieri, ut flexa quandocumque militum uo-
luntate Gordiano redderetur imperium repetenti, cum in
Gordianum irae militum famis causa uehementes essent,

6 pater *BP*¹ 10 recognesceret *B* 12 coces ut esset *BP*¹ concessit ut esset *M corr.* *P*³ 13 hanc *B*¹*P*¹ 18 aequales alter *BP*¹ 22 pro duce phil. *B* 23 conserat *B*¹ 27 romane *P*¹ 28 rem *BP* liberasse *B*¹*P* 29 ficta *BP* factione quandoque m. G. *M* flexa *scripsi* 30 rerecenti *B*¹ recenti *B*² ////recenti *P* recens *M* repetenti *scripsi*

clamantem e conspectu duci iussit ac dispoliari et occidi.
9 quod cum primo dilatum esset, post ut iussit impletum
est. ita Philippus impie non iure optinuit imperium.
31 Imperauit Gordianus annis sex. Atque dum haec age-
rentur, Argunt Scytharum rex finitimorum regna uasta-
bat, maxime quod conpererat, Misitheum perisse, cuius
2 consilio res p. fuerat gubernata. Philippus autem, ne a
crudelitate nancisci uideretur imperium, Romam litteras
misit, quibus scripsit, Gordianum morbo perisse, seque a
cunctis militibus electum. nec defuit, ut senatus de his
3 rebus, quas non nouerat, falleretur. appellato igitur prin-
cipe Philippo et Augusto nuncupato Gordianum adule-
scentem inter deos rettulit.
4 Fuit iuuenis laetus pulcher amabilis gratus omnibus,
in uita iocundus, in litteris nobilis, prorsus ut nihil prae-
5 ter aetatem deesset imperio. amatus est a populo et se-
natu et militibus ante Philippi factionem ita ut nemo prin-
6 cipum. Cordus dicit, omnes milites eum filium appellasse,
ab omni senatu filium dictum, omnem populum delicias
7 suas Gordianum dixisse. denique Philippus, cum eum in-
terfecisset, neque imagines eius tollere neque statuas
deponere neque nomen abradere, sed diuum semper ap-
pellans etiam apud ipsos milites, cum quibus factionem
fecerat, serio animo et peregrina calliditate ueneratus est.
32 Domus Gordianorum etiam nunc extat, quam iste Gor-
2 dianus pulcherrime exornauit. est uilla eorum uia Prae-
nestina ducentas columnas in tetrastylo habens, quarum
quinquaginta Carysteae, *quinquaginta* Claudianae, quin-
quaginta Synnades, quinquaginta Numidicae, pari men-
3 sura sunt. in qua basilicae centenariae tres, cetera huic
operi conuenientia et thermae quales praeter urbem, ut

1 //////clamantem *P* ante conspectum d. i. ac spol. *M* 4 imperauit G. annis sex *fort. eicienda* asne B^1P ne B^2 et *M* atque *scripsi* hac *B* 5 Arginthis *M* scythrarum BP^2 scyram P^1 12 aduliscentem *BP* 13 eos *B* 26 et uilla *M* 27 intrastylo *BP* uno stilo *M em. S* quartum *B* 28 christeae *BPM em. S* quinquaginta *om. BP* 30 bisscilicae *BP*

tunc, nusquam in orbe terrarum. Familiae Gordiani hoc 4
senatus decreuit ut a tutelis atque a legationibus et a
publicis necessitatibus, nisi si uellent, posteri eius semper
uacarent. Opera Gordiani Romae nulla extant, praeter 5
quaedam nymfia et balneas. sed balneae priuatis homini-
bus fuerunt et ab eo in usum priuatum exornatae sunt.
instituerat porticum in campo Martio sub colle pedum 6
mille, ita ut ab altera parte aequa mille pedum porticus
fieret, atque inter eas pariter *pater*et spatium pedum
quingentorum; cuius spatii hinc atque inde uirdiaria es-
sent, lauro myrto et buxo frequentata, medium uero litho-
strotum breuibus columnis altrinsecus positis et sigillis
per pedes mille, quod esset deambulatorium, ita ut in
capite basilica esset pedum quingentorum. cogitauerat 7
praeterea cum Misitheo, ut post basilicam thermas aesti-
uas sui nominis faceret, ita ut hiemales in principio por-
ticuum poneret, *ne* sine usu essent uel uirdiaria uel por-
ticus. sed haec omnia nunc priuatorum et possessionibus 8
et hortis et aedificiis occupata sunt.

Fuerunt sub Gordiano Romae elefanti triginta et duo, 33
quorum ipse duodecim miserat, Alexander decem, alces
decem, tigres decem, leones mansueti sexaginta, leopardi
mansueti triginta, belbi, id est yaenae, decem, gladiato-
rum fiscalium paria mille, hippopotami sex, rinoceros
unus, arcoleontes decem, camelopardali decem, onagri
uiginti, equi feri quadraginta et cetera huius modi anima-
lia innumera et diuersa. [quae omnia Philippus ludis saecu-
laribus uel dedit uel occidit.] has autem omnes feras man- 2
suetas et praeterea efferatas parabat ad triumphum Per-
sicum. quod uotum publicum nihil ualuit. nam omnia haec

2 attutelis *B* e leg. *B* a *om. M* 5 quadam *BP* 7 marcio *BP* 8 qua *BPM* aequa *em. S* 9 pariter et *BPM* pariter pateret *scripsi* spacium *BP* (*bis*) 10 uirdiarii *BP*(*M*) 11 lithostratum *BP*(*M*) 16 porticum *BP*²*M* cum *P*¹ *em. S* 17 ne *add. S* suo usui *M* 19 hostis *BP* 21 duodecim] XXII *C* 24 hippopotamis exrenocere *BPM* (et r. *M*) hippopotami sex rin. *scripsi* 25 agrioleontes *Scaliger* argoleontes *S* camilopardali *BPM* 27 quae — occidit *uncis inclusi* 30 sed uotum *M*

Philippus exhibuit saecularibus ludis et muneribus atque
circensibus, cum millesimum annum in consulatu suo et
filii sui celebrauit.
4 Quod de C. Caesare memoriae traditum est, hoc etiam
5 de Gordiano Cordus euenisse perscribit. nam omnes, qui-
cumque illum gladio adpetiuerunt (qui nouem fuisse di-
cuntur), postea interemptis Philippis, sua manu suisque
gladiis et isdem quibus illum percusserant interemisse *se*
dicuntur.
34 Trium igitur Gordianorum haec fuit uita, qui omnes
Augusti appellati sunt [duobus in Africa interemptis,
2 Persidis finibus.] Gordiano sepulchrum milites apud Cir-
ceium castrum fecerunt in finibus Persidis, titulum huius
modi addentes et Graecis et Latinis et Persicis et Iudaicis
3 et Aegyptiacis litteris, ut ab omnibus legeretur: „Diuo
Gordiano uictori Persarum, uictori Gothorum, uictori
Sarmatarum, depulsori Romanarum seditionum, uictori
4 Germanorum, sed non uictori Philipporum.“ quod ideo
uidebatur additum, quia in campis Philippis ab Alanis tu-
multuario proelio uictus abscesserat, simul etiam quod
5 a Philippis uidebatur occisus. quem titulum euertisse Lici-
nius dicitur eo tempore quo est nanctus imperium, cum
6 se uellet uideri a Philippis originem trahere. Quae omnia,
Constantine maxime, idcirco sum persecutus, ne quid tuae
cognitioni deesset, quod dignum scientia uideretur.

2 consulato *BP* 4 C. *del.* *B*^{2}*M* 7 a philippis *BPM* 8 hisdem *BP* se *addidi* 11 duobus — finibus *uncis inclusi.* tertio in Persidis finibus. Tertio Gordiano „*uetus codex*“ *Vrsini* 12 gorgiano *BP* Circessum *uel* Circesium *S* 15 legetur *BP* 16 gordiani *BP* 17 romanorum *B* 18 adeo *BP* 21 lucinius *BP*^{1} 24 secutus *BP* 25 gordianus tertius expl. *BP*

MAXIMVS ET BALBINVS

IVLI CAPITOLINI

Interemptis in Africa Gordiano seniore cum filio, cum 1
Maximinus ad urbem furens ueniret, ut quod Gordiani
Augusti appellati fuerant uindicaret, senatus praetrepidus
in aedem Concordiae VII idus Iulias concurrit, ludis Apol-
linaribus, remedium contra furorem hominis inprobissimi
requirens. cum igitur duo consulares, et eminentes qui- 2
dem uiri, Maximus et Balbinus (quorum Maximus a ple-
risque in historia reticetur et loco eius Puppieni nomen
infertur, cum et Dexippus et Arrianus Maximum et Balbi-
num dicant electos contra Maximinum post Gordianos),
quorum alter bonitate, uirtute alter ac seueritate clari
habebantur, ingressi essent curiam ac praecipue timorem
Maximini aduentu fronte ostenderent, referente consule
de aliis rebus, qui primam sententiam erat dicturus sic
exorsus est: „Minora uos sollicitant, et prope aniles res 3
feruentissimo tempore tractamus in curia. quid enim opus 4

1 incipit maximus *BP* Maximus eiusdem Iulii Capitolini *M* 5 pertrepidus *M* 6 eadem BP^1 Kalendas Iunias *M* iunias *BP* Iulias *scripsi* (*cf. Max. 16*) apollonaribus B^1P^1 8 consulare sed B^1 consulares sed B^2 *in P* s et *in ras.* 11 arpianus *BPM em. S* 13 bonitate] *mihi aut* nobilitate *aut* bonitate et nobilitate *Capitolinus scripsisse uidetur* 14 praecepue B^1 15 ostenderet *BPM* 17 orsus *M* sollicitante pr. *B in P* et *in ras.* 18 feruentissime B^1 sunt *BPM* opus est *M*

de restitutione templorum, de basilicae ornatu, de thermis Titianis, de exaedificatione amphitheatri agere, cum inmineat Maximinus, quem hostem mecum ante dixistis, Gordiani duo, in quibus praesidium fuerat, interempti sint, neque in praesenti ullum sit auxilium, quo respirare
5 possimus? agite igitur, p. c., principes dicite. quid moramini? ne, dum singulatim pertimescitis, in timore potius
2 quam in uirtute opprimamini." Post haec tacentibus cunctis, cum Maximus, qui et natu grandior erat et meritis et uirtute ac seueritate clarior, dicere sententiam coepisset, quae ostenderet, duos principes esse faciendos, Vectius Sabinus ex familia Vlpiorum rogato consule, ut sibi
2 dicere atque interfari liceret, sic exorsus est: „Scio, p. c., hanc rebus nouis inesse oportere constantiam, ut rapienda sint consilia, non quaerenda, uerbis quin etiam plurimis abstinendum sit atque sententiis, ubi res perurguent.
3 ceruices suas quisque respiciat, uxorem ac liberos cogitet, auitas patriasque fortunas: quibus omnibus inminet Maximinus, natura furiosus truculentus inmanis, causa
4 uero, ut sibi uidetur, satis iusta truculentior. ille quadrato agmine castris ubique positis ad urbem tendit, uos
5 sedendo et consultando diem teritis. longa oratione opus non est: faciendus est imperator, immo faciendi sunt principes, unus qui res domesticas, alter qui bellicas curet, unus qui in urbe resideat, alter qui obuiam cum exer-
6 citu latronibus pergat. ego principes dico, uos firmate, si
7 placet, sin minus, meliores ostendite: Maximum igitur atque Balbinum, quorum unus in re militari tantus est ut nobilitatem generis splendore uirtutis † ei lexerit, alter ita clarus nobilitate est, ut et morum lenitate rei p. est necessarius et uitae sanctimonia, quam a prima aetate in
8 studiis semper ac litteris tenuit. habetis sententiam, p. c.,

5 illum *B* 6 princ*i*pes BP^1 (*corr.* P^3) 7 singulati BP^1 permescitis BP^1 *corr.* P^3 *fort.* singuli pertimescitis 11 qua *M* 13 orsus *M* 22 consultado B^1 25 quin ob. BP^1 (*ut uid.*) 25 exercito B^1P^1 (*t. Iord.*) 29 generi *C* splendore] *magis placeret* splendor allexerit *M fort.* adiunxerit 30 repi sit *BP* reip. sit *M* rei p. est *scripsi*

mihi fortasse periculosiorem quam uobis, sed nec uobis
satis tutam, si non aut alios aut hos principes feceritis."
Post haec adclamatum est uno consensu: „Aequum est, 9
iustum est. sententiae Sabini omnes consentimus. Maxime 10
et Balbine Augusti, di uos seruent. di uos principes fecerunt, di uos conseruent. uos senatum a latronibus uindicate, uobis bellum contra latrones mandamus. hostis 11
publicus Maximinus cum filio pereat, hostem publicum
uos persequimini. felices uos iudicio senatus. felicem
rem p. uestro imperio. quod uobis senatus detulit fortiter 12
agite, quod uobis senatus detulit libenter accipite." His 3
atque aliis adclamationibus imperatores facti sunt Maximus atque Balbinus.

Egressi igitur a senatu primum Capitolium escende- 2
runt ac rem diuinam fecerunt. deinde ad rostra populum 3
conuocarunt. ubi cum orationem de senatus sententia et
de sua electione habuissent, p. R. cum militibus, qui forte
conuenerant, adclamauit: „Gordianum Caesarem omnes
rogamus." hic nepos erat Gordiani ex filia, [qui est in 4
Africa occisus] annum agens quartum decimum, ut plerique dicunt. qui statim raptus est et nouo genere sena- 5
tus consulti, cum eadem die senatus consultum factum
esset, inductus in curiam Caesar est appellatus.

Prima igitur relatio principum fuit, ut duo Gordiani 4
diui appellarentur. aliqui autem unum putant appellatum, 2
seniorem uidelicet, sed ego libris, quos Iunius Cordus
affatim scripsit, legisse memini, ambos in deos relatos.
si quidem senior laqueo uitam finiuit, iunior autem in bello 3
consumptus est, qui utique maiorem meretur reuerentiam, quod eum bellum rapuit. post has igitur relationes 4
praefectura urbi in Sabinum conlata est, uirum grauem
et Maximi moribus congruentem, praetoriana in Pinarium
Valentem.

5 dii B^{2} (*bis*) 14 ascenderunt $P^{3}M$ 19 qui est in Africa occisus *uncis inclusi cf. Gord. 22, 4* ut quidam uel ut alii ex filio *add. Egnatius post* filia. filio qui est P^{3} 24 primum *BP* 29 ueretur *BP* 30 bella *BPM* bellum *scripsi* rapuere $P^{3}M$ 31 conlocata *BP* 32 maximum BP^{1} (*ut uid.*)

5 Sed priusquam de actibus eorum loquar, placet aliqua
dici de moribus atque genere, non eo modo quo Iunius
Cordus est persecutus omnia, sed illo quo Suetonius
Tranquillus et Valerius Marcellinus, quamuis Curius For-
tunatianus, qui omnem hanc historiam perscripsit, pauca
contigerit, Cordus uero tam multa ut etiam pleraque et
minus honesta perscripserit.

5 Maximo pater fuit Maximus, unus e plebe, ut nonnulli
dicunt faber ferrarius, ut alii raedarius uehicularius fabri-
2 cator. hunc suscepit ex uxore Prima nomine. cui fratres
quattuor pueri fuerunt, quattuor puellae, qui omnes intra
3 pubertatem interierunt. Nato Maximo carnem bubulam,
et quidem multam, aquila in cella eorum proiecisse fer-
tur, quae angusto patebat inpluuio, eandemque, cum iace-
ret neque quisquam adtingere auderet religionis timore,
iterum sustulisse et in proximum sacellum, quod erat
4 Iouis Praestitis, detulisse. id eo tempore nihil uisum est
ominis habere, sed non sine causa factum probauit impe-
5 rium. Pueritiam omnem in domo parentis Pinarii fecit,
quem statim ad praefecturam praetorii subuexit, ubi factus
6 est imperator. operam grammatico *ac* rhetori non mul-
tam dedit, si quidem semper uirtuti militari et seueritati
7 studuit. ac tamen militaris tribunus fuit et multos egit
numeros et postea praeturam, sumptu Pescenniae Mar-
8 cellinae, *quae* illum loco filii suscepit et aluit. inde procon-
sulatum Bithyniae egit et deinceps Graeciae ac tertio
9 Narbonae. missus praeterea legatus Sarmatas in Illyrico
contudit atque inde translatus ad Rhenum rem contra
10 Germanos satis feliciter gessit. post haec praefectus urbi

1 seu *BP*[1] 3 prosecutus *BPM* persecutus *scripsi* 4 Marcellus *M*. 9 raeclarius *B*[1] 11 uiri *BPM* pueri *em. S* in pubertatem *M* 13 cellam *M* 14 eandenque *P* eam denique *M* 16 sustulisset in *BP* 17 praestiti *BPM* uisus *P*[1] 18 omnis *BP*[1] probabit *BP* 19 patris *BPM* parentis *scripsi* pr//narii *P t. Iord.* 21 ac *addidi* rethori *BP* multum *P*[1] 22 mitari *B*[1]*P*[1] mitari *B*[2] et militari seu. *M* 23 adtaen *B* acta *P*[1] ac tamen *P*[2]*M* 24 Pescenninae *M* 25 quae *om. BPM* 26 bythiniae *B* grecae *BP* 27 missis *B* 28 renum *B* 29 gessit *om. B*[1]

prudentissimus ingeniosissimus et seuerissimus adproba-
tus est. quare † ueluti senatus ei homini, quod non lice- 11
bat, nouae familiae imperium tamen detulit, confessis
omnibus, eo tempore in senatu aptiorem non esse, qui
deberet principis nomen accipere.

Et quoniam etiam minora plerique desiderant, fuit 6
cibi auidus, uini parcissimus, ad rem Veneriam nimis ra-
rus, domi forisque semper seuerus, ita ut et tristis cogno-
men acciperet. uultu grauissimus et retorridus, statura 2
procerus, corporis qualitate sanissimus, moribus asperna-
bilis ac tamen iustus neque umquam usque ad exitum ne-
gotiorum uel inhumanus uel inclemens. rogatus semper 3
ignouit nec iratus est, nisi ubi eum irasci decuit. factioni- 4
bus se numquam praebuit, iudicii tenax fuit neque aliis
potius quam sibi credidit. quare et a senatu multum di- 5
lectus est et a populo timori habitus, si quidem sciebat
populus eius censoriam praefecturam, quam uidebat posse
in imperio uehementius conualescere.

Balbinus nobilissimus et iterum consul, rector pro- 7
uinciarum infinitarum. nam et Asiam et Africam et Bi- 2
thyniam et Galatiam et Pontum et Thracias et Gallias
ciuilibus administrationibus rexerat, ducto nonnumquam
exercitu, sed rebus bellicis minor fuerat quam in ciuili-
bus; attamen bonitate; nimia sanctitate ac uerecundia
ingentem sibi amorem conciliauerat. familiae uetustis- 3
simae, ut ipse dicebat, a Balbo Cornelio Theofane origi-
nem ducens, qui per Gneum Pompeium ciuitatem me-
ruerat, cum esset suae patriae nobilissimus idemque
historiae scriptor. Statura aeque procerus, corporis qua- 4
litate conspicuus, in uoluptatibus nimius. quem quidem
adiuuabat diuitiarum habundantia, nam erat et a maiori-

1 in ingenios. *BP* ingeniosissimus *scripsi* (*Eyssenh.*) *om. M* 2 *fort.* uel cunctus senatus (rei p. saluti senatus *Eyssenh.*) 11 exitus *B* 14 iudii B^1 *in P* iuditii, *sed* tii *a* P^3 *in ras.* 15 dilectum B^1 20 bithiniam *BPM* 21 trachias *BP* 23 in *om. M* 24 tamen *B* adtamen B^2P ad uer. *B* 25 conlocauerat *BP*(*M*) 26 cornilio *BP* 27 igneum BP^1 (i *eras.*) ciuitatum er. B^1 30 quaem *B* quam *P* 31 et *om. PM*

bus diues et multa hereditatibus per se ipse collegerat.
5 Eloquentia clarus, poeta inter sui temporis poetas prae-
6 cipuus. uini cibi Veneriae auidus, uestitu cultus, nec
quicquam defuit quod illum populo non commendabilem
redderet. amabilis etiam senatui fuit. Haec de utriusque
7 uita conperimus. Denique nonnulli, quemadmodum Ca-
tonem et Caesarem Sallustius conparat, ita hos quoque
conparandos putarunt, ut alterum seuerum, clementem
alterum, bonum illum, istum constantem, illum nihil lar-
8 gientem, hunc affluentem copiis omnibus dicerent. Haec
de moribus atque genere.

Decretis ergo omnibus imperatoriis honoribus atque
insignibus, percepta tribunicia potestate, iure proconsu-
lari, pontificatu maximo, patris etiam patriae nomine
2 inierunt imperium. sed dum in Capitolio rem diuinam
faciunt, populus R. imperio Maximi contradixit. time-
bant enim seueritatem eius homines uulgares, quam et
senatui acceptissimam et sibi aduersissimam esse crede-
3 bant. quare factum est; ut diximus, ut Gordianum adu-
lescentulum principem peterent, qui statim factus est.
nec prius permissi sunt ad Palatium stipatis armatis ire
quam nepotem Gordiani Caesaris nomine nuncuparunt.
4 his gestis celebratisque sacris, datis ludis scaenicis ludis-
que circensibus, gladiatorio etiam munere Maximus sus-
ceptis uotis in Capitolio ad bellum contra Maximinum
missus est cum exercitu ingenti, praetorianis Romae ma-
5 nentibus. Vnde autem mos tractus sit, ut proficiscentes
ad bellum imperatores munus gladiatorium et uenatus
6 darent, breuiter dicendum est. multi dicunt, apud ueteres

2 poęmata B^1 (poetenata *Vat.*) poemata B^2PM poeta *scripsi* praecipi usu BP^1 praecipiti usu P^3M praecipuus *em. S post* poetas P^3M *add.* plurima fecit 3 rei ueneriae *M* 4 defuit *om.* B^1P *t. Iord.* 7 hunc q. conparandum *BPM em. C* 9 adterum P^1 10 hanc B^1 afluentem *B* 14 pontificatum *BP* 15 meruerunt *M* 16 condixit BP^1 *corr.* P^3M 17 *post* uulgares *in BP seq.* comperit alexandrum (*Max. 5*) — (*c. 18*) et omnes qui mecum. *in M* quam et senatui — nuncuparunt *desunt* 20 tenerent B^1 24 maximinus BP^1 (*ut uid.*) 26 exercitui B^1

hanc deuotionem contra hostes factam, ut ciuium sanguine litato specie pugnarum se Nemesis [id est uis quaedam Fortunae] satiaret. alii hoc litteris tradunt, quod 7
ueri similius credo, ituros ad bellum Romanos debuisse pugnas uidere et uulnera et ferrum et nudos inter se coeuntes, ne in bello armatos hostes timerent aut uulnera et sanguinem perhorrescerent.

Et Maximo quidem ad bellum profecto Romae prae- 9
toriani remanserunt. inter quos et populum tanta seditio 2
fuit ut ad bellum intestinum ueniretur, urbis Romae pars maxima incenderetur, templa foedarentur, omnes plateae cruore polluerentur, cum Balbinus, homo lenior, seditio-
nem sedare non posset. nam et in publicum processit, 3
manus singulis quibusque tenuit et paene ictum lapidis
passus est, *ut* alii dicunt, etiam fuste percussus est. ne- 4
que sedasset tumultum, nisi infantem Gordianum purpuratum ad populum longissimi hominis collo superpositum produxisset. quo uiso populus et milites usque adeo placati sunt ut amore illius in concordiam redirent.
neque umquam quisquam in illa aetate sic amatus est 5
merito aui et auunculi, qui pro p. R. contra Maximinum in Africa uitam finiuerant. tantum apud Romanos memoria bonarum rerum ualet.

Maximo igitur ad bellum profecto senatus per omnes 10
regiones consulares praetorios quaestorios aedilicios tribunicios etiam uiros misit, ita ut unaquaeque ciuitas frumentum arma et propugnacula et muros pararet, ut
per singulas urbes Maximinus fatigaretur. iussum tunc 2
tamen, ut omnia ex agris in ciuitates colligerentur, ne
quid hostis publicus inueniret. scriptum est praeterea 3
ad omnes prouincias missis frumentariis iussumque, ut quicumque Maximinum iuuisset in hostium numero duce-

2 litate B^1 nemescis B^1P *t. Iord.* id est uis q. Fortunae *eiecit C* quidam *BPM* 6 coeciuntes B^1P nec in *BPM em. S* 8 praetoriam *B* 9 eo populi *BP* 11 platteae *B* 12 albinus *BPM* senior *M* 15 ut *add. S* percussum esse *M* 19 conconcordiam B^1 25 quaetorios B^1P^1 *corr.* P^3 31 missi B^1 32 ducetur *B*

4 retur. Inter haec Romae iterum seditiones inter populum
5 et milites ortae sunt. et cum mille edicta Balbinus pro-
poneret nec audiretur, ueterani se in castra praetoria
contulerunt cum ipsis praetorianis, quos coepit populus
6 obsidere. nec umquam ad amicitiam essent redacti, nisi
7 fistulas aquarias populus incidisset. in urbe autem, prius-
quam dictum esset, milites pacatos uenire, et tegulae de
tectis iactae sunt et omnia *quae* in domibus erant uasa
8 proiecta. atque ideo maior pars ciuitatis perit et multo-
rum diuitiae. nam latrones se militibus miscuerunt ad
uastanda ea quae norant ubi repperirent.
11 Cum haec Romae geruntur, Maximus siue Puppienus
apud Rauennam bellum parabat ingenti adparatu, timens
uehementissime Maximinum, de quo saepissime dicebat,
se non contra hominem sed contra Cyclopem bellum ge-
2 rere. et Maximinus quidem apud Aquileiam ita uictus
est ut a suis occideretur, caputque eius et filii perlatum
est Rauennam, quod a Maximo Romam transmissum est.
3 non tacenda hoc loco deuotio est Aquileiensium pro Ro-
manis, qui etiam crinibus mulierum pro neruis ad sagittas
4 emittendas *usi es*se dicuntur. Tantum sane laetitiae fuit in
Balbino, qui plus timebat, ut hecatomben faceret, statim
5 *ut* Maximini caput adlatum est. hecatombe autem tale
sacrificium est: centum arae uno in loco cespiticiae ex-
truuntur, et ad eas centum sues centum oues mactantur.
6 iam, si imperatorium sacrificium sit, centum leones cen-
tum aquilae et cetera huius modi animalia centena feriun-
7 tur. quod quidem etiam Graeci quondam fecisse dicuntur,
cum pestilentia laborarent, et a multis imperatoribus id
celebratum constat.

2 cum *om.* P^1 albinus *BPM* 3 ueteranis in BP^1 (*corr.* P^3) 5 fistulis *BP* 8 iectis *B* quae *om. BPM* 9 ciuitates B^1 13 rabennam *BP* (*bis*) parabant BP^1 20 crines *BPM* crinibus *scripsi* 21 emitendas *BM* se BP^1 totondisse P^3M usi esse *scripsi* 22 ecatonben *B* ecatomben *P* 23 ut *om. BPM* est] et *BP om. M* ecatonbe *BP* tales *B* 24 cespicitiae *B* 25 mantantur B^1 mattantur P^1 26 nam *M* 27 feriunt *BPM* 28 quidem quidem P^1

His igitur peractis, Balbinus cum summa gratulatione 12 Maximum redeuntem e Rauennati cum exercitu integro et copiis exspectabat. si quidem Maximinus ab oppidanis 2 Aquileiensibus et paucis qui illic erant militibus ac Crispino ac Menofilio consularibus, qui a senatu missi fuerant, uictus est. ipse autem Maximus Aquileiam id- 3 circo accesserat ut omnia tuta et integra usque ad Alpes relinqueret ac, si quae essent barbarorum, qui Maximino fauerant, reliquiae, compesceret. missi sunt denique ad 4 eum legati senatores uiginti, quorum nomina sunt apud Cordum, (in his consulares quattuor, praetorii octo, *octo* quaestorii) cum coronis et senatus consulto, in quo ei statuae auratae equestres decernebantur. ex quo quidem 5 Balbinus subiratus est, dicens, Maximum minus quam se laborasse, cum ipse domi tanta bella compressisset, ille autem otiosus apud Rauennam sedisset. sed tantum 6 ualuit uelle, ut Maximo, quia profectus est contra Maximinum, etiam uictoria decerneretur, quam impletam ille nesciuit. exercitu igitur suscepto Maximini ad urbem 7 cum ingenti pompa et multitudine Maximus uenit, maerentibus militibus, quod eum imperatorem quem ipsi delegerant perdiderant et eos habebant, quos senatus legerat. nec dissimulari poterat maeror, qui apparebat in fronti- 8 bus singulorum; et iam quidem nec uerbis abstinebatur, quamuis Maximus et apud milites saepe dixisset, obliuionem praeteritorum esse debere, et stipendia magna donasset et auxilia in ea loca quae delegerant dimisisset. sed animi militum semel inbuti odio refrenari nequeunt. 9 denique cum audissent senatus adclamationes, quae milites tangerent, acriores contra Maximum et Balbinum

1 gratulatio P^1 2 rabennati BP^1 rabenna P^2 ingro P^1 3 expectabat P 4 a crisp. *BPM* 5 melofilio *BPM* 6 maximinus *BP* 8 relinquerent B^1 9 fauerent *Eyssenh.* 11 octoso *B* octo// *P* octo *M* octo, octo *scripsi* senatusconsultum *BP* 14 minus] quidem *B* 15 elaborasse *BP* eum lab. P^3M *em. Gr.* 16 rabennam *BP* resedisset *M* 17 ualet belle *BP* 18 crederetur *C* 19 exercitui *BP* 20 maximinus BP^1 26 deberet BP^1 (*ut uid.*) 29 audisset *BPM*

extiterunt, secum cotidie cogitantes, quos imperatores
facere deberent.
13 Senatus consulti autem, quo moti sunt, haec forma
est: Cum ingredienti urbem Maximo Balbinus et Gordia-
nus et senatus et populus Romanus obuiam processis-
sent, adclamationes primum publicae fuerunt, quae mili-
2 tes contingerent. inde in senatum itum est, ubi post illa
quae communia solent esse festa dictum est: „Sapienter
electi principes sic agunt, per inperitos electi principes
sic pereunt;" cum constaret, a militibus factum Maximinum,
3 Balbinum autem et Maximum a senatoribus. his auditis
milites grauius saeuire coeperunt, in senatum praecipue,
qui sibi triumphare de militibus uidebatur.
4 Et Balbinus quidem cum Maximo urbem cum magna
moderatione gaudente senatu et p. R. regebant; senatui
plurimum deferebatur; leges optimas condebant, mode-
rate causas audiebant, res bellicas pulcherrime dispone-
5 bant. et cum iam paratum esset, ut contra Parthos Maxi-
mus proficisceretur, Balbinus contra Germanos, puer
autem Gordianus Romae remaneret, milites occasionem
quaerentes occidendorum principum, cum primo uix in-
uenire possent, quia Germani stipabant Maximum atque
14 Balbinum, cotidie ingrauescebant. et erant quidem dis-
cordiae inter Balbinum et Maximum, sed tacitae et quae
intellegerentur potius quam uiderentur, cum Balbinus
Maximum quasi ignobilem contemneret, Maximus Balbi-
2 num quasi debilem calcaret. qua re occasio militibus
data est intellegentibus, facile discordes imperatores
posse interfici. ludis denique scaenicis, cum multi et
milites et aulici occupati essent, et in Palatio soli cum
Germanis principes remansissent, inpetum in eos fece-
3 runt. turbantibus igitur militibus, cum primum nuntia-
tum esset Maximo, turbam illam tempestatemque uix
euadi posse, nisi ad Germanos mitteretur, et forte in alia

3 firma BP^1 5 iam *B* obuiam P^3 *in ras.* *M* 6 publice *BP* 10 factum esse *M* 12 seueri *BP* 15 moderationes BP^1 (*ut uid.*) senatu B^1 18 maximinus B^1 22 autque B^1 31 inpetu *BP* facerent *BPM*

parte Palati Germani cum Balbino essent, mittit ad Bal-
binum Maximus petens, ut ei praesidium mitteret. sed 4
ille suspicatus, quod contra se eos peteret, quem postula-
*re puta*bat monarchiam, primum frustratus est, deinde
usque ad litem peruentum est. in hac tamen seditione 5
illis contendentibus milites superuenerunt atque ambos
eos nudatos uestibus regalibus de Palatio cum iniuriis
produxerunt et per mediam ciuitatem ad castra raptare
uoluerunt magna ex parte laniatos. sed ubi conpere- 6
runt, Germanos ad defensionem illorum superuenire, am-
bos occiderunt et in itinere medio reliquerunt. inter 7
haec Gordianus Caesar sublatus a militibus imperator est
appellatus [id est Augustus], quia non erat alius in prae-
senti, insultantibus militibus senatui et populo, qui se
statim in castra receperunt. Germani sane, ne sine 8
causa pugnarent occisis iam imperatoribus suis, extra
urbem, ubi suos habebant, se contulerunt.

Hunc finem habuerunt boni imperatores, indignum 15
uitae et moribus suis: nam neque Maximo siue Puppieno
fortius neque Balbino benignius fuit quicquam, quod in re
ipsa intellegi potest. neque enim, cum esset potestas, ma-
los senatus eligeret. huc accedit quod multis honoribus ac 2
potestatibus explorati sunt, cum alter bis consul et praefec-
tus, alter consul et praefectus ad imperium longaeui perue-
nissent, amabiles senatui et populo etiam, qui Maximum
iam leuiter pertimescebant. Haec sunt quae de Maximo ex 3
Herodiano, Graeco scriptore, magna ex parte collegimus.

Sed multi non a Maximo, uerum a Puppieno impera- 4
tore uictum apud Aquileiam Maximinum esse dixerunt,
et ipsum cum Balbino esse occisum, ita ut Maximi nomen

1 palatii B^2 *om. M* 3 se *om.* P^1 quem postulabat monarchiam *BPM* q. putabat m. uelle *uolg.* quem postulare putabat *scripsi* 6 contradentibus B^1 7 iniuris BP^1 9 conperierunt *BP* 10 superueneri BP^1 11 relinquerunt *BP* 13 id est Augustus *uncis inclusit Eyssenh.* 16 occisi *P* 20 in *om. M* 21 malas B^1 22 accidit *B* 24 longa eul B^1 longae//ul *P* 25 amabilem *BP* Maximinum *M* 27 colligemus BP^1 28 puppiano BP^1

5 praetereant. tanta est autem historicorum inter se cer-
tantium inperitia uel usurpatio, ut multi eundem Maxi-
mum quem Puppienum uelint dici, cum Herodianus, uitae
suae temporum scriptor, Maximum dicat, non Puppie-
num, cum et Dexippus, Graecorum scriptor, Maximum et
Balbinum imperatores dicat factos contra Maximinum post
Gordianos duos et a Maximo uictum Maximinum, non
6 a Puppieno. his accedit scriptorum inperitia, qua praef.
praet. fuisse Gordianum paruolum dicunt, ignorantibus
multis collo saepe uectum, ut militibus ostenderetur.
7 Imperarunt autem Maximus et Balbinus anno uno,
cum Maximinus imperasset cum filio, ut quidam dicunt,
per triennium, ut alii per biennium.
16 Domus Balbini etiam nunc Romae ostenditur in Cari-
nis, magna et potens et ab eius familia huc usque pos-
2 sessa. Maximus, quem Puppienum plerique putant, sum-
mae tenuitatis sed uirtutis amplissimae fuit.
3 Sub his pugnatum est a Carpis contra Moesos. fuit
et Scythici belli principium [fuit] et Histriae excidium
eo tempore, ut autem Dexippus dicit, Histricae ciuitatis.
4 Dexippus Balbinum satis laudat et dicit, forti animo mili-
tibus occurrisse atque interfectum, ut mortem non time-
ret, quem omnibus disciplinis instructum fuisse dicit.
Maximum uero negat eius modi uirum fuisse qualem
5 Graeci plerique dixerunt. addit praeterea, *tantum* contra
Maximinum Aquileiensium odium fuisse, ut de crinibus
mulierum suarum arcubus neruos facerent atque ita
6 sagittas emitterent. Dexippus et Herodianus, qui hanc
principum historiam persecuti sunt, Maximum et Balbi-

1 aut P^1 storicorum BP^1 ystoricorum P^3 errantium BPM *em. C ex libris suis* 5 dixippis B^1 dixippus B^2P 6 imperatorem dicant B 7 non puppienum BP 8 quae BP qui M qua *scripsi* praesunt B 9 *an* ignorantium? 10 nullis *Gr.* 14 balbinus BP^1 (*ut uid.*) 16 summa et ten. B summe ex ten. P (e ex *in ras.*) summe ex ten. M 18 sub his — Moesos fuit *om.* M moesor B moeso P *t. Iord.* 19 scytici BP fuit *om.* M *uncis inclusi* 23 in omnibus M dici BP^1 *corr.* P^3M 24 maximinum B 25 addidit M tantum *om.* BPM 26 aquileiodium BP 27 suorum BP arcubos B^1 28 dixippus B horum M

num fuisse principes dicunt, delectos a senatu contra Maximinum post interitum duorum in Africa Gordianorum, cum quibus etiam puer tertius Gordianus electus est. sed apud Latinos scriptores plerosque Maximi no- 7
men non inuenio et cum Balbino Puppienum imperatorem repperio, usque adeo ut idem Puppienus cum Maximino apud Aquileiam pugnasse dicatur, cum memoratis historicis adserentibus ne Maximus quidem contra Maximinum pugnasse doceatur, sed resedisse apud Rauennam atque illic patratam audisse uictoriam: ut mihi uideatur idem esse Puppienus qui Maximus dicitur.

Quare etiam gratulatoriam epistolam subdidi, quae 17
scripta est a consule sui temporis de Puppieno et Balbino, in qua laetatur, redditam ab his post latrones improbos esse rem p.:

„Puppieno et Balbino Augustis Claudius Iulianus. 2

Cum primum Iouis Op. M. et deorum inmortalium senatusque iudicio et consensu generis humani suscepisse uos rem p. a nefarii latronis scelere seruandam regendamque Romanis legibus, domini sanctissimi et inuictissimi Augusti, quamquam nondum ex diuinis litteris, sed tamen ex s. c. quod ad me u. c. Celsus Aelianus collega transmiserat, conperissem: gratulatus sum urbi Romae, cuius ad salutem estis electi, gratulatus senatui, cuius pro iudicio, quod in uos habuit, reddidistis pristinam dignitatem, gratulatus Italiae, quam cum maxima ab hostibus uastatione defenditis, gratulatus prouinciis, quas inexplebilis auaritia tyrannorum lacerata est, ad spem salutis, denique legionibus ipsis et auxiliis, quae ubique terrarum

1 principe P^1 2 Gordianorum in Africa P^1M 3 Gordianos electos B^1 4 cum BP^1 apud *M* maximini *B* 5 inuento B^1P^1 (*t. Iord.*) albino *BP* 8 serentibus BP^1 *corr.* P^3M 9 residisse *BP* apud *om. B* rabennam *BP* 16 augustus claudium *BP* 18 humani generis *B* suscipe *B* 19 rempi *BP* latrones B^1P^1 reddendamque *M* 20 romania *BP* 21 modum *BP* diuinis *BP* uestris *M* 22 spc *BP* 23 urbis B^1 24 cui *C* 26 cum maxime *C* hostium *S* 27 defendistis *M* quasi *B* 28 laceratas ad *BP*(*M*) *em. Bernhardy* salutis reduxistis *M* 29 de legio-

iam uultus uestros adorant, quod deposito dedecore pri-
stino nunc in uestro nomine dignam Romani principatus
3 speciem receperunt. quocirca nulla uox *tam* fortis, nulla
oratio tam felix, nullum ingenium tam fecundum um-
quam fuerit, quod possit publicam felicitatem digne ex-
4 primere. quae quanta et cuius modi sint, iam in ipso
exordio principatus uestri cognoscere potuimus, qui leges
Romanas aequitatemque abolitam et clementiam, quae
iam nulla erat, et uitam et mores et libertatem et spem
5 successionum atque heredum reduxistis. haec enume-
rare difficile est, nedum prosequi consentanea dicendi
6 dignitate. nam quod nobis uita per uos reddita est,
quam dimissis passim per prouincias carnificibus scele-
ratus latro sic petit ut se ordini profiteretur iratum, quo-
7 modo dicam aut prosequar? praesertim cum mediocritas
mea non modo publicam felicitatem, sed ne peculiare
quidem gaudium animi mei possit exprimere, cum eos
Augustos et principes generis humani uideam quorum
antehac perpetuo cultu mores et modestiam meam tam-
quam ueteribus censoribus meis cuperem probata, et
† haec esse confidam in priorum principum testimoniis,
8 uestris tamen ut grauioribus iudiciis gloriarer. di prae-
stent praestabuntque hanc orbi Romano felicitatem. nam
cum ad uos respicio, nihil aliud optare possum, quam
quod apud deos dicitur uictor Carthaginis precatus, ut
scilicet in eo statu rem p. seruarent in quo tunc esset,
9 quod nullus melior inueniretur. ita ego precor, ut in eo
statu uobis rem p. seruent in quo eam uos adhuc nutan-
tem collocaritis."

18 Haec epistola probat, Puppienum eundem esse, qui

nibus *BP* 1 quid *M* 3 quodcirca *BP* tam *add. Gr.* 4 quam *B* numquam *BP* 6 eiusmodi BP^2 13 cornificibus *BP t. Iord.* sic elatus *BPM* sceleratus *scripsi* 14 sic retit *BP* sciret id *M em. S* proficeretur *B* 19 anthac P^1 20 probatam *M* et etiamsi *uolg. propius ad cod. uestigia accedit* et tametsi 22 dii B^2 23 praestabunque P^1 haec *BP* ordi B^1 25 eos *BPM* 26 seruaret *BPM* 28 natantem *BP* 29 collocaretis *M*

a plerisque Maximus dicitur. si quidem per haec tempora 2
apud Graecos non facile Puppienus, apud Latinos non facile Maximus inueniatur, et ea quae gesta sunt contra Maximinum, modo a Puppieno modo a Maximo acta dicantur.

5 maximus siue puppienus et balbinus iuli [iulii P^1 *ut uid.*] capitolini expl. incipit eiusdem ualeriani duo *Bl*. *Post uitam Maximi et Balbini interciderunt eorum uitae qui a Gordiano usque ad Valerianos imperatores fuere. etiam uitae Valeriani maioris prior pars pertit.*

TREBELLII POLLIONIS

VALERIANI DVO

. . . .

1 (4) . . . Saporis rex regum uel solus: „Si scirem posse ali-
quando Romanos penitus uinci, gauderem tibi de uictoria,
2 quam praefers. sed quia uel fato uel uirtute gens illa plu-
rimum potest, uide, ne, quod senem imperatorem cepisti,
3 et id quidem fraude, male tibi cedat *et* posteris tuis. co-
gita, quantas gentes Romani ex hostibus suas fecerint, a
4 quibus saepe uicti sunt. audiuimus certe, quod Galli eos
uicerint et ingentem illam ciuitatem incenderint: certe
Romanis seruiunt. quid Afri? eos non uicerunt? certe
5 seruiunt Romanis. de longioribus exemplis et fortasse
inferioribus nihil dico. Mithridates Ponticus totam Asiam
6 tenuit: certe uictus est, certe Asia Romanorum est. si
meum consilium requiris, utere occassione pacis et Vale-
rianum suis redde. ego gratulor felicitati tuae, si tamen
illa uti scias."

2 (5) Velenus rex Cadusiorum sic scripsit: „Remissa mihi
auxilia integra et incolumia gratanter accepi. at captum
Valerianum principem principum non satis gratulor, ma-
gis gratuler, si redderetur. Romani enim grauiores tunc

4 Sapor *M* Sapori *uolg.* Sapori regi regum uel solo *S* 6 praeferes *BP* proferres *M* facto *BP* 8 et *addidi* 10 mepe B^1 nepe P^1 nempe P^3M 12 nonne *M* 14 interioribus *BPM em. Obrecht* miridates B^1 mitridates B^2P 16 occasione *P* 20 et *BPM* at *scripsi* 22 reddetur *M*

sunt, quando uincuntur. age igitur ut prudentem decet, 2
nec fortuna te inflammet, quae multos decepit. Valerianus
et filium imperatorem habet et nepotem Caesarem, et
quid ad omnem orbem Romanum, qui contra te totus in-
surget? redde igitur Valerianum et fac cum Romanis pa- 3
cem, nobis etiam ob gentes Ponticas profuturam."

Artabastes rex Armeniorum talem ad Saporem episto- 3 (6)
lam misit: „In partem gloriae uenio, sed uereor, ne non
tam uiceris quam bella seueris. Valerianum et filius re- 2
petit et nepos et duces Romani et omnis Gallia et omnis
Africa et omnis Hispania et omnis Italia et omnes gentes
quae sunt in Illyrico atque in oriente et in Ponto, quae
cum Romanis consentiunt aut Romanorum sunt. unum 3
ergo senem cepisti et omnes gentes orbis terrarum in-
festissimas tibi fecisti, fortassis et nobis, qui auxilia mi-
simus, qui uicini sumus, qui semper uobis inter uos pu-
gnantibus laboramus."

Bactrani et Hiberi et Albani et Tauroscythae Saporis 4 (7)
litteras non receperunt sed ad Romanos duces scripse-
runt auxilia pollicentes ad Valerianum de captiuitate libe-
randum.

Sed Valeriano apud Persas consenescente Odenatus 2
Palmyrenus collecto exercitu rem Romanam prope in pri-
stinum statum reddidit. cepit regis thesauros, cepit etiam, 3
quas thesauris cariores habent reges Parthici, concubinas.
quare magis reformidans Romanos duces Sapor timore 4
Ballistae atque Odenati in regnum suum ocius se recepit.
atque hic interim finis belli fuit Persici.

Haec sunt digna cognitu de Valeriano, cuius per an- 5 (1)
nos sexaginta uita laudabilis in eam conscenderat gloriam
ut post omnes honores et magistratus insigniter gestos
imperator fieret, non, ut solet, tumultuario populi con-
cursu, non militum strepitu, sed iure meritorum et quasi

5 romanus *B*[1] 6 Ponticas] *in B* c *in ras.* 7 arcabasdes *B*[1] 8 ueroor *B*[1] 10 sed duces *BPM* 14 cepistis *BP*[1] (*ut uid.*) 17 liberamus *B*[1] 18 albini *BP*[1] taurosscythae *B* 20 deliberandum *B*[1] 22 consenecente *P* odeonatus *B* 24 coepit *B* 25 chariores *BP* regis *BPM* 27 otius *B*[1]

2 ex totius orbis una sententia. denique si data esset omni-
bus potestas promendi arbitrii, quem imperatorem uel-
lent, alter non esset electus.

3 Et ut scias, quanta uis in Valeriano meritorum fuerit
publicorum, ponam senatus consulta, quibus aduertant
omnes, quid de illo semper amplissimus ordo iudicauerit.

a. 1003/251 4 Duobus Deciis conss. sexto kal. Nouembrium die, cum
ob imperatorias litteras in aede Castorum senatus habe-
retur, ireturque per sententias singulorum, cui deberet
censura deferri, (nam id Decii posuerant in senatus am-
plissimi potestate) ubi primum praetor edixit: „Quid uobis
uidetur, p. c., de censore deligendo?“ atque eum qui erat
princeps tunc senatus sententiam rogasset absente Vale-
riano (nam ille in procinctu cum Decio tunc agebat), om-
nes una uoce dixerunt interrupto more dicendae senten-
5 tiae: „Valeriani uita censura est. ille de omnibus iudicet,
qui est omnibus melior. ille de senatu iudicet, qui nullum
habet crimen. ille de uita nostra sententiam ferat, cui
6 nihil potest obici. Valerianus a prima pueritia fuit censor.
Valerianus in tota uita sua fuit censor. prudens senator,
modestus senator, grauis senator. amicus bonorum, ini-
micus tyrannorum, hostis criminum, hostis uitiorum.
7 hunc censorem omnes accipimus, hunc imitari omnes
uolumus. primus genere, nobilis sanguine, emendatus
uita, doctrina clarus, moribus singularis, exemplum anti-
8 quitatis.“ Quae cum essent saepius dicta, addiderunt:
„omnes“, atque ita discessum est.

6 (2) Hoc senatus consultum ubi Decius accepit, omnes au-
licos conuocauit, ipsum etiam Valerianum praecipit ro-
gari, atque in conuentu summorum uirorum recitato se-
2 natus consulto: „Felicem te, inquit, Valerianum, totius
senatus sententia, immo animis atque pectoribus totius
orbis humani. suscipe censuram, quam tibi detulit Ro-

4 fuit *BPM* 6 quide *B* 7 nōū *B* 8 castrorum *BP* 12 delegendo *BP*[1] 14 iam *BP* 18 cum *B*[1] 23 huic *B*[1] 25 exemplo *BP* 29 praecepit *M* 30 conuentus *BP*[1] (*ut uid.*) tato *BP* tanto *M an* lecto? senatos consultu *B*[1] 32 peccatoribus *B*[1]*P*[1]

mana res publica, quam solus mereris, iudicaturus de mo-
ribus omnium, iudicaturus de moribus nostris. tu aesti- 3
mabis, qui manere in curia debeant, tu equestrem ordi-
nem in antiquum statum rediges, tu censibus modum
pones, tu uectigalia firmabis diuides, tu res publicas re-
censebis; tibi legum scribendarum auctoritas dabitur, tibi 4
de ordinibus militum iudicandum est; tu arma respicies, 5
tu de nostro Palatio, tu de iudicibus, tu de praefectis emi- 6
nentissimis iudicabis, excepto denique praefecto urbis
Romae, exceptis consulibus ordinariis et sacrorum rege
ac maxima uirgine Vestalium (si tamen incorrupta perma-
nebit) de omnibus sententias feres. laborabunt autem
etiam illi, ut tibi placeant, de quibus non potes iudicare."
Haec Decius. sed Valeriano sententia huiusmodi fuit: „Ne, 7
quaeso, sanctissime imperator, ad hanc me necessitatem
alliges, ut ego iudicem de populo, de militibus, de senatu,
de omni penitus orbe iudicibus et tribunis ac ducibus.
haec sunt *propter* quae Augustum nomen tenetis; apud 8
uos censura desedit, non potest hoc implere priuatus.
ueniam igitur eius honoris peto, cui uita inpar est, inpar 9
est confidentia, cui tempora sic repugnant, ut censuram
hominum natura non quaerat."

Poteram multa alia et senatus consulta et iudicia prin- 7 (3)
cipum de Valeriano proferre, nisi et uobis pleraque nota
essent, et puderet altius uirum extollere, qui fatali qua-
dam necessitate superatus est. Nunc ad Valerianum mi-
norem reuertar.

Valerianus iunior, alia quam Gallienus matre geni- 8
tus, forma conspicuus, uerecundia probabilis, eruditione
pro aetate clarus, moribus periucundus atque a fratris
dissolutione seiunctus, a patre absente Caesar est appella-

1 iudicaturus d. m. omnium *om. M* 2 tua *B* 4 antquum BP^1 5 statu BP^1 statum P^3M tu *scripsi* firmabis, diuitem rem publicam recensebis *Eyssenh.* 12 laborabant BP^1 (*t. Iord.*) 18 propter *om. BP* 22 quaerat] ferat *misc. obseru.* 23 consulte iud. *BP* consulti *M* 24 de] seu *BPM* plerique *BP* plerisque *M* pleraque *C ex Reg.* 25 ut *BPM em. C* 29 conspicius BP^1

2 tus, a fratre, ut Caelestinus dicit, Augustus. nihil habet praedicabile in uita, nisi quod est nobiliter natus, educatus optime et miserabiliter interemptus.

3 Et quoniam scio, errare plerosque, qui Valeriani imperatoris titulum in sepulchro legentes illius Valeriani redditum putant corpus qui a Persis est captus, ne ullus error obrepat, mittendum in litteras censui, hunc Valerianum circa Mediolanium sepultum addito titulo Claudii iussu: „Valerianus imperator“.

4 Non puto plus aliquid uel de maiore Valeriano uel de
5 iuniore requirendum. et quoniam uereor, ne modum uoluminis transeam, si Gallienum, Valeriani filium, de quo iam multus .... nobis fuit se*rmo* ... . *uel* Saloninum fi*lium etiam* Gallieni, qui e*t* .... *Gal*lienus est dic*tus in* .... libro adiun*cto* .... ad aliud uolumen transeam ..... semper enim me uobis dedidi .. et famae, cui negare nihil possum.

3 misetrabiliter *B* 5 titulo *BPM* 6 a *om.* B^1 8 Mediolanum *M* 13 multa *B* mul P^1 multus P^2. *numerum litterarum deletarum supra cod. B secutus numero punctorum notaui, quocum consentire P existumandus est, si nullam ex eo discrepantiam in adnotatione attuli. neglexi tamen discrimen unius uel duarum litterarum. quae litteris inclinatis descripta sunt, addita sunt a secunda manu in P. in M omnia nullo spatio uacuo relicto ex arbitrio Boni Accursi consarcinata sunt, quam ob rem et his et eis Gallienorum uit. locis, ubi in B et P lacunae sunt, eius scripturas addere superuacaneum duxi.* se BP^1 sermo P^2 de quo iam multus sermo fuit uel nobis fuit se — *spat. 27 litterarum uacat* — saloninum *Vat.* uel *om.* BP^1 *add.* P^2 14 fi......... *B* fi.............. P^1 filium etiam P^2 (*Vat., in quo et hic et in seqq. spatium uacuum fere duplo maius est*) quie *B* quiet gallienus — *sp. 15 litt. uac.* — lienus est *Vat.* lienus BP^1 gal. *add.* P^2
15 dic BP^1 dictus in P^2 dictus in libro aduinctus *Vat.* aduinc BP^1 aduincto P^2 17 possumus *B* *Exempli causa lacunas ita expleuimus:* Et quoniam uereor, ne modum uoluminis transeam, si Gallienum Valerianum, de quo iam multus *et fortasse nimius* nobis fuit sermo *in illius uita*, uel Saloninum filium etiam Gallieni, qui et *Saloninus et* Gallienus est dictus in *historia sui temporis*, *huic* libro adiunctos *edam*, *nunc* ad aliud uolumen transeam*us*, *ut iubetur*. semper enim me uobis dedidi et famae, cui negare nihil possum. *aut mutato* me *pronomine in* nos: semper enim nos uobis dedim*us* et famae, cui negare nihil possumus.

TREBELLII POLLIONIS

GALLIENI DVO

Capto Valeriano, (enimuero unde incipienda est Gallieni uita, nisi ab eo praecipue malo, quo eius uita depressa est?) nutante re p., cum Odenatus iam orientis cepisset imperium, Gallienus comperta patris captiuitate gauderet, uagabantur ... exercitus, mur*murabant* .... duces, erat *omnium* ...... maeror, quod .... imperator .... Romani in Perside ser*uiliter* teneretur .... ior omnium .... quod Gallienus na .... pater facto sic .... moribus re p. 1
perdiderat. Gallieno igitur et Volusiano conss. Macrinus 2 a. 1013/261
et Ballista in unum coeunt, exercitus reliquias conuocant

1 incipit eiusdem gallieni duo *BP* 7 uocabantur *BP*[1] mus *B* mu *P*[1] murmurabant *P*[2] *Vat.* 8 omnium *om.* *BP*[1] *add.* *P*[2] quod *om.* *B* 9 imperator romanus — *sp. 9 litt. uac.* — ////// in persida *P* in *om. B Vat.* persida *BP Vat.* .... sertenetur .... *B in P*[1] *omnia uacua sunt, P*[2] *haec initio lacunae addidit:* seruiliter teneretur. *seq. 16 litt. spat.* seruiliter — *18 litt.* — sertenere tor — *23 litt.* — *Vat.* 10 ior omnium *in B a sec. manu ut uid. additum* *post* na *spat. 22 litt. in P uac.* *in M omnia cohaerent* *Sententia Trebellii haec fere fuisse uidetur:* uagabantur *ubique* exercitus, murmurabant *omnibus in prouinciis* duces, erat omnium *ingens* maeror, quod *Valerianus* imperator Romanus in Perside seruiliter teneretur. *sed erat etiam ma*ior omnium *maestitia* quod Gallienus na*nctus imperium ut* pater fato sic *ipse* moribus rem p*ublicam* perdiderat. *in ultimis lacunis explendis secutus sum Obrechtium* 12 macrianus *P*[3]*M*

et, cum Romanum in oriente nutaret imperium, quem facerent imperatorem requirunt, Gallieno tam neglegenter se agente ut eius ne mentio quidem apud exercitum fie-
3 ret. placuit denique, ut Macrinum cum filiis suis imperatores dicerent ac rem p. de*fendendam* .. capesserent .... sic igitur ... *delatum est* ... imperium ....
4 .... Macrino .... causae Macri*no* .... imperandi cum filiis haec fuerunt: primum, quod nemo eo tempore sapientior ducum habebatur, nemo ad res regendas aptior; deinde ditissimus et qui priuatis posset fortu-
5 nis publica explere dispendia. huc accedebat quod liberi eius, fortissimi iuuenes, tota mente in bellum ruebant, ut essent legionibus exemplo ad omnia .... *militaria*.

2 Ergo Ma*crinus* .... undique *auxilia* .... petit occupa*tis* a *se* .... partibus, quas ipse .... posuerat ita *ut* .... imperium .... *hoc* bellum .. instruxit .... *cum par* esset omni*bus* .... quae contra eum poterant
2 cogitari. idem Macrianus Pisonem, unum ex nobilibus et principibus senatus, ad Achaiam destinauit ob hoc ut Valentem, qui illic proconsulari imperio rem p. gubernabat,

5 de BP^1 defendendam P^2 defensandam *Vat.* capesserunt BP^1 *Vat.* 6 sit *BP Vat.* *inter* igitur *et* imperium *in B sp. 14 litt. uacuum relictum.* delatum est P^2 *addidit*, *post* imperium *Vat. ponit.* *post* imperium *in P lac. 12 litt.* 7 macriano et *Vat.* macri BP^1 macrino P^2 macrianum *Vat.* 9 sapienter BP^1 gerendas *M* 13 aria BP^1 .... militaria P^2 omnia militaria — *sp. 11 litt.* — aria *Vat.* 15 ma BP^1 macrinus P^2 .... macrianus — *sp. 14 litt.* — und. *Vat.* auxilia *om.* BP^1 auxilia .... P^2 auxilia petit — *sp. 16 litt.* — petito occupatis *Vat.* occupa — *sp. 10 litt.* — partibus *B* occupa ... a .. ... P^1 occupatis a se ... P^2 (*Vat.*) 16 ipse *om. B* ıpe *P* *post* ita *etiam in M lacuna* ut *om.* BP^1 *add.* P^2 17 imperum *B* hoc *om.* BP^1 *add.* P^2 *Vat.* bellum instruxit *continuat P* instuxit *B* instūxit *P* 18 cum par *om.* BP^1 *add.* P^2 omni BP^1 omnibus P^2 *Vat.* 19 macrianus *BPM* *qui antea* Macrinus *rectius appellatus erat. patri enim nomen fuit Macrino, filio Macriano cf. Zonar. XII 24 p. 598 sqq. ed. Bonn.* a principibus *BP* a *om. M* et princ. *scripsi* 20 ab hoc *B* 21 gubernaret B^1

opprimeret. sed Valens comperto quod Piso contra se 3
ueniret, sumpsit imperium. Piso igitur in Thessaliam se
recepit. ubi missis a Valente militibus compluribus inter- 4
fectus est, ipse quoque imperator appellatus cognomento
Thessalicus. Et Macrianus retento in oriente uno ex filiis, 5
pacatis iam rebus Asiam primum uenit Illyricum*que*
petit. in Illyrico cum Aureoli imperatoris, qui contra Gal- 6
lienum imperium sumpserat, duce, Domitiano nomine,
manum conseruit, unum ex filiis secum habens et triginta
milia militum ducens. sed uictus est Macrianus cum filio 7
Macriano nomine deditusque omnis exercitus Aureolo im-
peratori.

Turbata interim re p. toto*que* penitus orbe terrarum, 3
ubi Odenatus comperit, Macrianum cum filio interemptum,
regnare Aureolum, Gallienum remissius rem gerere, festi-
nauit ad alterum filium Macriani, cum exercitu, si hoc
daret fortuna, capiendum. sed i qui erant cum filio Ma- 2
criani, Quieto nomine, consentientis Odenato auctore prae-
fecto Macriani Balista iuuenem occiderunt missoque per
murum corpore Odenato se omnes affatim dediderunt.
totius prope igitur orientis factus est Odenatus imperator, 3
cum Illyricum teneret Aureolus, Romam Gallienus. idem 4
Balista multos Emisenos, ad quos confugerant Macriani
milites, cum Quieto et thesaurorum custode interfecit, ita
ut ciuitas paene deleretur. Odenatus inter haec, quasi 5
Gallieni partes ageret, cuncta eidem nuntiari ex ueritate
faciebat.

Sed Gallienus cognito quod Macrianus cum suis liberis 6
esset occisus, quasi securus rerum ac patre iam recepto,

3 cum plurimis *BP* 5 thessalatis *BP* haec macrianus *BPM* et Macr. *scripsi* retento] *an* relicto? 6 tam *BP* tamen *M* iam *S* illyricum *BP* deinde Illyricum *M* Illyricumque *scripsi* *an* Illyricum petens? 7 Aureolo imperatore *M* 8 domiciano *BM* 10 uinctus *B* 13 toto *BPM* 15 ingerere *BPM* rem gerere *S* 16 exercitus hoc *BPM* *em. C* 17 hi *BPM* 19 macrini P^1 20 affatim] statim *Eyssenh.* 22 idem] id est *BPM* 23 emissenos *B* emisoenos *M* confugerent *BPM* 24 custodem *BP*

7 libidini et uoluptati se dedidit. ludos circenses ludosque
scaenicos, ludos gymnicos, ludiariam etiam uenationem
et ludos gladiatorios dedit populumque quasi uictoriali-
8 bus diebus ad festiuitatem ac plausum uocauit. et cum
plerique patris eius captiuitatem maererent, ille specie de-
coris, quod pater eius uirtutis studio deceptus uideretur,
9 supra modum laetatus est. constabat autem, censuram
parentis cum ferre non potuisset, uotiuum illi fuisse,
quod inminentem ceruicibus suis grauitatem patriam non
haberet.

4 Per idem tempus Aemilianus apud Aegyptum sumpsit
imperium occupatisque horreis multa oppida malo famis
2 pressit. sed hunc dux Gallieni Theodotus conflictu habito
cepit atque imperatori ....
..... u uiuum transmisit. Aegypt*us enim* ....
data est ... *Aemiliano* ... a .... strangy*thebitinos*
milites .... uitum est ....
.... ribus, cum Gallienus in luxuria et inprobitate persisteret.
3 cumque ludibriis et helluationi uacaret neque aliter rem p.
gereret, quam cum pueri fingunt per ludibria potestates,
Galli, quibus insitum est leues ac degenerantes a uirtute
Romana et luxuriosos principes ferre non posse, Postu-
mum ad imperium uocarunt, exercitibus *quo*que consen-
tientibus, quod occupatum imperatorem libidinibus que-
4 rebantur. contra hunc *Theodorus* ....
exercitum *duxit, cum* .... que urbem, *in qua in-*

1 libidinis *B* 2 senicos B^{1} 3 gladiatorias *B* 5 me-rerent *BP* decoris] doloris *Eyssenh.* 8 eum f. non potuisse *BPM* cum f. n. potuisset *scripsi* uotiuumque *M* 12 occu-patis *PM* 15 uiuum *P* aegypt BP^{1} aegyptus enim — *sp. 11 litt.* — P^{2} (*Vat.*) 16 est *om. Vat.* aemiliano *om.* BP^{1} *add.* P^{2} *Vat.* strangy BP^{1} strangythebithinos ... P^{2} 17 *post* milites *sp. 15 litt. uac. in P* a ptnst ythebitinos data est — *15* — a — *20* — strangy — *25* — milites *Vat.* 18 rebus *Vat.* *hic etiam in M spatia conplura uacua* gallie-nis B^{1} 21 est esse *M* degerantes BP^{1} 22 postunium *B*] 23 qui *BP* quo *M* quoque *scripsi* 24 quo *BPM* quod *scripsi* querebatur *BPM* 25 theodorus *om.* BP^{1} *add.* P^{2} *Vat. in P post* Theodorus *spat. 8 litt.* Theodotus *uolg.* 26 duxit cum *om.* BP^{1} *add.* P^{2} *Vat., quibus uocabulis expletum est spatium in P* in qua

erat .... Postumus, *obsidere* .... re coepisset,
decernentibus .... dentibus Gallis, Gallienus muros
circumiens sagitta ictus est. iam per annos septem Postu- 5
mus imperauit et Gallias ab omnibus circumfluentibus
barbaris ualidissime uindicauit. his coactus malis Gallie- 6
nus pacem cum Aureolo facit oppugnandi Postumi studio
longeque bello tracto per diuersas obsidiones ac proelia
rem modo feliciter modo infeliciter gerit. accesserat prae- 7
terea his malis, quod Scythae Bithyniam inuaserant ciui-
tatesque deleuerant. denique Astacum, quae Nicomedia 8
postea dicta est, incensam grauiter uastauerunt. denique 9
quasi coniuratione totius mundi concussis orbis partibus
etiam in Siciliam quasi quoddam seruile bellum extitit
latronibus euagantibus, qui uix oppressi sunt. Et haec 5
omnia Gallieni contemptu fiebant. neque enim quicquam est ad audaciam malis, ad spem bonorum bonis promtius, quam cum malus timetur uel dissolutus contemnitur imperator.

Gallieno et Faustiniano conss. inter tot bellicas clades 2 a. $\frac{1014}{262}$
etiam terrae motus grauissimus fuit et tenebrae per mul-
tos *dies;* auditum praeterea tonitruum terra mugiente, 3
non Ioue tonante, quo motu multae fabricae deuoratae
sunt cum habitatoribus, multi terrore emortui; quod qui-
dem malum tristius in Asiae urbibus fuit. mota est et 4
Roma, mota et Libya. hiatus terrae plurimis in locis fue-

inerat *om.* BP^1 in quam iuerat *add.* P^2 in qua inerat *Vat. in P post* iuerat *sp. 5 litt.* 1 obsidere *om.* BP^1 *add.* P^2 *Vat.* 2 decernentibus *om.* BP^1 *add.* P^2 *Vat.* dentibus *om. Vat.* — *in M omnia cohaerent* 3 circumgens B^1P^1 *S lacunas ita explevit:* contra hunc *ipse Gallienus* exercitum *duxit cumque* urbem, *in qua erat* Postumus, *obsid*ere coepisset, *acriter eam defen*dentibus Gallis Gallienus muros circumiens sagitta ictus est. nam *BPM em. Hudemann Philol. 1854. VIIII p. 191* 5 uincauit P^1 coactis *BP* 6 aureoliolo *B* aureliolo *P* 7 longoque *BPM* longeque *scripsi* 9 magis *BP* sythae *B* bityniam *BP* 10 Astacum] contum *BP* Corinthum *M* postea e Nic. *M* 11 dictus *B* dictam *M* incensuram BP^1 12 concus P^1 13 seruire *B* 16 audiciam *B* 17 uel malus timetur diss. *BPM* malus timetur uel diss. *scripsi* 19 Faustino *M* 21 dies *om. BP* 23 mortui *M* 25 mota ly-

runt, cum aqua salsa in fossis appareret. maria etiam
5 multas urbes occuparunt. pax igitur deum quaesita in-
spectis Sibyllae libris, factumque Ioui Salutari, ut prae-
ceptum fuerat, sacrificium. nam et pestilentia tanta exti-
terat uel Romae uel in Achaicis urbibus, ut uno die quin-
6 que milia hominum pari morbo perirent. Saeuiente for-
tuna, cum hinc terrae motus, inde hiatus soli, ex diuersis
partibus pestilentia orbem Romanam uastaret, capto Va-
leriano, Gallis parte maxima obsessis, cum bellum Ode-
natus inferret, cum Aureolus perurgueret .... cum
Aemilianus Aegyptum occupasset, Gothori *clodius*, ...
a quo dictum est superius, Gothis inditum est, occupatis
Thraciis, Macedoniam uastauerunt, Thessalonicam obse-
derunt, neque usquam spes mediocriter salutis ostentata
7 est. quae omnia contemptu, ut saepius diximus, Gallieni
fiebant, hominis luxuriosissimi et, si esset securus, ad
omne dedecus paratissimi.

6 Pugnatum est in Achaia Marciano duce contra eos-
2 dem Gothos, unde uicti per Achaeos recesserunt. Scy-
thae autem, hoc est pars Gothorum, Asiam uastabant.
etiam templum Lunae Ephesiae dispoliatum et incensum
3 est, cuius opes fama satis notae populis. pudet prodere
inter haec tempora, cum ista gererentur, quae saepe Gal-
4 lienus malo generis humani quasi per iocum dixerit. nam
cum ei nuntiatum esset, Aegyptum desciuisse, dixisse fer-
tur: „Quid? sine lino Aegyptio esse non possumus?"
5 cum autem uastatam Asiam et elementorum concussioni-
bus et Scytharum incursionibus comperisset: „Quid, in-
6 quit, sine afronitris esse non possumus?" perdita Gallia

bia *B* 3 factoque *BP* 10 *post* perurgueret *in P spat. 3 litt.* Illyricum *add. uolg.* 11 clodius *om. BP*[1] *add. P*[2] ea quod *add. Vat. in M nulla lacuna* 13 traciis *BP* 14 quies m. salutem ostentare est *BP* ostentare uisa ut est *M em. S* 18 achia *B* mariano *BP* Macriano *M em. C* 21 lanae *M* 22 ope *BP* opus est *M* satis nota populos *BP* in populos satis nota *M* satis notae *uolg.* populis *scripsi* perdere *BP* numerare *M em. Gr.* 23 gallienis *B* 24 generes *P*[1] 27 concurrisionibus *BP* concursionibus *M* concussionibus *libri C* 28 cumperisset *P* 29 afonitris *B*[1] possum *BP*[1]

risisse ac dixisse perhibetur: „Num atrabaticis sagis tuta
res p. est?“ sic denique de omnibus partibus mundi, cum 7
eas amitteret, quasi detrimentis uilium ministeriorum ui-
deretur affici, iocabatur. Ac ne quid mali deesset Gallieni 8
temporibus, Byzantiorum ciuitas, clara naualibus bellis,
claustrum Ponticum, per eiusdem Gallieni milites ita om-
nis uastata est, ut prorsus nemo superesset. denique nulla 9
uetus familia apud Byzantios inuenitur, nisi si aliquis
peregrinatione uel militia occupatus euasit, qui antiquita-
tem generis nobilitatemque repraesentet.

Contra Postumum igitur Gallienus cum Aureolo et 7
Claudio duce, qui postea imperium optinuit, principe ge-
neris Constanti Caesaris nostri, bellum iniit, et cum mul-
tis auxiliis Postumus iuuaretur Celticis atque Francicis,
in bellum cum Victorino processit, cum quo imperium
participauerat. uictrix Gallieni pars fuit pluribus proeliis
euentuum uariatione decursis. erat in Gallieno subitae 2
uirtutis audacia, nam aliquando iniuriis grauiter moueba-
tur. denique ad uindictam Byzantiorum processit et, cum
non putaret recipi se posse muris, receptus alia die om-
nes milites inermes armatorum corona circumdatos inter-
emit fracto foedere quod promiserat. per eadem tem- 3
pora etiam Scythae in Asia Romanorum ducum uirtute ac
ductu uastati ad propria recesserunt.

Interfectis sane militibus apud Byzantium Gallienus, 4
quasi magnum aliquid gessisset, Romam cursu rapido
conuolauit conuocatisque patribus decennia celebrauit
nouo genere ludorum, noua specie pomparum, exquisito
genere uoluptatum: iam primum inter togatos patres 8
equestrem ordinem et albatos milites et omni populo

1 resisse BP^1 arrisisse *M* non atr. BP^1 *em. Gr.* non sine P^2M atrabiticis B^1 trabeatis *M* 3 mitteret *BP* emitteret *M em. C* 4 iocaebatur BP^1 5 bizantiorum *B* 12 principem *BPM* 13 Constantini *M* incitet cum *BPM em. Gr.* 16 uictris *BP* 17 ratione *BPM em. C* euentuum ratione diuersis *Eyssenh.* erat enim *M* 22 facto BP^1M *em.* P^3 29 iam] *an* nam? rogatos BP^2M rogatus P^1 30 et eq. ord. *BPM* eq. ord. et *scripsi*

praeeunte, seruis etiam prope omnium et mulieribus cum
cereis facibus et lampadis praecedentibus Capitolium pe-
2 tit. praecesserunt etiam altrinsecus centeni albi boues
cornuis auro iugatis et dorsualibus sericis discoloribus
3 praefulgentes; agnae candentes ab utraque parte ducentae
praecesserunt et decem elefanti, qui tunc erant Romae,
mille ducenti gladiatores pompabiliter ornati cum auratis
uestibus matronarum, mansuetae ferae diuersi generis
ducentae ornatu quam maximo affectae, carpenta cum
mimis et omni genere histrionum, pugilles flacculis non
ueritate pugillantes. Cyclopea etiam luserunt omnes ape-
narii, ita ut miranda quaedam et stupenda monstrarent.
4 omnes uiae ludis strepituque et plausibus personabant.
5 ipse medius cum picta toga et tunica palmata inter patres,
ut diximus, omnibus sacerdotibus praetextatis Capitolium
6 petit. hastae auratae altrinsecus quingenae, uexilla cen-
tena praeter ea quae collegiorum erant dracones et signa
7 templorum omniumque legionum ibant. ibant praeterea
gentes simulatae, ut Gothi Sarmatae Franci Persae, ita ut
non minus quam duceni globis singulis ducerentur.

9 Hac pompa homo ineptus eludere se credidit populum
Romanum, sed, ut sunt Romanorum facetiae, alius Po-
stumo fauebat, alius Regaliano, alius Aureolo aut Aemi-
liano, alius Saturnino, nam et ipse iam imperare dice-
2 batur. inter haec ingens querella de patre, quem inultum
filius liquerat, et quem externi utcumque uindicauerant.
3 nec tamen Gallienus ad talia mouebatur obstupefacto uo-
luptatibus corde, sed ab is qui circum eum erant requi-
rebat: „Ecquid habemus in prandio? ecquae uoluptates
paratae sunt? et qualis cras erit scaena qualesque cir-
4 censes?“ sic confecto itinere celebratisque hecatombis ad
domum regiam redit conuiuiisque et epulis depulsis alios

1 omnium *BPM fort.* omnibus 3 process. *M* altrimsecus *BP* 4 cornibus $P^{3}M$ 5 acne *B* 12 monstraret *BPM* 13 ludis *om.* B^{1} 17 digna P^{1} 23 fouebat BP^{1} fauebat *P a rec. man.* (*t. Iord.*) regiliano *BPM em. S cf. trig. tyr.* 10 26 aeterni *P* eterni *P* 28 his *BPM* 29 et quid — et quae *M* 30 caena quales circ. *M* 31 ecatonbiis $B^{1}P$ ecatorbiis B^{2}

dies uoluptatibus publicis deputabat. Praetereundum non 5
est haud ignobile facetiarum genus. nam cum grex Per-
sarum quasi captiuorum per pompam (rem ridiculam)
duceretur, quidam scurrae miscuerunt se Persis, diligen-
tissime scrutantes omnia atque uniuscuiusque uultum
mira inhiatione mirantes. a quibus cum quaereretur, 6
quidnam ageret illa solertia, illi responderunt: „Patrem
principis quaerimus“. quod cum ad Gallienum peruenis- 7
set, non pudore, non maerore, non pietate commotus est
scurrasque iussit uiuos exuri. quod populus factum tri- 8
stius, quam quisquam aestimet, tulit, milites uero ita do-
luerunt ut non multo post uicem redderent.

Gallieno et Saturnino conss. Odenatus rex Palmyre- 10 $\frac{1015}{264}$
norum optinuit totius orientis imperium, idcirco prae-
cipue quod se fortibus factis dignum tantae maiestatis
infulis declarauit, Gallieno aut nullas aut luxuriosas aut
ineptas et ridiculas res agente. denique statim bellum 2
Persis in uindictam Valeriani, quam eius filius neglegebat,
indixit. Nisibin et Carras statim occupat tradentibus sese 3
Nisibenis atque Carrenis et increpantibus Gallienum. nec 4
defuit tamen reuerentia Odenati circa Gallienum. nam
captos satrapas insultandi prope gratia et ostentandi sui
ad eum misit. qui cum Romam deducti essent, uincente 5
Odenato triumphauit Gallienus nulla mentione patris facta,
quem nec inter deos quidem nisi coactus rettulit, cum
mortuum audisset, sed adhuc uiuentem, nam de illius
morte falso compererat. Odenatus autem ad Ctesifontem 6
Parthorum multitudinem obsedit uastatisque circum om-
nibus locis innumeros homines interemit. sed cum sa- 7
trapae omnes ex omnibus regionibus illuc defensionis
communis gratia conuolassent, fuerunt longa et uaria
proelia, longior tamen Romana uictoria. et cum nihil aliud 8
ageret nisi ut Valerianum Odenatus liberaret, instabat

2 haut BP^1 rex *BPM em. C* 3 rediculem B^1 7 agerent *M* 16 infulsis P^1 luxoriosas B^1 17 inneptas P^1 ///st ridiculas *P* 19 nitibin P^1 charras BP^2 carra P^1 20 nisibinis *B* nitibenis P^1 charrenis BP^2 22 gratia prope B^1 25 ne BP^1 27 tesifontem BP^1 (*M*)

cottidie, at locorum difficultatibus in alieno solo im-
11 perator optimus laborabat. Dum haec apud Persas ge-
runtur, Scythae in Cappadociam peruaserunt. illic captis
ciuitatibus bello etiam uario diu acto se ad Bithyniam
2 contulerunt. quare milites iterum de nouo imperatore fa-
ciendo cogitarunt. quos omnes Gallienus more suo, cum
placare atque ad gratiam suam reducere non posset,
occidit.
3 Cum tamen sibi milites dignum principem quaererent,
Gallienus apud Athenas archon erat, id est summus magi-
stratus, uanitate illa, qua et ciuis adscribi desiderabat et
4 sacris omnibus interesse. quod neque Hadrianus *nisi* in
summa felicitate neque Antoninus *nisi* in adulta fecerat
pace, cum tanto studio Graecarum docti fuerint littera-
rum ut raro aliquibus doctissimis magnorum arbitrio ces-
5 serint uirorum. Areopagitarum praeterea cupiebat ingeri
6 numero contempta prope re p. fuit enim Gallienus, quod
negari non potest, oratione poemate atque omnibus arti-
7 bus clarus. huius illud est epithalamion, quod inter cen-
tum poetas praecipuum fuit. nam cum fratrum suorum
filios iungeret, *et* omnes poetae Graeci Latinique epitha-
lamia dixissent, idque per dies plurimos, ille, cum manus
sponsorum teneret, ut quidam dicunt, † sceptus ita dixisse
fertur:

8 Ite, agite, o pueri, pariter sudate medullis
omnibus inter uos, non murmura uestra columbae,
brachia non hederae, non uincant oscula conchae.

9 longum est, eius uersus orationesque conectere, quibus
suo tempore tam inter poetas quam inter rhetores emi-

1 ac *BPM em. C* colorum P^1 2 imperatur B^1 reguntur P^1 3 scythice B^1 4 actos B^1PM acto B^2 acto se *S* 5 contulerint *B* 12 nisi *bis inseruit S* 14 sint litt. BP^1M sint i lit. P^2 15 cesserit P^1 18 ratione BP^1 19 est illud *M* epistulamiono *B* epistolamiono *PM em. S* 20 fractum BP^1 21 et *om. BPM* episthalamia *BP* 23 septus *M* exceptus *S* *desiderari mihi uidetur notio:* ex tempore *uel* subito 25 ait *BPM* agite *em. in misc. obseru.* 29 in poetas *BPM* interethores BP^1 in rhetores *M*

cuit. sed aliud in imperatore quaeritur, aliud in oratore
uel poeta flagitatur.

Laudatur sane eius optimum factum. nam consulta 12
Valeriani fratris sui et Lucilli propinqui, ubi comperit,
ab Odenato Persas uastatos, redactam Nisibin et Carras
in potestatem Romanam, omnem Mesopotamiam nostram,
denique Ctesifontem esse peruentum, fugisse regem,
captos satrapas, plurimos Persarum occisos, Odenatum
participato imperio Augustum uocauit eiusque monetam,
qua Persas captos traheret, cudi iussit. quod et senatus
et urbs et omnis aetas gratanter accepit. Fuit praeterea 2
idem ingeniosissimus, cuius ostendentia acumen, in nugis
scilicet, pauca libet ponere: nam cum taurum ingentem 3
in harenam misisset, exissetque ad eum feriendum uena-
tor neque productum decies potuisset occidere, coronam
uenatori misit, mussantibusque cunctis, quid rei esset, 4
quod homo ineptissimus coronaretur, ille per curionem
dici iussit: „Taurum totiens non ferire difficile est“. idem, 5
cum quidam gemmas uitreas pro ueris uendidisset eius
uxori, atque illa re prodita uindicari uellet, subripi quasi
ad leonem uenditorem iussit, deinde e cauea caponem
emitti, mirantibusque cunctis rem tam ridiculam per cu-
rionem dici iussit: „Inposturam fecit et passus est“.
deinde negotiatorem dimisit.

Occupato tamen Odenato bello Persico, Gallieno re- 6
bus ineptissimis, ut solebat, incubante Scythae nauibus
factis Heracleam peruenerunt atque inde cum praeda in
solum proprium reuerterunt, quamuis multi naufragio
perierint. [nauali bello superati sint.]

5 uastatus B^1 nitibin B^1P^1 charras B 7 sifontem BP^1 tesifontem P^3 (M) 10 cudi] cuius BP^1 *ut uid.* 11 accerit B^1P^1 acceperit B^2 12 ostendentia cum in his scilicet *BPM* ostendentia acumen *Egn.* ostendentia acuminis scilicet *S* ostendentia acumen in nugis scilicet *scripsi* 14 mississet *B* uector *BP* confector *C* 15 perductum *BPM em. C* mussanctibusque *B* mussacnctibus P^1 19 ueras pro uitreis *BPM* uendisset *BP* 22 emittit *M* 26 incumbente *M* 27 heradeam *B* 29 nauali bello superati sint *uncis inclusi cf. exerc. crit. p. 19* sint *om. M*

13 Per idem tempus Odenatus insidiis consobrini sui in-
teremptus est cum filio Herode, quem et ipsum impera-
2 torem appellauerat. tum Zenobia, uxor eius, quod paruuli
essent filii eius qui supererant, Herennianus et Timolaus,
ipsa suscepit imperium diuque rexit non muliebriter ne-
3 que more femineo. sed non solum Gallieno quoque uirago
melius imperare potuisset, uerum etiam multis imperato-
4 ribus fortibus atque solertibus. Gallienus sane ubi ei nun-
tiatum, Odenatum interemptum, bellum Persis ad seram
nimis uindictam patris parauit collectisque per Heraclia-
5 num ducem militibus solertis principis rem gerebat. qui
tamen Heraclianus, cum contra Persas profectus esset, a
Palmyrenis uictus omnes quos parauerat milites perdidit
Zenobia Palmyrenis et orientalibus plerisque uiriliter im-
6 perante. Inter haec Scythae per Euxinum nauigantes
Histrum ingressi multa grauia in solo Romano fecerunt.
quibus compertis Gallienus Cleodamum et Athenaeum By-
zantios instaurandis urbibus muniendisque praefecit, pu-
gnatumque est circa Pontum, et a Byzantiis ducibus uicti
7 sunt barbari. Veneriano item duce nauali bello Gothi su-
perati sunt, cum ipse Venerianus militari perit morte.
8 atque inde Cyzicum et Asiam, deinceps Achaiam omnem
uastauerunt et ab Atheniensibus duce Dexippo, scriptore
horum temporum, uicti sunt. unde pulsi per Epirum Ma-
9 cedoniam Boeotiam peruagati sunt. Gallienus interea uix
excitatus publicis malis Gothis uagantibus per Illyricum
occurrit et fortuito plurimos interemit. quo comperto Scy-
thae facta carragine per montem Gessacem fugere sunt

3 cum *BPM* 4 therennianus *BPM em. S* timelaus *BP*^{1} 5 m nulliebriter *B*^{1} nulliebriter *P*^{1} · 6 femineo more *B*^{1} uirgo *BP* 7 multum *B*^{1} 8 fortius atque solertius *BPM em. S* gallienos *B* gallieno *PM* Gallienus *scripsi* (*Eyssenh.*) ubi enuntiatum *P*^{1} ei *om. M* 10 patres *B in P* is *in ras.* heradianum *B utroque loco* 13 quos] que *BP*^{1} 15 eupinum *B* euxinum *P*^{2} *sed* x *in ras.* 17 cumpertis *BP* cleodanum et atheneum *BP* Cleochanum et Athenum *M* 20 gothesperati *B*^{1} su *superscr. B*^{2} *in P* u *in ras.* 21 militaris *BP* 24 achenoniam boetiam *BPM em. Egn.*

conati. omnes inde Scythas Marcianus uaria bellorum for- 10
tuna ....
... quae omnes Scythas ad rebellionem excitarunt.
Et haec quidem Heracliani ducis erga rem p. deuotio 14
fuit. uerum cum Gallieni tantam improbitatem ferre non
possent, consilium inierunt Marcianus et Heraclianus, ut
alter eorum imperium caperet .... et Claudius quidem, 2
ut suo dicemus loco, uir omnium optimus, electus est,
qui consilio non adfuerat, eaque apud cunctos reuerentia,
ut iuste dignus uideretur imperio, quemadmodum postea
conprobatum est. is enim et Claudius, *a quo* Constantius, 3
uigilissimus Caesar, originem ducit. fuit isdem socius in 4
appetendo imperio quidam Ceronius siue Cecropius, dux
Dalmatarum, qui eos et urbanissime et prudentissime ad-
iuuit. Sed cum imperium capere uiuo Gallieno non pos- 5
sent, huius modi eum insidiis adpetendum esse duxerunt,
ut labem inprobissimam malis fessa re p. a gubernaculis
humani generis dimouerent, ne diutius theatro et circo
addicta res p. per uoluptatum deperiret inlecebras: insi- 6
diarum genus fuit tale: Gallienus ab Aureolo, qui princi-
patum inuaserat, dissidebat, sperans cottidie grauem et
intolerabilem tumultuarii imperatoris aduentum. hoc 7
scientes Marcianus et Cecropius subito Gallieno iusserant
nuntiari, Aureolum iam uenire. ille igitur militibus cogi- 8
tatis quasi certum processit ad proelium atque ita missis
percussoribus interemptus est. et quidem Cecropii Dal- 9
matarum ducis *gladio* Gallienus dicitur esse percussus,
ut quidam ferunt, circa Mediolanium, ubi continuo et fra-
ter eius Valerianus est interemptus, quem multi Augu-

2 *lacunam indicauit S* agitauit *inserit M* 3 excitacrunt B^1
4 rem *BP* 7 *lacunam indicauit C an in uu. antec. latet:* ut alter Romanum imperium caperet? *ubi* alter *est idem quod* alius, *usu loquendi illa aetate usitato. seqq. melius fluunt recepta S coniectura:* et Claudius quidem, qui consilio non adfuerat, electus est, uir omnium optimus eaque apud omnes reuerentia ut et q. s. et claudius *colore rubro pictum in BP*
11 a quo *om.* BP^1 *add.* P^3M constantinus *BPM em. Gr.*
14 dalmatorum *BP* 18 humano *B* 19 rep. *BPM em. Gr.*
24 congregatis *M* 27 gladio *om. BPM* 29 multi// *B*

stum, multi Caesarem, multi neutrum fuisse dicunt. quod
10 ueri simile non est, si quidem capto iam Valeriano scriptum
inuenimus in fastis: „Valeriano imperatore consule“. quis
igitur alius potuit esse Valerianus nisi Gallieni frater?
11 constat de genere, non satis tamen constat de dignitate
uel, ut coeperunt alii loqui, de maiestate.

15 Occiso igitur Gallieno seditio ingens militum fuit, cum
spe praedae ac publicae uastationis imperatorem sibi uti-
lem necessarium fortem efficacem ad inuidiam faciendam
2 dicerent raptum. quare consilium principum fuit, ut mi-
lites eius quo solent placari genere sedarentur. promissis
itaque per Marcianum aureis uicenis et acceptis (nam
praesto erat thesaurorum copia) Gallienum tyrannum mi-
3 litari iudicio in fastos publicos rettulerunt. sic militibus
sedatis Claudius, uir sanctus ac iure ueneralibis et bonis
omnibus carus, amicus patriae, amicus legibus, acceptus
senatui, populo bene cognitus accepit imperium.

16 Haec uita Gallieni fuit, breuiter a me litteris intimata,
qui natus abdomini et uoluptatibus dies ac noctes uino et
stupris perdidit, orbem terrarum *per* triginta prope ty-
rannos uastari fecit, ita ut etiam mulieres illo melius im-
2 perarent. ac ne eius praetereatur miseranda solertia, ueris
tempore cubicula de rosis fecit. de pomis castella com-
posuit. uuas triennio seruauit. hieme summa melones ex-
hibuit. mustum quemadmodum toto anno haberetur, do-
cuit. ficos uirides et poma ex arboribus recentia semper
3 alienis mensibus praebuit. mantelibus aureis semper
4 strauit. gemmata uasa fecit eademque aurea. crinibus
suis auri scobem aspersit. radiatus saepe processit. cum
clamyde purpurea gemmatisque fibulis et aureis Romae
uisus est, ubi semper togati principes uidebantur. pur-
puream tunicam auratamque uirilem eandemque manica-
tam habuit. gemmato balteo usus est. caligas gemmeas
5 adnexuit, cum campagos reticulos appellaret. conuiuatus

1 quem *BP*[1] 7 gens *B* cum *Eyssenh. transponit ante* imperatorem 20 uiginti *BP* quem triginta *M* per triginta *S* tyrannis *M* 30 aure *BP em. P*[3]*M* 33 baltheo *B* aligias *BP*

in publico est. congiariis populum molliuit. senatui spor- 6
tulam sedens erogauit. matronas ad consilium suum ro-
gauit isdemque manum sibi osculantibus quaternos au-
reos sui nominis dedit. ubi de Valeriano patre comperit 17
quod captus esset, id quod philosophorum optimus de fi-
lio amisso dixisse fertur „Sciebam, me genuisse morta-
lem“, ille sic dixit: „Sciebam, patrem meum esse morta-
lem“. nec defuit Annius Cornicula, qui eum quasi con- 2
stantem principem falso sua uoce laudaret. peior tamen
ille qui credidit. saepe ad tibicinem processit, ad organum 3
se recepit, cum processui et recessui cani iuberet. lauit 4
ad diem septimo aestate uel sexto, hieme secundo uel
tertio. bibit in aureis semper poculis aspernatus uitrum, 5
cum diceret, nil esse communius. semper uina uariauit 6
neque umquam in uno conuiuio ex uno uino duo pocula
bibit. concubinae in eius tricliniis saepe accubuerunt. 7
mensam secundam scurrarum et mimorum semper prope
habuit. cum iret ad hortos nominis sui, omnia palatina 8
officia sequebantur. ibant et praefecti et magistri officio-
rum omnium adhibebanturque et conuiuiis et potationi-
bus. lauabant simul cum principe. admittebantur saepe 9
etiam mulieres, cum ipso pulchrae puellae, cum illis anus
deformes. et iocari se dicebat, cum orbem terrarum un-
dique perdidisset.

Fuit tamen nimiae crudelitatis in milites, nam et terna 18
milia et quaterna militum singulis diebus occidit. Sta- 2
tuam sibi maiorem colosso fieri praecepit Solis habitu,
sed ea inperfecta perit. tam magna denique coeperat fieri,
ut duplex ad colossum uideretur. poni autem illam uolu- 3
erat in summo Esquiliarum monte, ita ut hastam teneret,
per cuius scapum infans ad summum posset ascendere.
sed et Claudio et Aureliano deinceps stulta res uisa est, 4

2 consulatum *BPM* 5 opimus *BP* 6 mortalem nec defuit an ille se dixit *BPM* nec defuit cum ille sic dixit *Reg.* 9 falsu *BP* 13 natus *BP* 14 cum *add. S* dicens *M* 17 minorum *B* 20 nationibus *BP* coenationibus *M* potationibus *scripsi* 21 etiam simul *M* 30 exquiliarum *BP* 31 caput *BPM em. Scaliger*

si quidem etiam equos et currum fieri iusserat pro quali-
5 tate statuae atque in auctissima base poni. porticum Fla-
miniam usque ad pontem Moluium et ipse parauerat du-
cere, ita ut tetrastichae fierent, ut autem alii dicunt, pen-
tastichae, ita ut primus ordo pilas haberet et ante se co-
lumnas cum statuis, secundus et tertius et deinceps διὰ
6 τεσσάρων columnas. Longum est eius cuncta in litteras
mittere, quae qui uolet scire, legat Palfurium Suram,
qui ephemeridas eius uitae composuit. nos ad Saloninum
reuertamur.

SALONINVS GALLIENVS

19(1) Hic Gallieni filius fuit, nepos Valeriani, de quo quippe
nihil est quod dignum in litteras mittatur, nisi quod nobi-
liter natus, educatus regie, occisus deinde non sua sed
2 patris causa. De huius nomine magna est ambiguitas.
nam multi eum Gallienum, multi Saloninum historiae
3 prodiderunt. et qui Saloninum, idcirco quod apud Salo-
nas natus esset, cognominatum ferunt; qui autem Gallie-
num, patris nomine cognominatum et aui Gallieni, summi
4 quondam in re p. uiri. fuit denique hactenus statua in
pede montis Romulei, hoc est ante sacram uiam, intra
templum Faustinae †aduentam ad arcum Fabianum, quae
haberet inscriptum 'Gallieno iuniori' 'Salonino' additum.
5 ex quo eius nomen intellegi poterit. Transisse decennium
imperii Gallienum satis clarum est. quod idcirco addidi
quia multi eum imperii sui anno *nono* perisse dixerunt.
6 fuisse autem et alios rebelliones sub eodem, proprio di-
cemus loco, si quidem placuit triginta tyrannos uno uolu-

2 actussima BP^1 acutissima P^2M *em.* *S* flamminiam *BP* 4 tetrastichoe — pentastichoe *S* fieret *M* 5 primum *BP* 6 diatesseron *BP* 8 calpfurinum *M* 11 Saloninus Gallienus *in BP colore rubro picta sunt, sed in tenore litterarum* 12 gallienus B^1 16 multis *B* 21 monticis *BP* romulet *B* 22 aduentam] *uid. Becker antiq. Rom. I p. 241, qui coni.* a Vesta ad arcum. *Mommsenus:* inter templum Faustinae ac Vestae 23 solonino BP^1 25 imperi *B* 26 nono *add.* *S* 27 alias *M* de quibus proprio *M* 28 uiginti *BP*

mine includere, idcirco quod nec multa de his dici pos-
sunt, et in Gallieni uita pleraque iam dicta sunt.
Et haec quidem de Gallieno hoc interim libro dixisse 7
sufficiet. nam et multa iam in Valeriani uita *dicta sunt,*
alia in libro qui de triginta tyrannis inscribendus est iam
loquemur, quae iterari ac saepius dici minus utile uide-
batur. huc accedit quod quaedam etiam studiose prae- 8
termisi, ne eius posteri multis rebus editis laederentur.
scis enim ipse tales homines cum is qui aliqua de maiori- 20 (2)
bus eorum scripserint quantum gerant bellum, nec
ignota esse arbitror quae dixit Marcus Tullius in Horten-
sio, quem ad exemplum Protreptici scripsit. unum ponam 2
tamen, quod iucunditatem quandam sed uulgarem habuit,
morem tamen nouum fecit. nam cum cingula sua ple- 3
rique militantium qui ad conuiuium uenerant ponerent
hora conuiuii, Saloninus puer siue Gallienus his auratos
bullatosque balteos rapuisse perhibetur, et, cum esset
difficile in aula Palatina requirere quod perisset, ac
taciti ex militibus uiri detrimenta pertulissent, postea
rogati ad conuiuium cincti adcubuerunt. cumque ab his 4
quaereretur, cur non soluerent cingulum, respondisse
dicuntur: „Salonino deferimus", atque hinc tractum mo-
rem, ut deinceps cum imperatore cincti discumberent.
negarè non possum, aliunde plerisque uideri huius rei 5
ortum esse morem: dicunt, militare prandium, quod
dictum est parandium ab eo quod ad bellum milites pa-
ret, a cinctis initum; cui rei argumentum est quod a
discinctis etiam cum imperatore caenatur. quae idcirco
posui, quia digna et memoratu uidebantur et cognitu.
Nunc transeamus ad triginta tyrannos, [Gallieni tem- 21 (3)

1 inludere B^1 idcrco P^1 4 suffiet B^1P^1 sufficiat *M* dicta sunt, alia *addidi* 5 in bro B^1 9 quales *BPM em. C* his *BPM* 10 scipserint B^1 12 tamen ponam *B* 17 costilatosque *BP*(*M*) [costolatosque *P t. Iord.*] bullatosque *scripsi* 19 tacitis *BPM* taciti ex *S* 20 cuncti P^1 22 more BP^1 23 cumberent *P t. Iord.* 24 alium e *BPM* 25 optum B^1 dicunt enim *M* 27 addisc. B^1 28 imperator BP^1 (*corr.* P^3) 29 cogntu P^1 30 uiginti *BP* Gal-

poribus contemptu mali principis extiterunt] de quibus
2 breuiter et pauca dicenda sunt. neque enim digni sunt
eorum plerique, ut uolumen talium hominum saltim
nominibus occuparetur, quamuis aliqui non parum in
se uirtutis habuisse uideantur, multum etiam rei p.
profuisse.
3 Tam uariae item opiniones sunt de Salonini nomine,
ut qui se uerius putet dicere, a matre sua Salonina ap-
pellatum esse ...... quam is perdite dilexit, Piparam
4 nomine, barbaram regis filiam. Gallienus cum suis sem-
per flauo crinem condit.
5 De annis autem Gallieni et Valeriani ad imperium
pertinentibus adeo incerta traduntur, ut, cum quindecim
annos eosdem imperasse constet, id est Gallienus usque
ad quintum decimum peruenisset, Valerianus uero sexto
sit captus, alii nouem annis, uix decem alii etiam Gallie-
num imperasse in litteras mittant, cum constet, et decen-
nalia Romae ab eodem celebrata, et post decennalia
Gothos ab eo uictos, cum Odenato pacem factam, cum
Aureolo initam esse concordiam, pugnatum contra Postu-
mum, contra Lollianum, multa etiam ab eo gesta quae
ad uirtutem, plura tamen quae ad dedecus pertinebant.
6 nam et semper noctibus popinas dicitur frequentasse et
cum lenonibus mimis scurrisque uixisse.

lieni — extiterunt *uncis inclusi* qui Gall. P^3M 4 quamuis eorum *M* 5 uideatur P^1 9 *lacunam indicauit Gr.* dicant *add. M* quamuis *BPM* quam is *S* 10 barbarorum *uel* barbari *S* 11 crine *BPM em. S an est lacuna statuenda post* semper? 12 anno *BPM* 14 gallieni *BPM em. S* 15 perueneri*t S* 16 bis decem alii BP^1 (annis *add.* P^3) alii bis decem annis *M* uix decem alii *scripsi* 24 lelonibus *B*

TREBELLII POLLIONIS

TYRANNI TRIGINTA

Scriptis iam pluribus libris, non historico nec diserto 1
sed pedestri adloquio, ad eam temporum uenimus se-
riem, in qua per annos quibus Gallienus et Valerianus
rem p. tenuerunt triginta tyranni occupato Valeriano
magnis belli Persici necessitatibus extiterunt, cum Gal-
lienum non solum uiri sed etiam mulieres contemptui
haberent, ut suis locis probabitur. sed quoniam tanta 2
obscuritas eorum hominum fuit, qui ex diuersis orbis
partibus ad imperium conuolabant, ut non multa de his
uel dici possint a doctioribus uel requiri, deinde ab om-
nibus historicis qui Graece ac Latine scripserunt ita non-
nulli praetereantur uti eorum *nec* nomina frequententur,
postremo cum tam uarie a plerisque super his nonnulla
sint prodita: in unum eos libellum contuli *et* quidem
breuem, maxime cum uel in Valeriani uel in Gallieni uita
pleraque de his dicta nec repetenda tamen satis constet.

CYRIADES

Hic patrem Cyriadem fugiens, diues et nobilis, cum 2
luxuria sua et moribus perditis sanctum senem grauaret,

1 incipit eiusdem tyranni triginta *BP* 6 XXXta *B* 11 conualabant *B* 12 ominibus *P* 14 nec *addidit Erasmus* 16 et *om. BP* equidem *M* 20 nobis *B*

direpta magna parte auri, argenti etiam infinito pondere
2 Persas petit. atque inde Sapori regi coniunctus atque
sociatus, cum hortator belli Romanis inferendi fuisset,
Odomastem primum, deinde Saporem ad Romanum solum traxit; Antiochia etiam capta et Caesarea Caesarea-
3 num nomen meruit. atque inde uocatus Augustus, cum
omnem orientem uel uirium uel audaciae terrore quateret, patrem uero interemisset, (quod alii historici negant
factum) ipse per insidias suorum, cum Valerianus iam ad
4 bellum Persicum ueniret, occisus est. neque plus de
hoc historiae quicquam mandatum est quod dignum memoratu esse uideatur, quem clarum perfugium et parricidium et aspera tyrannis et summa luxuries litteris dederunt.

POSTVMVS

3 Hic uir in bello fortissimus, in pace constantissimus,
in omni uita grauis, usque adeo ut Saloninum filium suum
eidem Gallienus in Gallia positum crederet, quasi custodi
2 uitae et morum et actuum imperialium institutori. sed,
quantum plerique adserunt, (quod eius non conuenit moribus) postea fidem fregit et occiso Salonino sumpsit im-
3 perium. ut autem uerius plerique tradiderunt, cum Galli
uehementissime Gallienum odissent, puerum autem apud
se imperare ferre non possent, eum qui commissum regebat imperium imperatorem appellarunt missisque militibus
4 adulescentem interfecerunt. quo interfecto ab omni exercitu et ab omnibus Gallis Postumus gratanter acceptus talem se praebuit per annos septem ut Gallias instaurauerit,
cum Gallienus luxuriae et popinis uacaret et amore barba-
5 rae mulieris consenesceret. gestum est tamen a Gallieno
contra hunc bellum tunc cum sagitta Gallienus est uulnera-

2 inde *om.* *B* coniunctis *B* 4 Odenatum *M* 5 anthiocia *P* 6 meruit] accepit *M* 7 uel audacia *BP* audacia uel *M* *em.* *S* terroret *B*[1] 8 interemisisset *B*[1] 11 memoria *M* 13 luxuriae *BP* 18 gallienis *B*[1] 24 ferre imperare *BP* 30 dgestum *B*[1]

tus. si quidem nimius amor erga Postumum omnium erat in 6
Gallicanorum mente populorum, quod summotis omnibus
Germanicis gentibus Romanum in pristinam securitatem
reuocasset imperium. sed cum se grauissime regeret, 7
more illo quo Galli nouarum rerum semper sunt cupidi
Lolliano agente interemptus est.

Si quis sane Postumi meritum requirit, iudicium de 8
eo Valeriani ex hac epistula, quam ille ad Gallos misit,
intelleget: „Transrenani limitis ducem et Galliae praesi- 9
dem Postumum fecimus, uirum dignissimum seueritate
Gallorum, praesente *quo* non miles in castris, non iura in
foro, non in tribunalibus lites, non in curia dignitas per-
eat, qui unicuique proprium et suum seruet, uirum quem
ego prae ceteris stupeo, et qui locum principis mereatur
iure, de quo spero quod mihi gratias agetis. quod si me 10
fefellerit opinio quam de illo habeo, sciatis, nusquam
gentium repperiri qui possit penitus adprobari. huius 11
filio Postumo nomine tribunatum Vocontiorum dedi, adu-
lescenti, qui se dignum patris moribus reddet."

POSTVMVS IVNIOR

De hoc prope nihil est quod dicatur, nisi quod a pa- 4
tre appellatus Caesar ac deinceps in eius honore Augustus
cum patre dicitur interemptus, cum Lollianus in locum
Postumi subrogatus delatum sibi a Gallis sumpsisset im-
perium. fuit autem (quod solum memoratu dignum est) 2
ita in declamationibus disertus ut eius controuersiae
Quintiliano dicantur insertae, quem declamatorem Ro-
mani generis acutissimum uel unius capitis lectio prima
statim fronte demonstrat.

2 gente *BPM em. S* 6 lollieno *BP*^{1} 9 intellegit *B* transrenati *B* milites *BP* 11 quo *om. BP*^{1} *add. P*^{3}*M* 14 mereantur *BP* 15 spero *om. B*^{1} agitis *BP t. Iord.* 17 repperi *P*^{1} 28 primae *BP* 29 demonstratum *BPM*

LOLLIANVS

5 Huius rebellione in Gallia Posthumus, uir omnium fortissimus, interemptus est, cum iam nutans e Gallieni luxuria in ueterem statum Romanum formasset impe-
2 rium. fuit quidem etiam iste fortissimus, sed rebellionis intuitu minorem apud Gallos auctoritatem de suis uiribus
3 tenuit. interemptus autem est a Victorino, Vitruuiae filio uel Victoriae, quae postea mater castrorum appellata est et Augustae nomine affecta, cum ipsa per se fugiens tanti ponderis molem primum in Marium, deinde in Tetricum
4 atque eius filium contulisset imperia. et Lollianus quidem nonnihilum rei p. profuit. nam plerasque Galliae ciuitates, nonnulla etiam castra, *quae* Posthumus per septem annos in solo barbarico aedificauerat, quaeque interfecto Posthumo subita inruptione Germanorum et direpta fuerant et incensa, statum *in* ueterem reformauit. deinde a suis militibus, quod in labore nimius esset, occisus est.

5 Ita Gallieno perdente rem p. in Gallia primum Posthumus, deinde Lollianus, Victorinus deinceps, postremo Tetricus, (nam de Mario nihil dicimus) adsertores Romani
6 nominis exstiterunt. quos omnes datos diuinitus credo, ne, cum illa pestis inauditae luxuriae impediretur malis, possidendi Romanum solum Germanis daretur facultas.
7 qui si eo genere tunc euadissent quo Gothi et Persae, conuenientibus in Romano solo gentibus uenerabile hoc
8 Romani nominis finitum esset imperium. Lolliani autem uita in multis obscura est, ut et ipsius Posthumi, sed priuata: uirtute enim clari non nobilitatis pondere uixerunt.

3 nutante *BPM* nutanš e *S* 4 informasset *M* firmasset *Gr.* 5 fut *P*[1] iste *om. M* 7 Victorinae uel Victoriae filio *M* 9 afecta *BP* cum ipsa *om. B*[1] 13 quae *om. BPM* 14 quae *BPM* 15 inrubtione *BP* 16 in *add. S* 19 deinde *B* 20 traeticus *BP* 22 inaudita luxuria *BPM em. S* 24 euasissent *M* 25 consentientibus *BPM* conuenientibus *scripsi* (*Eyssenh.*) 28 enim] eius *M* clara *BP*

VICTORINVS

Posthumus senior cum uideret, multis se Gallieni 6
uiribus peti, atque auxilium non solum militum uerum
etiam alterius principis necessarium, Victorinum, milita-
ris industriae uirum, in participatum uocauit imperii et
cum eodem contra Gallienum conflixit. cumque adhibi- 2
tis ingentibus Germanorum auxiliis diu bella traxissent,
uicti sunt. tunc interfecto etiam Lolliano solus Victori- 3
nus in imperio remansit, qui et ipse, quod matrimoniis
militum et militarium corrumpendis operam daret, a quo-
dam actuario, cuius uxorem stuprauerat, composita fa-
ctione Agrippinae percussus Victorino filio Caesare a
matre Vitruuia siue Victoria, quae mater castrorum dicta
est, appellato, qui et ipse puerulus statim est interemp-
tus, cum apud Agrippinam pater eius esset occisus. De 4
hoc, quod fortissimus fuerit et praeter libidinem optimus
imperator, a multis multa sunt dicta. sed satis credimus 5
Iuli Atheriani partem libri cuiusdam ponere, in quo de
Victorino sic loquitur: „Victorino, qui Gallias post Iu- 6
lium Postbumum rexit, neminem aestimo praeferendum,
non in uirtute Traianum, non Antoninum in clementia,
non *in* grauitate Neruam, non in gubernando aerario Ve-
spasianum, non in censura totius uitae ac seueritate mi-
litari Pertinacem uel Seuerum. sed omnia haec libido 7
et cupiditas mulierariae uoluptatis sic perdidit ut nemo
audeat uirtutes eius in litteras mittere, quem constat om-
nium iudicio meruisse puniri.“ ergo cum id iudicii de 8
Victorino scriptores habuerint, satis mihi uideor de mo-
ribus eius dixisse.

3 aulium *BP*^{1} (*corr. P*^{3}) 10 corrumpendos *P*^{1} 13 bitrubia *BP* Victorina *M* 15 agrippinae *B*^{1}*P*^{1} 16 libininem *B*^{1}*P* 19 ulium *B*^{1} Iunium *M* 20 rexit *om. B*^{1} 22 in *om. BPM* nerbam *BP* uespasiano *BP*^{1} 24 uenerum *B*^{1} 29 eius dixisse de moribus *B*^{1}*P* de moribus eius dixisse *B*^{2} de eius d. m. *M*

VICTORINVS IVNIOR

7 De hoc nihil amplius in litteras est relatum, quam
quod nepos Victoriae Victorini filius fuit et a patre uel
ab auia sub eadem hora qua Victorinus interemptus Cae-
sar est nuncupatus ac statim a militibus ira occisus.
2 Extant denique sepulchra circa Agrippinam, breui mar-
more † inplessa humilia, in quibus *titulus* est inscriptus:
„Hic duo Victorini tyranni siti sunt.“

MARIVS

8 Victorino Lolliano et Postumo interemptis Marius ex
2 fabro, ut dicitur, ferrario triduo tantum imperauit. de
hoc quid amplius requiratur ignoro, nisi quod eum insi-
gniorem breuissimum fecit imperium. nam ut ille con-
sul, qui sex meridianis horis consulatum suffectum te-
nuit, a Marco Tullio tali aspersus est ioco: „Consulem
habuimus tam seuerum tamque censorium ut in eius
magistratu nemo pranderit, nemo caenauerit, nemo dor-
miuerit“, de hoc etiam dici posse uideatur, qui una die
factus est imperator, alia die uisus est imperare, tertia
3 interemptus est. Et uita quidem strenuus ac militaribus
usque ad imperium gradibus euectus, quem plerique Ma-
murium, nonnulli Veturium, opificem utpote ferrarium,
4 nuncuparunt. sed de hoc nimis multa, de quo illud ad-
didisse satis est, nullius manus uel ad feriendum uel ad
impellendum fortiores fuisse, cum in digitis neruos uide-
5 retur habuisse non uenas. nam et carra uenientia digito
salutari reppulisse dicitur et fortissimos quosque uno
digito sic adflixisse, ut quasi ligni uel ferri obtunsioris
ictu percussi dolerent. multa duorum digitorum allisione

3 et ab *M* 5 ira// *P* ita *M* 7 inplēssa P^2 impressa *M* *an* simplicissima? titulus *addidit C* 10 et lolliano post. *BP* 18 uidetur *M* 19 diuisus B^1P^1 *c.* B^3P^3 22 Vecturium *M* 24 malus B^1 25 implendum *BPM* 29 alisione *BP*

contriuit. occisus est a quodam milite, qui, cum eius 6
quondam in fabrili officina fuisset, contemptus est ab
eodem, uel cum duxisset uel cum imperium cepisset.
addidisse uero dicitur interemptor: „Hic est gladius 7
quem ipse fecisti“. Huius contio prima talis fuisse dici-
tur: „Scio, conmilitones, posse mihi obici artem pristi- 8
nam, cuius mihi omnes testes estis. sed dicat quisque 9
quod uult. utinam ferrum semper exerceam, non uino,
non floribus, non mulierculis, non popinis, ut facit Gallie-
nus, indignus patre suo et sui generis nobilitate, depe-
ream. ars mihi obiciatur ferraria, dum me et exterae 10
gentes ferrum tractasse suis cladibus recognoscant. in 11
Italia .... denique, ut omnis Alamannia omnisque Germa-
nia cum ceteris quae adiacent gentibus, Romanum popu-
lum ferratam putent gentem, ut specialiter in nobis fer-
rum timeant. uos tamen cogitetis uelim, fecisse uos 12
principem, qui numquam quicquam scierit tractare nisi
ferrum. quod idcirco dico, quia scio, mihi a luxuriosis- 13
sima illa peste nihil opponi posse, nisi hoc quod gladio-
rum atque armorum artifex fuerim.“

INGENVVS

Tusco et Basso conss. cum Gallienus uino et popinis 9a. 1010/258
uacaret cumque se lenonibus mimis et meretricibus de-
deret ac bona naturae luxuriae continuatione deperderet,
Ingenuus, qui Pannonias tunc regebat, a Moesiacis legio-
nibus imperator est dictus, ceteris Pannoniarum uolen-

2 quondam operarius *P³M* est *in B s. lin.* 3 dixisset *P¹* 4 addixisse *B¹* uerbo *BP* haec uerba *M em. S* dicitum interemptus *BP* 8 semper ferrum *M* 9 faciat *B¹* 10 indignos *B¹P¹* patri *BP* depereat *BP* 11 obicia *B¹* 12 attractasse *M* *lacunam post u.* in Italia *esse suspicatus est Richter l. s. p. 28* genere *B¹* germania *B²* 17 ni *P¹ corr. P³* 18 luxioriassima *B* luxoriasissima *P* 19 gladiatorum *P¹* 22 basco *B* 23 lononibus *B¹* leniniuus *P¹* 24 luxoriae *BP* 25 leonibus *B¹P¹* lenonibus *B² corr. P³M*

tibus, neque in quoquam melius consultum rei p. a mili-
tibus uidebatur, quam quod instantibus Sarmatis creatus
est imperator, qui fessis rebus mederi sua uirtute potuis-
2 set. causa autem ipsi arripiendi tunc imperii fuit, ne
suspectus esset imperatoribus, quod erat fortissimus ac
rei p. necessarius et militibus, quod imperantes uehemen-
3 ter mouet, acceptissimus. sed Gallienus, ut erat nequam
et perditus, ita etiam, ubi necessitas coegisset, uelox
fortis uehemens crudelis, denique Ingenuum conflictu
habito uicit eoque occiso in omnes Moesiacos tam milites
quam ciues asperrime saeuit. nec quemquam suae cru-
delitatis exortem reliquid, usque adeo asper et truculen-
tus ut plerasque ciuitates uacuas a uirili sexu relinqueret.
4 fertur sane item Ingenuus ciuitate capta laqueasse se
atque ita uitam finisse, ne in tyranni crudelis potestatem
5 ueniret. Extat sane epistola Gallieni, quam ad Celerem Ve-
nerianum scripsit, qua eius nimietas crudelitatis ostenditur.
quam ego idcirco interposui ut omnes intellegerent, homi-
nem luxuriosum crudelissimum esse, si necessitas postulet:

„Gallienus Veneriano.

6 Non mihi satisfacies, si tantum armatos occideris, quos
7 et fors in bellis interimere potuisset. perimendus est omnis
sexus uirilis, si et senes atque inpuberes sine reprehen-
8 sione nostra occidi possent. occidendus est quicumque male
dixit contra me, contra Valeriani filium, contra tot prin-
9 cipum patrem *et* fratrem. Ingenuus factus est imperator.
lacera, occide, concide, animum meum intellege, mea
mente irascere, qui haec manu mea scripsi.“

REGALIANVS

10 Fati publici fuit, ut Gallieni tempore quicumque po-

4 cipsi B^1 7 nequa perditus B^1P^1 nequam p. B^2 *corr.* P^3M 11 quam *om.* BP^1 *add.* P^3M 14 in qua se BP^1 laqueasse se *scripsi* intrasse domum, in qua se pugione transfodit P^3M 16 uerianum *BPM* Venerianum *scripsi* 20 ueriano *BPM* Veneriano *scripsi* 22 fors belli *M* 23 et si P^1 (*ut uid.* et *eras.*) 24 quicum *BP* 26 et *om.* BP^1 *add.* P^3M 27 intellegere BP^1 intellegere potes P^3M *em. S*

tuit ad imperium prosiliret. Regalianus denique in Illy-
rico ducatum gerens imperator est factus auctoribus im-
perii Moesis, qui cum Ingenuo fuerant ante superati, in
quorum parentes grauiter Gallienus saeuierat. hic tamen 2
multa fortiter contra Sarmatas gessit, sed auctoribus
Roxolanis consentientibusque militibus et timore prouin-
cialium, ne iterum Gallienus grauiora faceret, interemp-
tus est. Mirabile fortasse uideatur, si quae origo imperii 3
eius fuerit declaretur. capitali enim ioco regna prome-
ruit. nam cum milites cum eo quidam caenarent, extitit 4
uicarius tribuni qui diceret: „Regaliani nomen unde cre-
dimus dictum?“ alius continuo: „Credimus quod a regno“.
tum is qui aderat scolasticus, coepit quasi grammaticaliter 5
declinare et dicere: „Rex regis regi Regalianus“. mili- 6
tes, ut est hominum genus pronum ad ea quae cogitant:
„Ergo potest rex esse?“ item alius: „Ergo potest nos
regere?“ item alius: „Deus tibi regis nomen posuit“.
quid multa? his dictis cum alia die mane processisset, a 7
principiis imperator est salutatus. ita quod alii uel au-
dacia uel iudicium, huic detulit iocularis astutia.

Fuit, quod negari non potest, uir in militari *re* sem- 8
per probatus et Gallieno iam ante suspectus, quod dignus
uideretur imperio, gentis Daciae, Decibali ipsius, ut
fertur, adfinis. Extat epistola diui Claudii tunc priuati, 9
qua Regaliano, Illyrici duci, gratias agit ob redditum Illy-
ricum, cum omnia Gallieni segnicia deperirent. quam
ego repertam in archiuis inserendam putaui, fuit enim
publica.

„Claudius Regaliano multam salutem. 10

1 regilianus *BPM* Regalianus *S cum nummis* (*sic etiam in BP u. 14*) 3 ingunuo *B* 5 sarmatis BP^1 8 sic *B* 9 declaratur P^1 loco *BPM* 11 Valerianus tribunus *M* regiliani *BPM* 14 regio BP^2M *om.* P^1 regis rego *S* 15 ad ea *BPM fort.* dicere cogitent P^1 cogitant dixerunt *M* 17 rege *B* regis *om. M* 18 hic *B* 19 principibus *M* 20 iudicium — quod *in P infra text.* 21 negare *BPM* re *om.* BP^1 *add.* P^3M 24 dunc *BP* adhunc *M* adhuc *Egn.* tunc *scripsi* 25 *et* 29 regiliano *BPM* 25 yllirici *B* 27 athenicis *BPM*

Felicem rem. p., quae te talem uirum habere in ca-
stris illis meruit, felicem Gallienum, etiamsi ei uera
11 nemo nec de bonis nec de malis nuntiat. pertulerunt ad
me Bonitus et Celsus, stipatores principis nostri, qualis
apud Scupos in pugnando fueris, quot uno die proelia
et qua celeritate confeceris. dignus eras triumpho, si
12 antiqua tempora exstarent. sed quid multa? memor
cuiusdam hominis cautius uelim uincas. Arcus Sarmaticos
et duo saga ad me uelim mittas, sed fiblatoria, cum ipse
misi de nostris."

13 Hac epistola ostenditur, quid de Regaliano senserit
Claudius, cuius grauissimum iudicium suis temporibus
fuisse non dubium est.

14 Nec a Gallieno quidem uir iste promotus est sed a
patre eius Valeriano, ut et Claudius et Macrianus et In-
genuus et Posthumus et Aureolus, qui omnes in imperio
15 interempti sunt, cum mererentur imperium. mirabile
autem hoc fuit in Valeriano principe quod omnes quos-
cumque duces fecit postea militum testimonio ad impe-
rium peruenerunt, ut appareat, senem imperatorem in
diligendis rei p. ducibus talem fuisse, qualem Romana
felicitas, si continuari fataliter potuisset, sub bono prin-
16 cipe requirebat. et utinam uel illi qui arripuerant im-
peria regnare potuissent, uel eius filius in imperio diutius
non fuisset, ut libet se in sua statu res p. nostra tenuis-
17 set. sed nimis sibi Fortuna indulgendum putauit, quae
et cum Valeriano bonos principes tulit et Gallienum diu-
tius quam oportebat rei p. reseruauit.

1 te *in B supr. lin.* habet rei *BP* habere rei *M* habere in *C* 2 bellius *BP*^{1} belli ius *P*^{3}*M* Illyricis *S* illis *scripsi* ei *B in ras.* e *P*^{1} 3 nemo *om. P*^{1} nunciat *BP* 4 stupatores *B*^{1} 5 quod *BP* 6 quae *BP* conficeris *B* i *prius in P in ras.* 8 sarmaticus *BP* 9 fiblatoriae *BP*(*M*) 11 haec *P*^{1} regiliano *BPM* 15 Macrianus] *potius* Macrinus 17 merentur *BP*^{1} (*corr. P*^{3}) 21 deligendis *M* 24 filius Gallienus *M* 25 utlibet *BP* ut libere *M fort.* utique 27 cum et Val. *M*

AVREOLVS

Hic quoque Illyricianos exercitus regens in contemp- 11
tum Gallieni, ut omnes eo tempore, coactus a militibus
sumpsit imperium. et cum Macrinus cum filio suo Ma- 2
criano contra Gallienum ueniret cum plurimis, exercitus
eius cepit, aliquos corruptos fidei suae addixit. et cum 3
factus esset hinc ualidus imperator, cumque Gallienus
expugnare uirum fortem frustra temptasset, pacem cum
eo contra Posthumum pugnaturus *fecit.* quorum pleraque
et dicta sunt et dicenda. hunc eundem Aureolum Clau- 4
dius interfecto iam Gallieno conflictu habito apud eum
pontem interemit qui nunc pons Aureoli nuncupatur at-
que illic ut tyrannum sepulchro humiliore donauit. Ex- 5
tat etiam nunc epigramma Graecum in hanc formam:

Dono sepulchrorum uictor post multa tyranni
proelia iam felix Claudius Aureolum
munere prosequitur mortali et iure superstes,
uiuere quem uellet, si pateretur amor
militis egregii, uitam qui iure negauit
omnibus indignis et magis Aureolo.
ille tamen clemens, qui corporis ultima seruans
et pontem Aureoli dedicat et tumulum.

hos ego uersus a quodam grammatico translatos ita posui 6
ut fidem seruarem, non quo *non* melius potuerint trans-
ferri, sed ut fidelitas historica seruaretur, quam ego prae
ceteris custodiendam putaui, qui quod ad eloquentiam
pertinet nihil curo. rem enim uobis proposui deferre, 7
non uerba, maxime tanta rerum copia ut in triginta ty-
rannorum simul uitas.

2 in illyr. *BP* 4 macrianus c. f. s. macrino *BP* Macriano *M* Macrinus c. f. s. Macriano *scripsi* 6 coepit *B* 7 inualidus *BPM* hinc ual. *S* 9 fecit *om. BP* 13 extitit *BP* 14 nunc *om.* P^1M epigrama *BP* 15 dona *BPM em. S* sepulchorum B^1 17 prosequit *B* superstem *C* 23 ego *om.* P^1 24 seruaui B^1 non *addidi* (*in uolg. add. erat post* melius) 26 qui id P^3M 28 in *om. M* 29 uitas] *an* uitis?

MACRIANVS

12 Capto Valeriano, diu clarissimo principe ciuitatis, for-
tissimo deinde imperatori, ad postremum omnium infeli-
cissimo, uel quod senex apud Persas consenuit uel quod in-
dignos se posteros dereliquid, cum Gallienum contemnen-
dum Ballista praefectus Valeriani et Macrianus primus ducum
intellegerent, quaerentibus etiam militibus principem unum
in locum concesserunt quaerentes, quid faciendum esset.
2 tuncque constitit, Gallieno longe posito, Aureolo usur-
pante imperium debere aliquem principem fieri, et qui-
3 dem optimum, ne quispiam tyrannus existeret. uerba
igitur Ballistae (quantum Maeonius Astyanax, qui consilio
4 interfuit, adserit) haec fuerunt: „Mea et aetas et professio
et uoluntas longe ab imperio absunt, et ego, quod negare
5 non possum, bonum principem quaero. sed quis tandem
est, qui Valeriani locum possit implere, nisi talis qualis
tu es, fortis constans integer probatus in re p. et, quod
6 maxime ad imperium pertinet, diues. arripe igitur lo-
cum meritis tuis debitum. me praefecto, quamdiu uoles,
uteris. tu cum re p. tantum bene agas, ut te Romanus
7 orbis factum principem gaudeat." Ad haec Macrianus:
„Fateor, Ballista, imperium prudenti non frustra est.
uolo enim rei p. subuenire atque illam pestem a legum
gubernaculis dimouere, sed non hoc in me aetatis est:
senex sum, ad exemplum equitare non possum, lauan-
dum mihi est frequentius, edendum delicatius, diuitiae
8 me iam dudum ab usu militiae retraxerunt. iuuenes ali-
qui sunt quaerendi, nec unus sed duo uel tres fortissimi,
qui ex diuersis partibus orbis humani rem p. restituant,

1 Macrianus *recte aliis huius libri locis* Macrinus *dicitur*
5 deriliquid *B* 6 dum *BPM em. S* 8 quaerente *BP* 12 balistae *BP* (*una* 1 *etiam u. 22*) meonius astianax *BP*(*M*) 13 fuerunt *om. M* et *om. M* 15 quid B^1 17 *post* es P^3M *add.* o Macriane 19 tui BP^1 (*corr.* P^3) 26 e^{x}mplum *B* 29 patribus B^1P *t. Iord.* romani *M*

quam Valerianus fato, Gallienus uitae suae genere per-
diderunt." Post haec intellexit eum Ballista sic agere ut 9
de filiis suis uideretur cogitare atque adeo sic adgressus
est: „Prudentiae tuae rem p. tradimus. da igitur li- 10
beros tuos Macrianum et Quietum, fortissimos iuuenes,
olim tribunos a Valeriano factos, qui Gallieno imperante,
quod boni sunt, salui esse non possunt." Tunc ille ubi 11
intellectum se esse comperit: „Do, inquit, manus de meo
stipendium militi duplex daturus. tu tantum praefecti
mihi studium et annonam in necessariis locis praebe.
iam ego faxim, ut Gallienus, sordidissimus feminarum
omnium, duces sui parentis intellegat." Factus est igitur 12
cum Macriano et Quieto duobus filiis cunctis militibus
uolentibus imperator ac statim contra Gallienum uenire
coepit utcumque rebus in orientem derelictis. sed cum 13
quadraginta quinque milia militum secum duceret, in
Illyrico uel in Thraciarum extimis congressus cum Au-
reolo uictus et cum filio interemptus est. triginta deni- 14
que milia militum in Aureoli potestatem concessere.
Domitianus autem eundem uicit, dux Aureoli fortissimus
et uehementissimus, qui se originem diceret a Domitiano
trahere atque a Domitilla.

De Macriano autem nefas mihi uidetur iudicium Va- 15
leriani praeterire, quod ille in oratione sua, quam ad
senatum e Persidis finibus miserat, posuit. inter cetera
ex oratione diui Valeriani: „Ego, p. c., bellum Persicum 16
gerens Macriano totam rem p. credidi quidem a parte
militari. ille uobis fidelis, ille mihi deuotus, illum et
amat et timet miles. utcumque res exegerit, cum exer-
citibus agit. nec, p. c., noua uel inopina nobis sunt: 17
pueri eius uirtus in Italia, adulescentis in Gallia, iuuenis
in Thracia, in Africa iam prouecti, senescentis denique

1 facto BP^1 2 intellegxit B^1 3 uidetur B^1 5 suos B^1 forossimus B^1 fortissimus B^2 fortissimo P^1 6 quia BPM 7 tibi B^1 10 praebet BP^1 (*u. u.*) 15 oriente M 17 trachiarum BP extremis M cogressus P^1 19 aureolo B^1 concessare BP^1 21 Domitiano imperatore P^3M 27 quidaé B^1 30 inopia B^1 32 trachia BP

in Illyrico et Dalmatia, conprobata est, cum in diuersis
18 proeliis ad exemplum fortiter faceret. huc accedit quod habet iuuenes filios, Romano dignus collegio, nostra dignus amicitia“ et reliqua.

MACRIANVS IVNIOR

13 Multa de hoc in patris imperio praelibata sunt, qui numquam imperator factus esset, nisi prudentiae patris
2 eius creditum uideretur. de hoc plane multa miranda dicuntur quae ad fortitudinem pertineant iuuenalis aetatis. sed ad fata aut in bellis quantum unius ualet forti-
3 tudo? hic enim uehemens cum prudentissimo patre, cuius merito imperare coeperat, a Domitiano uictus triginta (dixi superius) milibus militum spoliatus est, matre nobilis, patre tantum forte et ad bellum parato atque ab ultima militia in summum perueniente ducatus splendore sublimi.

QVIETVS

14 Hic, ut diximus, Macriani filius fuit. cum patre et fratre Ballistae iudicio imperator est factus. sed ubi comperit Odenatus, qui olim iam orientem tenebat, ab Aureolo Macrianum patrem Quieti cum eius fratre Macriano uictos, milites in eius potestatem concessisse, quasi Gallieni partes uindicaret, adulescentem cum Ballista prae-
2 fecto ducum interemit. idem quoque adulescens dignissimus Romano imperio fuit, ut uere Macriani filius

1 in *om.* *BP* 3 dignos — dignos B^3M 9 pertineat B^1 iuuenilis B^3M 10 ad facta *BPM em. Obrecht* quantum in bellis *BPM transposuit S* minus *M* 13 ut superius dixi *M* 15 ad *B* ultimum B^3 ducatu B^1P^1 ducatus B^2 ducatua P^2 ducatum et spl. *M* 16 sublimii (s *supra*) B^2 21 quietcum *BPM* Quieti cum *S* fratrae *P* 23 aduliscentem B^1P balista *BP* 24 dudum *BPM em. Obrecht* 25 ut ut B^1

uideretur Macriani etiam frater, qui duo adflictis rebus
potuerunt rem p. gerere. Non mihi praetereundum uide- 3
retur de Macrianorum familia, quae hodieque floret, id
dicere quod speciale semper habuerunt. Alexandrum 4
Magnum Macedonem uiri in anulis et argento, mulieres
et in reticulis et dextrocheriis et in anulis et in omni
ornamentorum genere exculptum semper habuerunt, eo
usque ut tunicae et limbi et paenulae matronales in fa-
milia eius hodieque sint, quae Alexandri effigiem de liciis
uariantibus monstrent. uidimus proxime Cornelium Ma- 5
crum ex eadem familia uirum, cum caenam in templo
Herculis daret, pateram electrinam, quae in medio uultum
Alexandri haberet et in circuitum omnem historiam con-
tineret signis breuibus et minutulis, pontifici propinare,
quam quidem circumferri ad omnes tanti illius uiri cupi-
dissimos iussit. quod idcirco posui quia dicuntur iuuari 6
in omni actu suo qui Alexandrum expressum uel auro
gestitant uel argento.

ODENATVS

Nisi Odenatus, princeps Palmyrenorum, capto Vale- 15
riano, fessis Romanae rei p. uiribus sumpsisset imperium,
in oriente perditae res essent. quare adsumpto nomine 2
primum regali cum uxore Zenobia et filio maiore, cui
erat nomen Herodes, minoribus Herenniano et Timolao
collecto exercitu contra Persas profectus est. Nisibin pri- 3
mum et orientis pleraque cum omni Mesopotamia in
potestatem recepit, deinde ipsum regem uictum fugere
coegit. postremo Ctesifonta usque Saporem et eius liberos 4
persecutus captis concubinis, capta etiam magna praeda

1 uideretur *BP post* gerere *ponunt*, *om. M*, *ego post* filius *transposui* macrianus *BPM em. S* adflicti *B* 2 gereretur P^{1} uidetur non mihi pr. de *M* 5 machedonem *BP* uiros B^{3} uiri in auro *M* 8 lymbi *BP* 10 uidemus *BPM* 11 adem B^{1} in eadem *M* 13 circuitu *M* 15 quem *B* quiem P^{1} *corr.* $P^{3}M$ 22 res perditae $B^{3}M$ 24 et a timalao *B* et a timolao *PM* 28 ctesifonta *B* et ius P^{1}

ad orientem uertit, sperans, quod Macrianum, qui impe-
rare contra Gallienum coeperat, posset opprimere, sed
illo iam profecto contra Aureolum et contra Gallienum,
eo interempto filium eius Quietum interfecit, Ballista, ut
plerique adserunt, regnum usurpante, ne et ipse posset
5 occidi. composito igitur magna ex parte orientis statu
a consobrino suo Maeonio, qui et ipse imperium sump-
serat, interemptus est cum filio suo Herode, qui et ipse
post reditum de Perside cum patre imperator est appella-
6 tus. Iratum fuisse rei p. deum credo qui interfecto Va-
7 leriano noluit Odenatum reseruare. ille plane cum uxore
Zenobia non solum orientem, quem iam in pristinum re-
formauerat statum, sed et omnes omnino totius orbis
partes reformasset, uir acer in bellis et, quantum plerique
scriptores loquuntur, uenatu memorabili semper inclitus,
qui a prima aetate capiendis leonibus et pardis ursis ce-
terisque siluestribus animalibus sudorem officii uirilis
inpendit quique semper in siluis ac montibus uixit, perfe-
rens calorem pluuias et omnia mala quae in se continent
8 uenatoriae uoluptates. quibus duratus solem ac puluerem
in bellis Persicis tulit, non aliter etiam coniuge adsueta,
quae multorum sententia fortior marito fuisse perhibetur,
mulier omnium nobilissima orientalium feminarum et, ut
Cornelius Capitolinus adserit, speciosissima.

HERODES

16 Non Zenobia matre sed priore uxore genitus Herodes
cum patre accepit imperium, homo omnium delicatissi-

2 posset — Gallienum *om. M* 4 eius] *om. M* quie-tiam B^1M Ballista, ut] ballista u *in B rubro colore picta, in P in ras.* 6 composita BP^1 (*corr.* P^3) 7 meonio *P* su-miperat B^1P^1 (*corr.* P^3) 13 et *om. M* es B^1P^1 (*corr.* B^3P^3) 15 memorauili B^1P 16 partis *B* (*in P* d *in ras.*) 17 silue-stris P^1 20 sole ac puluere B^1P^1 (*corr.* B^3P^3) 23 mulie-rum *BPM em. C* nobilissimam BP^1 24 saepedissimam B^1P^1 saepeditissimam B^2 ex *sup.* sae *scripsit* P^3 (seexpedissi-mam *Vat.*)

mus et prorsus orientalis et Graecae luxuriae, cui erant
sigillata tentoria et aureati papiliones et omnia Persica.
denique ingenio eius usus Odenatus quicquid concubina- 2
rum regalium, quicquid diuitiarum gemmarumque cepit,
eidem tradidit paternae indulgentiae adfectione permo-
tus. et erat circa illum Zenobia nouercali animo, qua 3
re commendabiliorem patri eum fecerat. neque plura
sunt quae de Herode dicantur.

MAEONIVS

Hic consobrinus Odenati fuit nec ulla re alia ductus 17
nisi damnabili inuidia imperatorem optimum interemit,
cum ei nihil aliud obiceret praeter filium Herodem. dici- 2
tur autem primum cum Zenobia consensisse, quae ferre
non poterat, ut priuignus eius Herodes priore loco quam
filii eius, Herennianus et Timolaus, principes dicerentur.
sed hic quoque spurcissimus fuit. quare imperator ap- 3
pellatus per errorem breui a militibus pro suae luxuriae
meritis interemptus est.

BALLISTA

De hoc, utrum imperauerit, scriptores inter se ambi- 18
gunt. multi enim dicunt, Quieto per Odenatum occiso
Ballistae ueniam datam et tamen eum imperasse, quod
neque Gallieno nec Aureolo nec Odenato se crederet.
alii adserunt, priuatum eum in agro suo, quem apud Daf- 2
nidem sibi comparauerat, interemptum. multi, et sump- 3
sisse illum purpuram, ut more Romano imperaret, *et* exer-
citum duxisse et de se plura promisisse, dixerunt,
occisum autem per eos quos Aureolus miserat ad con-

1 greciae *BP* luxoriae *B* sigilata *BP* 4 coepit *B* 6 zenobiano uelcali *BP*[1] 7 rem *B* 9 meonius *BP* 12 filii Herodes *BPM em. S* 17 loxoriae *BP* 19 uallista *BP* 21 fricunt *B*[1] 23 neca *BP* nec *M* neque *scripsi* 25 compererat *BP t. Iord.* 26 et — imperasse *M* et *add. S*

prehendendum Quietum, Macrini filium, quem praedam
4 suam esse dicebat. Fuit uir insignis, eruditus ad geren-
dam rem p., in consiliis uehemens, in expeditionibus
clarus, in prouisione annonaria singularis, Valeriano sic
acceptus ut eum quibusdam litteris hoc testimonio pro-
secutus sit:

5 „Valerianus Ragonio Claro praefecto Illyrici et Gal-
liarum.

Si quid in te bonae frugis est, quam esse scio, parens
6 Clare, dispositionem tu Ballistae persequere. sic rem p.
informa. uidesne ut ille prouinciales non grauet, ut illic
equos contineat ubi sunt pabula, illic annonas militum
mandet ubi sunt frumenta, non prouincialem, non pos-
sessorem cogat illic frumenta ubi non habet dare, illic
7 equum ubi non potest pascere? nec est ulla alia prouisio
melior quam ut in locis suis erogentur quae nascuntur,
8 ne aut uehiculis aut sumptibus rem p. grauent. Galatia
frumentis abundat, referta est Thracia, plenum est Illyri-
cum: illic pedites conlocentur, quamquam in Thracia
etiam equites sine noxa prouincialium hiemare possint.
9 multum enim ex campis foeni colligitur. iam laridum,
iam ceterae species in is dandae sunt locis, in quibus ad-
10 fatim redundant. quae omnia sunt Ballistae consilia,
qui ex quaque prouincia unam tantum speciem praeberi
iussit, quod ea redundaret, atque ab ea milites submo-
ueri. id quod publicitus est decretum."

11 Est et alia eius epistola qua gratias Ballistae ait, in
qua docet, sibi praecepta gubernandae rei p. ab eodem
data, gaudens, quod eius consilio nullum adscripticium,

1 Macriani *M* 2 suum *BP* perdam suum *S* 7 yllyri *B*[1] 10 ti *B*[1]*P* tibi *B*[2] *om. M* tu *scripsi* balliste *B* s/his *B* his *PM* sic *scripsi* in formam *M* 11 uides nec utile *BP* u. nec ut ille *M em. S* 12 continuant *B* contineant *P* (e *in ras.*) papula *B*[1] 13 possessorum *BP* 14 illis *BP* 15 potestascere *B* potespascere *B*[2]*P* 17 nec autere hiculis *B*[1]*PM* nec utere uehiculis *B*[2] 18 frumenta *BP* trachia *BP* in hylliricum *BP* 19 trachia *BP* 21 iam in *BP* iam ibi *M* in *del. Gr.* 22 his *BPM* is *scripsi* 23 omia *P*[1] 24 quadam *BPM* 25 submoberi *B*[1]*P*[1] 27 baliste *BP* agit *M*

id est uacantem, haberet et tribunum nullum stipatorem,
qui non uere aliquid ageret, nullum militem, qui non
uere pugnaret.
Hic igitur uir in tentorio suo cubans a quodam gre- 12
gario milite in Odenati et Gallieni gratiam dicitur inter-
emptus. de quo ipse uera non satis comperi, idcirco 13
quod scriptores temporum de huius praefectura multa,
de imperio pauca dixerunt.

VALENS

Hic uir militaris, simul etiam ciuilium uirtutum glo- 19
ria pollens proconsulatum Achaiae dato a Gallieno tunc
honore gubernabat. quem Macrianus uehementer refor- 2
midans, simul quod in omni genere uitae satis clarum
norat, simul quod inimicum sibi esse inuidia uirtutum
sciebat, misso Pisone, nobilissimae tunc et consularis
familiae uiro, interfici praecepit. Valens diligentissime 3
cauens et prouidens neque aliter sibi posse subueniri
aestimans sumpsit imperium et breui a militibus interemp
tus est.

VALENS SVPERIOR

Et bene uenit in mentem, ut, cum de hoc Valente 20
loquimur, etiam de illo Valente qui superiorum princi-
pum temporibus interemptus est aliquid diceremus. nam 2
huius Valentis qui sub Gallieno imperauit auunculus ma-
gnus fuisse perhibetur. alii tantum auunculum dicunt.
sed par in ambobus fuit fortuna. nam et ille, paucis die- 3
bus *cum in* Illyrico imperasset, occisus est.

2 qui non — militem *om. M* 3 pugaret B^1 11 proconsulatu *BPM* 12 honere *BP* 15 *an* nobilissimo? 20 Valens superior *in BP atram. nigro, non rubro ut ceterorum tyrannorum nomina picta* 21 et cum *B* 26 forma *BP* 27 et cum ille *M* cum in *addidi* illirico *B*

PISO

21 Hic a Macriano ad interficiendum Valentem missus,
ubi eum prouidum futurorum imperare cognouit, Thessa-
liam concessit atque illic paucis sibi consentientibus
sumpsit imperium Thessalicusque appellatus interemptus
est, uir summae sanctitatis et temporibus suis Frugi dic-
tus et qui ex illa Pisonum familia ducere originem dice-
2 retur cui se Cicero nobilitandi causa sociauerat. hic om-
nibus principibus acceptissimus fuit. ipse denique Valens,
qui ad eum percussores misisse perhibetur, dixisse
dicitur, non sibi apud deos inferos constare rationem,
quod quamuis hostem suum, Pisonem tamen iussisset
occidi, uirum cuius similem Romana res p. non ha-
beret.

3 Senatus consultum de Pisone factum ad noscendam
eius maiestatem libenter inserui: Die septimo kal. Iulia-
rum cum esset nuntiatum, Pisonem a Valente interemp-
tum, ipsum Valentem a suis occisum, Arellius Fuscus,
consularis primae sententiae, qui in locum Valeriani
4 successerat, ait: „Consul, consule.“ cumque consultus
esset „Diuinos“ inquid „honores Pisoni decerno, p. c.,
Gallienum et Valerianum et Saloninum imperatores no-
stros esse id probaturos confido. neque enim melior uir
5 quisquam fuit neque constantior.“ post quem ceteri
consulti statuam inter triumphales et currus quadriiugos
6 Pisoni decreuerunt. sed statua eius uidetur, quadrigae
autem, quae decretae fuerant, quasi transferendae alibi
7 positae sunt nec adhuc redditae. nam in his locis fuerunt
in quibus thermae Diocletianae sunt exaedificatae, tam
aeterni nominis quam sacrati.

5 ui interemptus *BP* 7 duceret *BP*[1] 16 Kalendarum Iuliarum *M* 17 nunciatum *BP* 18 Aurelius *M* 22 salolinum *B* 23 imperaturos *BP om. M* id probaturos *em. S* 24 citer consultum *B*[1]*PM* (circiter *B*[2]) 27 ad alium *BPM* alibi *scripsi* 29 dioclecianae *P*

AEMILIANVS

Est hoc familiare populi Aegyptiorum, ut furiosi ac 22
dementes uel de leuissimis quibusque usque ad summa
rei p. pericula perducantur: saepe illic ob neglectas sa- 2
lutationes, locum in balneis non concessum, carnem et
olera sequestrata, calciamenta seruilia et cetera talia
usque ad summum rei p. periculum seditiones, ita ut
armarentur contra eas exercitus, peruenerunt. familiari 3
ergo sibi furore, cum quadam die cuiusdam seruus cura-
toris, qui Alexandriam tunc regebat, militari ob hoc
caesus esset quod crepidas suas meliores esse quam mili-
tis diceret, collecta multitudo ad domum Aemiliani ducis
uenit atque eum omni seditionum instrumento et furore
persecuta est: ictus est lapidibus, petitus est ferro, nec
de*fuit* ullum seditionis telum. qua re coactus Aemilianus 4
sumpsit imperium, cum sciret, sibi undecumque pereun-
dum. consenserunt ei Aegyptiacus exercitus, maxime in 5
Gallieni odium. nec eius ad regendam rem p. uigor de- 6
fuit, nam Thebaidem totamque Aegyptum peragrauit et
quatenus potuit, barbarorum gentes forti auctoritate
summouit. Alexander denique uel Alexandrinus (nam 7
incertum id quoque habetur) uirtutum merito uocatus
est. et cum contra Indos pararet expeditionem, misso 8
Theodoto duce Gallieno iubente dedit poenas, si quidem
strangulatus in carcere captiuorum ueterum more per-
hibetur.

1 aemelianus *BP* 2 et hoc *BP* et hoc f. est *M* est hoc *scripsi cf. exerc. crit. p. 13* populo *M* uel *BPM ante* furiosi *ponunt. ego transposui ante* de l. 3 leuimus *B* leuimis *P* leuibus *M em. S* quibus usque *BP* quibusque *M* quibusque usque *scripsi* summae *BPM* summa *scripsi* 4 illi *BPM* illic *scripsi* 7 seditionis *M* 8 eos *BPM* eas *scripsi* 9 curatores *BP* 10 militare *BPM em. S* 11 *ante* esset *B*[1] *add.* est 12 aucis *B*[1]*P* auceps *M* 14 peditus *BP* 15 de *BP* desiit *M* defuit *Laurent. LXIII 31 Tollius ad Aus. idyll. VI 83* coaptus *P t. Iord.* 21 Alexander *litt. maioribus colore rubro in BP pictum* denique Alexander *M* 24 sed quidem *BP*

9 Tacendum esse non credo quod cum *de* Aegypto lo-
quor, uetus suggessit historia, simul etiam Gallieni fac-
10 tum. qui cum Theodoto uellet imperium proconsulare
decernere, a sacerdotibus est prohibitus, qui dixerunt,
11 fasces consulares ingredi Alexandriam non licere. cuius
rei etiam Ciceronem, cum contra Gabinium loquitur, me-
minisse satis nouimus. denique non extat memoria rei
12 frequentatae. quare scire oportet, Herennium Celsum,
uestrum parentem, *cum* consulatum cupit, hoc quod desi-
13 derat non licere. fertur enim apud Memfim in aurea
columna Aegyptiis esse litteris scriptum, tunc demum
Aegyptum liberam fore cum in eam uenissent Romani
14 fasces et praetexta Romanorum. quod apud Proculum
grammaticum, doctissimum sui temporis uirum, cum de
peregrinis regionibus loquitur, inuenitur.

SATVRNINVS

23 Optimus ducum Gallieni temporis, sed Valeriano di-
2 lectus Saturninus fuit. hic quoque, cum dissolutionem
Gallieni, pernoctantis in publico, ferre non posset et mi-
lites non exemplo imperatoris sui sed suo regeret, ab
exercitibus sumpsit imperium, uir prudentiae singularis,
grauitatis insignis, uitae amabilis, uictoriarum barbaris
3 etiam ubique notarum. hic ea die qua est amictus a mi-
litibus peplo imperatorio contione habita dixisse fertur:
„Commilitones, bonum ducem perdidistis et malum prin-
4 cipem fecistis.“ denique cum multa strenue in imperio
fecisset, quod esset seuerior et grauior militibus ab isdem
5 ipsis a quibus factus fuerat interemptus est. huius in-
signe est quod conuiuio discumbere milites, ne inferiora

1 de *om. BP* 2 successit *BP* 3 e theodoto *BP* 6 gauinium *BP* 9 cum *addidi* qui *add. M* dum *uolg.* 10 in a aurea *BP* 15 religionibus *C* 17 temporie *M* sed a *M* (*Eyssenh.*) dilectus *i. e.* delectus *cf. c. 10, 15* 22 barbarum *M* 24 adhibita *BPM* 25 dacem *B*[1] 27 hisdem *BPM* 28 fuerat factus *B*[1] 29 nec *BP*

denudarentur, cum sagis iussit, hieme grauibus, aestate perlucidis.

TETRICVS SENIOR

Interfecto Victorino et eius filio mater eius Victoria 24
siue Vitruuia Tetricum senatorem p. R. praesidatum in
Gallia regentem ad imperium hortata, quod eius erat, ut
plerique loquuntur, adfinis, Augustum appellari fecit
filiumque eius Caesarem nuncupauit. et cum multa Te- 2
tricus feliciterque gessisset diuque imperasset, ab Aure-
liano uictus, cum militum suorum inpudentiam et pro-
cacitatem ferre non posset, uolens se grauissimo principi
et seuerissimo dedit. uersus denique illius fertur, quem 3
furtim ad Aurelianum scripserat:

'Eripe me his, inuicte, malis'. Verg. Aen. VI 365

quare cum Aurelianus nihil simplex neque mite aut tran- 4
quillum facile cogitaret, senatorem p. R. eundemque
consularem, qui iure praesidali omnes Gallias rexerat,
per triumphum duxit, eodem tempore quo et Zenobiam
Odenati uxorem cum filiis minoribus Odenati, Herenniano
et Timolao. pudore tamen uictus uir nimium seuerus 5
eum quem triumphauerat conrectorem totius Italiae fecit,
id est Campaniae Samni Lucaniae Brittiorum Apuliae
Calabriae Etruriae atque Vmbriae Piceni et Flaminiae om-
nisque annonariae regionis, ac Tetricum non solum
uiuere, sed etiam in summa dignitate manere passus est,
cum illum saepe collegam, nonnumquam commilitonem,
aliquando etiam imperatorem appellaret.

TETRICVS IVNIOR

Hic puerulus a Victoria Caesar est appellatus, cum 25

5 Victorina *M* ettricum *BP* 8 que *om.* *B*[1] 9 que *del.* *B*[2] gessit et *B*[1]*P* egisset *M* auriliano *B* 10 procaecitatem *B* 12 seuer issimo *B*[1] eni *superscr.* *B*[3] 13 statim *BPM* furtim *scripsi* (per litteras occultas Aurelianum — deprecatus *Eutrop. VIIII 13*) *cf. exerc. crit. p. 2* 23 picem *B*[1]

2 illa mater castrorum ab exercitu nuncupata esset. qui et
ipse cum patre per triumphum ductus postea omnibus
senatoriis honoribus functus est inlibato patrimonio, quod
quidem ad suos posteros misit, ut † Dagellius Fuscus
3 dicit, semper insignis. narrabat auus meus, sibi familia-
rem fuisse, neque quemquam illi ab Aureliano aut postea
4 ab aliis principibus esse praelatum. Tetricorum domus
hodieque extat in monte Caelio inter duos lucos contra
Isium Metellinum, pulcherrima, in qua Aurelianus pictus
est utrique praetextam tribuens et senatoriam dignitatem,
accipiens ab his sceptrum coronam cycladem. pictura est
de museo. quam cum dedicassent, Aurelianum ipsum
dicuntur duo Tetrici adhibuisse conuiuio.

TREBELLIANVS

26 Pudet iam persequi, quanti sub Gallieno fuerint ty-
ranni uitio pestis illius, si quidem erat in eo ea luxuria ut
rebelles plurimos mereretur et ea crudelitas ut iure
2 timeretur. quare et in Trebellianum factum in Isauria
principem ..... ipsis Isauris sibi ducem quaerentibus.
quem cum alii archipiratam uocassent, ipse se imperato-
3 rem appellauit. monetam etiam cudi iussit. Palatium
in arce Isauriae constituit. qui quidem cum se in in-
tima et tuta Isaurorum loca munitus difficultatibus loco-
rum et montibus contulisset, aliquamdiu apud Cilicas im-
4 perauit. sed per Gallieni ducem Camsisoleum, natione
Aegyptium, fratrem Theodoti qui Aemilianum ceperat,
5 ad campum deductus uictus est et occisus. Neque tamen

4 Gellius *M* Arellius *Gr.* 6 quemquam quam *B* 7 tretricorum *B* 11 cycli picturiae *BP* ciuicam picturatam *M* cycladem. pictura est *scripsi* 12 dedicasset *BPM* dedicassent *scripsi* 13 detrici *B* 14 Trebellianus *atr. nigro in B exaratum* 15 pudentiam *B* pudentia est P^3 (est *in ras.*) *M* fuerunt *M* 16 ea] a *BP t. Iord.* 18 qua erat et in Tr. *Eyssenh.* tribellianum BP^1 19 *post* principem *aliquot uerba intercidisse uidentur* 23 et tuta *om. M* 25 Causisoleum *M*

postea Isauri timore ne in eos Gallienus saeuiret, ad
aequalitatem perduci quauis principum humanitate po-
tuerunt. denique post Trebellianum pro barbaris haben- 6
tur, et, cum in medio Romani nominis solo regio eorum
sit, nouo genere custodiarum quasi limite includitur,
locis defensa non hominibus. nam sunt non statura de- 7
cori, non uirtute graues, non instructi armis, non con-
siliis prudentes, sed hoc solo securi quod in editis positi
adiri nequeunt. quos quidem diuus Claudius paene ad
hoc perduxerat ut a suis semotos locis in Cilicia conlo-
caret, daturus uni ex amicissimis omnem Isaurorum pos-
sessionem, ne quid ex ea postea rebellionis oreretur.

HERENNIANVS

Odenatus moriens duos paruulos reliquid, Herennia- 27
num et fratrem eius Timolaum, quorum nomine Zenobia
usurpato sibi imperio diutius quam feminam decuit rem
p. obtinuit, paruulos Romani imperatoris habitu praefe-
rens purpuratos eosdemque adhibens contionibus, quas
illa uiriliter frequentauit, Didonem et Samiramidem et
Cleopatram sui generis principem inter cetera praedicans.
sed *de* horum exitu incertum est. multi enim dicunt, 2
eos ab Aureliano interemptos, multi morte sua esse con-
sumptos, si quidem Zenobiae posteri etiam nunc Romae
inter nobiles maneant.

TIMOLAVS

De hoc ea putamus digna notione quae de fratre sunt 28
dicta. unum tamen est quod eum a fratre separat, quod 2

1 gallienis P^1 seruire B^1 -seuire B^2P^1 (*corr.* P^3) 3 baris B^1 5 sit *om.* *BPM* limes *BPM* limite *scripsi* 6 omnibus BP^1 (*corr.* P^3) non sunt *M* staturae *BP* 10 permotos B^1 12 oriretur *M* 17 proferens *M* 21 de *add.* P^3M 24 maneat *BP* manent *M em. Gr.* 26 notio *BP* (otio *in ras.*) notatione *M* notione *Laur. LXIII 31* 27 fretae BP^1

tanti fuit ardoris ad studia Romana ut breui consecutus quae insinuauerat grammaticus esse dicatur, potuisse quin etiam summum Latinorum rhetorem facere.

CELSVS

29 Occupatis partibus Gallicanis orientalibus, quin etiam
Ponti Thraciarum et Illyrici, dum Gallienus popinatur et
balneis ac lenonibus deputat uitam, Afri quoque auctore
Vibio Passieno, pro consule Africae, et Fabio Pompo-
niano, duce limitis Libyci, Celsum imperatorem appella-
2 uerunt peplo deae Caelestis ornatum. hic priuatus ex tri-
bunis in Africa positus in agris suis uiuebat, sed ea iu-
stitia et corporis magnitudine ut dignus uideretur imperio.
3 quare creatus per quandam mulierem, Gallienam nomine,
consobrinam Gallieni, septimo imperii die interemptus
est atque adeo etiam inter obscuros principes uix relatus
4 est. corpus eius a canibus consumptum est Siccensibus,
qui Gallieno fidem seruauerant, perurgentibus, et nouo
iniuriae genere imago in crucem sublata persultante uul-
go, quasi patibulo ipse Celsus uideretur adfixus.

ZENOBIA

30 Omnis iam consumptus est pudor, si quidem fatigata
re p. eo usque peruentum est ut Gallieno nequissime
2 agente optime etiam mulieres imperarent. et quidem pe-
regrina etiam, nomine Zenobia, de qua multa iam dicta
sunt, quae se de Cleopatrarum Ptolemaeorumque gente
iactaret, post Odenatum maritum imperiali sagulo perfuso
per umeros, habitu Didonis ornata, diademate etiam ac-
cepto, nomine filiorum Herenniani et Timolai diutius

3 rethorem *BP* 5 occupatibus *B* 6 traciarum *BP* 8 uiuio *BP* 9 limitibus *B* libici *BP* 10 deae] dea *B* de *P* 20 zenouia *B* 24 enim *BP om M* etiam *scripsi* iam multa *M* 25 cleopetrarum *M* (*in P* a *prius in ras.*) ptolemeorum quae *BP* 27 donis *BP.M em. S* orta *B*[1]

quam femineus sexus patiebatur imperauit. si quidem Gal- 3
lieno adhuc regente rem p. regale mulier superba munus
optinuit et Claudio bellis Gothicis occupato uix denique
ab Aureliano uicta et triumphata concessit in iura Ro-
mana. Extat epistola Aureliani, quae captiuae mulieri te- 4
stimonium fert. nam cum a quibusdam reprehenderetur,
quod mulierem ueluti ducem aliquem uir fortissimus tri-
umphasset, missis ad senatum populumque Romanum lit-
teris hac se adtestatione defendit: „Audio, p. c., mihi 5
obici, quod non uirile munus impleuerim Zenobiam tri-
umphando. ne illi, qui me reprehendunt, satis laudarent,
si scirent, quae illa sit mulier, quam prudens in consiliis,
quam constans in dispositionibus, quam erga milites gra-
uis, quam larga, cum necessitas postulet, quam tristis,
cum seueritas poscat. possum dicere, illius esse quod 6
Odenatus Persas uicit ac fugato Sapore Ctesifonta usque
peruenit. possum adserere, tanto apud orientales et Ae- 7
gyptiorum populos timori mulierem fuisse ut se non Ara-
bes, non Saraceni, non Armenii commouerent. nec ego 8
illi uitam conseruassem, nisi eam scissem multum Ro-
manae rei publicae profuisse, cum sibi uel liberis suis
orientis seruaret imperium. sibi ergo habeant propria- 9
rum uenena linguarum ii quibus nihil placet. nam si ui- 10
cisse ac triumphasse feminam non est decorum, quid de
Gallieno loquuntur, in cuius contemptum haec bene rexit
imperium? quid de diuo Claudio, sancto ac uenerabili 11
duce, qui eam, quod ipse Gothicis esset expeditionibus
occupatus, passus esse dicitur imperare? idque occulte ac
prudenter, ut illa seruante orientalis fines imperii ipse
securius quae instituerat perpetraret.“ Haec oratio in- 12
dicat, quid iudicii Aurelianus habuerit de Zenobia. cuius
ea castitas fuisse dicitur ut ne uirum suum quidem scierit
nisi temptatis conceptionibus. nam cum semel concubuis-

11 laudent B^{3} 12 sciret $B^{1}P$ quae illas *BP* (s *eras.*) qualis illa est *M* quae illa sit *scripsi* 13 ega P^{1} 16 tesifonta B^{3} thesiphontem *M* 21 rep. P^{1} uel] cum B^{1} 23 hii *BP*(*M*) 26 dicio *BP* 29 orientale *BP* orientales *M* 31 cuius *om.* P^{1} 32 sciret *M*

set, exspectatis menstruis continebat se, si praegnans es-
set, sin minus, iterum potestatem quaerendis liberis da-
13 bat. uixit regali pompa. more magis Persico adorata est.
14 regum more Persarum conuiuata est. imperatorum more
Romanorum ad contiones galeata processit cum limbo
purpureo gemmis dependentibus per ultimam fimbriam,
media etiam coclide ueluti fibula muliebri adstricta,
15 brachio saepe nudo. fuit uultu subaquilo, fusci coloris,
oculis supra modum uigentibus nigris, spiritus diuini,
uenustatis incredibilis. tantus candor in dentibus ut mar-
16 garitas eam plerique putarent habere non dentes. uox
clara et uirilis. seueritas, ubi necessitas postulabat, ty-
rannorum, bonorum principum clementia, ubi pietas re-
quirebat. larga prudenter, conseruatrix thensaurorum ul-
17 tra femineum modum. usa uehiculo carpentario, raro
pilento, equo saepius. fertur autem uel tria uel quattuor
18 milia frequenter cum peditibus ambulasse. caenata est
Hispanorum cupiditate. bibit saepe cum ducibus, cum
esset alias sobria; bibit et cum Persis atque Armeniis, ut
19 eos uinceret. usa est uasis aureis gemmatis ad conuiuia
non nisi Cleopatranis. in ministerio eunuchos grauioris
20 aetatis habuit, puellas nimis raras. filios Latine loqui ius-
serat, ita ut Graece uel difficile uel raro loquerentur.
21 ipsa Latini sermonis non usque quaque gnara, sed ut lo-
queretur pudore cohibito; loquebatur et Aegyptiace ad
22 perfectum modum. historiae Alexandrinae atque orien-
talis ita perita ut eam epitomasse dicatur; Latinam autem
Graece legerat.

1 exspectans B^1 3 pompae *BP distinxit S* adorta P^1 est *s. l. in B* 4 more regum *M* more magum *Mommsenus* imperatorem *B* 7 coclyde *BP*(*M*) *em. Egn.* 9 ingentibus *BP* 13 requerebat *BP t. Iord.* 19 pilemto *BP* 17 pedibus B^1 nata *BPM em. C* 18 uiuit *BP* (*utroque loco*) 19 sobriaes B^1 20 uassis *B* conuiuincimusa B^1 conuiuiuiciniusa B^2 conuiuicimus P^1 a *add.* P^2 conuiuia cuius et *M* ad conuiuia non nisi *scripsi* 21 cleopatra nisi *BP* Cleopatra usa est *M em. S* 22 rara *BP* 23 id *BP* adeo *M* ita *scripsi* loqueretur *BPM* 24 latinis sermonibus *BPM* 25 cohibita *BPM* cohibito *scripsi* 27 epitomanasse *B*

Cum illam Aurelianus cepisset atque in conspectum 23
suum adductam sic appellasset: „Quid, o Zenobia, ausa
es insultare Romanis imperatoribus?“ illa dixisse fertur:
„Imperatorem te esse cognosco, qui uincis, Gallienum et
Aureolum et ceteros principes non putaui. Victoriam mei
similem credens in consortium regni uenire, si facultas loco-
rum pateretur, optaui.“ Ducta est igitur per triumphum ea 24
specie ut nihil pompabilius p. R. uideretur. iam primum
ornata gemmis ingentibus, ita ut ornamentorum onere
laboraret. fertur enim mulier fortissima saepissime resti- 25
tisse, cum diceret, se gemmarum onera ferre non posse.
uincti erant praeterea pedes auro, manus etiam catenis 26
aureis, nec collo aureum uinculum deerat, quod scurra
Persicus praeferebat. uita ab Aureliano concessa est, fer- 27
turque uixisse cum liberis matronae iam more Romanae
data sibi possessione in Tiburti, quae hodieque Zenobia
dicitur, non longe ab Hadriani palatio atque ab eo loco
cui nomen est Concae.

VICTORIA

Non tam digna res erat ut etiam Vitruuia siue Victoria 31
in litteras mitteretur, nisi Gallieni mores hoc facerent ut
memoria dignae etiam mulieres censerentur. Victoria enim, 2
ubi filium ac nepotem a militibus uidit occisos, Postumum
deinde Lollianum, Marium etiam, quem principem milites
nuncupauerant, interemptos, Tetricum, de quo superius
dictum est, ad imperium hortata est, ut uirile semper
facinus auderet. insignita est praeterea hoc titulo ut ca-
strorum se diceret matrem. cusi sunt eius nummi aerei 3
aurei et argentei, quorum hodieque forma exstat apud
Treuiros. quae quidem non diutius uixit. nam Tetrico 4

2 adductum *B* o] es BP^3 e P^1 quid est *Mommsenus* 8 nam B^2 12 uicti BP^1 (*corr.* P^3) 14 huic *BPM* uita *scripsi* uiuere concessum est *M* 18 conche *M* 20 tam//// *P* Victorina *M* 24 maurium *BP*

imperante, ut plerique loquuntur, occisa, ut alii adserunt, fatali necessitate consumpta.

5 Haec sunt quae de triginta tyrannis dicenda uidebantur. quos ego in unum uolumen idcirco contuli, ne de
singulis *si* singula quaeque narrarem, nascerentur in-
6 digna fastidia et ea quae ferre lector non posset. Nunc
ad Claudium principem redeo. de quo speciale mihi uolumen quamuis breue merito uitae illius uidetur edendum
addito fratre singulari uiro, ita ut de familia tam sancta
7 et tam nobili saltim pauca referantur. Studiose in medio
feminas posui ad ludibrium Gallieni, quo nihil prodigiosius passa est Romana res p., duos etiam nunc tyrannos
quasi extra numerum, quod alieni essent temporis, additurus, unum qui fuit Maximini temporibus, alterum qui
Claudii, ut tyrannorum triginta uitae hoc uolumine tene-
8 rentur. quaeso, qui expletum iam librum acceperas, boni
consulas atque hos uolumini tuo uolens addas; quos ego,
quem ad modum Valentem superiorem huic uolumini, sic
post Claudium et Aurelianum is qui inter Tacitum et Dio-
9 cletianum fuerunt addere destinaueram. sed errorem
meum memor historiae diligentia tuae eruditionis auertit.
10 habeo igitur gratiam, quod titulum meum prudentiae tuae
benignitas inpleuit. nemo in templo Pacis dicturus est, me
feminas inter tyrannos, tyrannas uidelicet uel tyrannides,
ut ipsi de me solent cum risu et ioco iactitare, posuisse.
11 habent integrum numerum ex arcanis historiae in meas lit-
12 teras datum. Titus enim et Censorinus, quorum unus, ut dixi,
sub Maximino, alter sub Claudio fuit..... qui ambo ab isdem
militibus a quibus purpura uelati fuerant interempti sunt.

5 si *addidi ante* singulis *M add. ante* de quingula *B*[1]
10 saluti *BP* 15 uiri *BPM* uitae *scripsi* 17 hoc *BPM*
18 his *BPM* is *scripsi* 21 memor *B* meror *P*(*M*) hystoriae *B*
(*etiam* § *11*) historiae *PM* maior historiae diligentia *uolg. an*
memoriae historicae diligentia? diligentiae *BPM* 23
pasci *B* 24 uel] et *M* 25 cum risu et ioco *in BPM post*
tyrannos *posita C traiecit post* dictum est, *ego, si uerba Capitolini sunt, post* solent 26 archanis *BP* 28 maximiano *BP*
Maximo *M* *post* Claudio fuit *lacunam indicaui* hisdem *BP*

TITVS

Docet Dexippus, nec Herodianus tacet omnesque qui 32 VII 1,9
talia legenda posteris tradiderunt, Titum, tribunum Mau-
rorum, qui a Maximino inter priuatos relictus fuerat, ti-
more uiolentae mortis, ut illi dicunt, inuitum uero et a
militibus coactum, ut plerique adserunt, imperasse, at-
que hunc intra paucos dies post uindicatam defectionem,
quam consularis uir Magnus Maximino parauerat, a suis
militibus interemptum. imperasse autem mensibus sex.
fuit hic uir de primis erga rem p. domi forisque lauda- 2
bilis, sed in imperio parum felix. alii dicunt, ab Armeniis 3
sagittariis, quos Maximinus ut Alexandrinos et oderat et
offenderat, principem factum. nec mireris, tantam esse 4
uarietatem de homine, cuius uix nomen agnoscitur. Hu- 5
ius uxor Calpurnia fuit, sancta et uenerabilis femina de
genere Caesoninorum, id est Pisonum, quam maiores no-
stri uniuiriam sacerdotem inter sacratissimas feminas ado-
rarunt, cuius statuam in templo Veneris adhuc uidimus
acrolitham sed auratam. haec uniones Cleopatranos ha- 6
buisse perhibetur, haec lancem centum librarum argenti,
cuius plerique poetae meminerunt, in qua maiorum eius
expressa ostenderetur historia.

Longius mihi uideor processisse quam res postulabat. 7
sed quid faciam? scientia naturae facilitate uerbosa est.
quare ad Censorinum reuertar, hominem nobilem sed 8
qui non tam bono quam malo rei p. septem diebus dici-
tur imperasse.

CENSORINVS

Vir plane militaris et antiquae in curia dignitatis, bis 33

2 erodianus *P* 3 postieris *B*[1] 4 timorem *BPM* 5 uolente *BP*[1] (*corr. P*[3]) alii *PM* 9 interempto *BP* 11 in *om. M* rarum *P t. Iord.* 14 guius *P*[1] 16 cesoninorum *BP* Censorinorum *M* 18 uidemus *M* 19 acrolicam *B*[1]*P* aclolicam *B*[2] argolicam *M em. S* 23 postolabat *BP* 24 omnis scientia *M*

consul, bis praefectus praetorii, ter praefectus urbi, quarto
pro consule, tertio consularis, legatus praetorius secundo,
quarto aedilicius, tertio quaestorius, extra ordinem quo-
que legatione Persica functus, etiam Sarmatica.
2 Post omnes tamen honores cum in agro suo degeret
senex atque uno pede claudicans uulnere, quod bello Per-
sico Valeriani temporibus acceperat, *imperator* factus et
3 scurrarum ioco Claudius appellatus est. cumque se gra-
uissime gereret neque a militibus ob disciplinam censo-
riam ferri posset, ab is ipsis a quibus factus fuerat inter-
4 emptus est. extat eius sepulchrum circa Bononiam, in
quo grandibus litteris incisi sunt omnes eius honores;
5 ultimo tamen uersu adseri potest: „Felix omnia, infeli-
cissimus imperator.“ extat eius familia, Censorinorum
nomine frequentata, cuius pars Thracias odio rerum Ro-
6 manarum, pars Bithyniam petit. extat etiam domus pul-
cherrima, adiuncta gentibus Flauiis, quae quondam Titi
principis fuisse perhibetur.
7 Habes integrum triginta numerum tyrannorum, qui
8 cum maleuolis quidem sed bono animo causabaris. da
nunc cuiuis libellum, non tam diserte quam fideliter scrip-
tum. neque ego eloquentiam mihi uideor pollicitus esse
sed rem, qui hos libellos, quos de uita principum edidi,
non scribo sed dicto, et dicto cum ea festinatione, quam,
si quid uel ipse promisero, uel tu petieris, sic perurgues
ut respirandi non habeam facultatem.

1 urbis B^2 2 proconsul B^2PM *ante* uir *add. M* Censorinus 7 factus est scurr. *BP* imperator et P^3M *add. post* est; *ego* imperator *intermisi post* acceperat; est *mutaui in* et 8 loco B^1 10 his *BP* 11 circa Bononiam *in BPM est post* litteris, *transposuit Eyssenh.* 13 adseri] *fort.* adscribi pest *B* pest P^1 (*corr.* P^3) adscripto *M* ad omnia P^3M 15 tracias *BP* romanorum *BPM* 17 gentibus *BPM* aedibus *C* 18 perhibetur *BPM an* perhibentur? 20 maleuobis *BPM em. Egnat.* 21 cuius B^1 feliciter *BP* 24 et dicto cum ea festinatione quam — sic perurgues ut respirandi non habeam facultatem *uix sana. fort.* et dicto cum magna festinatione. nam — sic perurgues.

TREBELLII POLLIONIS

DIVVS CLAVDIVS

Ventum est ad principem Claudium, qui nobis intuitu 1
Constanti Caesaris cum cura in litteras digerendus est.
de quo ego idcirco recusare non potui quod alios, tumul-
tuarios uidelicet imperatores ac regulos, scripseram eo
libro quem de triginta tyrannis edidi, qui Cleopatranam
etiam stirpem Victoriamque nunc detinet. si quidem eo 2
res processit ut mulierum etiam uitas scribi Gallieni com-
paratio effecerit. neque enim fas erat eum tacere princi- 3
pem, qui tantam generis sui prolem *reliquit*, qui bellum
Gothicum sua uirtute confecit, qui manum publicis cla-
dibus uictor imposuit, qui Gallienum, prodigiosum impe-
ratorem, etiamsi non auctor consilii fuit, tamen ipse im-
peraturus bono generis humani a gubernaculis publicis
depulit, qui si diutius in hac esset commoratus re p., Sci-
piones nobis et Camillos omnesque illos ueteres suis uir-
tutibus, suis consiliis, sua prouidentia reddidisset. Breue 2
illius, *quod* negare non possum, in imperio fuit tempus,

1 incipit eiusdem [treuellii pollionis *add.* P^3] diuus claudius feliciter uentum est ad principem claudium *colore rubr.* *BP* 3 nob *BP* 4 litteris *M* 6 cleopatramnam *B* 7 uictorianam *BPM* Victorinam *S* Victoriam *scripsi* hunc *M* 10 reliquit *add.* *S* (*in adn. ad c. 3*) 11 s̃tāū B^1 sau P^1 15 scipionis B^1P 17 bonis B^1P bones B^2 bonos *M em.* *S* 18 genere non possum *BP om.* *M* quod negare non possum *scripsi* negare non possum *Eyssenh.*

sed breue fuisset, etiamsi quantum hominum uita suppe-
2 tit, tantum uir talis imperare potuisset. quid enim in illo
non mirabile? quid non conspicuum? quid non triumpha-
3 libus uetustissimis praeferendum? in quo Traiani uirtus,
Antonini pietas, Augusti moderatio et magnorum prin-
cipum bona sic fuerunt ut non ille ab aliis exemplum
caperet, sed etiamsi illi non fuissent, hic ceteris reliquis-
4 set exemplum. doctissimi mathematicorum centum et ui-
ginti annos homini ad uiuendum datos iudicant neque
amplius cuiquam iactitant esse concessos, etiam illud ad-
dentes, Mosen solum, dei, ut Iudaeorum libri locuntur,
familiarem, centum uiginti quinque annos uixisse; qui
cum quereretur quod iuuenis interiret, responsum ei ab
incerto ferunt numine, neminem plus esse uicturum.
5 quare etiamsi centum et uiginti quinque annos Claudius
uixisset, *ne* necessariam quidem mortem eius exspectan-
dam fuisse, ut Tullius de Scipione [sic] loquitur [pro
6 Milone], stupenda et mirabilis docet uita. quid enim ma-
gnum uir ille domi forisque non habuit? amauit parentes.
quid mirum? amauit et fratres: iam potest dignum esse
miraculo. amauit propinquos: res nostris temporibus
comparanda miraculo, inuidit nulli, malos persecutus est.
7 fures iudices palam aperteque damnauit. stultis quasi
neglegenter indulsit. leges optimas dedit. talis in re p.
8 fuit, ut eius stirpem ad imperium summi principes elige-
rent, emendatior senatus optaret.

3 In gratiam me quispiam putet Constantii Caesaris lo-
qui, sed testis est et tua conscientia et uita mea, me nihil
2 umquam cogitasse dixisse fecisse gratiosum. Claudium
principem loquor, cuius uita probitas et omnia quae in
re p. gessit tantam posteris famam dedere ut senatus po-
pulusque Romanus nouis eum honoribus post mortem

6 bona] omnia *Mommsenus* nihil *BPM* ille *S* 10 concessum *M* 11 moysen B^3 13 quęreretur *BP* quot B^1P^1 16 ne *add. S ex Cicerone pro Milon. 7, 16* 17 sic *om. M* pro Milone *delet C* „sic pro Milone" *glossema diuersis locis e margine in contextum inrepsisse arbitror* 20 fratris *BP*. 23 fureses P^1 24 negligeret *M* 31 tm̃ *B* tantum *P*

adfecerit: illi clypeus aureus uel, ut grammatici locuntur, 3
clypeum aureum senatus totius iudicio in Romana curia
conlocatum est, ut etiam nunc uidetur expressa thorace
uultus eius. illi, quod nulli antea, populus Romanus 4
sumptu suo in Capitolio ante Iouis optimi maximi templum
statuam auream decem pedum conlocauit. illi totius or- 5
bis iudicio in rostris posita est columna palmata statua
superfixa librarum argenti mille quingentarum. ille, uelut 6
futurorum memor, gentes Flauias Vespasiani et Titi, nolo
autem dicere Domitiani, propagauit. ille bellum Gothicum
breui tempore inpleuit. adulator igitur senatus, adulator 7
populus R., adulatrices exterae gentes, adulatrices pro-
uinciae, si quidem omnes ordines, omnis aetas, omnis ci-
uitas statuis uexillis coronis fanis arcubus bonum prin-
cipem aris ac templis honorauerit.

Interest et eorum qui bonos imitantur principes et 4
totius orbis humani cognoscere, quae de illo uiro senatus
consulta sint condita, ut omnes iudicium publicae mentis
adnoscant: nam cum esset nuntiatum VIIII kl. Aprilis 2
ipso in sacrario Matris sanguinis die Claudium imperato-
rem factum, neque cogi senatus sacrorum celebrandorum
causa posset, sumptis togis itum est ad Apollinis tem-
plum, ac lectis litteris Claudii principis haec in Claudium
dicta sunt: 'Auguste Claudi, di te praestent'. dictum 3
sexagies. 'Claudi Auguste, *te* principem aut qualis tu es,
semper optauimus.' dictum quadragies. 'Claudi Auguste,
te res p. requirebat.' dictum quadragies. 'Claudi Auguste,
tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu uere
princeps.' dictum octogies. 'Claudi Auguste, tu nos ab 4
Aureolo uindica.' dictum quinquies. 'Claudi Auguste, tu

3 expresso *S* 6 illo *B* 8 argentearum *BPM* ille *BP*[1] (*corr. P*[3]) 9 flauiasque et titi n. a. d. d. fuerant prop. *BPM* Vespasiani *post* qu(a)e *add. Egnat., quod ex litteris* que fuerant *restituendum esse censeo* 10 domiciani *P* 11 adulato *BP*[1] (*corr. P*[3]) 12 prouintiae *P* 15 honorauerunt *M* 17 humani interest *M* 18 puplicae *P* 20 ipse *BP* 23 daudii *P*[1] 24 claudii *BP* (*per totum caput*) dii *B*[2]*M* 25 te *om. BPM addidi post* Auguste; *uolg. add. post* principem 29 augustae *B* 30 aurẹolo *B*

nos a Palmyrenis uindica.' dictum quinquies. 'Claudi Au-
guste, tu nos a Zenobia et a Vitruuia libera.' dictum
septies. 'Claudi Auguste, Tetricus nihil fecit.' dictum
septies.
5 Qui primum ut factus est imperator, Aureolum, qui
grauior rei p. fuerat, quod Gallieno multum placebat, con-
flictu habito a rei p. gubernaculis depulit tyrannumque
missis ad populum edictis, datis etiam ad senatum oratio-
2 nibus, iudicauit. his accedit quod rogantem Aureolum et
foedus petentem imperator grauis et serius non audiuit,
responso tali repudiatum: „Haec a Gallieno petenda fue-
3 rant, qui consentiret moribus; poterat et timere." de-
nique iudicio suorum militum apud Mediolanium Aureolus
dignum exitum uitae ac moribus suis habuit, et hunc ta-
men quidam historici laudare conati sunt, et ridicule qui-
4 dem. nam Gallus Antipater, ancilla honorum et histori-
corum dehonestamentum, principium de Aureolo habuit:
5 „Venimus ad imperatorem nominis sui." magna uidelicet
uirtus ab auro nomen accipere. at ego scio, saepius inter
gladiatores bonis propugnatoribus hoc nomen adpositum.
habuit proxime tuus libellus munerarius hoc nomen in
indice ludiorum.
6 Sed redeamus ad Claudium. nam ut superius diximus
[triginta], illi Gothi qui euaserant eo tempore quo illos
Marcianus est persecutus, quosque Claudius emitti non
siuerat, ne id fieret quod effectum est, omnes gentes suo-
2 rum ad Romanas incitauerunt praedas. denique Scytha-
rum diuersi populi, Peuci Grutungi Austrogoti Virtingui

2 uitruria *BP* Victoria *M em. Gr.* 3 fecit *BP* fuit *M an* poterit? 9 arrogantem $P^{3}M$ 10 potentem BP^{1} seuerus *M* 13 suorum *om. M* medionalium BP^{1} 15 quidam *BP t. Iord.* 16 principum *BPM* 18 magna eius *M* 19 acciperet *BPM* 20 propugnantoribus B^{1} pugnatoribus *M* 21 nomine *BPM* 22 ludorum *M* 23 triginta *del. Gr.* 25 macrianus *BPM em. C* 26 quid *BPM* id *scripsi* 27 incittinerint B^{1} incitauerint $B^{3}PM$ 28 trutungi *BPM* Grutungi *Muellenhoffius in Haupti diar. antiq. Germ. VIIII p. 134* austorgoti *BPM* uirtinguisigypedes *BPM* Teruingi, Visi, Gipedes *Muellenhoffius*

Sigypedes, Celtae etiam et Eruli, praedae cupiditate in
Romanum solum inruperunt atque illic pleraque uasta-
runt, dum aliis occupatus est Claudius dumque se ad id
bellum quod confecit imperatorie instruit, ut uideantur
fata Romana boni principis occupatione lentata. sed 3
credo, ut Claudii gloria adcresceret, eiusque fieret glo-
riosior toto penitus orbe uictoria. armatarum denique 4
gentium trecenta uiginti milia tunc fuere. dicat nunc qui 5
nos adulationis accussat, Claudium minus esse amabilem.
armatorum trecenta uiginti millia: quis tandem Xerxes
hoc habuit? quae fabella istum numerum adfinxit? quis
poeta conposuit? trecenta uiginti millia armatorum fue-
runt. adde seruos, adde familias, adde carraginem et 6
epotata flumina consumptasque siluas, laborasse denique
terram ipsam, quae tantum barbarici tumoris excepit.

Extat ipsius epistola missa ad senatum legenda ad po- 7
pulum, qua indicat de numero barbarorum, quae talis est:

„Senatui populoque Romano Claudius princeps. (hanc 2
autem ipse dictasse perhibetur, ego uerba magistri me-
moriae non requiro.) P. c., mirantes audite quod uerum 3
est. trecenta uiginti milia barbarorum in Romanum so-
lum armati uenerunt: haec si uicero, uos uicem reddite
meritis; si non uicero, scitote, me post Gallienum uelle
pugnare. fatigata est tota res p. pugnamus post Valeria- 4
num, post Ingenuum, post Regalianum, post Lollianum,
post Postumum, post Celsum, post mille alios, qui con-
temptu Gallieni principis a re p. defecerunt. non scuta, 5
non spathae, non pila iam supersunt. Gallias et Hispanias,
uires rei p., Tetricus tenet, et omnes sagittarios, quod pu-
det dicere, Zenobia possidet. quidquid fecerimus, satis
grande est.“

Hos igitur Claudius ingenita illa uirtute superauit, 6

1 Celtae etiam *corrupta habet Muellenhoffius* 2 in rep. uenerunt *BP* et rep. uenerunt *M* inruperunt *scripsi* 7 armatorum *BP* 9 accusat *P* admirabilem *misc. obseru.* 14 epota *M* 20 militantes *BPM em. Obr.* 24 pugnauimus *M* 25 regilianum *BPM* 26 contemptu alio pr. *BPM em. Egn.* 30 zenouia *BP*[1]

hos breui tempore adtriuit, de his uix aliquos ad patrium
solum redire permisit. rogo, quantum pretium est cly-
peus in curia tantae uictoriae? quantum una aurea sta-
7 tua? dicit Ennius de Scipione: „Quantam statuam faciet
populus·R., quantam columnam, quae res tuas gestas lo-
8 quatur?“ possumus dicere, Flauium Claudium, unicum
in terris principem, non columnis, non statuis sed famae
uiribus adiuuari.

8 Habuerunt praeterea duo milia nauium, duplicem
scilicet numerum quam illum, quo tota pariter Graecia
omnisque Thessalia urbes Asiae quondam expugnare co-
nata est. sed illud poeticus stilus fingit, hoc uera continet
2 historia. Claudio igitur scriptores adulamur, qui duo
milia nauium barbararum et trecenta uiginti milia arma-
torum deleuit oppressit adtriuit, qui carraginem tantam
quantam numerus hic armatorum sibimet aptare potuit
et parare nunc incendi fecit, nunc cum omnibus familiis
3 Romano seruitio deputauit. ut docetur eiusdem epistola,
quam ad Iunium Brocchum scripsit Illyricum tuentem:

4 „Claudius Broccho.

Deleuimus trecenta uiginti milia Gothorum, duo mi-
5 lia nauium mersimus. tecta sunt flumina scutis, spatis et
lanceolis omnia litora operiuntur. campi ossibus latent
tecti, nullum iter purum est, ingens carrago deserta est.
6 tantum mulierum cepimus ut binas et ternas mulieres
uictor sibi miles possit adiungere.“

9 Et utinam Gallienum non esset passa res p.! utinam
sescentos tyrannos non pertulisset! saluis militibus quos
uaria proelia sustulerunt, saluis legionibus quas Gallienus
2 male uictor occidit, quantum esset additum rei p.! si qui-

1 patriam BP^1 (*corr.* P^3) 2 precium *BP* 4 Ennius *ap. Vahlen. p. 156* (*Satur. fr. u. 16 et 17*). *Lachmannus in comment. Lucretiano p. 206 hos uersus ita restituit:* Quam tantam statuam statuet populus Romanus || Quamue columnam, quae te res gestasque loquatur? (quae teque et tua gesta loq. *Vahlenus in ceteris Lachmannum secutus*) 7 non concol. B^1 10 qua *BPM* quot eta BP^1 13 adulamus *P t. Iord.* 14 uiginta B^1 17 incendia fecit *BPM* incendefecit *Gr.* 24 tecti] ossibus B^1 est *in B s. l.* cartago B^2 26 si BP^1 (*corr.* P^3) 28 sescensos B^1

dem nunc uerba naufragii publici colligit nostra diligentia
ad Romanae rei p. .... pugnatum est enim apud Moe- 3
sos, et multa proelia fuerunt apud Marcianopolim. multi 4
naufragio perierunt, plerique capti reges, captae diuer-
sarum gentium nobiles feminae, inpletae barbaris seruis
Scythicisque cultoribus Romanae prouinciae. factus limi-
tis barbari colonus e Gotho. nec ulla fuit regio quae Go- 5
thum seruum triumphali quodam seruitio non haberet.
quid boum barbarorum nostri uidere maiores? quid 6
ouium? quid equarum, quas fama nobilitat, Celticarum?
hoc totum ad Claudii gloriam pertinet. Claudius et secu-
ritate rem p. et opulentiae nimietate donauit. pugnatum 7
praeterea est apud Byzantios, ipsis qui superfuerant By-
zantinis fortiter facientibus. pugnatum apud Thessalo- 8
nicenses, quos Claudio absente obsederant barbari. pu- 9
gnatum in diuersis regionibus, et ubique auspiciis Clau-
dianis uicti sunt Gothi, prorsus ut iam tunc Constantio
Caesari nepoti futuro uideretur Claudius securam parare
rem p.

Et bene uenit in mentem, exprimenda est sors quae 10
Claudio data esse perhibetur Commagenis, ut intellegant
omnes, genus Claudii ad felicitatem rei p. diuinitus con-
stitutum. nam cum consuleret factus imperator, quamdiu 2
imperaturus esset, sors talis emersit:

„Tu, qui nunc patrias gubernas oras 3
et mundum regis, arbiter deorum,
tu *uinces* ueteres tuis nouellis;
regnabunt etenim *tui* minores
et reges facient suos minores.“

item cum in Appennino de se consuleret, responsum hu- 4
ius modi accepit:

1 nuncfragii B^1 2 *post* rei p. *lacunam indicaui* ac Rom. reip. *S* enum B^1 messos *B* 6 senibusque *BPM em. Closs.* miles *BPM* limitis *scripsi* 7 barbarus et colonos et *M* 9 bonum BP^1 (*ut uid.*) 13 superius fuerant *BP* bizantiis *M* 14 thessolonicenses *BP* 21 commagnis *BP* cum magis *M em. Gr.* Comi *Mommsenus* 27 in *BPM* tu uinces *S* tuis *om. P* nobellis BP^1 regnis inueteres tuis nouellis *Mommsenus* 28 eteniminores BP^1 etenim minores P^3M 30 idem *S* Aponino *S*

Verg. Aen. I 265 „Tertia dum Latio regnantem uiderit aestas."
5 item cum de posteris suis:
Verg. Aen. I 278 „His ego nec metas rerum nec tempora ponam."
6 item cum de fratre Quintillo, quem consortem habere
uolebat imperii, responsum est:
Verg. Aen. VI 669 „Ostendent terris hunc tantum fata."
7 quae idcirco posui ut sit omnibus clarum, Constantium
diuini generis uirum, sanctissimum Caesarem et Augustae
ipsum familiae esse et Augustos multos de se daturum,
saluis Diocletiano et Maximiano Augustis et eius fratre
Galerio.

11 Sed dum haec a diuo Claudio aguntur, Palmyreni du-
cibus Saba et Timagene contra Aegyptios bellum sumunt
atque ab his Aegyptia peruicacia et indefessa pugnandi
2 continuatione uincuntur. dux tamen Aegyptiorum Pro-
batus Timagenis insidiis interemptus est. Aegyptii uero
omnes se Romano imperatori dederunt in absentis Claudii
a. 1022/270 3 uerba iurantes. Atticiano et Orfito conss. auspicia Clau-
diana fauor diuinus adiuuit. nam cum se Haemimontum
multitudo barbararum gentium quae superfuerant contu-
lisset, illic ita fame ac pestilentia laborauit ut iam Clau-
4 dius dedignaretur et uincere. denique finitum est asperri-
mum bellum, terroresque Romani nominis sunt depulsi.
5 Vera dici fides cogit, simul ut sciant i qui adulatores nos
aestimari cupiunt id quod historia dici postulat non ta-
6 cere: eo tempore quo parta est plena uictoria, plerique
milites Claudii secundis rebus elati, quae sapientium quo-
que animos fatigant, ita in praedam uersi sunt ut non
cogitarent, a paucissimis se posse fatigari, dum occupati
animo atque corporibus auertendis praedis inseruiunt.
7 denique in ipsa uictoria prope duo milia militum a pau-

2 item d *B*[1] 3 ne *BP* pono *M Verg. l. s.* 4 quintilio *BP* Quintillio *M* 13 Sabba *M* Sabda *S* timogene *BPM em. Gr.* 16 imaginis *BP* Timogenis *M em. Gr.* 18 Atticiano] Antiochiano *in fastis* 19 hemimontum *BP*[2] emimontum *P*[1] in Hemim. *M* 24 hi *BPM* non *B*[1] nos *in marg. B*[2] 25 postolat *B*[1]*P*[1] 27 cladii *B* 27 annos *B*[1] *corr. B*[3] 30 auertendiis *B* praesidiis *BPM*

cis barbaris et is qui fugerant interempti sunt. sed ubi 8
hoc comperit Claudius, omnes qui rebelles animos extu-
lerant conducto exercitu rapit atque in uincla Romam
etiam mittit ludo publico deputandos. ita id quod uel
fortuna uel miles egerat uirtute boni principis antiqua-
tum est. nec sola de hoste uictoria sed etiam uindicta
praesumpta est. In quo bello quod .... gestum est, equi- 9
tum Dalmatarum ingens extitit uirtus, quod originem ex
ea prouincia Claudius uidebatur ostendere, quamuis alii
Dardanum et ab llo Troianorum *rege* atque ab ipso Dar-
dano sanguinem dicerent trahere. Fuerunt per ea tem- 12
pora et apud Cretam Scythae et Cyprum uastare tempta-
runt, sed ubique morbo atque *fame* exercitu laborante
superati sunt.

Finito sane bello Gothico grauissimus morbus incre- 2
bruit, tunc cum etiam Claudius adfectus morbo mortalis
reliquid et familiare uirtutibus suis petit caelum. quo ad 3
deos atque ad sidera demigrante Quintillus frater eius-
dem, uir sanctus et sui fratris, ut uere dixerim, frater,
delatum sibi omnium iudicio suscepit imperium, non he-
reditarium sed merito uirtutum, qui factus esset impera-
tor, etiamsi frater Claudii principis non fuisset. Sub hoc 4
barbari qui superfuerant Anchialum uastare conati sunt,
Nicopolin etiam optinere. sed illi prouincialium uirtute
obtriti sunt. Quintillus autem ob breuitatem temporis 5
nihil dignum imperio gerere potuit, nam septima decima
die, quod se grauem et serium contra milites ostenderat
ac uerum principem pollicebatur, eo genere quo Galba,
quo Pertinax interemptus est. et Dexippus quidem Quin- 6

1 his *BPM* interempta B^1 3 misit *add.* B^3 conicit *add. Richter l. s. p. 28* 5 egerant B^1 atiquantum B^1 atiquatum B^2P 6 uidicta B^1 7 *nisi omnino delenda sunt uu.* quod gestum est, *post* quod *intercidisse uidetur:* cum Gothis 8 almatarum BP^1 10 illo *BPM em. S* traianorum BP^1 rege *add. S* 13 ubique] utique *Mommsenus* fame *add. S* atque *om. M* 15 increbuit B^1 16 mortales B^2P^2 18 quintillius P^1M 20 hereditarum B^1 23 ancialo *BP*(*M*) Anchialum *scripsi* 25 breuitn B^1 breuetn B^3 29 claudium *BPM* Quintillum *corr. S*

tillum non dicit occisum, sed tantum mortuum. nec ta-
men addidit morbo, ut dubium sentire uideatur.
13 Quoniam res bellicas diximus, de Claudii genere et
familia saltim pauca dicenda sunt, ne ea quae scienda
2 sunt praeterisse uideamur: Claudius Quintillus et Crispus
fratres fuerunt. Crispi filia Claudia; ex ea et Eutropio,
nobilissimo gentis Dardanae uiro, Constantius Caesar est
3 genitus. fuerunt etiam sorores, quarum una, Constantina
nomine, nupta tribuno Assyriorum, in primis annis de-
4 fecit. de auis nobis parum cognitum. uaria enim plerique
5 prodiderunt. Ipse Claudius insignis morum grauitate, in-
signis uita singulari et unica castimonia, uini parcus, ad
cibum promptus, statura procerus, oculis ardentibus, lato
et pleno uultu, digitis usque adeo fortibus, ut saepe equis
6 et mulis ictu pugni dentes excusserit. fecerat hoc etiam
adulescens in militia, cum ludicro Martiali in campo
7 luctamen inter fortissimos quosque monstraretur. nam
iratus ei qui non balteum sed genitalia sibi contorserat
omnes dentes uno pugno excussit quaerens indulgentiam
8 pudore uindictae. si quidem tunc Decius imperator, quo
praesente fuerat perpetratum, et uirtutem et uerecundiam
Claudii publice praedicauit donatumque armillis et tor-
quibus a militum congressu facessere praecepit, ne quid
9 atrocius quam luctamen exigit faceret. Ipsi Claudio liberi
nulli fuerunt, Quintillus duos reliquid, Crispus, ut dixi-
mus, filiam.
14 Nunc ad iudicia principum ueniamus, quae *de* illo
a diuersis edita sunt, et eatenus quidem ut appareret,
quandocumque Claudium imperatorem futurum.
2 Epistola Valeriani ad Zosimionem, procuratorem Sy-
riae:

4 nec B^1P 6 familia *BPM* ex familia P^3M 7 uero *BPM* 8 constrntina P^1 11 insigni P^1 13 staturae P^1 16 ludricro P^1 17 monstaret *BPM* monstraretur *scripsi* 18 uitalia P^1 19 quaeres *PM* indulgentiam meruit *M* 20 que P^1 21 fuerat fuerat P^1 uirtutim B^1 23 congressus *B* cepit P^1 25 quintillos BP^1 27 de *om.* *BPM* 28 edicta *BP* appararet P^1

„Claudium, Illyricianae gentis uirum, tribunum Mar-
tiae quintae legioni fortissimae dedimus, uirum deuotissi-
mis quibusque ac fortissimis ueterum praeferendum. huic 3
salarium de nostro priuato aerario dabis annuos frumenti
modios tria milia, hordei sex milia, laridi libras duo mi-
lia, uini ueteris sextarios tria milia quingentos, olei boni
sextarios centum quinquaginta, olei secundi sextarios
sescentos, salis modios uiginti, cerae pondo centum quin-
quaginta, feni paleae aceti holeris herbarum quantum
satis est, pellium tentoriarum decurias triginta, mulos
annuos sex, equos annuos tres, camelas annuas decem,
mulas annuas nouem, argenti in opere annua pondo quin-
quaginta, Phlippeos nostri uultus annuos centum quinqua-
ginta et in strenis quadraginta septem et trientes centum
sexaginta. item in cauco *et* scyfo pondo undecim, item in 4
cauco et scyfo et zuma pondo undecim. tunicas russas 5
militares ... annuas, sagoclamydes annuas duas, fibulas
argenteas inauratas duas, fibulam auream cum acu Cyprea
unam. balteum argenteum inauratum unum, anulum bi-
gemmem unum uncialem, brachialem unam unciarum
septem, torquem libralem unum, cassidem inauratam
unam, scuta chrysografata duo, loricam unam, quam re-
fundat. lanceas Herculianas duas, aclydes duas, falces 6
duas, falces fenarias quattuor. cocum, quem refundat, 7
unum, mulionem, quem refundat, unum. mulieres spe- 8
ciosas ex captiuis duas. albam subsericam unam cum pur-
pura Girbitana, subarmalem unum cum purpura Maura.
notarium, quem refundat, unum, structorem, quem refun- 9
dat, unum. accubitalium Cypriorum paria duo, interulas 10

1 illiricianae *BP* 2 quintiae P^1 8 pondio B^1 9 foeni *B* palete B^1 horeris P^1 (*ut uid.*) 12 dnouem B^1 13 filippeos *BP* 15 et *om. BPM* scyso *B* 16 caucos *BPM* russeas B^2 *numerum excidisse cognouit Eyssenh.* 17 fabulas B^1 18 auratas P^1 fabulam B^1 acum cypream B^1P^1M 19 argentum auratum P^1 bigemmeum B^1P^2M bigemmeunum B^2P^1 *em. S* 20 brachiale unum *C* (unum *M*) 21 auratam P^1 22 crysograitata B^1 crysograstata B^2 crysografata *P* 26 subrericam B^1 27 gubitana *M* 29 iterulas *B*

puras duas, togam, quam refundat, unam, latum clauum,
11 quem refundat, unum. uenatores, qui obsequantur, duo,
carpentarium unum, curam praetorii unum, aquarium
12 unum, piscatorem unum, dulciarium unum. ligni coti-
diani pondo mille, si est copia, sin minus, quantum fue-
rit et ubi fuerit; coctilium cotidiana uatilla quattuor.
13 balneatorem unum et ad balneas ligna, sin minus, laue-
14 tur in publico. iam cetera, quae propter minutias suas
scribi nequeunt, pro moderatione praestabis, sed ita ut
nihil adaeret, et si alicubi aliquid defuerit, non praeste-
15 tur nec in nummo exigatur. haec autem omnia idcirco
specialiter non quasi tribuno sed quasi duci detuli, quia
uir talis est ut ei plura etiam deferenda sint."

15 Item ex epistola eiusdem alia inter cetera ad Abla-
uium Murenam praef. praetori: „Desine autem conqueri,
quod adhuc Claudius est tribunus nec exercitus ducendi
locum accipit, unde etiam senatum et populum conqueri
2 iactabas. dux factus est et dux totius Illyrici. habet in
potestatem Thracios Moesos Dalmatas Pannonios Dacos
3 exercitus. uir ille summus nostro quoque iudicio speret
consulatum et, si eius animo commodum est, quando uo-
4 luerit, accipiat praetorianam [accipiat] praefecturam. sane
scias, tantum ei a nobis decretum salarii quantum habet
Aegypti praefectura, tantum uestium quantum procon-
sulatui Africano detulimus, tantum argenti quantum acci-
pit curator Illyrici Metlarius, tantum ministeriorum quan-
tum nos ipsi nobis per singulas quasque decernimus ciui-
tates, ut intellegant omnes, quae sit nostra de uiro tali
sententia."

16 Item epistola Decii de eodem Claudio.
„Decius Messalae praesidi Achaiae salutem."

1 quam *B* 6 batilla *BPM em. S* 7 labetur *BPM* 10 aderet *BP* adderetur *M em. Gr.* 16 ducem loco *BPM em. Gr.* exercitum ducis loco *Mommsenus* 19 tyhacias *B*[1] trhacias *P* Thracios *scripsi* mysos *BPM em. S* 21 est *BP om. M* et *em. S* 22 accipiat *del. S* 26 Medarius *M* Metiarius *Gr.* Metianus *S* metallarius *Mommsenus* 27 singulis *B* 28 sint *B*[1]*P* 31 messae *B*[1] *in P* al *in ras.*

Inter cetera: „Tribunum uero nostrum Claudium,
optimum iuuenem, fortissimum militem, constantissimum
ciuem, castris senatui et rei p. necessarium, in Thermopylas ire praecepimus mandata eidem cura Peloponnensium, scientes, neminem melius omnia quae iniungimus
esse curaturum. huic ex regione Dardanica dabis milites 2
ducentos, ex catafractariis centum, ex equitibus sexaginta, ex sagittariis Creticis sexaginta, ex tyronibus bene
armatos mille. nam bene illi noui creduntur exercitus, 3
neque enim illo quisquam deuotior fortior grauior inuenitur.“

Item epistola Gallieni, cum nuntiatum esset per fru- 17
mentarios, Claudium irasci, quod ille mollius uiueret:
„Nihil me grauius accepit quam quod notaria tua intima- 2
sti, Claudium, parentem amicumque nostrum, insinuatis
sibi falsis plerisque grauiter irasci. quaeso igitur, mi Ve- 3
nuste, si mihi fidem exhibes, ut eum facias a Grato et
Herenniano placari, nescientibus hoc militibus Daciscianis, qui iam saeuiunt, ne grauiter res erumpat. ipse ad 4
eum dona misi, quae ut libenter accipiat, tu facies. curandum praeterea est, ne me hoc scire intellegat ac sibi
suscensere iudicet et pro necessitate ultimum consilium
capiat. misi autem ad eum pateras gemmatas trilibres 5
duas, scyphos aureos gemmatos trilibres duos, discum
corymbiatum argenteum librarum uiginti, lancem argenteam pampinatam librarum triginta, patenam argenteam
hederaciam librarum uiginti et trium, boletar alieuticum
argenteum librarum uiginti, urceos duos auro inclusos,
argenteos librarum sex et in uasis minoribus argenti libras uiginti quinque, calices Aegyptios operisque diuersi

1 uero — militem *om. M* 3 rep̄ *BP* thermopilas *BP* 4 praecipimus *BP* 6 cururturum B^1 Dardania *M*

8 et sag. *B* 9 armatis B^1 14 notoria *M* 17 m B^1 *ut uid.* mihi B^2 18 heremniano *BP* 19 reserum *BP* referentur *M* erumpant *em. S* 20 curantum B^1P^1 cura tantum B^3 21 est] *om. B* es P^1 *c.* P^3 ac uisus cens. *BPM* 27 uoletar *BP* uoletara *M* ieuticum B^1 toreuticum *Mommsenus* 28 argenteam *BP* (*t. Iord.*) urce////os *B* aureo B^1

6 decem clamydes ueri luminis limbatas duas, uestes diuer-
sas sedecim, albam subsericam, paragaudem triuncem
unam, zancas de nostris Parthicas paria tria, singiliones
Dalmatenses decem, clamydem Dardanicam mantuelem
unam, paenulam Illyricianam unam, bardocucullum unum,
7 cucutia uillosa duo, oraria Sarabdena quattuor; aureos
Valerianos centum quinquaginta, trientes Saloninianos
trecentos."

18 Habuit et senatus iudicia, priusquam ad imperium
perueniret, ingentia. nam cum esset nuntiatum, illum
cum Marciano fortiter contra gentes in Illyrico dimicasse,
2 adclamauit senatus: „Claudi, dux fortissime, haueas! uir-
tutibus tuis, deuotioni tuae! Claudio statuam omnes dica-
3 mus. Claudium consulem omnes cupimus. qui amat rem p.
sic agit, qui amat principes sic agit, antiqui milites sic
egerunt. felicem te, Claudi, iudicio principum. felicem te
uirtutibus tuis, consulem te, praefectum te. uiuas Valeri
4 et ameris a principe." Longum est tam multa quam me-
ruit uir ille perscribere; unum tamen tacere non debeo,
quod illum et senatus *et* populus et ante imperium et in
imperio et post imperium sic dilexit ut satis constet, ne-
que Traianum neque Antoninos neque quemquam alium
principem sic amatum.

1 clamides *B*[1] uero *B*[1] lymbatas *BP* 2 decim *B*[1] sedecim *B*[2] 3 notris particas *P*[1] 11 macriano *BP*[1]*M* 12 habeas *BPM* 17 uicias *BP* ualariae *B* ualeriae *P*(*M*) *om. C* 20 et *ante* pop. *om. BP* et *ante* ante *om. M* 23 explicit. treuelli. pollionis. diuus. claudius. *BP*

FLAVII VOPISCI SYRACVSII

DIVVS AVRELIANVS

Hilaribus, quibus omnia festa et fieri debere scimus 1
et dici, impletis sollemnibus uehiculo suo me et iudiciali
carpento praef. urbis, uir inlustris ac praefata reuerentia
nominandus, Iunius Tiberianus accepit. ibi cum animus 2
a causis atque a negotiis publicis solutus ac liber uacaret,
sermonem multum a Palatio usque ad hortos Varianos
instituit et in eo praecipue de uita principum. cumque 3
ad templum Solis uenissemus ab Aureliano principe con-
secratum, quod ipse nonnihilum ex eius origine sangui-
nem duceret, quaesiuit a me, quis uitam eius in litteras
rettulisset. cui cum ego respondissem, neminem a me 4
Latinorum, Graecorum aliquos lectitatos, dolorem † ge-
mitus sui uir sanctus per haec uerba profudit: „Ergo 5
Thersitem Sinonem ceteraque illa prodigia uetustatis et
nos bene scimus et posteri frequentabunt: diuum Aure-
lianum, clarissimum principem, seuerissimum imperato-
rem, per quem totus Romano nomini orbis est restitutus,
posteri nescient? deus auertat hanc amentiam. et tamen, 6
si bene noui, ephemeridas illius uiri scriptas habemus,

1 incipit flaui uopisci syracusii diuus aurelianus *BPM* ad constantinum aug. *add.* P^3 4 sollempnibus *B* 9 et eum praec. *S* 13 ergo cum *M* 14 dolorem gemitus sui *non intellego. fort.* dolorem ingemiscens 15 profundit BP^1 16 thersinonem B^1 thersiten sinomen B^2P *t. Iord.* 17 requentabunt B^1

etiam bella charactere historico digesta, quae uelim acci-
pias et per ordinem scribas, additis quae ad uitam perti-
7 nent. quae omnia ex libris linteis, in quibus ipse coti-
diana sua scribi praeceperat, pro tua sedulitate condisces.
curabo autem, ut tibi ex Vlpia bibliotheca et libri lintei
8 proferantur. tu uelim Aurelianum ita ut est, quatenus
9 potes, in litteras mittas.“ Parui Tiberiani praeceptis,
accepi libros Graecos et omnia mihi necessaria in ma-
num sumpsi, ex quibus ea quae digna erant memoratu
10 in unum libellum contuli. tu uelim meo muneri boni
consulas et, si hoc contentus non fueris, lectites Grae-
cos, linteos etiam libros requiras, quos Vlpia tibi biblio-
theca, cum uolueris, ministrabit.

2 Et quoniam sermo nobis de Trebellio Pollione, qui a
duobus Philippis usque ad diuum Claudium et eius fra-
trem Quintillum imperatores tam claros quam obscuros
memoriae prodidit, in eodem uehiculo fuit adserente Ti-
beriano, quod Pollio multa incuriose, multa breuiter pro-
didisset, me contra dicente, neminem scriptorum quan-
tum ad historiam pertinet non aliquid esse mentitum,
prodente quin etiam in quo Liuius, in quo Sallustius, in
quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifestis
testibus conuincerentur, pedibus in sententiam transitum
2 faciens ac manum porrigens iocundans: „Propterea
scribe, inquit, ut libet. securus quod uelis dices, habi-
turus mendaciorum comites, quos historicae eloquentiae
miramur auctores.“

3 Ac ne multa et friuola prooemiis odiosus intexam,
diuus Aurelianus ortus, ut plures loquuntur, Sirmii fa-
2 milia obscuriore, ut nonnulli Dacia ripensi. ego autem
legisse me memini auctorem qui eum Moesia genitum

1 caractere *BP* 6 proferatur *B*[1] 7 parrumipiane *BP* parum ipse qui nec *M* parui tiberiane *Laurent. LXIII 31* parui Tiberiani *scripsi histor. crit. p. 13* 9 et *BPM* ea *scripsi* 10 munere *BPM* muneri *scripsi* 13 ministrauit *B*[1]*P*[1] 14 treuio *BP* q *B* (*i. e.* quia) 24 iocandam *BP* iocundam *M em. Obrecht* praeterea *BPM em. C* 26 mendatiorum *BP* 28 fribola *BP* proemiis *BP*[2] premiis *P*[1] 31 gentium *B*[1]

praedicaret. et euenit quidem, ut de eorum uirorum ge-
nitali solo nesciatur qui humiliore loco et ipsi plerumque
solum genitale confingunt, ut dent posteritati de locorum
splendore fulgorem. nec tamen magnorum principum in 3
rebus summa sciendi est, ubi quisque sit genitus, sed
qualis in re p. fuerit. an Platonem magis commendat, 4
quod Atheniensis fuerit quam quod unicum sapientiae
munus inluxerit? aut eo minores inuenientur Aristoteles 5
Stagirites Eleatesque Zenon aut Anacharsis Scytha quod
in minimis nati sunt uiculis, cum illos ad caelum omnis
philosophiae uirtus extulerit?

Atque ut ad ordinem redeam, Aurelianus modicis or- 4
tus parentibus, a prima aetate ingenio uiuacissimus, uiri-
bus clarus, nullum umquam diem praetermisit, quamuis
festum, quamuis uacantem, quo non se pilo et sagittis
ceterisque armorum exerceret officiis. matrem quidem 2
eius Callicrates Tyrius, Graecorum longe doctissimus
scriptor, sacerdotem templi Solis, qui in uico eo in quo
habitabant parentes .... fuisse dicit. habuisse quin 3
etiam nonnihilum diuinationis, adeo ut aliquando marito
suo iurgans ingesserit, cum eius et stultitiam increparet
et uilitatem: „En imperatoris patrem." ex quo constat,
illam mulierem scisse fatalia. idem dicit, auspicia imperii 4
Aureliano haec fuisse: primum pueri eius peluem ser-
pentem plerumque cinxisse neque umquam occidi potu-
isse, postremo ipsam matrem, quae hoc uiderat, serpen-
tem quasi familiarem occidere noluisse. his accedit quod 5
ex palliolo purpureo, quod Soli sui temporis imperator
optulerat, sacerdos mulier crepundia filio fecisse perhi-
betur. addit etiam illud quod uinctum fasceola Aurelia- 6
num aquila innoxie de cunis leuauerit et in aram posue-

1 corum B^1P^1 (*t. Iord.*) 2 humiliori *M* 4 nec BP^1 *corr.* P^3 uiribus *BPM* in rebus *scripsi* 7 athenienses BP^1 (*corr.* P^3) 8 an eo *M* inuenientur *om. M* aristotelis *B* 9 eliatisque *BP*(*M*) anacarsis *BPM* 13 uicissimus *BP* 17 calcitrates B^1 19 *post* parentes *aliquot uerba intercidisse uidentur e. c.:* praecipue colebatur 23 cesse B^1P^1 censisse B^3 24 pelbem *BP* 30 fasceolum BP^1 fasceolo P^3

7 rit, quae iuxta sacellum forte sine ignibus erat. idem
auctor est, uitulum matri eius natum mirae magnitudinis,
candidum sed purpurantibus maculis, ita ut haberet in
5 latere uno 'aue', in alio coronam. multa superflua in eo-
dem legisse memini; quippe qui adseuerat etiam, rosas
in eiusdem mulieris chorte nato Aureliano exisse pur-
2 pureas, odoris rosei, floris aurei. fuerunt et postea multa
omina iam militantis futuri, ut res monstrauit, imperii:
3 nam ingrediente eo Antiochiam in uehiculo, quod prae
uulnere tunc equo sedere non posset, ita pallium purpu-
reum, quod in honore eius pansum fuerat, decidit ut
4 umeros eius tegeret. et cum in equum transire uellet,
quia inuidiosum tunc erat uehiculis in ciuitate uti, equus
est ei imperatoris adplicitus, cui per festinationem inse-
5 dit. sed ubi comperit, semet ad suum transtulit. data est
ei praeterea, cum legatus ad Persas isset, patera qualis
solet imperatoribus dari a rege Persarum, in qua insculp-
tus erat Sol eo habitu quo colebatur ab eo templo in quo
6 mater eius fuerat sacerdos. donatus eidem etiam elefantus
praecipuus, quem ille imperatori optulit, solusque om-
nium priuatus Aurelianus elefanti dominus fuit.

6 Sed ut haec et talia omittamus, fuit decorus ac gratia
uiriliter speciosus, statura procerior; neruis ualidissimis,
uini et cibi paulo cupidior, libidinis rarae, seueritatis in-
mensae, disciplinae singularis, gladii exserendi cupidus.
2 nam cum essent in exercitu duo Aureliani tribuni, hic et
alius qui cum Valeriano captus est, huic signum exer-
citus adposuerat 'manu ad ferrum', ut si forte quaere-
retur, quis Aurelianus aliquid uel fecisset uel gessisset,
suggereretur 'Aurelianus manu ad ferrum' atque cogno-
sceretur.

1 fortes neignibus *B* 2 auctores *BP*[1] (*corr.* *P*[3]) auetr in alio *BP*[1] aut *M* 5 adseuerit *BP* 6 orte *B*[2] curte *P*[3] exsisse *P* 11 expansum *P*[3]*M* 15 transtuli *BP*[1] (*corr.* *P*[3]) 17 imperatoris *BP* stulitus *B*[1] (*ut uid.*) instulitus *P*[1] *corr.* *B*[3]*P*[3] inscalptus *M* 22 hac gratia *BP* 23 neruor *B*[1] (*corr.* *B*[3]) 25 singulis *BP* 27 est /// *P* 30 suggeretur *B*

Priuati huius multa extant egregia facinora. nam 3
erumpentes Sarmatas in Illyrico cum trecentis praesidia-
riis solus adtriuit. refert Theoclius, Caesareanorum tem- 4
porum scriptor, Aurelianum manu sua bello Sarmatico
una die quadraginta et octo interfecisse, plurimis autem
et diuersis diebus ultra nongentos quinquaginta, adeo ut
etiam ballistia pueri et saltatiunculas *in* Aurelianum tales
componerent, quibus diebus festis militariter saltitarent:

Mille mille mille decollauimus. 5
unus homo mille decollauimus.
mille uiuat qui mille occidit.
tantum uini nemo habet quantum fudit sanguinis.

haec uideo esse perfriuola, sed quia supra scriptus auctor 6
ita eadem ut sunt Latina suis scriptis inseruit, tacenda
esse non credidi. idem apud Mogontiacum tribunus legio- 7
nis sextae Gallicanae Francos inruentes, cum uagarentur
per totam Galliam, sic adflixit ut trecentos ex his captos
septingentis interemptis sub corona uendiderit. unde ite- 2
rum de eo facta est cantilena:

„Mille Sarmatas, mille Francos semel et semel occidimus,
mille Persas quaerimus."

Hic autem, ut supra *diximus*, militibus ita timori fuit ut 3
sub eo, posteaquam semel cum ingenti seueritate castren-
sia peccata correxit, nemo peccauerit. solus denique om- 4
nium militem, qui adulterium cum hospitis uxore commi-

1 priuatim *BPM* 3 adriuit B^1 refer P^1 (*corr.* P^3) 4 bello *om.* *M* 6 ulta P^1 nungentos *BP* ut *om.* *B* 7 ballistea *M* saltantiunculas B^1 in *om.* *BP* 9 componerent *add.* *Egnat.* *an* tales quibusdam diebus f.? *u. 1 quinquies exhibent* mille P^3M, *u. 2 ter.* 11 *annos adscripsit* B^3 bibat *Buecheler m. Rh. n. XIIII p. 433. Corssenus de pronuntiat. II p. 414 hosce uersus ita scribit:* Mílle, mille, míle, mille, míle decolláuimus. || únus homo míle, mille, míle decolláuimus. || míle, mille, míle, mille, uíuat, qui mille óccidit || tántum uini némo habet, quántum fudit sánguinis. 12 habet nemo *M* 13 perfribóla *BP* 15 montiacum *BP*(*M*) Mogontiacum *scripsi* 16 uagaretur B^1 19 deo B^1P *t. Iord.* 21 *Corssenus l. s. p. 415 ita scribit:* míle, mille, míle, mille, míle Persas quaérimus. 22 diximus *om.* *BP* 24 omnem B^3 25 uxorem P^1 commisserat *B*

serat, ita puniuit ut duarum arborum capita inflecteret,
ad pedes militis deligaret easdemque subito dimitteret, ut
scissus ille utrimque penderet. quae res ingentem timo-
5 rem omnibus fecit. Huius epistola militaris est ad uica-
rium suum data huius modi: „Si uis tribunus esse, immo
si uis uiuere, manus militum contine. nemo pullum alie-
num rapiat, ouem nemo contingat. uuam nullus auferat,
segetem nemo deterat, oleum salem lignum nemo exigat,
annona sua contentus sit. de praeda hostis, non de lacri-
6 mis prouincialium uiuant. arma tersa sint, ferramenta
samiata, calciamenta fortia. uestis noua uestem ueterem
excludat. stipendium in balteo, non in popina habeat.
7 torquem brachialem anulum adponat. equum et sagma-
rium suum defricet, capitum animalis non uendat, mulum
8 centuriatum communiter curent. alter alteri quasi miles,
nemo quasi seruus obsequatur, a medicis gratis curentur,
haruspicibus nihil dent, in hospitiis caste se agant, qui
litem fecerit uapulet.“

8 Inueni nuper in Vlpia bibliotheca inter linteos libros
epistolam diui Valeriani de Aureliano principe scriptam,
quam ad uerbum, ut decebat, inserui.

2 „Valerianus Augustus Antonino Gallo consuli.

Culpas me familiaribus litteris, quod Postumo filium
meum Gallienum magis quam Aureliano commiserim,
cum utique seueriori et puer credendus fuerit et exer-
citus, nec tamen id diutius iudicabis, si bene scieris,
3 quantae sit Aurelianus seueritatis: nimius est, multus est,
4 grauis est et ad nostra iam non facit tempora. testor au-
tem omnes, me etiam timuisse, ne quid etiam erga filium
meum seuerius, si quid ille fecisset, cum, ut est natura

2 quas ad *M* 3 utrumque BP^1 8 sale *M* 9 sui B^1 10 habeant *BPM* uiuant *scripsi* 11 caltiamenta *P* 13 et anulum *M* et *om. M* 14 caprum *M* malum P^1 15 curet *M* quasi in nemo quasi *BP om. M* quasi miles, nemo quasi *Obr.* 17 hospiciis *BP* 21 quam *om.* BP^1 (*add.* P^3) 24 aurelianum B^1 commisserim *B* 26 ne B^1PM tu *BPM* tamen *scripsi* 29 omnes deos *M* ega B^1P^1 (*corr.* B^3P^3) 30 seuerus P^1

pronus ad ludicra, leuius cogitaret." Haec epistula in- 5
dicat, quantae fuerit seueritatis, ut illum Valerianus etiam
timuisse se dicat.

Eiusdem Valeriani alia est epistola, quae laudes illius 9
continet. quam ego ex scriniis praefecturae urbanae pro-
tuli. nam illi Romam uenienti salaria sui ordinis sunt de-
creta. Exemplum epistulae:

„Valerianus Augustus Ceionio Albino praefecto urbi. 2
Vellemus quidem singulis quibusque deuotissimis rei p.
uiris multo maiora deferre compendia quam eorum di-
gnitas postulat, maxime ubi honorem uita commendat
(debet enim quid praeter dignitatem pretium esse meri-
torum), sed facit rigor publicus, ut accipere de prouincia-
rum inlationibus ultra ordinis sui gradum nemo plus
possit. Aurelianum, fortissimum uirum, ad inspicienda et 3
ordinanda castra omnia destinauimus, cui tantum a nobis
atque ab omni re p. communi totius exercitus confessione
debetur ut digna illo uix aliqua uel nimis magna sint mu-
nera. quid enim in illo non clarum? quid non Coruinis et 4
Scipionibus conferendum? ille liberator Illyrici, ille Gal-
liarum restitutor, ille dux magni totius exempli. et tamen 5
nihil praeter ea possum addere tanto uiro ad muneris gra-
tiam: *non* patitur sobria et bene gerenda res p. quare 6
sinceritas tua, mi parens carissime, supra dicto uiro ad-
ficiet, quamdiu Romae fuerit, panes militares mundos se-
decim, panes militares castrenses quadraginta, uini men-
salis sextarios quadraginta, porcellum dimidium, gallina-
ceos duos, porcinae pondo triginta, bubulae pondo qua-
draginta, olei sextarium unum et item [olei sextarium
unum] liquaminis sextarium unum, salis sextarium
unum, herbarum holerum quantum sat est. sane quoniam 7
ei aliquid praecipue decernendum est, quamdiu Romae

3 se *om.* *B* 5 seriniis B^1 17 reip. *BPM* 22 missum B^1 23 non *addidi* 24 kr̃me *B* 27 postenlum *B* 29 oleum *B* olei sextarium unum *unc. inclusi* olei secundi sext. unum *uolg.* 30 salis sextarium unum *om.* B^1 *add.* B^2 *ad marg.* 31 herbas *BPM* holerum *B*

fuerit, pabula extra ordinem decernes, ipsi autem ad
sumptus aureos Antoninianos diurnos binos, argenteos
Philippeos minutulos quinquagenos, aeris denarios cen-
tum. reliqua per praefectos aerarii praebebuntur."
10 Friuola haec fortassis cuipiam et nimis leuia esse ui-
2 deantur, sed curiositas nihil recusat. habuit ergo multos
ducatus, plurimos tribunatus, uicarias ducum et tribuno-
rum diuersis temporibus prope quadraginta, usque adeo
ut etiam Vlpii Criniti, qui se de Traiani genere referebat,
et fortissimi re uera uiri et Traiani simillimi, qui pictus
est cum eodem Aureliano in templo Solis, quem Valeria-
nus Caesaris loco habere instituerat, uicem sumeret, exer-
citum duceret, limites restitueret, praedam militibus da-
ret, Thracias bubus equis mancipiis captiuis locupletaret,
manubias in Palatio conlocaret, quingentos seruos, duo
milia uaccarum, equas mille, ouium decem millia, caprea-
rum quindecim in priuatam uillam Valeriani congereret.
3 tunc enim Vlpius Crinitus publice apud Byzantium sedenti
Valeriano in thermis egit gratias, dicens, magnum de se
iudicium habitum, quod eidem uicarium Aurelianum de-
disset. quare eum statuit adrogare.
11 Interest epistolas nosse Aureliano scriptas et ipsam
adrogationem. Epistula Valeriani ad Aurelianum: „Si
esset Aureliane iucundissime, qui Vlpii Criniti uicem
posset implere, tecum de eius uirtute ac sedulitate con-
2 ferrem, hunc tecum requirere potuissem ..... suscipe
bellum a parte Nicopolis, ne nobis aegritudo Criniti obsit.
fac, quicquid potes. multa non dico: in tua erit pote-
3 state militiae magisterium. habes sagittarios Ityraeos
trecentos, Armenios sescentos, Arabas centum quinqua-
ginta, Saracenos ducentos, Mesopotamenos auxiliares qua-

1 papula *BPM* 4 aerii *B*[1] 5 fribola *BP* 7 ducatos *B* tribunatus] ducatus *B*[1] tribunatos *P*[1] uarios *B* uacarios *P* uicarios *M* 13 duceret' *B* limite *BP* limites *M em. S* 14 trachias *BP* 15 manuuias *BP*[1] 16 uacarum *B*[1] caprarum *M* 17 millam *B*[1] 18 enim] cum *BPM* 19 gratiat *B*[1] 21 quareum *P*[1] 22 de aureliano *BP* 25 impere *P*[1] 26 *lacunam esse cognouit C* 27 crinii *BP* 29 itureos *BP*(*M*) 31 saraceno *P*[1] quadricentos *BP*

drigentos; habes legionem tertiam Felicem et equites 4
catafractarios octingentos. tecum erit Hariomundus Hal-
dagates Hildomundus Cariouiscus. commeatus a prae- 5
fectis necessarius in omnibus castris est constitutus.
tuum est pro uirtutibus tuis atque sollertia illic hiemalia 6
et aestiua disponere ubi tibi nihil deerit, quaerere prae-
terea ubi carrago sit hostium et uere scire quanti qua-
lesque sint, ut non in *cassum* uinum aut annona con-
sumatur aut alia iaciantur in quibus res bellica constituta
est. ego de te tantum deo fauente spero quantum de 7
Traiano, si uiueret, posset sperare res p. neque enim
minor est, in cuius locum fidemque te legi. consulatum 8
cum eodem Vlpio Crinito in annum sequentem a die un-
decimo kal. Iuniarum in locum Gallieni et Valeriani spe-
rare te conuenit sumptu publico. leuanda est enim pau- 9
pertas eorum hominum qui diu in re p. uiuentes, paupe-
res sunt et nullorum magis.“ His quoque litteris in- 10
dicatur, quantus fuerit Aurelianus, et re uera .... neque
enim quisquam aliquando ad summam rerum peruenit
qui non a prima aetate gradibus uirtutis ascenderit.

Litterae de consulatu. 12

„Valerianus Augustus Aelio Xifidio praefecto aerarii.

Aureliano, cui consulatum detulimus ob paupertatem,
qua ille magnus est, ceteris maior, dabis ad editionem
circensium aureos Antoninianos trecentos, argenteos
Philippeos minutulos tria milia, in aere sestertium quin-
quagies, tunicas multicias uiriles decem, lineas Aegyptias
uiginti, mantelia Cypria paria duo, tapetia Afra decem,
stragula Maura decem, porcos centum, oues centum.
conuiuium autem publicum edi iubebis senatoribus *et* 2

1 quites P^1 2 Hartomundus *uolg.* Haldegastes *M* Haldagates *uolg.* 3 Hildemundus *uolg.* praefectus *B* 8 in *om. M* cassum *add.* B^3 consummatur *BP* 9 tala B^1P taela B^3 talia *M em. S* iaciatur P^1 12 delegi *BPM* 16 hominem B^1P^1 18 *post* re uera *aliquot uerba intercidisse seqq. uu. demonstrant. cf. Prob. c. 3* 23 paupartatem *B* 25 argenteo P^1 26 quinqugies P^1 29 tragula *BPM* 30 et *add. C*

equitibus Romanis, hostias maiores duas, minores quattuor."

3 Et quoniam etiam de adrogatione aliqua me dixeram
positurum quae ad tantum principem pertinerent, quaeso,
4 ne odiosior uerbosiorue in ea re uidear, quam fidei causa
inserendam credidi ex libris Acholi, qui magister admissionum Valeriani principis fuit, libro actorum eius nono:

13 Cum consedisset Valerianus Augustus in thermis
apud Byzantium, praesente exercitu, praesente etiam officio Palatino, adsidentibus Memmio Tusco consule ordinario, Baebio Macro praefecto praetorii, Quinto Ancario praeside orientis, adsidentibus etiam a parte laeua Auulnio Saturnino Scythici limitis duce et Murrentio Mauricio ad Aegyptum destinato, Iulio Tryphone orientalis limitis duce et Maecio Brundisino praefecto annonae orientis et Vlpio Crinito duce Illyriciani limitis et Thracici et Fuluio Boio duce Retici limitis Valerianus Au-
2 gustus dixit: „Gratias tibi agit, Aureliane, res p., quod
eam a Gothorum potestate liberasti. abundamus per te praeda, abundamus gloria et is omnibus quibus Romana
3 felicitas crescit. cape igitur tibi pro rebus gestis tuis
coronas murales quattuor, coronas uallares quinque, coronas nauales duas, coronas ciuicas duas, hastas puras decem, uexilla bicolora quattuor, tunicas russas ducales quattuor, pallia proconsularia duo, togam praetextam, tunicam palmatam, togam pictam, subarma-
4 lem profundum, sellam eburatam. nam te consulem
hodie designo, scripturus ad senatum, ut tibi deputet scipionem, deputet etiam fasces; haec enim imperator non solet dare, sed a senatu, quando fit consul, ac-

1 uerbosioreue ea *M* 6 acoli *BP* Acolii *M* 10 bizantium *P* 11 nemmio *BPM* fusco *BPM* Tusco *scripsi* 13 leua *BP* 14 aluulmo *M* Amulio *Gr.* 15 Mauricio *om. M* 16 maeceo *BP*(*M*) Maecio *S* brudisino *B*[1] 17 ulpicio *BP* 19 gratia *P*[1] 21 his *BPM* is *scripsi* 24 hasdas *B* 30 haec enim — accipere *uerba Vopisci habet C, glossema esse existumat Goell Philol. XIIII p. 596* 31 ad senatum *M* accepi *B*[1]

cipere.“ Post haec Valeriani dicta Aurelianus surrexit 14
atque ad manus accessit agens gratias militaribus uerbis,
quae propria et ipsa adponenda decreui. Aurelianus
dixit: „Et ego, domine Valeriane, imperator Auguste, 2
ideo cuncta feci, ideo uulnera patienter excepi, ideo et
equos et coniuratos meos lassaui ut mihi gratias ageret
res p. et conscientia mea. at tu plus fecisti. ago ergo 3
gratias bonitati tuae et accipio consulatum, quem das.
deus faciat et deus certus, ut et senatus de me sic iu-
dicet.“ Agentibus igitur gratias omnibus circumstantibus 4
Vlpius Crinitus surrexit atque hac oratione usus est:
„Apud maiores nostros, Valeriane Auguste, quod et fami- 5
liae meae amicum ac proprium fuit, ab optimis quibusque
in filiorum locum fortissimi uiri semper electi sunt, ut
uel senescentes familias uel fetus matrimoniis iam cadu-
cos substitutae fecunditas prolis ornaret. hoc igitur, 6
quod Cocceius Nerua in Traiano adoptando, quod Vlpius
Traianus in Hadriano, quod Hadrianus in Antonino et
ceteri deinceps proposita suggestione fecerunt, in adro-
gando Aureliano, quem mihi uicarium iudicii tui auctori-
tate fecisti, censui esse referendum. iube igitur, ut lege 7
agatur, sitque Aurelianus heres sacrorum nominis et bo-
norum totiusque iuris Vlpio Crinito iam consulari uiro,
ipse actutum te iudice consularis.“ Longum est cuncta 15
pertexere. nam et actae sunt Crinito a Valeriano gratiae,
et adoptio, ut solebat, impleta. Memini, me in quodam 2
libro Graeco legisse, quod tacendum esse non credidi,
mandatum esse Crinito a Valeriano, ut Aurelianus adop-
taretur, idcirco praecipue quod pauper esset; sed hoc
in medio relinquendum puto.

Et quoniam superius epistolam posui, qua sumptus 3
Aureliano ad consulatum delatus est, quare posuerim,
rem quasi friuolam, eloquendum putaui: uidimus proxime 4
consulatum Furii Placidi tanto ambitu in circo editum ut
non praemia dari aurigis sed patrimonia uiderentur, cum

2 militalibus *B* 6 coniuratos] cantherios *uolg.* 7 ego *BPM* 8 accipi *B*[1] 10 gratias *om.* *P*[1] 19 intadrogando *B*[1] interrogando *M* 33 fribolam *BP* eloquendam *BPM*

darentur tunicae subsericae, lineae paragaudae, darentur
5 etiam equi, ingemescentibus frugi hominibus. factum
est enim, ut iam diuitiarum sit, non hominum consulatus,
quia utique si uirtutibus defertur, editorem spoliare non
6 debet. perierunt casta illa tempora et magis ambitione
populari peritura sunt. sed nos, ut solemus, hanc quo-
que rem in medio relinquimus.

16 His igitur tot ac talibus praeiudiciis muneribusque
fultus Claudianis temporibus tantus enituit, ut post eum
Quintillo quoque eius fratre interempto solus teneret im-
perium Aureolo interfecto, cum quo Gallienus fecerat
2 pacem. hoc loco tanta est diuersitas historicorum, et
quidem Graecorum, ut alii dicant, inuito Claudio ab Aure-
liano Aureolum interfectum, alii mandante ac uolente,
alii ab imperatore iam Aureliano eundem occisum, alii
3 uero adhuc a priuato. sed haec quoque media relinque-
mus, ab ipsis petenda, per quos in litteras missa sunt.
4 illud tamen constat, omne contra Meotidas bellum diuum
Claudium nulli magis quam Aureliano credidisse.

17 Extat epistula, quam ego, ut soleo, fidei causa, immo
ut alios annalium scriptores fecisse uideo, inserendam
putaui:

2 „Flauius Claudius Valerio Aureliano suo salutem.
Expetit a te munus solitum nostra res p. adgredere.
quid moraris? tuo magisterio milites uti uolo, tuo ductu
tribunos. Gothi oppugnandi sunt, Gothi a Thraciis amo-
uendi. eorum enim plerique Haemimontum Europamque
3 uexant, qui te pugnante fugerunt. omnes exercitus
Thracicos, omnes Illyricianos, totumque limitem in tua
potestate constituo: solitam en nobis ede uirtutem. te-
4 cum erit etiam frater Quintillus, cum occurrerit. ego
aliis rebus occupatus summam belli illius uirtutibus tuis

1 linea *B* 5 debent *BPM corr. Eyssenh.* 8 muneribus P^1 9 claudiani *BP* enuit B^1P^1 (*corr.* P^3) 11 aureliano BP^1 13 dicam B^1 *ut uid.* 16 a *om. M* 18 costat *BP* 21 alio BP^1 inferendam B^3 22 ualeriano BP^1M 24 exepetit B^1 26 traciis *BP* 27 emimontum *BPM* 30 en *om. M* 32 sumnam *BP*

credo. misi sane equos decem, loricas duas et cetera
quibus munire ad bellum euntem necessitas cogit."

Secundis igitur proeliis usus auspiciis Claudianis
rem p. in integrum reddidit atque ipse statim, ut supra
diximus, consensu omnium legionum factus est im-
perator.

Equites sane omnes ante imperium sub Claudio Aure- 18
lianus gubernauit, cum offensam magistri eorum incurris-
sent, quod temere Claudio non iubente pugnassent. item 2
Aurelianus contra Suebos et Sarmatas isdem temporibus
uehementissime dimicauit ac florentissimam uictoriam
rettulit. Accepta est sane clades sub Aureliano a Marco- 3
mannis per errorem. nam dum is a fronte non curat
occurrere subito erumpentibus dumque illos a dorso per-
sequi parat, omnia circa Mediolanum grauiter euastata
sunt. postea tamen ipsi quoque Marcomanni superati
sunt. in illo autem timore, quo Marcomanni cuncta 4
uastabant, ingentes Romae seditiones motae sunt pauen-
tibus cunctis, ne eadem quae sub Gallieno fuerant proue-
nirent. quare etiam libri Sibyllini noti beneficiis publicis 5
inspecti sunt, inuentumque, ut in certis locis sacrificia
fierent, quae barbari transire non possent. facta denique 6
sunt ea quae praecepta fuerant in diuerso caerimoniarum
genere, atque ita barbari restiterunt, quos omnes Aure-
lianus carptim uagantes occidit.

Libet ipsius senatus consulti formam exponere, quo 7
libros inspici clarissimi ordinis iussit auctoritas: Die 19
tertio iduum Ianuariarum Fuluius Sabinus praetor urba-
nus dixit: „Referimus ad uos, p. c., pontificum sugge-
stionem et Aureliani principis litteras, quibus iubetur, ut
inspiciantur fatales libri, quibus spes belli terminandi
sacrato deorum imperio continetur. scitis enim ipsi, 2
quotiescumque grauior aliquis extitit motus, eos semper

1 et cera B^1 *om.* *M* 2 munere *BP* 3 p̃liis *B* 9 uuente B^1P^1 iuuante B^3 idem *B* 10 hisdem B^3 12 claudes P^1 13 cura P^1 14 occurre B^1P^1 (*corr.* B^3P^3) 15 euatata B^1 20 sybillini *B* 27 libri *BP* clarissimior *BP* clarissimorum *M* clarissimi ordinis *em.* *S*

inspectos, neque prius mala publica esse finita quam ex
3 is sacrificiorum processit auctoritas." Tunc surrexit
primae sententiae Vlpius Silanus atque ita loquutus est:
„Sero nimis, p. c., de rei p. salute consulimur, sero
ad fatalia iussa respicimus more languentium, qui ad
summos medicos nisi in summa desperatione non mit-
tunt, proinde quasi peritioribus uiris maior facienda sit
4 cura, cum omnibus morbis occurri sit melius. meministis
enim, p. c., me in hoc ordine saepe dixisse, iam tum
cum primum nuntiatum est, Marcomannos erupisse, con-
sulenda Sibyllae decreta, utendum Apollinis beneficiis,
recussasse uero quosdam, et cum ingenti calumnia recus-
sasse, cum adulando dicerent, tantam principis Aureliani
esse uirtutem ut opus non sit deos consuli, proinde quasi
et ipse uir magnus non deos colat, non de dis inmortali-
5 bus speret. quid plura? audiuimus litteras, quibus ro-
6 gauit opem dei, ut uir fortissimus adiuuetur. agite igitur,
pontifices, qua puri, qua mundi, qua sancti, qua uestitu
animisque sacris commodi, templum ascendite, subsellia
laureata constituite, uelatis manibus libros euoluite, fata
20 rei p., quae sunt aeterna, perquirite." Post haec inter-
rogati plerique senatores sententias dixerunt, quas lon-
2 gum est innectere. deinde aliis manus porrigentibus,
aliis pedibus in sententias euntibus, plerisque uerbo con-
3 sentientibus conditum est senatus consultum. itum deinde
ad templum, inspecti libri, proditi uersus, lustrata urbs,
cantata carmina, amburbium celebratum, ambarualia pro-
missa, atque ita sollemnitas, quae iubebatur, expleta est.
4 Epistula Aureliani de libris Sibyllinis. nam ipsam
5 quoque indidi ad fidem rerum. „Miror, uos, patres
sancti, tamdiu de aperiendis Sibyllinis dubitasse libris,

2 his *BP* 4 consulimus *M* 7 peritionibus *B* 11 sybillae *BP* uttendum *B* 13 Aureliani *om. M* 16 litteris *BP* 18 quam p. quam m. B^3 qua mundi B^1 qua sancti B^2 20 laureate P^1 constute *P* uetanis BP^1 ueteranis P^3M *em. S* rata *BPM* 26 lustra B^1P^1 *corr.* B^3P^3 27 anburbium *BP* anbarbaria *BP* amburbario *M* 28 sollempnitas *B* (*sic fere semper*) iubetur P^1 31 sybillinis *BP* (*bis*)

proinde quasi in Christianorum ecclesia, non in templo
deorum omnium tractaretis. agite igitur et castimonia 6
pontificum caerimoniisque sollemnibus iuuate principem
necessitate publica laborantem. inspiciantur libri, quae 7
facienda fuerint celebrentur: quemlibet sumptum, cuius-
libet gentis captos, quaelibet animalia regia non abnuo
sed libens offero, neque enim indecorum est diis iuuan-
tibus uincere. sic apud maiores nostros multa finita sunt
bella, sic coepta. si quid est sumptuum, datis ad praefec- 8
tum aerarii litteris decerni iussi. est praeterea uestrae
auctoritatis arca publica, quam magis refertam repperio
esse, quam cupio.

Cum autem Aurelianus uellet omnibus simul facta 21
exercitus sui constipatione concurrere, tanta apud Pla-
centiam clades accepta est ut Romanum paene solueretur
imperium. et causa quidem huius periculi perfidia et 2
calliditas barbarici fuit motus. nam cum congredi aperto
Marte non possent, in siluas se densissimas contulerunt 3
atque ita nostros uespera incumbente turbarunt. deni- 4
que nisi diuina ope post inspectionem librorum sacrificio-
rumque curas monstris quibusdam speciebusque diuinis
inpliciti essent barbari, Romana uictoria non fuisset.

Finito proelio Marcomannico Aurelianus, ut erat na- 5
tura ferocior, plenus irarum Romam petit uindictae cu-
pidus, quam seditionum asperitas suggerebat. inciuilius
denique usus imperio, uir alias optimus, seditionum auc-
toribus interemptis cruentius ea quae mollius fuerant
curanda compescuit. interfecti sunt enim nonnulli etiam 6
nobiles senatores, cum his leue quiddam et quod con-
temni a mitiore principe potuisset, uel unus uel leuis uel
uilis testis obiceret. quid multa? magnum illud et quod 7
iam fuerat et quod non frustra speratum est infamiae

1 cristianorum *BP* 3 caeremoniisque *B* 4 libris *BPM* 6 abutio *B*[1] (*ut uid.*) abruo *B*[3] 7 iubantibus *BP* iubentibus *B*[3] 9 sumptum *B* 10 aerarium *BP* 15 dades *B*[1] 17 callidiatas *B*[1] 23 p̃lio *B* 27 aliis optimis *B*[3] 28 etiam *om.* *P*[1] 30 uel uel leuis *B*[1] 32 qũ *B*[1] frusta *BP*[1] (*t. Iord.*)

8 tristioris ictu contaminauit imperium. timeri coepit
princeps optimus, non amari, cum alii dicerent perfo-
diendum talem principem, non optandum, alii bonum
9 quidem medicum sed mala ratione curantem. his actis
cum uideret posse fieri, ut aliquid tale iterum quale sub
Gallieno euenerat, proueniret, adhibito consilio senatus
muros urbis Romae dilatauit. nec tamen pomerio addi-
10 dit eo tempore sed postea. pomerio autem neminem
principum licet addere nisi eum qui agri barbarici aliqua
11 parte Romanam rem p. locupletauerit. addidit autem
Augustus, addidit Traianus, addidit Nero, sub quo Pon-
tus Polemoniacus et Alpes Cottiae Romano nomini sunt
tributae.
22 Transactis igitur quae ad septiones atque urbis sta-
tum et ciuilia pertinebant contra Palmyrenos, id est con-
tra Zenobiam, quae filiorum nomine orientale tenebat
2 imperium, iter flexit. multa in itinere ac magna bellorum
genera confecit. nam in Thraciis et in Illyrico occur-
rentes barbaros uicit, Gothorum quin etiam ducem Can-
naban siue Cannabaudem cum quinque milibus hominum
3 trans Danuuium interemit. atque inde per Byzantium
in Bithyniam transitum fecit eamque nullo certamine
4 optinuit. multa eius magna et praeclara tam facta quam
dicta sunt, sed omnia libro innectere nec possumus fa-
stidii euitatione nec uolumus, sed ad intellegendos mores
5 atque uirtutem pauca libanda sunt. nam cum Tyanam
uenisset eamque obclusam repperisset, iratus dixisse fer-
6 tur: „Canem in hoc oppido non relinquam.“ tunc et
militibus acrius incumbentibus spe praedae, et Heraclam-
mone quodam timore, ne inter ceteros occideretur,
23 patriam suam prodente ciuitas capta est. sed Aurelianus
duo statim praecipua, quod unum seueritatem ostenderet,
alterum lenitatem, ex imperatoria mente monstrauit.

1 perferendum *Obr.* 7 delatauit *BP*[1] (*corr. P*[3]) 8 eo tempore sed postea *eicit S* nemini — ei *M* 10 locutauerit *B*[1] 12 polemniacus *BPM* nominis *BP* nomini *M* nomini sunt *S* 17 thracias *P*[1] (*ut uid.*) 18 barbaro *P*[1] 22 bythiam *BP* Bithintam *M* 26 uirtutum *B* 33 impera *P*[1]

nam et Heraclammonem proditorem patriae suae sapiens 2
uictor occidit et, cum milites iuxta illud dictum, quo ca-
nem se relicturum apud Thyanos negarat, euersionem urbis
exposcerent, respondit his: „Canem, inquit, negaui in hac
urbe me relicturum: canes omnes occidite." grande prin- 3
cipis dictum, grandius militum factum, nam iocatum princi-
pis, quo praeda negabatur, ciuitas seruabatur, totus exerci- 4
tus ita quasi ditaretur, accepit. Epistula de Heraclammone:

„Aurelianus Augustus Mallio Chiloni.

Occidi passus sum cuius quasi beneficio Thyanam
recepi. ego uero proditorem amare non potui et liben-
ter tuli quod eum milites occiderunt, neque enim mihi
fidem seruare potuisset, qui patriae non pepercit. solum 5
denique ex omnibus, qui oppugnabantur, campus acce-
pit. diuitem hominem negare non possum sed eius bona
eius liberis reddidi, ne quis me causa pecuniae locuple-
tem hominem occidi passum esse criminaretur."

Capta autem ciuitas est miro modo. nam cum He- 24
raclammon locum ostendisset aggeris naturali specie tu-
mentem, qua posset Aurelianus cultus ascendere, ille
conscendit atque elata purpurea clamide intus ciuibus
foris militibus se ostendit, et ita ciuitas capta est, quasi
totus in muris Aureliani fuisset exercitus.

Taceri non debet res quae ad famam uenerabilis uiri 2
pertinet. fertur enim, Aurelianum de Thyanae ciuitatis 3
euersione uere dixisse, uere cogitasse; uerum Apollo-
nium Thyanaeum, celeberrimae famae auctoritatisque
sapientem, ueterem philosophum, amicum uerum deorum,
ipsum etiam pro numine frequentandum, recipienti se in
tentorium ea forma qua uidetur subito adstitisse atque
haec Latine, ut homo Pannonius intellegeret, uerba
dixisse: „Aureliane, si uis uincere, nihil est quod de 4
ciuium meorum nece cogites. Aureliane, si uis imperare,

3 negaret *BPM* 4 negraui *B*¹*P*¹ 6 uocatum *BPM* factum *Gr.* iocatum *S* 7 qua *BP* 10 thianam *BP* 15 pussum *P*¹ 16 cuius *BPM* eius *scripsi* liberi *B*¹*P*¹ 17 passum esse — modo *P infra textum* 19 natali *P*¹ 23 aureliane *B*¹ 28 sapientiaem *B*¹ uir *B*¹*P*¹ uirum *P*³*M* 29 pronomine *BPM*

a cruore innocentium abstine. Aureliane, clementer te
5 age, si uis uiuere.“ norat uultum philosophi uenerabilis
Aurelianus atque in multis eius imaginem uiderat templis.
6 denique statim adtonitus et imaginem et statuas et tem-
plum eidem promisit atque in meliorem redit mentem.
7 haec ego et a grauibus uiris conperi et in Vlpiae biblio-
thecae libris relegi et pro maiestate Apollonii magis cre-
8 didi. quid enim illo uiro sanctius uenerabilius diuinius-
que inter homines fuit? ille mortuis reddidit uitam, ille
multa ultra homines et fecit et dixit. quae qui uelit
nosse, Graecos legat libros qui de eius uita conscripti
9 sunt. ipse autem, si uita suppetit, atque ipsius uiri fa-
uor nos iuuerit, breuiter saltem tanti uiri facta in litteras
mittam, non quo illius uiri gesta munere mei sermonis
indigeant, sed ut ea quae miranda sunt omnium uoce
praedicentur.

25 Recepta Thyana Antiochiam proposita omnibus inpu-
nitate breui apud Dafnem certamine optinuit atque inde
praeceptis, quantum probatur, uenerabilis uiri Apollonii
2 parens humanior atque clementior fuit. pugnatum est
post haec de summa rerum contra Zenobiam et Zabam
3 eius socium apud Emessam magno certamine. cumque
Aureliani equites fatigati iam paene discederent ac terga
darent, subito ui numinis, quod postea est proditum,
hortante quadam diuina forma per pedites etiam equites
restituti sunt. fugata est Zenobia cum Zaba, et plenissime
4 parta uictoria. recepto igitur orientis statu Emesam
uictor Aurelianus ingressus est ac statim ad templum
Heliogabali tetendit, quasi communi officio uota soluturus.
5 uerum illic eam formam numinis repperit quam in bello
6 sibi fauentem uidit. quare et illic templa fundauit do-

3 atque *BPM* *fort.* namque 5 idem *BP* 6 bibliothicae *B*[1] 12 uitas *B* fauori ius *BP* fauor nos *scripsi* 13 iũerit *B*[1] (ũ *eras.*) euerit *P*[1] fauori usque quaque placuerit *P*[3]*M* *em.* *S* 14 militum *B* 18 dafinem *B* 19 appollonii *B* 20 clementior *P*[1] *t. Iord.* 21 zenobiam *BP* Zabam *M* 24 est *om.* *M* 29 heliogabalo *B*[1] communio *B* soloturus *B*[1] soluiturus *B*[3] 30 reperit *B*

nariis ingentibus positis et Romae Soli templum posuit
maiore honorificentia consecratum, ut suo dicemus
loco.

Post haec Palmyram iter flexit, ut ea oppugnata labo- 26
rum terminus fieret. sed in itinere a latronibus Syris
male accepto frequenter exercitu multa perpessus est et
in obsidione usque ad ictum sagittae periclitatus est.
Epistula ipsius extat ad Mucaporem missa, in qua de huius 2
belli difficultate ultra pudorem imperialem fatetur: „Ro- 3
mani me modo dicunt bellum contra feminam gerere,
quasi sola mecum Zenobia et suis uiribus pugnet, atqui
hostium quantum si uir a me oppugnandus esset, in con-
scientia et timore longe deteriore. dici non potest, quan- 4
tum hic sagittarum est, qui belli apparatus, quantum te-
lorum, quantum lapidum, nulla pars muri est quae non
binis et ternis ballistis occupata sit; ignes etiam tormen-
tis iaciuntur. quid plura? timet quasi femina, pugnat 5
quasi poenam timens. sed credo adiuturos Romanam
rem p. ueros deos, qui numquam nostris conatibus de-
fuerunt.“ Denique fatigatus ac prope malis fessus litte- 6
ras ad Zenobiam misit deditionem illius petens, uitam
promittens, quarum exemplum indidi:

„Aurelianus imperator Romani orbis et receptor orien- 7
tis Zenobiae ceterisque quos societas tenet bellica.

Sponte facere debuistis id quod meis litteris nunc iu- 8
betur. deditionem enim praecipio inpunitate uitae pro-
posita, ita ut illic Zenobia cum tuis agas uitam ubi te ex
senatus amplissimi sententia conlocauero. gemmas au- 9
rum argentum sericum equos camelos in Romanum aera-
rium conferatis. Palmyrenis ius suum seruabitur.“

Hac epistula accepta Zenobia superbius insolentius- 27

1 psuit *P*[1] 4 palmiram *BPM* 8 murapore *B*[1] 11 atque *BPM em. S* 12 consuentia *BP* 14 est *om. M* 16 ediam *B* etiam *P* (et *in ras.*) 17 tim *BP*[1] (*del. P*[3]*M*) timet *em. S* 18 timentes *BPM* 19 uir *BPM em. S* 20 pro *BPM* prope *scripsi* 26 enim *om. M* 27 se *M* 29 argentum aurum *M* aerarium Ro *M* 31 haec *BP*[1] superbius *B*

que rescripsit quam eius fortuna poscebat, credo ad ter-
rorem. [nam] eius quoque epistulae exemplum indidi:
2 „Zenobia regina orientis Aureliano Augusto.
Nemo adhuc praeter te hoc quod poscis, litteris petit.
uirtute faciendum est quidquid in rebus bellicis est ge-
3 rendum. deditionem meam petis, quasi nescias, Cleopa-
tram reginam perire maluisse quam in qualibet uiuere
4 dignitate. nobis Persarum auxilia non desunt, quae iam
speramus, pro nobis sunt Saraceni, pro nobis Armenii.
5 latrones Syri exercitum tuum, Aureliane, uicerunt: quod
si igitur illa uenerit manus quae undique speratur, pones
profecto supercilium, quo nunc mihi deditionem, quasi
6 omnifariam uictor, imperas.“ Hanc epistulam Nicomachus
se transtulisse in Graecum ex lingua Syrorum dicit ab
ipsa Zenobia dictatam. nam illa superior Aureliani
Graeca missa est.

28 His acceptis litteris Aurelianus non erubuit sed iratus
est statimque collecto exercitu ac ducibus suis undique
Palmyram obsedit neque quicquam uir fortis reliquit
2 quod aut inperfectum uideretur aut incuratum. nam et
auxilia quae a Persis missa fuerant, intercepit et alas Sa-
racenas Armeniasque corrupit atque ad se modo ferociter
modo subtiliter transtulit, denique multa ui mulierem
3 potentissimam uicit. uicta igitur Zenobia cum fugeret
camellis, quos dromedas uocitant, atque ad Persas iter
tenderet, equitibus missis est capta atque in Aureliani
4 potestatem deducta. uictor itaque Aurelianus totiusque
iam orientis possessor, cum in uinculis Zenobiam teneret,
cum Persis Armeniis Saracenis superbior atque insolen-
5 tior egit ea quae ratio temporis postulabat. tunc allatae
uestes quas in templo Solis uidemus consertae gemmis,
tunc Persici dracones et tiarae, tunc genus purpurae,
quod postea nec ulla gens detulit, nec Romanus orbis

2 nam *uncis inclusi* 4 hoc *om. M* 7 perisse *B*[1] 10 quid *P* 12 supertilium *B* 13 hance *P t. Iord.* nichomachus *BP* 15 aureliane *B*[1] 23 post multa mul. *M* 28 tenderet *B*[1] 29 superior *BPM* 30 illae *BPM* allatae *scripsi* 32 tum pers. *BPM* tunc *scripsi* thiarae *BP* 33 poste *P*[1]

uidit. de qua pauca saltem libet dicere. meministis enim, 29
fuisse in templo Iouis optimi maximi Capitolini pallium
breue purpureum lanestre, ad quod cum matronae atque
ipse Aurelianus iungerent purpuras suas, cineris specie
decolorari uidebantur ceterae diuini comparatione fulgo-
ris. hoc munus rex Persarum ab Indis interioribus sump- 2
tum Aureliano dedisse perhibetur, scribens: „Sume pur-
puram, qualis apud nos est.“ .... nam postea dili- 3
gentissime et Aurelianus et Probus et proxime Diocletia-
nus missis diligentissimis confectoribus requisiuerunt
tale genus purpurae nec tamen inuenire potuerunt.
dicitur enim sandyx Indica talem purpuram facere, si
curetur.

Sed ut ad incepta redeamus, ingens tum strepitus 30
militum fuit omnium, Zenobiam ad poenam poscentium.
sed Aurelianus indignum aestimans, mulierem interimi, 2
occisis plerisque, quibus auctoribus illa bellum mouerat
parauerat gesserat, triumpho mulierem reseruauit, ut
populi Romani oculis esset ostentui. graue inter eos 3
qui caesi sunt de Longino philosopho fuisse perhibetur,
quo illa magistro usa esse ad Graecas litteras dicitur,
quem quidem Aurelianus idcirco dicitur occidisse quod
superbior illa epistula ipsius diceretur dictata consilio,
quamuis Syro esset sermone contexta.

Pacato igitur oriente in Europam Aurelianus redit 4
uictor atque illic Carporum copias adflixit et, cum illum
Carpicum senatus absentem uocasset, mandasse e loco
fertur: „Superest, p. c., ut me etiam Carpisculum uoce-
tis.“ carpisclum enim genus calciamenti esse, satis no- 5
tum est. quod cognomen deforme uidebatur, cum et

8 non *B* *post* est *Egnat. addidit:* sed hoc falsum fuit. *ego lacunam significaui* (*Eyssenh.*) 14 sed sedux *BP* sed *M* sed ut *scripsi* tamen *BPM* tum *scripsi* 16 indignāestimans *BP* (*lin. sup.* a *est a sec. m.*) indignum existimans *M* indignum aestimans *scripsi* 20 filosofo *BP* 23 elicta *B*[1] 26 caprorum *BP* corporum *M* 27 mundasset loco *B* mandasse loco *P* mandasse illico *M em. S* 28 carpliscum *BP* carpisculum *M* 30 cognomen quod *BP*

Gothicus et Sarmaticus et Armeniacus et Parthicus et
Adiabenicus iam ille diceretur.

31 Rarum est ut Syri fidem seruent, immo difficile. nam
Palmyreni, qui iam uicti atque contusi fuerant, Aureliano
rebus Europensibus occupato non mediocriter rebella-
2 runt. Sandarionem enim, quem in praesidio illic Aure-
lianus posuerat, cum sescentis sagittariis occiderunt,
Achilleo cuidam parenti Zenobiae parantes imperium. ue-
3 rum ideo Aurelianus, ut erat paratus, e Rhodopa reuertit
4 atque urbem, quia ita merebatur, euertit. crudelitas de-
nique Aureliani uel, ut quidam dicunt, seueritas eatenus
extitit ut epistula eius feratur confessionem inmanissimi
furoris ostentans, cuius hoc exemplum est.
5 „Aurelianus Augustus Cerronio Basso.
Non oportet ulterius progredi militum gladios. iam
satis Palmyrenorum caesum atque concisum est. mulie-
ribus non pepercimus, infantes occidimus, senes iugulaui-
6 mus, rusticos interemimus. cui terras, cui urbem dein-
ceps relinquemus? parcendum est is qui remanserunt.
credimus enim, tam paucos tam multorum suppliciis esse
7 correctos. templum sane Solis, quod apud Palmyram
aquiliferi legionis tertiae cum uexilliferis et draconario et
cornicinibus atque liticinibus diripuerunt, ad eam formam
8 uolo quae fuit reddi. habes trecentas auri libras *de* Ze-
nobiae capsulis, habes argenti mille octingenta pondo de
9 Palmyrenorum bonis, habes gemmas regias. ex his om-
nibus fac cohonestari templum: mihi et diis inmortalibus
gratissimum feceris. ego ad senatum scribam, petens, ut
mittat pontificem qui dedicet templum.“

10 Haec litterae, ut uidemus, indicant satiatam esse in-
manitatem principis duri.

1 armenicus *BPM* 2 adiabeneficia mille disceretur BP^1 adiabenicus ad mille P^3 adiabenicus diceretur *M em. Gr.* 6 sandariorem BP^1 8 parentes *B* 9 adeo *BPM* ideo *scripsi* paratus *om.* B^1 ex Europa *M* 11 ea exstitit B^1 16 conscisum *BP* occisum *M* mulieres P^1 17 sene P^1 19 his *BPM* 21 parmyram BP^1 22 draconaria B^1 23 cornicibus *BPM* laticinibus *B* 25 de *add. S* 25 octoginta *B* 27 mortalibus B^1

Securior denique iterum in Europam redit atque illic 32
omnes qui uagabantur hostes nota illa sua uirtute contu-
dit. interim res per Thracias Europamque omnem Aure- 2
liano ingentes agente Firmus quidam extitit, qui sibi
Aegyptum sine insignibus imperii, quasi ut esset ciuitas
libera, uindicauit. ad quem continuo Aurelianus reuertit, 3
nec illic defuit felicitas solita. nam Aegyptum statim re-
cepit atque, ut erat ferox animi, cogitatione multus, ue-
hementer irascens, quod adhuc Tetricus Gallias optineret,
occidentem petit atque ipso Tetrico exercitum suum pro-
dente, quod eius scelera ferre non posset, deditas sibi
legiones optinuit. princeps igitur totius orbis Aurelianus 4
pacatis oriente et Gallis atque ubique terrore iniecto
Romam iter flexit, ut de Zenobia et Tetrico, hoc est de ori-
ente et de occidente, triumphum Romanis oculis exhiberet.

Non absque re est cognoscere, qui fuerit Aureliani 33
triumphus. fuit enim speciosissimus. currus regii tres 2
fuerunt, in his unus Odenati, argento auro gemmis ope-
rosus atque distinctus, alter, quem rex Persarum Aure-
liano dono dedit, ipse quoque pari opere fabricatus, ter-
tius, quem sibi Zenobia composuerat, sperans, se urbem
Romanam cum eo uisuram. quod illam non fefellit, nam
cum eo urbem ingressa est uicta et triumphata. fuit alius 3
currus quattuor ceruis iunctus, qui fuisse dicitur regis
Gothorum. quo, ut multi memoriae tradiderunt, Capito-
lium Aurelianus inuectus est, ut illic caederet ceruos,
quos cum eodem curru captos uouisse Ioui optimo maximo
ferebatur. praecesserunt elephanti uiginti, ferae mansuetae 4
Libycae, Palaestinae diuersae ducentae, quas statim Aure-
lianus priuatis donauit, ne fiscum annonis grauaret; ti-

2 contulit *B*[1] 6 reuertit] *an* se uertit? 8 cogitationem ultus *Eyssenh.* 12 regionis *B* regiones *P t. Iord.* 13 origientem *B*[1] orientem Gall. *B*[2]*P* oriente .Gall. *M* oriente et G. *scripsi* ubique terrori uicto eripe me his inuicte malis Romam *BP* undique terris Romam *M em. S* (*cf. trig. tyr. c. 24*) 14 ut *om. P* zobia *B*[1]*P*[1] (*corr. B*[2]*P*[3]) 15 exliberet *B* 16 ab re *M* 17 resgii *B*[1] 18 unum *BP* 19 districtus *B*[1] 24 corrus *B*[1]*P*[1] (*t. Iord.*) 27 capto *P*[1] 29 libicae *BP*

grides quattuor camelopardali alces cetera talia per ordi-
nem ducta, gladiatorum paria octingenta, praeter capti-
uos gentium barbararum Blemmyes Exomitae Arabes
Eudaemones Indi Bactrani Hiberi Saraceni Persae cum
suis quique muneribus, Gothi Halani Roxolani Sarmatae
Franci Sueui Vanduli Germani religatis manibus captiui.
5 praecesserunt inter hos etiam Palmyreni qui superfuerant
34 principes ciuitatis et Aegyptii ob rebellionem. ductae
sunt et decem mulieres, quas uirili habitu pugnantes inter
Gothos ceperat, cum multae essent interemptae, quas de
Amazonum genere titulus indicabat: praelati sunt tituli
2 gentium nomina continentes. inter haec fuit Tetricus
clamide coccea, tunica galbina, bracis Gallicis ornatus,
adiuncto sibi filio, quem imperatorem in Gallia nuncupa-
3 uerat. incedebat etiam Zenobia, ornata gemmis, catenis
aureis, quas alii sustentabant. praeferebantur coronae
omnium ciuitatum aureae titulis eminentibus proditae.
4 iam populus ipse Romanus, iam uexilla collegiorum atque
castrorum et catafractarii milites et opes regiae et omnis
exercitus et senatus (etsi aliquantulo tristior, quod sena-
tores triumphari uidebant) multum pompae addiderant.
5 denique uix nona hora in Capitolium peruenit, sero autem
6 ad Palatium. sequentibus diebus datae sunt populo uo-
luptates ludorum scaenicorum, ludorum circensium ue-
nationum gladiatorum, naumachiae.

35 Non praetereundum uidetur quod et memoria tenet,
et fides historica frequentauit, Aurelianum eo tempore
quo proficiscebatur ad orientem bilibres coronas populo
promisisse, si uictor rediret, et, cum aureas populus spe-
raret, neque Aurelianus aut posset aut uellet, coronas
eum fecisse de panibus, qui nunc siliginei uocantur, et
singulis quibusque donasse, ita ut siligineum suum coti-

2 octinginta *BP* 3 Axomitae *uolg.* 4 eundem omnes *BPM* bactriani P^3M 5 alani B^1 6 uuanduli P^3 uuandali *M* religati *BPM* 7 poterecesserunt *B*(*M*) poteraecesserunt *P* 10 acceperat *B* 16 aliis ostentabant *BP* alii ostent. *M* proforebantur *B* 22 hora nona B^1 24 scaenicorum ludorum *om.* P^1 31 pannibus B^1 ligine B^1

die toto aeuo suo unusquisque et acciperet et posteris
suis dimitteret. nam idem Aurelianus et porcinam car- 2
nem p. R. distribuit, quae hodieque diuiditur. leges plu- 3
rimas sanxit, et quidem salutares, sacerdotia composuit,
templum Solis fundauit et porticibus roborauit. decreuit
etiam emolumenta sartis tectis et ministris.

His gestis ad Gallias profectus Vindelicos obsidione 4
barbarica liberauit, deinde ad Illyricum redit paratoque
magno potius quam ingenti exercitu Persis, quos eo quo-
que tempore quo Zenobiam superauit gloriosissime iam
uicerat, bellum indixit. sed cum iter faceret, apud Cae- 5
nofrurium, mansionem quae est inter Heracliam et By-
zantium, malitia notarii sui et manu Mucaporis interemp-
tus est.

Et causa occidendi eius quae fuerit, et quemadmodum 36
sit occisus, ne res tanta lateat, breui edisseram. Aure- 2
lianus, quod negari non potest, seuerus truculentus san-
guinarius fuit princeps. hic, cum usque eo seueritatem 3
tetendisset, ut et filiam sororis occideret non in magna
neque in satis idonea causa, iam primum in odium suo-
rum uenit. incidit autem, ut se res fataliter agunt, ut 4
Mnesteum quendam, quem pro notario secretorum ha-
buerat, libertum, ut quidam dicunt, suum, infensiorem
sibi minando redderet, quod nescio quid de eo suspicatus
esset. Mnesteus, qui sciret, Aurelianum neque frustra 5
minari solere neque, si minaretur, ignoscere, breuem
nominum conscripsit mixtis is quibus Aurelianus uere
irascebatur cum is de quibus nihil asperum cogitabat,
addito etiam suo nomine, quo magis fidem faceret ingestae
sollicitudinis, ac breuem legit singulis quorum nomina
continebat, addens, disposuisse Aurelianum eos omnes oc-

1 tota *B* et unusq. *BPM* et *deleui* recipere *M* 2 iam *C* 5 pontifices *BPM* porticibus *Scaliger thes. temp. anim. p. 219* 6 architectis *M* 8 illyoum *B*[1] 11 inter *B* ceno frurium *BP* zenophrorium *M* 12 bizantium *BP* 21 ut o *B*[1] 22 mnestecum *B*[1]*P*[1] (*ut uid.*) 24 quo *BPM* eo *scripsi* 26 breue *M* 27 his — his *BPM* 30 ac] hanc *Eyssenh.* 31 continebit *B*[1] adden *P*[1] accedere *B*[1]

cidere, illos uero debere suae uitae, si uiri sint, subue-
6 nire. hic cum exarsissent timore qui merebantur offen-
sam, dolore innocentes ...... beneficiis atque officiis
Aurelianus uidebatur ingratus, in supra dicto loco iter fa-
cientem principem subito adorti interemerunt.

37 Hic finis Aureliano fuit, principi necessario magis
quam bono. quo interfecto cum esset res prodita, et
sepulchrum ingens et templum illi detulerunt ii a quibus
2 interemptus est. sane Mnesteus postea subreptus ad sti-
pitem bestiis obiectus est, quod statuae marmoreae po-
sitae in eodem loco utrimque significant ubi et in colum-
3 nis diuo Aureliano statuae constitutae sunt. senatus mor-
tem eius grauiter tulit, grauius tamen p. R., qui uulgo
4 dicebat, Aurelianum paedagogum esse senatorum. Impe-
rauit annis sex, minus paucis diebus, ac rebus magnis
gestis inter diuos relatus est.

5 Quia pertinet ad Aurelianum, id quod in historia re-
latum est tacere non debui. nam multi ferunt, Quintillum,
fratrem Claudii, cum in praesidio Italico esset, audita
6 morte Claudii sumpsisse imperium. uerum postea, ubi
Aurelianum comperit imperare, a toto exercitu eum dere-
lictum; cumque contra eum contionaretur nec a militi-
bus audiretur, incisis sibimet uenis die uicesimo imperii
7 sui perisse. [quidquid sane scelerum fuit, quidquid malae
conscientiae uel artium funestarum, quidquid denique
38 factionum, Aurelianus toto penitus orbe purgauit.] hoc
quoque ad rem pertinere arbitror, Vabalathi filii nomine
Zenobiam, non Timolai et Herenniani, imperium tenuisse
quod tenuit.

1 sunt *BPM* 3 dolorem *BP* debere *M em. S* *post* innocentes *S add.* quorum *uel* quod. *plura tamen intercidisse uidentur* 6 principe *BPM* 8 hi *BPM* 9 stipem *B* 10 uestiis B^1P^1 14 pedagogum *BP* (paedagogo *P i. lord.*) 16 est] er B^1 21 ea B^1P eum B^3 *om. M* delectum B^1PM *em.* B^3 23 incissis *B* 25 artium] etiam *M* 24 quidquid sane — purgauit *ego e uerbis Vopisci remouenda esse censeo; Eyssenh. reicit in § 4 post u.* relatus est funestorum *BPM* 27 arbuitror B^1 babalati *BP* Balbati *M em. S* (*cf. Eckhel D. N. VII p. 492*) 28 zenobia *BPM* heremniani *B*

Fuit sub Aureliano etiam monetariorum bellum Feli- 2
cissimo rationali auctore. quod acerrime seuerissimeque
conpescuit, septem tamen milibus suorum militum inter-
emptis, ut epistola docet missa ad Vlpium Crinitum ter
consulem, qui eum ante adoptauerat.

„Aurelianus Augustus Vlpio patri. 3

Quasi fatale quiddam mihi sit, ut omnia bella quae-
cumque gessero, omnes motus ingrauescant, ita etiam
seditio intramurana bellum mihi grauissimum peperit.
monetarii auctore Felicissimo, ultimo seruorum, cui pro-
curationem fisci mandaueram, rebelles spiritus extulerunt.
hi conpressi sunt septem milibus † Iembariorum et Ripa- 4
riensium et Castrianorum et Daciscorum interemptis. unde
apparet, nullam mihi a dis inmortalibus datam sine diffi-
cultate uictoriam."

Tetricum triumphatum correctorem Lucaniae fecit, 39
filio eius in senatu manente. Templum Solis magnificen- 2
tissimum constituit. muros urbis Romae sic ampliauit, ut
quinquaginta prope milia murorum eius ambitus teneant.
idem quadruplatores ac delatores ingenti seueritate perse- 3
cutus est. tabulas publicas ad priuatorum securitatem
exuri in foro Traiani semel iussit. amnestia etiam sub 4
eo delictorum publicorum decreta est de exemplo Athe-
niensium, cuius rei etiam Tullius in Philippicis meminit. I, 1
fures prouinciales repetundarum ac peculatus reos ultra 5
militarem modum est persecutus, ut eos ingentibus sup-
pliciis cruciatibusque puniret. in templo Solis multum 6
auri gemmarumque constituit. Cum uastatum Illyricum 7
ac Moesiam deperditam uideret, prouinciam Transdanuui-
nam Daciam a Traiano constitutam sublato exercitu et

3 militibus *BP* intẽptis *B* 7 mini sit *BP* incessit *M em. S* 9 grauissimis *BP* 11 reuelles *BP*[1] 12 militibus *BP* Hiberiorum *M* Lembariorum *S* 14 facultate *BP*[1] *em. P*[3]*M* 19 murorum *del. Becker topogr. Rom. p. 187* teneat *Becker l. s.* 20 quadrumplatores *BP*[1] 21 seueritatem *BPM* 23 deuictorum *BP* demuictorum *M* te *BP* anthensium *BPM* 27 cruciatibus *P*[1] 29 transdanuuina *BP* trans Danubium *M*

prouincialibus reliquid, desperans, eam posse retineri,
abductosque ex ea populos in Moesia conlocauit appella-
uitque suam Daciam, quae nunc duas Moesias diuidit.
8 Dicitur praeterea huius fuisse crudelitatis, ut plerisque
senatoribus simulatam ingereret factionem coniurationis
9 ac tyrannidis, *quo* facilius eos posset occidere. addunt
nonnulli, filium sororis, non filiam, ab eodem interfectum,
plerique autem etiam filium sororis.

40 Quam difficile sit imperatorem in locum boni prin-
cipis legere, et senatus sanctioris auctoritas probat et
2 exercitus prudentis grauitas: occiso namque seuerissimo
principe de imperatore deligendo exercitus rettulit ad
senatum, idcirco quod nullum de is faciendum putabat,
3 qui tam bonum principem occiderant. uerum senatus
hanc eandem electionem in exercitum refudit, sciens, non
libenter iam milites accipere imperatores eos quos sena-
4 tus elegerit. denique id tertio factum est, ita ut per sex
menses imperatorem Romanus orbis non habuerit, om-
nesque iudices ii permanerent quos aut senatus aut Aure-
lianus elegerat, nisi quod pro consule Asiae Falconius Pro-
bus in locum Arelli Fusci delectus est.

41 Non iniucundum est ipsas inserere litteras quas ad
senatum exercitus misit:

„Felices ac fortes exercitus senatui P. Q. R.

Aurelianus imperator noster per fraudem unius ho-
2 minis et per errorem bonorum interemptus est. hunc
inter deos referte sancti domini p. c. et de uobis aliquem,
sed dignum uestro iudicio principem mittite. nos enim
de is qui uel errauerunt uel male fecerunt, imperare no-
3 bis neminem patimur.“ Rescriptum ex senatus consulto.

2 adductosque *BP* im moesia *BP* appellauitque eam Daciam *Eutrop. VIIII 15* 3 datiam *B* 5 si multam *BPM* ingeneret *BP* 6 quo *om. BPM* 8 filiam sor. *M* 10 sanctioris grauitas — prudentis auctoritas *BPM* sanctioris auctoritas — prudentis grauitas *scripsi* 12 diligendo *P*[1] 13 his *BPM* is *scripsi* 14 dam *BP*[1] (*ut uid.*) 19 hii *BP* hi *M* 21 delegit *BPM em. S* 26 *post* bonorum *add. PM* ac malorum. *sed cf. Tac. c. 2* 27 sancti et domini p. c. uobis *BP* 29 his *BPM* qui uel male *BP*

cum die III nonarum Februariarum senatus amplissimus
in curiam Pompilianam conuenisset, Aurelius Gordianus
consul dixit: „Referimus ad uos, p. c., litteras exercitus
felicissimi.“ quibus recitatis [Aurelius] Tacitus, primae 4
sententiae senator, ita loquutus est: (hic autem est qui
post Aurelianum sententia omnium imperator est appel-
latus.) „Recte atque ordine consuluissent dii immortales, 5
p. c., si boni principes ferro inuiolabiles extitissent, ut
longiorem ducerent uitam, neque contra eos aliqua esset
potestas is qui neces infandas tristissima mente conci-
piunt. uiueret enim princeps Aurelianus, quo *neque for-* 6
tior neque utilior fuit quisquam. respirare certe post in- 7
felicitatem Valeriani, post Gallieni mala imperante Clau-
dio coeperat nostra res p., ad eadem reddita fuerat Aure-
liano toto penitus orbe uincente. ille nobis Gallias dedit, 8
ille Italiam liberauit, ille Vindelicis iugum barbaricae ser-
uitutis amouit. illo uincente Illyricum restitutum est, red-
ditae Romanis legibus Thraciae. ille, pro pudor, orien- 9
tem femineo pressum iugo in nostra iura restituit, ille
Persas, insultantes adhuc Valeriani nece, fudit fugauit
oppressit. illum Saraceni Blemmyes Exomitae Bactrani 10
Seres Hiberi Albani Armenii, populi etiam Indorum ue-
luti praesentem paene uenerati sunt deum. illius donis, 11
quae a barbaris gentibus meruit, refertum est Capitolium.
quindecim milia librarum auri ex eius liberalitate unum
tenet templum, omnia in urbe fana eius micant donis.
quare, p. c., uel deos ipsos iure conuenio, qui talem 12
principem interire passi sunt, nisi forte secum eum esse
maluerunt. decerno igitur diuinos honores. idque uos 13

1 febroarium *BP* Nonas Februarias *M* 2 ponpinianam *B* ponpilianam *P* 4 Aurelius *aut ex u. superiore huc intrusum est et omnino eiciendum* (*Eyssenh.*) *aut* Claudius *substituendum* 5 senator *om.* *B*[1] 7 recta *BP* recto ordine *M em.* *C* 10 his *BPM* infanda *BPM* tristisima *BP* 11 neque fortior *addidit C* 14 ad eadem] *uix sanum. an* uita denuo reddita fuerat? 16 inde *ante* Vind. *add.* *BP om.* *M* 17 uiuente *M* 18 pudore *BP* 21 oppressos *B* bractani *B*(*M*) bractrani *P t. Iord.* 23 cene *BP*(*M*) dolis *BPM em.* *P*[3] 29 id quod — existimo *M*

omnes aestimo esse facturos. nam de imperatore dili-
gendo ad eundem exercitum censeo esse referendum.
14 etenim in tali genere sententiae nisi fiat quod dicitur et
electi periculum erit et eligentis inuidia." Probata sen-
15 tentia est Taciti. attamen cum iterum atque iterum mitte-
retur, ex senatus consulto, quod in Taciti uita dicemus,
Tacitus factus est imperator.

42 Aurelianus filiam solam reliquit, cuius posteri etiam
2 nunc Romae sunt. Aurelianus namque pro consule Cili-
ciae, senator optimus, sui uere iuris uitaeque uenerabilis,
qui nunc in Sicilia uitam agit, eius est nepos.

3 Quid hoc esse dicam, tam paucos bonos extitisse prin-
cipes, cum iam tot Caesares fuerint. nam ab Augusto in
Diocletianum Maximianumque principes quae series pur-
4 puratorum sit, index publicus tenet. sed in his optimi
ipse Augustus, Flauius Vespasianus, Flauius Titus, Coc-
ceius Nerua, diuus Traianus, diuus Hadrianus, Pius et
Marcus Antonini, Seuerus Afer, Alexander Mammaeae, di-
uus Claudius et diuus Aurelianus. Valerianum enim, cum
5 optimus fuerit, a bonis infelicitas separauit. uide, quaeso,
quam pauci sint principes boni, ut bene dictum sit a quo-
dam mimico scurra Claudii huius temporibus, in uno
6 anulo bonos principes posse perscribi atque depingi. at
contra quae series malorum? ut enim omittamus Vitellios
Caligulas et Nerones, quis ferat Maximinos et Philippos
atque illam inconditae multitudinis faecem? tametsi De-
cios excerpere debeam, quorum et uita et mors ueteribus
comparanda est.

43 Et quaeritur quidem, quae res malos principes faciat:
iam primum, mi amice, licentia, deinde rerum copia, amici
praeterea inprobi, satellites detestandi, eunuchi auaris-

1 deligendo *M* 3 estenim *BPM* 4 elegentis *B* 5 est sent. *M* adtamen *BP* mitteretur *M* 8 reliquid *P* 11 silicia *B*[1] 16 fl *utroque loco BP* Flauius *ante* Titus *om. M* 19 Valerianus *M* 20 ab omnibus *BPM em. Obr.* infelix apparuit *M* paruit *BP em. Gr.* uides *BPM em. C* 22 nano *P*[1] 23 ad contra *BP* 25 caligolas *BP* filippos *BP* 26 daecios *BP* 31 inprobis *B*[1]*P*[1]

simi, aulici uel stulti uel detestabiles et, quod negari non
potest, rerum publicarum ignorantia. sed ego a patre 2
meo audiui, Diocletianum principem iam priuatum di-
xisse, nihil esse difficilius quam bene imperare. colligunt 3
se quattuor uel quinque atque unum consilium ad deci-
piendum imperatorem capiunt, dicunt, quid probandum
sit. imperator, qui domi clausus est, uera non nouit. co- 4
gitur hoc tantum scire quod illi loquuntur, facit iudices
quos fieri non oportet, amouet a re p. quos debebat opti-
nere. quid multa? ut Diocletianus ipse dicebat, bonus
cautus optimus uenditur imperator. haec Diocletiani uerba 5
sunt, quae idcirco inserui ut prudentia tua sciret, nihil
esse difficilius bono principe.

Et Aurelianum quidem multi neque inter bonos neque 44
inter malos principes ponunt, idcirco quod ei clementia,
imperatorum *dos* prima, defuerit. Verconnius Herennia- 2
nus praefectus praetorii Diocletiani teste Asclepiodoto
saepe dicebat, Diocletianum frequenter dixisse, cum Maxi-
miani asperitatem reprehenderet, Aurelianum magis du-
cem esse debuisse quam principem. nam eius nimia fero-
citas eidem displicebat.

Mirabile fortasse uidetur quod conpertum Diocletiano 3
Asclepiodotus Celsino consiliario suo dixisse perhibet, sed
de hoc posteri iudicabunt. dicebat enim, quodam tempore 4
Aurelianum Gallicanas consuluisse Dryadas sciscitantem,
utrum apud eius posteros imperium permaneret. tum
illas respondisse dixit, nullius clarius in re p. nomen
quam Claudii posterorum futurum. et est quidem iam 5
Constantius imperator, eiusdem uir sanguinis, cuius puto
posteros ad eam gloriam quae a Dryadibus pronuntiata
sit peruenire. quod idcirco ego in Aureliani uita constitui
quia haec ipsi Aureliano consulenti responsa sunt.

Vectigal ex Aegypto urbi Romae Aurelianus uitri 45

9 debeat *BPM* 13 diffilius *B* 16 dos *om. BP* 23 perhibetur *BPM* 22 aurelianus *BPM* consoluisse *P t. Iord.* 26 cum *BPM* 27 resp. B^1P 31 circo *B* consulento B^1 32 sponsa B^1P^1 (*corr.* P^3) *M* 33 ubi BP^1 (*corr.* P^3) *M* uitrei *BPM*

chartae lini stuppae atque anabolicas species aeternas
2 constituit. Thermas in Transtiberina regione Aurelianus
facere parauit hiemales, quod aquae frigidioris copia illic
deesset. forum nominis sui in Ostiensi ad mare fundare
coepit. in quo postea praetorium publicum constitutum
3 est. Amicos suos honeste ditauit et modice, ut miserias
paupertatis effugerent et diuitiarum inuidiam patrimonii
4 moderatione uitarent. Vestem holosericam neque ipse in
5 uestiario suo habuit neque alteri utendam dedit. et cum
ab eo uxor sua peteret, ut unico pallio blatteo serico uteretur, ille respondit: „Absit ut auro fila pensentur". libra
46 enim auri tunc libra serici fuit. habuit in animo, ut aurum neque in cameras neque in tunicas neque in pelles
neque in argentum mitteretur, dicens, plus auri esse in
rerum natura quam argenti, sed aurum per uarios bratteárum filorum et liquationum usus perire, argentum au-
2 tem in suo usu manere. idem dederat facultatem, ut au-
3 reis qui uellent et uasis uterentur et poculis. dedit praeterea potestatem, ut argentatas priuati carruchas habe-
4 rent, cum antea aerata et eburata uehicula fuissent. idem
concessit, ut blatteas matronae tunicas haberent *et* ceteras uestes, cum antea coloreas habuissent et ut multum
5 oxypaederotinas. ut fibulas aureas gregarii milites haberent, idem primus concessit, cum antea argenteas habu-
6 issent. paragaudas uestes ipse primus militibus dedit,
cum ante non nisi rectas purpureas accepissent, et quidem
aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis et usque ad
47 pentelores, quales hodie lineae sunt. Panes urbis Romae
uncia de Aegyptio uectigali auxit, ut quadam epistula data
ad praefectum annonae urbis etiam ipse gloriatur:

3 frigidiaeris *PPM* opia *B*[1] 4 ostensi *BP* 5 caepit *B* 8 ustem *B*[1]*P*[1] (*corr. P*[3]) obsericam *B*[1] ob *del. B*[2] olosericam *P* 10 et tun. *BP* blatto *BP* bratto *M* 16 filiorum *BP* 17 usum *B*[1] 19 charruchas *BP* 20 aeburata *BP* 21 et *om. BPM* 23 oxypederotinas *BP* et ut mult. ox. *om. M* 26 ante *om. B*[1] rectis purpureis *BPM* 27 monolorias *BP* aliis *post* trib. *om. P*[1] 28 panibus — unciam *BPM* panes — uncia *scripsi* uerbis *BP*

„Aurelianus Augustus Flauio Arabiano praefecto annonae. 2
Inter cetera, quibus dis fauentibus Romanam rem p.
iuuimus, nihil mihi est magnificentius quam quod
additamento unciae omne annonarum urbicarum genus
iuui. quod ut esset perpetuum, nauicularios Niliacos 3
apud Aegyptum nouos et Romae amnicos posui, Tiberinas
exstruxi ripas, uadum aluei tumentis effodi, diis et Peren-
nitati uota constitui, almam Cererem consecraui. nunc 4
tuum est officium, Arabiane iucundissime, elaborare, ne
meae dispositiones in irritum ueniant. neque enim p. R.
saturo quicquam potest esse laetius."

Statuerat et uinum gratuitum p. R. dare, ut, quemad- 48
modum oleum et panis et porcina gratuita praebentur,
sic etiam uinum daretur, quod perpetuum hac disposi-
tione conceperat. Etruriae per Aureliam usque ad Alpes 2
maritimas ingentis agri sunt ique fertiles ac siluosi. statu-
erat igitur dominis locorum incultorum, qui tamen uel-
lent, pretia dare atque illic familias captiuas constituere,
uitibus montes conserere atque ex eo opere uinum dare,
ut nihil redituum fiscus acciperet, sed totum p. R. con-
cederet. facta erat ratio dogae cuparum nauium et ope-
rum. sed multi dicunt, Aurelianum ne id faceret prae- 3
uentum, alii a praef. praetorii suo prohibitum, qui di-
xisse fertur: „Si et uinum p. R. damus, superest, ut et
pullos et anseres demus." argumento est, id uere Aure- 4
lianum cogitasse, immo etiam facere disposuisse uel ex
aliqua parte fecisse, quod in porticibus templi Solis fiscalia
uina ponuntur, non gratuita populo eroganda sed pretio.
sciendum tamen, congiaria illum ter dedisse, donasse 5
etiam p. R. tunicas albas manicatas ex diuersis prouinciis
et lineas Afras atque Aegyptias puras, ipsumque primum
donasse oraria p. R., quibus uteretur populus ad fa-
uorem.

1 fl̃ *BP* diis B^2P^2 4 amnem *BP* urbiaurum *BP*
5 niliaeos *BP* 6 annicos B^1 14 praeberentur *M*
16 hique *BPM* 18 pretia] gratia *BPM* dare] die B^1
19 ex eo per u. *BP* ex eo perpetuum uinum *Eyss.* 21 cum-
parum B^1 27 templis *BP* *t. Iord.*

49 Displicebat ei, cum esset Romae, habitare in Palatio,
ac magis placebat in hortis Sallusti uel in Domitiae ui-
2 uere. miliarensem denique porticum in hortis Sallusti
ornauit, in qua cotidie et equos et se fatigabat, quamuis
3 esset non bonae ualetudinis. seruos et ministros peccan-
tes coram se caedi iubebat, ut plerique dicunt, causa te-
4 nendae seueritatis, ut alii, studio crudelitatis. ancillam
suam, quae adulterium cum conseruo suo fecerat, capite
5 puniuit. multos seruos ex familia propria qui peccaue-
6 rant legibus audiendos iudiciis publicis dedit. Senatum
siue senaculum matronis reddi uoluerat: ita ut primae
7 illic quae sacerdotia senatu auctore meruissent. Calceos
mullos et cereos et albos et hederacios uiris omnibus
tulit, mulieribus reliquid. cursores eo habitu quo ipse
8 habebat senatoribus concessit. concubinas ingenuas ha-
beri uetuit. eunuchorum modum pro senatoriis professio-
nibus statuit, idcirco quod ad ingentia pretia peruenis-
9 sent. Vas argenti eius numquarn triginta libras transiit.
conuiuium de assaturis maxime fuit. uino russo maxime
50 delectatus est. medicum ad se, cum aegrotaret, numquam
2 uocauit sed ipse se inedia praecipue curabat. uxori et
3 filiae annuum sigillaricium quasi priuatus instituit. seruis
suis uestes easdem imperator quas et priuatus dedit prae-
ter duos senes, quibus quasi libertis plurimum detulit,
Antistium et Gillonem, *qui* post eum ex senatus sententia
4 manu missi sunt. erat quidem rarus in uoluptatibus, sed
miro modo mimis delectabatur, uehementissime autem
delectatus est Fagone, qui usque eo multum comedit ut
uno die ante mensam eius aprum integrum centum panes
ueruecem et porcellum comederet, biberet autem infun-
5 dibulo adposito plus orca. Habuit tempus praeter sedi-
tiones quasdam domesticas fortunatissimum. Populus
eum Romanus amauit, senatus et timuit.

5 seruo *M* 8 fecera P^1 9 et familia *BP* e fam. *M* 13 caereos *BP* ederacios *BP* 15 ingenus B^1P 19 assalutaris *B* rufo *M* 20 se *om. B* 22 annum *BPM* annuum *liber Beroaldi* 24 dettulit *B* 25 qui *om. BPM* sententiam *BP* 28 fagoriae *BP em. S* 30 berbicem *BP*(*M*) portellum *B* uiueret BP^1 31 praeter] p̃x̃ *B* 33 autem R. eum *M*

FLAVII VOPISCI SYRACVSII

T A C I T V S

Quod post excessum Romuli nouello adhuc Romanae 1
urbis imperio factum pontifices, penes quos scribendae
historiae potestas fuit, in litteras rettulerunt, ut interre-
gnum, dum post bonum principem bonus alius quaeritur,
iniretur, hoc post Aurelianum habito inter senatum exer-
citumque Romanum non inuido non tristi sed grato reli-
giosoque certamine sex totis mensibus factum est. multis 2
tamen modis haec ab illo negotio causa separata est. iam
primum enim, cum interregnum initum est post Romu-
lum, interreges tamen facti sunt, totusque ille annus per
quinos et quaternos dies siue ternos centum senatoribus
deputatus est, ita ut qui ualerent interreges essent singuli
dumtaxat. qua re factum est, ut et plus anno interregnum 3
iniretur, ne aliquis sub aequabili dignitate Romani expers
remaneret imperii. huc accedit quod etiam sub consulibus 4
tribunisque militaribus praeditis imperio consulari, si
quando interregnum initum est, interreges fuerunt, nec
umquam ita uacua fuit hoc nomine Romana res p. ut nul-
lus interrex biduo saltem triduoue crearetur. uideo, mihi 5
posse obici, curules magistratus apud maiores nostros

1 incipit eiusdem tacitus *BP* 4 quod *B* quos serius scr. *M* 8 reliosoque *BP*^{1} (*corr. P*^{2}) 11 rumulum *B*^{1} 12 annos *BP*^{1} 15 plus annos *BP* plures annos *M em. S* 18 tribunis qui *BPM* praediti *B*^{1}*PM* praedii *B*^{2}

quadriennium in re p. non fuisse, sed erant tribuni plebis cum tribunicia potestate, quae pars maxima regalis im-
6 perii est. tamen non est proditum, interreges eo tempore non fuisse, quin etiam uerioribus historicis referentibus declaratum est, consules ab interregibus post creatos, qui
2 haberent reliquorum comitia magistratuum. ergo, quod rarum et difficile fuit, senatus populusque Romanus perpessus est, ut imperatorem per sex menses, dum bonus
2 quaeritur, res p. non haberet. quae illa concordia militum? quanta populo quies? quam grauis senatus auctoritas fuit? nullus usquam tyrannus emersit, sub iudicio senatus et militum populique Romani totus orbis est temperatus; non illi principem quemquam, ut recte facerent, non tribuniciam potestatem formidabant sed, quod est in uita optimum, se timebant.

3 Dicenda est tamen causa tam felicium morarum et speciatim in monumentis publicis inserenda † eadem posteros humani generis stupenda moderatio, et discant qui regna cupiunt non raptum ire imperia sed mereri:
4 interfecto fraude Aureliano, ut superiore libro scriptum est, calliditate serui nequissimi, errore militarium, (ut apud quos quaelibet commenta plurimum ualent, dum modo irati audiunt, plerumque temulenti, certe consiliorum prope semper expertis,) reuersis ad bonam mentem omnibus eisdemque ab exercitu grauiter confutatis, coeptum est quaeri, ecquis fieri deberet ex omnibus prin-
5 ceps. tunc odio praesentium exercitus, qui creare imperatorem raptim solebat, ad senatum litteras misit, de quibus priore libro iam dictum est, petens, ut ex ordine
6 suo principem legerent. uerum senatus, sciens, lectos a se principes militibus non placere, rem ad milites

2 tribunica *P*[1] 10 curauis *BP*[1] 11 fuerit *BPM* fuit *Draeger Philol. XX p. 525* 12 pobulique *B*[1] 17 inseranda *BP*[1] eadem posteros *BPM fort.* ea et posteris 19 capiunt *BPM em. C ex libris suis* iri *B*[3] 22 quosque libet *BP* quoslibet *M em. S* 23 adiunt *B*[1] 25 exercitus *P* 26 et quis *BPM em. S* ex omnibus *uix sanum. an* ex ducibus? 27 imperato *P*[1]

rettulit, dumque id saepius fit, sextus peractus est
mensis.

Interest tamen, ut sciatur, quemadmodum Tacitus 3
imperator sit creatus: Die VII kal. Octob. cum in curiam 2
Pompilianam ordo amplissimus consedisset, Velius Cor-
nificius Gordianus consul dixit: „Referemus ad uos, p. c., 3
quod saepe rettulimus: imperator est deligendus, *cum*
exercitus sine principe recte diutius stare non possit, si-
mul quia cogit necessitas. nam limitem Transrenanum 4
Germani rupisse dicuntur, occupasse urbes ualidas nobi-
les diuites et potentes. iam si nihil de Persicis motibus 5
nuntiatur, cogitate, tam leues esse mentes Syrorum ut
regnare uel feminas cupiant potius quam nostram per-
peti sanctimoniam. quid Africam? quid Illyricum? quid 6
Aegyptum earumque omnium partium exercitum quo us-
que sine principe credimus posse consistere? quare agite, 7
p. c. et principem dicite. aut accipiet enim exercitus
quem elegeritis aut, si refutauerit, alterum faciet."

Post haec cum Tacitus, qui erat primae sententiae 4
consularis, sententiam incertum quam uellet dicere, om-
nis senatus adclamauit: „Tacite Auguste, deus te seruet. 2
te deligimus, te principem facimus, tibi curam rei p. or-
bisque mandamus. suscipe imperium ex senatus auctori- 3
tate, tui loci, tuae uitae, tuae mentis est quod mereris.
princeps senatus recte Augustus creatur, primae sen-
tentiae uir recte imperator creatur. ecquis melius quam 4
grauis imperat? ecquis melius quam litteratus imperat?
quod bonum faustum salutareque sit, diu priuatus fuisti.
scis, quemadmodum debeas imperare, qui alios principes
pertulisti. scis, quemadmodum debeas imperare, qui de
aliis principibus iudicasti."

At ille: „Miror, p. c., uos in locum Aureliani, fortis- 5

4 creatur B^1 5 odo P^1 Velius] Vettius *dicitur in fastis* 6 referimus *M* 7 cum *addidi* 8 potest *M* 9 trans Rhenum *M* 17 eum *M* 20 incertam — diceret *BPM* 21 senatur B^1 dii te seruent *M* 24 merereris *B* 25 principes *B* primae sent. — creatur *om.* P^1 26 et quis — et quis *BPM* ecquis *scripsi*

6 simi imperatoris, senem uelle principem facere. en membra, quae iaculari ualeant, quae hastile torquere, quae clipeis intonare, quae ad exemplum docendi militis frequenter equitare. uix munia senatus implemus, uix sen-
7 tentias, ad quas nos locus artat, edicimus. uidete diligentius, quam aetatem de cubiculo atque umbra in pruinas aestusque mittatis. ac probaturos senem imperatorem mi-
8 lites creditis? uidete, ne et rei p. non eum quem uelitis principem detis, et mihi hoc solum obesse incipiat quod me unanimiter delegistis."

5 Post haec adclamationes senatus hae fuerunt: „Et Traianus ad imperium senex uenit." dixerunt decies. „Et Hadrianus ad imperium senex uenit." dixerunt decies. „Et Antoninus ad imperium senex uenit." dixerunt decies.
Verg. Aen. VI 809 „Et tu legisti: Incanaque menta regis Romani." dixerunt decies. „Ecquis melius quam senex imperat?" dixerunt decies. „Imperatorem te, non militem facimus." dixerunt
2 uicies. „Tu iube, milites pugnent." dixerunt tricies. „Habes prudentiam et bonum fratrem." dixerunt decies. „Seuerus dixit, caput imperare non pedes." dixerunt tricies. „Animum tuum, non corpus eligimus." dixerunt uicies. „Tacite Auguste, di te seruent!" Deinde omnes
3 interrogati. praeterea qui post Tacitum sedebat senator consularis, Maecius Falconius Nicomachus in haec uerba disseruit:

6 „Semper quidem, p. c., recte atque prudenter rei p. magnificus hic ordo consuluit, neque a quoquam orbis terrae populo solidior umquam expectata sapientia est, attamen nulla umquam neque grauior neque prudentior
2 in hoc sacrario dicta sententia est. seniorem principem fecimus et uirum qui omnibus quasi pater consulat. nihil ab hoc inmaturum, nihil praeproperum, nihil asperum for-

2 astile *BP* 3 ad emplum P^1 6 ne cub. *BPM* 10 unianimiter *B* 15 reges *BP* 16 etquis *BPM* ecquis *scripsi* (*Eyssenh.*) 23 interrogatis *BP an* interrogati sunt? 24 faltonius *BP* nichomachus *B* nichomacus *P* 29 adtamen *BP* 32 praeperum *BP* perperum *M* praeproperum *scripsi* (*Eyssenh*) formidandam B^1

midandum est. omnia seria, cuncta grauia et quasi ipsa
res p. iubeat, auguranda sunt. scit enim, qualem sibi prin- 3
cipem semper optauerit nec potest aliud nobis exhibere
quam ipse desiderauit et uoluit. enim uero si recolere 4
uelitis uetusta illa prodigia, Nerones dico et Heliogabalos
et Commodos, seu potius semper Incommodos, certe non
hominum magis uitia illa quam aetatum fuerunt. dii auer- 5
tant, principes pueros et patres patriae dici inpuberes et
quibus ad suscribendum magistri litterarii manus teneant,
quos ad consulatus dandos dulcia et circuli et quaecumque
uoluptas puerilis inuitet. quae (malum) ratio est habere 6
imperatorem, qui famam curare non nouerit, qui, quid
sit res p., nesciat, nutritorem timeat, respiciat ad nutri-
cem, uirgarum magistralium ictibus terrorique subiaceat,
faciat eos consules duces iudices quorum uitam merita
aetates familias gesta non norit. sed quo diutius, p. c., 7
protrahor? magis gratulemur quod habemus principem
senem, quam illa iteremus quae plus quam lacrimanda
tolerantibus extiterunt. gratias igitur diis inmortalibus 8
ago atque habeo, et quidem pro uniuersa re p., teque,
Tacite Auguste, conuenio petens obsecrans ac libere pro
communi patria *et* legibus deposcens, ne paruulos tuos,
si te citius fata praeuenerint, facias Romani heredes im-
perii, ne sic rem p. patresque conscriptos populumque
Romanum ut uillulam tuam, ut colonos tuos, ut seruos
tuos relinquas. quare circumspice, imitare Neruas Traia- 9
nos Hadrianos. ingens est gloria morientis principis
rem p. magis amare quam filios."

Hac oratione et Tacitus ipse uehementer est motus, 7

3 optauerit semper B^1 potes *BP* 4 quam quod ipse *M* lecolere B^1 recedere *M* 6 inconmodos *BP* 9 scribendum *B* litterari BP^1 (*corr.* P^3) 10 consulatos B^1 11 inuitat B^1 13 sito B^1 nutricem sua B^1 14 magarum BP^2 magnarum P^1 magnorum *M* uirgarum *scripsi* 16 quod *BPM em. S* 18 lacrimando *BPM* 21 couenio P^1 potens B^1 22 et *add. S* parbulos *BP* 24 populum B^1 26 circumspecae P^1 (*ut uid.*) traianus BP^1 29 locus B^1 mocus B^2

et totus senatorius ordo concussus, statimque adclamatum
est: „Omnes, omnes.“
2 Inde itum ad campum Martium, ubi comitiale tribunal
ascendit. ibi praef. urbis Aelius Cesettianus sic loquutus
3 est: „Vos sanctissimi milites et sacratissimi uos Quirites,
habetis principem, quem de sententia omnium exerci-
tuum senatus elegit: Tacitum dico, augustissimum uirum,
ut qui hactenus sententiis suis rem p., nunc adiuuet ius-
4 sis atque consultis.“ Adclamatum est a populo: „Feli-
cissime Tacite Auguste, dii te seruent“, et reliqua quae
solent dici.
5 Hoc loco tacendum non est, plerosque *in* litteras ret-
tulisse, Tacitum absentem et in Campania positum prin-
cipem nuncupatum: uerum est nec dissimulare possum.
6 nam cum rumor emersisset, illum imperatorem esse fa-
ciendum, discessit atque in Baiano duobus mensibus fuit.
7 sed inde deductus huic senatus consulto interfuit, quasi
uere priuatus et qui uere recusaret imperium.
8 Ac ne quis me temere Graecorum alicui Latinorum-
ue aestimet credidisse, habet in bibliotheca Vlpia in ar-
mario sexto librum elephantinum, in quo hoc senatus
consultum perscriptum est, cui Tacitus ipse manu sua
2 subscripsit. nam diu haec senatus consulta quae ad prin-
cipes pertinebant in libris elephantinis scribebantur.
3 Inde ad exercitus profectus. ibi quoque, cum primum
tribunal ascendit, Moesius Gallicanus praefectus praetorii
4 in haec uerba disseruit: „Dedit, sanctissimi commilito-
nes, senatus principem, quem petistis, paruit praeceptis
et uoluntati castrensium ordo ille nobilissimus. plura
mihi apud uos praesente iam imperatore non licet loqui.
ipsum igitur, qui tueri nos debet, loquentem dignanter

3 materium *B* ibi — ubi *BP* ibi — ibi *M* ubi — ibi *scripsi* commitiale *B* 4 elius *BP* Cescetianus *M* Caesetianus *Eyssenh.* 6 exercitum *BP*[1] (*c.* *B*[3]*P*[3]) 8 diuet *BPM* adiuuet *scripsi* 12 in *om.* *BP*[1]*M* (*add.* *P*[3]) 19 latinorum ut *BPM* *em.* *S* 20 armenio *B* armerio *P*[1] 21 senatur *B*[1] 24 pertinebat *B*[1] 25 exercitum *B*[2] 26 praetori *P* 29 uoluptati *BP* 30 iam *om.* *M*

audite." Post hoc Tacitus Augustus dixit: „Et Traianus 5
ad imperium senex uenit, sed ille ab uno delectus est, at
me, sanctissimi commilitones, primum uos, qui scitis
principes adprobare, deinde amplissimus senatus dignum
hoc nomine iudicauit: curabo enitar efficiam, ne uobis
desint, si non fortia facta, at saltem uobis atque imperatore digna consilia."

Post hoc stipendium et donatiuum ex more promisit 9
et primam orationem ad senatum talem dedit: „Ita mihi
liceat, p. c., sic imperium regere ut a uobis me constet
electum, ut ego cuncta ex uestra facere sententia et potestate decreui. uestrum est igitur ea iubere atque sancire
quae digna uobis, digna modesto exercitu, digna populo
Romano esse uideantur." In eadem oratione Aureliano 2
statuam auream ponendam in Capitolio decreuit, item
statuam argenteam in curia, item in templo Solis, item
in foro diui Traiani. sed aurea non est posita, dedicatae
autem sunt solae argenteae. in eadem oratione cauit, ut, 3
si quis argento publice priuatimque aes miscuisset, si
quis auro argentum, si quis aeri plumbum, capital esset
cum bonorum proscriptione. in eadem oratione cauit, ut 4
serui in dominorum capita non interrogarentur, ne in
causa maiestatis quidem. addidit, ut Aurelianum omnes 5
pictum haberent. diuorum templum fieri iussit, in quo
essent statuae principum bonorum, ita ut isdem natalibus
suis et Parilibus et kal. Ianuariis et Votis libamina ponerentur. in eadem oratione fratri suo Floriano consulatum 6
petit et non impetrauit, idcirco quod iam senatus omnia
nundinia suffectorum consulum clauserat. dicitur autem
multum laetatus senatus libertate, quod ei negatus est
consulatus, quem fratri petierat. fertur denique dixisse:
„Scit senatus quem principem fecerit."

Patrimonium suum publicauit, quod habuit in reditibus, sestertium bis milies octingenties. pecuniam, quam 10

2 deductus *M* ad *BP* 6 salutem *BP* 10 sit *BP* bolibis *B* boubis *P*[1] 12 uerum *BPM* 16 curiam *B* 20 capitale *M* 24 ut quo *BP* 28 imperabit *B*[1] impetrabit *B*[2]*P*[1] 29 nundia *BP* inuidia *M* 34 sestertiis *BP*

domi collegerat, in stipendium militum uertit. togis et
2 tunicis isdem est usus quibus priuatus. meritoria intra
urbem stare uetuit, quod quidem diu tenere non potuit.
thermas omnes ante lucernam claudi iussit, ne quid per
3 noctem seditionis oriretur. Cornelium Tacitum, scripto-
rem historiae Augustae, quod parentem suum eundem
diceret, in omnibus bibliothecis conlocari iussit et, ne
lectorum incuria deperiret, librum per annos singulos
decies scribi publicitus in cunctis archiis iussit et in
4 bybliothecis poni. Holosericam uestem uiris omnibus
interdixit. Domum suam destrui praecepit atque in eo
5 loco thermas publicas fieri priuato sumptu iussit. colum-
nas centum Numidicas pedum uicenum ternum Ostien-
sibus donauit de proprio. possessiones, quas in Mauritania
6 habuit, sartis tectis Capitolii deputauit. argentum men-
sale, quod priuatus habuerat, ministeriis conuiuiorum
7 quae in templis fierent dedicauit. seruos urbanos omnes
manu misit utriusque sexus, intra centum tamen ne Cani-
niam transire uideretur.

11 Ipse fuit uitae parcissimae, ita ut sextarium uini tota
2 die numquam potauerit, saepe intra heminam. conuiuium
uero unius gallinacei, ita ut sinciput adderet et oua. prae
omnibus holeribus adfatim ministratis lactucis inpatienter
indulsit, somnum enim se mercari illa sumptus effusione
3 dicebat. amariores cibos adpetiuit. balneis raro usus est
atque adeo ualidior fuit in senectute. uitreorum diuersi-
tate atque operositate uehementer est delectatus. panem
nisi siccum numquam comedit eundemque sale atque aliis
4 rebus conditum. fabricarum peritissimus fuit, marmorum

4 nec *BP* ne *M* et ne *uolg.* 8 singulos] libros *B*[1] 9 euicos archis *BPM em. C* et in bybl. poni *delet Hudemann Phil. VIIII p. 191* 10 olosericam *BP* 14 possessionibus *B* 15 architectis *M* mensalem *BP*[1] 16 habuerit *BP* (*t. Iord.*) 18 utrisque *BP* nec animam *B* nec aninimam *P t. Iord.* 21 intreminam *B*[1]*P* (a *add. B*[2]) 22 gallicanecei *B*[1]*P* inciput *BP* incipiunt *M* oba *BP* pro *BPM* 23 hominibus *BP* horelibus *B* inpasienter *P* 24 mereari *B*[1] //mereari *P*[1] (*c. P*[3]) 25 cibus *BP*[1] 26 adeo *om. M* uitriorum *BP*

cupidus, nitoris senatorii, uenationum studiosus. mensam 5
denique suam numquam nisi agrestibus opimauit. fasia-
nam auem nisi suo et suorum natali et diebus festissimis
non posuit. hostias suas semper domum reuocauit isdem-
que suos uesci iussit. uxorem gemmis uti non est passus. 6
auro clauatis uestibus idem interdixit. nam et ipse auctor
Aureliano fuisse perhibetur, ut aurum a uestibus et ca-
meris et pellibus summoueret. Multa huius feruntur sed 7
longum est ea in litteras mittere. quod si quis omnia de
hoc uiro cupit scire, legat Suetonium Optatianum, qui
eius uitam adfatim scripsit. Legit sane senex minutulas 8
litteras ad stuporem nec umquam noctem intermisit qua
non aliquid uel scriberet ille uel legeret praeter poste-
rum kalendarum diem.

Nec tacendum est et frequenter intimandum, tantam 12
senatus laetitiam fuisse, quod eligendi principis cura ad
ordinem amplissimum reuertisset ut et supplicationes de-
cernerentur, et hecatombe promitteretur, singuli denique
senatores ad suos scriberent, nec ad suos tantum sed
etiam ad externos, mitterentur praeterea litterae ad pro-
uincias: scirent omnes socii omnesque nationes, in anti-
quum statum redisse rem p. ac senatum principes legere,
immo ipsum senatum principem factum, leges a senatu
petendas, reges barbaros senatui supplicaturos, pacem
ac bella senatu auctore tractanda. ne quid denique de- 2
esset cognitioni, plerasque huius modi epistulas in fine
libri posui, et cum cupiditate et sine fastidio, ut aestimo,
perlegendas.

Et prima quidem illi cura imperatoris facti haec fuit, 13
ut omnes qui Aurelianum occiderant interimeret, bonos
malosue, cum iam ille uindicatus esset. Et quoniam a 2
Meotide multi barbari eruperant, hos eosdem consilio at-

3 natali et] natalibus *B*³ debus *B*¹ 10 optationum *BP* 12 nocte *BP* 13 ille *om. M* 15 imitandum *BPM* *em. C* 16 elegéndi *BP* dura *B* 18 aecatonben *BP* singulis *BPM* singuli *Reg.* 22 reddisse *B*¹ 24 petendas — senatui *om. M* pace *BP* 25 trantando *B*¹ 30 interimerent *BP t. Iord. M* 32 mẹotidẹ *BP* hoc *B*¹

3 que uirtute compressit. ipsi autem Meotidae ita se grega-
bant, quasi accitu Aureliani ad bellum Persicum conue-
nissent, auxilium daturi nostris, si necessitas postularet.
4 M. Tullius dicit, magnificentius esse dicere, quemadmo-
dum *gesserit quam quemadmodum* ceperit consulatum:
at in isto uiro magnificum fuit quod tanta gloria cepit im-
perium. gessit autem propter breuitatem temporum nihil
5 magnum. interemptus est enim insidiis militaribus, ut
alii dicunt, sexto mense, ut alii, morbo interiit. tamen
constat, factionibus eum oppressum mente atque animo
6 defecisse. Hic idem mensem Septembrem Tacitum ap-
pellari iussit, idcirco quod eo mense et natus et factus
est imperator.

Huic frater Florianus *in* imperio successit, de quo pauca ponenda sunt.

14 (1) Hic frater Taciti germanus fuit, qui post fratrem arri-
puit imperium, non senatus auctoritate sed suo motu,
quasi hereditarium esset imperium, cum sciret, adiura-
tum esse in senatu Tacitum, ut, cum mori coepisset, non
2 liberos suos sed optimum aliquem principem faceret. de-
nique uix duobus mensibus imperium tenuit et occisus
est Tarsi a militibus, qui Probum audierant imperare,
3 quem omnis exercitus legerat: tantus autem Probus fuit
in re militare ut illum senatus optaret, miles eligeret,
4 ipse p. R. adclamationibus peteret. Fuit etiam Florianus
morum fratris imitator, nec tamen usquequaque. nam effu-
sionem in eo frater frugi reprehendit, et haec ipsa imperandi
cupiditas aliis eum moribus ostendit fuisse quam fratrem.

1 uiri ut eo comperisset *BP* (*M, ubi* uiribus) ipsa *BP* moetidae *BP* 4 cum T. dicat *M* 5 gesserit quam quemadmodum *add. S ex orat. in Pis.* 2 imperium *B*[1] consolatum *B*[2] 7 gessit — magnum *om. P*[1] 8 interemptur *B*[1] 14 in *om. BPM* 15 *post* sunt *add. BP:* feliciter explicit tacitus [tacitus explicit *P*] incipit florianus 16 tacitus germani *BP*[1] (*em. P*[3]) 18 esse *BP*[1] (*c. P*[3]) 19 senat *P*[1] caepesset *B* cepisset *P* 20 aliquem optimum *B*[1] 24 intere *BP* in re *M* 26 usquequae *BP* 27 reprehendite *BP* reprehendebat *M* reprehendit et *scripsi* (*Eyssenh.*)

Duo igitur principes una exstiterunt domo, quorum 5
alter sex mensibus, alter uix duobus imperauerunt, quasi
quidam interreges inter Aurelianum et Probum. [post in-
terregnum principes nuncupati.] Horum statuae fuerunt 15(2)
Interamnae duae pedum tricenum e marmore, quod illic
eorum cenotafia constituta sunt in solo proprio; sed de-
iectae fulmine ita contritae sunt ut membratim iaceant
dissipatae. quo tempore responsum est ab haruspicibus, 2
quandocumque ex eorum familia imperatorem Romanum
futurum seu per feminam seu per uirum, qui det iudices
Parthis ac Persis, qui Francos et Alamannos sub Roma-
nis legibus habeat, qui per omnem Africam barbarum
non relinquat, qui Taprobanis praesidem inponat, qui
ad Romanam insulam proconsulem mittat, qui Sarmatis
omnibus iudicet, qui terram omnem, qua Oceano ambi-
tur, captis omnibus gentibus suam faciat, postea tamen
senatui reddat imperium et antiquis legibus uiuat, ipse
uicturus annis centum uiginti et sine herede moriturus.
futurum autem eum dixerunt a die fulminis praecipitati 3
statuisque confractis post annos mille. non magna haec 4
urbanitas haruspicum fuit, qui principem talem post mille
annos futurum esse dixerunt, quia, si post centum annos
praedicerent, forte possent eorum deprehendi mendacia
...... pollicentes cum uix remanere talis possit historia.
ego tamen haec idcirco inserenda uolumini credidi ne quis 5
me legens legisse non crederet.

Tacitus congiarium p. R. intra sex menses uix dedit. 16 (3)
imago eius posita est in Quintiliorum, in una tabula quin- 2
quiplex, in qua semel togatus, semel clamydatus, semel

2 imperauerint *BPM* 3 post interregnum principes nuncupati *eiecit S* 5 interāmne B^1 interamne B^2P 8 raceant B^1 11 halamannos *BP* 12 per *om.* P^1 (*add.* P^3) 13 daprobanis BP^1 14 ad Britanniam ins. *C* ad magnam ins. *S* 19 praecipitatis *BPM em. C* 20 per annos *BP* 22 futurus BP^1 23 mendatia *BP* 24 *ante* pollicentes *lacunam indicaui. S uerba ita transponit:* qui principem talem post mille annos futurum esse dixerunt pollicentes, cum uix remanere talis possit historia., quia si post centum et q. s. 25 uolumine *BPM* 27 uix *BPM* sexies *Eyssenh.*

3 armatus, semel uenatorio habitu. de qua quidem epi-
grammatarius ita allusit ut diceret: „Non agnosco se-
nem armatum, non clamydatum“ et cetera, „sed agnosco
4 togatum.“ Et Floriani liberi et Taciti multi extiterunt,
quorum sunt posteri, credo, millesimum annum ex-
pectantes. in quos multa epigrammata ...... quo iocati
5 sunt aruspices imperium pollicentes. Haec sunt quae de
uita Taciti atque Floriani digna memoratu comperisse me
memini.
6 Nunc nobis adgrediendus est Probus, uir domi foris-
que conspicuus, uir Aureliano Traiano Hadriano Antoninis
Alexandro Claudioque praeferendus, [nisi] quia in illis
uaria, in hoc omnia praecipua tunc fuere, qui post Taci-
tum omnium iudicio bonorum imperator est factus orbem-
que terrarum pacatissimum gubernauit, deletis barbaris
gentibus, deletis etiam plurimis tyrannorum, qui eius tem-
poribus extiterunt, de quo dictum est, ut Probus dicere-
tur, etiamsi Probus nomine non fuisset. quem quidem
multi ferunt etiam Sibyllinis libris promissum, qui si diu-
7 tius fuisset, orbis terrae barbaros non haberet. Haec ego
in aliorum uita de Probo credidi praelibanda, ne dies
hora momentum aliquid sibi uindicaret in me necessitate
8 fatali ac Probo indicto deperirem. nunc quiescam in-
terim in meo stadio, satis factum arbitrans studio et cupi-
ditati meae.
17 (4) Omina imperii Tacito haec fuerunt: fanaticus quidam
in templo Siluani tensis membris exclamauit: „Tacita
purpura, tacita purpura“, idque septimo. quod qui-
2 dem postea omini deputatum est. uinum, quo libaturus

1 uenatoria *B* abitu *P t. Iord.* 3 inter cetera *BPM* et cetera *scripsi* 5 millesinum *B* 6 multae *B*[1] *post* epigrammata *aliquot uerba interciderunt* 8 comperrisse *P* me *in B sup. lin. om. PM* 10 foris *BP* 12 nisi *uncis inclusi* 13 tunc] *an* coniuncta? 15 dilectis *B*[1]*P*[1] diletis *B*[2] 19 etiam *om. M* sybillinis *BP* fore promissum *M* 21 indidi *M* praeliberanda *B*[1] 22 ora *BP* aliquis *BP* 23 quoniam interī meo studio *BP* quo claudium uolumen *M em. Obr.* 25 mē *B* 26 omnia *BP*[1] sanaticus *B*[1] 27 Taciti purpuram *Reg.* 29 omni *BP*[1] (*corr. P*[3])

Tacitus fuerat in templo Herculis Fundani, subito purpu-
reum factum est. uitis, quae uuas Aminnias albas ferebant, 3
eo anno quo ille imperium meruit purpurascere ......
plurima purpurea facta sunt. Mortis omina haec fuerunt: 4
patris sepulchrum disruptis ianuis se aperuit. matris um-
bra se per diem et Tacito et Floriano uelut uiuentis
optulit, nam diuersis patribus nati ferebantur. in larario
dii omnes seu terrae motu seu casu aliquo conciderunt.
imago Apollinis, quae ab his colebatur, ex summo fastigio in 5
lectulo posita sine hominis cuiuspiam manu deprehensa est.
Sed quousque ultra progredimur? sunt a quibus ista dican-
tur. nos ad Probum et ad Probi gesta insignia reuertemur.

Et quoniam me promisi aliquas epistulas esse positu- 18 (5)
rum, quae creato Tacito principe gaudia senatus ostende-
rent, his additis finem scribendi faciam.

Epistulae publicae:

„Senatus amplissimus curiae Carthaginiensi salutem dicit. 2

Quod bonum faustum felix salutareque sit rei p. orbi-
que Romano, dandi ius imperii, appellandi principis, nun-
cupandi Augusti ad nos reuertit. ad nos igitur referte, 3
quae magna sunt. omnis prouocatio praefecti urbis erit,
quae tamen a proconsulibus et ab ordinariis iudicibus
emerserit. in quo quidem etiam uestram in antiquum sta- 4
tum redisse credimus dignitatem, si quidem primus hic
ordo est, qui recipiendo uim suam ius suum ceteris seruat."

Alia epistula: 5

„Senatus amplissimus curiae Treuirorum.

Vt estis liberi et semper fuistis, laetari uos credimus.
creandi principis iudicium ad senatum redit, simul etiam
praefecturae urbanae appellatio uniuersa decreta est."

Eodem modo scriptum est Antiochensibus Aquileiensi- 6

1 citus BP^1 (*corr.* P^3) 2 ferebat *M* 3 purascere *BPM* purpureas tulit. sed et alia plurima *S* 6 semper d. *BP* 7 se optulit P^3 ferabantur *BP* 8 dit omnes *BP* 12 reseruemur *BPM* reuertemur *uolg.* *an* reuertamur? 21 quae *BP* erat B^1 25 ut *post* suum *add.* B^2 ceterit B^1P^1 ceteri B^2 29 creandis B^1P^1 31 antiocemsibus BP^1

bus Mediolanensibus Alexandrinis Thessalonicensibus Co-
rinthiis et Atheniensibus.
19 (6) Priuatae autem epistulae haec fuerunt:
„Autronio Iusto patri Autronius Tiberianus salutem.
Nunc te, pater sancte, interesse decuit senatui amplis-
simo, nunc sententiam dicere, cum tantum auctoritas am-
plissimi ordinis creuerit ut reuersa in antiquum statum
re p. nos principes demus, nos faciamus imperatores, nos
2 denique nuncupemus Augustos. fac igitur ut conualescas,
curiae interfuturus antiquae. nos recepimus ius procon-
sulare, redierunt ad praefectum urbi appellationes om-
nium potestatum et omnium dignitatum."
3 Item alia:
„Claudius Sapilianus Cereio Maeciano patruo salutem.
Optinuimus, pater sancte, quod semper optauimus: in
antiquum statum senatus reuertit. nos principes facimus,
4 nostri ordinis sunt potestates. gratias exercitui Romano
et uere Romano: reddidit nobis quam semper habuimus
5 potestatem. abice Baianos Puteolanosque secessus, da te
urbi, da te curiae. floret Roma, floret tota res p. impera-
tores damus, principes facimus; possumus et prohibere
qui coepimus facere. dictum sapienti sat est."
6 Longum est omnes epistulas conectere quas repperi,
quas legi. tantum illud dico, senatores omnes ea esse lae-
titia elatos ut in domibus suis omnes albas hostias caede-
rent, imagines frequenter aperirent, albati sederent,
conuiuia sumptuosiora praeberent, antiquitatem sibi red-
ditam crederent.

1 Mediolanensibus — Atheniensibus *add.* B^2 *infr. text.* thesalonicensibus *B* 4 tyferianus *BPM* 7 reuera — reip. *BPM* reuersa — re p. *scripsi* 8 facimus *PM* 9 nuncupamus *BPM* 14 meciano *BPM* 15 optimus *BPM* anticum B^1 17 ordines *B* 19 abicebat ianos *B* abicie baticinos *P t. Iord.* 20 urbe B^1 te *om. B* 22 caepimus *BP* 23 quonectere *BP* 26 aperient *BP* 27 praeuenerent BP^1 praeuenirent P^2M *em. C* 28 eredirent BP^1 florianus explicit *BP*

FLAVII VOPISCI SYRACVSII

PROBVS

Certum est quod Sallustius Crispus quodque Marcus 1
Cato et Gellius historici sententiae modo in litteras rettu-
lerunt, omnes omnium uirtutes tantas esse quantas uideri
eas uoluerint eorum ingenia qui uniuscuiusque facta de-
scripserint. inde est quod Alexander Magnus Macedo, cum 2
ad Achillis sepulchrum uenisset, grauiter ingemescens
„Felicem te, inquit, iuuenis qui talem praeconem tuarum
uirtutum repperisti“, Homerum intellegi uolens, qui
Achillem tantum in uirtutum studio fecit quantum ipse
ualebat ingenio.

Quorsum haec pertineant, mi Celsine, fortassis requi- 3
ris. Probum principem, cuius imperio oriens occidens
meridies septentrio omnesque orbis partes in totam secu-
ritatem redactae sunt, scriptorum inopia iam paene ne-
scimus. occidit, pro pudor, tanti uiri et talis historia qua- 4
lem non habent bella Punica, non terror Gallicus, non mo-

1 incipit eiusdem probus feliciter *BP* ad constantinum aug. *add.* *P*³ 3 quoque *BP*¹ (*corr.* *P*³) 4 a gellius *B*² 5 euadas *B*¹ euatas *B*² euantas *P*¹. *uerba* quantas uideri eas uoluerint *non esse sana et Sallusti Cat. 8, 4 et ipsius Vopisci uerbis* (§ 2) „quantum ipse ualebat ingenio“ *euincitur. conieci:* quantas exhibere eas ualuerint 6 unius cuius *BP* 7 esse *M* machedo *BP* cum *om.* *P* 11 fuit *BP* finxit *M* fecit *scripsi* inse *BP* 13 hoc *B*¹*P* *t. Iord.* nequiras cur *M* 15 meridie *BP*¹ (*corr.* *P*³) septentri *B*¹ seueritatem *BP* 16 ia// *P* (m *eras.*)

5 tus Pontici, non Hispaniensis astutia. sed non patiar ego
ille a quo dudum solus Aurelianus est expeditus, cuius
uitam quantum potui persecutus, Tacito Florianoque iam
scriptis non me ad Probi facta conscendere, si uita suppe-
tet, omnes qui supersunt usque ad Maximianum Diocletia-
6 numque dicturus. neque ego nunc facultatem eloquen-
tiamque polliceor sed res gestas, quas perire non patior.
2 Vsus autem sum, ne in aliquo fallam carissimam
mihi familiaritatem tuam, praecipue libris ex bibliotheca
Vlpia, aetate mea thermis Diocletianis, et item ex domo
Tiberiana, usus etiam regestis scribarum porticus Por-
2 phyreticae, actis etiam senatus ac populi. et quoniam me
ad colligenda talis uiri gesta ephemeris Turduli Gallicani
plurimum iuuit, uiri honestissimi ac sincerissimi, benefi-
3 cium amici senis tacere non debui. Cn. Pompeium, tribus
fulgentem triumphis belli piratici, belli Sertoriani, belli
Mithridatici multarumque rerum gestarum maiestate su-
blimem, quis tandem nosset, nisi eum Marcus Tullius et
4 Titus Liuius in litteras rettulissent? Publium Scipionem
Africanum, immo Scipiones omnes, seu Lucios seu Nasi-
cas, nonne tenebrae possiderent ac tegerent, nisi commen-
datores eorum historici nobiles atque ignobiles extitissent?
5 longum est omnia persequi, quae ad exemplum huiusce
6 modi etiam nobis tacentibus usurpanda sunt. Illud tan-
tum contestatum uolo, me [et] rem scripsisse, quam si
7 quis uoluerit, honestius eloquio celsiore demonstret. et
mihi quidem id animi fuit *ut* non Sallustios Liuios Tacitos
Trogos atque omnes disertissimos imitarer uiros in uita

1 pontifici B^1 2 expetitus *BPM em. Eyssenh.* 3 floriano qui B^2 4 proui P^1 suppetit B^3 11 ex regestis *BPM* ex *del. C* 12 populo *BP* 13 turtuli B^3 14 iubit B^1P^1 iuuant B^3 15 GN *BP* Cn. Pompeium — usurpanda sunt *C ponit c. 1 § 2 post u.* ualebat ingenio, *cuius sententiam si quis sequi uelit, § 4 eicienda sunt* atque ignobiles 16 piratici] parthici *BPM* 19 paulum *BPM* 20 africum *BP t. Iord.* lucius B^1P 24 nobisuis B^1 (*ut uid.*) tamen *Reg.* 25 et *del. C* 26 et mihi *BPM fort.* etenim mihi 27 ut *addidi post* fuit, *uolg. post* non libios *BP* tacito BP^1 (*c.* P^3) 28 dissertissimos *B*

principum et temporibus disserendis, sed Marium Maxi-
mum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gar-
gilium Martialem [Iulium Capitolinum, Aelium Lampri-
dium] ceterosque qui haec et talia non tam diserte quam
uere memoriae tradiderunt. sum enim unus ex curiosis, 8
quod infitias ire non possum, incendentibus uobis, qui,
cum multa sciatis, scire multo plura cupitis. Et ne diu- 9
tius ea quae ad meum consilium pertinent loquar, magnum
et praeclarum principem et qualem historia nostra non
nouit, arripiam.'

Probus oriundus e Pannonia, ciuitate Sirmiensi, no- 3
biliore matre quam patre, patrimonio moderato, adfini-
tate non magna, tam priuatus quam imperator nobilissi-
mus uirtutibus claruit. Probo, ut quidam in litteras rettu- 2
lerunt, pater nomine Maximus fuit, qui, cum ordines
honestissime duxisset, tribunatum adeptus apud Aegyptum
uita functus est uxore ac filio et filia derelictis. multi di- 3
cunt, Probum Claudi propinquum fuisse, optimi et sanc-
tissimi principis, quod, quia per unum tantum Graecorum
relatum est, nos in medio relinquemus. unum tamen dico, 4
quod in ephemeride legisse me memini, a Claudia sorore
Probum sepultum. Adulescens Probus corporis uiribus 5
tam clarus est factus ut Valeriani iudicio tribunatum prope
inberbis acciperet. extat epistola Valeriani ad Gallienum, 6
qua Probum laudat adhuc adulescentem et imitationi om-
nium proponit. ex quo apparet, neminem umquam per- 7
uenisse ad uirtutum summam iam maturum, nisi qui puer
seminario uirtutum generosiore concretus aliquid inclitum
designasset.

Epistula Valeriani: 4

„Valerianus pater Gallieno filio, Augustus Augusto.

3 Iulium Capitolinum, Aelium Lampridium *uncis inclusi cum Richtero l. s. p. 34 cf. hist. crit. p. 11 sq.* 4 taliam non tan *B*[1] 6 infinitas ire *B*[1]*P*[1] per *add. B*[3] infinita scire *P*[3]*M* infitias ire *scripsi* incedentibus *BP* 7 multos *BP* 8 loquor *BP*[1] 13 nobilissimis *M* 19 graecarum *BP*[1] 21 clauda *B*[1] 22 moribus t. clarum *M* 24 inuerbis *B*[1]*P*[1] 31 augus augusto *B*

„Et meum secutus iudicium, quod semper de Probo
adulescente primo habui, et omnium bonorum, qui eun-
dem sui nominis uirum dicunt, tribunatum in eum contuli
datis sex cohortibus Saracenis, creditis etiam auxiliaribus
Gallis cum ea Persarum manu quam nobis Artabassis Sy-
2 rus mancipauit. te quaeso, fili carissime, ut eum iuuenem,
quem imitari pueris omnibus uolo, in tanto habeas honore
quantum uirtutes eius et merita pro debito mentis splen-
dore desiderant."

3 Alia epistula de eodem ad praef. praet. cum salario:
„Valerianus Augustus Muluio Gallicano praef. praet.
Miraris fortassis, quod ego inberbem tribunum fecerim
contra sententiam diui Hadriani, sed non multum mirabe-
4 ris, si Probum cogitas: est adulescens uere probus; num-
quam enim aliud mihi, cum eum cogito, nisi eius nomen
occurrit, quod nisi nomen haberet, potuit habere cogno-
5 men. huic igitur dari iubebis, quoniam mediocris fortunae
est, ut eius dignitas incrementis iuuetur, tunicas russulas
duas, pallia Gallica duo fibulata, interulas paragaudias
duas, patinam argenteam librarum decem specellatam,
aureos Antoninianos centum, argenteos Aurelianos mille,
6 aereos Philippéos decem milia; item in salario diurno, bu-
bulae pondo.., porcinae pondo sex, caprinae pondo de-
cem, gallinaceum per biduum, olei per biduum sextarium
unum, uini ueteris diurnos sextarios decem cum larido,
7 pabuli aceti salis olerum lignorum quantum sat est. ho-
spitia praeterea eidem ut tribunis legionum praeberi
iubebis."

5 Et haec quidem epistulis declarantur. Nunc quantum
ex ephemeride colligi potuit: Cum bello Sarmatico iam

4 cohorbus B^1P 5 syrius *BP* 8 mentis] meritis *C* 10 cum *del. in B* 12 miraueris P^1 miraris *M* 13 constentiam B^1P^1 constantiam B^2 contra constitutum P^2M *em. Gr.* 14 et *BP om. M* est *em. Gr.* adolescentem u. probum *M* iubetur *P* 15 alium B^1P 19 galliga *BP* integrulas *BP* 23 *intercidit numerus* porcino *BP* 24 olei per biduum *om.* B^1 25 diurno P^1 26 bolulaci *BP(M)* pabuli aceti *scripsi* soalis *BP* oleum P^1 29 num *B* non *M*

tribunus tramisso Danuuio multa fortiter fecisset, publice
in contione donatus est hastis puris quattuor, coronis ual-
laribus duabus, corona ciuica una, uexillis puris quattuor,
armillis aureis duabus, torque aureo uno, patera sacrifi-
cali quinquelibri una. quo quidem tempore Valerium 2
Flaccinum, adulescentem nobilem, parentem Valeriani,
e Quadorum liberauit manu. unde illi Valerianus coronam
ciuicam detulit. uerba Valeriani pro contione habita: „Sus- 3
cipe, Probe, praemia pro re p., suscipe coronam ciuicam
pro parente.“ quo quidem tempore legionem tertiam 4
eidem addidit, sub testimonio huiusmodi.

Epistula de legione tertia: 5

„Res gestae tuae, Probe carissime, faciunt, ut et se-
rius tradere maiores tibi exercitus uidear et cito tamen
tradam. recipe in fidem tuam legionem tertiam Felicem, 6
quam ego adhuc nulli nisi prouecto iam credidi; mihi
autem eo tempore credita est, quo et me canosum qui
credebat cum gratulatione uidit. sed ego in te non ex- 7
specto aetatem, cum et uirtutibus fulgeas, et moribus pol-
leas. Vestes tibi triplices dari iussi, salarium duplex feci, 8
uexillarium deputaui.“

Longum est, si per res gestas tanti percurram uiri, 6
quae ille sub Valeriano, quae sub Gallieno, quae sub Au-
reliano et Claudio priuatus fecerit, quoties murum con-
scenderit, uallum diripuerit, hostem comminus intereme-
rit, dona principum emeruerit, rem p. in antiquum statum
sua uirtute reddiderit. docet Gallieni epistula ad tribu- 2
nos data, qui fuerit Probus:

„Gallienus Augustus tribunis exercituum Illyricianorum.

Etiamsi patrem meum fatalis belli Persici necessitas
tenuit, habeo tamen parentem Aurelium Probum, quo la-
borante possim esse securus. qui si adfuisset, numquam
ille ne nominandus quidem tyrannus sibi usurpasset im-

1 tra^{s}misso *B* danubio *BPM* 3 uexilis B^1 5 quinquelibra B^1 6 Flaccum *M* 19 fulges *BP* 20 tribi B^1 24 quotiens P^3M 25 cominus *P* interemit *BP* 26 principem B^1 29 tribuni B^1 tribunus *P t. Iord.* exercitum *BPM*

3 perium. quare omnes uos consiliis eius cupio parere qui
et patris iudicio probatus est et senatus."
4 Non magnum fortassis iudicium Gallieni esse uideatur,
principis mollioris, sed, quod negari non potest, ne disso-
lutus quidem quispiam se nisi in eius fidem tradit cuius
5 sibi uirtutes aestimat profuturas. sed esto, Gallieni epi-
stula sequestretur, quid Aureliani iudicium? qui Probo
decimanos, fortissimos exercitus sui et cum quibus ipse
ingentia gesserat, tradidit sub huius modi testimonio:
6 „Aurelianus Augustus Probo salutem dicit.
Vt scias, quanti te faciam, decimanos meos sume,
quos Claudius mihi credidit. isti enim sunt qui quadam
felicitatis praerogatiua praesules nisi futuros principes
habere non norunt."
7 Ex quo intellectum est, Aurelianum in animo hoc
habuisse, ut, si quid sibi scienti prudentique eueniret, Pro-
7 bum principem faceret. Iam Claudii, iam Taciti iudicia
de Probo longum est innectere, quamuis feratur in senatu
Tacitus dixisse, cum eidem offerretur imperium, debere
Probum principem fieri. sed ego senatus consultum ipsum
non inueni.
2 Ipse autem Tacitus imperator primam talem ad Pro-
bum epistulam dedit:
3 „Tacitus Augustus Probo.
Me quidem senatus principem fecit de prudentis
exercitus uoluntate. attamen sciendum tibi est, tuis
nunc umeris magis incubuisse rem p. qui et quan-
tus sis, omnes nouimus, scit senatus. adesto igitur no-
stris necessitatibus, tuae familiae adsere, ut soles, rem p.
4 nos tibi decreto totius orientis ducatu salarium quinqui-
plex fecimus, ornamenta militaria geminauimus, consula-

1 parare B^1P 2 probatur B^1 3 iudici *P t. Iord.*
6 sibi] siut *BP* ista B^3 11 sue P^1 12 credidisti en.
BP^1 (*c.* P^3) 15 hic *BP* haec *M em. S* 19 offeretur *B*
24 tacitur B^1 26 uoluntatem BP^1 adtamen *B* uis
BP^1 (*c.* P^3) 27 quantur B^1 28 sis] si BP^1 (*c.* P^3) sena-
tur B^1 adeosto B^1P^1 30 ducatus *BP*

tum in annum proximum nobiscum decreuimus; te enim manet pro uirtutibus tuis Capitolina palmata.“

Ferunt quidam, Probo id pro imperii omine fuisse, 5
quod Tacitus scripsit: „Te manet Capitolina palmata.“ sed in hanc sententiam omnibus semper consulibus scribebatur.

Amor militum erga Probum ingens semper fuit, ne- 8
que enim umquam ille passus est peccare militem. ille quin etiam Aurelianum saepe a graui crudelitate deduxit.
ille singulos manipulos adiit, uestes et calciamenta per- 2
spexit, si quid praedae fuit, ita diuisit ut sibi nihil praeter
tela et arma seruaret. quin etiam cum de praedato, siue 3
ex Alanis siue ex aliqua alia gente incertum est, repper-
tus esset equus non decorus neque ingens, qui, quantum captiui loquebantur, centum ad diem milia currere diceretur, ita ut per dies octo uel decem continuaret, et omnes crederent, Probum tale animal sibimet seruaturum, iam primum dixit: „Fugitiuo militi potius quam forti hic
equus conuenit.“ deinde in urnam milites iussit *nomen* 4
suum mittere, ut aliqui eum sorte ductus acciperet. et 5
cum essent in exercitu quidam nomine Probi alii quattuor milites, casu euenit, ut qui primum *emergeret ei* Probo nomen existeret, cum ipsius Probi ducis nomen
missum non esset. sed cum quattuor illi milites inter se 6
contenderent ac sortem sibi quisque defenderet, iussit iterum agitari urnam, sed et iterum Probi nomen emersit; cumque tertio et quarto fecisset, quarto Probi nomen
effusum est. tunc omnis exercitus equum illum Probo 7
duci dicauit, ipsis etiam militibus, quorum nomina exierant, id uolentibus.

5 hac *B* sententia B^2 8 peccari in militem *C* 10 manipu B^1P^1 (*c.* P^3) manipulares B^2 uestar *B* (*in P* es *in ras.*) 12 telas P^1 hic ex *BPM* 13 aqua B^1P^1 (*c.* P^3) 17 talem BP^1 19 equu B^1P^1 (equas P^1 *t. Iord.*) equs B^2 20 nomen suum *om. BP* aliqu' *B* aliquis *M* forte *B* accipere BP^1 (*c.* P^3) 22 ut primum emergeret cui Probo *M* emergeret, ei *addidi* ut primum, cui Probo nomen, existeret *Eyssenh.* 23 probono B^1 pro BP^1 (*c.* P^3) 25 defendere BP^1 *c.* P^3 28 equom B^1P^1 29 exierat B^1P^1 *t. Iord.*

9 Pugnauit et contra Marmaridas in Africa fortissime
eosdemque uicit atque ex Libya Carthaginem transiit
2 eandemque a rebellionibus uindicauit. pugnauit et singu-
lari certamine contra quendam Aradionem in Africa eun-
demque prostrauit et, quia fortissimum ac pertinacissi-
mum uirum uiderat, sepulchro ingenti honorauit, quod
adhuc extat tumulo usque ad ducentos pedes terra ela-
tum per milites, quos otiosos esse numquam est passus.
3 extant apud Aegyptum eius opera, quae per milites stru-
xit, in plurimis ciuitatibus. in Nilo autem tam multa fecit
4 ut uectigal frumentarium solus adiuuerit. pontes templa
porticus basilicas labore militum struxit, ora fluminum
multa patefecit, paludes plerasque siccauit atque in his
5 segetes agrosque constituit. Pugnauit etiam contra Pal-
myrenos Odenati et Cleopatrae partibus Aegyptum defen-
dentes, primo feliciter, postea temere, ut paene capere-
tur, sed postea refectis uiribus Aegyptum et orientis
maximam partem in Aureliani potestatem redegit.

10 Cum his igitur tot ac tantis uirtutibus eniteret, Tacito
absumpto fataliter ac Floriano imperium arripiente omnes
2 orientalis exercitus eundem imperatorem fecerunt. non
inepta neque inelegans fabula est scire quemadmodum
3 imperium Probus sumpserit: cum ad exercitus nuntius
uenisset, tum primum animus militibus fuit praeuenire
4 Italicos exercitus, ne iterum senatus principem daret. sed
cum inter milites sermo esset, quis fieri deberet, et ma-
nipulatim in campo tribuni eos adloquerentur, dicentes,
requirendum esse principem aliquem fortem sanctum ue-
recundum clementem probum, idque per multos circulos,
ut fieri adsolet, diceretur, quasi diuino nutu undique ab
omnibus adclamatum est: „Probe Auguste, *dii te* seruent!"

2 eosdenique B^1M libia *BP* 3 eademque B^1 6 ingen B^1P^1 7 terrae latum BP^1 terrae lato P^2M terra elato *S* terra elatum *scripsi* 9 extat *BP* mer B^1P stuxit B^1 19 ac *om.* B^1P et *M* 21 exercitur *BP* 22 inepta] inaegyptum *BP* 23 exercitur B^1 exercitum B^2 27 adloqueretur *B* 29 prob P^1 *c.* P^3 fuisset B^1 tam *BP* 30 diuini B^1 31 di te *add.* P^3M te dii B^3

deinde concursus et cespiticium tribunal, appellatusque 5
imperator, ornatus etiam pallio purpureo, quod de statua
templi oblatum est, atque inde ad Palatium reductus, in-
uitus ac retractans et saepe dicens: „Non uobis expedit
milites, non mecum bene agetis. ego enim uobis blandiri
non possum."

Prima eius epistula, data ad Capitonem praef. praet. 6
talis fuit: „Imperium numquam optaui et inuitus accepi.
deponere mihi rem inuidiosissimam non licet. agenda est 7
persona quam mihi miles inposuit. te quaeso, Capito, ita
mecum salua re p. perfruaris, annonam et commeatus et
quicquid necessarium est ubique militi pares. ego, quan-
tum in me est, si recte omnia gubernaueris, praefectum
alterum non habebo."

Cognito itaque quod imperaret Probus milites Floria- 8
num, qui quasi hereditarium *arripuerat imperium*, inter-
emerunt scientes, neminem dignius posse imperare quam
Probum. ita ei sine ulla molestia totius orbis imperium 9
et militum et senatus iudicio delatum est.

Et quoniam mentionem senatus fecimus, sciendum est, 11
quid ipse ad senatum scripserit, quid item ad eum amplis-
simus ordo rescripserit:

Oratio Probi prima ad senatum: 2
„Recte atque ordine, p. c., proximo superiore anno
factum est, ut uestra clementia orbi terrarum principem
daret, et quidem de uobis, qui et estis mundi principes et
semper fuistis et in uestris posteris eritis. atque utinam 3
id etiam Florianus exspectare uoluisset nec uelut heredi-
tarium sibi uendicasset imperium, uel illum uel alium
quempiam maiestas uestra fecisset. nunc quoniam ille im- 4

3 oblatus *BP* inuictus B^1 8 innuitus B^1 9 rem *om.* P^1 10 inposui B^1P^1 (*c.* B^3P^3) capitu B^1 11 resp. *BP* perfluaris *BP* annona *BPM* commeatur B^1 12 milites *BPM* 16 arripuerat imperium *om. BP* 17 imp̃ *BP* 18 modestia B^1 19 iudio P^1 24 ordinem B^1 ordinatim B^2 25 ut] ad *BP* ementiaor terr. BP^1 26 pricipem *P t. Iord.* 28 etiam *om. M*

perium arripuit, nobis a militibus delatum est nomen Augustum, uindicatum quin etiam in illum a prudentioribus militibus, quod fuerat usurpatum. quaeso, ut de meis meritis ...... facturus quicquid iusserit uestra clementia."

5 Item senatus consultum:

Die III nonas Feb. in aede Concordiae. inter cetera:
Aelius Scorpianus consul dixit: „Audistis, p. c., litteras
6 Aurelii Valerii Probi: de his quid uidetur?" Tunc adcla-
matum est: „Probe Auguste, dii te seruent. olim dignus
et fortis et iustus bonus ductor, bonus imperator.
exemplum militiae, exemplum imperii, dii te seruent.
7 adsertor rei p. felix imperes, magister militiae felix
imperes, te cum tuis dii custodiant. et senatus antea
8 te delegit. aetate Tacito posterior, ceteris prior. quod im-
perium suscepisti, gratias agimus. tuere nos, tuere rem
9 p. bene tibi committimus quos ante seruasti. tu Franci-
cus, tu Gothicus, tu Sarmaticus, tu Parthicus, tu omnia.
et prius fuisti semper dignus imperio, dignus triumphis.
12 felix agas, feliciter imperes." Post haec Manlius Statia-
nus, qui primae sententiae tunc erat, ita locutus est: „Dis
inmortalibus gratias et prae ceteris, patres conscripti, Ioui
optimo, qui nobis principem talem qualem semper optaba-
2 mus dederunt. si recte cogitemus, non nobis Aurelianus,
non Alexander, non Antonini, non Traianus, non Claudius
requirendi sunt. omnia in uno principe constituta sunt,
rei militaris scientia, animus clemens, uita uenerabilis,
exemplar agendae rei p. atque omnium praerogatiua uirtu-
3 tum. enim uero quae mundi pars est, quam ille non uin-
cendo didicerit? testes sunt Marmaridae, in Africae solo
uicti, testes Franci, *in* inuiis strati paludibus, testes Ger-
4 mani et Alamanni, longe a Rheni summoti litoribus. iam
uero quid Sarmatas loquor, quid Gothos, quid Parthos ac
Persas atque omnem Ponticum tractum? ubique uigent

4 *post* meritis *lacunam indicaui* faciatis *uolg.* iusserit B^1 uestra B^2 6 nona BP^1 *c.* P^3 11 exemplum militiae *om.* B^1 12 adserto reipi *B* 15 suscepistis *BP* 21 ceteris] teris B^1P^1 *c.* B^3P^3 24 aut cl. *BP* 30 inius B^1P niuis B^3 inuiis *M* in *addidit S* 33 uigeant *BP*

Probi uirtutis insignia. longum est dicere, quot reges 5
magnarum gentium fugarit, quot duces manu sua occide-
rit, quantum armorum sit, quae ipse cepit priuatus. su- 6
periores principes quas illi gratias egerint, testes sunt lit-
terae publicis insertae monumentis. dii boni, quoties ille
donis militaribus est donatus! quas militum laudes eme-
ruit! adulescens tribunatus, non longe post adulescentiam
regendas legiones accepit. Iuppiter optime maxime, Iuno 7
regina tuque uirtutum praesul Minerua, tu orbis Concor-
dia et tu Romana Victoria, date hoc senatui populoque
Romano, date militibus, date sociis atque exteris nationi-
bus: imperet quemadmodum militauit! decerno igitur, 8
p. c., uotis omnium concinentibus nomen imperatorium,
nomen Caesareanum, nomen Augustum, addo proconsu-
lare imperium, patris patriae reuerentiam, pontificatum
maximum, ius tertiae relationis, tribuniciam potestatem."
Post haec adclamatum est: „Omnes, omnes."

Accepto igitur hoc s. c. secunda oratione permisit 13
patribus, ut ex magnorum iudicum appellationibus ipsi
cognoscerent, proconsules crearent, legatos *ex* consulibus
darent, ius praetorium praesidibus darent, leges quas Pro-
bus ederet senatus consultis propriis consecrarent.

Statim deinde, si qui de interfectoribus Aureliani su- 2
perfuerant, uario genere uindicauit, mollius tamen mode-
ratiusque quam prius exercitus et postea Tacitus uindica-
uerant. deinde animaduertit etiam in eos qui Tacito 3
insidias fecerant. Floriani sociis pepercit, quod non ty-
rannum aliquem uidebantur secuti, sed sui principis fra-
trem. recepit deinde omnes Europenses exercitus, qui 4
Florianum et imperatorem fecerant et occiderant.

1 uirtutes *BP* quod BP^1 2 fugauerit B^3M quod *BP* 3 coepit *B* priuatus cepit *P* 6 multum P^1 9 minerba BP^1 11 nationes B^1 13 concinnentibus B^3 14 nomen imperatorium *om. M* 18 sedm *B* secundum *BP em. S* orationem B^3PM 19 iudicium BP^1M 20 ex *add. S* 21 Probus *delendum esse mihi uidetur* 23 si quidem ex int. *BP* aurelianis *B* 29 europenses B^1P

5 His gestis cum ingenti exercitu Gallias petit, quae
omnes occiso Postumo turbatae fuerant, interfecto Au-
6 reliano a Germanis possessae. tanta autem illic proelia
et tam feliciter gessit ut a barbaris sexaginta per Gallias
nobilissimas reciperet ciuitates, praedam deinde omnem,
qua illi praeter diuitias etiam efferebantur ad gloriam.
7 et cum iam in nostra ripa, immo per omnes Gallias se-
curi uagarentur, caesis prope quadringentis milibus, qui
Romanum occupauerant solum, reliquias ultra Nigrum
8 fluuium et Albam remouit. tantum his praedae barba-
ricae tulit quantum ipsi Romanis abstulerant. contra
urbes Romanas castra in solo barbarico posuit atque illic
14 milites collocauit. agros horrea et domos et annonam
Transrhenanis omnibus fecit, is uidelicet quos in excubiis
2 conlocauit. nec cessatum est umquam pugnari, cum co-
tidie ad eum barbarorum capita deferrentur, iam ad sin-
gulos aureos singula, quamdiu reguli nouem ex diuersis
3 gentibus uenirent atque ad pedes Probi iacerent. quibus
ille primum obsides imperauit, qui statim dati sunt, de-
4 inde frumentum, postremo etiam uaccas atque oues. di-
citur iussisse his acrius, ut gladiis non uterentur, Roma-
nam exspectaturi defensionem, si essent ab aliquibus uin-
5 dicandi. sed uisum est id non posse fieri, nisi si limes
Romanus extenderetur, et fieret Germania tota prouin-
6 cia. maxime tamen ipsis regibus consentientibus in eos
uindicatum est qui praedam fideliter non reddiderunt.
7 accepit praeterea sedecim milia tyronum, quos omnes per
diuersas prouincias sparsit, ita ut numeris uel limitaneis
militibus quinquagenos et sexagenos intersereret, dicens
sentiendum esse non uidendum, cum auxiliaribus bar-
baris Romanus iuuatur.

15 Compositis igitur rebus in Gallia tales ad senatum
litteras dedit: „Ago diis inmortalibus gratias, p. c., quia

3 tata *P*¹ 4 et tam *om. M* 5 receperit *P*¹ 6 diuinas tamen *BPM* efferabantur *BP* 8 quadringentibus *B* quadrigentis *P* 9 reliquas *BPM* 11 tulit *om. P*¹ 14 transrhenaris *B*¹ his *BPM* 16 defferentur *B* 26 feliciter *P*¹ 31 iubatur *BP*¹

uestra in me iudicia conprobarunt. subacta est omnis qua 2
tenditur late Germania, nouem reges gentium diuersarum
ad meos pedes, immo ad uestros, supplices stratique ia-
cuerunt. omnes iam barbari uobis arant, uobis iam se-
runt et contra interiores gentes militant. supplicationes 3
igitur uestro more decernite. nam et quadringenta milia
hostium caesa sunt, et sedecim milia armatorum nobis
oblata, et septuaginta urbes nobilissimae *a* captiuitate ho-
stium uindicatae et omnes penitus Galliae liberatae. coro- 4
nas quas mihi optulerunt omnes Galliae ciuitates aureas
uestrae, p. c., clementiae dedicaui. has Ioui optimo ma-
ximo ceterisque diis deabusque inmortalibus uestris ma-
nibus consecrate. praeda omnis recepta est, capta etiam 5
alia, et quidem maior quam fuerat ante direpta. arantur 6
Gallicana rura barbaris bubus et iuga Germanica captiua
praebent nostris colla cultoribus, pascuntur ad nostrorum
alimoniam gentium pecora diuersarum, equinum pecus
nostro iam fecundatur equitatui, frumento barbarico ple-
na sunt horrea. quid plura? illis sola relinquimus sola,
nos eorum omnia possidemus. uolueramus, p. c., Ger- 7
maniae nouum praesidem facere, sed hoc ad pleniora
uota distulimus. quod quidem credimus conferre, cum di-
uina prouidentia nostros uberius secundarit exercitus."
Post haec Illyricum petit. priusquam ueniret, Retias 16
sic pacatas reliquid ut illic ne suspitionem quidem ullius
terroris relinqueret. in Illyrico Sarmatas ceterasque gen- 2
tes ita contudit ut prope sine bello cuncta reciperet quae
illi diripuerant. tetendit deinde iter per Thracias atque 3
omnes Geticos populos fama rerum territos et antiqui
nominis potentia pressos aut in deditionem aut in amici-

1 tenditus *BP* 4 seruiunt *BPM* 8 septaginta P^1 *c.* P^3 a *om.* BP^1M *add.* P^3 11 as eas B^1 has eas B^2 eas *PM* (*in P ante* eas *tres fere litterae erasae*) 14 fuerant *BP* 18 *post* fecundatur B^2 *s. text. add.* equinum pecus nostro iam fecundat 19 solo nos *BPM* in solo *S* 20 nomina P^1 germani P^1 (*c.* P^3) 23 nostro BP^1 (*c.* P^3) fecundarit *BPM em. Eyssenh.* 25 illius *BP* 26 reliqueret *BP* 27 condit BP^1 (*c.* P^3) confudit *M*

4 tiam recepit. his gestis orientem petit atque *in* itinere
potentissimo quodam latrone Palfuerio capto et interfecto
omnem Isauriam liberauit populis atque urbibus Roma-
5 nis legibus restitutis. barbarorum qui apud Isauros sunt
uel per terrorem uel urbanitatem loca ingressus est. quae
cum peragrasset, hoc dixit: „Facilius est ab istis locis
6 latrones arceri quam tolli.“ ueteranis omnia illa quae
anguste adeuntur loca priuata donauit, addens, ut eorum
filii ab anno octauo decimo, mares dumtaxat, ad militiam
mitterentur, ne latrocinare umquam discerent.

17 Pacatis denique omnibus Pamphyliae partibus cetera-
rumque prouinciarum quae sunt Isauriae uicinae ad
2 orientem iter flexit. Blemmyas etiam subegit, quorum
captiuos Romam transmisit qui mirabilem sui uisum stu-
3 pente p. R. praebuerunt. Copten praeterea et Ptolomai-
dem urbes ereptas barbarico seruitio Romano reddidit
4 iuri. ex quo tantum profecit ut Parthi legatos ad eum
mitterent confitentes timorem pacemque poscentes, quos
ille superbius acceptos magis timentes domum remisit.
5 fertur etiam epistula illius repudiatis donis quae rex mi-
serat ad Narseum talis fuisse: „Miror, te de omnibus quae
nostra futura sunt tam pauca misisse. habeto interim om-
nia illa quibus gaudes. quae si nos habere cupiamus, sci-
6 mus, quemadmodum possidere debeamus.“ His acceptis
litteris Narseus maxime territus, et eo praecipue quod
Copten et Ptolomaidem conperit a Blemmyis, qui eas
tenuerant, uindicatas caesosque ad internitionem eos qui
gentibus fuerant ante terrori.

1 in *om.* *BP* itine P^1 (*c.* P^3) 6 hoc P^1 8 donauit *om.* B^1 10 latrocinari *M* quam discerent B^1P^1 hi quam P^3 condiscerent *S* 11 pamphiliae *BPM* 13 blemmeas *BP* Blemas *M* 14 stupenti *S* 15 copte *BP* ptolomaide urbis *BP* 16 addidit *M* 17 parti *BP* 19 superius B^1 timente B^1P^1 (*c.* B^3P^3) 20 epistura *P t. Iord.* rex Parthorum P^3M 21 Narseum] seum *P t. Iord.* 22 sunt fut. sunt B^1 fuisse B^1 misisse B^2 25 *fort.* territus est, et eo 26 copt°en *B* pholomaidem P^1 pthol. P^3 qui erant uind. B^1 27 uindictas BP^1 *c.* P^3

Facta igitur pace cum Persis ad Thracias redit et cen- 18
tum milia Basternarum in solo Romano constituit, qui
omnes fidem seruarunt. sed cum et ex aliis gentibus ple- 2
rosque pariter transtulisset, id est ex Gipedis Grauthun-
gis et Vandulis, illi omnes fidem fregerunt et occupato
bellis tyrannicis Probo per totum paene orbem pedibus
et nauigando uagati sunt nec parum molestiae Romanae
gloriae intulerunt. quos quidem ille diuersis uicibus 3
uariisque uictoriis oppressit, paucis domum cum gloria
redeuntibus, quod Probi euasissent manus. Haec Probus
cum barbaris gessit.

Sed habuit etiam non leues tyrannicos motus. nam 4
et Saturninum, qui orientis imperium arripuerat, uariis
proeliorum generibus et nota uirtute superauit. quo uicto
tanta in oriente quies fuit, ut, quemadmodum uulgo loque-
bantur, mures rebelles nullus audiret. deinde cum Pro- 5
culus et Bonosus apud Agrippinam in Gallia imperium ar-
ripuissent omnesque sibi iam Brittannias Hispanias et bra-
catae Galliae prouincias uindicarent, barbaris semet iu-
uantibus uicit. ac ne requiras plura uel de Saturnino uel 6
de Proculo uel de Bonoso, suo eosdem inseram libro,
pauca de isdem, *ut* decet, immo ut poscit necessitas, lo-
cuturus. unum sane sciendum est, quod Germani omnes, 7
cum ad auxilium essent rogati a Proculo, Probo seruire
maluerunt quam cum Bonoso et Proculo *imperare*. Gallis 8
omnibus et Hispanis ac Brittannis hinc permisit, ut uites
haberent uinumque conficerent. ipse Almam montem in
Illyrico circa Sirmium militari manu fossum lecta uite
conseuit.

Dedit Romanis etiam uoluptates, et quidem insignes, 19

2 asternarum *BP*^{1} (*c. P*^{3}) 4 gautunnis *M* 5 blandu-
lis *BPM em. S* 8 uicius *B*^{1} 9 uictorinis *B*^{1} (*in P* is *in ras.*)
14 praeliis *B* uirtutem *BP* 19 prouinciae *B*^{1} 20
saturnio *BP* 22 hisdem *BPM* ut *add. Egnat.* 24 pro
seru. *BP* Probo potius perseru. *P*^{3}*M* 25 imperare *addidi*
(esse *add. uolg.*) 26 hispaniis *BP* permisit *B*^{1} circa sir-
mium *B*^{2} 28 uitet *BP* 29 conseruitu *BP om. M* 30 uo-
luptatis *B*

2 delatis etiam congiariis. triumphauit de Germanis et
Blemmyis, omnium gentium drungos usque ad quinqua-
genos homines ante triumphum duxit. uenationem in
circo amplissimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet.
3 genus autem spectaculi fuit tale: arbores ualidae per mi-
lites radicitus uulsae conexis late longeque trabibus ad-
fixae sunt, terra deinde superiecta totusque circus ad sil-
4 uae consitus speciem gratia noui uiroris effronduit. missi
deinde per omnes aditus strutiones mille, mille cerui,
mille apri; iam damae ibices oues ferae et cetera herba-
tica animalia quanta uel ali potuerunt uel inueniri. in-
5 missi deinde populares, rapuit quisque quod uoluit. edi-
dit alia die in amphitheatro una missione centum iubatos
6 leones, qui rugitibus suis tonitrus excitabant. qui omnes *e*
posticis interempti sunt, non magnum praebentes specta-
culum quo occidebantur. neque enim erat bestiarum im-
petus ille qui esse e caueis egredientibus solet. occisi
7 sunt praeterea multi qui dirigere nolebant sagittis. editi
deinde centum leopardi Libyci, centum deinde Syri; edi-
tae centum leaenae et ursi simul trecenti; quarum omnium
ferarum magnum magis constat spectaculum fuisse quam
8 gratum. edita praeterea gladiatorum paria trecenta Blem-
myis plerisque pugnantibus, qui per triumphum erant
ducti, plerisque Germanis et Sarmatis, nonnullis etiam
latronibus Isauris.

20 Quibus peractis bellum Persicum parans, cum per
Illyricum iter faceret, a militibus suis per insidias in-
2 teremptus est. causae occidendi eius haec fuerunt: pri-

2 blemmiis B^1 ad] atque *B* at *P* 4 dedi BP^1 (*c.* P^3) 6 radicibus *BPM* trauibus BP^1 8 noui] nobis *BPM* et frunduit *BP* gratiam — obtulit *M* immissi *M* 9 aditos B^1 strociones *BP* 10 mille damae *M* ibicos *BP* libycae *M* 12 paruit *BP* 13 die *om.* P^1 14 tonitrua *M* e *add. S* 15 posticis *BP* contisficiis *M* 16 cum occ. *M* 17 haec esse ab eis B^1 esse haec ab eis B^2P esse abeis *M em. Petrus Faber* occissi *B* 18 uolebant *M* sediti *BP* sed ibidem immissi centum *M* 19 lybici *BP* syriaeditae *BP* syriacae *M em. S* 20 lanae *BP* lameae *M* 22 editum B^1 trecenta a bl. *BPM* 28 hae fuere *M*

mum quod numquam militem otiosum esse perpessus est.
si quidem multa opera militari manu perfecit, dicens, an-
nonam gratuitam militem comedere non debere. his ad- 3
didit dictum eis graue, si umquam eueniat, salutare rei p.,
breui milites necessarios non futuros. quid ille concepe- 4
rat animo qui hoc dicebat? nonne omnes barbaras gentes
subiecerat pedibus totumque mundum fecerat iam Ro-
manum? „Breui, inquit, milites necessarios non habebi- 5
mus.“ quid est aliud dicere: Romanus iam miles erit
nullus. ubique regnabit, omnia possidebit secura res p.
orbis terrarum non arma fabricabitur, non annonam 6
praebebit, boues habebuntur aratro, equus nascetur ad
pacem, nulla erunt bella, nulla captiuitas, ubique pax,
ubique Romanae leges, ubique iudices nostri.

Longius amore imperatoris optimi progredior quam 21
pedestris sermo desiderat. quare addam illud quod prae-
cipue tanto uiro fatalem properauit necessitatem. nam 2
cum Sirmium uenisset ac solum patrium effecundari cu-
peret *et* dilatari, ad siccandam quandam paludem multa
simul milia militum posuit ingentem parans fossam, qua
deiectis in Sauum naribus loca Sirmiensibus profutura
siccaret. hac re moti milites confugientem eum in turrem 3
ferratam, quam ipse speculae causa elatissimam exaedi-
ficauerat, interemerunt anno imperii sui quinto. postea 4
tamen ingens ei sepulchrum elatis aggeribus omnes pari-
ter milites fecerunt cum titulo huius modi inciso marmori:
„Hic Probus imperator et uere probus situs est, uictor
omnium gentium barbararum, uictor etiam tyrannorum.“

Conferens ego cum aliis imperatoribus principem Pro- 22

1 ociosum BP^2 ocosum P^1 4 eius *BPM em. C* 7 subierat *BP* que totum *BP* quia totum *M* totumque *scripsi* 10 regnauit *BP* possidebimus *BPM em. S* 12 boues] uobis *BPM em. S* atra *BP* aratra *M* 15 longius *om. B* imperatores *B* 18 sermium *BP* 19 et *om. BP* sicandam B^1 20 quam *BP* 21 saltum *BP* altum *M em. Closs* nauibus *M* 22 sicaret *B* haec perm. *B* hac perm. *P* ac perm. *M em. S* 23 tamquam BP^1 et letissimam B^1 et latissimam B^2PM *em. Gr.* exaedificauit B^2 24 quanto B^1 29 conferenti mihi cum *BP*

bum omnibus prope Romanis ducibus, qua fortes, *qua*
clementes, qua prudentes, qua mirabiles extiterunt, in-
tellego hunc uirum aut parem fuisse aut, si non repugnat
2 inuidia furiosa, meliorem. quinquennio enim imperii sui
per totum orbem terrarum tot bella gessit, et quidem per
se, ut mirabile sit, quemadmodum omnibus occurrerit
3 proeliis. multa manu sua fecit, duces praeclarissimos in-
stituit. nam ex eius disciplina Carus Diocletianus Con-
stantius Asclepiodotus Annibalianus Leonides Cecropius
Pisonianus Herennianus Gaudiosus Vrsinianus et ceteri,
quos patres nostri mirati sunt, et de quibus nonnulli boni
4 principes extiterunt. conferat nunc, cui placet, uiginti
Traiani Hadrianique annos, conferat prope totidem Anto-
ninorum. nam quid de Augusto loquar, cuius imperii an-
nis uix potest aduiui? malos autem principes taceo. ipsa
uox Probi clarissima indicat, quid se facere potuisse spe-
23 raret, qui dixit, breui necessarios milites non futuros. ille
2 uero conscius sui non barbaros timuit, non tyrannos. quae
deinde felicitas emicuisset, si sub illo principe milites non
fuissent? annonam prouincialis daret nullus, stipendia de
largitionibus nulla erogarentur, aeternos thesauros habe-
ret Romana res p., nihil expenderetur a principe, nihil a
possessore redderetur: aureum profecto saeculum promit-
3 tebat. nulla futura erant castra, nusquam lituus audien-
dus, arma non erant fabricanda, populus iste militantium,
qui nunc bellis ciuilibus rem p. uexat, araret, studiis in-
cumberet, erudiretur artibus, nauigaret. adde quod nul-
4 lus occideretur in bello. dii boni, quid tantum uos offen-
5 dit Romana res p., cui talem principem sustulistis? eant
nunc, qui ad ciuilia bella milites parant, in germanorum

1 quasi fortes *BP* qui *M* (*sic semper*) qua *ante* clem. *om.* *BP* 3 patrem B^1 9 asclepiodotos P^1 10 ursianus *B* *post* Vrsinianus P^3M *add.* Herculius Maximianus 12 *post* extiterunt *M* *add.* instituti sunt 13 annoninorum B^1 14 ouius B^1 anni *BPM* *em. Obrecht* 15 attiui *B* atuiui *P* anni u. possunt credi *M* *em. Obrecht* 18 *fort.* uere 21 largitionibus] gargitionibus *B* (*in P* l *in ras.*) 22 expederetur P^1 23 auream B^1 24 numquam B^1 26 aparet *BP* apparet *M* *em. S* 27 nullos BP^1 30 milides B^1

necem arment dexteras fratrum, hortentur in patrum uulnera liberos et diuinitatem Probo derogent, quam imperatores nostri prudenter et consecrandam uultibus et ornandam templis *et* celebrandam ludis circensibus iudicarunt.

Posteri Probi uel odio uel inuidiae timore Romanam 24
rem fugerunt et in Italia circa Veronam ac Benacum et
Larium atque in his regionibus larem locauerunt. sane 2
quod praeterire non potui, cum imago Probi in Veronensi
sita fulmine icta esset ita ut eius praetexta colores mutaret, haruspices responderunt, huius familiae posteros tantae in senatu claritudinis fore ut omnes summis honoribus
fungerentur. sed adhuc neminem uidimus, posteri autem 3
aeternitatem uidentur habere, non modum.

Senatus mortem Probi grauissime accepit, aeque po- 4
pulus. et cum esset nuntiatum, Carum imperare, uirum bonum quidem sed longe a moribus Probi, Carini causa
filii eius, qui semper pessime uixerat, tam senatus quam 5
populus inhorruit. metuebant enim unusquisque tristiorem principem, sed magis improbum metuebant heredem.

Haec sunt, quae de Probo cognouimus uel quae digna 6
memoratui aestimauimus. nunc in alio libro, et quidem 7
breui, de Firmo et Saturnino et Bonoso et Proculo dicemus. non enim dignum fuit, ut quadrigae tyrannorum 8
bono principi miscerentur. post inde si uita suppetit, Carum incipiemus propagare cum liberis.

4 et *om.* *BPM* 6 inumdiae uel B^1 inuidiae uel B^2P in uno die *M em.* *C* 7 refugerunt BP^2 fugerunt P^1 Romamarifugerunt *M* acunacum *BP* 9 ueronensis ita *BP* ueronensis fritorii situ *M* Veronensi sita *scripsi* 10 iecta B^1P iacta B^2 ita *om.* *M* 14 Non modo senatus *Eyssenh.* 15 populos *B* 18 senatur *B* 20 metuebat *BP* 21 hae *BP* pro B^1P^1 *c.* P^3 gnouimus P^1 *c.* P^3 25 principe *BP* misceretur B^1 deinde *M* 26 proparare P^1 libris BP^1 (*c.* P^3)

FLAVII VOPISCI SYRACVSII

FIRMVS SATVRNINVS PROCVLVS ET BONOSVS

1 Minusculos tyrannos scio plerosque tacuisse aut bre-
uiter praeterisse. nam et Suetonius Tranquillus, emenda-
tissimus et candidissimus scriptor, Antoninum Vindicem-
que tacuit, contentus eo quod eos cursim perstrinxerat,
et Marius Maximus Auidium Marci temporibus, Albinum
2 et Nigrum Seueri non suis propriis libris sed alienis in-
nexuit. et de Suetonio non miramur, cui familiare fuit
amare breuitatem. quid Marius Maximus, homo omnium
uerbosissimus, qui et mythistoricis se uoluminibus inpli-
cauit, num ad istam descriptionem curamque descendit?
3 atque contra Trebellius Pollio ea fuit diligentia, ea cura
in edendis bonis malisque principibus ut etiam triginta
tyrannos uno breuiter libro concluderet, qui Valeriani et
Gallieni nec multo superiorum aut inferiorum principum
4 fuere temporibus. quare etiam † quoque etiamsi non tamen
minima fuerit cura, ut dictis Aureliano Tacito et Floriano

1 incipit eiusdem firmus saturninus proculus et bonos B^1P^1 bonosus B^2P^2 6 antoninum *BPM* uindicem tacuit — maximus qui auid. *BPM* Vindicemque tacuit — Maximus Auidium *scripsi* 9 scuiri *BP t. Iord.* 12 mythis throricis *B* mythis thoricis P^1 mythis histhoricis P^3 historicis *M* 14 at *M* treuis *BP* 16 uni *BP* 18 quare nobis quoque *M*

Probo etiam, magno ac singulari principe, cum dicendi
essent Carus Carinus et Numerianus, de Saturnino Bo-
noso et Proculo et Firmo, qui sub Aureliano fuerant, non
taceremus.

Scis enim, mi Basse, quanta nobis contentio proxime 2
fuerit cum amatore historiarum Marco Fonteio, cum ille
diceret, Firmum, qui Aureliani temporibus Aegyptum
occupauerat, latrunculum fuisse, non principem, contra
ego mecumque Rufus Celsus et Ceionius Iulianus et Fa-
bius Sossianus contenderent, dicentes, illum et purpura
usum et percussa moneta Augustum esse uocitatum, cum
etiam nummos eius Seuerus Archontius protulit, de Grae-
cis autem Aegyptiisque libris conuicit, illum *αὐτοκράτορα*
in edictis suis esse uocatum. et illi quidem aduersum nos 2
contendenti haec sola ratio fuit quod dicebat, Aurelianum
in edicto suo non scripsisse quod tyrannum occidisset,
sed quod latrunculum quendam a re p. remouisset; per-
inde quasi digne tanti princeps nominis debuerit tyran-
num appellare hominem tenebrarium, aut non semper
latrones uocitauerint magni principes eos quos inuaden-
tes purpuras necauerunt. ipse ego in Aureliani uita, prius- 3
quam de Firmo cuncta cognoscerem, Firmum non inter
purpuratos habui sed quasi quendam latronem; quod
idcirco dixi, ne quis me oblitum aestimaret mei. sed ne 4
uolumini, quod breuissimum promisi, multa conectam,
ueniamus ad Firmum.

Firmo patria Seleucia fuit, tametsi plerique Graeco- 3
rum alteram tradunt, ignari, eo tempore ipso tres fuisse
Firmos, quorum unus praefectus Aegypti, alter dux li-
mitis Africani idemque pro consule, tertius iste Zenobiae
amicus ac socius, qui Alexandriam Aegyptiorum incitatus
furore peruasit, et quem Aurelianus solita uirtutum sua-

6 armatore *BP* fronteio *BPM* 9 rufius *BPM* fa-
uius *BP* 12 seuerunt *B* arcontius *BPM* 13 autocra-
tora *BPM* 14 nos] non *BPM* 18 digni *BP* dignitatis pr.
nomine *M em. S* 20 uocitauerunt *BPM* 23 puratos P^1 (*c.*
P^3) 24 ne que *BP* 27 seleutia *BP* 29 firmus B^1 *postea*
is *eras.* 30 zenouiae BP^1 31 incitatur *B*

2 rum felicitate contriuit. De huius diuitiis multa dicuntur.
nam et uitreis quadraturis bitumine aliisque medicamen-
tis insertis domum instruxisse perhibetur et tantum ha-
buisse de chartis ut publice saepe diceret, exercitum se
3 alere posse papyro et glutine. Idem et cum Blemmyis
societatem maximam tenuit et cum Saracenis. naues quo-
4 que ad Indos negotiatorias saepe misit. ipse quoque di-
citur habuisse duos dentes elephanti pedum denum, e
quibus Aurelianus sellam constituerat facere additis aliis
duobus, in qua Iuppiter aureus et gemmatus sederet
cum specie praetextae, ponendus in templo Solis, Ap-
penninis sortibus adductus, quem appellari uoluerat Io-
5 uem Consulem uel Consulentem. sed eosdem dentes
postea Carinus mulieri cuidam dono dedit, quae lectum ex
is fecisse narratur. quia et nunc scitur et sciri apud po-
6 steros nihil proderit, taceo. ita donum Indicum, Ioui opti-
mo maximo consecratum, per deterrimum principem et
ministerium libidinis factum uidetur *et* pretium.

4 Fuit tamen Firmus statura ingenti, oculis foris emi-
nentibus, capillo crispo, fronte uulnerata, uultu nigriore,
reliqua parte corporis candidus sed pilosus atque hispi-
2 dus, ita ut eum plerique Cyclopem uocarent. carne multa
uescebatur, struthionem ad diem comedisse fertur. uini
non multum bibit, aquae plurimum, mente firmissimus,
neruis robustissimus, ita ut Tritanum uinceret, cuius
3 Varro meminit. nam et incudem superpositam pectori con-
stanter aliis tundentibus pertulit, cum ipse reclinis ac re-
supinus et curuatus in manus penderet potius quam iace-

2 uitumine BP^1 3 introduxisse *BPM em. Vrsinus* 4 cartis *BP* 5 papyra *BP* glutino *M* 6 tenuis et BP^1 tenuisset P^3 7 negotiariis *B* negotiatoriis *P* *post* quoque *BP add.* ipse perhibetur, *an in uersum sup. sunt transponendi et scribendum* tenuisse perhibetur? 8 elephantinos P^3 denique B^1 9 aditis *BP* 11 aponinis *C* 12 sordibus B^1 additis *BPM* adductus *scripsi* (*Eyssenh.*) 15 his *BPM* 16 domum *BP* 18 libiuinis P^1 et *om. BPM* 19 inminentibus B^1 24 ibit B^1 25 trianum B^1P^1 tritannum B^2 tritanum P^2 trinarium *M* 26 Varro Aelius *M* suppositam *B* 27 studentibus *BP* reclinus *M* ruspinus *B*

ceret. fuit tamen ei contentio cum Aureliani ducibus ad
bibendum, si quando eum temptare uoluissent. nam qui- 5
dam Burburus nomine de numero uexillariorum, notissi-
mus potator, cum ad bibendum eundem prouocasset, si-
tulas duas plenas mero duxit et toto postea conuiuio
sobrius fuit; et cum ei Burburus diceret: „Quare non
faeces bibisti?“ respondit ille: „Stulte, terra non bibi-
tur.“ Leuia persequimur, cum maiora dicenda sint.

Hic ergo contra Aurelianum sumpsit imperium ad de- 5
fendendas partes, quae supererant Zenobiae. sed Aure-
liano de Thraciis redeunte superatus est. multi dicunt, 2
laqueo eum uitam finisse: aliud edicto suo ostendit *Aure-
lianus*. namque cum eum uicisset, tale edictum Romae
proponi iussit:

„Amantissimo sui populo Romano Aurelianus Augu- 3
stus salutem dicit.

Pacato undique gentium toto qua late patet orbe ter-
rarum Firmum etiam latronem Aegyptium, barbaricis mo-
tibus aestuantem et feminei propudii reliquias colligentem,
ne plurimum loquar, fugauimus obsedimus cruciauimus
et occidimus. nihil est, Romulei Quirites, quod timere 4
possitis. canon Aegypti, qui suspensus per latronem in-
probum fuerat, integer ueniet. sit uobis cum senatu con- 5
cordia, cum equestri ordine amicitia, cum praetorianis
adfectio. ego efficiam, ne sit aliqua sollicitudo Romana.
uacate ludis, uacate circensibus. nos publicae necessita- 6
tes teneant, uos occupent uoluptates. quare sanctissimi
Quirites,“ et reliqua.

Haec nos de Firmo cognouisse, scire debuisti, sed 6
digna memoratu. nam ea quae de illo Aurelius Festiuus, 2
libertus Aureliani, singillatim rettulit si uis cognoscere,
eundem oportet legas, maxime cum dicat, Firmum eun-

1 contio *B* ducabus *B*[1] 2 eius *BP* uoluisset *BP* 4 saitias *BP* 9 hinc *B*[1] 10 superant *B*[1] 11 Thraciis] Carris *M* superatur *B*[1] 12 dictis sui *B* dictis suis *P* edictis suis *M* edicto suo *scripsi* Aurelianus *om. BPM* 17 lata *BP* 19 colligendum *BP* 22 egypti *B* 23 debuistis *B*[2] 32 oportebat *B*[1]

dem inter crocodillos, unctum crocodillorum adipibus,
natasse et elephantum rexisse et hippopotamo sedisse et
sedentem ingentibus strutionibus uectum esse et quasi
3 uolitasse. sed haec scire quid prodest? cum et Liuius et
Sallustius taceant res leues de is quorum uitam ar-
4 ripuerunt. non enim scimus, quales mulos Clodius
habuerit aut mulas Titus Annius Milo, aut utrum Tusco
equo sederit Catilina an Sardo, uel quali clamide Pom-
5 peius usus fuerit purpura. quare finem de Firmo facie-
mus uenientes ad Saturninum, qui contra Probum impe-
rium sibimet in orientis partibus uindicauit.

7 Saturninus oriundo fuit Gallus, ex gente hominum
inquietissima et auida semper uel faciendi principis uel
2 imperii. huic inter ceteros duces, quod uere summus uir
esset certe uideretur, Aurelianus limitis orientalis duca-
tum dedit, sapienter praecipiens, ne umquam Aegyptum
3 uideret. cogitabat enim, quantum uidemus, uir prudentis-
simus Gallorum naturam et uerebatur, ne, si perturbidam
ciuitatem uidisset, quo eum natura ducebat, eo societate
4 quoque hominum duceretur. sunt enim Aegyptii, ut satis no-
sti, uiri uentosi furibundi iactantes iniuriosi atque adeo uani
liberi nouarum rerum usque ad cantilenas publicas cu-
pientes uersificatores epigrammatarii mathematici haru-
5 spices medici. nam sunt Christiani Samaritae et quibus
praesentia semper tempora cum enormi libertate dis-
6 pliceant. Ac ne quis mihi Aegyptiorum irascatur et meum
esse credat quod in litteras rettuli, Hadriani epistolam

2 hippopotamos edisse *BPM em. Turnebus* 3 strucionibus *BP* 5 his *BPM* uita *BPM em. S* 8 catillino *B* catillina *P* 9 purpura *del. Eyssenh.* 12 Saturninus *in BP colore rubro pictum* De Saturnino. Saturninus oriundus fuit Gallis *M* 13 uel *ante* fac. *om. B*[1] 14 imperii *BPM conieci* interimendi uerisset *BP* (quos uere scire *M*) uir esset *scripsi* 15 uiderentur *BP* 16 egyptum *B* (*sic per hoc cap. et duo seqq.*) 18 praeturb. *BP* 19 e *BPM* eo *S* 21 uiri] uenti *BP* uasi *BP* auidi nou. r. *M* 24 eis *BPM* sunt *scripsi* cristiani *B* (*semper*) *P* (*exceptis duobus locis c. 8 § 4 et § 7*)

ponam ex libris Phlegontis liberti eius proditam, ex qua
penitus Aegyptiorum uita detegitur.
„Hadrianus Augustus Seruiano consuli salutem. 8
Aegyptum, quam mihi laudabas, Seruiane carissime,
totam didici leuem pendulam et ad omnia famae momenta
uolitantem. illic qui Serapem colunt Christiani sunt et de- 2
uoti sunt Serapi qui se Christi episcopos dicunt, nemo illic
archisynagogus Iudaeorum, nemo Samarites, nemo Chri- 3
stianorum presbyter non mathematicus, non haruspex,
non aliptes. ipse ille patriarcha cum Aegyptum uenerit, 4
ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum. ge- 5
nus hominum seditiosissimum uanissimum iniuriosissi-
mum, ciuitas opulenta diues fecunda in qua nemo uiuat
otiosus. alii uitrum conflant, aliis charta conficitur, alii 6
linifiones, omnes certe cuiuscumque artis et uidentur et
habentur. podagrosi quod agant habent, habent [cesi quod
agant habent] caeci quod faciant, ne chiragrici quidem
aput eos otiosi uiuunt. unus illis deus nummus est. hunc 7
Christiani, hunc Iudaei, hunc omnes uenerantur et gentes.
et utinam melius esset morata ciuitas, digna profecto quae
pro sui fecunditate, quae pro sui magnitudine totius Ae-
gypti teneat principatum. huic ego cuncta concessi, ue- 8
tera priuilegia reddidi, noua sic addidi ut praesenti gratias
agerent. denique ut primum inde discessi, et in filium
meum Verum multa dixerunt, et de Antinoo quae dixerint,
comperisse te credo. nihil illis opto, nisi ut suis pullis 9
alantur, quos quemadmodum fecundant, pudet dicere.
Calices tibi allassontes uersicolores transmisi, quos mihi 10

1 romam *BPM* inseram *uel* ponam (*cf. c. 12, 6*) *scripsi exerc. crit. p. 21* promam *Eyssenh.* et *B* flegontis *BP* 6 illa *BP* illi *M em. C* 8 iudeorum *BP* 9 presbiter *BP* 10 aliptas *BP* 11 cogita *B* cristum *B* 14 comflant *B* ab aliis *M* cartha *BPM* comficitur *BP* alii *add. S* 15 omnes certe linifiones *BPM transposuit S* 16 habent *BM* cesi quod agant habent *eiecit S* 18 nullus *BP om. M em. Lehrsius ap. Friedlaenderum „Darstellungen" II p. 208* 19 iudei *B* 21 quae pro om. *M* funditate *BP* profunditate *M* fecunditate *Reg.* 22 teneant *BP t. Iord.* 25 antonino *BPM em. Egnat.* 28 allassenas *B*[1] uersicoloris transmissi *B* id est uers. *S*

sacerdos templi obtulit, tibi et sorori meae specialiter de-
dicatos; quos tu uelim festis diebus conuiuiis adhibeas. ca-
ueas tamen, ne his Africanus noster indulgenter utatur."
9 Haec ergo cogitans de Aegyptiis Aurelianus iusserat,
ne Saturninus Aegyptum uideret, et mente quidem diuina.
nam ut primum Aegyptii magnam potestatem ad se ue-
nisse uiderunt, statim clamauerunt: „Saturnine Auguste,
2 di te seruent!" et ille quidem, quod negari non potest,
uir sapiens de Alexandrina ciuitate mox fugit atque ad
3 Palaestinam rediit. ibi tamen cum cogitare coepisset, tu-
tum sibi non esse, si priuatus uiueret, deposita purpura
ex simulacro Veneris cyclade uxoria militibus circumstan-
4 tibus amictus et adoratus est. auum meum saepe dicen-
5 tem audiui, se interfuisse, cum ille adoraretur. „flebat", in-
quit, „et dicebat: „Necessarium, si non adroganter dicam,
res p. uirum perdidit. ego certe instauraui Gallias, ego a
Mauris possessam Africam reddidi, ego Hispanias pacaui.
sed quid prodest? omnia haec adfectato semel honore
perierunt."
10 Et cum eum animarent uel ad uitam uel ad impe-
rium, qui amicuerunt purpuram, in haec uerba disseruit:
2 „Nescitis, amici, quid mali sit imperare. gladii seta pen-
dentes ceruicibus inminent, hastae undique, undique spi-
cula. ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur.
non cibus pro uoluptate, non iter pro auctoritate, non
3 bella pro iudicio, non arma pro studio. adde, quod omnis
aetas in imperio reprehenditur: senex est quispiam? inha-
bilis uidetur; adulescens? est furiosus. iam quid ama-
bilem omnibus Probum dico? cui *cum* me aemulum esse
cupitis, cui libens cedo et cuius dux esse cupio, in ne-

praestare tamen uidetur uersicolores *omnino eicere* 3 tantum *B*¹ 9 ciuitatem *B* mox *add. B*² 10 palestinam *BP* 12 conclude *BP*¹ cum *add. P*³ cum chlamyde *M* 14 auidi *B*¹ 16 perducit *B*¹ 21 amugierunt *BP* quia induerunt *M em. C* disserui *B* (*in P* it *in ras.*) 22 gladiis et a pendentibus *BP* 25 inter *BP* 28 additur his et furore *BPM* (*in qua* furor). adulescens? est furiosus *scripsi* 29 cui memulum *BP* cui me aemulum *M* cum *add. S* mulum *P*¹ *c. P*³ 30 in me nec. *B*

cessitatem mortis me trahitis. habeo solatium mortis:
solus perire non potero." Marcus Saluidienus hanc ipsius 4
orationem uere fuisse dicit, et fuit re uera non parum lit-
teratus. nam et in Africa rhetoricae operam dederat, Ro-
mae frequentauerat pergulas magistrales.

Et ne longius progrediar, dicendum est, quod praeci- 11
pue ad hunc pertinet, errare quosdam et putare, hunc
esse Saturninum qui Gallieni temporibus imperium occu-
pauit, cum is longe alius sit et Probo paene nolente sit
occisus. fertur autem Probus et clementes ad eum litte- 2
ras saepe misisse et ueniam esse pollicitum, sed milites,
qui cum eo fuerant, non credidisse. obsessum denique 3
in castro quodam ab is quos Probus miserat inuito Probo
esse iugulatum.

Longum est friuola quaeque conectere, odiosum di- 4
cere, quali statura fuerit, quo corpore, quo decore, quid
biberit, quid comederit, ab aliis ista dicantur quae prope
ad exemplum nihil prosunt. nos ad ea quae sunt dicenda
redeamus.

P r o c u l o patria Albingauni fuere, positi in Alpibus 12
maritimis. domi nobilis sed maioribus latrocinantibus
atque adeo pecore ac seruis et is rebus quas abduxerat
satis diues. fertur denique eo tempore quo sumpsit impe- 2
rium duo milia seruorum suorum armasse. huic uxor ui- 3
rago, quae illum in hanc praecipitauit dementiam, nomine
Samso, quod ei postea inditum est, nam antea Vituriga
nominata est. filius Herennianus, quem et ipsum, si quin- 4
quennium implesset, ita enim loquebatur, dicasset im-
perio. homo, quod negari non potest ...... idemque for- 5

4 rectorio *BP* 5 frequentauerant pergula ministrales *BP* 6 ut ne *BP* 7 hanc B^1 ad hunc B^2 quosdam scio *M* 9 his *BP* fuit *M* a probo *P t. Iord.* poene uolens *BPM* 12 erant P^1 13 his *BPM* 15 fribola *B* odiosus *BP* et odiosum *M* 20 Proculus *litteris atris maiusculis pictum in BP* alhingat^{h}uni *B* (*in P inter* a *et* u *ras.*) 21 nobiles *BPM* 22 his *BPM* 25 clementiam *B* 26 Sampso *M* 28 quennium P^1 dicasset] *an* designasset? *cf. Max.* 7 29 potest optimus *M* eidemque *BP*

tissimus, ipse quoque latrociniis adsuetus, qui tamen ar-
matam semper egerit uitam. nam et multis legionibus tri-
6 bunus praefuit et fortia edidit facta. Et quoniam minima
quaeque iocunda sunt atque habent aliquid gratiae cum
leguntur, tacendum non est quod et ipse gloriatur in
quadam sua epistola, quam ipsam melius est ponere quam
de ea plurimum dicere.

„Proculus Maeciano adfini salutem dicit.

7 Centum ex Sarmatia uirgines cepi. ex his una nocte
decem iniui; omnes tamen, quod in me erat, mulieres in-
tra dies quindecim reddidi.“

8 Gloriatur, ut uides, rem ineptam et satis libidinosam
atque inter fortes se haberi credit, si criminum densitate
coalescat.

13 Hic tamen cum etiam post honores militares se in-
probe libidinose tamen fortiter ageret, hortantibus Lug-
dunensibus, qui et ab Aureliano grauiter contusi uide-
bantur et Probum uehementissime pertimescebant, in
imperium uocitatus est, ludo paene ac ioco, ut Onesimus
dicit, quod quidem aput nullum alium repperisse me scio.
2 nam cum in quodam conuiuio ad latrunculos luderetur,
atque ipse decies imperator exisset, quidam non ignobilis
scurra „Aue“ inquid, Auguste“ adlataque lana purpurea
umeris eius iunxit eumque adorauit; timor inde conscio-
3 rum atque inde iam exercitus temptatio et imperii. nonni-
hilum tamen Gallis profuit. nam Alamannos, qui tunc ad-
huc Germani dicebantur, non sine gloriae splendore
contriuit, numquam aliter quam latrocinandi pugnans
4 modo. Hunc tamen Probus fugatum usque ad ultimas
terras et cupientem in Francorum auxilium uenire, a qui-
bus originem se trahere ipse dicebat, ipsis prodentibus
Francis, quibus familiare est ridendo fidem frangere, uicit
5 et interemit. Posteri eius etiam nunc apud Albingaunos

3 forti B^1 5 et *om.* *B*   7 metiano *BM* maetiano *P* Maeciano *scripsi* (*Eyssenh.*)   9 armatia *BPM*   coepi *B*   10 inui *BP*   militares cum se *BPM* cum *eiecit uolg.*   16 regeret *BP*   19 poene *B*   22 ignobiles B^1P 23 purporea B^1P 24 uincxit *B* uinxit *P*   33 capud galb. B^1

agunt, qui ioco solent dicere, sibi non placere esse uel
principes uel latrones. Haec digna memoratu de Proculo 6
didicisse me memini. ueniamus ad Bonosum, de quo
multo minora condidi.

Bonosus domo Hispaniensi fuit, orgine Brittannus, 14
Galla tamen matre, ut ipse dicebat rhetoris filius, ut
ab aliis comperi paedagogi litterarii. paruulus patrem
amisit atque a matre fortissima educatus litterarum nihil
didicit. militauit primum inter ordinarios, deinde inter 2
equites; duxit ordines, tribunatus egit, dux limitis Re-
tici fuit, bibit, quantum hominum nemo. de hoc Aurelia- 3
nus saepe dicebat: „Non ut uiuat natus est, sed ut bibat“,
quem quidem diu in honore habuit causa militiae. nam 4
si quando legati barbarorum undecumque gentium uenis-
sent, ipsi propinabantur, ut eos inebriaret atque ab his
per uinum cuncta cognosceret. ipse quantumlibet bibisset,
semper securus et sobrius et, ut Onesimus dicit, scriptor
uitae Probi, adhuc in uino prudentior. habuit praeterea 5
rem mirabilem, ut quantum bibisset tantum mingeret,
neque umquam eius aut pectus aut uenter aut uesica gra-
uaretur.

Hic idem, cum quodam tempore in Reno Romanas lu- 15
sorias Germani incendissent, timore ne poenas daret,
sumpsit imperium, idque diutius tenuit quam merebatur.
nam longo grauique certamine a Probo superatus la- 2
queo uitam finiuit, cum quidem iocus extitit, amphoram
pendere, non hominem. Filios duos reliquit, quibus am- 3
bobus Probus pepercit, uxore quoque eius in honore ha-
bita et usque ad mortem salario praestito. fuisse enim di- 4
citur, ut et auus meus dicebat, femina singularis exempli
et familiae nobilis, gentis tamen Gothicae; quam illi Au-
relianus uxorem idcirco dederat ut per eum a Gothis

1 plucere B^1 3 memni *P t. Iord.* 5 Bonosus *litt. atris maiusc. pictum in BP* 6 rethoris *BP* 10 militis *BPM* 15 ipsis propinabat *M* 17 nescimus *BP* 19 mangeretur B^1 mingeretur B^2P 20 graueretur BP^1 22 luxorias *BP*(*M*) *em. Gr.* 23 non *ante* diutius *add.* B^2 penas *B* paenas *P* 28 uxorem *BP* 31 tamen *om. M*

5 cuncta cognosceret. erat enim illa uirgo regalis. Extant
litterae ad legatum Thraciarum scriptae de his nuptiis et
donis, quae Aurelianus Bonoso dari nuptiarum causa
iussit, quas ego inserui:
6 „Aurelianus Augustus Gallonio Auito salutem.
Superioribus litteris scripseram, ut optimates Gothi-
cas apud Perinthum conlocares, decretis salariis, non ut
singulae acciperent, sed ut septem simul unum conui-
uium haberent. cum enim diuisae accipiunt, et illae pa-
7 rum sumunt, et res p. plurimum perdit. nunc tamen, quo-
niam placuit Bonoso Hunilam dari, dabis ei iuxta breuem
infra scriptum omnia quae praecipimus; sumptu etiam
publico nuptias celebrabis."
8 Breuis munerum fuit: „Tunicas palliolatas ianthinas
subsericas, tunicam auro clauatam subsericam librilem
unam, interulas dilores duas et reliqua quae matronae
conueniunt. ipse dabis aureos Philippeos centum, argen-
tos Antoninianos mille, aeris sestertium decies."
9 Haec me legisse teneo de Bonoso. et potui quidem
horum uitam praeterire quos nemo quaerebat, attamen,
ne quid fidei deesset, etiam de his quae didiceram inti-
10 manda curaui. supersunt mihi Carus Carinus et Numeria-
nus, nam Diocletianus et qui secuntur stilo maiore di-
cendi sunt.

2 trachiarum *P* 5 gallonia *BP*[1] (a *postea eras.*) galloni *M* 6 ut] aut *B*[1] 7 apud] aut *B* perintum *P*[1] 8 singuli *BPM* conuium *B*[1]*P*[1] (*corr. P*[3]) 11 breue *M* 14 numerum *B* numerus *M* pulliolatas *B* iacthinas *B* hyacinthinas *P*[3]*M* 15 *post* subsericas *numerum excidisse censet Eyssenh.* librilem *non intellego. an* uirilem? *cf. Gall. 16 Aurel. 12* 18 sertertium *P*[1] 20 adtamen *BP* 21 didicerant *B* 22 carus *om. B*[1] *in M desunt uu.* et Numerianus, nam Diocl. — *Car. 4* delegabant. ego uero

FLAVII VOPISCI SYRACVSII

CARVS ET CARINVS ET NVMERIANVS

Fato rem p. regi eamque nunc ad summum euehi, nunc 1
ad minima retrahi, Probi mors satis prodidit. nam cum ducta 2
per tempora uariis uel erecta motibus uel adflicta, nunc tem-
pestate aliqua nunc felicitate uariata omnia prope passa esset
quae patitur in homine uno mortalitas, uidebatur post diuer-
sitatem malorum iam secura continuata felicitate mansura
post Aurelianum uehementem principem Probo ex sen-
tentia senatus ac populi leges et gubernacula temperante.
sed ruina ingens uel naufragii modo uel incendii accensis 3
fataliter militibus sublato *e* medio tali principe in eam de-
sperationem uotum publicum redegit ut timerent omnes
Domitianos Vitellios et Nerones. plus enim timetur de in- 4
certis moribus principis quam speratur, maxime in ea
re p. quae recentibus confossa uulneribus Valeriani cap-
tiuitatem, Gallieni luxuriam, triginta etiam prope tyranno-
rum *conluuionem* caesa ciuilium membra sibimet uindi-
cantium perpessa maeruerit.

1 incipit eiusdem carus et cari et numerianus feliciter *BP* ad constantinum aug. *P*[3] *add.* 6 erectam — adflictam *BP* 8 mortalitatis *B* diuersitamen *B* diuersitar *P*[1] 9 mensura *BP*[1] 10 uehementer *B* 11 leges et gub. senatus ac populo *BP* 13 e *om. BP* 17 resp. *B* 18 luxoriam *BP* 19 collunionem *add. Richter p. 28* tyrannorum collisionibus caesa ciuilium bellorum membra sibimet eam uind. *P*[3] probra *scribit pro* prope *Eyssenh.* tirannorum *B* 20 meruerit *BP*

2 . Nam si uelimus ab ortu urbis repetere, quas uarietates
sit passa Romana res p., inueniemus, nullam magis uel bonis
2 floruisse uel malis laborasse. et, ut a Romulo incipiam, uero
patre ac parente rei p., quae illius felicitas fuit? qui fundauit
constituit roborauitque rem p. atque unus omnium con-
3 ditorum perfectam urbem reliquid? quid deinde Numam
loquar? qui frementem bellis et grauidam triumphis ciui-
4 tatem religione muniuit. uiguit igitur usque ad Tarquinii
Superbi tempora nostra res p., sed passa tempestatem de
5 moribus regiis non sine graui exitio semet ulta est. ado-
leuit deinde usque ad tempora Gallicani belli, sed quasi
quodam mersa naufragio capta praeter arcem urbe plus
6 prope mali sensit quam habuerat boni. reddidit se deinde
in integrum, sed eousque grauata est Punicis bellis ac
terrore Pyrrhi ut mortalitatis mala praecordiorum timore
3 sentiret. creuit deinde uicta Carthagine trans maria mis-
sis imperiis, sed socialibus adfecta discordiis extenuato feli-
citatis sensu usque ad Augustum bellis ciuilibus adfecta con-
senuit. per Augustum deinde reparata, si reparata dici pot-
2 est libertate deposita. tamen utcumque, etiamsi domi tri-
stis fuit, apud exteras gentes effloruit; passa deinceps tot
3 Nerones per Vespasianum extulit caput. nec omni Titi
felicitate laetata, Domitiani uulnerata inmanitate per Ner-
uam atque Traianum usque ad Marcum solito melior
4 Commodi uecordia et crudelitate lacerata est. nihil post
haec praeter Seueri diligentiam usque Alexandrum Ma-
5 maeae sensit bonum. longum est quae secuntur uni-
uersa conectere: uti enim principe Valeriano non potuit
6 et Gallienum per annos quindecim passa est. inuidit

4 *post* felicitas *in BP c. 13* Augustum — fuisse *c. 15 intermissa sunt* quod B^1 5 uinus B^1 8 regionē *B* regione P^1 (*c.* P^3) 12 quadam *BP* 13 tumebat *BP* tum habebat *Gr.* habuerat *scripsi* (quam adhuc boni habuerat *C*) 15 pyrri *BP* per mortalitatis mala *B fort.* prope mort. m. timorem B^1 17 felicatis BP^1 (*c.* P^3) 19 reperta B^1 22 uespasionum *B* capud *BP* 23 letitia B^1 domiciani BP^2 domiciá P^1 25 nihis *BP* nihil *scripsi* (*Eyssenh.*) 26 usque ad P^3 27 mameae *BP*

Claudio longinquitatem imperii amans uarietatum sem-
per et prope inimica fortuna iustitiae. sic enim Aurelianus 7
occisus est, sic Tacitus absumptus, sic Probus caesus, ut
appareat, nihil tam gratum esse fortunae, quam ut ea
quae sunt in publicis actibus euentuum uarietate muten-
tur. sed quorsum talibus querellis et temporum casibus de- 8
tinemur? ueniamus ad Carum, medium, ut ita dixerim, ui-
rum et inter bonos magis quam inter malos principes
conlocandum et longe meliorem, si Carinum non reli-
quisset heredem.

Cari patria sic ambigue a plerisque proditur, ut prae **4**
summa uarietate dicere nequeam, quae illa uera sit. One- 2
simus enim, qui diligentissime uitam Probi scripsit, Ro-
mae illum et natum et eruditum sed Illyricianis paren-
tibus fuisse contendit. sed Fabius Ceryllianus, qui tem- 3
pora Cari Carini et Numeriani solertissime persecutus
est, neque Romae sed in Illyrico genitum, neque Pan-
noniis sed Poenis parentibus adserit natum. in epheme- 4
ride quadam legisse memini, Carum Mediolanensem fuisse,
sed auo iuri Aquileiensis ciuitatis insertum. ipse, quod 5
negari non potest, ut epistula eius indicat, quam pro con-
sule ad legatum suum scripsit, cum eum ad bona horta-
retur officia, Romanus uult uideri.

Epistula Cari: 6

„Marcus Aurelius pro consule Ciliciae Iunio legato suo.

Maiores nostri, Romani illi principes, in legatis cre-
andis hac usi sunt consuetudine ut morum suorum spe-
cimen per eos ostenderent quibus rem publicam delega-
bant. ego uero, si ita non esset, aliter non fecissem, 7

1 longiquitatem *BP* prope et semper *BP* semper et prope *scripsi* 2 sic] fit BP^1 (*c.* P^3) 6 quossum *B* 9 relinquisset *BP* 11 Cari *maiusculis litt. exaratum in BP* ut praesumpte grauitate *BP em. Obr.* 12 nequeante *BP* sint *BP* 15 fauius BP^1 17 pannonis B^1 20 set lauo B^1 ab auo *C* iuria aq. *BP* ipse se *BP* 25 manslius ualerius *BP em. C* cilicio *B* 28 diligebant *BP* 29 non *ante* esset *om.* B^1

specialiter te iuuante non fallar. fac igitur, ut maioribus
nostris, id est Romanis non discrepemus uiris."
8 Vides, tota epistula maiores suos Romanos illum uelle
5 intellegi. indicat et oratio eius ad senatum data istam ge-
neris praerogatiuam. nam cum primum imperator esset
creatus, sic ad senatorium ordinem scripsit. inter cetera:
2 „Gaudendum est itaque, p. c., quod unus ex uestro or-
dine, uestri etiam generis imperator est factus. quare ad-
nitemur, ne meliores peregrini quam uestri esse uidean-
3 tur." hoc quoque loco satis clarum est, illum uoluisse
intellegi se esse Romanum, id est Roma oriundum.
4 Hic igitur per ciuiles *et* militares gradus, ut tituli sta-
tuarum eius indicant, praef. praet. a Probo factus tantum
sibi aput milites amoris locauit ut interfecto Probo tanto
principe solus dignissimus uideretur imperio.
6 Non me praeteriit, suspicatos esse plerosque et eos
in fastos retulisse, Cari factione interemptum Probum, sed
neque meritum Probi erga Carum neque Cari mores id
credi patiuntur, simul quia Probi mortem et acerrime et
2 constantissime uindicauit. Quid autem de eo Probus sen-
serit, indicant litterae de eius honoribus ad senatum
datae.

„Probus Augustus amantissimo senatui suo salutem dicit."

Inter cetera: „Felix autem esset nostra res p., si, qua-
lis Carus est aut plerique uestrum, plures haberem in
9 actibus conlocatos. quare equestrem statuam uiro morum
ueterum, si uobis placeat, decernendam censeo, addito eo
ut publico sumptu [uel] eidem exaedificetur domus mar-
moribus a me delatis. decet enim nos talis integritatem
remunerari uiri" et reliqua.
7 Ac ne minima quaeque conectam et ea quae apud
alios poterunt inueniri, ubi primum accepit imperium,

1 feci aliter si *BP* specialiter *scripsi* 8 adnitemini *BPM* adnitemur *Reg.* (*fort.* adnitebimur) 12 et *om. BPM* 14 amores *BPM* locauit] *fort.* conciliauit *aut* conciuit 15 dignissimis *B*[1] dignissimu *P*[1] 17 fasto *BP*[1] (*c. P*[3]) 18 neque] quod *BPM* 24 autem *om. M* 26 statuo *BP*[1] 27 placet *M* 28 uel *del. C* etiam *B*[1] eidem *B*[2]

consensu omnium militum bellum Persicum, quod Probus
parabat, adgressus est liberis Caesaribus nuncupatis, et
ita quidem ut Carinum ad Gallias tuendas cum uiris lectis-
simis destinaret, secum uero Numerianum, adulescentem
cum lectissimum tum etiam disertissimum, duceret. et 2
dicitur quidem saepe dixisse, se miserum, quod Carinum
ad Gallias principem mitteret, neque illa aetas esset Nu-
meriani ut illi Gallicanum, quod maxime constantem prin-
cipem quaerit, crederetur imperium. sed haec alias. nam 3
extant etiam litterae Cari, quibus aput praefectum suum de
Carini moribus queratur, ut appareat uerum esse quod
Onesimus dicit, habuisse in animo Carum, ut Carino Cae-
sareanum abrogaret imperium. sed haec, ut diximus, 4
alias in ipsius Carini uita dicenda sunt. nunc ad ordinem
reuertemur.

Ingenti apparatu et totis uiribus Probi profligato 8
magna ex parte bello Sarmatico, quod gerebat, contra
Persas profectus nullo sibi occurrente Mesopotamiam Ca-
rus cepit et Ctesifontem usque peruenit occupatisque Per-
sis domestica seditione imperatoris Persici nomen emeruit.
uerum cum auidus gloriae, praefecto suo maxime urgente, 2
qui et ipsi et filio eius quaerebat exitium cupiens im-
perare, longius progressus esset, ut alii dicunt morbo, ut
plures fulmine interemptus est. negari non potest, eo 3
tempore quo periit tantum fuisse subito tonitruum ut
multi terrore ipso exanimati esse dicantur. cum igitur
aegrotaret atque in tentorio iaceret, ingenti exorta tem-
pestate inmani coruscatione, inmaniore, ut diximus, toni-
tru exanimatus est. Iulius Calpurnius, qui ad memoriam 4

1 concessu *BP* persiccum B^1P 4 cum se *B* Numerianum — quod Carinum *om. M* aduliscentem BP^3 adulicentem P^1 (audulecentem P^1 *t. Iord.*) 6 quod] ut P^1 7 uetas B^1 10 extans *B* iam *BPM* etiam *em. C* 11 quaeratur *BP* queritur *M* 12 ut] aut B^1 14 in uita Carini *M* 15 reuertamur *M* 16 totius *BP* 17 magno BP^1 18 mesopotamia *B* 19 tesifontem *BP*(*M*) 20 persi *BPM* 21 profecto *BP* iurgante *BPM emend. in misc. obseru.* (*Eyssenh.*) 22 filii *BPM* filio *scripsi* 26 examinati *B* 29 examinatus *B* iub› *B* iubius *M* Iunius *M* capur-

dictabat, talem ad praefectum urbis super morte Cari epistulam dedit.

5 Inter cetera: „Cum, inquit, Carus, princeps noster uere carus, aegrotaret, tanti turbinis subito exorta tempestas est ut caligarent omnia, neque alter alterum nosceret; coruscationum deinde ac tonitruum in modum fulgurum igniti sideris continuata uibratio omnibus nobis
6 ueritatis scientiam sustulit. subito enim conclamatum est, imperatorem mortuum, et post illud praecipue tonitruum
7 quo cuncta territa erant. his accessit quod cubicularii dolentes principis mortem incenderunt tentorium. unde post fama emersit, fulmine interemptum eum quem, quantum scire possimus, aegritudine constat absumptum."

9 Hanc ego epistulam idcirco indidi quod plerique dicunt, uim fati quandam esse, ut Romanus princeps Ctesifontem transire non possit, ideoque Carum fulmine absumptum quod eos fines transgredi cuperet qui fataliter
2 constituti sunt. sed sibi habeat artes suas timiditas, cal-
3 canda uirtutibus. licet plane ac licebit, *ut* per sacratissimum Caesarem Maximianum constitit, Persas uincere atque ultra eos progredi, et futurum reor, si a nostris non deseratur promissus numinum fauor.

4 Bonum principem Carum fuisse, cum multa indicant tum illud etiam quod statim *ut* est adeptus imperium, Sarmatas adeo morte Probi feroces ut inuasuros se non solum Illyricum sed Thracias quoque Italiamque minarentur, ita †sic inter bella pariendi contudit, ut paucissimis diebus Pannonias securitate donauerit occisis Sarmatarum sedecim milibus, captis diuersi sexus uiginti milibus.

nius *BP t. Iord.* calphurnius P^3 4 et tanti *BPM* 5 caligaret *M* alter alterum] alterutrum *BP* 9 tonitrum *BPM* 10 contra P^1 cuncta P^2 terrauerat *B* terruerat *PM* territa erant *scripsi* 11 fuit *BP om. M* post *scripsi* 13 possumus *M* 14 inditi B^1P^1 19 ut *addidi* 20 constitit *om. M* uicere B^1 24 ut *addidi* 25 sarmatis *BP* 27 ita inter bella patiendo *uolg. sed* patiendo *non conuenit cum seqq. fort.* ita scienter bellum gerendo contudit 29 militibus BP^1 (*ut uid.*) sexsus *BP*

Haec de Caro satis esse credo. ueniamus ad Numeri- 10
anum. huius et iunctior patri et admirabilior per socerum
suum facta uidetur historia. et quamuis Carinus maior
aetate fuerit, prior etiam Caesar a patre sit nuncupatus,
tamen necesse est, ut prius de Numeriano loquamur, qui
patris secutus est mortem, post de Carino, quem uir rei
p. necessarius Augustus Diocletianus habitis conflictibus
interemit.

Numerianus, Cari filius moratus egregie et uere di- 11
gnus imperio, eloquentia etiam praepollens, adeo ut pu-
blice declamauerit, feranturque illius scripta nobilia, de-
clamationi tamen magis quam Tulliano adcommodatiora
stilo. uersu autem talis fuisse praedicatur ut omnes poe- 2
tas sui temporis uicerit. nam et cum Olympio Nemesiano
contendit, qui ἁλιευτικὰ κυνηγετικὰ et ναυτικὰ scri-
psit inque omnibus colonis inlustratus emicuit, et Aure-
lium Apollinarem iamborum scriptorem, qui patris eius
gesta in litteras rettulit, isdem quae recitauerat editis ue-
luti radio solis obtexit. huius oratio fertur ad senatum 3
missa tantum habuisse eloquentiae ut illi statua non quasi
Caesari sed quasi rhetori decerneretur, ponenda in biblio-
theca Vlpia, cui subscriptum est: „Numeriano Caesari,
oratori temporibus suis potentissimo.“

Hic patri comes fuit bello Persico. quo mortuo, cum 12
oculos dolere coepisset, quod illud aegritudinis genus
uigilia utpote confecto familiarissimum fuit ac lectica por-

1 coro BP^1 cuius est mentio qui et patri mirab. *M* 2 iuntior B^1P *em. Gr.* iunior B^2 uicinior *uolg.* 4 quae sit *BP* sit *M* a p̃te *i. e.* a patre *scripsi* 5 di num. *B* loquimur B^1 6 morem P^3 quae *BP* 7 habetis BP^1 9 Numerianus *colore rubro pictum in BP* morus B^1 13 uerso B^1 15 alieutica ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΑ et nautica *BP pro* nautica *Bernhardy hist. litt. rom. p. 500 coni.* Ixeutica 16 quinque BP^1 quique P^2 quibus *M* inque *scripsi* coloniis *M* 17 apollonarem BP^1 amborum *BPM em. Vrsinus* 18 hisdem *BP* 20 illis BP^1 statua B^1 21 cesari B^1 rethor B^1 rethori B^2P bibliothecae BP^1 22 suscriptum B^1 25 oculis B^3 26 nimia *BPM* uigilia P^3 *teste Grutero* familiarissimus *BPM em. Gr.* portat' *B* portatur P^1M *c.* P^3

taretur, factione Apri soceri sui, qui inuadere conabatur
2 imperium, occisus est. sed cum per plurimos dies de imperatoris salute quaereretur a milite, contionareturque Aper, idcirco illum uideri non posse, quod oculos inualidos a uento ac sole subtraheret, foetore tamen cadaueris res esset prodita, omnes inuaserunt Aprum, cuius factio latere non potuit, eumque ante signa et principia protraxere. tunc habita est ingens contio, factum etiam tribu-
13 nal. et cum quaereretur, quis uindex Numeriani iustissimus fieret, quis daretur rei p. bonus princeps, Diocletianum omnes diuino consensu, cui multa iam signa facta dicebantur imperii, Augustum appellauerunt, domesticos tunc regentem, uirum insignem, callidum, amantem rei p., amantem suorum et ad omnia quae tempus quaesiuerat statim paratum, consilii semper alti, nonnumquam tamen effrontis sed prudentia et nimia peruicacia motus inquieti
2 pectoris conprimentis. hic cum tribunal conscendisset atque Augustus esset appellatus, et quaereretur, quemadmodum Numerianus esset occisus, educto gladio Aprum praefectum praetori ostentans percussit, addens uerbis suis: „Hic est auctor necis Numeriani.“ sic Aper foeditate et deformibus consiliis agens dignum moribus suis
3 exitum dedit. auus meus rettulit interfuisse contioni, cum Diocletiani manu esset Aper occisus; dixisse autem dicebat Diocletianum, *cum Aprum* percussisset: „Gloriare, Aper,

Verg. Aen. X 830 Aeneae magni dextra cadis.“

4 quod ego miror de homine militari, quamuis plurimos

1 Arrii Apri *M* conebatur *BP*[1] (*c. P*[3]) 5 ac u. *BP*[1] faetore *P* 9 numerianus *B* 12 Augustum — *c. 15* fuisse *intermissa sunt in BP post c. 2 u.* felicitas. *in M omnino desunt* Augustum diocletianum *P*[3] 14 quaesiuerat temperatum *BP* quaesiuerat statim paratum *scripsi* 15 froncis *B*[1] frontis *B*[2]*P* fortis *P*[2] ferocis *Laurent. LXIII 31 Vatic. no. 1902* 16 prudentiae *BP* prudentia et *scripsi* peruicatia *BP* 17 consendisset *B*[1]*P* 21 foedauit *BP* foeditate *scripsi exerc. crit. p. 21* 23 conticioni *BP* 25 cum Aprum *addunt P*[3] *Vat.* percussisse *BP*[1] *Vat.* percussisset *P*[3] 27 ameae *B*[1] 28 plurimos plus quam *BP fort.* probe sciam

† plus quam militares uel Graece uel Latine uel comicorum
usurpare dicta uel talium poetarum. ipsi denique comici 5
plerumque sic milites inducunt ut eos faciant uetera dicta
usurpare. nam et „Lepus tute es pulpamentum quaeris“
Liui Andronici dictum est, multaque alia Plautus Caeciliusque posuerunt.

Curiosum non puto neque satis uulgare fabellam de 14
Diocletiano Augusto ponere hoc conuenientem loco, quae
illi data est ad omen imperii. auus meus mihi retulit ab
ipso Diocletiano compertum. „cum, inquit, Diocletianus 2
apud Tungros in Gallia in quadam caupona moraretur
in minoribus adhuc locis militans et cum Dryade quadam
muliere rationem conuictus sui cotidiani faceret, atque
illa diceret: „Diocletiane, nimium auarus, nimium parcus
es“, ioco non serio Diocletianus respondisse fertur:
„Tunc ero largus, cum fuero imperator.“ post quod uer- 3
bum Dryas dixisse fertur: „Diocletiane, iocari noli, nam
eris imperator cum Aprum occideris.“ semper in animo 15
Diocletianus habuit imperii cupiditatem, idque Maximiano
conscio atque auo meo, cui hoc dictum a Dryade ipse re-
tulerat. denique, ut erat altus, risit et tacuit. apros ta- 2
men in uenatibus, ubi fuit facultas, manu sua semper oc-
cidit. denique cum Aurelianus imperium accepisset, cum 3
Probus, cum Tacitus, cum ipse Carus, Diocletianus dixit:
„Ego semper apros occido, sed alter utitur pulpamento.“
iam illud notum est atque uulgatum quod, cum occidisset 4
Aprum praefectum praet., dixisse fertur: „Tandem occidi
Aprum fatalem.“ ipsum Diocletianum idem auus meus 5
dixisse dicebat, nullam aliam sibi causam occidendi manu
sua fuisse Aprum nisi ut impleret Dryadis dictum et suum fir-
maret imperium. non enim tam crudelem se innotescere cu- 6

2 alium *Eyssenh.* 5 liuii B^2 multa alia quae *BP* multaque alia *scripsi* celiusque BP^1 (*c.* P^3 *Vat.*) 7 non *del.* *C* 9 illa *BP* 11 in *om.* B^1 13 curationem *BP* 17 nolo *B* 18 occiderit *B* ianimo *B* 20 dryadae *P* 21 rixit *B* (*in P* sit *in ras.*) 22 facultus P^1 27 praefectus *BP* 28 id est *B*

peret, primis maxime diebus imperii, nisi illum necessi-
tas ad hanc atrocitatem occisionis adtraheret.

7 Dictum est de Caro, dictum etiam de Numeriano, su-
16 perest nobis Carinus, homo omnium contaminatissi-
mus, adulter, frequens corruptor iuuentutis (pudet dicere
quod in litteras Onesimus retulit), ipse quoque male
2 usus genio sexus sui. Hic cum Caesar decretis sibi Galliis
atque Italia Illyrico Hispaniis ac Brittanniis et Africa re-
lictus a patre Caesareanum teneret imperium, sed ea lege
ut omnia faceret quae Augusti faciunt, inormibus se uitiis
3 et ingenti foeditate maculauit, amicos optimos quosque
relegauit, pessimum quemque elegit aut tenuit, praef.
urbi unum ex cancellariis suis fecit, quo foedius nec co-
4 gitari potuit aliquando nec dici. praef. praetorii quem
habebat occidit; in eius locum Matronianum, uete-
5 rem conciliatorem, fecit, unum ex his notariis, quem stu-
prorum et libidinum conscium semper atque adiutorem
6 habuerat. inuito patre consul processit. superbas ad sena-
tum litteras dedit. uulgo urbis Romae, quasi populo Ro-
7 mano, bona senatus promisit. uxores ducendo ac reici-
endo nouem duxit pulsis plerisque praegnatibus. mimis
meretricibus pantomimis cantoribus atque lenonibus Pa-
8 latium repleuit. fastidium suscribendi tantum habuit ut
inpurum quendam, cum quo semper meridie iocabatur,
ad suscribendum poneret, quem obiurgabat plerumque
17 quod bene suam imitaretur manum. habuit gemmas in
calceis, nisi gemmata fibula usus non est. balteum etiam
saepe gemmatum. regem denique illum Illyrici plerique
2 uocitarunt. praefectis numquam, *numquam* consulibus
obuiam processit. hominibus inprobis plurimum detulit
3 eosque ad conuiuium semper uocauit. centum libras auium,

7 sextus *B* 8 itabae B^1 *dein delet.* ae, *sup.* a *superscr.* a. italiae *P t. Iord.* hispanis *BP* 12 relegit *BP* 13 calcellariis *B* 16 ex his *BPM fort.* ex suis notarius *BP* stuprum *BP* 18 praecessit *M* 21 plerique BP^1 (*c.* P^3) praegnantibus B^2M 28 ut regem — uocitarent *M* 29 praef. *BP* praefectus *M* numquam *add. Gr.* 31 uocatum *B*

centum piscium, mille diuersae carnis in conuiuio suo
frequenter exhibuit. uini plurimum effudit. inter poma et
melones natauit. rosis Mediolanensibus et triclinia et cu-
bicula strauit. balneis ita frigidis usus est, ut solent esse 4
cellae suppositoriae, frigidariis semper niualibus. cum hie- 5
mis tempore ad quendam locum uenisset, in quo fontana
esset pertepida, ut adsolet per hiemem naturaliter, eaque
in piscina usus esset, dixisse balneatoribus fertur: „Aquam
mihi muliebrem praeparatis.“ atque hoc eius clarissi-
mum dictum effertur. audiebat pater eius, quae ille face- 6
ret, et clamabat: „Non est meus.“ statuerat denique Con,
stantium, qui postea Caesar est factus, tunc autem praesi-
diatum Dalmatiae administrabat, in locum eius subrogare-
quod nemo tunc uir melior uidebatur, illum uero, ut One-
simus dicit, occidere. longum est, si de eius luxuria plura 7
uelim dicere. quicumque ostiatim cupit noscere, legat
etiam Fuluium Asprianum usque ad taedium gestorum
eius uniuersa dicentem.

Hic ubi patrem fulmine absumptum, fratrem a socero 18
interemptum, Diocletianum Augustum appellatum compe-
rit, maiora uitia et scelera edidit, quasi iam liber a fre-
nis domesticae pietatis suorum mortibus absolutus. nec 2
ei tamen defuit ad uindicandum sibimet imperium uigor
mentis. nam contra Diocletianum multis proeliis conflixit,
sed ultima pugna apud Marcum commissa uictus occubuit.

Hic trium principum fuit finis, Cari Numeriani et 3
Carini. post quos Diocletianum et Maximianum principes
dii dederunt, iungentes talibus uiris Galerium atque Con-
stantium, quorum alter natus est, qui acceptam ignomi-
niam Valeriani captiuitate deleret, alter, qui Gallias Ro-
manis legibus redderet. quattuor sane principes mundi 4

1 millae *P* 3 mediolasibus *P*[1] (*c. P*[3]) 5 frigidaliis *BP* innalibus *B*[1] 6 quemdam *BP* 7 pertepia *BP*[1] (*c. P*[3]) fons erat aqua pertepida *M* solet *M* 12 praesidatum *PM* 14 quo *C* 15 luxoria *BP* 21 celera *BP*[1] (*c. P*[3]) 22 moribus *BPMem. C* 25 Margum *C* 26 caro *BP* 27 principem dederunt *BPM em. Egnat.* 28 garelium *P*[1] 30 captiuitatem *BP* 31 regibus *BP*

fortes sapientes benigni et admodum liberales, unum in
rem p. sentientes, semper reuerentes Romani senatus, mo-
derati, populi amici, persancti graues, religiosi et quales
5 principes semper orauimus. quorum uitam singulis libris
Claudius Eusthenius, qui Diocletiano ab epistulis fuit,
scripsit, quod idcirco dixi ne quis a me rem tantam re-
quireret, maxime cum uel diuorum principum uita non
sine reprehensione dicatur.

19 Memorabile maxime Cari et Carini et Numeriani hoc
habuit imperium quod ludos populo R. nouis ornatos spec-
taculis dederunt, quos in Palatio circa porticum stabuli
2 pictos uidimus. nam et neurobaten, qui uelut in uentis
cothurnatus ferretur, exhibuit, et tichobaten, qui per pa-
rietem urso eluso cucurrit, et ursos mimum agentes et
item centum salpistas uno crepitu concinentes et centum
cerataulas, choraulas centum, etiam pythaulas centum, pan-
tomimos et gymnicos mille, pegma praeterea, cuius flammis
scaena conflagrauit, quam Diocletianus postea magnificen-
3 tiorem reddidit. mimos praeterea undique aduocauit. exhi-
buit et ludum Sarmaticum, quo dulcius nihil est. exhibuit Cy-
clopea. donatum est Graecis artificibus et gymnicis et histrio-
nibus et musicis aurum et argentum, donata et uestis serica.

20 Sed haec omnia nescio quantum apud populum gra-
tiae habeant, nullius sunt momenti apud principes bonos.
2 Diocletiani denique dictum fertur, cum ei quidam largitio-
nalis suus editionem Cari laudaret dicens, multum pla-

2 rep. *M* sitientes *BP* spe reuerent *BP* praeterea *M* *em. Gr.* 3 pescate *BP* potestete *M em. Gr.* 4 principes *om. B*[1] 5 ab epistulis eius *B*[1] *fort.* ab epistulis suis 6 circo *B*[1] a mare tantatam *BP* a me tantam rem *M em. S* 7 uiuorum *BP* uirorum *M em. Becker obss. p. 52 cf. histor. crit. p. 12* 8 sint *B* sin/////repr. *P* 9 memorabilem *BP* Cari *om. M* 10 ahuit *B*[1] populo R] populorum *BM* 13 coturnatus *BP*(*M*) ferreretur *B* thycobaten *BP*(*M*) 14 minum *BP* in circum *M* 16 capitaulas *BPM em. S* pytaulas *BP* pitaulas *M* 17 gemnicos *BP* 18 poste *B*[1] 19 aduocatum *B* 20 cyclopem *BPM em. S* 21 adornatum *BPM* *em. ex libro Puteani* et *M* 23 ad *M* 24 momenta *B* 26 caris *P*[1]

cuisse principes illos causa ludorum theatralium ludorum-
que circensium: „Ergo, inquid, bene risus est in imperio
suo Carus.“ denique cum omnibus gentibus aduocatis Dio- 3
cletianus daret ludos, parcissime est usus liberalitate, di-
cens, castiores esse oportere ludos spectante censore.

Legat hunc locum Iunius Messala, quem ego libere 4
culpare audeo. ille enim patrimonium suum scaenicis de-
dit, heredibus abnegauit, matris tunicam dedit mimae, la-
cernam patris mimo † et recte si auiae pallio aurato at-
que purpureo pro syrmate tragoedus uteretur. inscriptum 5
est adhuc in choraulae pallio tyrianthino, quo ille uelut
spolio nobilitatis exultat, Messalae nomen uxoris. iam quid
lineas petitas Aegypto loquar? quid Tyro et Sidone tenui-
tate perlucidas, micantes purpura plumandi difficultate per-
nobiles? donati sunt ab Atrabatis birri petiti, donati birri 6
Canusini Africani, opes in scaena non prius uisae. et haec 21
quidem idcirco ego in litteras rettuli, quod futuros edito-
res pudore tangeret, ne patrimonia sua proscriptis legiti-
mis heredibus mimis et balatronibus deputarent.

Habe, mi amice, meum munus, quod ego, ut saepe 2
dixi, non eloquentiae causa sed curiositatis in lumen edidi,
id praecipue agens ut, si quis eloquens uellet facta prin-
cipum reserare, materiam non requireret habiturus meos
libellos ministros eloquii. te quaeso, sis contentus nosque 3
sic uoluisse scribere melius quam potuisse contendas.

2 cirnensium *B* cirensium *P*[1] (*corr. P*[3]) ego *P*[1] 4 ausus *BP* usus *M* est usus *scripsi* libertate *BPM* 5 spectate *BP* censorem *P* censoren *M* 7 scaenices *BP* 9 et recte flauie *M* ut reti flauo et *Turnebus* *post* recte *lacunam esse suspicatur S* aurata *B* 10 purporeo *P* 11 tyriantino *BPM* quod *B*[1] 12 mesale *BP* 13 quod *B*[1] quo *B*[2] sidona *BP*(*M*) 15 atrabaticis *BM* atrabacitis *P* ab Atrabatis *C* 16 canusicni *B*[1] afrincanae *B* afrincani *P* scaenari *BP* scaenarii *M* 19 latronibus *M* (*in P* balatronibus *initio fuisse uidetur; nunc extat* ba....onibus) 22 eloques *B*[1] 23 habituros *BP* 25 sic *delet S an* haec? 25 contendas feliciter *BP* explicitae · uitae · diuersorum · principum · et · tyrannorum · a diuo · adriano · usque · ad numerianum · feliciter · utere felix:, *BP* (*colore rubro pict.*)

INDEX
NOMINVM ET RERVM MEMORABILIVM.

Nomina imperatorum ex ipsorum uitis non sunt laudata.

---

a libellis primus Hadr. equites Rom. habuit 22, 15. semper adsistebant, cum Alex. subscriptioni et lectioni epistularum operam daret 249, 14.
a memoria semper adsistebant, cum Alex. subscriptioni et lectioni epistularum operam daret 249, 14.
ab epistulis primus Hadr. equites Rom. habuit 22, 15. semper adsistebant, cum Alex. subscriptioni et lectioni epistularum operam daret 249, 14.
Abgarum regem ex orientis partibus sola auctoritate Pius deduxit 41, 3. Persarum regem subegit Seu. 137, 26.
ad *Ablauium Murenam* praef. praet. epistula Valeriani inserta II 134, 14.
Abraham in larario suo habuit Alex. 248, 7.
absentatum conditum 217, 22.
absentio uinum conditum II 40, 25.
Academian locum quendam uillae Tiburtinae Hadr. uocauit 26, 6.
accubitalia Cypriaca II 133, 29.
accubitio 251, 18.
aceto milites in expeditione Seu. iussit esse contentos 151, 21.
per *Achaeos* uicti Gothi recesserunt II 78, 19.
Achaia 13, 32. 14, 3. 95, 17. II 74, 20. 78, 18. in Achaia rebelliones repressit Pius 37, 30. A. a Gothis uastata II 84, 22.
Achaiae praeses II 134, 31.
— proconsulatus II, 109, 11.
in *Achaicis* urbibus pestilentia II 78, 5.
Achilleis Statii II 29, 15.
Achilles Maximinus dictus II 6, 7.
Achillis simulacrum in secundo larario habuit Alex. 249, 27. A. ab Alexandro felix praedicatus II 185, 8; 11.
Achilleo parenti Zenobiae Palmyreni parabant imperium II 158, 8.
Acholius qui et itinera (cf. adnot.) Alex. scripsit 273, 31, magister admissionum Val. fuit II 146, 6. citatur 238, 10. 263, 10. 273, 31. (libro actorum eius nono:) II 146, 6.
aclydes II 133, 23.
acroamata omnia populo donauit Alex. 251, 1.
acrolitha statua Calpurniae II 121, 19.

acta Hadriani inrita fieri senatus uolebat 26, 19.
actis publicis nomen Gordiani Antonini insertum II 31, 2. acta senatus curauit Hadr. 5, 9. ex actis sen. oratio Alexandri inserta 268, 6. actis senatus ac populi usus est Vopiscus II 186, 12. actis urbis Com. indi iussit omnia quae turpiter faceret 100, 19. ex actis urbis adclamationes senatus insertae 232, 3.
actorum libri Acholii II 146, 6.
actuarius II 95, 11.
acus Cyprea II 133, 18.
ad libellos 149, 18.
ad memoriam 149, 18.
adamante gemma, quam Traianus a Nerua acceperat, donatus Hadrianus 5, 21.
adclamationes militum insertae 196, 1. populi II 176, 9 sqq. senatus 35, 30. 87, 22 sqq. 102, 15 sqq. 104, 8 sqq. 232, 9 sqq.; 19 sqq. 233, 12 sqq. 234, 14 sqq. 235, 9 sqq.; 22 sqq. 236, 5. 268, 26 sqq. II 14, 30 sqq. 21, 12 sqq. 55, 3. 125, 24 sqq. 136, 12 sqq. 173, 21 sqq. 174, 11 sqq. 194, 9 sqq. 195, 17.
Adiabenos in dicionem redegit Seu. 132, 3. in tributarios coegit Seu. 137, 27.
Adiabenicus Seu. dictus 132, 3. Aurelianus II 158, 2.
Adiutricis. secundae — legionis Hadr. a Traiano tribunus creatus 4, 4.
adlectiones praetoriae 109, 21; 24.
Admau† II 45, 28.
administrationes ciuiles II 57, 22. de adm. prouinciarum sententia Pesc. 149, 9.
admissionales 230, 24.
admissionum magister II 146, 16.
adorari se uetuit Al., cum iam coepisset Hel. adorari regum more Persarum 240, 19. adorare coacti sunt milites Maximiniani imagines Maximi et Balbini et Gordiani II 20, 5.
adrogatio Aureliani II 146, 3 sqq.
Adrumetina colonia 117, 8.
Adrumetinus 133, 2. 154, 13. 156, 15. 163, 18.
adscripticius II 108, 29.
adscriptum se neminem habere iurauit Al. 238, 23.
de *adsertionibus* legem firmauit Marcus 52, 5.
ut *adsessores* in quibus prouinciis adsedissent, in his administrarent, intimauit Pesc. 149, 14. eiusdem hoc fuit ut nemo adsideret in sua prouincia, nemo administraret, nisi Romae Romanus 149, 20. a. salaria instituit 261, 18.
adsurgere solebat plerisque honoratis Maximinus pater, filius residebat II 23, 7.
adulterorum poena Opilii 192, 19.
aduocatio fisci 173, 1. 178, 15.
aduocatum fisci primus instituit Hadr. 20, 19.
adytum 207, 24.
Aebutianus praefectus a Cleandro interfectus 94, 26.
in *aedibus* aulicis lauacrum publicum fecit Hel. 208, 26.
aedes imperatoriae 205, 8. aedes Laterani uid. Laterani. aedes Palatinae uid. Palatinae. aedes publicae Romae instauratae a Seuero 142, 10. aedes Vectilianae uid. Vectilianae.
aedes (cf. templum) Augusti Tarracone ab Augusto restituta 13, 15. aedem Bonae deae fecit Hadr. 20, 2. a. Castorum II 14, 23. 70, 8. Concordiae 232, 5. II 53, 6. 194, 6. a. Faustinae a senatu decreta 65, 6, a Marco Halalae exstructa 65, 12; sed postea Heliogabalo dedicata 65, 13. a. Heliogabali ab He¹

imp. exstructa 214, 30. a. Iouis Olympii ab Hadr. Athenis dedicata 14, 13. a. Orci 204, 4.
aedilis Hadr. per Latina oppida fuit 19, 12.
aeditus templi 108, 6.
Aegyptiacae litterae II 52, 15.
Aegyptiace loquebatur Zenobia ad perfectum modum II 118, 25.
Aegyptiacus exercitus II 111, 17.
— miles 153, 17.
Aegyptia (animalia) omnia quae per naturam sui exhiberi poterant, Romae habuit Hel. 222, 5.
Aegyptiae lineae II 145, 27. 169, 31.
— litterae II 112, 11.
Aegyptii 172, 19. 247, 30. 208, 26. apud A. Marcus se egit philosophum 64, 29. A. mores II 111, 2. A. timore Zenobiae se non commouerunt II 117, 17. contra A. Palmyreni bellum sumunt atque ab his Aegyptia peruicacia uincuntur II 130, 14. dux eorum Probatus Timaginis insidiis interemptus II 130, 15. A. omnes se Rom. imp. dederunt II 130, 16. A. principes ob rebellionem ab Aur. triumpho ducti II 160, 8. Aegyptiorum furore incitatus Firmus Alexandriam peruasit II 205, 31. A. sunt uiri uentosi, furibundi, iactantes etc. II 208, 20. eorum mores epistula Hadriani descripti II 209, 2. 210, 4. A. Saturninum imperatorem appellauerunt II 210, 6.
Aegyptii calices II 135, 30.
Aegyptios dracunculos Hel. Romae habuit 222, 3.
Aegyptii libri II 205, 13.
Aegyptium linum II 98, 26.
de *Aegyptio* uectigali panes urbis Romae uncia auxit Aur. II 168, 29.
Aegyptius (latro) II 114, 26. 207, 18.
Aegyptus 90, 16. 130, 32. 148, 1. 149, 24. II 76, 11; 15. 111, 19. 146, 14. 173, 15. 187, 16. 209, 21. 210, 5. seditionibus urgebatur Hadriano imp. 7, 7. in A. rebelliones repressit Pius 37, 30. per A. Bucolici milites grauia multa fecerunt 61, 4. 82, 29. in A. res optime gessit Auidius 82, 25. A. occupauit Aemilianus II 78, 11. a Gall. desciuit II 78, 25. Aegyptum liberam fore in aurea columna apud Memfim scriptum, cum in eam uenissent Romani fasces et praetexta Romanorum II 112, 1; 12. Aeg. sibi uindicauit Firmus sine insignibus imperii, quasi ut esset ciuitas libera II 159, 5. 205, 7. A. recepit Aur. II 159, 7. uectigal ex A. urbi Romae uitri chartae lini stuppae etc. constituit II 167, 33. apud A. exstant Probi opera, quae per milites struxit in plurimis ciuitatibus II 192. 9. A. defendebant Palmyreni Odenati et Cleopatrae partibus II 192, 15. A. in potestatem Aureliani Probus redegit II 192, 17. pendulam et ad omnia famae momenta uolitantem dicit Hadr. II 209, 6; 10. lineae Aegypto petitae II 227, 13.
Aegypti canon II 207, 22.
— praefectura II 134, 24. 205, 29.
in *Aeliam* familiam Verus patre ab Hadr. adoptato deuenit 69, 4.
Aeliae kalendae 98, 18.
Aelianus. Celsus —. uid. Celsus.
Aelius. ad A. Bassianum proconsulem Africae (156, 26) epistula Ceionii Postumi 156, 29.
— Cesetiani praef. urbi contio inserta II 176, 4 sqq.

Aelius Celsus a Seu. occisus 134, 7.
— Cordueno in ducatu successit Pesc. 147, 6.
— Cordus. uid. Cordus.
— Gordianus Gordiani imp. filius in consilio Alexandri 276, 1.
— Hadrianus Afer pater Hadriani imp., consobrinus Traiani imp. 3, 8.
— — patruus magnus H. imp. 3, 8. uid. Hadrianus.
— Lampridius. uid. Lampridius.
— Sabinus citatur II 26, 9.
— Scorpianus consul II 194, 7.
— Serenianus in consilio Alex. 276, 5.
— Spartianus. uid. Spartianus.
— Verus-Caesar. uid. Helius.
— Verus imp. uid. Verus.
ad *Aelium* Xifidium praef. aerarii Val. epistula inserta II 145, 22 sqq.
in *Aemilia* uia Pert. diuidendis alimentis procurauit 106, 1.
—. Clara —. uid. Clara.
Aemilianus (dux Nigri) hostis appellatus 131, 12. 148, 6. A. non ignouit Seu. 131, 14. A. uictus in Hellesponto a Seu. ducibus 131, 15. per A. pugnans Pesc. uictus est 148, 7.
—. Casperius —. uid. Casperius.
Aemilianus tyrannus. uita Trebellii II 111—112. — II 76, 16. apud Aegyptum sumpsit imperium II 76, 11. 78, 11. A. multi Romae fauebant II 80, 23. A. Theodotus cepit II 114, 26.
Aemilianus. Scipio —. uid. Scipio.
Aemilius Iuncus consul a Com. in exilium actus 92, 23.
Q. — Laetus. uid. Laetus.
— pons 214, 16.
— Parthenianus, qui adfectatores tyrannidis iam inde a ueteribus historiae memoriae tradidit, citatur 81, 22.
(*Aeneas* II 222, 27.)
Aeneis Vergilii II 29, 14.
aerei Philippei II 188, 22.
aes si quis argento miscuisset, si quis aeri plumbum, ut capital esset cum bonorum proscriptione Tac. cauit II 177, 19.
Aethiops 141, 27. Aethiopes aniculae 225, 6.
Aetio filiam suam dedit Seu. 130, 20.
Aetnam conscendit Hadr. 14, 6.
Afer patruelis a Car. occisus 202, 7.
Afer. Seuerus —. 150, 6; 8. uid. Seuerus.
Afra tapetia II 145, 28.
Afrae lineae II 169, 21.
Afri 161, 18; 19. 163, 17. II 16, 3; 7; 14; 22. 32, 13; 22; 23. 68, 12. Seu. ut deum habent 134, 22. plerique periti geniturae 178, 21. Gordianum filiumque Augustos appellarunt II 13, 20. Gord. ab Afris amatus II 31, 13. A. insolentes iniurias rationalis cuiusdam Maximini ferre nequiuerunt et rationalem occiderunt II 32, 17. et Gord. imperatorem appellauerunt II 35, 24. 37, 27. 39, 16. eorum factum senatus agnouit II 37, 32. Celsum imperatorem appellant II 116, 7.
Africa 14, 8; 11. 125, 3. 154, 13. 156, 27. 157, 4. II 13, 3. 14, 24; 26. 16, 18; 24. 30, 13. 31, 4. 34, 4; 13; 23. 38, 12; 16. 39, 8. 41, 24. 52, 11. 53, 3. 55, 20. 59, 22. 69, 11. 103, 32. 116, 11. 173, 14. 181, 12. 192, 1; 4. 211, 4. — II 31, 3. 49, 26. 194, 29. — I 22, 24. 96, 11. 126, 10; 12. 143, 4. 148, 1. 186, 3. — II 13, 15. 31, 7; 10. 32, 11. 57, 20. — ad Africam Seu. legiones misit, ne Niger occuparet ac p. R. penuria rei frumentariae perurgueret 130,

31; 32. 147, 28. A. senatus R. imperio adiunxit 164, 27. A. desciuit contra Maximinum II 37, 8. tempestas, quae raro in Africa est, dissipauit exercitum Gordiani II 39, 4. in A. inita est factio contra Gord. tertium Sabiniano duce II 44, 10; 15. A. a Mauris possessam reddidit Saturninus II 210, 17. A. decreta Carino a patre II 224, 8. — Africae proconsulatus 107, 18. II 29, 7. 116, 8. legatio proconsulis Africae 126, 14.

Africana ciuitas II 126, 21.

— classis instituta a Com. 102, 1. et appellata Commodiana Herculea 102, 4.

Africanis prouinciis multum beneficiorum adtribuit Hadr. 14, 10. ab Afr. dilectus est Hadr. 22, 25.

Africani birri II 227, 16.

Africanus 126, 21.

— II 210, 3.

— appellatus Gordianus II 34, 2; 3. 39, 20.

— limes II 205, 30.

— proconsulatus II 134, 25.

Afrum quiddam Seu. sonabat 139, 19.

Agaclytus libertus multum potuit sub Marco et Vero 56, 17; sub Vero, qui ei dedit Libonis uxorem 75, 16. consilium Veri Fabiaeque ad Marcum e uita tollendum Marco prodidit 76, 20.

agathodaemonas Romae habuit Hel. 222, 4.

agoni et maxime Herculeo Alex. praesedit 252, 1.

pro *agonotheta* resedit Hadr. 14, 2.

agrarius mergus ex uersu Luciliano Pert. appellatus 111, 26.

Agricola. Calpurnius —. uid. Agricola.

Agrippa. A. lauacrum instaurauit Hadr. 19, 28. templum exstruxit Pius 39, 28.

Agrippa. Marcius —. uid. Marcius.

Agrippiana septa 246, 1.

Agrippina II 95, 12; 15. 96, 6. 199, 27.

Agrippinus. Casperius —. uid. Casperius.

Agrippus histrio Veri 74, 28.

Aiax Maximinus dictus II 6, 7.

ad *alabastrorum* speciem uasa aurea 72, 6.

Alamanni II 181, 11. — A. deuicerat Car. 175, 10. A. a Probo summoti a Rheni litoribus II 194, 31. A. qui tunc adhuc Germani dicebantur, non sine gloriae splendore contriuit Proculus II 212, 26.

Alamannia II 97, 13.

Alamannicus appellatus Caracallus 175, 10.

Alani uel *Halani* II 3, 17. 5, 25. 190, 13. — A. molientis saepe rebellionem repressit Pius 37, 31. contra Marcum conspirauerant 62, 1. ab A. Gord. tertius in campis Philippis tumultuario proelio uictus II 52, 19. ab Aur. triumpho ducti II 160, 5.

Alba 168, 19.

— (fluuius) II 196, 10.

Albanos amicissimos habuit Hadr. 21, 29. A. Romanis auxilium polliciti sunt ad Val. de captiuitate liberandum II 69, 18. Aur. ueluti deum uenerati sunt II 165, 22.

Albanum (Marci) 85, 10; 16.

Albanus mons II 19, 23.

Albingauni positi in Alpibus maritimis II 211, 20. 212, 33.

Albinorum familia 156, 17. 157, 1. 164, 25.

Albinianam defectionem grauiter ultus est Seu. 133, 30.

Albiniani (duces) primo uicere Seu. duces 132, 23.

Albinus. Ceionius —. uid. Ceionius.
—. Clodius—. uita a Iulio Capitolino scripta I p. 154—166. de Cl. Alb. substituendo cogitauit Seu. 129, 22. 147, 15. A. rebellauit in Gallia 132, 10. 145, 1. A. hostem iudicauit Seu. 132, 12. contra A. iuit Seu. 132, 14. multi amici A. deserentes ad Seu. uenere 132, 27. apud Tinurtium felicissime contra A. pugnauit Seu. 132, 31, XI kal. Mart. 133, 11. quod Clodius Celsinus adfinis A. (133, 2) a senatu laudatus erat, Seu. iratus senatui, quasi hoc A. senatus praestitisset 133, 4, A. caput abscidi iussit 133, 10. supra cadauer A. Seu. equum egit 133, 14. interfecti a Seu. innumeri A. partium uiri 133, 18. multi post A. fidem ei seruantes a Seu. uicti sunt 133, 27. legio Arabica ad Alb. defecisse nuntiata est 133, 29. postquam de rebellione A. cognitum est, Seu. in adfines Pesc. saeuiit 148, 14. A. Albus oraculo Delphico significatus 150, 3; 6; 8. A. quasi socius Pescenni 150, 34, a militibus imperator factus 229, 2. Alb. non suo proprio libro sed alieno innexuit Marius Maximus II 204, 8.
— Nummius. uid. Nummius.
— Pescennius a Seu. occisus 134, 16.
Albis fluuius 117, 17.
Albus Albinus oraculo Delphico significatus 150, 8; 12.
alces decem Romae fuerunt Gord. tertio imp. II 51, 20.
Alexandri defectio Comm. imp. 95, 26.
Alexander Aemilianus tyrannus uocatus II 111, 21.
Alexander Cotiaensis grammaticus graecus magister Marci 45, 16.
— Magnus Macedo, 231, 17. 236, 25. 237, 4; 6. 251, 24. 252, 2. 255, 9. 264, 13; 14. 272, 19. — Alexandri exemplo sine certo successore mori uolebat Traianus 6, 24. de A. Philippi sententia 66, 14. A. se aequandum putabat Car. 168, 5, eius gesta in ore semper habuit 168, 8. die festo Alexandri in templo Alexandri apud Arcenam urbem natus est Al. imp. 231, 13; 14. A. Magni nomen post magna gesta accepit 236, 1. A. habitu nummos plurimos figurauit Alex. imp. 245, 14. A. uitam legebat Alex. imp. 248, 28. A. in larario maiore consecrauit Alex. imp. 249, 27. Magnum Al. uideri uolèbat Alex. imp. 273, 23. A. in ornamentis exsculptum habuit familia Macrianorum II 105, 4; 9; 13. qui A. expressum gestitant uel auro uel argento, in omni actu iuuari dicuntur II 105, 17. A. uox ad Achillis sepulchrum edita II 185, 7.
Alexander. Aurelius — Seuerus. uita ab Aelio Lampridio conscripta I 228—278. — II 3, 14. 25, 17; 19. 30, 6. 40, 18; A. 20. 182, 12. 194, 24. 216, 26. aditum Palatinis aedibus quominus alia parte faceret, ab haruspicibus prohibitus 143, 8. a senatu Caesar dictus 185, 18. 206, 7. 209, 21. in A. milites occiso Macrino inclinauere animos 206, 8. 209, 21. A. quem adoptauerat Hel., amoueri a se iussit 211, 18, si quidem A. erat optimus iuuenis 211, 22. Hel. ad milites litteras misit, quibus iussit, ut

abrogaretur nomen Caesaris Alexandro 212, 2. A. milites uindicare uolunt 212, 14. A. custoditum diligentissime in castra ducunt 212, 17. ut A. custodiretur, praefectis mandatum a militibus 213, 9, et ne quempiam amicum Augusti uideret 213, 11. sed Hel. in dies insidias Caesaris propagabat 213, 14. Siluinum magistrum Al. fecerat Hel. 214, 5. porticus thermarum Carac. ab A. perfectae 215, 6. A. militarem mensam, cum Hel. hydrogarum publice exhibuisset, reddidit 222, 29. multa fidem transeuntia ficta ab is, qui in gratiam A. Heliogabalum deformare uoluerunt 223, 30. A. tredecim annorum principem cum cura dicendum esse dicit Lampridius 226, 28. A. magno cum honore suscipit Maximinum II 6, 13; 14. oratio in senatu habita inserta II 6, 15 sq. Maximinum omni exercitui praefecit II 7, 27; 22. interemptus in Gallia II 8, 4; 6; 12. A. ministros interemit Max. II 9, 29. A. gloriam uincere uolebat Max. II 10, 12. sagittarii Osdroeni a Max. desciuerunt amore Alex. II 10, 22. A. Mauros Osdroenos Parthos secum ducebat ad bellum Germanicum II 11, 8, mirandumque habuit adparatum belli II, 11, 11. in odium Al. Herodianus Maximino plurimum fauit II, 12, 24. A. Gordianum ex s. c. in Africam miserat II 13, 14. epistula de Maximinis inserta II 24, 7 sqq.; (18). cum A. consulatum egit Gord. primus II, 29, 6. qui Al. imperium etiam in Africa clarum esse uolebant, adnisi sunt, ut Gord. pr. proconsul fieret II 31, 4. epistula Alexandri ad senatum inserta II 31, 6 sqq. A. decem elefantos Romam miserat II 51, 21. A. Mammaeae optimus imp. II 166, 18.

Alexandrea uid. Alexandria (urbs).

Alexandriae filiae Cassii liberam uagandi potestatem Marcus dedit 65, 19. 84, 26.

Alexandria 173, 3. II 111, 10. — apud A. in musio Hadr. quaestiones proposuit et dissoluit 20, 11. A. Maeciano filio ab Auidio erat commissa 64, 9. Alexandriae fuit Marcus 64, 25. A. mancipiorum pascitur uoluptate 75, 2. A. saeuiit Car. 171, 16; 21. fasces consulares A. ingredi non licuit II 112, 5. peruasit Firmus II 205, 31.

Alexandriam Commodianam togatam appellare uoluit Com. Carthaginem 102, 3.

Alexandrianam aquam in thermas sui nominis induxit Alex. 245, 5.

Alexandrianae ficus 271, 13.

Alexandriana purpura 246, 19.

Alexandriani sodales 273, 5.

Alexandrinam basilicam instituit Alex. 245, 30.

Alexandrina civitas II 210, 9.

— frumenta 102, 2.

Alexandrinae historiae ita perita Zenobia, ut eam epitomasse dicatur II 118, 26.

Alexandrini 247, 30. II 184, 1. — multa in Cassium dixerant fausta 65, 2. A. ius buleutarum dedit Seu. 137, 6. Alexandrinos oderat et offenderat Maximinus II 121, 12.

— calices crystallini 72, 2.

Alexandrinum opus primus instituit Alex. 245, 10.

Alexandrinus Aemilianus uocatus II 111, 21.
Ἁλιευτικὰ Olympii Nemesiani II 221, 15.
de *alimentis* publicis multa inuenit Marcus 53, 8. al. diuidendis in uia Aemilia procurauit Pert. 106, 1. alimentorum cura in Italia 118, 1.
alimentaria compendia sustulit Pert. 111, 21.
alimentariae puellae. uid. puellae.
aliptes II 209, 10.
allassontes calices II 209, 28.
Altius Fuscus a Comm. occisus 95, 12.
Almam montem in Illyrico Probus lecta uite conseuit II 199, 27.
Alpes II 18, 10. 62, 7. — A. transcenderunt Marcus et Verus 56, 8. 75, 26.
— Cottiae sub Nerone Rom. nomini sunt tributae II 152, 12.
— maritimae II 169, 15. 211, 20.
Alpinus caseus 43, 7.
apud *Alpinum* perit Verus 76, 5; 7.
alueis testudineis lauabantur paruuli domus Caesareanae 157, 23.
in *Amazone* pictam Com. Marciam diligebat 98, 6.
Amazonum genus II 160, 11.
Amazonico habitu in harenam procedere uoluit Com. 98, 6.
Amazonium signum Commodi 155, 9.
Amazonius Commodus dictus 98, 4. mensis appellatus 98, 3.
ambarualia promissa II 150, 27.
amburbium celebratum II 150, 27.
Aminniae uuae II 183, 2.
amnestia Romae decreta delictorum publicorum sub Aur. II 163, 22.
amnicos nauicularios Romae posuit Aur. II 169, 6.
amphitheatrum a Pio instauratum 39, 27. ab Hel. post exustionem 214, 30. amphitheatri exaedificatio II 54, 2.
amphora Capitolina II 5, 17.
anabolicas species uectigal ex Aegypto Romae constituit Aur. II 168, 1.
Anacharsis Scytha II 139, 9.
anacliteria 31, 6.
Q. *Ancarius* praeses orientis II 146, 12.
Anchialum uastare conati sunt barbari II 131, 23.
ancilia in Heliogabali templum transferre studuit Hel. imp. 205, 10.
Andron musicus et geometra magister Marci 45, 14.
Andronicus. Liuius —. uid. Liuius.
Aninio Macro oratore magistro usus est Marcus 45, 18.
annariae legis uenia impetrata 90, 17.
Annia Cornificia soror M. Antonini 45, 4.
— Faustina consobrina M. Antonini 45, 4. F. Marcus duxit uxorem 48, 29. eas nuptias usque ad donatiuum Pius celeberrimas fecit 41, 16. de adulterio Commodum edidisse dicebatur 59, 16; 21; 31. nuptias filiae cum Claudio Pompeiano factas inuitas habuit 61, 1. F. uolente Auidius rebellauit 63, 29. 84, 34. Marcus amisit F. in radicibus montis Tauri 65, 3. senatus ei honores aedemque decreuit 65, 6, diuamque appellauit 65, 9. Marcus coloniam fecit uicum, in quo obiit, aedemque illi exstruxit 65, 12. F. mortua Fabia enisa est, ut in matrimonium Marci coiret 67, 29. eam incestasse dicitur Verus 76, 9. Verus eius dolo extinctus 76, 10; 20. Marci epistulae ad Faustinam

insertae 85, 7. 86, 16. rebellionem Cassii nesciuit 85, 11. 86, 9. duae epistulae Faustinae ad Marcum insertae 85, 16 sqq. et 85, 20 sqq. F. somnium, cum esset Commodo cum fratre praegnans 89, 7. templum sub radicibus Tauri et diuale nomen eripuit Car. 176, 1.
Annia Faustina consobrina Marci. uid. Faustina uxor Pii 34, 12.
de *Annibale* semper fabulas habuit Seu. 152, 21; 24.
Annibalianus dux ex disciplina Probi II 202, 9.
Annius M. Antoninus antea dictus II 48, 3.
— Ceionius Commodus pater Heli dictus 28, 21.
— Cornicula Gallienum falso quasi constantem principem laudauit II 87, 8.
— Fuscus pater Pesc. 144, 12.
— Libo consul patruus M. Antonini 44, 10.
T. — Milo. uid. Milo.
— Seuero socero Gordianus primus multum detulit II, 31, 27.
— Verissimus Marcus Antoninus ab Hadr. uocatus 35, 7. uid. Marcus.
— Verus. uid. Verus imp. (24, 4).
— Marcus post uirilem togam appellatus 45, 8.
— Verus Antoninus. uid. Antoninus Pius.
— Verus auus M. Antonini iterum cons. et praef. urbi 44, 7. cons. (a. 873/121) 44, 17. in eius aedibus educatus est Marcus 45, 3.
— proauus paternus Marci 44, 12.
— socer Pii 34, 12.
— pater Marci, qui in praetura decessit 44, 7.
annonaria regio II 113, 24.
annonae consultissime prouidit Pert. 110, 5. annonam militum diligenter inspexit Al. 238, 29.
Antaeus Maximinus uocatus II 7, 26.
Antiatum aquae ductus opus Pii 39, 30.
antidoto largius accepto Helius perit 23, 28.
Antimachum imitando Hadr. Catachannas scripsit 16, 17.
Antinoi mors 15, 2. de A. multa dixerunt Aegyptii II 209, 25
Antiochenses 247, 30. II 183, 31. A. odio habuit Hadr. 14, 26. A. multa in Marcum pro Cassio dixerant 64, 17. speciatim amarunt Auidium et eius imperio consenserunt 82, 27. 84, 19. qua re grauiter iratus est Marcus 84, 21. A. Seu. iratus, quod administrantem se riserant et Pesc. uictu iuuerant 131, 25. iura uetusta restituit Car. 67, 19. ab A. ceruicibus Persas amouit Gord. tertius II 47, 8.
Antiochensi genere Claudius Pompeianus 60, 31.
Antiochia 7, 26. 8, 1. 73, 10; 17. 106, 18. 136, 25. 189, 15. 190, 6. 196, 27. 266, 7. 267, 27. II 140, 9. — ne A. tot ciuitatum metropolis diceretur, Syriam a Phoenice separare uoluit Hadr. 14, 28. Antiochense oppidum arsit 40, 23. apud A. in deliciis uixit Verus 51, 6. A. uidere uoluit Marcus 64, 22. postea uidit 64, 24. A., quae a Persis iam tenebatur, recepta a Gord. tertio II, 46, 21; 24. A. cepit Cyriades II 92, 5. A. optinuit Aur. II 154, 17.
Antiochianus, praef. milites exorauit, ne Hel. occiderent 212, 27.
Antipater. Gallus—. uid. Gallus.

Antistius. A. seruo plurimum detulit Aur. II 170, 25.
— Burrus a Pert. apud Com. adfectati regni insimulatus 107, 10.
—. Capella —. uid. Capella.
Antius Lupus a Com. occisus 95, 9.
Antonii dicti sunt Gordiani 185, 5. 215, 8. 226, 24. II 30, 29. 84, 8. ab A. duxit nobilitatem Gordianus II, 39, 18.
Antonini omnes enumerantur 184, 29. A. nomen usque ad sordes ultimas paulatim peruenit 188, 29. A. nomen amabile 173, 27. 199, 12; 14; maxime ueneratus est Constantinus 204, 20, dilexit Gordianus primus II 30, 28. omnibus deinceps principibus quasi Augusti adscribendum putabat Seu. 139, 3. 178, 8. Seu. somniavit a Iove se inter A. locatum 141, 18. omnium A. laudes soluta oratione scripsit Gord. primus II 30, 27. non duo A. sed duo Augusti in fastis dicuntur Verus et Marcus 31, 28. ipsi A. hoc nomen magis quam proprium retinuerunt 185, 8. Antonini amati II 136, 22. Antoninis (235, 5) carus Pesc. 153, 20; innotuit Alb. 158, 16. A. (II 202, 13) praeferendus Probus II 182, 11. 194, 21. A fratrum (Car. et Getae 142, 20. 177, 20. 178, 1.) concordiae fauit Papinianus 173, 2. Seu. laetatus est, quod duos A. pari imperio rei p. relinqueret 139, 24. Ant. nomini Diad. est uelut nothus adpositus 190, 22. non sunt referendi inter A. Gordiani 185, 4. 215, 8. 226, 24. Gordiani Antonini dicti sunt II 30, 29; 31. 34, 7. ab A. duxit nobilitatem Gordianus II 39, 18. A. cognomine semper nuncupatus Gord. filius II 39, 22, primis diebus aetatis II 40, 2. A. multi supererant ex adfinibus Antonini Pii 195, 12.
Antoninorum sepulchrum 143, 1. 174, 26.
— templa 233, 1; 15. 235, 14.
Antoninus. A. nomen delatum a senatu recusauit Alexander 231, 17; 27.
— Arrius —. uid. Arrius.
— Balbus a Seu. occisus 136, 9.
— Caracallus —. uid. Caracallus.
— Commodus —. uid. Commodus.
— Commodi frater apud Lanuuium natus prid. kal. Sept. 89, 5, quadrimus elatus est 89, 10.
— Diadumenus —. uid. Diadumenus.
— ad A. Gallum cons. epistula Val. inserta II 142, 22.
— Geta —. uid. Geta.
— Gordianus (II 31, 10). — uid. Gordianus.
— Heliogabalus —. uid. Heliogabalus.
— A. Iulianus se appellauit 185, 7. 199, 17.
— Mamertini filius a Com. occisus 95, 11.
— Marcus —. uid. Marcus.
— A. Opilius se appellauit 184, 6.
— A. Pertinax se appellauit 185, 7. 199, 16.
— Pius. uid. Pius.
— plebeius homo a Seu. occisus 179, 11; 14.
— popa omen fecit occidendi Getae 179, 21.
— A. Septembrem appellandum decreuit senatus, respuit Pius 41, 14.
— A. Seuerus se appellauit 185, 6. 199, 16.

Antoniniana uexilla fieri iussit Seu. 197, 16.
Antoninianae caracallae 174, 14.
— paenulae 197, 7.
— plateae in Palatio 219, 18.
Antoniniani argentei II 214, 18.
— aurei II 144, 1. 145, 25. 188, 21.
Antoninianum edictum 197, 10.
Antoninianum flaminem dedicauit Marcus Vero 56, 23. A. flamines dati Marco 59, 11.
— pueros et puellas instituere uoluit Opit. 197, 14.
— sacerdotes dati Marco 59, 11.
— sodales meruit Pius mortuus 43, 28; Marcus 59, 11. dedicauit Marcus Vero 56, 23. habet Car. 175, 34.
Antoniniados libros scripsit Gord. pr. II 26, 15.
L. *Antonius* sub Domitiano a militibus imperator appellatus 150, 32. 229, 5. A. cursim perstrinxit Suetonius II 204, 6.
Antonius Gordianus alter a patre dictus II, 39, 23.
Anubim portabat Com. 96, 19; 21. 148. 32. 174, 22. A. simulacrum moueri uisum est 101, 5.
Apamenae uuae 217, 12.
apenarii Cyclopea luserunt II 80, 11.
Apenninae sortes II 206, 11.
Apenninus 105, 6. II 129, 30.
Aper (iterum) cons. (a. 928/176) 90, 19. 98, 21.
M. — patruus Seueri 125, 6 (cf. adn.).
— socer Numeriani occidit eum II 222, 1; 4. A. milites ante signa protraxere II 222, 6. percussit eum Diocletianus II 222, 19; 21; 24; 25; 26. dictum Dryadis Gallicanae de Apro occidendo 223, 18; 27; 28; 30.
— Trosius —. uid. Trosius.
— Vettius —. uid. Vettius.
aphronita II 78, 29.
apiastera 217, 5.
Apicii Caelii relata in lecto semper habuisse dicitur Helius 31, 13. (uid. adn. crit.) A. se imitari dixit Hel. 215, 22. 216, 25. cenas A. uicit Hel. 219, 12.
ob *Apidem* seditio Alexandriae orta 13, 9.
Apolaustus histrio Veri 74, 30. interfectus 95, 3.
Apollinaris conscius caedis Caracalli 172, 2.
— Aurelius —. uid. Aurelius.
— Sulpicius — grammaticus. uid. Sulpicius.
Apollinares ludi 253, 16. II 53, 6.
Apollinis imago II 183, 9. templum Babylone 74, 5. Romae II 125, 22.
Apollo II 21, 14. 150, 11. Apollinem contra se pugnasse debere Maximiniani milites dixerunt II 18, 25. Apollinis Cumani templum 157, 14.
— Delphici uates 150, 1.
Apollodoro architecto auctore Hadr. Lunae facere simulacrum molitus est 20, 7.
Apollonium quem e Calchide acciuerat Pius, cum in Tiberianam domum ire nollet, risit Pius 41, 19; 23. A. Chalcedonio Stoico philosopho magistro usus est Marcus 45, 28. ad domum eius discendi causa uenit Marcus 46, 1. audiuit Verus 69, 16.
— rhetorem audiuit Verus 69, 14.
— Syrus phil. Platonicus responsum Nicefori Iouis libris suis indidit 5, 1.
— (Thyanaeum) in larario suo habuit Alex. 248, 6. A. Aur. monuit, ne Thyanam euerteret II 153, 26. Ap. maiestas II 154, 7. eius praeceptis parens

Aur. clementior fuit II 154, 9.
apoplexi arreptus Verus perit 56, 13. 76, 5.
appellatio sub Tac. praefecturae urbanae universa decreta est II 183, 30. 184, 11.
Appenninus uid. Apenninus.
Appia uia 182, 7.
Apulei Milesiae Punicae 164, 2.
Apuleius Rufinus cons. cum Seuero 127, 23.
Apulia 73, 6. II 113, 22.
aquarum ductus infinitos Hadr. suo nomine nuncupauit 20, 18. aquae ductus Antiatum opus Pii 39,30. aqua Alexandriana 245,4.
Aquileia 55, 26. 75, 25; 26. 76, 2. II 23, 14; 27. 27, 1; 3. 60, 16. 61, 6. 63, 29. 65, 7. — A. portas claudit Maximino II 18, 16; fortiterque se defendit II 18, 20; 30.
Aquileiense II 30, 20.
Aquileienses II 19, 26. 181, 31. — commeatus in castra Maximiniana traduxerunt II 20, 6. A. fides pro senatu contra Maximinum II 26, 26. 60, 19. A. uicerunt Maximinum II, 61, 4. A. odium maximum contra Maximinum II, 64, 26.
Aquileiensis ciuitatis ius II 217, 20.
Aquilius centurio missus, qui Seu. occideret 121, 13. 145, 17.
Aquilonem cursorem appellauit Helius 31, 19.
Aquinum 144, 13.
aram Athenis sibi dedicauit Hadr. 14, 14.
Arabes II 144, 30. — A. in dicionem recepit Seu. 137, 27. timore Zenobiae se non commouerunt II 117, 18. — contra A. Eudaemones feliciter pugnauit Opilius 192, 9. ab Aur. triumpho ducti II 160, 3.
Arabiam peragrauit Hadr. 15, 1. prodigia in A. 40, 26; 30. lues 40, 27. in A. res optime gessit Auidius 82, 25. circa A. plura gessit Seu. 132, 2. A. legatus 201, 19.
Arabianum ad palum deligandum esse censet Diad. 202, 11.
Arabianus. Claudius —. uid. Claudius.
— Flavius —. uid. Flauius.
— Septimius —. uid. Septimius.
Arabica legio ad Alb. defecisse nuntiabatur 133, 29.
Arabicus dictus est Caracallus 175, 9.
— Seuerus 132, 5.
Arabs. Philippus —. uid. Philippus.
Aradionem prostrauit Probus II 192, 4.
Aratus poema Ciceronis et Gord. pr. II 29, 11.
Arca Caesarea 237, 7.
arca fisci 259, 6.
arcarios instituit Alex. qui de arca fisci ederent munera 259, 6.
Arcena urbs 228, 7. 231, 17.
archiereus Alex. dictus 247, 31.
Archimea II 26, 1.
archipirata II 114, 20.
archisynagogus Iudaeorum II 209, 8. Syrus Alex. dictus I 247, 31.
architectis salaria instituit et auditoria decreuit Alex. 260, 8.
archiua II 99, 27.
archon Athenis fuit Hadrianus 19, 14, Antoninus et Gallienus II 82, 10.
Archontius. Seuerus —. uid. Seuerus.
Arcia II 23, 28.
arcoleontes decem Romae fuerunt Gord. tertio imp. II 51, 25.
arcus Fabianus II 88, 22.
— Sarmatici II 100, 8.
Arellit Fusci consularis sententia de Pisone II 110, 18.
Arellius Fuscus pro consule Asiae II 164, 20.

Areopagitarum ingeri numero cupiebat Gall. II 82, 16.
argentei Antoniniani 214, 17.
— Aureliani 188, 21.
— Philippei II 144, 2. 145, 26.
argentum summoueri de usu expeditionali iussit Seu. 151, 14. si quis argento aes miscuisset, si quis auro argentum, ut capital esset cum bonorum proscriptione Tac. cauit II 177, 19.
Argunt Scytharum rex finitimorum regna uastabat II 50, 5.
argyroaspidas fecerat Alex. 264, 15.
Aristomachus tribunus retinuit uexillum, cum milites contra Hel. irent 212, 30.
Aristoteles II 32, 7. A. Stagirites II 139, 8.
arithmeticae peritissimus Hadr. 15, 9.
armarium sextum bibliothecae Vlpiae II 176, 20.
in *Armenia* res prospere gestae sunt Marco imp. 51, 13. A. uindicarunt duces Veri 73, 14. in A. res optime gessit Auidius 82, 25. in A. res feliciter actae Alex. imp. 269, 27. A. dux 201, 18.
ad *Armenicum* bellum conuersus Car. 171, 14.
Armeniaci M. Antoninus et L. Verus dicti 51, 14. Verus 73, 15. Aurelianus II 158, 1.
Armenias alas corrupit Aur. II 156, 22.
Armenici 146, 30.
Armenii II 144, 30. — A. regem habere permisit Hadr. 21, 27. ab A. expugnatione Parthorum regem solis litteris reppulit Pius 41, 2. contra Armenios feliciter pugnauit Opil. 92, 9. A. in exercitu Alex. in Germaniam ducto 272, 10. A. rex Artabasdes II 69, 7. A. timore Zenobiae se non commouerunt II 117, 19. bibit Zenobia cum A., ut eos uinceret II 118, 19. in bello contra Aur. pro Zen. sunt A. II 156, 9. cum A. superbior egit ea quae ratio temporis postulabat Aur. II 156, 29. A. Aur. ueluti deum uenerati sunt II 165, 22.
Armenii sagittarii Titum imp. fecerunt II 121, 11.
aromatica populo donauit Hadr. 19, 19.
arrae regiae II, 22, 27.
Arria Fadilla mater Antonini Pii 34, 8,
Arrianus cons. (a. 995/243) II 48, 17.
— citatur II 26, 32. 28, 16. 53, 11.
Arrius 24, 2. uid. Antoninus Pius.
— Antoninus insidiis a Cleandro occisus 94. 32. a Pert. apud Com. adfectati regni insimulatus 107, 10.
— — auus maternus Antonini Pii 34, 9.
Artabanes grauiter necem suorum ciuium uindicabat 189, 11.
Artabasdis regis Armeniorum ad Saporem epistula inserta II 69, 7 sqq.
Artabassis Syrus Valeriano manum Persarum mancipauit II 188, 5.
Artaxata cepit Statius Priscus 51, 14.
Artaxansen recepit Gord. tertius II 46, 23.
Artaxerxen Persarum regem uicit Alex. 267, 20. 268, 19.
artium corpora constituit Alex. 250, 18.
Articuleius cons. (a. 853/101) 5, 6.
aruspicina. uid. haruspicina.
(*Ascanius* 202, 1.)
Asclepiodotus dux ex disciplina Probi fuit II 202, 9.
— testis adfertur II 167, 17; 23.
M. *Asellio* a Seu. occisus 134, 19.

Asellius Claudianus a Seu. occisus 134, 6.
Asia 13, 32. 73, 9. 171, 7. II 57, 20. 75, 6. 77, 24. 79, 23. 128, 11. — per As. iter faciens Hadr. templa sui nominis consecrauit 14, 14. Asiae proconsulatum egit Pius 35, 30. oppida Pio imp. terrae motu conciderunt 40, 20. Asiae proconsul Com. imp. Crassus 95, 14. A. Romanorum est II 68, 14; 15. uastata a Scythis II 78, 20; 27; et elementorum concussionibus II 78, 27. a Gothis uastata II 84, 22. A. legatus 201, 19. A. proconsulatus 94, 35. 118, 9. II 164, 20.
Asiaticus. Scipio —. uid. Scipio.
Asprianus. Fuluius —. uid. Fuluius.
Assyriorum tribunus II 132, 9.
Astacum incensam grauiter uastarunt Scythae II 77, 10.
astrologos (126, 22) in familiaritate habuit Hadr. 17, 14.
Astyanax. Maeonius —. uid. Maeonius.
asylum 204, 17.
Atetus Sanctus orator magister Commodi 89, 15.
Atellanae uid. Attellanae.
Athenae 14, 12. 65, 24. 73, 7. 127, 5. II 82, 10. Athenis archon fuit Hadr. 19, 14. in stadio uenationem mille ferarum exhibuit 19, 16. Athenarum pars ab Hadr. appellata Hadrianopolis 20, 17.
Athenaeum 113, 5. ad A. frequenter processit Alex. audiendorum rhetorum uel poetarum causa 251, 26. in A. controuersias declamauit Gord. pr. II 29, 20.
Athenaeus Byzantius Scythas uicit II 84, 17.
Atheniensis II 139, 7. 184, 2.
in *Athenienses* multa contulit Hadr. 14, 2. opera, quae apud A. coeperat, dedicauit 14, 13. cum Seu. iniurias quasdam ab Ath. pertulisset, minuendo eorum priuilegia imperator se ultus est 127, 7. A. duce Dexippo uicerunt Gothos II 84, 23. Ath. exemplo Romae amnestia decreta II 163, 23.
Athenionis exemplo imperabat Max. II 9, 28.
Atherianus. Iulius —. citatur II 95, 18.
per *athletam*, cum quo exerceri solebat, Com. strangularunt Laetus et Marcia 101, 22.
Atidius Cornelianus, qui Syriam administrabat, fugatus a Vologesso 50, 26.
Atilius Seuerus consul a Com. in exilium actus 92, 24.
— Titianus proscriptus est adfectatae tyrannidis reus 38, 31.
Atrabatica saga II 79, 1.
ab *Atrabatis* birri petiti II 227, 15.
Attalum in proconsulatu Asiae Arrius Antoninus damnauerat 94, 33.
Attellanas in conuiuio exhibuit Hadr. 26, 3.
Attianum. Caelium — equitem Romanum Hadrianus patre orbatus tutorem habuit 3, 16. A. amicitia utebatur Hadrianus 6, 7. A. admonuit Hadrianum ut Baebium, Laberium, Frugi Crassum necaret 7, 16. cum Plotina et Matidia reliquias Traiani deferebat (Romam) 7, 27. ab Hadr. ex praefecto praetorii factus senator 10, 6. obtruncare eum nitebatur Hadr. 10, 24. necem quattuor consularium in A. consilia refundebat Hadr. 10, 26. id egit Hadr. ut successorem

A. peteret praefecturae 10, 28, quamvis ei deberet imperium 11, 1. postea ut hostis loco habuit Hadr. 15, 22.
Atticianus cons. (a. 1022/270) II 130, 18.
Atticus cons. (a. 994/242) II 46, 15.
— Herodes —. uid. Herodes.
auctio ornamentorum imperialium a Marco facta 48, 8. 61, 24. a. rerum Commodi Pert. habuit 100, 10; 20. de auctionibus legem tulit Marcus 52, 6.
aucupatus amauit Marcus 47, 15.
auditoria Alex. decreuit rhetoribus grammaticis medicis haruspicibus mathematicis architectis 260, 8.
aues incendiariae 101, 1.
Aufidium Victorinum condiscipulum amauit Marcus 46, 19. contra Catthos missus est 50, 30.
Augur cons. (a. 873/121) 44, 17.
augures consuluit Seu. 160, 17. aug. multum detulit Al. 243, 7. augures Pannoniaci 132, 24. 246, 31.
auguratus codicillares fecit Alex. 263, 19.
Augusta appellata Faustina a senatu 37, 17.
Augustae historiae scriptor Tacitus II 178, 6.
Augusta statio 155, 10.
Augusti primi Verus et Marcus duo pariter rem p. gubernauerunt 24, 5. 49, 28; et sic appellati sunt 31, 26. uitas eorum qui Augusti fuerunt ad Diocletianum mittere uolebat Spartianus 27, 7. 33, 12.
Augustus Octauianus 140, 14. 203, 9. II 166, 13. sero meruit nomen patris patriae 8, 15. post Oct. labantem disciplinam militarem retinuit Hadr. 11, 19. A. aedem Tarracone suo sumptu restituit Hadr. 13, 15; Seu. ut restitueret somnio monitus 127, 1. A. a rebellibus occidi non potuit 84, 11. A. clementia consecrauit 86, 21. milites, qui A. O. Romam deduxerant, dena milia acceperant 130, 11. A. amauit Seu. 152, 30. in Augusti nomen omnes uelut quadam adoptione succedere dixit Al. 235, 2. A. summorum uirorum statuas in foro suo conlocauit additis gestis 247, 26. A. uultum repraesentauit Gord. pr. II 42, 22. Augusti moderatio II 124, 5. A. pomerio addidit II 152, 11. A. optimus imperator II 166, 16. A. imperii annis uix potest aduiui II 202, 14. per A. reparata res p. II 216, 18; 19.
Augusti forum instaurauit Hadr. 19, 28.
Augustus appellatus est Alexander 228, 10; Maximinus II 8, 13.
— mensis Commodus appellatus 98, 1.
auiaria in Palatio instituit Alex. 257 25.
Auidius Cassius. uita a Vulcacio Gallicano scripta p. 78—88. —163, 216. —post mortem Veri a Marco desciuit 57, 1. 90, 15. rettudit Bucolicos milites 61, 5. rebellauit in oriente Faustina uolente 63, 27. imperatorem se appellauit ementita morte Antonini 63, 31. eius defectione Marcus non est satis motus 64, 1. Romae turbae fuerunt, quasi C. aduentaret 64, 6. sed statim interfectus est 64, 7. Marcus non exultavit eius interfectione 64, 8. eius filium Maecianum exercitus occidit 64, 10. ciuitatibus, quae Cassio consense-

rant, Marcus ignouit 64, 17. Antiochenses multa in Marcum pro Cassio dixerant 64, 18; item Alexandrini 65, 2. A. Cyrri natus erat 64, 23. (cf. adn.). C. Marcus occidi passus est, non iussit 65, 14. Heliodorus filius C. 65, 15. filii C. amplius media parte paterni patrimonii acceperunt 65, 17. Alexandria filia Cassi, Druncianus gener 65, 19. doluit Marcus Cassium extinctum 65, 21 A. confecit Parthicum bellum 73, 12. contra fidem Seleuciam expugnauit, unde pestilentia nata 74, 8. quo tempore Au. rebellabat, Alb. Bithynicos exercitus fideliter tenuit 158, 20. Alb. exercitus deficientes tenuit, cum ad Au. confugerent 161, 26; 29. A. a militibus imperator factus 229, 4. Auidium non suo proprio libro sed alieno innexuit Marius Maximus II 204, 8.

Auidius Seuerus pater Cassii 78, 5.

Auitus. Gallonius —. uid. Gallonius.

— Lollianus —. uid. Lollianus.

aurei Antoniniani II 144, 2. 145, 25. 188, 21.

— Gallieni II 87, 3.

— Philippei II 214, 17.

— Valeriani II 136, 6.

in *Aureliam* (familiam) hoc est Antonini adoptionis iure transiit Marcus 48, 4. post septimum annum traductus est Verus 69, 26.

Aurelia Messalina mater Albini 156, 22.

— (uia) 34, 17. II 169, 15.

Aureliani argentei II 188, 21.

— sodales Pio creati 50, 13.

Aurelianus. Valerius —. uita a Flauio Vopisco scripta II p. 137—170. — 273, 18. II 87, 32. 117, 31. 120, 19. 173, 32. 180. 2, 181, 3. 182, 11. 186, 2. 189, 23. 190, 7. 194, 23. 196, 2. 204, 19. 205, 3; 7; 15. 206, 9. 207, 31. 215, 10. 217, 2. 223, 23. — A. cum cura dicendum esse censet Lampridius 226, 30. A. uicit Tetricum II 113, 9; 13; et per triumphum duxit II 113, 15. postea in honore habuit II 114, 6. A. pictus in domo Tetricorum II 114, 9; quam cum Tetrici dedicassent, A. conuiuio adhibuerunt II 114, 12. A. Herennianum et Timolaum interemit II 115, 22. A. uicit et triumphauit Zenobiam II 117, 4. 119, 1. epistula A. de Zenobia inserta II 117, 5. uitam Zenobiae concessit II 119, 14. A. mortuo interregnum II 171, 7. A. interfectus calliditate serui nequissimi, errore militarium II 172, 20. A. statuas decreuit Tacitus II 177, 14. ut Aur. omnes pictum haberent cauit Tac. II 177, 23. Tac. Aureliano auctor fuerat, ut aurum a uestibus et cameris et pellibus summoueret II 179, 7. omnes, qui Aur. occiderunt, interemit Tac. II 179, 30; et Probus II 195, 23. epistula ad Probum inserta II 190, 10. in animo habuit, ut Probum principem faceret II 190, 15. Probus A. saepe a graui crudelitate deduxit II 191, 9. Aegyptum et orientis maximam partem in Aur. potestatem redegit Probus II 192, 18. Firmum Zenobiae socium uicit A. II 205, 32; de Thraciis rediens II 207, 9; 10. edictum Aur. insertum II 207, 15 sqq. A. Saturnino limitis orientalis

ducatum dedit II 208, 15; et iussit ne Aegyptum uideret II 210, 4. Lugdunenses ab A. grauiter contusi uidebantur II 212, 17. A. Bonosum in honore habuit causa militiae II 213, 11. A. Bonoso Hunilam uxorem dedit II 213, 31. 214, 3. ep. A. ad Gallonium Auitum inserta II 214, 5 sqq. Aureliani uita Vopisci citatur II 205, 21.

Aurelianus pro consule Ciliciae Aur. imp. nepos II 166, 9.

Aureliani scaevis consiliis deceptus est Pesc. 149, 5.

Aurelianus tribunus cum Val. captus II 140, 26.

— Pescennius a Seu. occisus 134, 16,

Aurelius uid. Alexander Seuerus.

M. *Aurelius* Antoninus Bassianus uid. Caracallus.

Aurelius Antoninus Heliogabalus uid. Heliogabalus.

— Apollinaris iamborum scriptor Cari gesta in litteras rettulit II 221, 16.

T. *Aurelius* Antoninus Pius uid. Pius.

L. *Aurelius* Ceionius Commodus pater Heli dictus 28, 21.

— — Verus Anton. uid. Verus.

— Festiuus, libertus Aureliani citatur II 207, 30.

— Fuluus pater Antonini Pii 34, 7.

— Fuluus auus Antonini Pii 34, 5.

— Gordianus cons. refert ad senatum litteras exercitus de imp. post Aur. deligendo II 165, 2.

— Marcus Antoninus uid. Marcus.

— Philippus litterator Alex. qui uitam eius postea in litteras misit 229, 30.

— Probus bafiis praepositus genus quoddam muricis repperit 256, 21.

Aurelius Probus imperator uid. Probus.

— Verus scriptor rerum Traiani 263, 8.

— Victoris Pinii uerba de Opilio 185, 20.

Aureolus. uita II p. 101. — II 107, 23. 119, 5. — Aureoli, qui contra Gall. imperium sumpserat (II 75, 7. 85, 20; 24. 102, 9) dux uicit Macrianum II 75, 7. deditusque ei omnis eius exercitus II, 75, 11. Illyricum tenebat II 75. 22. cum A. pacem fecit Gall. oppugnandi Postumi studio II 77, 6. 79, 11. 148, 11. perurguet Illyricum II 78, 10. A. multi Romae fauebant II 80, 23. cum A. a Gall. post decennalia concordia inita II 90, 20. A. a Val. promotus II 100, 16. uicit Macrinum cum filio II 103, 17; 19; 20. 104, 20. Macrinus contra A. profectus II 106. 3. occidit Ballistam II 107, 28. A. fudit Claudius II 126, 5; 9; apud Mediolanium II 126, 13. iudicium Galli Antipatri de A. II 126, 17. inuito Claudio Aur. ab Aureliano interfectus II 148, 6; 14.

auro si quis argentum miscuisset, ut capital esset cum bonorum proscriptione Tac. cauit II 177, 20. ut aurum a uestibus et cameris et pellibus summoueret, Tac. Aureliano auctor fuit II 179, 7.

aurum coronarium Italiae remisit Hadr. 8, 16. Italicis totum, medium prouincialibus reddidit Pius 37, 11. Romae remisit Alexander 250, 12.

Auruncuteius Cornelianus a Seu. occisus 136, 8.

auspicia imperii Aureliani II 139, 23 sqq.
Austrogoti in Rom. solum inruperunt II 126, 28.
authepsas argenteas primus habuit Hel. 215, 29.
Autronius Iustus pater Autronii Tiberiani II 184, 3.
Autronii Tiberiani epistola ad patrem inserta II 184, 3.
Auulnius Saturninus Scythici limitis dux II 146, 14.

Babylonem peruenerunt duces Veri 73, 13.
in *Babylonia* pestilentia nata 74, 5.
Babylonii 171, 22.
bacatum monile 257, 6.
Bactranorum reges ad Hadr. legatos amicitiae petendae causa supplices miserunt 22, 2. B. Romanis auxilia polliciti sunt ad Val. de captiuitate liberandum II 69, 18. ab Aur. triumpho ducti II 160, 4. ueluti deum Aur. uenerati sunt II 165, 21.
Baebium Longum condiscipulum amauit Marcus 46, 19.
ut *Baebius* Macer praef. urbi necaretur Hadrianum admonuit Attianus 7, 17.
Baebius Macer praef. praet. Val. imp. II 146, 12.
— Maecianus rhetor magister Alexandri II 230, 4.
per — Maecianum adfinem Alb. Antoninis innotuit 158, 16.
Baetica 126, 10; 12. B. populabantur Mauri 126, 13.
Bais Celsus occisus 8, 27. moritur Hadr. 25, 8; 10. 37, 14. 48, 12.
Baiani secessus II 184, 19.
Baianum II 176, 16. — in B. palatium cum stagno et alia opera magnifica fecit Alex. 246, 8; 10.
Balbinus. Clodius —. uitae Maximi et Balbini a Capitolino scriptae II 53—67. — II 21, 3; 12; 15; 21; 23. 23, 11. 25, 27. 41, 14. — B. a senatu imperator creatus II 17, (9;) 26. 43, 5. Maximo bellum contra Maximinum credidit et Romae remansit II 17, 16; 17. resistere seditionibus Romae ortis non satis potuit II 17, 20. ante B. imaginem Aquileiae adorare coacti sunt milites Maximiniani II 20, 4; et in eius uerba iurare II 20, 9. hecatomben fecit Maximino occiso II 20, 21; 26. B. statuas aliosque honores decernit senatus II 21, 28. in uiginti uiris, quibus Italia contra Maximinum tuenda data est, electus II 26, 17. 34, 21. contra Maximinum imperator factus II 26, 33. 43, 5. militari seditione interemptus II 43, 16.
Balbus. Antoninus —. uid. Antoninus.
— Cornelius —. uid. Cornelius.
— Cornelius Theophanes per Cn. Pompeium ciuitatem meruit, cum esset suae patriae nobilissimus idemque historiae scriptor II 57, 26.
— Iunius —. uid. Iunius.
Ballista tyrannus. uita II p. 107—109. Ballistae atque Odenati timore Sapor ocius in regnum suum se recepit II 69, 27. B. et Macrinus quem facerent imperatorem requirunt II 73, 13. B. praef. Macrini auctore Quietus occisus II 75, 19. B. multos Emisenos, ad quos confugerant Macrini milites, interfecit II 75, 23. B. praefectus Valeriani Macrianum eiusque filios imperatores dicit II 102, 6; 12; 22. 103, 2. 104, 19. eius

oratio inserta II 102, 12 sqq. 103, 4 sqq. B. ab Odenato interemptus II 104, 23. regnum occupauit, ne et ipse posset occidi II 106, 4.
ballistia II 141, 7.
balneai (cf. lauacra, thermae) mixta Romae exhiberi prohibuit Al., quod quidem iam ante prohibitum Hel. fieri permiserat 244, 10. b. omnibus regionibus addidit Alex. 255, 15. balneae a Gordiano tertio Romae extructae II 51, 5. balneum, quo usus fuisset, sine mercede populo exhibuit Pius 39, 7.
balnearis iocus Hadriani 17, 28.
balneatores seruos habuit Alex. 258, 10.
balsama per gradus theatri fluere iussit Hadr. 19, 20. b. in lucernis exhibuit Hel. 219, 6.
baphia 256, 21.
Bardaici cuculli 110, 24.
bardocucullus II 136, 5.
basilicae centenariae tres in uilla Gordianorum II 50, 30. bas. Alexandrinam instituit Alex. 245, 30. b. opere mirabili apud Nemausum in honorem Plotinae exstruxit Hadr. 13, 13. b. Neptuni instaurauit Hadr. 19, 27. bas. Traiani 90, 12.
Bassianus. Aelius —. uid. Aelius.
— Aurelius Commodus Pius uid. Pius.
— Caracallus uid. Caracallus.
— Valerius —. uid. Valerius.
— Varius Heliogabalus uid. Heliogabalus.
Bassu cons. (1010/258) II 97, 22.
Bassi praef. urbi successor Domitius Dexter 131, 1.
Bassum adloquitur Vopiscus in uita Firmi II 205, 5.
— Cerronius —. uid. Cerronius.
Basternae contra Marcum conspiraverant 62, 1. B. centum milia in solo Rom. constituit Prob. II 199, 2.
basternae 217, 25.
bastum 99, 14.
belbi id est yaenae decem Romae fuerunt Gord. tertio imp. II 51, 23.
Belenus deus per haruspices respondit Maximinum esse uincendum II 18, 23.
Belgica 117, 15.
bellaria 208, 16.
Bellonae seruientes uere exsecare brachium praecepit Comm. 96, 19. B. templum 142, 3.
Benacus II 203, 7.
beneficiarius Seruiani 4, 15.
Bessi adversus Marcum conspirauerunt 61, 1.
in *bibliothecis* omnibus Cornelium Tacitum conlocari iussit Tac. II 178, 7. b. Sereni Sammonici (quae ad sexaginta et duo milia librorum continebat) copia in famam hominum litteratorum peruenit Gord. filius II 40, 13. b. in domo Tiberiana II 186, 10. bibl. Vlpia uid. Vlpia.
Bibulus cons. (878/126) 116, 5. (cf. adn.)
birri Atrabatici II 227, 15. Canusini II 227, 16.
Bithynia 118, 7. 190, 15. 194, 8. II 57, 20. 82, 4. 122, 16. — ad B. optinendam Heraclitum misit Seu. 147, 23. (cf. 129, 25.) B. inuaserant Scythae II 77, 9. optinuit Aur. II 152, 21. Bith. proconsulatus II 56, 26.
Bithynici exercitus 158, 19.
Blemmyae ab Aur. triumpho ducti II 160, 3. ueluti deum uenerati sunt Aur. II 165, 21. B. subegit Probus II 198, 13. Copte et Ptolemais a B. uindicatae a Probo II 198, 26. de Bl.

triumphauit Probus II 200, 2; 22. cum Bl. societatem maximam tenuit Firmus II 206, 5.
Boeotiam peruagati sunt Gothi II 84, 25.
Boionia Procilla auia materna Antonii Pii 34, 8.
Boionius Antoninus Pius uid. Pius.
Boius. Fuluius —. uid. Fuluius.
boletar alieuticum II 135, 27.
de *bonis* maternis legem dedit Marcus 53, 23.
Bonae deae aedem fecit Hadr. 20, 2.
Bonitus stipator Gallieni II 100, 4.
Bononia II 122, 11.
Bonosus tyrannus. uita a Vopisco scripta II 204. 213—214. — II 199, 21. 203, 23. — B. in Gallia imperium arripuit II 199, 17. Germani ad auxilium uocati maluerunt Probo seruire quam cum B. imperare II 199, 25.
Bonus. Rupilius —. uid. Rupilius.
in *Bosforanum* regnum Pius remisit Rimethalcen 41, 6.
Boream cursorem appellauit Helius 31, 18.
brabia in Volucris equi gratiam primum coeperunt postulari 72, 28.
bracas albas habuit Alex. non coccineas ut prius solebant 257, 1. br. Gallicae II 160, 13.
bracata Gallia II 199, 19.
breuis causae 247, 10. breues et numerum et tempora indicantes in cubiculo semper habuit Al. 242, 18. breuis munerum ins. II 214, 14. br. nominum II 161, 25.
Britanni (uel Brittani uel Brittanni) II 30, 3. — teneri sub Romana ditione non poterant Hadriano imp. 7, 8. B. uicit Pius per Lollium Vrbicum 37, 26. aduersus B. a Marco missus est Calpurnius Agricola 50, 28. B. contra Com. imperatorem diligere uoluerunt 95, 28. pacatam rem p. etiam Brittanis reliquit Seu. 142, 19. Probus permisit B. ut uites haberent uinumque conficerent II 199, 26.
Britannia 105, 20. 270, 28. — in Br. multa correxit murumque duxit Hadr. 12, 14. 13, 8. B. per duces Com. sedata 99, 20. in Br. a Com. missus Pertinax 107, 5; seditiones contra imperatorem conpescuit 107, 12. muro ducto muniuit Seu. 138, 1. 141, 25. Seu. subegit gentes, quae Br. uidebantur infestae ibique perit 138, 28. 142, 31.
ad *Britannias* optinendas Heraclitum misit Seuerus 129, 25. (cf. 147, 23.) B. subegit Caesar 165, 1. uindicauerunt sibi Bonosus et Proculus II 199, 18. decretae Carino a patre II 224, 8.
Britannici exercitus 120, 28. 164, 27.
Britannicum bellum inminebat Marco imp. 50, 27. 62, 3. Br. b. militibus equestris loci uiroq praefecerat Perennis amotis senatoribus 94, 1.
Britannicus Commodus dictus 28.
— Seuerus dictus 138, 3.
Brittannus II 213, 5.
Brittanus 16, 20.
Brittii II 113, 22.
Brocchus. Iunius —. uid. Iunius.
Brundisinus. Maecius —. uid. Maecius.
Brundisium 51, 22. 65, 27. 135, 22.
Bruttii Praesentis filiam Marcus iunxit filio 66, 5.
— Praesens iterum cons. (a. 932/180) 98, 25.
buccellatum 81, 26. b. milites iussit esse contentos Seu. 151, 22.

Bucolici milites ab Auidio Cassio retunsi 61, 4. 84, 29.
buleutarum ius Seu. Alexandrinis dedit 137, 6.
Burburus de numero uexillariorum Firmum ad bibendum prouocauit II 207, 3; 6.
Burei adversus Marcum conspirauerant 61, 31.
Burrus Antistius —. uid. Antistius.
Busiris Maximinus dictus II 8, 22.
Byrrum sororis Commodi uirum Cleander interfecit 94, 22; pariterque qui eum defendebant 94, 25.
Byzantii II 84, 17; 19. 129, 13. — B., quibus iratus fuit Seu. quod Nigrum iuuerant, iura uetusta restituit Car. 167, 18. B. ciuitas per Gallieni milites ita uastata, ut prorsus nemo superesset II 79, 5; 8. Gall. ad uindictam Byzantiorum processit II 79, 19.
Byzantini qui superfuerant fortiter fecerunt (contra Gothos) II 129, 13.
Byzantium II 79, 25. 144, 18. 146, 10. 152, 21. 161, 12. — a Nigro occupatum 131, 10.

caccabos primus habuit Hel. 215, 30.
Cadusii 171, 22. C. rex Velenus II 68, 19.
Caecilius poeta II 223, 5.
Caecilius spado 86, 6.
caelestium peritia callebat Aelius Hadrianus Hadriani imp. patruus magnus 4, 8.
Caelestinus citatur II 72, 1.
Caelestis dea II 116, 10. — C. templum 107, 20. uates Caelestis apud Carthaginem 184, 19.
Caelianus rhetor Afer magister Diad. 202, 7.
Caelius. Apicius —. uid. Apicius.
— Attianus uid. Attianus.
— Felix a Com. interfectus 95, 12.
— mons 44, 17. 101, 2. 223, 19. II 114, 8.
Caenofrurium II 161, 11.
caesai lingua Maurorum elephantus dicitur 28, 8.
Caesaris tantum nomen primus accepit Helius 27, 12; 20. 67, 19.
Caesar. Helius —. uid. Helius.
Caesar. C. Iulius —. 33, 11. 78, 11. 140, 13. 272, 20. — clementia C. deum fecit 86, 21. C. subegit Brittanias 165, 1. a patribus occisus II 16, 9. qui C. occiderunt, sua manu suisque gladiis et isdem quibus illum percusserant, interemisse se dicuntur II 52, 4. C. et Catonem Sallustius conparat II 58, 7.
Caesar Octauianus 11, 19.
Caesaream cepit Cyriades II 92, 5.
Caesarea. Arca — 237, 7.
Caesareana familia hoc speciale habuit, ut paruuli testudineis alueis lauarentur 157, 23.
Caesareanorum temporum scriptor Theoclius II 141, 3.
Caesareanum imperium II 219, 12. 224, 9.
— nomen 129, 23. 155, 7. 156, 2. 164, 20. 165, 7. 233, 8. II 92, 5. 195, 14.
Caesares unde dicti 28, 6. uitas Caesarum ad Diocletianum mittere uolebat Spartianus 27, 7. 33, 12 C. familiam contingere uidebatur Gord. II 40, 2.
Caesoninorum genus II 121, 16.
Caesonius Vectilianus legiones totas in Syria excaldantes se repperisse ad Marcum scripsit 81, 32.

Caieta 59, 32. C. portus a Pio restitutus 39, 29.
Calabria II 113, 23.
calceos mullos et cereos et albos et hederacios Aur. uiris omnibus tulit, mulieribus reliquit II 170, 12.
e *Calchide* Apollonium acciuerat Pius 41, 19; 24.
calculo Pertinax inbutus 105, 11.
Caldaeus uid. Chaldaeus.
caldarias de nardo exhibuit Hel. 219, 5.
Calenum condiscipulum amauit Marcus 46, 20.
calices Aegyptii II 135, 30. allassontes II 209, 28. myrrini et crystallini Alexandrini 72, 2.
caliga Maximini II 24, 2. caligas gemmeas adnexuit Gall. 86, 33.
Caligula 67, 6. 203, 5. II 166, 25. — C. debuisse occidi Marcus dixit 84, 8. eum qui Tranquilli librum uitam Caligulae continentem legerat, feris obici iussit Com., quia eundem diem natalis habuerat, quem et Cal. 97, 2. C. omnis apparatus norat Hel. 225, 19. tyrannicida non defuit 226, 6.
Callicrates Tyrius Graecorum longe doctissimus scriptor citatur II 139, 17; 23; 30. 140, 1; 5.
callistruthiae 162, 9.
Calpurnia Titi uxor II 121, 15.
Calpurnius 86, 5.
— Agricola a Marco contra Brittanos missus est 50, 29.
— Iulius —. uid. Iulius.
Calua Venus II 26, 30.
Caluilla. Domitia —. uid. Domitia.
Caluisius Tullus pater Domitiae Caluillae, matris Marci 44, 11.
camelopardali 160, 1. decem Gord. tertio imp. Romae fuerunt II 51, 25.
camelos quaternos ad currus iunxit Hel. 218, 15.
cameratio 174, 8.
Camilli II 123, 16.
Camillus 140, 10. 153, 2.
— Ouinius —. uid. Ouinius.
campagus regius Maximini II 23, 27.
Campana persica 162, 11.
Campania 39, 18, 52, 23. II 30, 24. 113, 22. 176. 13. — omnia oppida largitionibus subleuauit Hadr. 11, 1.
campi doctores 266, 24.
campus Iovis 153, 12.
campus Martius uid. Martius.
Camsisoleus dux Gallieni uicit Trebellianum II 114, 25.
cancellarius praef. urbi a Carino factus II 224, 13.
cancelli 174, 7.
Candidus iterum cons. (a. 857/105) 5. 14.
— Vespronius —. uid. Vespronius.
Caniniam legem ne transire uideretur, intra centum seruos urbanos manu misit Tac. II 178, 18.
Caninio Celere oratore magistro usus est Marcus 45, 18. C. audiuit Verus 69, 14.
Cannabas siue *Cannabaudes* Gothorum dux ab Aur. interemptus II, 152, 19.
canonem septem annorum p. R. Seu. reliquit 130, 28. 142, 13. iuxta prouisionem Seu. et Traiani septem annorum canon Romae erat 221, 29. unius anni canonem Hel. meretricibus lenonibus exsoletis dari iusserat 221, 26. canon Aegypti ab Aur. restitutus II 207, 22.
Canopum locum quendam uillae Tiburtinae Hadr. uocauit 26, 7.
cantilenae insertae II 141, 9 sqq.; 20 sq.
Canus. Sulpius —. uid. Sulpius.

Canusini birri II 227, 16.
Canusium 51, 2. 73, 2.
Capadoces uid. Cappadoces.
Capelianus agitare coepit Gordianum II 16, 18. uictor omnes Gordiani metu partium in Africa interemit II 16, 23. C. uictoria II 17, 24. 38, 17; 25; 27. 39, 6; 9.
Capella Antistius litterator Latinus magister Commodi 89, 15.
Capito praef. praet. Probi II 193, 7; 10.
—. Egnatius —. uid. Egnatius.
Capitolina amphora II 5, 12.
— palmata II 191, 2; 4.
Capitolinum. Iulium — imitari uult Vopiscus II 187, 3. Iulii Capitolini uita Antonini Pii I p. 34—43. Marci Antonini p. 44—67. Veri p. 68—77. Pertinacis p. 105—116. Clodii Albini 154—166. Opilii Macrini 183—194. Maximinorum duorum II 3—27. Gordianorum II 28—52. Maximi et Balbini II 53—67.
— Cornelius —. uid. Cornelius.
— Iuppiter —. 256, 25. II 157, 2.
Capitolium 120, 13. 129, 31. 135, 7. 169, 5. 222, 18. 269, 2. II 30, 20. 43, 25. 55, 14. 58, 15; 25. 80, 2; 15. 125, 5. 159, 25. 160, 22. 165, 24. 177, 15. — in Cap. iurauit Marcus, nullum senatorem se sciente occisum 67, 23. in C. uota soluit Pert. 108, 25. in C. ad uota concipienda ire noluit Hel. 213, 20. C. septimo quoque die ascendit Alex. 259, 10. C. sartis tectis deputauit Tac. possessiones quas in Mauritania habuit II 177, 15.
Cappadoces. a C. seruitia castris profutura suscepit Hadr. 14, 15. — equi II 30, 21. in *Cappadociam* peruaserunt Scythae II 82, 3.
Capreas Com. Lucillam sororem in exilium misit 93, 13.
Capua 50, 33. 72, 32. 85, 31. 123, 8.
caracallae Antoninianae 174, 14. 197, 7.
Caracallus. Aurelius Antoninus Pius Bassianus —. uita ab Aelio Spartiano scripta 167—176. — 141, 23. 159, 21. 187, 17; 25. 189, 1; 22. 204, 16. 232, 27. II 5, 19; 28. 30, 10; 16. — Bassianus a patre adposito Aurelii Antonini nomine Caesar appellatus 132, 15. cur Antonini nomen adpositum sit 132, 18; 21. 178, 13. 199, 27. 200, 4. Bass. Antoninum a senatu appellari fecit Seu. decretis imperatoriis insignibus 134, 29. participem imperii dixerunt milites 136, 18. Augustum fecerunt milites 138, 18. C. filius Seueri 138 31, quem ex priore matrimonio susceperat 138, 28. Seuero nihil felicius fuisset, si Bass. nec genuisset 139, 21. uixit in odio populi 141, 5. Caracallus est dictus, quod uestimenta populo dedit 141, 6. 197, 9. Bass. praeceptum patris, ut alternis diebus apud filios in cubiculo Fortuna poneretur, prius contempsit, quam faceret parricidium 142, 29. C. Antonini, quod uerum signum Pii fuit (150, 16), nomen accepit 150, 17. inter diuos rettulit Getam 178, 25. omina occidendi a Car. fratre Getae 179, 5; 17. etiam liberos eorum qui diuersarum partium fuissent, occidendos esse censuit Car. 179, 28. C. nimia crudelitas 180, 5. C. pater participem impe-

rii appellauit 180, 17. Geta occiso vehementer irati milites 181, 15. C. improbauit, quod Papinianus non gladio interfectus esset 181, 20. seditionem urbanicianorum militum non leui auctoritate conpressit 181, 23. C. interemit Heluium Pertinacem, quod eum Geticum dixerat 181, 28; 32. C. inmanitas 182, 12. uarietas 182, 17. C. occiso Macrinus praef. praet. eius imperium arripuit 184, 3. odio Car. Macrinum senatus libenter accepit 184, 11. Car. quintus Antoninus 185, 2. ut suspicio interfecti Antonini militibus tolleretur, Opil. filium Antoninum appellauit 185, 12. 188, 24. Car. occidit Opil. 184, 18; tanta fictione ut ab eo non uideretur occisus 186, 7. corpus C. Opilius Romam misit 186, 15; ducto funere regio honorabiliter sepeliuit 186, 18; quia Car. ob uestimenta plebi data multum dilectus 186, 20. inter diuos rettulit Opilius 187, 8. multos honores senatum Car. decernere iubet Opilius 188, 3. mortem Ant. senatus gratanter accepit 188, 11; primo tamen nemo credidit de Antonini morte 188, 18. C. filium se dixit Hel. 188, 26. 203, 29. idem Maesa militibus dixit 189, 31. bellum gessit contra Parthos 189, 11. interfecto Car. Parthus pacem concessit 189, 14. Hel. filius Car. 189, 16. 202, 21. 203, 18. C. rescripta leges uideri nefas esse dixit Opilius 193, 1. C. occisus factione Macriniana 195, 5; 8. odio C. senatus imperium Opilii libenter accepit 197, 4. caracallae Bassiani paenulae dictae sunt 197, 7. Bassiani ex auro atque argento simulacra fecit Opil. 197, 17. ingens desiderium Caracalli occisi 200, 7. Bassianus parricida causa nominis amabatur 203, 1. Symiamira Car. stupro cognita 203, 11. lauacrum, quod C. coeperat, et dedicauerat in uico Sulpicio, ab Hel. perfectum 215, 2; 13. Al. magis Caracalli adfinitate iungebatur quam Hel. 231, 18. fortitudo Bassiani 234, 4. Antonini nomen adfectatum in Bass. 235, 8. Car. thermas additis porticibus perfecit Alex. 245, 8. C. dictum de Maximino iun., cum cauendum eum esse quidam dixissent II 25, 20; 23.

cardus 113, 33.

Carinae II 64, 14.

Carinus. uita a Flauio Vopisco scripta II 215. 224—227. — II 205, 2. 206, 13. 214, 22. — Carini causa tam senatus quam populus inhorruit cum Carum imperare nuntiatum esset II 203, 17.

Cariouiscus dux Valeriani II 145, 3.

Carnuntum 128, 11.

carnem populo addidit Alex. 245, 19. c. porcinam populo distribuit Aur. II 161, 2.

Carpi pugnauerunt contra Moesos II 64, 18. C. copias adflixit Aur. II 157, 26.

Carpicus Aurelianus dictus II 157, 27.

Carpisclus Aurelianus dictus II 157, 28.

carpisculum II 157, 28.

Carrae 171, 28. 172, 7. — C. quae a Persis iam tenebantur, recepit Gord. tertius II 46, 24. 47, 10. occupauit Odenatus II 81, 19. 83, 5.

Carreni 172. 15. — C. se tradiderunt Odenato II 81, 20.
carrucas argentatas Alex. senatoribus concessit 258, 27. ut argentatas c. priuati haberent, Aur. potestatem dedit II 168, 19.
Carthaginiense forum arsit 40, 23.
Carthaginiensis curia II 183, 17.
— populus II 35, 26. inclinauit ad Capelianum II 38, 21.
Carthago 184, 20. II 13, 22. 30, 12. 34, 8. 38, 20. 44, 13. 66, 25. 216, 16. — Carth. ab Hadr. appellata Hadrianopolis 20, 17. C. appellare uoluit Com. Alexandriam Commodianam togatam 102, 3. a rebellionibus uindicauit Probus II 192, 2.
Carus. M. Aurelius —. uita a Flauio Vopisco scripta II 215. 217—221. II 203, 26. 205, 2. 214, 22. — Carus dux ex disciplina Probi fuit II 202, 8. cum Carum imperare nuntiatum esset, Carini causa filii eius tam senatus quam populus inhorruit II 203, 16.
Carysteae columnae II 50, 28.
caseus Alpinus 43, 7.
in *Casio* monte Hadr. sacrificanti fulmen decidens hostiam et uictimarium adflauit 14, 30.
Casperius Aemilianus a Seu. occisus 134, 13.
— Agrippinus a Seu. occisus 134, 11.
Cassiana defectio 86, 34.
— seueritas et disciplina 81, 34.
Cassiani 88, 28.
Cassianus motus 106, 21.
Cassiorum familia 78, 3; 10.
L. *Cassius* 88, 13.
Cassius. Auidius —. uid. Auidius.
Cassio Papirio consuli successorem destinavit Marcus Albinum 161, 31; 33.
Castorum aedes II 14, 23. 70, 8.
castrenses ministri 257, 14.
castrenses uestes 110, 23.
Castriani II 163, 13.
Catachannas libros obscurissimos Hadrianus Antimachum imitando scripsit 16, 16.
catafractarii II 135, 7. 160, 19. apud Persas 268, 15. cat. equites II 145, 2.
caterua imperatoria 119, 3.
Catilina II 208, 8. — C. Auid. dictus 80, 12; Alb. 164, 15.
Catilium Seuerum Hadr. Syriae praeposuit 8, 2; graviter insecutus est 15, 27. C. Pii adoptionem factam esse doluit, quia sibi praeparabat imperium 24, 12. cum C. cons. fuit Pius 35, 22.
— Seuerus cognatus Alexandri in consilio eius fuit 276, 4.
— proauus maternus M. Antonini 44, 14. eius nomen primo habuit Marcus 45, 6.
Cato. M. — Censorius 88. 14.— C. Macedonas liberos pronuntiauit, quia tueri non poterat 7, 10. Catonem Ciceroni praetulit Hadr. 17, 1. C. et Caesarem conparat Sallustius II 58, 6. Cato citatur II 183. 4.
Cato temporis sui dictus est Fabius Sabinus 275, 30.
— dictus est Gord. primus II 31, 15.
catomidiqri decoctores bonorum suorum in amphitheatro iussit Hadr. 19, 6.
Catones 140, 11.
Catthi uel *Catti* in Germaniam ac Retiam inruperunt Marco imp. 50, 27. contra eos missus est Aufidius Victorinus 50, 29. C. debellauit Didius 117, 19.
Catulinus. Valerius —. uid. Valerius.
Catuli neptis Memmia uxor Alex. 241, 16.
Catulus. Cinna —. uid. Cinna.

Cauchis erumpentibus restitit Didius 117, 16.
causas Hadr. aetate princeps agnoscebat uocatis in consilium senatoribus et equitibus Romanis 10, 10.
causas Romae atque in prouinciis frequenter audiuit Hadr. adhibitis in consilio suo consulibus atque praetoribus et optumis senatoribus 22, 20. (cf. 18, 18.)
causas capitales hominum honestorum Marcus ipse cognouit 63, 10.
causae conpendii 54, 13.
causas liberales muniuit Marcus 51, 28. 52, 4.
causas regales terminauit Pius 41, 4.
causarios Hadr. in Gallias profectus liberalitatibus subleauauit 11, 10.
causidici 198, 2.
Cecropius siue *Ceronius* dux Dalmatarum socius Claudio in adpetendo regno II 85, 13; 23. percussit Gallienum II 85, 26.
Cecropius dux ex disciplina Probi fuit II 202, 9.
Ceionii 161, 18. 163, 18. 164, 25. — C. familia per Gallienum et Gordianos plurimum creuit 156, 18.
L. *Ceionius* Aelius Commodus Verus Antoninus uid. Verus imp.
Ceionius Albinus a Seuero occisus 134, 11.
ad C. Albinum praef. urbi epistula Val. inserta II 143, 8.
— Commodus uid. Commodus.
— Commodus pater Heli Veri Caesaris 28, 20.
— Commodus Verus uid. Helius.
— Iulianus II 205, 9.
— Postumus pater Clodii Albini 156, 22. — C. epistula ad Aelium Bassianum inserta 156, 29 sq.
per *Ceionium* Postumianum adfinem Alb. Antoninis innotuit 158, 17.
Celer. Caninius — orator uid. Caninius 45, 18.
— Venerianus uid. Venerianus.
Celerinus. Cuspidius —. uid. Cuspidius.
cella solearis thermarum Car. 174, 5.
cellae suppositoriae II 225, 5.
cellarium 221, 7.
Celsa. Nonia —. uid. Nonia.
Celsinus amicus Vopisci, cui misit uitam Probi II 185, 13.
— consiliarius Diocletiani II 167, 23.
— Clodius —. uid. Clodius.
Celsus inimicus Hadriani in suspicionem adfectatae tyrannidis lapsus est 6, 8. propter insidias Hadriano paratas occisus 8, 27.
— defecit Pio imp. 85, 22.
— stipator Gallieni II 100, 4.
— unus ex triginta tyrannis. uita Trebellii II 116. II 127, 26.
Celsus Aelianus consul collegam de Maximino occiso certiorem fecit II 65, 22.
— Aelius —. uid. Aelius.
— Furius —. uid. Furius.
— Herennius —. uid. Herennius.
— Iulius —. uid. Iulius.
— Ragonius —. uid. Ragonius.
— Rufus —. uid. Rufus.
Celtae in Rom. solum inruperunt II 127, 2.
Celtica auxilia iuuerunt Postumum II 79, 14.
Celticae equae II 129, 10.
cenatio Iouis locus Palatii 113, 14.
cenotaphium Alex. in Gallia meruit 273, 4. c. constituta Tacito et Floriano Interamnae II 181, 6.
censitio 149, 31.

Censorinorum familia II 122, 14.
Censorinus tyrannus. uita Trebellii II 121—122. — imperator fuit sub Claudio II 120, 28.
censorium funus 115, 32. 130, 14.
censorum potestas II 71, 1 sqq.
censuales II 36, 23.
census retractari iussit Pert. 109, 26.
centesimare 191, 23; 25.
Centumcellae 90, 2.
centuriati ordines II, 5, 19.
centuriones ordinarii 162, 18.
cerataulas centum exhibuit Carus II 226, 16.
Cereius Maecianus II 184, 14.
Cerellius Faustinianus a Seu. occisus 134, 17.
— Iulianus a Seu. occisus 134, 17.
— Macrinus a Seu. occisus 134, 17.
Cereris initialia adiit Marcus 65, 25. C. almam consecrauit Aur. II 169, 8.
Ceronius socius Claudio in adpetendo regno II 85, 13.
Cerronius Bassus II 158, 14.
certamen quinquennale in honorem Hadr. constituit Pius 26, 22.
cerui palmati II 30, 2.
Cerylliamus. Fabius —. uid. Fabius.
Cesettianus. Aelius —. uid. Aelius.
Chaeronensis Sextus Plutarchi nepos 46, 2.
Chalcedonius Apollonius Stoicus philosophus 45, 28.
Chalcis uid. Calchis.
ad *Chaldaeos* rettulit Marcus 59, 19. ad Chaldaeos uenit Heluius Successus 105, 9. quod C. consuluisset de imperio Seu. reus factus 127, 19. Seu. multos interemit, quasi Chaldaeos de sua salute consuluissent 135, 27. per Ch. Marcus id egerat, ut Marcomanni semper deuoti essent p. R. 209, 5.
character historicus II 138, 1.
chartae uectigal ex Aegypto constituit Aur. II 168, 1.
Chatti uid. Catthi.
Chilo. Fabius —. uid. Fabius.
— Mallius —. uid. Mallius.
chiragrici II 207, 17.
chirodotae Dalmatarum 110, 22.
chlamys aurata 18, 16.
— coccinea 256, 22. II 160, 13.
— Dardanica II 136, 4.
— Graecanica 110, 23.
— hirta 139, 15. 250, 26.
— ueri luminis limbata II 136 1.
— purpurea II 86, 30. 153, 21.
choraulas centum exhibuit Carus II 226, 16.
chors II 140, 6.
chrestologus uid. christologus.
Christianam deuotionem in templum Heliogabali transferendam esse dicebat Hel. imp. 205, 14.
Christianos fieri sub gravi poena uetuit Seu. 137, 5. esse passus est Al. 243, 5. omnes Christianos futuros ei qui consulebant sacra reppererant, si Hadr. Christum inter deos recepisset 259, 17. C. praedicandorum sacerdotum modus 262, 14. C. contra popinarios fauit Alex. 263, 26. dictum Chr. quoddam ab Alex. frequentatum 265, 12. Ch. ecclesia II 151, 1. C. in Aegypto II 208, 24. in Aegypto qui Serapem colunt Chr. sunt II 209, 6. nemo Chr. presbyter in Aegypto non mathematicus non haruspex non aliptes II 209, 8; nummum uenerantur II 209, 19.
christologus Pert. appellatus 114, 27.
Christum in larario suo habuit Alex. 247, 7. C. templum facere uoluerunt eumque inter deos recipere Hadr. et Alex. 259.

11. deuoti sunt in Aegypto Serapi qui se Christi episcopos dicunt II 209, 7. patriarcha cum Aegyptum uenerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum II 209, 11.
chrysoaspidas fecit Alex. 264, 15.
chrysografata scuta II 133, 22.
cibaria nisi in barbarico non septem et decem dierum, ut solent, Alex. imp. a militibus portabantur 262, 8.
Cicero. M. Tullius —. 140, 13. 233, 21. 272, 20. II 32, 8. 186, 18. — Cic. Catonem praetulit Hadr. 17, 1. Cic. de officiis et de re publica legebat Alex. 248, 25. Cic. simulacrum in secundo larario habuit Alex. 249, 26. ut C. poemata nimis antiqua uiderentur, Gord. primus cuncta illa scripsit quae Cic. II 39, 11; 13. Pisonum familiae nobilitandi causa se sociauerat II 110, 8. citatur in oratione contra Gabinium II 112, 6. (Verrin. IIII 5, 9:) 258, 16. in Hortensio II 89, 11. (ad fam. VII 30, 1:) II 96, 15. pro Milone [7, 16]: II 124, 17. in Philippicis (I 1:) II 163, 24. (in Pis. 2:) II 180, 4.
in *Ciceroniana* uilla Puteolis sepultus est Hadr. 25, 12.
Cilices II 114, 24.
Cilicia 73, 9. II 115, 10. C. pro consule II 166, 9. 217, 25.
Ciloni (iterum praef. et consuli) innitens Car. post mortem Getae ad Palatium redit 169, 7. C. in summum discrimen uenit, quod concordiam inter Caracallum Getamque suaserat 170, 8.
Cincius Seuerus a Seu. interfectus 134, 23.
Cingii Seueri pontificis maximi sententia Commodo interempto 104, 10.
cincti milites cum imperatore discumbebant II 29, 23.
Cinnam Catulum audiuit Marcus 46, 3.
Circeium castrum II 52, 12.
Circenses ludi uid. ludi.
Circium cursorem appellauit Helius 31, 19.
circumforanei propolae 90, 29.
circi ruina Pio imp. 40, 19.
cirratae militares 110, 22.
citro conposita uasa 111, 1.
Ciuicam patruum Veri ad eum in Syriam misit Marcus 51, 20.
ciuilia multa correxit Marcus 66, 2.
clamis uel *clamys* uid. chlamys.
Clara. Aemilia — mater Did. imp. 117, 6.
— Didia —. uid. Didia.
Clarissimus. Seuerus —. uid. Seuerus.
Clarus cons. (945/193) 116, 7.
—. Erucius —. uid. Erucius.
—. Ragonius —. uid. Ragonius.
—. Septicius — uid. Septicius.
classem Africanam instituit Com. 102, 1.
— Germanica 106, 2.
— Rauennas 121, 25.
Claudia filia Claudii Crispi mater Constantii Caesaris II 132, 6.
— soror Probi imp. sepeliuit fratrem II 187, 21.
— frigida 249, 6.
Claudiana auspicia II 149, 3.
— tempora II 148, 9.
Claudianae columnae II 50, 28.
Claudianus. Asellius —. uid. Asellius.
Claudius pater Claudii Pompeiani a Commodo interfectus 93, 21.
Claudius. Flauius —. imp. uita a Trebellio Pollione scripta II p. 122—136. — 274, 17. II 87, 32. 100, 12. 120, 7; 15

19; 28. 138, 15. 149, 7; 9. 162, 19; 20. 166, 22. 182, 12. 187, 18. 189, 24. 190, 17. 194, 24. — inter Constantios Claudiosque Marcum et Pium formauit Constantinus 204, 22. C. auctorem generis Constantini cum cura dicendum esse dicit Lampridius 226, 32. Cl. iussu Valeriani iunioris sepulchro titulus est additus 'Valerianus imperator' II 72, 8. cum Cl. bellum contra Postumum iniit Gall. II 79, 12. princeps generis Constantii Caesaris II 79, 13. 85, 11. 167, 28. princeps electus II 85, 7. 86, 15. Cl. epistula ad Regalianum inserta II 99, 24; 29 sqq. C. a Val. promotus II 100, 15. Cl. interemit Aureolum II 101, 10; 16. C. Isauros paene ad hoc perduxerat, ut a suis semotos locis in Cilicia conlocaret II 115, 9. Cl. bellis Gothicis occupato Zenobia munus regale optinuit II 117, 3; 26. inuito Claudio Aureolus ab Aureliano interfectus II 148, 13. Cl. bellum contra Meotidas Aur. credidit II 148, 19. Cl. epistula ad Aurelianum inserta II 148, 23 sqq. Cl. imp. respirare coepit res p. II 165, 13. Cl. optimus imperator II 166, 19. Aureliano decimanos credidit II 190, 12. Claudio longinquitatem imperii inuidit fortuna II 217, 1.

Claudius Arabianus a Seu. occisus 134, 19.

— Censorinus scurrarum ioco appellatus II 122, 8.

— Crispus frater Claudii imp. II 132, 5. eius filiae filius Constantius Caesar II 132, 6; 25.

— Eusthenius qui Diocletiano ab epistulis fuit; Diocletiani Maximiani Galerii Constantii uitam singulis libris scripsit II 226, 5.

Claudii Iuliani epistola gratulatoria ad Puppienum et Balbinum Maximino uicto missa inserta II 65, 16.

— Lucanus a Com. interfectus 95, 16.

— Maximum audiuit Marcus 46, 3.

— Pompeiano proficiscens ad bellum Germanicum Marcus filiam suam dedit 60, 30. P. peregrinus et Cassio rebellante senior 85, 25. P. consulem dixit Marcus 86, 26; 31. Com. eum occidere conatus est 91, 26. P. interfectus 92, 2 Pertinacem uexillis regendis adsciuit 106, 7. Pert. eum hortatus est, ut imperium sumeret, quia casum Com. lacrimauerat 108, 7. ad participatum imperii Did. e Tarracinensi euocauit 123, 8. P. nupta fuerat Lucilla post Veri mortem 169, 20.

— Quintillus uid. Quintillus.

— Rufus a Seu. occisus 134, 6.

— Sapiliani epistula ad Cereium Maecianum inserta II 184, 14.

— Seuerum audiuit Marcus 46, 5.

— Sulpicianus a Seu. occisus 134, 12.

— tonsorem praefectum annonae fecit Hel. 211, 5.

— Venacus orator in consilio Alex. 276, 3.

claui qualitate equites Romani a senatoribus discreti II 246, 1.

Cleandrum in Perennis potentiae locum subrogauit Com. 94, 5; 10; atque per eum etiam grauiora fecit quam per Perennem 94, 9. ad eius arbitrium

praefecti praet. aut retenti aut occisi 94, 16. C. omnia pecunia uęnditabat 94, 20. praefectus est factus 94, 28. dignus uitae finis inpositus 94, 31. concubinas Com. constuprauit 95, 4. lauacrum Commodi nomine fecerat 101, 31.

Cleodamus Byzantius Scythas uicit II 84, 17.

Cleopatra II 115, 20. — perire maluit quam in qualibet uiuere dignitate II 156, 6.

Cleopatrae et Odenati partibus Palmyreni defendebant Aegyptum; contra eos pugnabat Probus II 192, 15.

Cleopatrarum gens II 116, 25.

Cleopatrana stirps II 123, 6.

Cleopatranis uasis usa Zenobia II 118, 21.

Cleopatrani uniones II 121, 19.

clibanarii a Persis catafractarii dicti 268, 15.

clipeum Hadriano posuit Pius 37, 21. cl. aureus Claudio in Romana curia conlocatus II 125, 1.

Clodia uia 74, 20.

Clodius II 208, 6.

— Albinus uid. Albinus.

— Balbinus uid. Balbinus.

— Celsinus a senatu laudatus 133, 2.

— Rufinus a Seu. occisus 134, 14.

Cobotes adversus Marcum conspirauerunt 62, 1.

Cocceius Nerua uid. Nerua.

— Verus a Seu. occisus 134, 13.

coctilicia taberna 106, 32. (cf. adnot.)

coctum cibum milites sumere uetuit Seu. 151, 30.

cocos seruos habuit Alex. 258, 10.

codicillares Alex. fecit pontificatus quindecimuiratus auguratus 263, 20.

Coedes libertus Veri 75, 19.

Coelium Salustio praetulit Hadr. 17, 2.

Coelius mons uid. Caelius.

cohortem quinquagenariam Hadr. Hiberorum regi dono dedit 18,13.

collegium pontificum 104, 11. c. sacerdotalia 98, 17. sacerdotum 48, 24. 90, 9.

collis Quirinalis uid. Quirinalis.

colossum transtulit Hadr. 20, 2. ornamenta quaedam col. addidit Com., Neronis caput sumpsit ac suum inposuit 102, 6.

columnae Carysteae II 50, 28. Claudianae II 50, 28. Numidicae II 50, 29. 178, 12. porphyreticae II 50, 29. Synnades II 50, 29. c. palmata statua superfixa argentea in rostris posita Claudio II 125, 7.

colymbi marinae aquae 218, 28.

comitatum principis grauem esse prouincialibus dicebat Pius 39, 19.

comitia magistratuum 172, 6.

Commagenae II 129, 21.

commeatum p. R. adiuuit Alex. 242, 25.

Commodianam coloniam Romam appellari uoluit Com. 96, 2; 7.

Commodiana domus Palatina Commodi 98, 24.

Commodianam Herculeam classem Africanam Comm. appellauit 102, 4.

— Carthaginem Alexandriam — togatam Com. appellare uoluit 102, 3.

Commodiani horti 148, 30.

— serui Pert. in balneis necem parasse dicuntur 114, 15.

Commodianum imperium 129, 23.

— saeculum aureum adsimulabat Com. 99, 31.

Commodianum Commodus se uocauit 96, 9. — Herculaneum flaminem Commodo addidit Se-

uerus 102, 12. populum R. dixit Com. 100, 20.

Commodi. Ceioni — familia 112, 12.

Commodus. Ceionius — pater Helii 28, 20.

Commodus. L. Ceionius — Antoninus imp. uita ab Aelio Lampridio scripta I p. 89—104. — 59, 1. 85, 24. 128, 8. 144, 21. 185, 23. 232, 27. 234, 3. II 175, 6. 216, 25. — C. multos honores tribuit Marcus 57, 4. cum eo triumphauit Marcus post bellum Marcomannicum 57, 7. 58, 5. C. natus est de adulterio 59, 13; 23; 30. C. togam uirilem dedit pater 62, 24; sibi collegam in tribuniciam potestatem iunxit 65, 31. C. turpem se et cruentum iam ante patris mortem ostentabat 66, 16. de C. patris iudicium 67, 4. C. iustum imperium 87, 24; et tribuniciam potestatem rogat senatus 87, 27. C. posteros Auidii post mortem patris uiuos incendi iussit 88, 1. occiso Perenne Com. Pertinaci satisfecit 107, 4. Pertinax apud C. adfectati regni insimulasse dictus est Antistium et Arrium 107, 10. Commodo Pert. praef. urbi plurimum placuit 107, 23. Pertinax interficiendi Com. conscientiam delatam sibi ab aliis non fugit 107, 24. C. interemptus 107, 26. C. occiso fictum est, quod morbo esset extinctus 108, 1. casum C. lacrimauit Claudius Pompeianus 108, 8. uituperatio C. adclamationibus senatus ostensa 108, 14. C. interfectus auctore Laeto 108, 16. Laetus et Marcia ministri scelerum Commodi 108, 20; inuitos eos paruisse C. Pert. dixit 108, 20. C. in Vectilianis occisus 108, 31. consuetudinem rogandi magistratus et proceres senatus praetermiserat Com. 109, 5. statuae Com. deiectae 109, 6. quae C. militibus dederat Pert. confirmauit 109, 14. C. adlectionibus innumeris praetorias miscuit 109, 21. donatiua et congiaria, quae C. promiserat, Pert. soluit 110, 4. Pert. ea exegit, quae C. indixerat 110, 7. auctionem rerum C. habuit Pert. 110, 11; 20. a libertis Pert. ea exegit, quibus C. uendente ditati erant 110, 19. sumptus omnes C. Pert. rescidit 111, 12. omnibus, quibus C. ademerat possessiones, reddit Pert. 112, 3. nullum ex is quos C. rebus gerendis inposuerat, mutauit Pert. 114, 12. Didius reus factus coniurationis cum Saluio contra Commodum 118, 4; sed a Commodo liberatus 118, 5. C. memoriam se restituturum Did. cum imperator fieret, pollicitus 118, 27. emendationem temporum Com. Pertinacis auctoritate reparandam creditum fuerat 119, 16. multa quae C. statuerat, Pert. tulerat, Did. restituit 120, 23. per Laetum C. manus euaserat Didius 121, 23. Commodo in odium ueniente Seu. reus factus absolutus est 127, 21. C. Seu. consulem inter plurimos designauit 127, 23. inter diuos referendum esse censuit Seu. 133, 4. 139, 3, primusque inter milites diuum C. appellauit 133, 6; in senatu et in contione laudauit 133, 32; C. strangulatorem Narcissum leonibus obiecit 134, 25. si C. non reliquisset heredem nihil

Marco felicius 140, 20. Pescennius iussu C. exercitus Syriacos rexit 144, 18; suffragio athletae, qui C. strangulauerat 144, 19. ad Com. Seu. scripsit adserens Pesc. necessarium rei p. uirum 146, 6. Commodi epistula inserta 147, 4 sqq. inter C. amicissimos Pesc. pictus uidebatur Isidos sacra ferens 148, 30. Pesc. ad Com. scripsit de administratione prouinciarum 149, 7. C. temporum dissolutio 152, 5. C. Albinum Caesarem esse iusserat 154, 20. 158, 23. 164, 20. 165, 8. epistula C. ad Clodium Albinum inserta 155, 3 sqq. sed Clod. id quod iubebat facere noluit, uidens odiosum Com. 155, 22. 158, 21; contempsit Caesareanum nomen, quod ei C. dare uoluit 156, 2. C. transtulit Alb. ad Galliam 158, 20. Albino praetore C. et in foro et in theatro pugnas exhibuit 159, 2; 3. C. iussu Alb. Britannicos exercitus rexit 164, 18. C. melior fuisset, si timuisset senatum 165, 2. contio Albini, qua senatum laudauerat, Romam delata exasperauit C. in eum 165, 12; 13; placuit senatui, qui miris eum adclamationibus ornauit uiuo C. 165, 16. epistula ad praef. praet. inserta 165, 21 sqq. C. deorum nominibus appellatus erat 170, 21. C. sacra Isidos celebrauit 174, 23. C. quartus Antoninus 185, 1. C. polluit sacrati nominis Antonini reuerentiam 188, 31. C. rescripta leges uideri nefas esse dixit Opilius 192, 27. C. pater Antoninum appellauit 199, 25. uersus in Com. dicti, quod se Herculem appellauerat (200, 14; 19) inserti 200, 19 sqq. C. hereditarium nomen Antonini erat 235, 6. Commodos in luxurie uicit Hel. 234, 11.

Commodus. Ceionius — post Helius Verus dictus uid. Helius. — L. Ceionius — Verus uid. Verus. — mensis Augustus dictus in honorem Com. imp. 98, 1; 22.

comoedias in conuiuio exhibuit Hadr. 26, 3.

Concae II 119, 17.

Concordia II 195, 9. — C. templum 108, 6. 232, 5. II 53, 6. 194, 6.

concubinas ingenuas haberi uetuit Aur. II 170, 15.

Condianus. Quintilius —. uid. Quintilius.

condita militaria ut agnosceret laborabat Hadr. 12, 9.

condito rosato atque absentato piscinas temperauit Hel. 217, 21.

conditura ueneta 219, 4.

congiarium duplex Hadrianus populo dedit 9, 5. c. populo datum pro adoptione Heli 29, 2. c. Pius militibus (ac) populo de proprio dedit 37, 8. Pius populo dedit 39, 23. Marcus populo diuisit ob togam uirilem filio datam 62, 25; ob tribuniciam potestatem 66, 1; ob nuptias filii 66, 7. adhuc in praetexta c. dedit Commodus 90, 12. c. dedit populo Com. singulis denarios septingenos uicenos quinos 101, 14. nundinationis rerum Commodi pecuniam Pert. militibus donatiuo dedit 110, 18. c. dedit Pert. populo denarios centenos 116, 9. uestimenta populo congiaria dedit Car. 186, 20. congiarium promisit Op. per edictum Antoninianum 197, 9. c. ter dedit Alex. 245, 19. post bellum

Persicum congiarium dedit Alex. 269, 21. c. populum molliuit Gall. II 87, 1. c. ter dedit Aur. II 169, 29. c. detulit Probus II 200, 1.
consecranei II 37, 25.
consecrationem decreuit parentibus Marcus 67, 26. c. factum, ut Marcomanni p. R. semper deuoti essent 209, 7.
consessum salutatus Al. obtulit senatoribus 240, 12. 241, 22.
consiliariis addidit salaria Pesc. 149, 22.
Constantina soror Claudii imp. II 132, 8.
Constantinum maximum adloquitur Capitolinus in uita Clodii Albini 156, 18; C. Augustum Spartianus in uita Getae 177, 3; Lampridius in u. Heliogabali 204, 20. 226, 3. 227, 5; in u. Alexandri 274, 1; Capitolinus in uita Maximinorum II 3, 3; in u. Gordianorum II 28, 3. 52, 24.
Constantius II 123, 4. 124, 27. 130, 7. — a Diocletiano Caesar dictus 28, 3. inter Constantios Claudiosque Pium et Marcum aureos formauit Constantinus 204, 21. Claudius princeps generis Constanti Caesaris II 79, 13. 85, 11. C. nepoti futuro uictoriis Gothicis securam parare uidebatur rem p. Claudius II 129, 17. C. filius Claudiae et Eutropii II 132, 7. ex disciplina Probi fuit II 202, 8. in locum Carini C. subrogare statuerat Carus II 225, 11. natus qui Gallias Rom. legibus redderet II 225, 28.
constellationem Gordiani filii ostendit mathematicus patri II 41, 20.
constitutio Hadriani de domibus non diruendis transferendae materiae causa 18, 21.
Consul uel *Consulens* Iuppiter II 206, 13.
consulens tertio Hadr. plurimos fecit, infinitos secundo 9, 32. consulum officia frequentauit Hadr. 11, 4. Com. imp. uiginti quinque c. in unum annum lecti sunt 94, 18. c. togam pictam de Iouis templo sumebant 256, 24. consules ex senatus sententia nominauit Alex. sumptus eorum contrahens 258, 30.
consularia ornamenta 10, 6; is decreta qui rem p. bene gesserant 269, 13.
contiones insertae Albini 155, 27 sqq. 164, 21 sqq. Alexandri 266, 13 sqq. 269, 4 sqq. Diadumeni 196, 13 sqq. Opilii Macrini 195, 15 sqq. 196, 8 sqq. Marii II 97, 5 sqq. Maximini II 16, 5 sqq. 37, 24.
controuersias declamauit Hadr. 16, 27. Gord. primus II 29, 20. c. Postumi iunioris Quintiliano insertae II 93, 26.
in *contubernium* imperatoriae maiestatis Hadr. optumos quosque de senatu adsciuit 9, 27.
conuiuales sortes Heliogabali 217, 27.
conuiuii sumptus constituit Hadr. 22, 11. c. notissimum Veri 71, 22. c. septima die celebritati Albini pueri nati deputabatur 158, 3.
Copten a Blemmyis uindicauit Probus II 198, 15; 26.
Cordium aurigam amauit Heliog. 206, 28. praefectum uigilum fecit Hel. 211, 4. ut remoueretur postularunt milites 213, 6.
Corduenus. Aelius —. uid. Aelius.
Cordus. Aelius —. Et Iunio quidem Cordo studium fuit eorum imperatorum uitas edere quos

obscuriores uidebat 183, 13. citatur: 158, 13. 159, 15. 162, 6. II 5, 14. 7, 18. 12, 3. 22, 28. 24, 3. 25, 3. 26, 4. 30, 23. 31, 16. 36, 11. 38, 10. 39, 25. 41, 12. 42, 11; 14. 43, 8. 46, 12. 50, 18. 52, 5. 55, 26. 56, 3; 6. 61, 11.
Corfulenus. Statilius —. uid. Statilius.
Corinthii II 184, 1.
Corinthus 73, 7.
Coriolanus. Marcius —. uid. Marcius.
Cornelianus. Atidius —. uid. Atidius.
— Aurunculeius —. uid. Aurunculeius.
Cornelius. Balbus — Theophanes uid. Balbus.
ad — Balbum epistula Marci 146, 26.
— Capitolinus citatur II 106, 24.
— Dolabella cons. [a. 838/86] 34, 16.
— Frontone oratore magistro usus est Marcus 45, 19; eique multum detulit 45, 22. audiuit Verus 69, 15.
— Macer ex familia Macrianorum II 105, 10.
— Repentinus gener Didii praef. urbi a socero factus 119, 13. remansit in Palatio cum Did., cum iam ab omnibus desertus esset 123, 16.
— Scipio uid. Scipio.
— Tacitus uid. Tacitus.
— Victorinus successit Tatio Maximo praef. praet. mortuo 40, 10.
Cornicula. Annius —. uid. Annius.
Cornificia. Annia —. uid. Annia.
Cornificiam infamissime dilexit Pert. 115, 2.
Cornificius. Velius — Gordianus uid. Velius.
corocottas Pius in muneribus exhibuit 42, 3.
corona cum qua matronae regiae sacrificium facerent, contentas esse debere dixit Alex. 257, 6.
coronae bilibres ab Aur. populo promissae II 160, 28.
— ciuicae 54, 19. II 146, 24, 189, 3; 7. murales II 146, 23. nauales II 146, 24. uallares II 146, 23. 189, 2.
coronarium. aurum —. uid. aurum.
corpora omnium artium constituit Alex. 250, 17.
corrector Italiae II 113, 21. Lucaniae II 163, 16.
Ccruini II 143, 19.
Costoboci aduersus Marcum conspirauerant 62, 2.
Cotiaensis. Alexander—. uid. Alexander.
Cottiae Alpes sub Nerone Romano nomini sunt tributae II 152, 12.
Crassus. Frugi —. uid. Frugi.
— Sulpicius —. uid. Sulpicius.
Cretam Scythae uastare conati sunt II 131, 12.
Cretici sagittarii II 135, 8.
crinibus suis auri scobem aspersit Gall. II, 86, 28. 90, 11.
crinita stella 100, 31. apparuit Pio imp. 40, 24.
Crinitus. Vlpius —. uid. Vlpius.
Crispinus consularis Aquileiae fortiter resistit cum Menofilio Maximino II 18, 18. 61, 4.
— Tullius —. uid. Tullius.
Crispus Sallustius uid. Sallustius.
— Claudius —. frater Claudii imp. uid. Claudius.
crocodilos in muneribus Pius Romae exhibuit 42, 4.
crocum per gradus theatri fluere iussit Hadr. 19, 20.
Crotoniates uid. Milo.
crustulata perna 31, 2.
crustulum 21, 17.

cryptas in castris diruit Hadr. 11, 25.
crystallini calices 72, 2; 76, 29.
Ctesiphon II 81, 27. — Ct. cepit Seu. 136, 9. se peruenturum esse sperat Gord. tertius II 47, 12. Ct. peruenit Odenatus II 83, 7. 105, 28. 117, 16; Carus II 219, 19. uis fati quaedam, ut Rom. princeps Ct. transire non possit II 220, 15.
cuculli Bardaici 110, 24.
cucullio mulionicus 225, 14.
cucutia uillosa II 136, 6.
culcitas funambulis subici iussit Marcus 54, 29.
cultum deorum instante pestilentia diligentissime restituit Marcus 61, 15.
Cumani Apollinis templum 157, 14.
Cupidinum exemplo cursoribus alas adposuit Helius 31, 17.
ut *cuppedinarium* se pinxit Hel. 223, 9.
cura praetorii II 134, 3.
de *curatoribus* statuit Marcus, ut omnes adulti acciperent non redditis causis 53, 2. c. multis ciuitatibus a senatu Marcus dedit 53, 9. cur. regionum ac uiarum potestatem puniendi dedit Marcus 53, 25. cur. Romae quattuordecim fecit Alex. 250, 14. c. Alexandriae II 111, 10. c. Aquini 144, 13. Illyrici II 134, 26.
curia Carthaginiensis uid. Carthaginiensis. c. Pompiliana uid. Pompiliana. c. Romana 106, 27. c. Treuirorum uid. Treuiri.
(*Curibus* 4, 24.)
Curius Fortunatianus omnem Maximi Balbinique historiam perscripsit II 56, 4.
currus falcati 267, 25. 268, 11. c. quadriiugi Pisoni decreti II 100, 25; triumphales Maximo Balbino Gordiano II 21, 30.
cursores 31, 16. 258, 8. c. eo habitu quo ipse habebat, Aur. senatoribus concessit II 170, 14.
cursus fiscalis ab Hadr. institutus 9, 9. c. uehicularius a Pio subleuatus 43, 3.
Cuspidii Celeris consulis o r a t i o, quae de honoribus Maximi Balbini Gordiani in senatu habita est, i n s e r t a II 21, 26 sqq.
Cyclopea luserunt omnes apenarii II 80, 11. exhibuit Carus II 226, 20.
Cyclops Maximinus dictus II 8, 22. 60, 15; Firmus II 206, 22.
cymbala 97, 26.
Cyprea acus II 133, 8.
Cypria accubitalia II 133, 29.
— mantelia II 145, 28.
Cypriaci tauri II 30, 4.
Cyprum Scythae uastare conati sunt II 131, 12.
Cyriades pater Cyriadis tyranni II 91, 20.
Cyriades unus ex triginta tyrannis. u i t a II 91—96.
Cyrillus. Tatius —. uid. Tatius.
Cyrrum uidere noluit Marcus 64, 23. (uid. adnot.)
Cyzicus 36, 3. 131, 16; 20; 148, 9. — C. uastauerunt Gothi II 84, 22.

Daci II 134, 19. — D. contudit Pius 37, 28. D. per legatos Com. uicti 99, 19.
Dacia 106, 5. — D. ad tempus praefectus Marcius Turbo 8, 21. Dacia Turboni credita 9, 3. per duces Com. sedata 99, 20. D. regimen accepit Pert. 106, 27. a confinibus hostibus uindicauit Didius 117, 20. in D. resedit Car. 170, 18. ex Dacia Transdanuuiana Aur. populos abductos in Moesia conlocauit appellauitque suam

Daciam, quae nunc duas Moesias diuidit II 164, 3.
Dacia gens II 99, 23.
Dacia ripensis II 138, 30.
— Transdanuuiana prouincia a Traiano constituta ab Aur. relinquitur II 163, 30.
ad *Dacicum* bellum Hadrianus Traianum prosecutus est 5, 10. secunda expeditione Dacica Traianus Hadrianum primae legioni Mineruiae praeposuit secumque duxit 5, 19.
Dacisci II 163, 13.
Dacisciani milites II 135, 18.
Dafne uid. Daphne.
Dalmatae II 134, 19. D. dux Cecropius II 85, 14; 26. D. equites 158, 18. II 131, 8. D. chiridotae 110, 22.
Dagellius Fuscus citatur II 114, 4.
Dalmatenses singiliones II 136, 4.
Dalmatia II 104, 1. — D. latrones Marcus milites fecit 61, 19. D. praesidiatus 225, 13.
dalmaticatus Com. in publicum processit 96, 5; Hel. 220, 19.
damnatorum bona in fiscum priuatum redigi uetuit Hadr. 9, 15.
Danuuius 61, 27. 81, 6. II 152. 21. 189, 1. — ad D. tutelam profectus est Pert. 106, 21.
Daphne 82, 15. II 154, 18. apud D. in deliciis uixit Verus 51, 6. 73, 17. luxuriati sunt milites Alex. 267, 18.
Daphnis II 107, 24.
Daphniti mores 81, 31.
Dardana gens II 132, 7.
Dardaniae latrones Marcus milites fecit 61, 20.
Dardanica chlamys II 136, 4.
— regio II 135, 6.
Dardanus II 131, 10.
Dardanus rex II 131, 10.
Dasummi filius Malemnius rex 45, 1.
deambulatorium II 51, 13.
December Amazonius dictus 98, 3.
decemuir litibus iudicandis Hadrianus a Traiano datus 4, 3.
decennalia a Gall. celebrata II 90, 17; 18.
decennia celebrauit Gall. nouo genere ludorum II, 79, 27.
Decibalus rex II 99, 23.
Decii duo conss. (a. 1003/251) II 70, 7. posuerant in senatus potestate, cui censura deferretur II 70, 10. D. uita et mors ueteribus comparanda II 166, 26.
decimani II 190, 8; 11.
decimare milites 191, 23.
decimatio 191, 25.
Decius. Val. in procinctu cum D. agebat, cum censor fieret II 70, 14. D. gratulatus est Valeriano propter iudicium senatus II 70, 28. 71, 14. Claudii uirtutem et uerecundiam publice praedicauit II 132, 20. Decii epistola ad Messalam inserta II 134, 31; 32 sqq.
declamare 185, 28. controuersias declamauit Hadr. 16, 27; Gord. primus II 29, 20.
declamatae Iulii Graniani 230, 5.
in *declamationibus* disertus Postumus iunior II 93, 26.
declamatorum scolas publicas frequentauit Marcus 46, 17.
decoctores bonorum suorum in amphitheatro catomidiari Hadr. iussit 19, 5.
Decrianus architectus colossum stantem atque suspensum transtulit 20, 3,
decurio, apud Afros II 32, 23.
defensores ex sese Alex. corporibus artium dedit 250, 19.
de *defunctorum* statu Marcus intra quinquennium quaeri iussit 52, 7.

delationes quibus fiscus augeretur, Marcus contempsit 53, 7.

delatores conuictos grauiter puniri iussit Pert. 109, 26. d. si non probarent, capite adfecit Opilius, si probarent, delato pecuniae praemio infames dimisit 192, 22. d. ingenti seueritate persecutus est Aur. II 163, 20.

deliaca signa 246, 5.

Delphici Apollinis uates 150, 1. D. oracula inserta 150, 6; 12; 15; 21.

demarchus Hadr. apud Neapolim fuit 19, 13.

Demosthenes 140, 12. 272, 20.

desertorum bellum 100, 32. ad conprehendendos des., qui innumeri Gallias uexabant, Pesc. missus 146, 4. des. poenae 81, 1.

deuotio Christiana 205, 14.

Dexippo duce Athenienses Gothos uicerunt II 84, 23. Dex. citatur 263, 20; 25. II 26, 15; 19; 31. 28, 17. 34, 10. 41, 13. 43, 30. 53, 11. 64, 5; 20; 21; 28. 121, 2. 131, 29.

Dexter. Domitius —. uid. Domitius.

dextrocherium cum copula de hyacinthis quattuor II 23, 2.

diadema 198, 3. II 116, 27. d. gemmatum 218, 2[illegible].

Diadematus Diadumenus appellatus 198, 6; 8.

Diadumenus Antoninus. uita ab Aelio Lampridio scripta 195—202. — 187, 1. — Antoninus uocatus 173, 20. 184, 16. 185, 11. 186, 13. 188, 25. 203, 15. 234, 5. 235, 7. septimus Antoninus 185, 3. D. in participatum imperii adsciuit pater 186, 13. capita ex oratione Macrini et Diad. imperatorum inserta 185, 16 sqq. D. et imperio miles donauit et nomine 187, 31. D. interfectus 190, 16. Caesar, non Antoninus fuisse dicitur 190, 18. Antoninorum nomini uelut nothus adpositus 190, 22. in D. fauor publicus se proseruit 192, 15. de D. dictum est, quod in somnis Antoninus fuisset 193, 17. D. Antonini nomen titulo praeferebat 204, 28. D. famam insecutus est crudelissime Heliogabalus 208, 19; 24.

diaetae nominis Mammaeae ab Alex. factae 246, 17.

dialogistam Marcum dixit Auidius 80, 14.

Diana 207, 26. Dianae Laodiciae simulacrum ex adyto suo in templum Heliogabali adferre uoluit Hel. imp. 207, 24.

diasyrticum 175, 8.

Diauoleno iuris perito usus est Pius 42, 29.

dictator Hadr. per Latina oppida fuit 19, 12.

Didia Clara filia Did. a senatu Augusta appellata 119, 10.

Didius Iulianus. uita ab Aelio Spartiano scripta p. 117 — 124. — 125, 3. — de Iul. successore Pert. omen dedisse dicitur 115, 14; cum Iul. ei fratris filium offerret 115, 15. collega Pert. in consulatu et successor in proconsulatu 115, 18. Did. corpus Pert. quanto potuit honore funeratus est 115, 25. I. proconsule absolutus est Seu. cum adulterii causam diceret 126, 7. cum odio omnium imperauit 128, 9. auctore Iul. Seu. est hostis a senatu appellatus 128, 18. senatus consultum fieri fecit de participando imperio cum Seu. 128, 24. interfectores contra Seu. misit 128, 31.

130, 7. Iul. occidi iussit Seu. 129, 1; 2; 5. tertium praef. praet. Flauium Iuuenalem fecerat 129, 14. amicos Iuliani Seu. proscriptioni ac neci dedit 130, 24. Didio occiso praetorianas cohortes exauctorauit Seu. 137, 16. D. imp. appellatus et iussu Seu. occisus 144, 21. Pesc. magis in Did. odium quam in aemulationem Seu. imperator appellatus 145, 3. ob detestationem Iul. Pescennio Romae fautum 145, 5. Iul. oderant populares 145, 9. I. ad occidendum Pesc. primipilarem miserat 145, 13. Seu. iam principi successorem miserat 145, 16. cum I. circenses Romae daret (145, 24), Pesc. ad tutelam urbis est expetitus odio Iul. 145, 28. I. iudicium de Seu. imperatore 145, 29. a senatu Romae Caesar appellatus 154, 5. apud Iul. de occidendo Pert. plurimum ualuit auctoritas Albini 165, 18. 166, 4. Iul. Antoninum se uocauit 185, 7. 199, 7. cum iam Iul. senatus imperatorem dixisset, a militibus Seu. imperator est dictus 229, 6.

Didius Petronius — Seuerus. uid. Petronius.

—Proculus frater Did. imp. 117, 7.

Dido II 115, 19. — Didonis habitu ornata Zenobia II 116, 27.

dies iudiciarios fastis addidit Marcus 52, 28.

Diocletianae thermae II 110, 29. 186, 10.

Diocletianus II 120, 19. 130, 10. 157, 9. 166, 14. 186, 5. 214, 23. 225, 27. 226, 5. — D. Augusto Spartianus uitam Heli misit 27, 2; 4. D. adloquitur Iulius Capitolinus in uita Marci 60, 9. 77, 10. Vulcatius Gallicanus in uita Auidii Cassii 80, 5. Aelius Spartianus in uita Seueri 140, 3. Spartianus in u. Pescennii 150, 24. Capitolinus in u. Opilii 194, 17. D. aurei parentis saeculi uitam se scripturum esse promittit Lampridius 227, 3. D. iam priuatus dixit nihil esse difficilius quam bene imperare II 167, 3. ut D. dicebat, optimus uenditur imp. II 167, 10; 11. D. frequenter dixit, Aur. magis ducem esse debuisse quam principem II 167, 17; 18. responsum Dryadis Diocletiano datum de posteris II 167, 22. ex disciplina Probi fuit II 202, 8. D. interemit Carinum II 221, 8; apud Marcum II 225, 24. D. domesticos tunc regens Augustus est appellatus II 222, 10. 225, 20. Aprum praef. praet. percussit Diocl. II 222, 24; 25. omen imperii factum a Dryade de Apro occidendo et ab ipso D. suo Vopisci narratum II 223, 8; 10; 14; 15; 17; 19; 24; 28. scaenam combustam magnificentiorem reddidit II 226, 18. D. dictum de Cari editione II 226, 25. D. omnibus gentibus aduocatis dedit ludos, parcissime usus liberalitate II 227, 3.

Diocmitas armauit Marcus 61, 20.

sub *Diogeneto* magistro Marcus pingendo operam dedit 47, 14.

sine *diplomatibus* quod Pertinax cursum usurpauerat, pedibus ab Antiochia ad legationem suam iter facere coactus est 105, 18.

a *discinctis* cum imperatore cenatur II 89, 28.

discus corymbiatus argenteus librarum uiginti II 135, 24.

dispositio Misithei egregia in re p. II 47, 28. 48, 23. Ballistae II 108, 10.
doctores (cf. professores) qui professioni suae inhabiles uiderentur, ditatos Hadr. a professione dimisit 17, 16.
Dolabella. Cornelius —. uid. Cornelius.
dominum se appellari uetuit Alex. 230, 26. domini appellantur Maximus et Balbinus II 65, 20; et Valerianus II 147, 4.
Domitia Caluilla mater Marci 44, 11.
apud — Lucillam matrem Marci educatus est Didius 117, 9.
— Paulina mater Hadriani 3, 9.
Domitiae in hortis reliquias Hadr. conlocauit Pius 37, 15; placebat uiuere Aur. II 170, 2; 3.
Domitianus dux Aureoli uicit Macrinum II 75, 8. 103, 20; cum filio II 104, 12.
Domitianus imp. 3, 6. 67, 6. 103, 17. 104, 24. II 103, 21. 125, 10. 215, 15. — D. crudelitate infamis 20, 15. XII cons. [838/86] 34, 15. D. sententia de misera conditione imperatorum 79, 20. sub D. Antonius imp. a militibus appellatus 150, 2. ipse pessimus fuit, amicos autem bonos habuit ideoque minus odio fuit quam Claudius 274, 16. D. inmanitate uulnerata res p. II 216, 23.
Domitilla II 103, 22.
Domitius Dexter a Seu., cum contra Nigrum proficisceretur, praef. urbi relictus 131, 1.
— Vlpianus uid. Vlpianus.
dracones et signa templorum et legionum ibant in decenniis a Gall. celebratis II 80, 17.
dracunculos Aegyptios Romae habuit Hel. 222, 3.
dromedae II 156, 25.
Drunciano genero Auidii liberam uagandi potestatem Marcus dedit 65, 19. 84, 26.
drungi II 200, 2.
Dryas Gallicana 271, 15. — responsum Dryadum Gall. Diocletiano de posteris datum II 167, 25; 30. omen factum a Dryade quadam Diocletiano de imperio II 223, 12; 17; 20; 30.
ductus aquarum infinitos Hadr. suo nomine nuncupauit 20, 18.
dulcia 221, 17.
dulciarii 221, 15.
Dulius Silanus cum suis a Com. interemptus 95, 9.
duumuir Hadr. per Latina oppida fuit 19, 12.

Eboracum 138, 28.
ecclesia Christianorum II 151, 1.
Eclectum libertum habuit Verus 75, 20. E. retentus a Marco postea Com. filium occidit 75, 21. E. factioni mortis Commodi interfuit 100, 14. E. et Laetus Pertinacem imperatorem fecerunt 107, 27; 30. cum Pertinace perit 113, 22.
eclipsis solis II 43, 6.
Edessa 171, 27. 172, 8.
edictum Antoninianum Opilii insertum 197, 11. ed Aureliani insertum II 207, 15 sqq.
Efesus uid. Ephesus.
Egnatius Capito consularis a Com. interfectus 92, 22.
Egnatuleius Honoratus a Seu. occisus 134, 14.
Eleates Zeno II 139, 9.
electri nummi 245, 15. electrina patera II 105, 12.
Eleusinia sacra suscepit Hadr. 14, 1. nemo ingreditur nisi qui se innocentem nouit 240, 15.

Emesa uel *Emessa* II 154, 22; 27.
Emisena urbs 189, 20.
Emisenos multos, ad quos confugerant Macrini milites, interfecit Ballista II 75, 23.
elephantinus liber II 176, 21.
elephantus lingua Maurorum caesai dicitur 28, 8. elephantorum quadrigas Hel. in Vaticano egit 218, 12. e. turfiti Persarum 268, 9. e. triginta et duo Gord. tertio imp. Romae fuerunt II 51, 20. Aur. solus omnium priuatus elephanti dominus fuit II 140, 19.
elogia 88, 19.
emissarii 206, 11.
Encolpius, quo Alex. familiarissimo usus est, citatur 239, 23. 263, 10.
Ennium Vergilio praetulit Hadr. 17, 1. citatur [Vahlen. sat. fr. 16—17:] II 128, 4. [nomine non addito Vahl. ann. 41 u. 492 : 82, 2]
ephemerides Aureliani II 137, 21. eph. Turduli Gallicani usus est Vopiscus II 186, 13. citatur II 187, 21. 188, 30. ephemeris quaedam citatur II 217, 18.
Ephesiae Lunae templum II 78, 21.
Ephesus 73, 22.
ephippia 264, 10.
Epictetum in summa familiaritate habuit Hadr. 17, 12.
epigrammata inserta 153, 17 sqq. 191, 1 sqq.; 10 sqq. II 101 15 sqq.
epigrammatarius II 182, 1.
epilepsia tutus dicebatur qui linguas lusciniarum edebat 216, 27.
Epirus II 84, 24.
episcopi Christi II 209, 7.
epistolae insertae Alexandri ad Mammaeam II 24, 7 sqq.; ad senatum II 31, 8 sqq. Artabasdis regis Armeniorum ad Saporem II 69, 7 sqq. Aureliani ad Flauium Arabianum II 169, 1 sqq.; ad Mallium Chilonem II 153, 9 sqq.; ad Mucaporem II 155, 9 sqq.; ad Probum II 190, 10 sqq.; ad senatum II 117, 9 sqq. 150, 30 sqq.; ad uicarium II 142, 5 sqq.; ad Vlpium II 163, 7 sqq.; ad Zenobiam II 155, 23 sqq. Auidii Cassii ad generum 88, 8 sqq. Autronii Iusti ad patrem II 184, 4 sqq. Cari ad legatum II 217, 25 sqq. Ceionii Postumi ad Aelium Bassianum 156, 29 seqq. Claudii imp. ad Aurelianum II 148, 23 sqq.; ad Iunium Brocchum II 128, 20 sqq.; ad Regalianum II 99, 29 sqq.; ad senatum II 127, 18 sqq. Claudii Iuliani ad Puppienum et Balbinum II 65, 16 sqq. Claudii Sapiliani ad Cereium Maecianum II 184, 14 sqq. Commodi ad Clodium Albinum 155, 3 sqq.; ad praef. praet. 165, 22 sqq. Decii ad Messalam praesidem Achaiae II 134, 31 sqq. Diadumeni ad matrem 202, 9 sqq. ad patrem 201, 22 sqq. exercitus ad senatum populumque R. II 164, 24 sqq. Faustinae ad Marcum 85, 16 sqq.; 21 sqq. Gallieni II 135, 14 sqq.; ad tribunos II 189, 29 sqq.; ad Venerianum II 98, 20 sqq. Gordiani tertii ad Misitheum II 45, 18 sqq. incerti cuiusdam ad Saporem II 68, 6 sqq. Iulii Calpurnii ad praef. urbis II 220, 5 sqq. Marci 161, 26 sqq.; ad Faustinam 85, 7 sqq. 86, 17 sqq.; ad praefectos 161, 17 sqq.; ad praefectum 81, 29 sqq.; ad Verum 79, 8 sqq. Maximini II 24, 24 sqq.; ad

filium II 38, 10 sqq.; ad praef. urbi II 38, 3 sqq.; ad senatum II 11, 26 sqq. Misithei ad Gordianum tertium II 44, 29 sqq. Opilii Macrini ad Noniam Celsam coniugem 200, 32 sqq. praefecti ad Marcum 82, 5 seqq. Probi ad Capitonem praef. praet. II 192, 8 sqq.; ad Narseum II 198, 20 sqq.; ad senatum II 196, 33 sqq. 218, 23 sqq. Proculi ad Maecianum II 212, 8 sqq. senatus ad curiam Carthaginiensium II 183, 17 sqq.; ad curiam Treuirorum II 183, 17 sqq.; ad prouincias II 14, 8 sqq. Seueri ad Clodium Albinum 159, 16 sqq.; ad Ragonium Celsum 146, 14 sqq.; ad senatum 163, 11 sqq. Taciti ad Probum II 190, 24 sqq. Valeriani ad Ablauium Murenam praef. praet. II 134, 15 sqq.; ad Aelium Xifidium praef. aerarii II 145, 22 sqq.; ad Antonium Gallum cons. II 142, 22 sqq.; ad Aurelianum II 144, 23 sqq.; ad Ceionium Albinum II 143, 8 sqq.; ad Gallienum II 187, 31 sqq.; ad Gallos II 93, 9 sqq.; ad Muluium Gallicanum praef. praet. 188, 11 sqq.; ad Probum II 189, 13 sqq.; ad Ragonium Celsum II 108, 7 sqq.; ad Zosimionem II 133, 1 sqq. Veleni regis Cadusiorum ad Saporem II 68, 19 sqq. Veri ad Marcum 78, 20 sqq. Zenobiae ad Aurelianum II 156, 3 sqq.

epistularum magister 12, 18.

epistulas imperatorias curarat Vitruuius Secundus 92, 18.

ab *epistulis* uid. ab.

epithalamion Gallieni insertum II 82, 25 sqq.

epitomauit Zenobia historiam Alexandrinam atque orientalem II 118, 27.

epulum Iouis 253, 16.

equestrem ordinem purgauit Al. 238, 17. in eq. o. numquam libertinos redegit Al., adserens, seminarium senatorum eq. locum esse 241, 11.

equites extraordinarii 172, 4.

equites Rom. de senatoribus iudicare non permisit Hadr. 10, 8. Hadriani aetate a principe in consilium uocabantur 10, 10. equites R. primus Hadr. habuit ab epistulis et a libellis 22, 16. non passus est Marcus interesse causis de capite senatorum 52, 20. ut eq. R. a senatoribus claui qualitate discernerentur, constituit Alex. 246, 20.

equis sepulchra constituit Hadr. 21, 2. equos sederi in ciuitatibus Hadr. non siuit 22, 13; uetuit Marcus 63, 8. equi publici honorem Hadr. Marco detulit sexenni 46, 24. equi curules 91, 1. equi feri II 30, 3. 51, 26. Cappadoces II 30, 21. e. Celticae II 129, 10. Sardi II 208, 8. Siculi II 30. 21. e. Tuscus II 208, 7.

erasit senatus nomen Com. alienis operibus incisum 101, 33. (104, 16). eradi noluit Seu. uersus quosdam, quibus Pesc. laudabatur 153, 23. erasum est nomen Antonini senatu iubente mansitque Heliogabali 214, 20. erasum est idem ex annalibus senatus auctoritate 228, 6; nomen Maximini II 21; 16; 27. 34, 1.

ergastula seruorum et liberorum tulit Hadr. 19, 7.

Erucius Clarus cons. (948/146) 125, 8.

— a Seu. occisus 184, 13.

Eruli in Rom. solum inruperunt II 127, 1.
Esquiliarum mons II 87, 30.
Etruria 36, 7; 9. II 30, 24. 113, 23. in Etr. praeturam Hadr. egit 19, 11. ex Etruria origo Heliorum 28, 23. 68, 1. Etruriae per Aureliam usque ad Alpes maritimas ingentes agri sunt ique fertiles ac siluosi II 169, 15.
Eudaemonem prius conscium imperii ad egestatem perduxit Hadr. 15, 23.
contra *Eudaemones* Arabas feliciter pugnauit Opil. 192, 9. ab Aur. triumpho ducti II 160, 4.
Euergetes. Ptolomaeus —. uid. Ptolomaeus.
Eufrates uid. Euphrates.
Euforion uid. Euphorion.
Eugamius rhetor Graecus magister Maximini iun. II 22, 23.
eunuchos de ministerio suo abiecit et uxori ut seruos seruire iussit Alex. 243, 28; cum eos Hel. rationibus et procurationibus praeposuisset 243, 32. 251, 4. donauit amicis Alex. 251, 4. nec in consiliis nec in ministeriis habuit 275, 3. e. modum pro senatoriis professionibus statuit Aurel. II 170, 16.
Euphorion litterator magister Marci 45, 13.
trans *Euphraten* et Tigrim omnia reliquit Hadrianus 7, 9. ad E. secundo profectus est Verus 73, 21.
in *euripis* uino plenis nauales circenses exhibuit Hel. 218, 11.
Europa II 157, 25. 159, 1; 3. — E. uexant Gothi Claud. imp. II 148, 27.
Europenses exercitus Florianum et imperatorem fecerant et occiderant II 195, 29.
Europenses res II 158, 5.
Eurupianus. Larcius —. uid. Larcius.
Eusthenius. Claudius —. uid. Claudius.
Eutropius pater Constantii Caesaris II 132, 6.
Eutychius Proculus Siccensis grammaticus magister Marci 45, 17. E. usque ad proconsulatum prouexit Marcus 45, 21.
Euxinus II 84, 15.
exauctorauit legiones tumultuantes solus Al. 236, 20. 265, 25. II 8, 10.
excaldare 81, 31.
excaldatio 82, 8. 157, 28.
exercitium militum 82, 20.
ad *exoletos* habitu puerorum qui prostituuntur Hel. processit 220, 31. uetare in animo habuit Al., uetuit Philippus 244, 16. ex. uocales populo donauit Alex. 251, 1. omnes exoletos deportauit Alex. 251, 1. legem de exoletis auferendis ferre uoluit Alex. 255, 11.
Exomitae ab Aur. triumpho ducti II 160, 3. ueluti deum uenerati sunt Aur. II 165, 21.
Exsuperatorius Nouember uocatus 98, 3. kl. Exsuperatorias 98, 20.

(Quae sub f littera non inuenies, quaere sub ph.)

fabataria 217, 6.
faber ferrarius II 56, 9. 96, 11.
Fabia (soror Veri) enisa est, ut Faustina mortua in matrimonium Marci coiret 67, 29. nimium ei indulsit Verus 76, 15. cum Vero consilium iniisse dicitur ad Marcum e uita tollendum 76, 17. seruus Pert.

imp. quasi F. esset filius, Palatinam domum uindicauit 112, 12.
Fabia Orestilla Antonini proneptis uxor Gord. pr. II 39, 27.
Fabianus arcus II 88, 22.
— Masticius —. uid. Masticius.
Fabillus Graecus litterator magister Maximini iunioris II 22, 12.
Fabius Ceryllianus, qui tempora Cari Carini et Numeriani solertissime persecutus est, citatur II 217, 15.
Fabio Chiloni corpus Comm. Liuius Laurensis dedit 104, 6.
Fabium Gurgitem se appellauit Hel. quod cum ea ueste esset, cum qua F. a parentibus ad corrigendos mores adulescens in publicum esset productus 220, 20; 22.
Fabius Marcellinus scriptor uitae Traiani 263, 8. F. imitari uult Vopiscus II 187, 2.
— Paulinus a Seuero occisus 134, 10.
Fabio Pomponiano duce limitis Libyci auctore Afri Celsum imperatorem appellant II 116, 8.
Fabius Repentinus successit Tatio Maximo praef. praet. mortuo 40, 10. F. famosis percussus, quod per concubinam principis ad praefecturam uenisset 40, 11.
— Sabinus in consilio Alex. 275, 29.
— Sosianus II 205, 9.
fabricator raedarius uehicularius II 56, 9.
fabulas omnis generis more antiquo Hadr. in theatro dedit 19, 21.
Fadilla. Arria — mater Pii 34, 11.
— filia Marci 85, 29.
— Iulia — soror uterina Pii 34, 11.
Fadilla. Iunia —. uid. Iunia.
falcati currus 267, 25. 268, 11.
Falco cons. in senatu in Pert. inuehitur 108, 18. insidias parauit Pertinaci 112, 10; 18; 27. pepercit ei Pert. 112, 16. cons. (945/193) 116, 7.
Falconius. Maecius — Nicomachus. uid. Maecius.
— Probus pro consule Asiae II 164, 20.
fames Hadr. imp. 21, 18; Pio 40, 18. Marco 50, 22.
famulicium aulicum 113, 12. 129, 10.
fanatici 207, 16. 182, 26.
fasces consulares Alexandriam ingredi non licet II 112, 5.
fasceis semper usus est Alex. 257, 1.
fasciolae russulae 158, 8.
faselaria 217, 5.
fasti consulares nonnulli a Vero et Marco sumunt ordinem consulum 32, 1. f. addidit dies iudicarios Marcus 52, 28.
Fauentia 8, 27. 28, 23. 69, 2.
Fauorini facete dictum, cum uerbum eius quondam ab Hadr. reprehensum esset, atque ille cessisset 16, 6. in summa familiaritate F. habuit Hadr. 1 7, 15.
Faustina. Annia — consobrina et uxor M. Antonini. uid. Annia.
Faustinam Anniam consobrinam patris sui interemit Com. 95, 17.
— Annia — uxor Pii 34, 12. a senatu Augusta appellata 37, 17. tertio anno imperii Pii mortua et a senatu consecrata est 38, 14. in eius honorem puellas alimentarias constituit Pius 39, 24. consilium F. in defectione Celsi Pio datum 85, 21.
— Galeria —. uid. Galeria.
— Maecia —. uid. Maecia.

Faustina. Rupilia —. uid. Rupilia.
— Vitrasia —. uid. Vitrasia.
Faustinae templum II 88, 22.
Faustinianas puellas alimentarias in honorem Faustinae constituit Pius 39, 24. 269, 13. nouas F. p. Marcus instituit in honorem uxoris mortuae 65, 8.
Faustinianus cons. (a. 1014/262) II 77, 19.
— Cerellius a Seu. occisus 134, 17.
Faustinus praet. Car. imp. 181, 29.
Faustinum mensem Octobrem appellandum decreuit senatus, respuit Pius 41, 15.
Faustus. Papius —. uid. Papius.
Felicio praetorianis cohortibus praepositus II 45, 22.
Felicissimo rationali auctore bellum monetariorum sub Aur. II 163, 1; 10.
Felix. Caelius —. uid. Caelius.
— Commodus est appellatus 95, 22; 24.
— legio tertia II 145, 1.
Felicis nomen Opilius Macrinus recepit 188, 23. 190, 29; 30.
feneratorum usuras ad trientes pensiones contraxit Alex. 245, 20.
fenus trientarium exercuit Pius 34, 20. Alex. 242, 7.
feriarum Latinarum praefectus 47, 4.
festiuitas Alex. addita matris nomine atque ipsius 273, 6.
Festiuus. Aurelius —. uid. Aurelius.
Festo conliberto patrocinante Opilius donatus est anulis aureis 185, 28.
Festus Pescennius a Seu. occisus 134, 15.
fiblatoria saga II 100, 9.
ficus Alexandrianae 271, 13. callistruthiae 162, 9. passariae 162, 9.
Firmus tyrannus. uita a Flauio Vopisco scripta II 204. 205—208. — II 203, 23.
— Aegyptum uindicauit sibi II 159, 4.
Firmus praefectus Aegypti II 205, 29.
— dux limitis Africani idemque pro consule II 205, 29.
— Zenobiae amicus ab Aur. uictus II 205, 30.
fiscus. pecuniam quae fisco debebatur, remisit Hadr. 9, 11. f. aduocatum primus instituit Hadr. 20, 19. de iure populi et fisci leges sanxit Alex. 239, 6.
fistulae aquariae II 60, 6.
Flaccinus. Valerius —. uid. Valerius.
Flaccus. Persius — citatur (II 69:) 260, 19.
flamines in honorem Hadr. constituit Pius 26, 23. flaminem meruit Pius 43, 28. 50, 12. fl. dedicauit Marcus Vero 56, 23. flamines Marco dati 59, 11. fl. Herculaneus Commodianus Commodo e Seuero datus 102, 11. flamen Pertinaci filius est factus 116, 1. flamen additus in honorem Pertinacis 130, 16.
Flaminia II 30, 25. 113, 23.
Flaminiam porticum usque ad pontem Moluium parauerat ducere Gall. II 88, 2.
flaminicae delatae Faustinae uxori Pii a senatu 38, 16.
Flauiae gentes II 122, 17. II 125, 9.
Flauia Titiana uxor Pert. Augusta appellata 108, 24.
Flauius Arabianus praef. annonae Aur. II 169, 1; 9.
— Claudius imp. uid. Claudius.
— Domitianus XII cons. [838/86] 34, 15.
— Genialis praef. praet. a Did. factus 119, 1. Didium Seuero

adpropinquante non deseruit 123, 16.
Flauius Iuuenalis praef. praet. a Iuliano et Seu. factus 129, 14.
— Sulpiciani filia uxor Pert. 114, 32.
— Titus uid. Titus.
— Vespasianus uid. Vespasianus.
— Vopiscus uid. Vopiscus.
Floratia sacra 206, 32.
P. *Florianus*. uita a Flauio Vopisco scripta II 180—182. — II 186, 3. 192, 20. 204, 19. — Fl. fratri Tac. consulatum petit et non impetrauit II 177, 27. Fl., qui quasi hereditarium sibi uindicauit imperium II 193, 28, a militibus occisus II 193, 15. Fl. sociis pepercit Probus II 195, 27. Europenses exercitus Fl. et imperatorem fecerant et occiderant II 195, 30.
Florus 16, 24. Fl. epigramma in Hadrianum insertum 16, 18.
foenum Graecum 217, 6.
M. *Fonteius* amator historiarum II 205, 6.
forenses oratores 251, 28. etiam in prouinciis f. o. multum detulit Alex. 260, 11.
formas binarias et quaternarias et denarias usque ad libriles et centenarias, quas Hel. inuenerat, resolui praecepit Alex. 255, 28.
Formiae 85, 30.
Formianum (Marci) 85, 30. 86, 2; 15.
formularia forensis 178, 15.
Fortuna II 59, 3. — F. auream, quae in cubiculo principum poni solebat, Pius moriens ad Marcum transferri iussit 43, 10. 49, 19. F. regiam geminare statuerat 142, 24. sed morte prohibitus est 142, 38.
Fortunatianus. Curius —. uid. Curius.
forum Augusti instaurauit Hadr. 19, 28. in f. d. Neruae Alex. diuis imperatoribus statuas locauit 247, 23. in foro diui Traiani syngrafas incendit Hadrianus 9, 14; Aur. II 163, 22. auctionem ornamentorum imperialium fecit Marcus 58, 8. 61, 25. in f. T. statuas summorum uirorum conlocauit Alex. 245, 25. f. Vlpium 62, 17.
Franci II 80, 19. 181, 11. — F. inruentes adflixit Aur. II 141, 16; 20. ab Aur. triumpho ducti II 160, 6. a Probo uicti II 194, 30. Fr. prodiderunt Proculum Probo II 212, 30; 32.
Francica auxilia iuuerunt Postumum II 79, 14.
Francicus Probus dictus II 194, 16.
frigidaria II 225, 5.
Frontinus. Iulius —. uid. Iulius.
Fronto. Cornelius —. uid. Cornelius.
Frugi. Crassus — ut necaretur, Hadrianum admonuit Attianus 7, 19. interfectus a procuratore iniussu Hadriani 7, 20. Piso dictus II 110, 6.
frumenta Alexandrina 102, 2.
frumentaria perceptio 50, 4.
frumentariae rei consuluit Marcus 53, 12; 17. egregie consuluit Seu. 130, 27.
Fucinum lacum emisit Hadr. 22, 22.
Fuluia Pia mater Seueri 125, 6.
fullones seruos habuit Alex. 258, 10.
fumum qui uendiderat de Alex. in crucem tolli iussit 244, 5; in stipitem adligauit Alex. 252, 24,
Fuluium ad occupandos Nigri liberos misit Seuerus 147, 24. (cf. 129, 26.)

Fuluius Asprianus usque ad taedium gestorum Carini uniuersa dicens citatur II 225, 17.
— Boius dux Retici limitis II 146, 18.
— Pius auus paternus Seueri 125, 7.
— Sabinus praetor urbanus ad senatum refert de libris Sibyllinis Aur. imp. inspiciendis II 149, 28.
— Aurelius —. auus et pater Pii uid. Aurelius.
Fuluus Antoninus Pius uid. Pius.
funambulis post pueri lapsum culcitas subici iussit Marcus, postea rete praetentum est 54, 29.
Fundani Herculis templum II 183,1.
funera uulgaria pestilentiae tempore sumptu publico iussit efferri 55, 15. funus imaginarium et censorium ductum est Pertinaci Seu. imp. 115, 32. f. censorium duxit Seu. imagini Pert. 130, 14.
funebri laudatione Pert. a Seu. ornatus 50, 16.
funebre munus Marcus et Verus Pio dederunt 50, 16.
Furius Celsus res in Mauretania Tingitana feliciter gessit Alex. imp. 269, 26.
— Placidi consulatus maximo ambitu in circo editum II 147, 34.
— Victorinus emissus 56, 3.
Fuscianus iterum cons. (a. 940/188) 98, 27. praef. urbi seuerissimus 107, 21.
— Seius —. uid. Seius.
Fuscum mori coegit Hadr. 22, 30.
— Allius —. uid. Allius.
— Annius —. uid. Annius.
— Arellius —. uid. Arellius.
— Dagellius — citatur II 114, 4.
Fuscus Niger oraculo Delphico dictus 150, 6; 7.
gabalus 191, 11.
contra *Gabinium* oratio Ciceronis citatur II 112, 6.
Gadibus orta Domitia Paulina, mater Hadriani imp. 3, 10.
Gaiana uitia 71, 8.
Galatia II 57, 21. — abundat frumentis II 108, 17.
de *Galba* iudicium Marci 84, 9. G. a militibus occisus II 131, 28.
Galeria Faustina Augusta amita M. Antonini 44, 10.
Galerius II 130, 11. — natus qui acceptam ignominiam Valeriani captiuitate deleret II 225, 28.
Galla II 213, 6.
Galli 207, 17. II 77, 2. 188, 5. 208, 12; 18. 157, 19. 158, 21. — G. multum dilexerunt Seu. 127, 15. G. proceres multi a Seu. occisi 133, 21. G. Pertinace occiso suum specialem habebant ducem 154, 10. G. Romanis, postquam eos uicerunt, seruiunt II 68, 10. G. quibus insitum est principes degenerantes a virtute Rom. ferre non posse, uocarunt ad imperium Postumum II 76, 21. parte maxima obsessi Gall. imp. II 78, 9. G. uehementer oderunt Gall. II 92, 18; et gratanter acceperunt Postumum II 92, 27. semper nouarum rerum cupidi Lolliano agente Postumum interemerunt II 93, 5. Valeriani epistula ad G. inserta II 93, 8 sqq. delatum a G. imperium Lollianus suscepit II 93, 24; sed minorem auctoritatem apud G. habuit II 94, 6. pacauit Gallos Aur. II 159, 13. G. Probus permisit, ut uites haberent uinumque conficerent II 199, 25. Proculus Gallis profuit, quod Alamannos contriuit II 212, 26.

Gallia 270, 29. 273, 4. II 8, 1; 10. 57, 21. 69, 10. 92, 18. 93, 11. 94, 2; 18. 103, 31. 113, 6. 223, 11. — in G. ex Brittania transgressus est Hadr. 13, 8. e Gallia Transalpina paternum genus Pio 34, 4. ab Illyrici limite usque in G. gentes omnes aduersus Marcum conspirauerant 61, 29. in G. rebellauit Albinus 132, 11; 30. 145, 1. 160, 16. sacra quaedam in G. † qua se castissimis decernunt, Seu. celebranda suscepit 148, 28. in G. Alb. ab exercitu imperator est appellatus 154, 7. in G. multas gentes domuit Pesc. 157, 20. G. petit Car. 170, 20; cunctaque turbauit 170, 22. G. diripiebatur Germanorum uastationibus Alex. imp. 270, 19. Gallia perdita risit Gall. II 78, 29. G. praeses Postumus a Valer. factus II 93, 9. plerasque Galliae ciuitates statum in ueterem reformauit Lollianus II 94, 12. Franci per G. uagati II 141, 17. in G. imperium arripuerunt Bonosus et Proculus II 199, 17.

Galliae bracatae prouincias sibi uindicauerant Bonosus et Proculus II 199, 19.

Galliae 146, 15. II 95, 19. 161, 7. in G. profectus Hadr. causarios liberalitatibus subleuauit 11, 10. per G. magnam partem auri Seu. fecit 133, 25. G. uexabant innumeri desertores (Com. imp.) 146, 4. G. subegit senatus 164, 29. ab omnibus circumfluentibus barbaris uindicauit Postumus II 77, 4. 92, 28. iure praesidali omnes Gallias rexerat Tetricus II 113, 17. G., uires rei p., tenet Tetricus II 127, 28. 159, 9. Galliarum restitutor Aur. a Val. dictus II 143, 20. Tetrici filius in G. imp. appellatus II 160, 14. G. dedit Romanis Aur. II 165, 15. G. interfecto Aur. a Germanis possessae II 196, 3; 7. G. liberauit Probus II 195, 4; 32. 197, 9; 10. instaurauit Saturninus II 210, 16. ad G. tuendas Carinum destinauit Carus II 219, 3; 7. 224, 7. Romanis legibus reddidit Constantius II 225, 30. — Galliarum praefectus II 108, 7.

Gallicae bracae II 160, 13.

Gallicanae Dryades II 167, 25. G. mentes seueritatem nimiam Alexandri post Hel. non tulerunt 270, 25. partes II 116, 5.

Gallicana legio sexta II 141, 16. — rura II 197, 15.

Gallicani exercitus in uerba Seu. iurant 128, 15. populi II 93, 3.

Gallicanum bellum II 216, 11. imperium II 219, 8.

Gallicanus II 17, 19. ex consulibus ueteranos duos in Capitolio occidit II 43, 27.

— Moesius —. uid. Moesius.

— Muluius —. uid. Muluius.

— Turdulus —. uid. Turdulus.

— Vulcacius —. uid. Vulcacius.

Gallica pallia II 188, 19.

Gallicus sermo 271, 16. terror II 185, 18.

per *Gallienam* consobrinam Gallieni imp. Celsus interemptus II 116, 13.

Gallienorum uitae a Trebellio Pollione scriptae II 73—90.

Gallienus auus Salonini summus quondam in re p. uir II 88, 19.

Gallienus imp. prior II 73—88. — II 72, 12; 14, 100, 2; 14. 101, 11. 102, 9. 103, 6; 11; 14. 107, 23. 109, 24. 110, 22. 112, 17. 114, 15. 115, 1. 116, 14; 17; 22.

117, 1; 25. 119, 4; 21. 120, 11. 123, 8. 126, 11. 127, 3. 128, 27; 29. 145, 14. 149, 19. 152, 6. 165, 13. 187, 24; 31. 189, 23. 204, 17. 211, 8. per G. Ceioniorum familia plurimum creuit 156, 20. G. alia matre genitus quam Valerianus iunior II 71, 28. eius contemptu triginta tyranni exstiterunt II 89, 30. 91, 5; 7. 127, 27. Gall. quindecim annos imperauit II 90, 12; 14; 16. Saloninum filium Postumo erudiendum credidit II 92, 18. 142, 24. Galli uehementer oderunt Gall. II 92, 23. G. luxuriae et popinis uacabat II 92, 29. 97, 9; 22. 116, 6. bellum gestum contra Postumum II 92, 30; in quo G. est sagitta uulneratus II 92, 31. Gall. luxuria II 94, 3. 215, 18. perdidit rem p. II 94, 18. 103, 1. contra G. Postumus participato imperio cum Victorino conflixit II 95, 2; 6. in omnes Moesiacos asperrime saeuit, quod Ingenuum imp. fecerant II 98, 7. 99, 4; 7. G. epistola ad Venerianum inserta II 15, 16; 20 sqq. G. tempore quicumque potuit ad imperium prosiluit II 98, 30. G. suspectus Regalianus, quod dignus uideretur imperio II 99, 22. omnia G. segnitia deperiebant II 99, 26. G. Fortuna diutius quam oportebat rei p. reseruauit II 100, 27. 216, 29. in contemptum Gallieni omnes tyranni sumpserunt imperium II 101, 3. 102, 5. G. cum Aureolo pacem contra Postumum pugnaturus fecit II 101, 7. 148, 11. quasi Gallieni partes uindicaret, Odenatus Quietum et Ballistam interfecit II 104, 22. contra G. imperare coepit Macrinus II 106, 2; 3. Ballista in G. gratiam interemptus II 109, G. 5. Valenti proconsulatum Achaiae dedit II 109, 11. in G. odium Aemiliano consensit Aegyptiacus exercitus II 111, 18. G. iubente Aemilianus dedit poenas II 111, 24. dux G. Camsisoleus uicit Trebellianum II 114, 25. cum G. Theodoto uellet imperium consulare decernere, a sacerdotibus est prohibitus II 112, 2. dissolutionem G. Saturninus ferre non potuit II 112, 19. Siccenses Gallieno fidem contra Celsum seruauerunt II 116, 17. G. a re p. dimouit Claudius II 123, 12. G. multum placebat Aureolus II 126, 6. G. epistula ad Venustum inserta II 135, 12 sqq. G. epistula ad tribunos exercituum Illyricianorum inserta II 189, 27; 29 sqq. 190, 3; 6. Gallieni uita (Trebellii) citatur II 89, 2. 91, 15.

Gallienus. Saloninus —. II 88 — 90 uid. Saloninus.

† *Gallo* fauente 4, 18.

Gallonius Auitus legatus Thraciarum II 214, 5.

Gallus Antipater citatur II 126, 14.

— Antoninus uid. Antoninus.

Gargilius scriptor temporis Alex. citatur 253, 24.

— Martialem imitari uult Vopiscus II 187, 3.

Gaudianus fefellit Gord. tertium II 45, 28.

Gaudiosus dux ex disciplina Probi fuit II 202, 10.

Gauius Maximus praef. praet. usque ad uicensimum annum sub Pio peruenit 40, 6.

Gellia 254, 10; (12; 14; 15.)

Gellium ad palum deligandum esse censet Diad. 202, 12.
Gellius historicus citatur II 185, 4.
Geminas libertus multum potuit sub Marco et Vero 56, 17; sub Vero 75, 16.
Geminus comoedus magister Marci 45, 13.
gemmas sculptas in calciamentis habuit Hel. 218, 21. g. de calciamentis et uestibus tulit Al. 230, 18. gemmarum quod fuit uendidit Alex. 257, 3. 264, 21. g. quidam uitreas pro ueris uendidit Gallieni uxori II 83, 19. in calceis habuit Carinus II 224, 26.
Genialis. Flauius —. uid. Flauius.
genitalia mutilare uetabantur Iudaei 14, 28. g. deuinxit Hel. 207, 17.
genitalicii in honorem Pertinacis additi 116, 4,
Gentianus. Lollianus —. uid. Lollianus.
— Terentius —. uid. Terentius.
geometras in familiaritate habuit Hadr. 17, 14.
geometriae peritissimus Hadr. 15, 10. g. fecit Alex. 246, 31.
Georgica Clodius Alb. scripsit 162, 24.
Germani 266, 25. 271, 27. II 24, 23. — G. constituit regem Hadr. 13, 27. Pius contudit 37, 28. contra G. res feliciter gessit Marcus 57, 26. Germanorum auxilia contra G. emit Aur. 61, 21. G. subegit Car. 170, 32. G. uastationibus diripiebatur Gallia Alex. imp. 270, 19. in Germanos proficiscitur Maximinus II 10, 6. G. confugiunt ad paludes et siluas II 11, 19. per quadraginta uel quinquaginta milia uicos incendit Max. II 11, 28. nulli magis contra G. quam expediti sagittarii ualent II 11, 9. per Germanorum auxilia Maximus bellum parauit contra Maximinum II 20, 15; occiso Maximino eos dimisit II 20, 17. Germanorum uictor Gord. tertius dictus II 52, 18. contra G. rem satis feliciter gessit Maximus II 56, 29. paratum erat, ut contra G. proficisceretur Balbinus, cum interfectus est II 62, 19. Germani, qui Maximum Balbinumque stipabant, eos contra milites seditiosos defendere nequiuerunt II 62, 22; 31; 34. 63, 1; 10; 15. — G. Postumo interfecto subitam inruptionem in Galliam fecerunt II 94, 15. G. Postumum Victorinumque in bello contra Gall. adiuuerunt II 95, 7. G. ab Aur. triumpho ducti II 160, 6. G. limitem Transrenanam mortuo Aur. rupisse dicebantur II 173, 10. G. ab Probo a Rheni litoribus summoti II 194, 30. G. interfecto Aur. Gallias possederunt II 196, 3. G. omnes ad auxilium uocati a Proculo maluerunt Probo seruire quam cum Bonoso et Proculo imperare II 199, 23. de G. triumphauit Probus II 200, 1; 24. Alamannos, qui tunc adhuc Germani dicebantur, contriuit Proculus II 212, 27. in Reno Romanas lusorias incenderunt II 213, 22.
Germania 106, 3. 117, 17. 128, 4. II 37, 26. 97, 13. 196, 24. 197, 20. in G. ex Gallia transiit Hadr. 11, 11. in G. inruperant Catthi Marco imp. 50, 28. in G. profectus Com. 98, 18. G. per duces Com. sedata

99, 20. legioni uicensimae secundae in G. praefuit Didius 117, 14. apparatus, qui postea est ductus a Maximino in G., Alexandri fuit 272, 9. in G. transiit Maximinus II 11, 6; 12; et uicit II 11, 17; 24. 12, 20. G. omnis subacta a Probo II 197, 2.

Germania inferior 117, 21.

— superior 4, 10.

Germanica classis 106, 2. iuga II 195, 15.

Germanicas gentes summouit Postumus II 93, 3.

— legiones Seu. imperatorem appellant 128, 8.

Germanici exercitus 127, 26.

Germaniciani exercitus occiso Pertinace suum specialem habebant imperatorem 154, 10.

Germanicum bellum 60, 29. 273. 9. ad G. b. ambos necessarios esse imperatores in senatu dixit Marcus 55, 3. ad id M. legiones parauit summa diligentia 61, 22. multi nobiles b. G. siue Marcomannico interierunt 62, 15. ad b. G. Marcus Verusque simul profecti sunt 75, 23. ad G. bellum Commodus cum patre profectus est 90, 21. ad G. b. profectus est Alex. 270, 16. Mammaea auctor fuit, ut Alex. filius deserto bello G. orientem peteret II 8, 8.

Germanicus Caracallus dictus 171, 25. 175, 9.

— Commodus appellatus 98, 15.

— Marcus dictus 54, 23.

Germanum se appellauit Car. 170, 33.

Germanus exercitus 127, 25.

Gessacem montem II 84, 28.

Geta. Antoninus —. uita ab Aelio Spartiano scripta 177—182. — 140, 21. 159, 21. 169, 8. II 4, 10. — G. Antoninus appellatus 132, 19. 138, 31. G. uirilem togam dedit Seu. 135, 8. milites G. Caesarem et Antoninum appellauerunt 136, 20. ex Iulia genuerat Seu. 139, 30. in sinu matris occidit frater 140, 25. G. filius Seu. 167, 4. hostis est iudicatus 167, 5. pars militum apud Albam G. occisum aegerrime accepit 165, 19; 23. Laetus primus suasor necis G. fuit 169, 12. occisi liberti, qui G. administrauerant 170, 3. fautores G. occisi 173, 4. occidendi Getae (175, 13) prodigia 175, 16. G. sextus Antoninus 185, 2. G. quem multum Antoninum negant dictum, eadem ratione appellatus est qua Car. 200, 2. Getae uita (Spartiani) citatur 175, 16.

Getam fratrem Seuerus prouinciam sibi creditam regere praecepit aliud sperantem 131, 5. ut G. a spe imperii remoueret Seu., Bassianum filium Caesarem appellauit 132, 16. G. extulit Seu. 135, 12.

Geta pater Seueri imp. 125, 4.

Getae II 5, 25. dicuntur Gothi 175, 13.

Getica nex 181, 27.

Geticos populos aut in deditionem aut in amicitiam recepit Probus II 197, 29.

Geticus Caracallus dictus 175, 12. 181, 30.

Gilloni seruo plurimum detulit Aur. II 170, 25.

Gipedos in Rom. solum transtulit Probus II 199, 4.

Girbitana purpura II 133, 27.

gladiatorum pugnas in conuiuio habuit Verus 71, 15; Heliog. 220, 8. gladiatores ad militiam parauit Marcus 61, 18. con-

Seu. Capuae iussit armari Didius 123, 7. gladiat. nonnumquam quingena paria exhibuit Gordianus primus II 29, 24. gladiatorum fiscalium Gord. tertio imp. furrunt paria mille II 51, 23.

Gordiana. Vlpia —. uid. Vlpia.

Gordianorum uitae a Capitolino scriptae II 28 –52. — II 15, 10. 17, 7. 26, 16. 53, 12. 54, 4. 64, 7. 65, 2. — per G. Ceioniorum familia plurimum creuit 156, 20. G. non sunt referendi inter Antoninos 185, 5. 215, 8. G. Antonini cognominati 199, 18. per G. [patrem et filium] senatus p. R. a Max. liberari coeptus II 13, 8. G. in deos relati II 20, 6; 10. 21, 27. templa decernit senatus II 21, 15. Maximinus ad urbem furens uenit, ut quod Gordiani Augusti appellati fuerant, uindicaret II 53, 4. G. diui appellati II 55, 24.

Gordianus. Aelius —. uid. Aelius.

— Aurelius —. uid. Aurelius.

— imp. primus (II 28—39.) 276, 2. II 14, 30. 16, 3. 55, 19. 58, 22. — G. exercitus Africani imperare coegerunt II 13, 12; 18. a senatu Augustus appellatus II 13, 26. 14, 13. 16, 12. litterae ad senatum insertae II 14, 24. Gordiani nepoti consulatum et praeturam decernit senatus II 15, 12; 13. sumpsit imperium II 16, 7. agitari coepit a Capeliano II, 16, 18. Cap. uictor omnes Gordiani metu partium in Africa interemit II 16, 24. nepos Gordiani Caesar a senatu appellatus II 17, 12. mors II 17, 7; 24. G. senior cum filio in Africa interemptus II 53, 3.

Gordianus secundus (II p. 39—42) a senatu Augustus appellatus II 13, 26. 14, 16. 16, 12.

Gordianus tertius (II p. 43—52) II 21, 4; 22. 23, 11. — praeturam consulatum nomen Caesareanum decernit senatus II 15, 14. imperator ex s. c. appellatus II 17, 26. ante imaginem G. milites Maximiniani adorare coacti sunt ab Aquileiensibus II 20, 5. consulatum (II 21, 25) statuas aliosque honores decernit senatus II 21, 29. Caesarem rogat populus cum militibus II 55, 18. 58, 19. G. infantem cum purpuratum ad populum produxisset, seditionem Balbinus sedauit II 59, 16. obuiam processit redeunti post uictoriam Maximini Maximo II 62, 3. paratum erat, ut Romae remaneret, cum Maximus contra Parthos, Balbinus contra Germanos proficisceretur II 62, 20. a militibus occisis Maximo Balbinoque imperator appellatus II 63, 12. praef. praet. fuerat II 64, 9. cum Maximo Balbinoque princeps electus II 65, 3.

— Maecius —. uid. Maecius.

— Velius Cornificius —. uid. Velius.

Gordius uid. Cordius.

Gothi II 5, 24. 78, 11. 80, 19. 94, 24. 160, 10. 194, 32. — G. Getae dicti. 175, 13. Gothorum uictor Gord. tertius dictus II 52, 16. G. uastauerunt Macedoniam et obsederunt Thessalonicam II 78, 12. a Marciano uicti II 78, 19. Scythae pars Gothorum Asiam uastabant II 78, 20. nauali bello a Veneriano superati II 84, 20. Gothis uagantibus per Illyricum occurrit Gall. et fortuito plurimos interemit II 84,

26. a Gall. uicti post decennalia celebrata II 90, 19. omnes gentes suorum ad Rom. incitauerunt praedas III, 126, 24. G. trecenta uiginti milia deleuit Claudius II 128, 21. e G. factus colonus limitis barbari II 129, 7. auspiciis Claudianis ubique uicti Gothi II 129, 17. a G. potestate Aur. liberauit rem p. II 146, 20. G. Haemimontum Europamque uexant Claud. imp. II 148, 26. G. ducem Cannaban interemit Aur. II 152, 19. currus regis Goth. ab Aur. triumpho ductus II 159, 25. Gothi ab Aur. triumpho ducti II 160, 5. ut a Gothis cuncta cognosceret, Aur. Bonoso Hunilam uxorem dedit II 213, 32.
Gothia II 3, 17.
Gothica gens II 213, 31.
— bella II 117, 3; 27.
Gothicae optimates apud Perinthum ab Aur. conlocatae II 214, 6.
Gothicum bellum a Claudio confectum II 123, 11. 125, 10. 131, 15.
Gothicus 181, 31.
— Aurelianus dictus II 158, 1.
— Probus dictus II 194, 17.
ex *Gracchorum* genere originem habuit Gordianus primus II 28, 21.
Gracchus. Nonius —. uid. Nonius.
Graecanici milites 82, 8. Graecanicae uestes 110, 23.
Graecia 131, 8. 128, 10. — Graeciam tenebat Pesc. 148, 3. Gr. proconsulatus II 56, 26.
Graecostadium post incendium a Pio restitutum 39, 26.
Graeculus dictus Hadrianus 3, 19.
Graeci quondam hecatombeu fecisse dicuntur, cum pestilentia laborarent II 60, 28.
Graecus 3, 18. 25, 23. 45, 16; 18. 69, 13. 89, 14. 105, 12. 125, 9. 150, 4; 15; 20. 153, 16. 158, 5. 164, 7. 172, 19. 190, 31. 191, 7; 16. 193, 27; 28. 200, 25. 210, 29. 217, 6. 226, 26. 230, 1. 237, 27. 240, 23; 25. 246, 26. 248, 23. 253, 24. 266, 20. II 3, 9. 9, 16. 12, 23. 22, 10; 11; 12; 14; 23. 24, 10; 12. 26, 32. 28, 17. 34, 10. 46, 4. 52, 14. 67, 2. 82, 14; 20. 91, 13. 101, 14. 107, 1. 118, 23; 28. 137, 14. 138, 8; 11. 139, 17. 147, 27. 148, 13. 154, 11. 156, 14; 16. 157, 21. 176, 19. 187, 19. 205, 12; 27. 223, 1. 226. 21.
Graius poeta 191, 10.
grammoticen professus est Pertinax 105, 13.
grammatici 17, 7. gr. in familiaritate habuit Hadr. 17, 13. magistris usus est Marcus 45, 16. Graeci gram. 69, 13. 105, 12. quaestiones grammaticis propositae 180, 20. salaria instituit Alex. 260, 7.
Granianus. Iulius —. uid. Iulius.
a *Grato* Claudium placari iubet Gallienus II 135, 17.
ad *gratulationem* exercitus Traiano a Nerua adoptato missus Hadrianus 4, 10.
Grauthungos in Rom. solum transtulit Probus II 199, 4.
Grutungi in Rom. solum inruperunt II 126, 28.
Gurges. Fabius —. uid. Fabius.
Gygas Maximinus dictus II 8, 23.
gymnasium Alexandreae 171, 16.
gymnicos mille exhibuit Carus II 226, 17.

Hababa mater Maximini II 3, 18
Hadria orti maiores Hadriani 3, 5. quinquennalis fuit Hadr. 19, 13.

Hadrianopolis Hadr. multas ciuitates appellauit 20, 16.

Hadrionotheras oppidum Hadr. constituit 21, 3.

Hadrianus imp. uita ab Aelio Spartiano scripta I p. 3—26. — 178, 13. 203, 9. II 174, 13. 175, 27. 182, 11. 202, 13. — usque ad Hadrianum uitas principum Spartianus scripsit 27, 6. adoptione H. Helius familiae principum ascitus est 27, 12. H. adoptauit Helium 36, 19; 30. 68, 18. 69, 3; aeuo ingrauescente 27, 17. 28, 29. ab H. Helius ascitus in Heliorum familiam, hoc est in Hadriani transcriptus et appellatus est Caesar 28, 18. apud H. Helius multum ualuit 29, 5. H. tamen statim adoptionis paenituit 29, 11. fertur ab is, qui Hadriani uitam diligentius in litteram rettulerunt, H. Veri scisse genituram 29, 14. H. peritus matheseos 29, 20. speciosa litteratorum societate gaudebat 29, 28. eius iudicium de uita Veri 30, 1; 11. 32, 10. Hadriano kal. Ian. Helius pro adoptione gratias agere uolebat 30, 19. 37, 2. ab Hadr. lugeri uetitus 30, 21. Helius H. acceptior forma quam moribus 30, 23. H. semper est usus tetrafarmaco (249, 12) seu potius pentafarmaco 30, 32. H. pro adoptione Helii infinitam pecuniam populo et militibus dedit 32, 4. praefecto successorem dedit, qui uerba quaedam de Helio prodiderat 32, 13. H. etiam uiuente Vero decreuerat qui adoptandus esset 32, 21. adoptauit Pium 32, 24. II 147, 18. pereunte Helio in familia H. remanserat Verus 33, 2. 69, 4. quos H. per malam ualetudinem occidi iusserat, reseruauit Pius 35, 13. H. Pius post mortem contra omnium studia infinitos honores decreuit 35, 15. 37, 16. quominus H. se interimeret Pius impediuit 35, 17. Pius inter quattuor consulares, quibus Italia committebatur, ab H. electus est 35, 24; ita ut H. uiri talis et honori consuleret et quieti 35, 27. H. simulacrum dis penatibus inserere monitus est Pius 36, 11. in H. consiliis frequens uixit Pius, de omnibus, quibus H. consulebat, mitiorem sententiam ostendens 26, 15. Pius ab H. adoptatus, quia soceri uestigia leuans in senatum uenit 36, 21. cum eum H. adoptare sè uelle publicasset, acceptum est spatium deliberandi, utrum adrogari ab H. uellet 36, 25. lex adoptionis 30, 28. 47, 23; 25. ad opera Hadr. plurimum contulit Pius 37, 9. Hadrianus apud Baias mortuus 37, 13. 48, 12. clipeum Pius H. posuit et sacerdotes instituit 37, 21. Pius imp. factus nulli eorum, quos H. prouexerat, successorem dedit 37, 23. quos H. damnauerat, Pius in senatu ueniam petit, dicens, etiam ipsum H. hoc fuisse facturum 38, 4. templum H. a Pio Romae dicatum 39, 25. H. sepulchrum opus Pii 39, 27. Pharasmanes Pio plus detulit quam H. 41, 1. Marcum uocauit Annium Verissimus 45, 7. 46, 24. in H. gremio educatus est Marcus 46, 24. ex H. uoluntate Marco desponsata est filia L. Ceionii Commodi 47, 3. in conuiuiis H. Marcus, cum

praef. feriarum Latinarum esset, praeclarissime se pro magistratibus agentem ostendit 47, 6. ubi Marcus comperit se ab Hadriano adoptatum, magis est deterritus quam laetatus 47, 31; iussusque in H. priuatam domum migrare inuitus de maternis hortis recessit 47, 32. H. ferente gratia aetatis facta Marcus quaestor est designatus 48, 6. excessus Hadriani 48, 15. eius sepulchro Pii corpus est inlatum 50, 8; Veri 77, 2; Commodi 101, 30. consulares uiros reddere iura in Italia praeceperat 53, 18. H. Marcum successorem parauerat, nisi ei aetas puerilis obstitisset 57, 20. gemmas, quas multas in repostorio sanctiore H. reppererat, uendidit Marcus 58, 11. uolente H. Marcus adoptatus erat 60, 2. ex H. uoluntate Verus Aelius appellatus est 68, 10. H. grammaticus Scaurus 69, 12. H. sententia de misera imperatorum condicione 79, 17. a rebellibus occidi non potuit 84, 11. Seu. Romae hospitem nanctus, qui H. uitam legeret, omen arripuit 125, 17. H. libertus Phlegon 139, 22. quem Marcus Pescennio dedit locum, H. non nisi exploratissimis dabat 147, 2. H. Vero, cum eum adoptaret, purpuram sine auro dedit 155, 20. H. ex responso oraculi Orestam urbem suo nomini uindicari iussit 208, 1. H. mantelia aurata habere coepit 253, 7. H. Christo templum facere uoluit eumque inter deos recipere 259, 12. in omnibus ciuitatibus templa sine simulacro iusserat fieri, quae appellabantur Hadriani 259, 15. H. apud Athenas archon fuit II 82, 12. a Traiano adoptatus II 147, 18. optimus imp. II 166, 17. imberbem tribunum non fecit II 188, 13. Hadriani epistula ad Seruianum consulem inserta II 208, 27. 209, 3 sqq. Hadriani uita a Mario Maximo scripta citatur 248, 12.

Hadrianus citatur 5, 12; 16. 12, 21. 16, 23. 25, 18. in uita 3, 7. 8, 29.

Hadriani palatium in Tiburti II 119, 17.

Hadrianus. Aelius —. pater Hadriani imp. consobrinus Traiani 3, 8.

— — patruus Hadriani imp. peritia caelestium callens Hadr. futurum imperium praedixerat 3, 8.

Hadrumetinus uid. Adrumetinus.

Haemimontus II 130, 19. H. uexant Gothi II 148, 27.

Halalae uicum, in quo obiit Faustina, Marcus coloniam fecit 65, 4; 12.

Halani uid. Alani.

Halcyones poema Ciceronis et Gord. pr. II 29, 12.

Haldagates dux Valeriani II 145, 2.

Hannibal uid. Annibal.

Hariomundus dux Valeriani II 145, 2.

Harpocrationem grammaticum audiuit Verus 69, 13.

haruspices imperium uaticinati sunt Al. 236, 30. 237, 9. natalem commendarunt 237, 9. h. salaria instituit Al. 260, 7.

haruspicinae peritissimus Alex. 246, 29.

Hebrus 207, 28.

hecatomben fecit Balbinus occiso Maximino II 20, 22. 60, 22. h.

quid sit explicatur II 60,23. Gall. celebrauit II 80, 31. promissa Tac. imperatore facto II 179, 18.
Hedessa uid. Edessa.
Hefaestio uid. Hephaestio.
Heliodorum famosissimis litteris lacessiuit Hadr. 15, 25. H. phil. in summa familiaritate habuit Hadr. 17, 12.
Heliodorus filius Cassii deportatus est 65, 15.
Heliogabalo deo dedicata est aedes, quam Marcus in honorem Faustinae uxoris extruxerat 65, 13. Hel. uel Iouis uel Solis sacerdos erat Hel. 203, 18. 204, 3. Hel. imp. id egit, ut solus deus Romae coleretur 205, 12; 15. 207, 3. in summa columna ingenti collocare uoluit Hel. imp. 219. 21. Hel. in Palatino monte iuxta aedes imperatorias consecrauit Hel. imp. 205, 7. Hel. templum Romae constituit 202, 22. 204, 3; 16. 205, 9. 214, 30. H. templum Emessae II 154, 29.
Heliogabalum Phoenices uocant solem 189, 26.
Heliogabalus. M. Aurelius Antoninus — Bassianus Varius. uita ab Aelio Lampridio scripta 202—227. — 185, 17. 228, 3. 232. 27. 235, 8. 240, 3. 271, 19. II 6, 12. 40, 15. 175, 5. H. filius Car. 173, 26. sibi uel Ioui Syrio uel Soli in templo Faustinae sub radicibus Tauri templum fecit 176, 3. H. octauus et ultimus Antoninus 185, 3. 189, 2. Hel. qui se Bassiani filium diceret, Antonini nomen recepit 188, 26. legiones ad Hel. ab Opilio confugerunt 189, 9. secutus est Opilium in imperio 189, 17. filius Symiamirae 189, 25. statura et sacerdotio omnibus notus 189, 27. eum esse filium Antonini militibus dixit Varia 189, 30. H. luxoriosissimus 190, 2. Antoninus est appellatus 189, 18; 26; a legionibus imperii delatis insignibus 190, 4. Iulianus praef. Opilii interfectus, cum Antoninus militibus ostenderetur 190, 9. uenit contra Opilium 190, 12. Op. uictus est amore Antonini 190, 14. Op. caput ad Hel. perlatum 190, 17. ad H. exercitus Opilii inclinauit 194, 7. clarus redditus, quod uideretur patris uindicasse mortem 194, 9. ad M. Aurelium Antoninum, sacerdotem templi Heliogabali, inclinauit exercitus caritate nominis 202, 20. occidere conatus est Alexandrum 229, 19. 231, 8; consobrinum 228, 8. 231, 25. 273, 30. H. gemmis in calciamentis et uestibus usus est 230, 19. H. coepit adorari regum more Persarum 240, 20. H. frumenta euertit 242, 27. oleum a Seuero populo datum inminuit 243, 1. mancipium ennuchorum fuit 243, 30. balnea mixta promiserat 244, 12. H. Paulum et Vlpianum praefectos fecerat 245, 27. H. pretiosas uestes scaenicis dedit 250, 21. H. eunuchos in consiliis turpibus habebat et promouebat 251, 4. H. mantelia aurata habere coepit 253, 5. H. diuersum genus conditorum 254, 5. H. formas centenarias inuenerat 256, 1. sub H. ab eunuchis omnia uendebantur 261, 4. H. patruus Alexandri Dexippo auctore 263, 25. post H. nimia seueritas Alexandri 270, 27; 31. turpissime iocatur cum Maximino II 5, 27; 32. 6, 6.

sub H. exercitus magna ex parte torpuerat II 7, 30.
Helius Cordus uid. Aelius.
— Maurus citatur 139, 22.
Helius Verus Caesar, ante adoptationem Ceionius Commodus dictus. uita ab Aelio Spartiano scripta I p. 27—33. H. adoptare constituit Hadr. 23, 15. Hadr. adoptauit Ceionium Commodum inuitis omnibus eumque Helium Verum Caesarem appellauit 23, 17; post multos alios honores secundo consulem designauit 23, 22; pro adoptione quater milies sestertium populo et militibus dedit 23, 26. prae ualetudine H. nec gratias quidem in senatu agere potuit Hadriano 23, 26. mors 23, 29. 24, 1. 47, 22. ab Hadriano adoptatus 36, 18; 30. 68, 18. pater Veri 68, 18. in Hadriani sepulchro sepultus 77, 3. ab Hadr. adoptatus purpuram sine auro accepit 155, 19. in filium Hadr. Verum multa dixerunt Aegyptii II 209, 25.
Heluiani sodales sunt dicti Marciani sodales propter Heluium Pert. 116, 2. 130, 16.
Heluianus flamen 130, 16.
Heluius Pertinax imp. uid. Pertinax.
— Pertinax filius Pertinacis imp. a Car. occisus 170, 8. 181, 32; 33. iocus de Caracallo Getico 175, 11. 181, 27. suspectum eum habuit adfectatae tyrannidis Car. 182, 1.
— Successus pater Pertinacis 105, 3.
in *Hellesponto* uictus Aemilianus 131, 15.
Hemona II 18, 3; 14. 26, 1.
Hephaestionem grammaticum audiuit Verus 69, 13 (uid. adn.)
Heraclammon Tyanam Aureliano prodidit II 152, 29. 153, 8; 18. ab Aur. occisus II 153, 1.
Heracleam peruenerunt Scythae II 83, 27.
Heraclia II 161, 12.
Heraclianus dux Gallieni bellum gessit contra Persas II 84, 10. a Palmyrenis uictus II 84, 12. deuotio erga rem p. II 85, 4. cum Marciano consilium iniit de alio principe faciendo II 85, 6.
Heraclitum ad optinendas Brittanias misit Seu. 129, 25; ad optinendam Bithyniam 147, 23.
Herculaneus Commodianus flamen Com. a Seuero additus 102, 12.
Herculea Commodiana Africana classis appellata 102, 5.
Herculeanae macerae 110, 25.
Hercules Maximinus dictus II 6, 6. 7, 25.
Hercules September in honorem Com. uocatus 98, 2. Herculeis idibus 98, 13; 15.
— Romanus Commodus dictus 95, 30. 96, 10. in H. habitu Com. statuas accepit 96, 14.
Herculis exemplo Hadr. Eleusinia sacra suscepit 14, 1. H. nomen delatum ab militibus respuit Car. 170, 32. leone occiso ad H. uirtutem se accessisse iactauit Car. 171, 12. H. se appellauerat Com. 200, 14.
— rustici sacerdotio onon praeposuit Com. 97, 19.
— signum aeneum sudauit in Minucia 101, 5.
— templum II 105, 12. H. Fundani templum II 183, 1.
Herculeo agoni praesedit Alex. 252, 2.
Herculeum nomen 200, 19.
Herculianae lanceae II 133, 23.
hereditates ignotorum repudiauit

Hadr. nec notorum accepit, si filios haberent 18, 25. h. eorum, qui filios habebant, repudiauit Pius 40, 3. h. delatas reddens proximis aliquando respuit Marcus 49, 12. de uicensima hereditatum (20, 7) legem dedit Marcus 53, 22. nullius se aditurum hereditatem iurauit Pert. quae aut adulatione alicuius delata esset aut lite perplexa 109, 32. — interfecti a Com. quidam quod scribere uoluissent Com. heredem 93, 28.
ab *Herenniano* placari iubet Claudium Gallienus II 135, 18.
Herennianus. uita a Trebellio Pollione scripta II 115. pro H. Zenobia imperium suscepit II 84, 4. 116, 28. cum H. contra Persas profectus est Odenatus II 105, 24. Herenniano praelatus a patre Herodes II 107, 15. per triumphum duxit Aur. II 113, 19. nomine Vabalathi filii non H. Zenobia sumpsit imperium II 162, 28.
Herennianus dux ex disciplina Probi fuit 202, 10.
— Verconius —. uid. Verconius.
— filius Proculi II 211, 27.
Herennius Celsus II 112, 8.
— Nepos a Seu. occisus 134, 18.
Hermunduri aduersus Marcum conspirauerant 61, 30. triennio bellum postea cum H. Marcus egit 66, 10.
herniosi 220, 5.
Herodes. uita Trebellii II 106—107. filius Odenati a patre imperator appellatus interemptus II 84, 2; a Maeonio II 106, 8. cum H. contra Persas profectus est Odenatus II 105, 24. Zenobia ferre non potuit, ut priuignus eius H. priore loco quam filii eius principes dicerentur II 107, 12; 14.
Herode Attico oratore magistro usus est Marcus 45, 19. audiuit Verus 69, 15.
Herodianus Maximino in odium Alexandri plurimum fauit II 12, 23. Her. citatur (II 15, 13:) 154, 8. 164, 7. (V 4, 12:) 196, 23. (VI 1, 7; 9, 8:) 265, 23. (V 6, 3:) 269, 12. (VII 2:) II 12, 23. 63, 26. 64, 3; 28. (VII 1, 9:) II 121, 2.
hiatus terrae Gall. imp. II 77, 25. 78, 7.
Hiberorum regi Hadr. magnifica dedit dona 18, 12; ideo Hiberos amicissimos habuit 21, 29. H. Romanis auxilia polliciti sunt ad Val. de captiuitate liberandum II 69, 18. ab Aur. triumpho ducti II 160, 4. ueluti deum uenerati sunt Aur. II 165, 22.
Hieroclem amauit Hel. 206, 31. ut remoueretur milites postularunt 213, 6; Hel. reposcebat 213, 13,
Hilaria matris deum 253, 15. H. omnia festa et fieri debent et dici II 137, 3.
Hildomundus dux Valeriani II 145, 3.
hippopotamos Romae in muneribus exhibuit Pius 42, 4. Romae habuit Hel. 222, 4. h. sex Romae fuerunt Gord. tertio imp. II 51, 24.
Hispani ab Hadr. Tarraconem in conuentum uocati 13, 15. H. exhaustis Italica adlectione consuluit Marcus 53, 19. H. proceres multi a Seu. occisi 133, 21. Hispanorum cupiditate cenata est Zenobia II 118, 18. H. permisit Probus, ut uitem haberent uinumque

conficerent II 199, 26. — Hispanorum Vascones 246, 31.
Hispania 126, 31. II 69, 11. — conpositae res in Hispania a Marco 62, 22. (cf. Spania.)
Hispania petit Hadr. 13, 14. fere omnes uastabant Mauri Marco imp. 61, 3. per H. magnam partem auri Seu. fecit 133, 25. H. senatus subegit 164, 29. H. uires rei p. tenet Tetricus II 127, 27. sibi uindicauerunt Bonosus et Proculus II 199, 18. pacauit Saturninus II 210, 17. decretae Carino a patre II 224, 8.
ab *Hispaniensibus* origo Hadriani imp. posterior manat 3, 5.
Hispaniensis astutia II 186, 1. — domus II 213, 5.
Histriae uel *Histricae* ciuitatis excidium tempore Maximi Balbinique II 64, 19; 20.
Histrum ingressi Scythae II 84, 16.
histriones aulicos publicauit Hadr. 19, 22.
histrionica 211, 3.
holoserica uid. uestis.
Homericos libros omnes purpureos aureis litteris scriptos quaedam parens Maximino iun. dedit II 25, 16.
Homerus 140, 11. de H. iudicium Hadr. 17, 2. H. praeco virtutum Achillis II 185, 10.
Homulli. Valeri — iocus coram Pio 42, 22; 23; 25. multa Pio aduersum Marcum insusurrauit 49, 4. meliorem esse rem p. dixit Traiano in qua princeps malus est ea in qua sunt amici principis mali 274, 15.
Honoratus. Egnatuleius —. uid. Egnatuleius.
honores iuris gladii numquam uendi passus est Alex. 213, 15.
horas monstrantia 111, 8.
Horatium legebat Alex. 248, 27. [citatur carm. I 17, 3: 86, 25.]
Hortensius Ciceronis, qui ad exemplum Protreptici scriptus est, citatur II 89, 11.
Hunilam Bonoso uxorem dedit Aur. II 214, 11.
hydrogarum Romanorum ducum primus publice exhibuit Hel. 222, 27.

ianuae in Transtiberina regione a Seu. extructae 139, 6.
Ianus geminus sua sponte apertus est 101, 4. I. gem. aperto Gord. tert. contra Persas profectus II 46, 16.
Iauolenus uid. Diabolenus.
† *Iembarii* II 163, 12.
ignem (Vestae) perpetuum extinguere uoluit Hel. 207, 1.
Illyriciana gens II 133, 1, — paenula II 136, 5.
Illyrici exercitus 120, 29. 101, 2. II 148, 29.
Illyriciani (II 217, 14.) exercitus II 189, 29. in uerba Seu. iurant 128, 15.
Illyricianus limes II 146, 17.
Illyricum 8, 2. II 56, 27. 69, 11. 75, 6; 7; 22. 84, 26. 99, 1; 25. 103, 17. 104, 1. 109, 27. 116, 6. 128, 19. 134, 18. 152, 18. 161, 8. 173, 14. 199, 28. 200, 27. 217, 17. 220, 26. quae ad munimen Ill. pertinebant, conposuerunt Marcus et Verus 56, 9. ab Ill. limite usque in Galliam omnes gentes aduersus Marcum conspirauerant 61, 29. in Illyrico desciuit Seuerus a Iuliano 120, 32. in Ill. ab exercitu Seu. imperator appellatus 154, 6. in Illyrico res feliciter actae Alex. imp. 269, 26. Ill. a barbaris uindicat

Maximinus II 37, 27. ob redditum Ill. gratias agit Claudius Regaliano II 99, 25. plenum frumentorum Ill. II 108, 18. in Ill. feliciter contra gentes pugnauit Claudius cum Marciano II 136, 11. in I. erumpentes Sarmatas Aur. adtriuit II 141, 2. Illyrici liberator Aur. a Val. dictus II 143, 20. Ill. uastatum Aur. imp. II 163, 28. Aur. uincente Ill. restitutum II 165, 17. in Illyrico Sarmatas Probus contudit II 197, 24; 26. Ill. decretum Carino a pátre II 224, 8. Ill. rex uocatus Carinus II 224, 28. Illyrici curator II 134, 26. Illyrici praefectus II 108, 7.

Ilus Troianorum rex II 131, 10.

imaginarium funus 115, 32.

imago Traiani post mortem ab Hadriano curru triumphali uecta 8, 11. Faustinae Pii coniugis i. cunctis circensibus ut poneretur Pius concessit 38, 17. imagines magistrorum aureas Marcus in larario habebat 46, 12. qui imagines Marci in sua domo non habuit, sacrilegus iudicatus 59, 5. Marcus iussit, ut imago Veri filii per pompam circensibus ferenda esset 61, 13. imagines Maximini Aquileiae depositae II 19, 28. ante im. Maximi et Balbini et Gordiani adorare coacti sunt ab Aquileiensibus milites Maximiniani II 20, 4.

immunitas ab Alex. negotiatoribus data, ut Romam uolentes concurrerent 242, 30.

incantare 122, 32; 33.

incendiariae aues 101, 1.

incendium Romae Pio imp. 40,21.

Incommodi II 175, 6.

index ludiorum II 126, 22.

contra *Indos* parabat Aemilianus expeditionem, cum interfectus est II 111, 23. genus purpurae ab I. interioribus sumptum II 157, 6. I. ab Aur. triumpho ducti II 160, 4. ueluti deum Aur. uenerati sunt II 165, 22. ad I. naues negotiatorias misit Firmus II 206, 7.

Indica sandyx II 157, 12.

Indici odores 224, 7.

Indicum donum II 206, 16.

inferis caput Heliogabali deuotum 215, 16; Maximinorum II 36, 6.

inferos finxit in uilla Tiburtina Hadr. 26, 8.

Ingenuus unus ex triginta tyrannis. uita Trebellii II 97—98. — II 127, 25. — Moesi cum Ingenuo superati II 100, 3. I. a Val. promotus II 100, 15.

initialia Cereris adiit Marcus 65, 24.

inopia ingens Romae exorta Com. imp. 99, 28.

Inpurus Hel. dictus 214, 23.

Insubris 117, 8.

Interamna 129, 8. II 181, 5.

interamnanae terrae ab Alex. receptae 268, 18.

ex *interdicto* Pesc. cum Seu. de imperio egit 145, 20.

interreges facti Romulo mortuo II 171, 12.

interregnum post Romuli et Aureliani mortem II 171, 11.

Inuictus October uocatus 98, 2. kal. Inuictas 98, 17.

inundatio Tiberis Hadr. imp. 21, 20. Pio 40, 24. Marco 50, 20.

Iouis cenatio locus Palatii 113, 14.

— campus 153, 12.

— epulum 253, 16.

Isauri ducem sibi fecerunt Tre-

bellianum II 114, 19; 23. quauis principum humanitate ad aequalitatem perduci non potuerunt II 115, 1. omnem Isaurorum possessionem Claudius uni ex amicissimis dare uoluit, ne quid ex ea postea rebellionis oreretur II 115, 11. barbarorum qui apud Is. sunt loca ingressus est Probus II 198, 4. Isauri latrones II 200, 25.

Isauria II 114, 18 22. 198, 12. — de Is. optate uenit Alex. imp. 269, 30. Is. liberauit Probus Palfuerio latrone capto et interfecto II 198, 3.

Isiacos uere pineis usque ad perniciem pectus tundere cogebat Com. 96, 20. capita eorum grauiter obtundebat ore simulacri (Anubis) 96, 22.

isicia primus fecit de piscibus Hel. 216, 17.

Isidis sacra coluit Com. 96, 8. 148, 32. 174, 23. I. sacra ferens Pesc. pictus in Com. hortis uidebatur 148, 31. Romam deportauit Car. 174, 18; 22.

Isium decenter ornauit Alex. 246, 4.

— Metellinum II 114, 9,

Italia 9, 12. 22, 8. II 18, 9. 46, 32. 69, 11. 97, 13. 103, 31. 203, 7. 224, 8. I 202, 2. 256, 23. II 65, 26. I 35, 28. 65, 26. 118, 1. 208, 9. II 18, 1. 20, 12. 220, 26. It. aurum coronarium Hadrianus remisit 8, 16. I. consuluit datis iuridicis Marcus 53, 18. in Italia quartam partem senatores possidere iussit Marcus 53, 24. quae ad munimen It. pertinebant, conposuerunt Marcus et Verus 56, 9. in It. plurimos Marcomannos traduxit 62, 6. ueniens in It. Marcus togam et ipse sumpsit et milites togatos esse iussit 65, 28. per I. Seu. magnam partem auri fecit 133, 25. I. quae oleo eget, tantum donauit Seu. ut per quinquennium sufficeret 142, 17. Italiae conrectorem Tetricum fecit Aur. II 113, 21. Italiam liberauit Aur. II 165, 16.

apud *Italicam* Scipionum temporibus Hadriani maiores resederunt 3, 6. (Italicae) in patria Hadr. quinquennalis fuit 19, 13.

Italica adlectione Hispaniae exhaustae 53, 19.

Italicis ciuitatibus frumentum ex urbe Marcus donauit 53, 11.

Italicae regiones II 34, 24.

Italici dilectum Hadriani retractabant 13, 23. Italicis aurum coronarium Pius reddidit 37, 11.

— exercitus II 192, 25.

Italicum praesidium II 162, 19.

Italum aequor 150, 21.

iter metientia 111, 7.

itinerarius sumptus 96, 11.

Ityraei sagittarii II 144, 29.

Iudaei Hadr. imp. mouerunt bellum, quod uetabantur mutilare genitalia 14, 28. rebellantes contudit Pius 37, 29. I. fieri sub graui poena uetuit Seu. 134, 4. I. praeceptum ut struthocamelos ederent dixit Hel. 222, 7. priuilegia reseruauit 243, 5. modus sacerdotum praedicandorum 261, 14. I. dictum quoddam ab Alex. frequentatum 265, 11. I. nummum uenerantur II 209, 19. I. archisynagogus in Aegypto mathematicus haruspex aliptes II 209, 8.

Iudaeorum libri citantur II 124, 11.

Iudaicae litterae II 52, 14.
ob *Iudaicam* religionem puer uerberatus 167, 16. I. religiones in Heliogabali templum transferendas esse dicebat Hel. imp. 205, 13.
Iudaicum triumphum senatus Car. decreuit 136, 28.
iudices per omnem Italiam quattuor consulares Hadrianus constituit 22, 23. i. cum promoueret, Alex. et argento et necessariis instruebat Alex. 258, 15. iudices quos Hel. prouexerat, a re p. et a ministeriis atque muneribus remouit Al. 238, 15. ut patres ex magnorum iudicum appellationibus cognoscerent, permisit Probus II 195, 19.
iudiciariae rei singularem diligentiam adhibuit Marcus 52, 27.
iudiciarios dies fastis addidit Marcus 52, 28.
Iulia 159, 21. I. uxorem duxit Seu. 127, 13. 178, 32. famosa adulteriis rea coniurationis 138, 15. I. nouercam uxorem duxit Car. 174, 28. a I. commonitus Getam Antoninum uocari iussit Seu. 177, 15. quod I. ioco dixerat, quasi omen accepit Seu. mortis Getae 179, 6. Iuliae soror Maesa siue Varia 189, 21.
Iulia Fadilla soror uterina Pii 34, 11.
Iulianus. Ceionius —. uid. Ceionius.
— Cerellius —. a Seu. occisus 137, 17.
— Claudius —. uid. Claudius.
— consul (a. 927/175) 98, 17.
— Didius —. uid. Didius.
— Pescennius — a Seu. occisus 134, 16.
— praefectus praet. subrogatus in locum Cleandri 95, 7. in piscinam togatum detrusit Com. 97, 24.
Iulianus praef. contra Hel. missus ab Opil. 190, 8. occisus 190, 10.
— Saluius —. uid. Saluius.
Iulius Atherianus citatur II 95, 18.
— Caesar uid. Caesar.
Iulii Calpurnii, qui ad memoriam dictabat, epistula ad praef. urbis super morte Cari inserta II 219, 29.
Iulius Capitolinus uid. Capitolinus.
Iulium Celsum in consilio habuit Hadr. 18, 19.
Iulius Frontinus rhetor magister Al. 230, 4.
— Granianus rhetor magister Al. 230, 5.
Iulio Laeto auctore Tullius Crispinus a Seu. interemptus est 123, 4. (cf. Laetus.)
Iulius Lupus uitricus Pii 34, 11.
— Paulus iuris peritus in consilio Alex. 276, 2.
— Postumus uid. Postumus.
— Proculus a Com. interfectus 95, 15.
— Rufus a Seu. occisus 134, 8.
— Trypho orientalis limitis dux II 146, 15.
(*Iulus* 202, 1.)
Iuncus. Aemilius —. uid. Aemilius.
Iunia Fadilla proneptis Antonini desponsa Maximino iuniori II 22, 24.
Iunius legatus Cari II 217, 25.
— Balbus consularis uir maritus Maeciae Faustinae filiae Gord. pr. II 30, 13.
ad I. Brocchum Illyricum tuentem epistula Claudii inserta II 128, 19; 20 sqq.
— Cordus uid. Cordus.
— Messala patrimonium suum scaenicis dedit II 227, 6; 12.

Iunius Palmatus res feliciter gessit in Armenia Alex. imp. 269, 27.
Iunium Rusticum audiuit Marcus 46, 3; et maxime reueritus est 46, 5.
— Seuerum successorem misit in Britannias Albino Seu. 165, 14.
Iunius Silanus cons. II 14, 24.
— Tiberianus praef. urbis amicus Vopisci II 137, 6. 138, 7; 17.
Iuno regina 201, 6. II 195, 8.
Iuppiter 141, 17. 196, 3; 4; 5. 203, 19. 240, 4. II 77, 22. 206, 10.
— Consul II 206, 13.
— Consulens II 206, 13.
— ex fano Nicefori Iouis manante responso Hadrianus praesumptionem habuit imperii 4, 28.
Iouis Olympii templum Athenis ab Hadriano dedicatum 14, 14.
— optimus maximus 102, 28. II 21. 13. 65, 17. 125, 5. 159, 27. 194, 21. 195, 8. 197, 11. 206, 16.
— optimus maximus Capitolinus II 157, 2.
Iouis Praestitis sacellum II 56, 17.
— Salutaris II 78, 3.
Ioui Syrio templum fecit Hel. 176, 4. 214, 30.
— Vltor 113, 21.
iurare in uerba Maximi et Balbini coacti sunt milites Maximiniani II 20, 9.
iuridicis datis Italiae consuluit Marcus 53, 18.
ius saepe dixit Hadrianus in tertio consulatu 10, 12. de iure multa sanxit Pius 42, 27. ius buleutarum Alexandrinis dedit Seu. 137. 7. ius ciuitatis Neapolitanis Palaestinensibus a Seu. sublatum, quod diu pro Pesc. in armis fuerant 131, 28. ius conferre rationes, quod Hel. sustulerat, Al. omnibus reddidit 243, 3. iuris gladii honores numquam uendi passus est Alex. 263, 15. de iure populi et fisci leges sanxit Al. 239, 6. ius proconsulare recepit Al. 228, 11. 233, 10. ius quartae relationis recepit Pert. 108, 28. iure quintae relationis donatus est Marcus 48, 32. Al. 228, 11.
Iustus. Autronius —. uid. Autronius.
Iuuenalia II 30, 26.
Iuuenalis praef. praet. Seu. 178, 22; 24. institit, ut qui diuersarum partium fuissent, occiderentur 180, 4.
— Flauius —. uid. Flauius.
Ixionii amici Hel. 219, 16.

κυνηγετικά Olympii Nemesiani II 221, 15.

Laberius Maximus, qui suspectus imperio in insula exulabat, ut necaretur admonuit Hadrianum Attianus 7, 18.
Labicana uia 123, 27.
Labicanae uuae 162, 11.
labyrinthum inspexit Seu. 137, 13.
Lacedaemonia saxa 219, 17.
Lacedaemonium marmor 245, 11.
lacernae 110, 22. 227, 7. l. coccea 258, 7.
Lacringes aduersus Marcum conspirauerant 61, 31.
lactaria 221, 17.
lactarii 221, 15.
lactarium opus 225, 5.
Ladiis Pacorum regem Pius dedit 41, 1.
Laelius Gord. pr. dictus 31, 15.

Laetoria lex de curatoribus 53, 3.
Laetus a Car. occisus, quod primus suasor necis Geticae fuerat 169, 10.
Laetus. Q. Aemilius — praef. praet. Com. deterruit, quominus Romam incenderet 100, 26. coniurationem iniit ad Com. occidendum 101, 19. cum Electo Pertinacem imp. fecit 107, 26; 30. gratias ei egit ob occisum Com. Pert. in senatu 108, 15; 17. minister scelerum Com. 108, 19. factionem Pertinaci praeparauit 112, 22; 23. L. contra milites seditiosos misit Pertinax 113, 14. a Did. occisus 121, 22. Laeto suffragante Seu. exercitui Germano praeponitur 127, 25. post mortem Laeti fieri iussisse Seu. negauit 136, 2.
Laetus. Iulius —. uid. Iulius.
Lamia Silanus gener per maiorem filiam Pii 34, 14.
Lampridia mater Pesc. 144, 13.
[*Lampridium*. Aelium — imitari uult Vopiscus II 187, 3.]
Lampridii. Aelii — uita Commodi Antonini p. 89—104. Diadumeni 195—202. Heliogabali 203—227. Alexandri 228—276.
lanistae ancillam uendi uetuit Hadr. 19, 4.
Lanuuiana templa inter opera Pii adferuntur 39, 31.
in *Lanuuina* uilla natus est Pius 34, 16.
apud *Lanuuium* natus est Commodus 89, 4. L. in amphitheatro feras occidit Com. 95, 30. supra cubiculum Com. L. bubo deprehensa 101, 8.
Laodicia 73, 17. 207, 24.
lapides diuos ex templo proprio in templum Heliogabali adferre uoluit Hel. 207, 23. l. toficii II, 7, 24.
in *larario* Marcus imagines magistrorum aureas habebat 46, 12. lararium Alexandri 248, 5.
Larcius Eurupianus a Com. interfectus 15, 13.
apud *lares* sacrificauit Pert. 115, 9.
largitionem duplicem Hadr. militibus dedit ob auspicia imperii 7, 22.
largitionalis Diocletiani 226, 25.
Larium II 203, 8.
Lasciuius. Triarius Maternus — uid. Triarius.
iuxta *Laterani* aedes erat domus Anni Veri aui Marci 45, 3.
Lateranus. Sextius —. uid. Sextius.
Latinus 5, 9. 19, 11. 45, 17; 19. 69, 12. 89, 15. 125, 9. 136, 4. 153, 16. 158, 4. 164, 6. 190, 32. 191, 7; 11; 14; 16. 193, 27. 200, 26. 226, 26. 230, 6; 9. 240, 24. 246, 26. 248, 27. 251, 16; 27. II 3, 9. 4, 13. 9, 16. 22, 10; 14; 19. 27, 2. 52, 14. 65, 4. 67, 2. 82, 21. 91, 13. 116, 3. 118, 22; 24; 27. 137, 14. 141, 14. 153, 31. 176, 19. 223, 1.
(*Latio* II 130, 1.)
Latium Hadr. multis ciuitatibus dedit 21, 21.
latrones Dalmatiae atque Dardaniae Marcus milites fecit 61, 19.
per *lati* claui honorem Paternus a praefecturae administratione summotus 92, 13. si quis imperatorem successorem praef. praet. dare uolebat, laticlauiam eidem per libertum summisit 242, 13.
lauacra (cf. balnea, thermae) pro sexibus separauit Hadr. 19, 7. Marcus l. mixta summouit 63, 9. l. publicum in aedibus aulicis fecit, simul et Plautini populo exhibuit Hel. 208, 25.

lauacrum Agrippae instaurauit Hadr. 19, 28. lau. Cleander nomine Commodi fecit 101. 31. l. in uico Sulpicio, quod Car. coeperat, opus Hel. 215,1. l. Ostiense opus Pii 39, 30.
lauari ante octauam horam in publico Hadr. neminem nisi aegrum passus est 22, 15.
laudatione funebri Pert. a Seu. ornatus 115, 32.
Lauinium profectus est Marcus 65, 30.
laureatae fasces II 13, 23. 34, 9. l. litterae II 20, 18. l. tabellae 269, 28.
Laurensis. Liuius —. uid. Liuius.
Lazi uid. Ladii.
lectioni operam dedit Opilius 185, 20.
lectisternia bello Marcomannico orto Romano ritu per septem dies 55, 7.
lectores in conuiuio exhibuit Hadr. 26, 3.
ad *legationem* suam pedibus Pertinax iter facere coactus est 105, 19. legationes militares uendidit Pert. 111, 29. legatio proconsulis Africae 126, 14. extra ordinem Censorinus legatione Persica et Sarmatica functus est II 122, 4.
legatum Gordiano senatus filium dedit II 32, 11. Probus patribus permisit, ut legatos ex consulibus facerent II 195, 20. l. populi Romani 126, 18. l. praetorius 5, 25. legatus Gord. filius ad proconsulatum patris missus II 40, 21.
legio. primae legioni Mineruiae secunda expeditione Dacica praepositus Hadr. 5, 20. secundae Adiutricis leg. Hadr. a Trai. tribunus creatus 4, 4. l. secunda Parthica 172, 3. l. tertia Felix II 145, 1. 189, 10; 15. l. tertia apud Palmyram II 158, 22. legioni quartae ex tironibus, quam ipse conposuerat, Alex. Maximinum tribunum dedit II 6, 20. l. quarta a Gord. tertio Serapammoni credita II 45, 24. leg. quartae Scythicae praepositus Seu. circa Massiliam 127, 4. (cf. adnot.) leg. quartanorum et primanorum egit Clod. 158, 18. Martia quinta legio II 133, 2. l. sexta Gallicana II 141, 15. decimanis Aurelianus, dein Probus praepositus II 190, 11. l. in Germania uicensimae secundae Primigeniae praefuit Didius 117, 14. legia Arabica 133, 29. l. Moesiacae II 97, 25. l. Syriacae 81, 30. 82, 6.
leiostreis 216, 8.
lenoni ancillam uendi uetuit Hadr. 19, 4.
leones mansueti sexaginta Gord. tertio imp. Romae fuerunt II 51, 22.
Leonides dux ex disciplina Probi fuit II 202, 9.
leopardi mansueti triginta Romae fuerunt Gord. tertio imp. II 51, 22. l. Libyci II 200, 19. l. Syri II 200, 19.
Leptis 125, 4.
Leptitana 136, 3.
Leptitanus 126, 15.
leporem qui comedissent, septem diebus pulchros esse dicebant 254, 7.
legem de adsertionibus Marcus firmauit, alias de mensariis et auctionibus tulit 52, 5. leges dedit Marcus de uicensima hereditatum, de tutelis libertorum, de bonis maternis, de filiorum successionibus pro parte materna, utque senatores

peregrini quartam partem in Italia possiderent 53, 21. l. sepeliendi sepulchrorumque asperrimas sanxerunt Marcus et Verus 55, 10. legis annariae uenia impetrata 90, 17. l. Caninia de numero seruorum manu missorum II 178, 18. leges de iure populi et fisci sanxit Alex. 239, 6. l. Laetoria de curatoribus 53, 3. l. de testamentis tulit Pert. 109, 19.
a *libellis* uid. a.
libellus munerarius II 126, 21.
liber elephantinus II 176, 21. l. lintei II 138, 3; 5; 12. (in bibl. Vlpia:) II 142, 19. l. Sibyllini uid. Sibyllini.
Liberum se uocauit Hel. cum tigres iunxisset 221, 1.
pro *liberorum* modo senatoriae professionis patrimonium expleuit Hadr. 9, 20.
de *libertis* iudicium Hadriani 21, 7. l. cum ueste ingenua habuit Alex. 243, 27. libertos praesides legatos consules duces fecit Hel. 210, 14. de libertorum tutelis legem dedit Marcus 53, 22.
libertini ad Cleandri nutum in senatum atque in patricios lecti 94, 17. eodem tempore libertinus, qui a pugione appellatus est, praef. praet. fuit 94, 29. l. nunquam in equestrem locum redegit Alex. 241, 11.
Libitinensis porta 101, 13.
Libonem patruelem legatum in Syriam misit Marcus 75, 8. occidisse uidetur Verus 75, 17.
Libo. Annius —. uid. Annius.
librarii 249, 18.
Libya 130, 32. 147, 30. II 77, 25. 192, 2.
Libycae ferae mansuetae II 159, 29. L. feras una die centum exhibuit Gord. primus II 29, 26.
Libyci leopardi II 200, 19.
Libycus limes II 116, 9.
licia uariantia II 105, 9.
Licinii uitam, cuius ius in potestatem Constantini uenit, sed ita ut nihil de eius uirtute derogetur, scribere in animo habet Lampridius 227, 8. L. titulum, quo Gordiani laudabantur, euertit, cum se uellet uideri a Philippis originem ducere II 52, 21.
lignaria negotiatio 105, 4.
Liguria 106, 31; 32. 107, 1.
limes Africanus II 205, 30. Illyrici 61, 29. II 146, 17. Libycus II 116, 9. orientalis II 146, 16. 208, 15. Reticus II 146, 18. 213, 10. Scythicus II 146, 14. Transrhenanus II 93, 9. 173, 9.
limitanea ciuitas 47, 29.
limitanei 149, 25. — l. ducibus et militibus donauit Alex. sola quae de hostibus capta sunt 270, 6.
lingua Maurorum 28, 8.
linifiones II 209, 15.
linum Aegyptium II 78, 26. 227, 13. lini uectigal ex Aegypto urbi Romae constituit Aur. II 168, 1.
lis perplexa 109, 33.
lithostrotum II 51, 11.
litterae elementariae 105, 11.
litterae recitandae ad signum 146, 29.
litterator 229, 28. l. Graecus 89, 14. II 22, 12. l. Latinus 89, 15.
Liuianus Turbo amicus Hadr. 6, 7.
T. *Liuius* II 138, 21. 186, 19; 27. 208, 4.
Liuius Andronicus citatur II 223, 5.

Liuius Laurensis corpus Com. Fabio Chiloni dedit 104, 6.
Lollianus. uita a Trebellio scripta II 94. — 95, 8. 96, 10, 119, 24. 127, 25. — contra L. post decennalia celebrata a Gall. pugnatum II 90, 21. L. agente Postumus interemptus II 93, 6. in locum Postumi subrogatus II 93, 23.
per L. Auitum Pertinax ducendi ordinis dignitatem petit 105, 14.
L. Gentianus aggressus est Pert. quod contra promissum ea exigeret quae Com. indixerat 110, 9.
per L. Titianum Did. contra Seu. gladiatores Capuae iussit armari 123, 8.
Lollius Professus a Seu. occisus 134, 8.
per L. Serenum adfinem Alb. Antoninis innotuit 158, 16.
L. Vrbicus uicit Brittanos 37, 26.
Lollius Vrbicus citatur in historia temporis Diadumeni 202, 13.
Longinus philosophus ab Aur. occisus II 157, 20.
Longus. Baebius —. uid. Baebius.
Lori educatus Pius 34, 17; et mortuus 43, 13.
Lucani 171, 1.
Lucania II 113, 22. — L. corrector II 163, 16.
Lucanicum se appellandum, si Lucanos uicisset, adseruit Car. 171, 2.
Lucanus. Claudius —. uid. Claudius.
Lucceius Torquatus a Com. interemptus 95, 12
Lucii Scipiones II 186, 20.
ex *Luciliano* uersu Pert. agrarius mergus appellatus 111, 26.
Lucilla. Domitia —. uid. Domitia.
Lucillam filiam Marcus Vero despondit 50, 3. 69, 10. Verus suscepit Efesi 73, 22. Verum occidisse dicitur, cum Fabiae potentiam ferre non posset 76, 11. post mortem Veri nupta Pompeiano 169, 21.
— mater Marci 49, 5.
— (soror Commodi) consilia iniit ad interfectionem Commodi 91, 23. 95, 27. in exilium exacta 92, 4. occisa 93, 13.
Lucilli propinqui consilio Gall. Odenatum Augustum uocauit II 83, 4.
Lucius Caesar uid. Helius.
ludi (cf. munera). ad l. edendos Hadr. praetor sestertium iterum uicies a Traiano accepit 5, 25. Hadr. ludos in omnibus paene urbibus dedit 19, 15. l. ob triumphum (Parthicum) decreta spectauerunt Marcus et Verus habitu triumphali 54, 26. l. absens edidit Seu. 127, 3. l. a Caro dati in Palatio picti uidentur II 226, 20. l. Apollinares 253, 16. II 56, 6. l. circenses praeter natalicios sibi decretos spreuit Hadr. 9, 28. ob adoptionem Helii Hadr. dedit 23, 19. 29, 3. c. natali suo dicatos non respuit Pius 37, 19. c. delati mortuae Faustinae uxori Pii 38, 15. c. meruit Pius mortuus 43, 28. c. multos addidit Com. ex libidine potius quam ex religione 101, 16. c. in honorem Pert. additi 116, 3. Iul. Romae circ. dedit 145, 26. l. circenses Persicos dedit Alex. 269, 6; 21. c. Maximus dedit II 58, 23; Gall. 76, 1; Aur. 160, 24. ut cunctis circensibus Faustinae imago poneretur Pius concessit 38, 18. circ. imago Veri per pompam ut ferenda

esset Marcus statuit 61, 13. — nauales circenses in euripis uino plenis exhibuit Hel. 218, 11. genitalicii in honorem Pert. additi 116, 4. l. gladiatorios in honorem socrus suae dedit Hadr. 11, 9; Gall. II 76, 3. l. gymnici II 76, 2. Iouis o. m. 61, 11. militares II 4, 10. natalicii 9, 28. saeculares a Philippo celebrati II 51, 27. 52, 1. scaenici II 30, 25. 58, 23. 62, 29. 76, 1. 160, 24. seuirales a Marco editi 48, 22. l. theatrales II 227, 1.
ludiaria uenatio II 76, 2.
ludicra litteraria 164, 2.
ludiorum index II 126, 22.
ludus ad indices 125, 11. ad latrunculos II 212, 21. — ad l. gladium deputauit Opilius seruos repertos qui dominis fugissent 192, 22.
Lugdunensibus hortantibus Proculus in imperium uocitatus II 212, 17.
Lugdunensis prouincia 127, 9. 146, 2.
apud *Lugdunum* Seu. Albinum interfecit 163, 4.
Luna 172, 15. 20. — L. simulacrum facere molitus est Hadr. 20, 8.
Lunae Ephesiae templum a Scythis dispoliatum II 78, 21.
luem secum deferre uisus est Verus e Syria rediens 74, 4.
Lunus deus 171, 28. 172, 13.
lupanaria domi exhibuit Hel. 219, 8.
Lupias condidit Malemnius rex 45, 1.
Lupus. Antius — uid. Antius. —. Iulius —. uid. Iulius.
lusciniarum linguas qui edebat epilepsia tutus dicebatur 216, 27.
luscinii 97, 11.
per *Lusitaniam* res in Hispania turbatae erant 62, 24.
Lusio conscio Nigrinus Hadriano insidias parauit 8, 25; quare in itinere occisus 8, 27.
Lusium Quietum sublatis gentibus Mauris, quas regebat, quia suspectus imperio fuerat, exarmauit Hadr. 7, 23.
lusoriae Romanae II 213, 22.
in *lusorio* summo triclinium strauit Hel. 220, 10.
Lustralis. Sergius —. uid. Sergius.
lutati tituli statuarum 212, 3; 12.
Lycia rebelles animos efferebat Hadriano imp. 7, 8.
Lycium locum quendam uillae Tiburtinae Hadr. uocauit 26, 6.
lyra cecinit Alex. 247, 2.
lyrico Mesomedi salarium imminuit Pius 39, 12.

Macedo. Alexander — 6, 25. 165, 5. uid. Alexander.
Macedonas liberos pronuntiauit Cato, quia tueri non poterant 7, 10.
Macedoniam tenebat Pesc. 148, 3. a Gothis uastata II 78, 13. 84, 24.
Macedonius Titum ab sagittariis Osdroenis ducem factum occidit II 10, 30.
Macellinus Opil. dictus 193, 7.
Macer auus maternus Seueri 125, 7.
Macer. Aninius —. uid. Macer. — Baebius — 7, 17. uid. Baebius. — Cornelius —. uid. Cornelius.
macerae Herculaneae 110, 25.
Macrianorum familia speciale semper habuit Alexandrum Magnum in ornamentis exsculptum habere II 105, 3.
Macrianus. Baebius —. uid. Baebius.

Macrianus. (cf. Macrinus.) uita a Trebellio Pollione scripta II 102—104. — II 75, 16; 17; 19. 104, 25. 108, 1. M. Pisonem ad Achaiam destinauit, ut Valentem opprimeret II 74, 19. 109, 12. 110, 2. oriente relicto in Illyrico ab Aureoli imperatore uictus est II 75, 5; 10. 104, 21; et occisus II 75, 14; 28. M. milites ad Emisenos confugerant II 75, 23. a Val. promotus II 100, 15. contra Aureolum uenit II 101, 4. eius filius Macrianus cum eo imperator factus II 104, 18. contra M. se uertit Odenatus II 106, 1.
— filius. uita II 104. — 105, 1. — cum patre ab Aureoli duce uictus II 75, 11. 104, 21. pater cum Macr. filio contra Aureolum uenit II 101, 4. factus tribunus a Val. 103, 5; imperator II 103, 13.
Macriniana factio 195, 5.
Macrini filiam duxit Al. et Caesarem nuncupauit 263, 21. interemptus, cum generum occidere uellet 263, 23.
Macrino [qui perperam plerumque Macrianus a Trebellio est dictus] imperium delatum II 73, 12. 74, 4, 5; 6; 15. — 101, 4. 108, 1.
Macrinus. Cerellius — a. Seu. occisus 134, 17.
— Opilius —. uid. Opilius.
— Varius — adfinis Alexandri uid. Varius.
— Veturius —. uid. Veturius.
Maecenas II 17, 19. ex ducibus ueteranos duos in Capitolio occidit II 43, 27.
Maecia Faustina filia Gordiani primi II 30, 13.
Maecianus adfinis Proculi II 212, 8.
Maecianus. Baebius —. uid. Baebius.
— Cereius —. uid. Cereius.
— filius Auidii Cassii ab exercitu occisus 64, 9. 83, 10.
— L. Volusius —. uid. Volusius.
Maecius Brundisinus praefectus annonae orientis II 146, 15.
— M. Falconii Nicomachi oratio in senatu habita inserta II 174, 24.
— M. Gordiano adfini praefecto adstante Gord. tertius contra Philippum contionatus est II 49, 11.
— Marullus pater Gordiani primi II 28, 20.
Maeonius. uita a Trebellio Pollione scripta II 107. occidit Odenatum II 106, 7.
— Astyanax citatur 102, 12.
Maeotidae et *Maeotis* uid. Meotidae et Meotis.
Maesa siue *Varia* soror Iuliae uxoris Seueri post mortem Caracalli ex aulica domo expulsa 189, 20. militibus dixit Hel. esse filium Caracalli 189, 30. ditissima 190, 1. una erat auia Heliogabalo et Alexandro 209, 23. V. in castra uel in curiam secum duxit Hel- 211, 10. V. reclamabat quod omnia luxuria perditurus esset Hel. 224, 9. Variae nepos Al. 228, 7.
Magirus 210, 7.
magister admissionum II 146, 6. dicendi 30, 18. epistularum 12, 18. m. litterarii II 175, 9. m. officiorum 153, 24. 216, 19. II 87, 19. Saliorum 46, 29. scrinii 245, 28. scriniorum 30, 18.
Magnus consularis uir factionem parauit contra Max. II 11, 2; 9. 121, 8.
Magnus. Alexander —. uid. Alexander.
Magni nomen Alexander Seuerus

recusauit a senatu oblatum 231, 27. 232, 1.
Magnus. Pactuleius —. uid. Pactuleius.
— Pompeius —. uid. Pompeius.
per *magos* pleraque fecit Did. 122, 29. omne magorum genus aderat cottidie Hel. 208, 10. per m. Marcus id egerat, ut Marcomanni semper devoti essent p. R. 209, 5.
maiestatis crimina non admisit Hadr. 18, 24. m. quaestionem tulit Pert. 109, 16.
a *Malemnio* Sallentino rege Marci familia originem ducit 45, 1.
Mallia Scantilla uxor Did. Augusta appellata 119, 9. maritum sepeliuit 123, 25.
ad *Mallium* Chilonem epistula Aur. inserta II 153, 9.
Mamertinus. Petronius —. uid. Petronius.
— Sura uid. Sura.
Mammaea vel *Mamaea* II 24, 6. 166, 18. 216, 26. — filia minor Maesae siue Variae 189, 25. mater Alexandri 229, 24. 231, 16. filio nimiam ciuilitatem obiecit 241, 25. in M. unice pius Alex. 246, 5. diaetae Mammaeae in Palatio ab Alex. factae 246, 9. Mammaeae stagnum in Baiano ab Alex. factum 246, 9. auctor fuit, ut filius deserto bello Germanico orientem peteret II 8, 7.
‚ad *Mammam*' vulgus uocat diaetas Mammaeae 246, 8.
Mammaeanas puellas instituit Alex. 269, 24.
Mammaeos pueros instituit Alex. 269, 25.
Mamurius Marius tyr. dictus II 96, 21.
Manlia Scantilla uid. Mallia.
Manlii Statiani oratio in senatu habita inserta II 194, 20 sqq.
mansuetarii 217, 9.
mantelia aurata Hel. habere coepit 253, 5. m. aureis semper strauit Gall. II 86, 27. Cypria II 145, 28.
manu ad ferrum Aur. dictus II 140, 28; 30.
Marcelli theatrum reficere uoluit Alex. 260, 14.
Marcellina. Pescennia —. uid. Pescennia.
Marcellinus. Fabius —. uid. Fabius.
— Valerius —. uid. Valerius.
(*Marcellus* 231, 11.)
Marcellum ad mortem uoluntariam coegit Hadr. 15, 24.
— Quintilius —. uid. Quintilius.
— Vlpius —. uid. Vlpius.
Marciae inter delenimenta Commodo furor iniectus 96, 3. ex amore concubinae suae M. Com. Amazonius uocatus 98, 4. iniit coniurationem ad occidendum Com. 101, 20. ministra scelerum Com. 108, 19. a Did. occisa 121, 24.
Marciam duxit uxorem Seu. 126, 28.
Marciani sodales Heluiani dicti propter Heluium Pertinacem 116, 1. 130, 16.
Marcianopolis II 129, 3.
Marciano duce contra Gallos in Achaia pugnatum II 78, 18. contra Scythas bellum duxit II 85, 1. cum Heracliano de alio principe faciendo consilium iniit II 85, 6; 23. promissis per M. aureis uicenis et acceptis milites Gall. tyrannum militari iudicio in fastos publicos rettulerunt II 86, 12. persecutus est Gothos II 126, 25. cum Claudio fortiter contra gentes pugnauit II 136, 11.
Marcius Agrippa, qui classi praeerat, conscius caedis Car. 172, 5.
— M. Coriolanum dilexit Seu. 153, 3.
— Quartus praef. praet. Com.

imp. diebus quinque fuit 94, 14.

Marcius Turbo Iudaeis conpressis ad deprimendum tumultum Mauretaniae ab Hadriano destinatus 7, 25. post Mauretaniam Pannoniae Daciaeque ad tempus praefectus 8, 19. Dacia Turboni credita titulo Aegyptiacae praefecturae ornato 9, 3. M. praefectum praet. fecit Hadr. 10, 29. grauiter insecutus est Hadr. 15, 28.

— Verus confecit Parthicum bellum 73, 12.

Marcomanni et *Marcomannicus*. Marcomannicum bellum Marco imp. natum est, dum bellum Parthicum geritur 54, 31; a Romanis susceptum orientali bello finito 54, 33. magnus eius terror 55, 4. Marcomanni cuncta turbarunt 55, 23. bellum Marc. transegit Marcus 57, 27. M. extinctis Pannonias seruitio liberauit 58, 2. reliquias eius belli ex sententia persecutus est ornamentis imperialibus uenditis 55, 14. summa diligentia ad id parauit Marcus legiones 61, 22. M. deleuit Marcus in transitu Danuuii 61, 27. conspirauerant aduersus Marcum 61, 31. in deditionem accepit plurimis in Italiam traductis 62, 6. multi nobiles bello Germanico siue M. interierunt 62, 15. M. bello relicto Marcus contra Cassium profectus est 64, 4. triennio cum M. bellum postea etiam egit Marcus 66, 10. ad bellum M. rediit Marcus 67, 22. ad b. M. iturus Marcus praecepta philosophiae edidit 80, 16. cum M. bellum inferre uellet, dictum est a quibusdam Marcum per Chaldaeos et magos id egisse, ut M. p. R. semper deuoti essent 209, 3; 6. responsum fuerat ab Antonino bellum M. finiendum 209, 12. a M. accepta clades sub Aur. per errorem II 149, 15; 16; 17. M. eruperunt II 150, 10. M. bellum finitum ab Aur. II 151, 23.

Marcomanniam prouinciam facere uoluit Marcus 63, 26.

Marcus urbs II 225, 25.

Marcus Antoninus philosophus. uita a Iulio Capitolino scripta p. 44—67. — 79, 27; 28. 87, 10; 22; 23. 183, 17. 197, 19. 203, 10. 232, 26. 234, 1. II 204, 8. 216, 24. uitam Marci ac Veri ita plerique litteris dedicarunt, ut priorem Verum intimandum legentibus darent 68, 3; 6; 7. Hadr. adoptauit Pium, ut ille sibi Marcum et Verum adoptaret 24, 4. 36, 29. Verus adoptatus est [a Marco uel certe] cum Marco et cum eodem aequale gessit imperium 31, 25. ut Vero (69, 8) non Marco filiam suam daret Pius, conditionem adoptationis fecit Hadr. 32, 27. cum Marco a Pio adoptatus est Verus 33, 2. 139, 25. gener Pii per minorem filiam 34, 14. consul a Pio petente senatu creatus 38, 19. Faustinam filiam M. coniunxit Pius 41, 16. Apollonio praeceptori eum tradidit Pius 41, 21. educatorem mortuum fleuit 41, 26. Pius moriens rem p. et filiam praesentibus praefectis commendauit 43, 9. Verus uixit sub Marco in simili ac paris maiestatis imperio 68, 14. Verus Aurelio ab Hadr. datus est adoptandus 69, 5. M. nepotem esse uoluit Hadr. 69, 6. Pii filia

data est Marco 69, 8. Marci filiam Lucillam duxit Verus 69, 10. M. moribus formatus est Verus 69, 27. medius inter Pium et Marcum Verus resedit, cum quaestor populo munus daret 70, 1. cum Marco fratre iterum factus est consul Verus 70, 4 (a. 913/161). honorificentia Verus caruit qua M. ornabatur 70, 5. defuncto Pio M. omnia in Verum contulit 70, 17. Verus ei uicem reddens est obsecutus 70, 24; et se ad M. mores gessit 70, 28. M. pro ambobus ad milites pro consensu imperii est locutus 70, 26. Marcus Veri facta non nesciens dissimulabat 71, 19. post conuiuium Marci Verus diuertebat ad popinam domi institutam 71, 5. M. ingemuit, ubi Veri luxoriosissimum conuiuium audiuit 72, 10. eum ad Parthicum bellum misit 72, 14. causae huius facti 72, 14. cum Marco sedens Verus a uenetianis multas passus est iniurias 72, 21. M. Verum ad Parthicum bellum Capuam prosecutus est 72, 32. Medici nomen Marco delatum est 73, 15. Lucillam filiam ad Verum in Syriam misit 73, 23; in senatu dixit, se illum eo deducturum 73, 24; 25. communicauit nomina, quae sibi delata fuerant, cum Vero 74, 12. M. rogauit Verus in uillam suam famosissimam 74, 23. Libonem patruelem legatum in Syriam misit 75, 9; occidisse eum uidebatur Verus nonnullis, non tamen Marco 75, 14. Libonis uxorem M. inuito Agaclyto Verus dedit 75, 17. nuptiis non interfuit M. 75, 18. libertos Veri post eius mortem abiecit M. 75, 20. ad bellum Germanicum M. cum fratre profectus est 75, 23; ipse autem omnia prospexit 75, 27. Verus et Fabia soror consilium inierunt ad Marcum e uita tollendum 76, 19; per Agaclytum proditum M. 76, 20. M. Verum fraude occidisse falso perhibebatur 77, 4; 6; 7; 10. Auidius Seuerus apud Marcum praeualidus 78, 8. Marci rescriptum (ad Verum) de Auidio Cassio insertum 79, 8 sqq. M. dialogistam dixit Auidius 80, 15. M. iturus ad bellum Marcomannicum praecepta philosophiae edidit 80, 15. pacem annorum centum a Marco petierunt barbari (Sarmatae) 81, 18. epistula Marci ad praefectum inserta 81, 29 sqq. responsio praef. ad Marcum 82, 5. Marci ualetudini diffidebat Faustina 82, 34. contra M. amorem hanc adhibuit Auidius artem, ut diceret Marcum esse mortuum 83, 4; 5. inuito M. exercitus praefectum praet. Auidii 83, 9; atque Maecianum occidit 83, 12. non grauiter est iratus rebellione cognita 83, 13. bona Auidii in priuatum aerarium congeri noluit 83, 15. absente Ant. Auidius Romam esse uenturum dicebatur 83, 19. amor Marci 83, 22. caput Auidii ad Marcum delatum 83, 27. quidam M. reprehenderant, quod tam mitis esset in hostem 83, 31. M. iudicium de principibus occisis 84, 4. a senatu petit, ne grauiter in conscios defectionis animaduerteretur eo tempore quo rogauit, ne quis senator capi-

tali supplicio adficeretur 84, 14. filios Auidii parte media paterni patrimonii donauit 84, 23. epistula Marci ad Faustinam inserta 85, 7 sqq. duae epistulae Faustinae ad Marcum 85, 14; 16 sqq. et 85, 20 sqq.; quibus M. ad uindictae necessitatem impellit 86, 11. epistula Marci ad Faustinam inserta 86, 12—26. ex oratione Marci ad senatum missa pars quaedam inserta 86, 29 sqq. Auidii de eo iudicium 88, 11; 16; 22. M. Commodum et suis praeceptis et magnorum atque optimorum uirorum erudire conatus est 89, 12. toga indutus Commodus est eo tempore quo Cassius a M. desciuit 90, 15. Marco suspectus Pert. ab imperio remotus est 106, 6; postea per Marci generum uexillis regendis adscitus 106, 7. M. Pert. praetorium fecit 106, 11. eius studio consul designatus 106, 14. Pert. saepissime a M. laudatus 106, 18. M. palam doluit, quod Pert. senator esset et praef. praet. fieri a se non posset 106, 19. excessus Marci 106, 26. Claudius Pompeianus Marci gener 108, 7. Marci sacra curabant sodales Marciani 116, 2. Domitia Lucilla mater Marci 117, 10. inter uiginti uiros Didius lectus suffragio matris M. 117, 10. M. suffragio Didius aedilitatem consecutus est 117, 13. a Marco Seu. latum clauum petit et accepit 125, 15. tribunatum Seu. M. decernente promeruit 126, 26. et a M. praetor est designatus 126, 30. cum in M. familiam Seu. transire uellet, Bassianum Antoninum appellauit 132, 22. in honorem M. Getam Antoninum appellauit Seu. 138, 31. Seu. inlatus sepulchro Marci 139, 1. Marcus numen rei p. 140, 18. quo quid felicius fuisset, si Com. non reliquisset heredem? 140, 20. Marci epistula ad Cornelium Balbum inserta 146, 26 sqq. Pesc. ad Marcum scripsit de administratione prouinciarum 149, 7. M. amauit Seu. 153, 1. Marci epistulae insertae (161, 14) de Albino: 161, 17 sq.; 26 sq. M. nepos Pompeianus a Car. occisus 169, 20. Marci amore omnes principes Antoninos uocandos esse existimauit Seu. 178, 9; 11. M. adoptiuum habuit nomen Antonini 178, 12. 235, 6. Marcus secundus Antoninus 185, 1. M. solus nomen sanctum Antonini uitae genere auxit 188, 31. M. uerum nomen Verissimi habuit 199, 21. filium Antoninum appellauit 199, 26. sapientia M. consecrauit 200, 30. M. inter Constantios Claudiosque aureum formauit Constantinus 204, 6. M. bellum Marcomannicum pulcherrime profligarat 209, 3. per Chaldaeos id egit, ut Marcomanni semper deuoti essent p. R. 209, 5. cum M. omnem apparatum imperatorium uendidisset, aureis toralibus toros tegere licuit 215, 24. M. uitam et bella et publice priuatimque gesta uersibus perscripsit Gordianus primus II 29, 16. optimus imp. II 166, 18. uita Marci citatur 69, 9. 75, 16. 76, 13. 89, 3. uita Marci a Mario Maximo scripta citatur 82, 28, secun-

dus liber (in quo ea dicit quae solum Marcus mortuo iam Vero egit 85, 4; 5.) 82, 30.
Marcus Diadumenus dictus 193, 26.
maria multas urbes occupauerunt II 78, 1.
Marium se dici uoluit Auidius 80, 21. M. dictus Seu. 148, 18. M. ante oculos habuit Seu. 152, 20; 23; et dilexit 153, 2.
Marius poema Ciceronis et Gord. pr. II 29, 11.
Marium Maximum imitari uult Vopiscus II 187, 1. Auidium et Albinum non suis propriis libris sed alienis innexuit II 204, 8. homō omnium uerbosisissimus, qui et mythistoricis se uoluminibus inplicauit II 204, 11. in secundo libro de uita Marci ea dicit, quae solum Marcus mortuo iam Vero egit 85, 4. citatur 5, 4. 13, 17. 20, 13. 25, 7. 29, 21. 31, 3. 44, 19. 64, 21. 82, 28. 85, 12. 99, 12. 100, 20. 102, 17. 106, 15. 116, 13. 136, 3. 156, 6. 160, 18; 27. 164, 6. 242, 15. 274, 10. in uita Traiani 263, 7. in uita Hadriani 249, 12. in secundo libro de uita Marci 82, 31. in uita Seueri 231, 20; in u. Seu. primo septenario 178, 4. in uita Heliogabali 210, 29.
Marius unus ex triginta tyrannis. uita Trebellii II 96—97. — II 94, 20. 119, 24. — imp. factus a Vitruuia II 119, 24.
Marmaridas uicit Probus II 192, 1. 194, 29.
marmor Lacedaemonium 245, 12. porfyreticum 245, 12. Thebaicum 153, 14.
Marna 240, 4.
Mars 46, 28. II 151, 18.
Marsicae gentis sacerdotes 218, 15.
Martiale ludicrum II 132, 16.
Martialis plerosque officialium impulit, ut conscii essent caedis Car. 172, 6. percussor Car. habitus est 172, 12.
Martialem (poetam) Vergilium suum dixit Helius 31, 15. M. citatur (V 29:) 254, 9; 16.
— Gargilius —. uid. Gargilius.
Martia quinta legio II 133, 1.
Martius campus 10, 19. 55, 18. 246, 1. II 26, 7. 51, 7. 176, 3.
Marullus. Maecius —. uid. Maecius.
— mimographus impune Marcum et Verum perstrinxit 50, 15.
Maryllinus atauus Hadriani imp. primus in sua familia senator p. R. fuit 3, 11.
Massilia 127, 5. (cf. adn.)
mastichatum primus inuenit Hel. 216, 2.
mastiche uinum conditum II 40, 25.
Masticius Fabianus a Seu. occisus 134, 11.
Matris (deum) typum in templum Heliogabali transferre studuit Hel. imp. 205, 9. M. sacra accepit Hel. et taurobolìatus est, ut typum eriperet 207, 14. M. sacrarium II 125, 20. Hilaria M. deum 253, 15. M. magnam se appellauit Hel. cum leones sibi iungeret 221, 33.
Materianus Pescennius a Seu. occisus 134, 16.
Maternus. Triarius Lasciuius —. uid. Triarius.
a *mathematico* quodam Hadrianus imperatorem se futurum esse conperit 3, 6. mathematici Antonium parem astrorum cursu Commodo promittebant 89, 21. m. consuluit Seu. 126, 21. mathematici futura uaticinantur 198, 25. II 41, 16. ex Alex. iussu mathematici publice Romae pro-

posuerunt et professi sunt 246, 28. m. salaria instituit et auditoria decreuit Alex. 260, 8.

matheseos peritus Hadr. 17, 3. Seu. 127, 11. 151, 10. Alex. 246, 27.

Matidia cum Attiano et Plotina Hadriani reliquias deferebat (Romam) 7, 28.

matronarum mores composuit diffluentes Marcus 63, 9. m. ad consilium suum rogauit Gall. II 87, 2. de legibus matronalibus facta sunt senatus consulta Symiamira ridicula Hel. imp. 205, 28.

Matronianum ueterem conciliatorem praef. praet. fecit Carinus II 224, 15.

Maura purpura II 133, 27. stragula II 145, 29.

per *Maurentium* caterua imperatoria stipatus est Did. 119, 3.

Mauretania uel *Mauritani.* II 178, 14. — ad M. deprimendum tumultum Marcium Turbonem destinauit Hadr. 7, 26. Mauretaniae praeses II 44, 12. — in M. Tingitana res feliciter gestae Alex. imp. 269, 25.

Mauri 8, 20. — M. lacessebant Hadr. imp. 7, 6. sublatis gentibus Mauris, quas regebat, Lusium Quietum exarmauit Hadrianus 7, 23. Maurorum motus conpressit Hadr. 13, 28. ad pacem postulandam coegit Pius 37, 27. Hispanias fere omnes uastabant, res per legatos bene gestae sunt 61, 3. per legatos Com. uicti 99, 19. populabantur Baeticam 126, 13. Mauros duxit ad bellum Germanicum Max. II 11, 7. Mauris conlectis Capelianus Gordianum adgreditur II 38, 18; 19. a Mauris possessam Africam reddidit Saturninus II 210, 17. Maurorum lingua elephantus caesai dicitur 28, 8. Maurorum tribunus II 121, 3.

Mauri struthiones miniati II 30, 5.

Mauritania uid. Mauretania.

Mauritii potentis apud Afros decurionis contra Maximinum oratio II 32, 23.

Mauritius. Murrentius —. uid. Murrentius.

Maurus. Helius —. uid. Helius.

Maxentii uitam, cuius ius in dicionem Constantini uenit, sed ita ut nihil de eius uirtute derogetur, scribere in animo habet Lampridius 227, 8.

Maximianus II 166, 14. 186, 5. 225, 27. — M. a. Diocletiano Caesar dictus 28, 3. M. ferrei parentis saeculi uitam scribere in animo habet Lampridius 227, 4. M. Augustus II 130, 10. M. asperitas a Diocletiano reprehensa II 167, 18. ut per Caesarem M. constitit, licet plane ac licebit Persas uincere II 220, 20. M. conscio in animo imperii cupiditatem habuit Diocletianus II 223, 19.

Maximinorum duorum uitae a Iulio Capitolino scriptae II 3—27. — II 43; 16. — 166, 25.

Maximinus maior. II 32, 10; 13. 33, 1; 23. 35, 4; 5; 12. 38, 18. 39, 8. 40, 20. 43, 3. 54, 3; 19. 61, 8. 67, 4. 120, 14; 28. — a M. inmissi tirones Alex. occiderunt 270, 33. apparatus militaris a M. ductus in Germaniam Alexandri fuit 272, 9. M. asperitas atque rusticitas 273, 1. M. amatores finxerunt, Mammaeam cum Alex. relicto bello Germanico orientem ad iactantiam sui uelle redire 273, 11. or bi s ter

rarum arsit odio contra Max. II 32, 20. statuae Max. in Africa deiectae II 33, 15. Gordianos principes contra M. factos senatus magna gratulatione accepit II 34, 18; 24; 30. M. legatos Romam misit abolitionem praeteritorum spondentes II 34, 25. M. hostis appellatus II 35, 15; 29., 36 5. 55, 8. caput inferis deuouetur II 36, 5. M. accepit exemplum s. c. taciti, quo hostis est appellatus II 36, 27; 31. commotio cum audiuisset Africam contra se desciuisse II 37, 7. gaudium Romae maximum, cum dictum esset Maximinum esse occisum II 37, 13. contio M. inserta hoc nuntio accepto II 37, 27; neque tamen animos militum confirmare potuit II 38, 7. Gordiani pro senatu et pro p. R. contra M. arma sumpserunt II 43, 22. M. ad urbem furens uenit, ut quod Gordiani Augusti appellati fuerant, uindicaret II 53, 4. Maximus et Balbinus contra M. post Gordianos principes electi II 53, 12. 65, 2. timor senatorum M. aduentu nuntiato II 53, 15. Maximus contra M. missus II 58, 25. 61, 17. Gordiani in Africa contra M. uitam finiuerant II 59, 21. Maximus iter faciens contra Romam per singulas urbes fatigatus II 59, 28. quicumque M. iuuisset, ut in hostium numero duceretur, senatus iussit II 59, 32. Maximus timuit M. II 60, 14. M. apud Aquileiam uictus II 60, 23. 63, 29. ab Aquileiensibus II 61, 3. Balbinus hecatomben fecit statim ut M. caput adlatum est II 60, 23. suscepto exercitu M. Maximus ad urbem cum ingenti pompa uenit II 61, 19. a militibus imperator factus II 62, 10. M. uictus a Maximo II 64, 7. 65, 6; 8. imperauit cum filio per triennium uel per biennium II 64, 12. maximum odium Aquileiensium contra M. II 64, 26. Maximinus Titum inter priuatos reliquerat II 121, 4. Magnus defectionem a M. parauerat II 121. 8. M. oderat et offenderat Armenios sagittarios et Alexandrinos II 121, 12.

Maximini iunioris uita II 22—27.

Maximinianae tyrannidis faecem senatus occidi iussit II 37, 18.

Maximiniani milites II 18, 24. 32, 31. 33, 16; 18; 25.

Maximinus histrio Veri Paris nuncupatus 74, 19.

Maximus uel *Puppienus*. uitae Maximi et Balbini a Iulio Capitolino scriptae II 53—67. — II 21, 14; 21; 23. 23, 11. 25, 27. 27. 5. 41, 14. — M. ex praef. urbi a senatu imperator creatus II 17, 7; 25. 43, 4. mores II 17, 14. ad bellum contra Maximinum proficiscitur II 17, 17. 18, 2, 26. 32; 33. 27, 2. Maximiniani milites non Maximi sed deorum fuisse uictoriam iactabant II 18, 26. imaginem Maximi adorare coacti sunt Aquileiae milites Maximiani II 20, 4; et in eius uerba iurare II 20, 9. Maximus apud Rauennam (II, 21, 2) bellum parabat contra Maximinum II 20, 13. Romam rediit II 20, 24. M. statuas aliosque honores decernit senatus II 21, 28. fuit in uiginti uiris, quibus Italia contra Maximinum tuenda tradita est II 26, 18. 34, 21. mili-

tari seditione interemptus II 43, 16.
Maximus Maximi imp. pater II 56, 8.
— Claudius —. uid. Claudius.
— consul (a. 924/172) 98, 15.
— Gauius —. uid. Gauius.
— Laberius 7, 18. uid. Laberius.
— Marius —. uid. Marius.
— pater Probi imp. II 187, 15.
— Tatius —. uid. Tatius.
mechanica opera Romae plurima instituit Al. 243, 4.
mechanicis salaria instituit et auditoria decreuit Alex. 260, 8.
Mediam peruenerunt duces Veri 73, 13.
Medicus Verus dictus 73, 15.
medicus sub Alex. unus palatinus salarium accepit, ceteri sex annonas 258, 15. medicis salaria instituit et auditoria decreuit Alex. 260, 7. medicum ad se cum aegrotaret Aur. numquam uocauit II 170, 20.
Mediolanensis II 184, 1.
— rosae II 225, 3.
Mediolanenses 117, 8. II 217, 19.
Mediolanium uel *Mediolanum* 178, 31. II 72, 8. 85, 28. 126, 13. circa M. omnia grauiter a Marcomannis uastata II 149, 15.
Megalensia 171, 29.
melones Ostienses 162, 11.
Memfis uid. Memphis.
Memmia uxor Alexandri marito nimiam ciuilitatem obiecit 241, 25.
Memmius Rufinus a Seu. occisus 134, 12.
— Tuscus cons. ordinarius II 146, 11.
Memnonem inspexit Seu. 137, 13.
a *memoria* uid. a.
Memphis II 112, 10. — M. diligenter inspexit Seu. 137, 17.
Memphis histrio Veri 74, 29.
Memphius uid. Agrippa.
Menofilius consularis Aquileiae restitit Maximino fortiterque urbem defendit II 18, 18; 22. 61, 5.
de *mensariis* legem tulit Marcus 52, 6.
mensium nomina in honorem Commodi ab adulatoribus mutata 98, 1.
Meotidae ita se congregabant, quasi accitu Aur. ad bellum Persicum conuenissent II 180, 1. contra M. bellum Claudius Aur. credidit II 148, 19.
e *Meotide* multi barbari eruperant II 179, 32.
meretrices de omnibus locis in aedes publicas collegit Hel. et apud eas contionem habuit quasi militarem 220, 25.
mergus agrarius ex uersu Luciliano Pert. est appellatus 111 26.
meritoria intra urbem stare uetuit Tac. II 178, 2.
Mesomedi lyrico salarium inminuit Pius 39, 12.
Mesopotameni II 144, 31. — M. Hadr. non exegit tributum, quem Traianus inposuit 21, 28.
Mesopotamia 268, 18. — M. in potestatem Rom. redacta II 83, 6. in potestatem recepit Odenatus II 105, 26. Carus cepit II 219, 18.
Messalam oratorem Theocliae sorori Alexander maritum dare uoluit II 24, 15.
— ad M. praesidem Achaiae epistola Decii inserta II 134, 31.
— Iunius —. uid. Iunius.
Messalina. Aurelia —. uid. Aurelia.
Metelli 260, 6.
Metellinum Isium II 114, 9.
Metellus pius 233, 22.

Metelli exemplo cibis castrensibus in propatulo utebatur Hadr. 11, 16.
Metlarius curator Illyrici II 134, 26.
Mezentius 192, 18. M. supplicium reddidit Opil. 192. 13.
Micca pater Maximini II 3, 18.
Micipsa 141, 2.
de *militum* aetatibus iudicabat Hadr. 12, 5.
Milesiae Albini esse dicuntur 162, 24.
— Apulei 164, 2.
militaria condita ut agnosceret laborabat Hadr. 12, 9.
Milo. T. Annius — II 208, 7. oratio Ciceronis pro M. [7, 16] citatur II 124, 17.
— Crotoniates dictus Maximinus II 7, 25.
mimi cuiusdam uersus, qui in theatro in Maximinum dicti sunt, inserti II 9, 18 sqq.
mimographus 50, 5.
Minerua II 195, 9.
Mineruiae. primae legioni — Hadrianus secunda expeditione Dacica praepositus 5, 20.
ministri ad fores 230, 25. castrenses 257, 14.
Minucia 101, 6.
Mirissimus ut remoueretur ab Hel. milites poposcerunt 213, 7.
Misitheus. M. filiam uxorem duxit Gordianus tertius II 44, 18. epistula ad Gord. inserta II 44, 30 sqq. (graeco sermone scripta II 46, 4.) ep. Gordiani ad Misitheum inserta II 45, 18 sqq. egregie gessit bellum Persicum II 46, 30. M. ingentes agit gratias Gord. oratione missa ad senatum II 47, 4; 13; 16. M. quadriga sex equorum decreta II 47, 19; triumphalis currus et titulus II 47, 20. exstinctus uel Philippi artibus II 48, 13. uel morbo II 47, 24. tantum ubique habuit conditorum ut uacillare dispositio Romana non posset II 48, 22. eius morte audita, cuius consilio res p. fuerat gubernata, Argunt Scytharum rex finitimorum regna uastabat II 50, 6. cum M. Gord. thermas aestiuas sui nominis facere uoluit II 51, 15.
missus 221, 20. 223, 17. 225, 2.
Mithriaca sacra homicidio uero polluit Com. 96, 28.
Mithridates Ponticus totam Asiam tenuit II 68, 14.
Mithridaticum bellum II 186, 17.
mnemonico memoria Al. adiuta 238, 10.
Mnesteus notarius secretorum Aur. interimendi auctor II 161, 22; 25. postea subreptus ad stipitem bestiis obiectus est II 162, 9.
Moderatum adulterum uxoris Marcus ad uarios promouit honores 67, 9.
Modestinus iuris peritus magister Maximini iunioris II 22, 19.
Moesi II 134, 19. — contra M. pugnauerunt Carpi II 64, 18. M. auctoribus imperii Regalianus imp. factus II 99, 3. apud M. pugnatum Claudio imp. II 129, 2.
Moesia 40, 28. 105, 21. II 138, 31. — M. petit Hadrianus audito Sarmatarum et Roxalanorum tumultu 8, 19. in M. iter fecit Gord. tertius II 46, 19. cum M. deperditam uideret Aur. II 163, 29; ex Dacia Transdanuuiana populos abductos in M. conlocauit II 164, 2; appellauitque suam Daciam, quae nunc duas Moesias diuidit II 164, 3. M. inferior 3, 5. Moesiae utrius-

que regimen accepit Pert. 106, 22.
Moesiacae legiones Ingenuum imperatorem dixerunt II 97, 25.
in *Moesiacos* omnes Gall. asperrime saeuit, quod Ingenuum imp. fecerant II 98, 10.
Moesii Gallicani praef. praet. oratio inserta II 176, 26.
Mogontiacum II 141, 15.
Moluius pons II 88, 3.
momentarias piscinas de rosato et rosis exhibuit Hel. 219, 4.
moneta Antonini Diad. nomine apud Antiochiam percussa est, Macrini usque ad iussum senatus dilata est 196, 27. ut monetae nomen Antonini reddatur, adclamat senatus Alex. imp. 233, 14. monetam Odenati, qua Persas captos traheret, cudi iussit Gall. II 83, 9. m. Trebellianus in Illyrico factus imperator cudi iussit II 114, 21.
monetariorum bellum Felicissimo rationali auctore sub Aur. II 163, 1; 10.
monobeli 209, 1.
monolinum de albis nouem II 23, 1.
monopodii 97, 10.
Montanus decipiebat Gord. tertium II 45, 29.
monumentis publicis indi Com. iussit, quotiens ludum ingrederetur 98, 11. in monumentum Hadriani corpus Commodi translatum est 101, 30.
mores matronarum diffluentes et iuuenum nobilium conposuit Marcus 63, 9.
moriones populo donauit Alex. 251, 1.
Moses centum et uiginti annos uixit II 124, 11.
Motilenum praef. praet. Com. interemit 96, 13.
ad *Mucaporem* epistula Aur. inserta II 155, 8. M. manu Aurelianus interemptus II 161, 13.
Mucius Gord. primus dictus II 31, 15.
mulier ne umquam senatum ingrederetur, cautum post Hel. 215, 25.
Muluius Gallicanus praef. praet. Valeriani II 188, 11.
Mummio Quadrato sororis filio bonorum maternorum partem dedit Pius moriens 49, 21.
— Secundinus a Seuero occisus 134, 5.
munerarius libellus II 126, 21.
munera gladiatorum per sex dies continuos exhibuit Hadr. 9, 25. munera Pii 42, 3. sumptum muneribus gladiatoriis instituit Pius 43, 2. quasi priuatus quaestor edidit Marcus 48, 15. in m. publico Marcus magnanimus fuit 58, 19. munus funebre dederunt Pio Marcus et Verus 50, 16. Alex. quaestores ex sua pecunia iussit munera populo dare 259, 4. Alex. arcarios instituit, qui de arca fisci munera ederent 259, 7. munera per totum annum dispergere uolebat Alex. 259, 7. cur proficiscentes ad bellum imperatores darent II 58, 28.
munus uehicularium Seu. ad fiscum a priuatis traduxit 134, 28.
Murcus. Nonius —. uid. Nonius.
Murena. Ablauius —. uid. Ablauius.
muros urbis dilatauit Aurelianus II 152, 7. 163, 18.
Murrentius Mauricius ad Aegyptum destinatus II 146, 14.
ad *musicam* pronus Alex. 246, 27.
musicos Hadr. in familiaritate habuit Hadr. 17, 7; 14.

in *musio* apud Alexandriam Hadr. professoribus quaestiones proposuit et dissoluit 20, 12.
musium (opus) 148, 30. II 114, 12. 246, 27.
mustum quemadmodum toto anno haberetur docuit Gall. II 86, 25.
myrrini calices 72, 2.
mystica 246, 5.
mythistoriis libros repleuit Cordus 183, 20.

nanos et *nanas* populo donauit Alex. 250, 31.
Narbonae proconsulatus II 56, 27.
Narbonensis ciuitas arsit 40, 22. N. proconsul 170, 21.
Narcissus, Commodi strangulator, a Seu. leonibus obiectus 134, 24.
de *nardo* caldarias exhibuit Hel. 219, 6.
Narseus rex Parthorum uictoriis Asiaticis Probi territus dona ad eum misit, quae Pr. repudiauit II 198, 21; 25.
Nasicae Scipiones II 186, 20.
natalem adoptionis a. d. V id. Aug. celebrari iussit Hadr. 6, 16; imperii a. d. III id. Aug. 6, 17. — natali suo Hadr. mille feras edidit 9, 26. ut n. Commodi celebraretur, instituit Seu. 102, 13. natalem Getae commendat Seu. 179, 20; n. Alexandri haruspices 237, 9; Alex. ipse 271, 8. natalis urbis 114, 13.
praeter *natalicios* ludos circenses sibi decretos spreuit Hadrianus 9, 28.
nauales circenses in euripis uino plenis exhibuit Heliog. 218, 11.
naues frumentariae II 48, 25.
nauicularios Niliacos apud Aegyptum nouos posuit Aurel. II 169, 5.
naumachiae ab Aurel. datae II 160, 25.
ναυτικά Olympii Nemesiani II 221, 15.
apud *Neapolim* Hadr. demarchus fuit 19, 12.
Neapolitanis Palaestinensibus ius ciuitatis Seu. tulit, quod diu pro Pesc. in armis fuerunt 131, 28.
negotiatio lignaria 105, 4.
negotiatoribus ut Romam uolentes concurrerent, maximam immunitatem dedit Alex. 242, 29.
negotiatorium aurum Romae remisit Alex. 250, 12.
Neho grammaticus Graecus magister Al. 230, 1.
Nemausense paternum genus Pio 34, 4.
apud *Nemausum* Hadr. basilicam extruxit 13, 13.
Nemesianus conscius caedis Car. 172, 2.
— Olympius —. uid. Olympius.
Nemesis II 59, 2.
Nepos. Herennius —. uid. Herennius.
— Plaetorius —. uid. Plaetorius
Neptuni basilicam instaurauit Hadr. 19, 27.
Neratium Priscum successorem relinquere uolebat Traianus 6, 20; 22. in consilio habuit Hadr. 18, 20.
Nero 67, 6. 76, 28. 103, 17. — N. dicatum fuerat simulacrum, quod Hadr. Soli consecrauit 20, 6. natus est XVIII kal. Ian. 68, 22. N. meruisse occidi censuit Marcus 84, 7. colossi caput quod erat Neronis sumpsit Comm. 102, 7. N. imitari se dixit Hel. 215, 22. quingentis carrucis iter

iniit 224, 12. N. omnis apparatus norat Hel. 225, 19. N. tyrannicida non defuit 226, 6. Nerones in luxurie uicit Hel. 234, 11. pomerio addidit N. II 152, 11.
Nerones 164, 23. 203, 5. II 166, 25. 175, 5. 215, 15. 216, 22.
Neroniana uitia 71, 8.
Neronianae thermae 245, 4.
Nerua. Cocceius — II 95, 22. 216, 23. — a N. adoptato Traiano (II 147, 17) Hadrianus ad gratulationem exercitus missus 3, 9. Neruae excessum primus Traiano Hadrianus nuntiare uoluit 3, 12. a N. adamantem gemmam acceperat Traianus 5, 22. N. miseratus est Arrius Antoninus quod imperare coepisset 34, 10. optimus imperator II 166, 17.
Neruae II 175, 26.
Neruae forum, quod Transitorium dicitur 247, 24.
neurobaten exhibuit Carus II 226, 12.
Niceforius Iuppiter 4, 28 uid. Iuppiter.
Nicomachus citatur II 156, 13.
— Maecius Falconius —. uid. Maecius.
Nicomedem educatorem habuit Verus 69, 24.
Nicomedia 206, 3. N. antea dicta Astacus II 77, 10.
Nicopolis II 144, 27. — N. optinere conati sunt barbari II 131, 24.
Niger fluuius II 196, 9.
Niger Perenni in praefectura praet. successit 94, 11.
Niger. Pescennius —. uid. Pescennius.
Nigrini insidias, cum etiam successorem sibimet destinasset Hadrianus, euasit 8, 24; quare occisus Fauentiae 8, 27.
Niliacos nauicularios nouos posuit Aur. II 169, 6.
Nilus 15, 3. — N. dulcitudo 149, 25. in N. tam multa fecit Probus, ut uectigal frumentarium solus adiuuerit II 192, 10.
Nilus poema Ciceronis et Gord. pr. II 29, 12.
Nisibeni Odenato se tradiderunt II 81, 20.
Nisibin, quae a Persis iam tenebatur, recepit Gord. tertius II 46, 24. 47, 11. occupat Odenatus II 81, 19. 83, 5. 105, 25.
nomenclator 20, 25.
Nonia Celsa coniux Opilii 200, 32.
Nonius Gracchus a Seu. occisus 134, 10.
— Murcus male apud milites de Com. loquebatur, ut sibi pararet stationis Augustae procurationem 155, 9.
Norbana a Com. interfecta 92, 3.
Norbanus a Com. interfectus 92, 3.
Noricum Pert. Marco imp. ab hostibus uindicauit 106, 13.
notaria 235, 14.
notarius 202, 14. 247, 10. II 133, 28. 161, 13. n. secretorum II 161, 22.
Notum cursorem appellauit Helius 31, 19.
Nouember Exsuperatorius uocatus 98, 3.
Nouius Rufus a Seu. occisus 134 19.
Numa Pompilius 140, 9. II 216, 6. merito conparatur Pius 35, 8. 43, 31. a Numa originem ducit familia Marci 44, 18.
numenclator uid. nomenclator.
Numerianus. uita a Flauio Vopisco scripta II 215. 221—224. — II 205, 2. 214, 22.
Numidicae columnae II 50, 29. 178, 13.

Nummius Albinus frater Did. imp. 117, 7.
nummos plurimos Alexandri habitu figurauit Al. 245, 14. n. electros figurauit Alex. 245, 15. n. Victoriae cusi II 119, 28.
mundina ueteri ex ordine instituit Alex. 259, 2.
nundinatio rerum Commodi 110, 17.
nymphia Gordianus tertius Romae extruxit II 51, 5,

obsequentes Marcus gladiatores appellauit, quos ad militiam parauit 61, 19.
Oceanus II 12, 21. (22, 16.) 181, 15.
Oceani solium primus imperator appellauit Alex. 245, 7.
Octauianus 11, 19. uid. Augustus.
Octobrem Faustinum appellandum decreuit senatus, respuit Pius 41, 14. O. Inuictus uocatus 98, 2.
Odemastem ad solum Rom. traxit Cyriades II 92, 4.
Odenatus. uita a Trebellio Pollione scripta II 105—106. — II 107, 23. 113, 19. 116, 26. — Od. capto Val. rem Rom. prope in pristinum statum reddidit collecto exercitu II 69, 22. eius timore Sapor in regnum suum se recepit II 69, 27. orientis cepit imperium II 73, 5. festinauit ad Quietum cum exercitu capiendum II 75, 14. Quieti milites se O. dediderunt II 75, 19; 20. Od. totius prope orientis factus imperator II 75, 21. 81, 13. O. quasi Gallieni partes ageret, cuncta eidem nuntiari ex ueritate faciebat II 75, 25. 81, 21. bellum intulit Gallieno II 78, 9. uincente O. Gallienus triumphauit II 81, 24. O. ad Ctesifontem Parthos innumeros interemit II 81, 27. O. nihil aliud egit nisi ut Val. liberaret II 81, 33. Odenatus propter uictoriam Persicam ab Gall. Augustus uocatus II 83, 5; 8. O. bello Persico occupatus II 83, 25. insidiis consobrini interemptus II 84, 1; 9. post decennalia celebrata a Gall. cum O. pax facta II 90, 21. O. quasi Gallieni partes uindicaret, Quietum et Ballistam interfecit II 104, 20. 107, 21. O. indulsit Herodis filii luxuriae II 107, 3. occisus a Maeonio consobrino II 167, 10. in O. gratiam interemptus Ballista II 109, 5. duos filios moriens reliquit Herennianum et Timolaum II 115, 14. Zenobiae fuit, quod Odenatus Persas uicit II 117, 16. Od. currus Romae triumpho ductus II 159, 18. contra Palmyrenos Odenati et Cleopatrae partibus defendentes Aegyptum pugnauit Probus II 192, 15.
odores Indici 224, 6. o. Persici 31, 10.
de *oenanthio* pallia fudit Heliog. 218, 12.
officia Palatina 206, 27. II 146, 11. omnia P. o. sequebantur euntem ad hortos suos Gall. II 87, 19.
officiorum magistri 153, 24. 216, 19. II 87, 19.
officiales 172, 6.
Olbiopolitis contra Tauroscythas auxilium misit Pius eosque ad obsides dandos O. uicit 41, 7.
oleum diurnum gratuitum p. R. donauit Seu. 138, 6. 163, 14; ut per quinquennium totius

Italiae usibus sufficeret 142, 15. imminuerat Hel., integrum restituit Alex. 242, 29. o. luminibus thermarum addidit Alex. 244, 24. gratuitum populo R. praebebatur II 169, 13.
Olympias nutrix Alex. 237, 4.
cum *Olympio* Nemesiano, qui ἁλιευτικὰ κυνηγετικὰ et ναυτικὰ scripsit, contendit Numerianus II 221, 14.
omasus 114, 7.
omen Pio factum 35, 28. omen imperii Marcus accepit in saliatu 46, 26. mortis Iuliani 122, 12. mortis Getae 179, 11 sqq. imperii Diadumeni 197, 27 sqq.; Alexandri 236, 24 sqq. mortis Alex. 271, 7 sqq. imperii Maximinorum II 25, 6; mortis II 25, 26. imperii Aureliani II 140, 8. imperii Taciti II 182, 26. mortis II 183, 4.
onagri uiginti Romae fuerunt Gord. tertio imp. II 51, 26.
Onesicrates litterator Graecus magister Commodi 89, 14.
Onesimus scriptor uitae Probi citatur II 212, 19. 213, 17. 217, 12. 219, 12. 224, 6. 225, 14.
onos dictus amicus Commodi 97, 18.
onycha (uasa) 224, 29.
Opilius Macrinus. uita a Iulio Capitolino scripta 183—194. — 200, 1; 4; 5. 203, 15. 206, 7. 228, 10. II 5, 21; 27. — O. praef. praet. insidias struxit Car. 171, 30; occidit 173, 20; inter deos rettulit 175, 32. cum Op. patre Diadumenum imperatorem dixit exercitus 195, 3. filium Diadumenum Antoninum uocauit 195, 11. contio inserta 195, 15 sqq. 200, 7 sqq. exercitui promisit donatiuum 200, 22. Macrini moneta usque ad iussum senatus dilata est 196, 28. paenulas in honorem filii populo dare parauerat 197, 5. edictum Antoninianum Op. insertum 197, 11. timuit primo Diad. filium Antoninum appellare, quod nullus ex eius genere hoc nomine censeretur 198, 29. epistula Macrini (200, 9) inserta 200, 30 sqq. saeuissime puniuit quosdam de defectione suspectos 201, 16. Hel. interfecto Carac. in templum dei Heliogabali confugit, ne interficeretur a Macrino 204, 15; 17. in M. occisum dira in senatu dicta sunt 205, 2. milites statim facti paenituit, quod in M. conspirauerant 206, 5. Macr. famam insecutus est Hel. 208, 19.
Optatianus. Suetonius. —. uid. Suetonius.
cum *optimatibus* Marcus omnes res, priusquam faceret aliquid, contulit 62, 7.
oraria primus donauit populo Aur. II 169, 32.
— Sarabdena II 136, 6.
orationes Hadrianus pro Traiano dictauit 6, 2. orationibus editis Syllam se futurum ostendit Carac. 170, 18. orationes insertae Aelii Cesettiani II 176, 5 sqq. Alexandri imp. in senatu habitae 233, 6 sqq.; 16 sqq.; 25 sqq. 234, 7 sqq.; 19 sqq.; 26 sq. 235, 1 sqq.; 17 sqq.; 25 sqq. 269, 6 sqq. II 6, 15 sq. Aureliani II 147, 4 sqq. Ballistae II 102, 13 sqq. 103, 6 sqq. Cari ad senatum II 218, 7 sqq. Gordiani tertii ad senatum II 47, 6 sqq. Macriani II 102, 22 sqq. 103, 8 sqq. capita ex oratione Macrini et Diadumeni imp. 187, 15 sqq.

Maecii Falconii Nicomachi II 174, 26 sqq. Manlii Statiani II 194, 20 sqq. Marci ad senatum missa 86, 29 sqq. Mauritii decurionis contra Maximinum II 32, 26 sqq. Maximini ad senatum II 12, 15 sqq. Moesii Gallicani II 176, 17 sqq. Probi ad senatum II 193, 24 sqq. senatoris cuiusdam contra Maximinum II 53, 17 sqq. Taciti in senatu II 173, 32 sqq. 177, 9 sqq. Valeriani ad senatum II 103, 26 sqq. Vectii Sabini de Macrino et Balbino imp. faciendis II 54, 13 sqq. Velii Cornificii Gordiani II 173, 6 sqq. Vlpii Criniti II 147, 12 sqq.

oratores forenses 251, 28.

orchestra 91, 51.

Orci aedes 204, 4.

ordines centuriati II 5, 19.

Orestam urbem condidit Orestes 207, 29. suo nomini uindicari iussit Hadr. 207, 30.

Orestes simulacrum Dianae Laodiciae posuit 207, 25. multa alia simulacra Dianae aliis locis posuit 207, 25.

Orestilla. Fabia —. uid. Fabia.

Orfitus cons. (a. 924/172) 98, 16. (a. 930/178) 98, 23.

Orfitus cons. (a. 1022/270) II 130, 28.

Orfito praef. urbi petenti Pius successorem dedit 40, 6.

Orfitum adulterum uxoris Marcus ad uarios promouit honores 67, 9.

organo modulatus est Heliog. 225, 11. cecinit Alex. 247, 2. ad o. se recepit Gallien. II 87, 10.

orizam cum albis exhibuit Hel. 217, 7.

ornamenta consularia 10, 6. praefectos o. c. donauit Pius 41, 31. o. c. decreta is qui rem p. bene gesserant 269, 31. o. militaria Tacitus geminauit Probo II 190, 31.

orneoscopos 246, 30.

Orpheum in larario suo habuit Alex. 248, 8.

oryx 99, 13.

osculari genua sibi patiebatur Maximinus iunior nonnumquam et pedes II 23, 20.

Osdroeni in exercitu Alexandri in Germaniam ducti 272, 10. II 11, 7. sagittarii a Max. amore Alexandri desciuerunt II 10, 22.

Osdroem regem Parthorum ad amicitiam inuitauit Hadrianus 14, 17.

Osi contra Marcum conspirauerant 62, 1.

ostensionales milites speciosis claris uestibus ornabat Alex. 250, 22.

Ostiense lauacrum opus Pii 39, 30. in Ostiensi forum nominis sui ad mare fundare coepit Aur. II 168, 4.

Ostienses II 178, 13.

— melones 162, 11.

Othonem nec imperare uoluisse dixit Marcus 84, 9. imitari se dixit Heliog. 215, 22.

Ouidii libros amorum in lecto semper habuit Helius 31, 4.

Ouinius Camillus rebellare uoluit Alex. imp. 262, 18.

oxypaederotinae uestes II 168, 23.

Pacis templum II 120, 23.

Pacorum regem Pius Ladiis dedit 41, 1.

Pactuleium Magnum interemit C. 95, 14.

paedagogus litterarius II 213, 7.

paedagogi puerorum quos Traianus inpensius diligebat 4, 17.

paenulis tribuni plebis pluuiae tempore uti solebant, imperatores numquam 5, 16. sine paenulis imperatores a togatis uidentur 5, 18. p. intra urbem ut senes uterentur Alex. permisit, cum id uestimenti genus semper itinerarium aut pluuiale fuisset; matronas tamen intra urbem paenulis uti uetuit, in itinere permisit 246, 21; 24. paenulae Antoninianae 197, 7. p. Illyriciana II 136, 5. p. matronales II 105, 8.
Paenularium Diad. Opilius dixit 197, 8.
paenulatos spectatores contra consuetudinem ad munus conuenire iussit Commodus 101, 11.
Paenuleum Diad. Opilius dixit 197, 8.
palaestes primus fuit Alex. 247, 4.
Palaestina II 210, 10. — rebelles animos efferebat 7, 8.
Palaestinae ferae II 159, 29.
Palaestinenses Neapolitani 131, 28.
Palaestinis Seu. poenam remisit, quam ob causam Nigri meruerant 135, 4. plurima iura fundauit Seu. 137, 4. atrox responsum Seu. cum rogarent, ut censitio leuaretur 149, 31.
palaestras amauit Verus 69, 28. p. operam dedit Alex. 249, 2.
Palatina aula II 89, 18.
— domus 98, 24. 112, 13. 142, 7.
— domus Commodiana 98, 24.
— officia 206, 27.
Palatinae aedes 90, 25. 130, 1. 143, 8.
Palatini 217, 1. 238, 21.
Palatinum officium II 146, 11.
Palatinus mons 205, 8. 222, 18.
Palatium 110, 12. 113, 8. 115, 26. 142, 6. 168, 9. 169, 7. 173, 17. 211, 30. 212, 13; 16. 241, 9. 243, 31. 245, 12. 246, 6. 257, 24. 258, 6. 261, 21; 25. 265, 15. 267, 13. 269, 16. 275, 20. II 20, 26. 21, 32. 30, 20. 58, 21..62, 30. 63, 1; 7. 137, 8. 144, 15. 160, 23. 169, 1. 193, 3. 224, 22. 226, 11. — de P. in Vectilianas aedes migrauit Com. 101, 2; 3. ad Pal. Pert. profectus 108, 30; ibique habitauit 109, 12. porticus Palatii 113, 13. in P. filios nutriri noluit Pert. 114, 22. ad P. se recepit Did. 119, 11. 119, 31. 123, 15; ibique occisus 123, 21. in P. perrexit Seu. 129, 31. in P. plateas Antoninianas saxis Lacedaemoniis et Porphyreticis strauit Hel. 219, 17. Pal. purgauit Al. 238, 19.
Palfuerius latro in Isauria a Probo captus et interfectus II 198, 2.
Palfurius Sura citatur II 88, 8.
palliatus Seuer. ad cenam imperatoriam uenit, qui togatus uenire debuerat 125, 20.
pallio tectus discubuit Hadr. 22, 10. p. blatteum sericum II 168, 10.
pallii coccini facultatem dedit Clodio Com. 155, 17, 158, 25. pallia Gallica II 188, 19. pallia proconsularia II 146, 26. p. tyrianthinum II 227, 11.
Palma, inimicus Hadriani, in suspicionem adfectae tyrannidis lapsus est 6, 8. propter insidias Hadriano paratas occisus 8, 27.
palmae gladiatoriae 99, 3,
Palmatus. Iunius —. uid. Iunius.
Palmyram iter flexit Aur. II 155, 4; et obsedit II 156, 19.
Palmyreni II 126, 1. — P. rex Odenatus II 81, 13. 105, 20. Palmyreni Zenobia imperante

Heraclianum uicerunt II 84, 13; 14. P. contra Aegyptios bellum sumunt II 130, 12. contra P. Aur. profectus est II 152, 15. P. ius suum seruatum iri pollicetur Aur. II 155, 30. P. qui superfuerant principes ab Aur. triumpho ducti II 160, 7.
Palmyrenus. Odenatus —. uid. Odenatus.
paludati Marcus et Verus in bellum profecti sunt 55, 22.
palumborum ad xx milia habuit Alex. 258, 2.
Palus primus secutorum Com. est dictus 100, 28.
Pamphylia 73, 9. — pacata a Probo II 198, 11.
pandurizauit Heliog. 225, 11.
panegyricus 152, 23.
panegyrici 251, 21.
panis militaris castrensis II 143, 26. p. m. mundus II 143, 25. panes urbis Romae uncia de Aegyptio uectigali auxit Aur. II 168, 28. gratuitus p. R. praebebatur II 169, 13.
Pannonia uel *Pannoniae* 25, 4. II 97, 25; 26. 187, 11. P. ad tempus praefectus Marcius Turbo 8, 20. P. Hadr. inposuit Helium 23, 21. 28, 32. P. seruitio liberauit Marcus 58, 1. conpositum bellum in P. a Marco 76, 2. per legatos Com. conpositae 99, 19. P. proconsulari imperio rexit Seu. 127, 17. P. securitate donauit Carus uictis Sarmatis II 220, 28.
in *Pannoniam* inferiorem Hadr. legatus praetorius missus 5, 26.
Pannoniaci augures 132, 24. (246, 31.)
Pannonii II 134, 19. 217, 17.
Pannonius II 153, 31.
pantagathi 198, 13.
Pantheum instaurauit Hadr. 19, 27.
pantomimos tardius exhiberi nonis diebus iussit Marcus 63, 5. p. populo donauit Alex. 251, 2. p. mille exhibuit Carus II 226, 16.
ante *papilionem* Seu. sumpsit militarem cibum 152, 11; papilionibus apertis Alex. 265, 3. 271, 24.
papiliones aurati II 107, 2.
Papinianum occidit Carac. 140, 26. 172, 22. 181, 16; 19; in conspectu suo 169, 24. Papiniano Paulus et Vlpianus in consilio fuerunt 149, 17. P. innitens Car. ad Palatium redit post mortem Getae 169, 7. filium P. Car. occidit 169, 30. P. amicissimus Seuero 172, 25. P. praediuinatio, cum a militibus ad Palatium traheretur occidendus 173, 16. P. assessores Paulus et Vlpianus 245, 30.
Papirius. Cassius —. uid. Cassius.
Papius Faustus a Seu. occisus 134, 7.
Papus cons. (a. 995/243) II 48, 17.
Papus. Sosius —. uid. Sosius.
papyrus 206, 5.
paraeneseos per ordinem Marcus per triduum disputauit 80, 19.
paragaudas uestes primus Aur. militibus dedit II 168, 25. interulae paragaudiae II 188, 19. p. triuncis II 136, 2.
Paralius a Com. interfectus 92, 3.
Parilia II 177, 26.
Paridis fabulam agebat Hel. 206, 14.
Paris histrio Veri 74, 19.
Parthamasiris uid. adnot. crit. ad 7, 12.

Parthenianus. Aemilius —. uid. Aemilius.

Parthi II 181, 11. 194, 32. — P. in amicitia semper habuit Hadr., quod inde regem retraxit, quem Traianus inposuerat 21, 25. P. regem ab Armeniorum expugnatione solis litteris Pius reppulit 41, 1. sellam regiam P. regi repetenti pernegauit Pius 41, 5. sua fuisse consilia, quibus P. superati sunt, occulte Marcus in senatu ostendit 60, 20. P. compleuit spiritus pestilens 74, 7. P. in dicionem redegit Seu. 132, 2. excusauit Parthicum nomen ne P. lacesseret 132, 7. Parthos summouit Seu. 125, 32. P. bellum inferre parauit Seu. 135, 24. obstiterunt P. 136, 14. P. temptauit senatus 164, 30. cum P. satrapis manum contulit Car. 171, 22. cum iterum P. bellum inferre uellet, occisus 171, 27. bellum contra P. gessit Opil. 189, 5. sed conflictu habito defectu legionum interemptus est 189, 8. interfecto Caracallo pacem concessit Parthus 189, 14. contra P. fortiter et feliciter pugnauit Op. 192, 8. P. Antoninus uincat, adclamat senatus Al. imp. 233, 2. uicti Parthi ab Al. 270, 20. P. fuerunt in exercitu Alex. in Germaniam ducto 272, 11. II 11, 7. paratum erat, ut contra P. Maximus proficisceretur, cum occisus est II 62, 18. P. ad Ctesifontem uicit Odenatus II 81, 28. contra P. Odenati et Cleopatrae partibus Aegyptum defendentes pugnauit Probus II 192, 14. P. legatos ad Probum miserunt pacem petentes II 198, 17.

Parthiam ingressus est Seu. 136, 9.

Parthicae expeditionis tempore Hadrianus legatus destinatus 6, 4. P. exp. iniit Alex. 264, 2.

Parthica legio secunda 172, 3.

Parthicae zancae II 136, 3.

Parthici oppidi quod milites quaerebant omnem praedam militibus concessit Seu. 136, 23.

Parthici reges concubinas thesauris cariores habent II 69, 25.

Parthicum bellum 105, 20. — P. b. Hadriani conloquio repressum est 13, 31. Marco imp. 50, 24. ad id Verus est missus 50, 31. 72, 13; 32; per legatos gessit 51, 8. 73, 11. dum P. b. geritur, natum est Marcomannicum 54, 31. inminebat Marco imp. 62, 2. b. P. scriptor Quadratus 74, 11. Verus reuersus e P. b. 73, 15. bellum histrionicum non Parth. Verus confecisse est uisus 75, 3. rumore belli P. exstincti Seu. patri matri auo et uxori priori statuas conlocauit 134, 31. ad b. P. profectus Seu. 135, 13. gloriae cupiditate Seu. adfectare b. P. in sermone uolgari erat 135, 19. ad P. b. conuersus Car. 171, 14. post Parth. b. ingenti gloria florebat Seu. 180, 16. ad b. P. profectus Opilius 184, 8.

uelut *Parthicum* tropaeum Agrippum histrionem e Syria adduxerat Verus 74, 29.

Parthicus dictus Alexander 268, 28.

— Aurelianus II 158, 1.

— Caracallus 171, 25. 175, 9. 181, 30.

— Marcus 51, 17. 73, 15.

— Probus II 194, 17.

— Seuerus a senatu appellatus 132, 5, sed excusauit 132, 7. Seu. P. n. meruit 136, 17.

Parthicus Verus appellatus 51, 17. 73, 15.
Parthicum triumphum recusauit Seu. 136, 25.
Passienus. Vibius —. uid. Vibius.
patris patriae nomen delatum a senatu recusauit Hadrianus 8, 13. suscepit Pius 38, 12. decretum est Marco 51, 18; Marco et Vero 54, 16. recepit Pert. 108, 27. Didius 120, 11. Alex. 228, 11. decretum Maximo et Balb. II 57, 14; Probo II 195, 15.
patera electrina, quae in medio uultum Alexandri habebat II 105, 12.
Paternus. Tarrutenius —. uid. Tarrutenius.
patina argentea specellata II 188, 20.
patriarcha cum Aegyptum uenerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum II 209, 10.
patrimonium pro liberorum modo senatoriae profèssionis senatoribus expleuit Hadrianus 9, 19.
Patruinus a Car. occisus 169, 27.
Paulina. Domitia — Hadriani imp. mater 3, 9.
Paulina Hadriani imp. soror, nupta Seruiano 3, 10.
Paulinus. Fabius —. uid. Fabius.
Paulus. Iulius —, qui Papiniano in consilio fuerat, cum ad memoriam paruisset, praef. est factus 149, 16. adsessor Papiniani, ab Hel. praefectus factus, magno in honore habitus ab Alex. 245, 26. P. displicuit, quod Alex. omnibus officiis proprium uestium genus dare uoluit 245, 18. in consilio Alex. 276, 3.
pausas explere (in sacris Isidis) 148, 33. 174, 24.
Peloponnensium cura mandata Claudio II 135, 4.
a *Pelusiae* uulgaritate sacra Serapidis summouit Marcus 63, 11.
Pelusium uenit Hadr. et Pompei tumulum magnificentius extruxit 15, 1.
penates dei 59, 8. Pius Hadriani simulacrum dis penatibus inserere somnio monitus 36, 10.
pentapharmacum 31, 3. repperit Helius 30, 31.
penus Vestae 206, 4.
peplus deae Caelestis II 116, 10. p. imperatorius II 112, 24.
peregrinationis cupidissimus Hadr. 18, 7.
Perennis Commodi persciens inuenit, quemadmodum ipse potens esset 92, 28. Commodus nihil sibi nuntiari passus est, nisi quod P. ante tractasset 92, 28. P. curis incubuit, cum Com. deliciis uacaret 93, 1. omnia sibimet uindicauit 93, 10. nonnulli per prouincias a P. spoliati uel interempti 93, 25. res per alios duces gestas P. in filium suum referebat 93, 30. hostis appellatus et interfectus 94, 3. post P. interfectum multa Com. quasi a se non gesta rescidit 94, 6. successit ei Cleander 94, 11; per quem Com. etiam grauiora fecit 94, 10. cum eum occidisset, Com. est appellatus Felix 95, 22. P. praefectum non diu tulit Com. 100, 9. Pertinacem in Liguriam secedere iussit 106, 30. P. occisus 107, 4.
Perennitati uota constituit Aur. II 169, 7.
pergulae magistrales II 211, 5.
Perinthus II 214, 7. — P. occupare uoluit Pesc. 131, 10.

peripateticae studiosus Claudius Seuerus 46, 4.
perna 21, 17. p. crustulata 31, 1.
Persae 266, 25. II 80, 19. 81, 2; 4. 82, 2. 90, 2. 94, 24. 140, 16; 17. 141, 21. 157, 25. 181, 11. 194, 33. 220, 20. — P. legati Marco occurrerunt 64, 27. regem Abgarum subegit Seu. 137, 26. Persarum regem decem milibus camelorum iter facere Hel. adserebat 224, 11. P. Antoninus uincat, adclamat senatus Al. imp. 233, 2. P. ab Al. uincendos coniectores dixerunt 237, 15. Persarum regum more adorari coepit Hel. 240, 20. in Persas magno apparatu Alex. profectus Artaxerxem regem uicit 267, 20. 268, 6; 17; 21. 269, 5. de praeda, quam P. diripuit, suum ditauit exercitum 267, 27. tumque primum serui Persae apud Romanos fuerunt 267, 30; reddidit eos Alex. quia indigne ferunt Persarum reges quempiam suorum seruire 268, 1. Persarum regum more eunuchi uolunt uiuere principes 275, 5. contra P. profectus Gord. tertius cum exercitu ingenti, ut facile uel auxiliis uel militibus Persas euinceret II 46, 17; 18. P. Antiochiam iam tenebant II 46, 21; atque Carras et Nisibin II 46, 25. Saporem regem Persarum uehementer timentem summouit Gord. II 46, 23; 25. P. in regnum suum redierunt II 46, 31. amouit Gord. P. ab Antiochensium ceruicibus et reges Persarum et leges II 47, 8; 10. quadrigae elefantorum Gord. decretae, utpote qui P. uicisset II 47, 18. uictor Persarum Gord. II 52, 16. apud P. consenuit Val. II 69, 22. 72, 6. 102, 4. P. Odenatus bellum indixit in Valeriani uindictam II 81, 18. 105, 25. ab Odenato uicti II 83, 5; 8; 10. 117, 16. Odenato interfecto Gallienus bellum Persis parauit II 84, 9; 12. more regum Persarum Zenobia conuiuata est II 118, 4. Zenobia bibit cum Persis ut eos uinceret II 118, 19. P. auxilia sperat Zenobia II 156, 8. intercepit Aur. II 156, 21. cum P. superbior egit Aur. ea quae ratio temporis postulabat II 156, 32. rex P. egregium purpurae genus dedit Aur. II 157, 6; idem currum speciosum II 159, 19. P. ab Aur. triumpho ducti II 160, 4. P. iterum bellum indixit Aur. II 161, 9. P. fudit Aur. II 165, 20. Persarum manum Artabassis Syrus Valeriano mancipauit II 188, 5. pax facta a Probo cum P. II 199, 1. contra P. profectus est Carus II 219, 18; occupatisque P. domestica seditione Persici nomen emeruit II 219, 19.
Persica bella II 106, 21.
— expeditio Alexandri 267, 15.
— legatio II 122, 4.
— tunica 218, 20. 269, 3.
persica Campana 162, 10.
Persicae litterae II 52, 14.
Persici dracones II 156, 32.
— ludi circenses Alex. dati 269, 6.
— motus II 173, 11.
— odores 31, 10.
Persicum bellum 264, 20. II 122, 6. 180, 2. 189, 30. 221, 24. — Gordiano tertio imp. ortum II 44, 16. Odenati uirtute coactus cum Sapor in regnum se recepisset, finis fuit interim b. P. II 69, 28. b. P. occupa-

tus Odenatus II 83, 25; Valer. II 91, 7. 92, 10. Val. bellum P. gerens totam rem Macrino credidit a parte militari II 103, 26. P. b. parans Probus interfectus est II 200, 26. b. P. adgressus est Carus II 219, 1.

Persicum ferrum II 47, 9.

Persicus II 107, 2.

Persicus Alexander Seuerus dictus 268, 27; 28.

— Carus appellatus II 219, 20.

— P. more Zenobia adorata est II 118, 3.

— scurra II 119, 14.

— triumphus Alexandri 268, 4. decretus Gordiano tertio II 47, 18. apparatus Gord. II 51, 29.

Persis II 52, 12; 13. 73, 9. 103, 25. 106, 9. — in P. Al. multum fecit cum phalangariis 264, 18.

Persius. Flaccus —. citatur (II 69:) 260, 20.

Pertinax. P. Heluius Seuerus imp. uita a Iulio Capitolino scripta p. 105—116. — 84, 9 (uid. adn.). 102, 29. II 95, 24. 131, 29. — Pertinacis iussu corpus Com. sepultum 104, 6. in monumentum Hadriani translatum est 101, 30. post Pertinacem imperium adeptus est Did. 117, 3. cons. (a. 931/179) 118, 9. cum Didius filiam suam despondens adfini suo ad Pertinacem uenisset (118, 12) idque intimasset, omen de eo successore dedit, statimque mors P. secuta est 118, 14. socer Pert. Sulpicianus sibimet imperium uindicauit 118, 22; sed Did. milites monuit, ne eum facerent imp. qui Pert. uindicaret 118, 26. creditum fuerat, emendationem temporum Commodi Pertinacis auctoritate reparandam 119, 16. Pertinacis cena 119, 20. Iulianus non cenauit, priusquam P. esset sepultus 119, 27. populus in milites inuehebatur, qui ob pecuniam P. occidissent 120, 20. multa Iul., quae Com. statuerat, Pert. tulerat, Did. restituit 120, 23. de ipso P. Did. neque male neque bene quicquam egit 120, 25. constitit, propter metum militum de honore Pert. tacitum esse 120, 27. P. interfectores seruari iussit Seu. 123, 14. quasi ultor P. excipiebatur Seu. 128, 17. funus censorium Pert. imagini duxit Seu. eumque inter diuos sacrauit aliis honoribus additis 130, 15. P. contra uoluntatem militum in deos rettulit Seu. 137, 17. P. quando in imperium adscitus est, signum dederat ‚Militemus' 142, 23. Iul. oderant populares, quod P. milites occidissent et illum imperatorem aduersa populi uoluntate appellassent 145, 10. amore Pert. occisi Pesc. ad tutelam urbis a populo expetitus 145, 28. P. auctore Albino interemptus 154, 4. 165, 19. nonnulli P. auctores fuerunt, ut Alb. sibi socium adscisceret 165, 17. P. epistulam Com. in Albini odium publicauit 166, 3; quare Alb. occidendi P. Iuliano auctor fuit 166, 5. eius filius Heluius Pertinax 175, 11. 182, 3. se uocauit Antoninum 185, 7. 199, 16.

Pertinax. Heluius —. filius Pertinacis imp. uid. Heluius.

Pertinacem se Opil. uoluerat nuncupari 190, 27.

Pertinax Seuerus dictus 115, 34. 130, 17. 135, 18. 137, 19.
Pescennia Marcellina Maximum filii loco suscepit aluit pecuniaque iuuit II 56, 24.
Pescenniana domus in campo Iouis 153, 12.
Pescennianam factionem magna seueritateuindicauit Seu.164,4.
Pescennius. Albinus — a Seu. occisus 134, 16.
— Aurelianus — a Seu. occisus 134, 16.
— Festus — a Seu. occisus 134, 15.
— Iulianus — a Seu. occisus 134, 16.
— Materianus — a Seu. occisus 134, 16.
— Niger. uita ab Aelio Spartiano scripta p. 144—153. P. N. populus (contra Did.) ad urbis praesidium uocauit 120, 18. P. misso primipilario Didius occidi praeceperat 120, 29. 128, 28. ergo P. in Syria cum exercitibus a Did. desciuit 120, 31. a Syriacis legionibus imperator appellatus 129, 18. ad occupandos Nigri liberos Plautianum misit Seu. 129, 26. de N. nihil palam dicens Seu. ad orientis statum confirmandum profectus est 130, 31. ne Africam occuparet, Seu. ad Afr. legiones misit 130, 32. N. liberos Seu. in eodem honore habuit quo suos 131, 7. ne P. Graeciam Thraciamque occuparet, Seu. legionem miserat, sed iam Byzantium N. tenebat 131, 9; 10. Perinthum etiam uolens occupare plurimos de exercitu interfecit; ideo hostis appellatus 131, 10. Seu. Nigro tutum èxilium promisit 131, 14. Nigri copiae fusae 131, 18; 20. filii N. in exilium missi 131, 21. senatorum, qui N. partium fuerant, neminem praeter unum Seu. supplicio adfecit 131, 24. in alios saeue animaduertit 131, 30. N. Antiochenses uictu iuuerant 131, 27. Neapolitani Palaestinenses diu pro N. in armis fuerant 131, 29. senatores Seu. occidit, qui cum N. militauerant 132, 1. Arabes Adiabeni Parthici cum Pesc. senserant 132, 4. post bellum ciuile Nigri Seu. Romam rediit 132, 9. (filii Nigri occisi 132, 11.) Palaestini ob causam Nigri poenam meruerant 135, 5. Pescennianas reliquias auctore Plautiano persequebatur Seu. 135, 24. imperator appellatus ab exercitu in oriente 154, 7. sorte quadam Apollinis Delphici adprobatio Pesc. continebatur 154, 17. P. substituere in animo habuerat Seu. 157, 7. 159, 5. maior Pescennio Clod. ad imperium uenit 159, 7. uicto Pesc. Albinum Seu. ad participatum regni uocauit 159, 9; 13; 17. ad ciuitates instaurandas, quas Niger adtriuerat, Alb. pecuniam misit 162, 4. P. interfecto Seu. p. R. a malis tyrannis liberauit 163, 15. P. iuuerant Antiochenses et Byzantii, unde iratus Seu. 168, 1. a militibus imperator factus 229, 3. oratores et poetas panegyricos dicentes audire stultum ducebat 251, 22. Nigrum non suo proprio libro sed alieno innexuit Marius Maximus II 204, 9. Pescennii uita citatur 154, 14.
— Princus infantulus Clodii Alb. 159, 22.

Pescennius. Veratianus — a Seu. occisus 134, 15.
pestilentia Hadriano imp. 21, 18. Marco 55, 8. 57, 29. 61, 15. 74, 5. tanta exstitit Gall. imp. uel Romae uel in Achaicis urbibus, ut uno die quinque milia hominum pari morbo perirent II 78, 4; 8.
Petronius Didius Seuerus pater Did. imp. 117, 7.
— Iunior a Seu. occisus 134, 15.
Petronios Mamertinum et Suram Com. interemit 95, 10. itemque Mamertini filium Antoninum 95, 10.
Peuci in Rom. solum inruperunt II 126, 28.
Peucini contra Marcum conspirauerant 62, 2.
Phagone uehementissime Aur. delectatus est, qui multum ederet et biberet II 170, 28.
phalangarios instituit Alex. 264, 17.
phalangem triginta milium hominum fecit Alex. 264, 16.
Phalaris Maximinus dictus II 8, 23.
phallouitrobuli 111, 2.
Pharasmanes inuitationem Hadriani superbe neglexerat 14, 21. P. dona derisit Hadr. 18, 14. ad Pium Romam uenit 40, 31.
Pharus restitutus a Pio 39, 29.
Philemon grammaticus Latinus magister Maximini iunioris II 22, 19.
Philippei uoltus Valeriani II 133, 13.
— aerei II 188, 22.
— argentei II 144, 2. 145, 26.
— aurei II 144, 3. 214, 17.
Philippi II 52, 7; 18; 21; 23. 138, 15. 166, 25.
Philippi campi II 52, 19.
Philippicae Ciceronis (I 1) citantur II 163, 24.
Philippus. Aurelius —. uid. Aurelius.
— imperator 130, 1. — pueros prostitui uetuit 225, 9. 244, 16. P. artibus extinctus Misitheus II 47, 25. 48, 10. in Misithei locum P. praef. praet. factus II 48, 18. artibus suis Gord. tertium decepit II 48, 24; 28; effecitque, ut palam a militibus ad imperium posceretur II 49, 2. imperium Ph. mandatum II 49, 4; iussumque ut quasi tutor cum Gordiano pariter imperaret II 49, 5. superbissime se contra Gord. egit II 49, 7. Gord. contra Ph. contionatus est II 49, 13; sed factione Ph. minor Gord. apud omnes fuit II 49, 16. petit Gord. ut praefecti loco esset Philippo II 49, 20; aut pro duce II 49, 22. ad id paene consenserat Ph. II 49, 23. tum uero eo occiso inpie optinuit imperium II 50, 3. Ph. Romam scripsit Gord. morbo perisse II 50, 7. Augustus est appellatus II 50, 12. Gord. amatus ab omnibus ante Ph. factionem II 50, 17. inter diuos relatus est a Phil. II 50, 20. Philippus innumera animalia a Gord. ad triumphum Persicum parata ludis saecularibus exhibuit II 51, 27. 52, 1.
Philippi (Macedonis) exemplo Hadrianus Eleusinia sacra suscepit 14, 1. de Alexandro sententia 66, 14.
Philippus nutritor Alex. 237, 5.
philosophis salaria et honores detulit Pius 42, 13.
Phlegontis libri Hadriani esse dicuntur 16, 15. Hadriani liber-

tus 139, 22. libri Phl. citantur II 209, 1.
phoenicem promisit conuiuis Hel. 218, 26.
a *Phoenice* Syriam separare uoluit Hadr. 14, 27.
Phoenices solem uocant Heliogabalum 189, 27.
phoenicopterum cerebella 217, 2.
Pia. Fuluia —. uid. Fuluia.
Piis nonis 98, 27.
a *Picentibus* origo imp. Hadriani uetustior manat 3, 4.
Picenum II 30, 25. 113, 23.
Picilen locum quendam uillae Tiburtinae Hadr. uocauit 26, 7.
pictores in familiaritate habuit Hadr. 17, 14.
picturae peritissimus Hadr. 15, 10. p. textilis 221, 21. p. de museo II 114, 11.
pila lusit adprime Marcus 47, 15.
in *Pinarium* Valentem praefectura praetoriana conlata II 55, 32. in domo P. parentis pueritiam egit Maximus II 56, 9.
pincernae annonam accipiebant sub Alex. 257, 13.
pingendo operam dedit Marcus 47, 13. Alex. mire pinxit 246, 32.
Pinius (185, 20). Aurelius Victor —. uid. Aurelius.
Pipara barbara regis filia II 90, 9.
piscinas condito temperauit Hel. 217, 21. momentarias de rosato et rosis exhibuit Hel. 219, 5.
Pisitheus medicus 86, 3.
Piso nescitur, quod uitam cum imperii usurpatione posuit 150, 30. consul (a. 927/175) 98, 17. — unus ex triginta tyrannis. uita a Trebellio Pollione scripta II p. 110. Pisonem ad Achaiam destinauit Macrinus, ut Valentem opprimeret II 74, 19. 109, 15. cum Valens imperium sumpsisset, in Thessaliam se recepit, ipse quoque imperator appellatus cognomento Thessalicus II 75, 1; 2.
Pisonum familia II 121, 16. — P. f. Cicero se nobilitandi causa sociauerat II 110, 7.
Pisoniana factio 163, 25.
Pisonianus dux ex disciplina Probi fuit II 202, 10.
pistores sequi expeditionem prohibuit Seu. 151, 21. annonas accipiebant sub Alex. 257, 13. seruos habuit Alex. 258, 10.
pittacia cuncta perlegebat Alex. 242, 24.
Pius Alexander dictus 232, 21. T. Aurelius Fuluius Boionius Antoninus —. uita a Iulio Capitolino scripta I p. 34—43. 106, 17. 183, 17. 184, 21; 26. 188, 30. 196, 19. 198, 23; 25; 27. 203, 10. II 95, 21. 124, 5. — Arrium Antoninum, qui postea Pius dictus est, adoptauit Hadrianus 24, 2. 32, 25. 69, 6. II 147, 18. cur A. Pius dictus sit 24, 6. 26, 25. eius adoptionem tunc factam esse doluit Catilius Seuerus 24, 12. non patitur Hadrianum se occidere 24, 16; 24. Romae relinquitur Hadr. Baias digresso 25, 8. sed Pio arcessito in conspectu eius perit Hadr. 25, 10. multos reseruauit, quos Hadr. occidi iusserat 25, 16; inde Pius dictus 208, 5. cum A. commendaret Hadr., praetexta sponte delapsa caput ei aperuit 26, 10. A. rogauit ut Hadr. diuus appellaretur aliosque ei tribuit honores 26, 21. conditio adoptationis 32, 25. 47, 26. 70, 12; 13. in secundo eius

consulatu Marcus quaestor est designatus 48, 6. Pius Hadr. mortuo ad aduehendas eius reliquias Baias est profectus 48, 12. per uxorem Hadr. mortuo Marcum sciscitatus est de sponsalibus 48, 15. Pius Marcum consulem suum designauit multosque al[illegible] honores tribuit 48, 19. Marcus multum apud P. ualuit 48, 32. nihil ualuerunt, quae aduersum Marcum insusurrata sunt 49, 7. P. moriens Marcum ut successorem imperii omnibus commendauit 49, 16. excessus diui Pii 49, 23. lenitatem Pii mortui nemo desiderauit, cum Marcus et Verus ciuiliter se agerent 50, 15. sub P. bellum Parthicum parauit Vologessus 50, 25. P. Marcum Hadr. generum delegit 57, 22. Pii filia Faustina 59, 19. simplex fuit 67, 23. ex Ant. coniunctione L. Ceionius appellatus est Verus et Antoninus 68, 11. liberalis fuit populo, qua die togam uirilem Verus accepit, ea occasione qua patris templum dedicabat 69, 30. medius Verus inter P. et Marcum consedit, cum quaestor munus populo daret 70, 1. amauit simplicitatem ingenii Veri 70, 15. defunctus P. 70, 17. Pio extorquere conatus est imperium Marcus 78, 15. a rebellibus superari non potuit 84, 12. consilium Faustinae Pio in defectione Celsi datum 85, 21. clementia eum Pii nomine ornauit 86, 22. P. Verum et Marcum Antoninos per adoptionem filios reliquit 139, 25. Pius numen rei p. 140, 18. P. amauit Seu. 153, 1. diui Pii templum 169, 28. Pius Seu. ad fisci aduocationem delegerat, unde magnum Seu. Antonini nomini detulit honorem 178, 12; 16. Serenus Sammonicus libros ad Antoninum scripsit 181, 3. P. primus Antoninus 185, 1. Antonini ipsi, qui ueri Antonini successores fuerunt, Antoninorum nomen magis quam proprium retinuerunt 185, 9. multi ex eius adfinibus supererant inter duces Opilii aetate 195, 13. P. uerum nomen Antonini habuit 199, 21. P. pietas consecrauit 200, 29. P. inter Constantios Claudiosque aureos formauit Constantinus 204, 21. Pii sanctitudo 234, 1. Antoninus Marcum et Verum iure adoptionis uocauit Antoninos 235, 5. puellas Faustinianas instituit 269, 23. proneptis Iunia Fadilla desponsa Maximino iuniori II 22, 24. P. uitam et bella et publice priuatimque gesta uersibus perscripsit Gordianus pr. II 29, 16. A. proneptis Fabia Orestilla uxor Gord. pr. II 40, 1. A. apud Athenas archon fuit II 82, 13. optimus imp. II 166, 17.

Pius uid. Bassianus.

— Commodus — appellatus 95, 21; 24.

— (Diadumenus dictus 193, 26.)

— Fuluius —. uid. Fuluius.

— Opilius Macrinus dictus 188, 17. Pii nomen delatum a senatu 190, 29; Macr. habere noluit 190, 29.

Placentia II 151, 14.

Placidus. Furius —. uid. Furius.

Plaetori Nepotis amicitia utebatur Hadrianus 6, 6. postea ut hostis loco habitus 15, 22. in

summa detestatione habuit 22, 31.
plateae Antoninianae in Palatio 219, 17.
Plato 60, 12. II 32, 7. 139, 6. — de Pl. iudicium Hadr. 17, 2. Pl. sententia semper in ore Marci fuit, florere ciuitates, si aut philosophi imperarent aut imperantes philosopharentur 66, 3. Pl. libros legebat Alex. 248, 23. Platonem poetarum uocabat Alex. Vergilium 249, 25.
Platonicus. Apollonius Syrus — 5, 1 cf. Apollonius.
Plautianum ad occupandos Nigri liberos misit Seu. 129, 26. (cf. 147, 24.) ex amicissimo odio habuit Seu. 134, 12. cum P. in gratiam redit 135, 6. Seu. maiori filio P. filiam uxorem iunxit 135, 9. qui P. hostem publicum dixerant, deportati 135, 10. Pl. auctore Pescennianas reliquias persequebatur Seu. 135, 25. Pl. odium crudelitatis causa concepit Caracallus 168, 1. Pl. praef. instititit, ut qui diuersarum partium fuissent, a Seu. occiderentur 180, 3.
Plautilli gener Albinus 161, 19.
Plautini lauacrum populo exhibuit Hel. 208, 26.
Plautius Quintillus consularis augur contradixit Didio, cum senatum rogasset, ut sacerdotes exercitui Seu. obuiam irent 122, 2.
Plautus 140, 12. II 223, 5.
Pletorius uid. Plaetorius.
Plotina fauente Hadrianus neptem Traiani uxorem accepit 5, 4. Traiani familiaritas Hadriano crebuit, eius studio etiam legatus destinatus est 6, 3. P. fauore Hadrianus secundo consul factus 6, 11. P. factione mortuo Traiano Hadrianus in adoptionem adscitus est 6, 29. cum Attiano et Matidia Traiani reliquias deferebat (Romam) 7, 28. in honorem P. Hadr. basilicam apud Nemausum extruxit 13, 12.
plumbum si quis aeri miscuisset, ut capital esset cum bonorum proscriptione, Tac. cauit II 177, 21.
Plutarchi nepos Sextus Chaeronensis 46, 1.
pocula argentea 72, 3. aurea 58, 9. 72, 3. cristallina 58, 9. gemmata 72, 4. murrina 58, 9.
podagrosi II 209, 16.
podium 141, 21.
Poecile uid. Picile.
Poena urbs 150, 13.
Poeni 157, 19; 22. II 217, 18.
Polaenum ad mortem uoluntariam coegit Hadr. 15, 24.
Polemoniacus Pontus sub Nerone Rom. nomini tributus II 152, 13.
Pollio cons. (a. 928/176) 90, 19. iterum 98, 21. (a. 918/166) 98, 14.
Pollione magistro usus est Marcus 45, 17. (cf. adn. crit.)
Pollio. Trebellius —. uid. Trebellius.
Polyaenus uid. Polaenus.
pomarii 221, 17.
pomerio neminem principem licet addere, nisi eum qui agri barbari aliqua parte Rom. rem p. locupletauerit. addiderunt Augustus Traianus Nero Aurelianus II 152, 7; 8.
Pompeiana domus II 29, 4. 31, 32. 39, 21.
Pompeianus cons. (a. 993/241) II 44, 16.
— Claudius —. uid. Claudius.

Pompeianus nepos Marci a Car. occisus 169, 19.
Cn. *Pompeius* 272, 20. II 208, 8. — Magni nomen postmagnos triumphos accepit 236, 1. Gord. filius P. simillimus uisus II 42, 24. per P. Theofanes ciuitatem meruit II 57, 27. clarus, quod eum M. Tullius et T. Liuius in litteras rettulerunt II 186, 18. — Cn. Pompei domus rostrata II 29, 28.
Pompiliana curia II 165, 2. 173, 5.
Pompilius. Numa —. uid. Numa.
Pomponianus. Fabius —. uid. Fabius.
pontes quos Traianus fecerat, instaurauit Alex., aliquos etiam nouos fecit 246, 11. pontem sui nominis fecit Hadr. 20, 1. pons sublicius inter opera Pii adfertur 39, 28. pons Aemilius 214, 16. Aureoli II 101, 12. Moluius II 88, 3.
Ponticae gentes II 69, 6.
Pontici motus II 186, 1.
Ponticum claustrum Byzantium II 79, 6.
Ponticus Mithridates II 68, 14.
Ponticus tractus II 194, 33.
pontificatus codicillares fecit Alex. 263, 19. pontificatus maximus decretus Alex. 233, 9; Maximo et Balbino II 58, 14.
pontificibus multum detulit Alex. 243, 6. penes p. scribendae historiae potestas fuit II 171, 4. pontificis maximi officium peregit Hadr. 22, 19. pontifices minores 188, 16.
Pontus II 57, 21. 69, 12. 84, 19. 116, 6. — in P. Olbiopolitis contra Tauroscythas auxilia misit Pius 41, 8.
— Polemoniacus sub Nerone Rom. nomini tributus II 152, 12.
popa 179, 21.
ut *popinarium* se pinxit Heliog. 223, 9.
porcina caro gratuita praebebatur p. R. II 169, 13.
Porphyretica porticus II 186, 11.
porphyreticae columnae 42, 22. saxa 219, 17. marmor 245, 12.
Porphyri nomen inditum Albino 158, 11.
porticus in castris diruit Hadr. 11, 15. p. curua 148, 30. Flaminia II 88, 2. p. miliarensem in hortis Sallustii ornauit Aur. II 170, 3. p. Palatii 113, 13. Porphyretica II 186, 11. p. Seueri gesta exprimens structa a filio 141, 8, 174, 10.
portuum custodes II 19, 16.
Posidippus medicus Vero sanguinem intempestiue dicitur emisisse 56, 29.
postica II 200, 15.
Posthumus uid. Postumus.
Postumianus. Ceionius —. uid. Ceionius.
Postumiorum familia 156, 17. 164, 26.
Postumius Seuerus a Seu. imp. occisus 134, 9.
Postumus. Ceionius —. uid. Ceionius.
Postumus uel *Posthumus*. Iulius —. uita a Trebellio Pollione scripta II 92—93. 77, 1. 95, 20. 96, 10. 119, 23. 127, 26. 195, 2. — a Gallis ad imperium uocatus II 76, 22. per annos septem imperauit II 77, 3. oppugnandi P. studio Gall. pacem cum Aureolo fecit II 77, 6. 101, 9. contra P. Gall. cum Aureolo et Claudio bellum iniit II 79, 11. P. adiutus auxiliis Celticis atque Francicis II 79, 14. multi Romae P. fauebant II 80, 22. post decennalia celebrata a Gall. contra P. pugnatum

II 90, 20. in P. locum Lollianus subrogatus II 93, 24. Lolliani rebellione interemptus II 94, 2. in Gallia adsertor Romani nominis exstitit II 94, 18. nonnulla castra in solo barbarico aedificauit II 94, 13; 14. uita priuata in multis obscura est II 94, 27. P. cum Victorino participato imperio contra Gall. conflixit II 95, 2. a Val. promotus II 100, 16. Gallienus a Valer. ad erudiendum P. commissus II 142, 23.

Postumi iunioris tyranni uita II 93.

praefecturae infulis ornatus Marcius Turbo 8, 20.

praefectura Aegypti II 134, 24. pr. Aegyptiacae titulo ornatus est Marcius Turbo 9, 3.

praefectura annonae 243, 2.

apud *praefectum* aerarii Saturni (II 31, 1. 145, 22.) Marcus unumquemque ciuium natos liberos intra tricensimum diem profiteri iussit nomine inposito 51, 29.

praefectus annonae 211, 5. II 169, 1. pr. a. orientis II 146, 16.

— classis 171, 10.

— cohortis 105, 16,

— feriarum Latinarum 47, 4.

— Illyrici et Galliarum II 108, 7.

praefectos praetorii duos in Tatii Maximi demortui locum substituit Pius 40, 9. praefectos suos ornamentis consularibus ornauit Pius 41, 30. a praefecturae administratione Com. Paternum per lati claui honorem summouit 93, 13. tres praef. praet. primum Com. imp. fuere 94, 29. Marcus palam doluit, quod Pert. senator esset et praef. praet. fieri a se non posset 106, 20. praef. praet. a Iuliano interfecto Pertinace suffragiis praetorianorum facti 119, 2. praefectis pr. Seuerus audiendus datus est, quod in Sicilia uates uel Chaldaeos consuluisset 127, 20. praef. praet. ex senatus auctoritate constituit Alex. 240, 27. pr. pr. Alex. senatoriam addidit dignitatem 249, 9; 16; ne quis non senator de Rom. senatore iudicaret 242, 16. si quis imperator praef. praet. successorem dare uolebat, laticlauiam per libertum summittebat 242, 13.

ad *praefectum* urbi puniendi a curatoribus regionum ac uiarum remissi qui ultra uectigalia quicquam ab aliquo exegissent 53, 26. non libenter accepit Marcus si quis umquam proscriptus est a pr. u. 62, 27. omnia Heliog. imp. per pr. urbanum facta, quasi consules illic non essent 213, 22. pr. urbi a senatu accepit Alex. 240, 28. cum pr. u. curatores urbis negotia urbana audire iussit Alex. 250, 15. praefecto urbis omnis prouocatio decreta est Tacito imp. facto II 183, 21; 30. 184, 11.

Praenestina uia II 50, 26.

Praenestinae templum 231, 8.

Praenestinus secessus 61, 7.

praeposturae militum II 45, 6.

praerogatiuae militares 238, 18.

Praesens. Bruttius —. uid. Bruttius.

praesides bonos septenis et nouenis annis in prouinciis detinuit Pius 37, 25. pr. prouinciarum honorauit Alex. 243, 8. pr. pr. ab Alex. omnibus rebus necessariis instructi 258, 17. pr. ad iudicium uel suum uel senatus fecit Alex. 262, 4.

ut ius praetorium praesidibus darent, Probus permisit patribus II 195, 21. praeses Achaiae II 134, 31. Galliae II 93, 9. Mauretaniae II 44, 12. orientis II 146, 13. Syriae 105, 17.
praesidali iure Galliae rectae II 113, 17.
praesidiaria toga 125, 21.
praesidiarii II 141, 2.
praesidiatus Dalmatiae II 225, 13. Galliae 113, 5.
Praestitis Iouis sacellum II 56, 17.
praestigiatores 75, 1.
Praetextatus cons. (a. 994/242) II 46, 25.
praetorum officia frequentauit Hadr. 11, 3. Pert. iussit eos qui praeturas non gessissent, sed adlectione accepissent post eos esse qui uere praetores fuissent 109, 25. pr. praetextam et pictam togam accipiebant de Iouis templo 256, 26.
praetorem tutelarem primus fecit Marcus 52, 30.
praetorianorum suffragiis interfecto Pertinace praef. praet. a Iul. facti 119, 2. pr. in campum deduci iussit Did. 121, 14. pr. cum subarmalibus inermes sibi occurrere iussit Seu. 129, 27. pr. cohortes exauctorauit Seuerus 137, 16.
praetorium publicum II 168, 5.
praetorii cura II 134, 3.
praetorius legatus 5, 26.
prandium militare II 89, 25.
prasinianorum populus 72, 30.
prasino fauit Verus 71, 15.
presbyter Christianorum II 209, 9.
Priamus Gord. filius dictus II 41, 1; 3.
Priapus Gord. filius dictus II 41, 2.
Prima Maximi mater II 56, 10.
Primanorum legio 158, 19.
Primigenia legio 117, 15.
principes iuuentutis 90, 10.
Princus. Pescennius —. uid. Pescennius.
Priscianus reus adfectatae tyrannidis perit 39, 1.
Priscus. Neratius — 6, 20; 22. uid. Neratius.
— Statius —. uid. Statius.
priuatae procurator 188, 14. priuatas curare 184, 4.
priuilegia Atheniensium minuit Seu. 127, 8. Iudaeis reseruauit Alex. 243, 5.
Probatus dux Aegyptiorum insidiis Timagenis interemptus II 130, 15.
Probiana purpura 256, 20.
Probo filiam suam dedit Seu. 130, 20. Pr. praefecturam urbi recusauit 130, 20.
Probus. Aurelius —. uid. Aurelius.
— Falconius —. uid. Falconius.
— Aurelius Valerius imperator. uita a Vopisco scripta II 185—203. — II 157, 9. 180, 23. 181, 3. 182, 10; 21; 23. 183, 12. 205, 1. 210, 29. 215, 5. 217, 3. 218, 14. 219, 16. 223, 24. — Pr. tantus fuit in re militari, ut illum senatus optaret, miles eligeret II 180, 23. dictum est, ut Pr. diceretur, etiamsi Probus nomine non fuisset II 182, 17; 18. contra Pr. in oriente Saturninus imperium sibi uindicauit II 208, 10. Probo paene nolente Saturninus occisus a militibus; nam Pr. clementes ad eum litteras saepe misit et ueniam pollicitus est II 211, 9; 10; 13. Probum uehementissime pertimescebant Lugdunenses II 212, 18. Pr. Proculum uicit et interemit II 212, 29; et Bonosum II 213, 25. filiis tamen

Bon. pepercit II 213, 28. Pr. ex. sententia senatus ac populi leges et gubernacula temperabat II 215, 10. Carus a Probo praef. praet. factus II 218, 13. plerique in fastos retulerunt P. a Caro interfectum II 218, 17. sed falso; nam Pr. mortem acerrime uindicauit Carus II 218, 18; 19. Probi epistula ad senatum inserta II 218, 20; 23 sqq. P. bellum Persicum parabat II 219, 1. P. morte feroces Sarmatae II 220, 25. — Probi uitae scriptor Onesimus II 213, 18. 217, 13.

Probi nomine quattuor milites in exercitu Probi imp. II 191, 21.

Procilla. Boionia —. uid. Boionia.

proconsulari extra urbem imperio Marcus donatus est a Pio 48, 21.

proconsulare ius recepit senatus Tac. imp. II 184, 10.

ut *proconsules* crearent Probus patribus permisit II 195, 20.

Proculus tyrannus. uita a Vopisco scripta II 204. 211—213. — II 199, 21. 203, 23. Proc. in Gallia imperium arripuit II 199, 16. Germani ad auxilium uocati Probo seruire maluerunt quam cum Proc. imperare II 199, 21; 24.

— Didius —. uid. Didius.

— Eutychius —. uid. Eutychius.

— Pr. grammatici de peregrinis regionibus liber citatur II 112, 13.

— Iulius — a Com. interemptus 95, 15.

procurare alimentis diuidendis in uia Aemilia 106, 1.

procuratio fisci II 163, 10. pr. rerum priuatarum primum a Seu. constituta est 133, 27. procuratio stationis Augustae 155, 10.

procuratores latius euagantes cohercuit Hadr. 5, 28. modeste suscipere tributa iussit Pius 37, 32. proc. id est rationales summa cum diligentia fecit Alex. 261, 10. procurator aerarii maioris 197, 29. pr. fisci in Libya II 13, 7. pr. patrimonii 104, 6. pr. priuatae 188, 14. pr. Syriae II 132, 30.

prodigia (cf. omen) imperii Com. facta 100, 32.

professores (cf. doctores) omnium artium Hadr. risit contempsit obtriuit 16, 3. cum eis libris uel carminibus in uicem editis saepe certauit 16, 4. honorauit et diuites fecit Hadr. 17, 7. proposuit eis Alexandriae quaestiones et propositas ipse dissoluit 20, 12.

Professus. Lollius —. uid. Lollius.

programma in parietibus fixit Auidius 84, 14.

pronubus 210, 6.

propolae circumforani 90, 29.

proscriptorum liberis Hadr. duodecimas bonorum concessit 18, 23.

prostituti pueri uid. exoleti.

Protogenem aurigam in certamine curuli socium habuit Hel. 206, 27.

ad *Protreptici* exemplum Cicero scripsit Hortensium II 89, 12.

in *prouinciis* aurum coronarium minuit Hadrianus 8, 15. prouincias ex proconsularibus consulares aut ex consularibus proconsulares aut praetorias pro belli necessitate fecit 62, 20. de pr. administratione sententia Pesc. 149, 9. idemque intimauit, ut nemo adsideret in sua prouincia 149, 20. p

legatorias praesidiales plurimas fecit, proconsulares ex senatus uoluntate ordinauit Alex. 244, 9.
prouinciales reditus explorabat Hadr. 12, 10. pr. medium aurum coronarium reddidit Pius 37, 11.
prouocatio omnis praefecti urbis facta sub Tac. imp. II 183, 21.
Prytanium locum quendam uillae Tiburtinae Hadr. uocauit 26, 6.
Pseudoantoninus Diad. ab Hel. appellatus 208, 20.
Pseudophilippus 208, 21.
psilothrum 224, 16.
Ptolemaidem a Blemmyis uindicauit Probus II 198, 15; 26.
Ptolomaeorum exemplo Maximinus iunior lorica aurea usus est II 24, 29.
Ptolomaeorum gens II 116, 25.
Ptolomaeus Euergetes (octauus) occidit quos ad militiam legerat 171, 19.
publicari iussit mulieres infames Alex. 251, 9.
publicatio bonorum rarior quam umquam sub Pio fuit 38, 29.
Pudens cons. (a. 918/166) 98, 14.
pueris ac *puellis* quibus etiam Traianus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adiecit Hadrianus 9, 17. ob coniunctionem Lucillae et Veri pueros et puellas nouorum nominum frumentariae perceptioni adscribi praeceperunt Marcus et Ver. 50, 3. p. Antoninianos et puellas Ant. instituere uolebat Opil. 197, 14. p. et p. Mammaeanas et Mammaeanos instituit Alex. 269, 22. puellas alimentarias Faustinianas constituit Pius 39, 24. 268, 23. nouas p. F. in honorem uxoris mortuae instituit Marcus 65, 8.
pugillatum amauit Marcus 47, 14.
pugilles flacculis non ueritate pugillantes II 80, 10.
a *pugione* appellatus libertinus 94, 30.
puleiatum primus inuenit Hel. 216, 2.
Punica bella II 185, 18. 216, 14.
Punica fides II 37, 28. 38, 21. 39, 9.
Punicae Milesiae Apulei 164, 2.
Punico bello serui ad militiam parati erant 61, 16.
Punicus Sylla Seu. dictus 148, 18.
Puppienus siue Maximus uid. Maximus.
purpuram sine auro Helius ab Hadr. adoptatus accepit, promisit Com. Albino 155, 18. purpurae clarissimae grauissimus exactor Alex. 256, 16. purpura Alexandriana 256, 19. p. Girbitana II 133, 27. Maura II 133, 27. Probiana 256, 20. purpurae genus singulare ex bello Zenobiano Romam adlatum II 156, 32.
Puteolani secessus II 184, 19.
Puteolis in uilla Ciceroniana sepultus est Hadr. 25, 12. apud P. templum Hadriano constituit Pius 26, 22.
pyctas frequenter exhibuit Hel. 220, 9.
pyramides inspexit Seu. 137, 13.
Pyrrhus II 216, 16.
pyrrichas militares Hadr. frequenter populo exhibuit 19, 23.
pythaulas centum concinentes exhibuit Carus II 226, 16.

Quadi II 189, 7. — Q. amisso rege suo non prius se confirmaturos eum qui erat creatus dicebant quam id nostris placuisset imperatoribus 55, 29.

Q. extinctis seruitio liberauit Pannonias Marcus 58, 3. aduersus Marcum conspirauerant 61, 31. triennio bellum cum Q. egit Marcus 66, 11.
quadrato agmine contra urbem uenit Maximinus II 18, 3. 54, 20.
Quadratus iterum cons. (a. 857/105) 5, 14.
— consilia iniit ad Com. interfectionem 91, 23. interfectus 92, 3.
— belli Parthici scriptor citatur 74, 10. in historiis 78, 6.
— Mummius —. uid. Mummius.
— Vmmidius —. uid. Vmmidius.
quadrigas in circo agitare uoluit Comm. 96, 4. 9. q. circensium in tricliniis et in porticibus sibi semper exhibuit Hel. 221, 11. quattuor quadrigas elefantorum in Vaticano agitauit Heliog. 218, 13. q. elefantorum decretae Gordiano tertio II 47, 17. quadriga sex equorum decreta Misitheo II 47, 19.
quadruplatores extincti sunt Pio imp. 38, 28. calumniis q. intercessit Marcus 53, 6. ingenti seueritate persecutus est Aur. II 163, 20.
quaestionem maiestatis tulit Pert. 109, 16.
quaestiones a Geta grammaticis propositae 180, 19.
quaestor ante annum designatus Iulianus 117, 11. quaestores candidatos ex sua pecunia iussit Alex. munera populo dare sed ita, ut post quaesturam praeturas acciperent et deinde prouincias regerent 259, 3.
quaesturae gratia facta Alb. 158, 28. q. Sardiniensis 126, 13.
quartanorum legio 158, 18.
quartarios formauit Alex. 255, 24.
Quartus. Marcius —. uid. Marcius.
Quietus tyrannus. uita a Trebellio scripta II 104—105. Q. a militibus occisus II 75, 18; 24. tribunus a Valer. factus II 103, 6. factus imperator II 103, 13. Q. interfecit Odenatus II 106, 4. 107, 21. 108, 1.
Quietus. Lucius —. uid. Lucius.
Quinctium dilexit Seu. 153, 3.
quindecimuiratus codicillares fecit Alex. 263, 19.
quindecimuiris multum detulit Alex. 243, 6.
quinquennale certamen uid. certamen.
quinquennalis in patria (Italicae) Hadr. fuit et item Hadriae 19, 13.
Quintiliano controuersiae Postumi iunioris insertae II 93, 27.
Quintiliorum domus II 181, 28.
Quintiliorum domus a Com. exstincta 92, 19.
Quintilii Condiani filius Sextus ad defectionem euasit 92, 20.
Quintilius Marcellus in consilio Alex. fuit 276, 6.
Quintillus. II 138, 16. 148, 10; 21. — de Q. sors Appennina II 130, 4. delatum suscepit imperium II 131, 18. ob breuitatem temporis nihil dignum imperio gerere potuit II 131, 25. Dexippo auctore non occisus sed mortuus II 131, 29. frater Claudii imp. (II 132, 5) duos liberos reliquit II 132, 25. audita morte Claudii sumpsit imperium II 162, 18.
— Plautius —. uid. Plautius.
Quirinalis collis 205, 26.
Quirites 269, 4. II 176, 5. 207, 21; 28. — Q. ex militibus ap-

pellans Alex. legiones saepe exauctorauit 265, 26. 266, 30. 267, 7.

radiatus saepe processit Gall. II 86, 29.
raeda uid. reda.
ad *Ragonium* Celsum Gallias regentem epistula Seu. 146, 14. ad R. Clarum praefectum Illyrici et Galliarum epistula Valeriani inserta II 108, 7 sqq. (; 10).
rationales summa cum diligentia fecit Alex. 261, 10. cito mutabat Alex. 262, 2.
Rauenna II 20, 14. 21, 2. 26, 34. 60, 13; 18. 61, 16. 65, 9.
Rauennas II 61, 2.
— classis 121, 25.
Recianus conscius caedis Car. 172, 2.
rectores prouinciarum summa cum diligentia fecit Alex. 261, 9.
redas argentatas senatoribus concessit Alex. 258, 27.
redarius uehicularius fabricator II 56, 8.
reditus prouinciales sollerter explorabat Hadr. 12, 10.
Regalianus tyrannus. uita Trebellii II 98—100. — II 127, 25. — R. multi Romae fauebant II 80, 23.
regales causas Pius terminauit 40, 4.
regestis scribarum porticus Porphyreticae Vopiscus est usus II 186, 11.
regio annonaria II 113, 24. r. Italicae II 34, 24. regiones urbis (quattuordecim) 216, 20. in omnibus reg. horrea publica fecit Alex. 255, 13.
Regilianus uid. Regalianus.
Regillus praef. praet. in locum Cleandri subrogatus 95, 7.
relata Apicii in lecto semper habuit Verus 31, 14.
religiones Iudaeorum et Samaritanorum in Heliogabali templum transferendas esse dicebat Hel. imp. 205, 13. Romanas extinguere uoluit Hel. 207, 2. ad religiones suas omnes Romae conuolarunt audita morte Maximini II 21, 9.
remedia qui quartanis tertianisque collo adnexa gestarunt Car. imp. damnati 171, 6.
Remus 125, 22.
Repentinus. Cornelius —. uid. Cornelius.
— Fabius —. uid. Fabius.
repostorium sanctius Hadriani 58, 11.
rescripta omnia principum tollere statuit Opilius 192, 26. rescriptum Marci (ad Verum) de Auidio insertum 79, 8 sqq.
Retia uid. Rhaetia.
reticulo minuto lectum undique inclusum 31, 7. r. philosophi caput componebant 210, 32. r. de prasinis undecim II 23, 1.
Reuerendus decepit Gord. tertium II 45, 29.
in *Rhaetiam* inruperant Catthi Marco imp. 50, 28. R. Pert. Marco imp. ab hostibus uindicauit 106, 13. circa R. non paucos barbaros interemit Car. 170, 18.
Rhaetias pacauit Probus II 197, 24.
Rhaeticus limes II 146, 18. 213, 10.
Rhenus II 56, 28. 194, 31. 213, 22.
rhetores in familiaritate habuit Hadr. 17, 14. salaria et honores detulit Pius 42, 13. audiuit Verus 69, 14. rh. salaria instituit Alex. 260, 7.
rhinocerotem Romae habuit Hel. 222, 5. r. unus Romae fuit Gord. tertio imp. II 51, 24.

Rhodanus 133, 16.
Rhodiorum oppida terrae motu Pio imp. conciderunt 40, 19.
Rhodopa II 158, 9.
Rhoemetalces uid. Rimethalces.
Rimethalcen Pius in regnum Bosforanum remisit 41, 6.
Riparenses II 163, 12.
ritus peregrinos impleuit Marcus 55, 5. r. gentilis Heliogabali 208, 13.
Roma 19, 17. 153, 19. 220, 6. 221, 7. 269, 20. II 36, 9. 77, 25. 184, 20. 218, 11. Romae 11, 3. 19, 26. 36, 15. 39, 25. 40, 21. 48, 13. 50, 31. 51, 4; 12. 52, 3; 22. 64, 5. 68, 21. 73, 16. 99, 29. 100, 8. 127, 18; 28. 129, 15. 141, 8. 142, 10. 145, 5; 24. 149, 20. 153, 11. 154, 5. 174, 4. 204, 3. 205, 12. 206, 11. 211, 4. 222, 3. 230. 2. 243, 4. 244, 11. 246, 6; 29. 250, 13; 14. 251, 26. 258, 27. 273, 4; 7. II 9, 4. 15, 25. 17, 17. 26, 28. 29, 4. 38, 12. 51, 4; 20. 58, 26. 59, 8; 10. 61, 1; 12. 62, 20. 64, 14. 65, 23. 71, 10. 78, 5. 80, 6. 86, 30. 115, 23. 143, 25; 32. 149, 18. 152, 7. 155, 1. 163, 18. 166, 9. 167, 33. 168, 28. 169, 6. 170, 1. 207, 13. 211, 1. 217, 13; 17. 224, 19. Romam 8, 1; 2. 9, 2. 14, 7; 11. 40, 31. 51, 1; 23. 55, 6. 56, 11. 62, 18. 65, 30. 73, 27. 74, 3. 91, 13. 121, 29. 122, 28. 125, 14; 16. 127, 2. 128, 13. 129, 2; 4; 13; 22; 30. 130, 12. 131, 2. 132, 9. 133, 10; 31. 142, 31. 148, 11. 159, 18. 160, 30. 165, 12. 168, 24. 174, 18; 22. 181, 15. 186, 16. 204, 26. 221, 29. 242, 29. 268, 4. II 6, 13. 8, 26. 11, 24. 13, 23. 15, 23. 16, 16. 17, 5. 19, 30. 20, 11; 18; 24; 30. 21, 2. 34, 12. 50, 8. 60, 18. 75, 22. 79, 26. 81, 23. 131, 3. 143, 6. 151 24. 159, 14. 198, 14.
Romana 7, 8. 22, 18. 29, 30. 82, 3, 139, 13. 202, 2. II 12, 18. 31. 21. 41, 30. 47, 1. 48, 24. 70, 33. 76, 17. 81, 32. 100, 21. 110, 13. 116, 1. 117, 4. 120, 12. 125, 2. 127, 5. 145, 21. 151, 22. 171, 20. 195, 10. 202, 22; 29. 207, 25. 216, 2. Romanae 6, 27. 174, 15. 226, 6. 237, 18. 258, 29. 266, 31. II 105, 21. 117, 20, 119, 15. 129, 2; 6. 171, 3. 199. 7. 201, 14. Romanam 96, 2; 7. 98, 7. 106, 27. 157, 18. 261, 1. 264, 11. II 4, 23. 11, 17. 12, 22. 37, 6; 26. 69, 23. 78, 8. 83, 6, 152, 10. 155, 18. 159, 22. 169, 2. 181, 14. 203, 6. Romanarum II 52, 17. 93, 3. 122, 15. Romanas 174, 17. 207, 2. II 68, 8. 126, 27. 196, 12. 213, 22. Romane 238, 4. Romani 4, 23. 60, 30. 62, 23. 81, 12; 19. 91, 17. 95, 19. 237, 25. 239, 21. 242, 26. 246, 20. 266, 18. 274, 3. II 12, 25. 13, 2. 21, 13. 47, 30. 49, 25; 27. 66, 2. 68, 9; 22. 69, 10. 73, 9. 93, 27. 94, 20; 26. 112, 12. 113, 5; 16. 115, 17. 130, 23. 155, 9; 23. 157, 19. 171, 16. 172, 12. 174, 15. 175, 22. 217, 26. 226, 2. Romanis 81, 17. 102, 30. 109, 11. 122, 32. 156, 17. 205, 10. II 65, 20. 68, 12; 13. 69, 5; 13. 92, 3. 119, 3. 146, 1. 159, 15. 165, 18. 181, 11. 196, 11. 198, 3. 199, 30. 202, 1. 218, 2. 225, 30. Romano 55, 7. 63, 23. 99, 7. 163, 14. 164, 27; 31. 200, 7. 204, 6. 242, 17. 269, 22. II 29, 22. 31, 1. 33, 8; 19. 43, 22. 47, 11; 27. 59, 21. 62, 15. 66, 23. 84, 16. 94, 25. 104, 3; 25. 107, 26. 127, 18. 128, 18. 130, 17. 152, 12. 161, 3. 164, 24. 169, 10; 12; 20; 24; 30; 32. 177, 14. 181, 27. 183, 19. 184, 17; 18. 195, 11. 198, 15; 16, 199, 2. 207,

15. 219, 19. 225, 10. Romanorum 203, 11. 220, 17. 222, 17. 247, 28. II 30, 18. 68, 15. 69, 13. 79, 23. 80, 22. 112, 13. 118, 5. Romanos 10, 8; 10. 11, 6. 12, 16. 52, 20. 158, 22. 196, 16. 237, 26. 267, 30. 276, 13. II 59, 4; 22. 68, 5. 69, 19; 26. 218, 3. Romanum 49, 28. 86, 20. 100, 23. 130, 31. 147, 29. 195, 10. 202, 23. 229, 12. 260, 5. 264, 14. 266, 16; 31. II 12, 17. 45, 20. 69, 4. 74, 1. 88, 22. 92, 4. 94, 4; 23. 97, 14. 117, 8. 127, 2; 21. 151, 15. 155, 29. 171, 8. 175, 25. 181, 9. 196, 9. 207, 7. 218, 11. Romanus 95, 30. 99, 10. 149, 21. 221, 26. 232, 29. 243, 13. 266, 5. 272, 28. 273, 14. II 14, 8. 24, 26. 47, 22. 55, 17. 58, 16. 62, 5. 102, 22. 119, 8. 124, 32. 125, 4; 12. 128, 5. 156, 33. 160, 18. 162, 13. 164, 18 169, 33. 172, 7. 180, 25. 196, 24; 31. 201, 9. 217, 23. 220, 15.

Romanae kalendae 98, 25.

Romulei Quirites II 207, 21.

Romuleus mons II 88, 21.

Romulus 126, 1. 140, 8. 216, 3. — R. nonis Iuliis in terris non apparuit 90, 14. a patribus occisus II 16, 9. post excessum R. interregnum II 173, 3; 11.

rosae Mediolanenses II 225, 3.

rosatum pinearum adtritione odoratius reddidit Heliog. 216, 3. r. conditum 217, 21. piscinas de rosato exhibuit Heliog. 219, 5.

rostrata domus Cn. Pompei II 29, 27.

Roxalani uid. Roxolani.

Roxolanorum tumultus Hadr. imp. 8, 18. cum rege R. pacem composuit Hadr. 8, 21. R. contra Marcum conspirauerant 62, 1. R. auctoribus Regalianus interemptus II 99, 6. R. ab Aur. triumpho ducti II 160, 5.

Rufinus. Apuleius —. uid. Apuleius.

— Clodius —. uid. Clodius.

— Memmius —. uid. Memmius.

Rufus Celsus II 205, 9.

— cons. (a. 930/178) 98, 23.

— Claudius —. uid. Claudius.

— Iulius —. uid. Iulius.

— Nonius —. uid. Nonius.

— Velius —. uid. Velius.

Rupilia Faustina auia paterna M. Antonini 44, 15.

Rupilius Bonus consularis pater Rupiliae Faustinae 44, 15.

Rusticus. Iunius —. uid. Iunius.

Rutilius Gord. pr. dictus II, 31, 15.

Saba duce Palmyreni contra Aegyptios bellum sumunt II 130, 13.

Sabatia uada 111, 24. 114, 23.

Sabina uxor Hadriani imp. 3, 10. apud S. Septicius Clarus et Suetonius Tranquillus aliique familiarius se egerunt quam reuerentia domus aulicae postulabat 12, 18. eam dimisisset Hadr. ut morosam et asperam, si priuatus fuisset 12, 20. non sine fabula ueneni dati ab Hadr. defuncta est 23, 13.

Sabiniano duce inita est factio contra Gordianum tertium II 44, 11.

Sabinum consularem uirum occidi iussit Hel. 213, 29. uitium centurionis saluti fuit 214, 3.

Sabinus praefectus urbi interfectus II 13, 28. 37, 21. cons. (a. 992/240) II 44, 10.

— pater Fabii Sabini 275, 30.

— Aelius —. uid. Aelius.

— Fabius —. uid. Fabius.

— Fuluius —. uid. Fuluius.

— Vectius —. uid. Vectius.

sacella II 20, 20. sacellum Iouis Praestitis II 56, 18.

sacerdotes (cf. flamines, sodales). in sac. collegia iubente senatu Pius Marcum recepit 48, 24. in omnia collegia sacerdotalia Com. sacerdos adsumptus 98, 17. uniuiria Calpurnia sacerdos inter sacratissimas feminas adorata II 121, 17. sacerdotes Antoniniani Marco dati 59, 11. s. Hadriano instituit Pius 37, 22. s. Heliogabali uel Iouis uel Solis 203, 19. 204, 3. s. Iudaeorum et Christianorum 261, 15. s. Marsicae gentis 218, 15. s. templi Solis II 139, 18. s. Syri 225, 20.

sacerdotium Heliogabali dei 204, 2. 205, 15. Herculis rustici 97, 19.

sacra Romana diligentissime curauit Hadr., peregrina contempsit 22, 18. s. Eleusinia 14, 1. 240, 15. s. Floralia 206, 32. s. quaedam in Gallia Seu. celebranda suscepit 148, 28. s. Isidis 96, 18; Romam deportauit Commodus 174, 18; 22. Marci 116, 2. Matris deum 207, 14. Mithriaca 96, 28. Serapidis 63, 11. penetrale sacrum Vestae 207, 4.

sacra uia uid. uia.

sacrarium Cereris Athenis solus ingressus est Hadr., ut se innocentem probaret 65, 25. s. Matris II 125, 20.

sacrilegus iudicatus qui Marci imaginem in sua domo non habuit 59, 4.

saepta instaurauit Hadr. 19, 27. s. Agrippiana 246, 1.

saeptiones urbis II 152, 14.

cum *sagis* discumbere iussit milites Saturninus II 112, 29. s. Atrabatica II 79, 1. fiblatoria II 100, 9. sagati milites numquam fuerunt sub Marco 65, 29.

sagochlamydes II 133, 17.

sagulum imperiale II 116, 26. s. militaria 267, 8.

Salambonem exhibuit Heliog. 207, 19.

salaria multis subtraxit Pius, quos otiosos uidebat accipere 39, 9; detulit rhetoribus et philosophis 42, 14. s. decretis subleuauit Marcus amitas sororesque Veri 56, 21. s. consiliariis addidit Pesc. 149, 22. decreuit Alex. rhetoribus grammaticis medicis haruspicibus mathematicis mechanicis architectis 260, 8; adsessoribus 261, 18. tantum s. Valerianus Claudio decreuit quantum habet Aegypti praefectura II 133, 23. 132, 4. salarium diurnum II 188, 22. salarium duplex decreuit Marcus Albino 161, 22; Valer. Probo II 189, 20; s. quinquiplex Tacitus Probo II 190, 30.

saliari carmini ut nomen Veri filii insereretur, Marcus iussit 61, 14.

in *saliatu* Marcus praesul et uates et magister fuit 46, 29.

in *saliorum* collegium Hadr. Marcum octauo aetatis anno rettulit 46, 25. s. habet Car. 175, 34.

a *Sallentino* rege Malemnio Marci familia originem ducit 45, 1.

C. *Sallustius* (Crispus) 17, 1. 140, 12. II 138, 21. 186, 27. 208, 5.— S. Coelium praetulit Hadr. 17, 1. citatur 141, 1. II 58, 7. (Cat. 8, 4:) II 185, 3.

Sallustii horti II 170, 2; 3.

Salonae II 88, 17.

Salonina mater Salonini II 90, 8.

Saloniniani trientes II 136, 7.

Saloninus Gallienus. uita a Tre-

bellio Pollione scripta II 88—90. — II 72, 14. 110, 22. — Sal. Postumo quasi custodi uitae et actuum imperialium institutori creditus II 92, 17. occisus II 92, 21.

salpistas centum uno crepitu concinentes exhibuit Carus II 226, 15.

saltatiunculae II 141, 7.

M. *Saluidienus* citatur II 211, 2.

Saluii coniuratio contra Commodum 118, 3.

Saluius Iulianus bis consul, praef. urbi et iuris consultus proauus Did. imp. 117, 4. auunculus Didii imp. 117, 7.

Saluium Iulianum in consilio habuit Hadr. 18, 20. filio Salui Iuliani, qui exercitibus praeerat, Com. insidias tetendit 91, 6; 7. Paterni filia ei promissa, ut in eum transferretur imperium 92, 16. a Com. interfectus 92, 17. S. decreta iussit aboleri Seu. 137, 18.

Saluio Valente iuris perito usus est Pius 42, 28.

Salustius uid. Sallustius.

Salutaris Iuppiter II 78, 3.

ad *salutationem* nisi honestos et bonae famae homines Alex. non admisit 240, 14. in sal. superbissimus Maximinus iunior II 23, 19.

salutatus est Alex. quasi unus ex senatoribus patente uelo 230, 31; antea salutari principem non licuit 230, 25. Alex. nomine salutatus 240, 7.

Samaritae in Aegypto II 208, 24. nemo S. in Aeg. non mathematicus non haruspex non aliptes II 209, 8.

Samaritanorum religiones in templum Heliogabali transferendas esse dicebat Hel. 205, 13.

sambucas in conuiuio exhibuit Hadr. 26, 3.

Samiramis uid. Semiramis.

Sammonicus Serenus a Car. occisus 170, 5. libros, quos ad Antoninum scripsit, familiarissimos habuit Geta 181, 2. S., quem ipse et nouerat et dilexerat, legebat Alex. 248, 26. S. Sammonico praeceptori nimis acceptus Gord. filius, usque adeo ut omnes libros S. S. patris sui, qui censebantur ad sexaginta et duo milia, Gord. minori moriens ille relinqueret II 40, 8; 10.

Samnitica uasa 111, 3.

Samnium II 113, 22.

Samso uxor Proculi maritum impulit, ut imperatorem se appellaret II 211, 26.

Sanctus. Ateius —. uid. Ateius.

Sandarionem, quem in praesidio Palmyrae Aurel. reliquerat, Palmyreni occiderunt II 158, 6.

sandyx Indica II 157, 12.

sanguinis dies II 125, 20.

Saotero post se in curru locato Com. triumphauit 91, 14. S. interfectus a praefectis praet. 92, 6; 7.

Sapilianus. Claudius —. uid. Claudius.

Saporem regem Persarum summouit Gord. tert. II 46, 23. ad S. epistolae incerti cuiusdam II 68, 4 sqq.; et Artabasdis insertae II 69, 7 sqq. Bactrani Hiberi alii populi litteras S. Val. capto non receperunt II 69, 18. S. timore Ballistae atque Odenati in regnum suum se recepit II 69, 27. Cyriades S. ad solum Romanum traxit II 92, 3; 5. Ctesifonta usque S. persecutus est Odenatus II 105, 28. 117, 21.

Sarabdena oraria II 136, 6.
Saracenas alas ad Zenobiam missas intercepit Aur. II 156, 21.
— cohortes II 188, 4.
Saraceni 149, 28. II 144, 31. — S. timore Zenobiae se non commouerunt II 117, 19. in bello contra Aur. pro Zen. sunt II 157, 9. cum S. superbior egit Aur. ea quae ratio temporis postulabat II 156, 29. ab Aur. triumpho ducti II 160, 4. Aur. ueluti deum uenerati sunt II 165, 21. cum S. societatem maximam tenuit Firmus II 206, 6.
Sarapis uid. Serapis.
Sardinia 126, 12.
Sardiniensis quaestura 126, 14.
Sardus equus II 208, 8.
Sarmatae 146, 30. 266, 25. II 80, 19. 181, 14. 194, 22. 200, 24. — S. compressit Hadrianus Traiano imp. 5, 26. S. bellum inferebant Hadriano imp. 7, 6. S. tumultus Hadriano imp. 8, 18. S. extinctis liberauit Pannonias Marcus 58, 2. adversus Marcum conspirauerant 61, 31. triennio bellum postea cum S. etiam egit 66, 11. tria milia S. a centurionibus Auidii occisi 81, 5. S. bellum inferre uoluit Max. 12, 20. Sarmatarum uictor Gord. tertius dictus II 52, 17. S. in Illyrico contudit Maximus II 56, 27. S. instantibus Ingenuus est factus imp. II 98, 2. contra S. rem fortiter gessit Regalianus II 99, 5. S. erumpentes in Illyrico adtriuit Aur. II 141, 2; 20. contra S. felicissime dimicauit Aur. II 149, 10. ab Aur. triumpho ducti II 160, 5. S. Probus in Illyrico contudit II 197, 26. S. morte Probi feroces uicit Carus II 220, 25; 28.
Sarmatia II 212, 9. — S. prouinciam facere uoluit Marcus 63, 27. in S. res bene gestae Com. imp. 93, 29.
Sarmatica legatio II 122, 4.
Sarmatici arcus II 100, 8.
Sarmaticum bellum II 188, 30. — S. b. relicto Marcus contra Cassium profectus est 64, 4. Aur. S. b. manu sua una die quadraginta et octo interfecit II 141, 4. S. bellum magna ex parte a Caro profligatum II 219, 18.
Sarmaticus Aurelianus dictus II 158, 1.
— Car. dictus 181, 29.
— ludus II 226, 20.
— Probus dictus II 194, 17.
Sarmatosirin, quem Traianus Parthis regem fecerat, Hadrianus proximis gentibus dedit regem 7, 12.
sartis tectis templi Solis Aur. emolumenta decreuit II 161, 6. s. t. Capitolii deputauit Tac. possessiones, quas in Mauritania habuit II 178, 15.
Saturnalia 253, 16. — S. uernas in triclinium admisit Verus 73, 20.
saturnalicia frequenter Hadr. amicis misit et ipse accepit 17, 22.
Saturninus unus ex triginta tyrannis. uita a Trebellio scripta II p. 112—113. S. multi Romae fauebant II 80, 24. cons. (a. 1016/264) II 81, 13.
Saturninus tyrannus qui Probo imp. orientis imperium arripuit. uita a Vopisco scripta II 204. 208—211. II 199, 20. 203, 23. — S. superauit Probus II 199, 13.
— Auulnius —. uid. Auulnius.
Saturni aerarii praefecti 37, 28.
Sauus II 201, 21.

saxa rubra 131, 3.
saxis Lacedaemoniis et Porphyreticis plateas strauit in Palatio Hel. 219, 17.
scaenicum Roma numquam auocauit Hadr. 19, 17. scaenicas donationes temperauit Marcus, iubens, ut quinos aureos scaenici acciperent 53, 14. scaenicos ludos dedit Alex. 269, 21. scaenicas uoluptates in conuiuio numquam habuit Alex. 257, 20.
Scaeuola iuris perito usus est Marcus 53, 30. sub Sc. professus est Papinianus cum Seuero 172, 29.
scalptas gemmas in calciamentis habuit Hel. 218, 21.
scalptura 218, 22.
Scantilla. Mallia —. uid. Mallia.
Scauri Hadriani grammatici filius Scaurinus 69, 12.
Scaurinum (230, 3) grammaticum audiuit Verus 69, 11.
Scaurinus grammaticus Scaurini filius magister Al. 230, 3.
schema 206, 19. 216, 1. 220, 27.
scholae declamatorum 46, 17.
scholasticus II 24, 12. 99, 13.
scillae 216, 9.
Scipio 140, 10. II 124, 17. 186, 19. Scipionis Aemiliani exemplo Hadr. cibis castrensibus in propatulo utebatur 11, 16. Sc. sententiam frequentabat Pius, qua ille dicebat malle se unum ciuem seruare quam mille occidere 41, 11. Scipionem se appellauit Hel. quod cum ea ueste (dalmatica) esset, cum qua Cornelius a parentibus ad corrigendos mores esset productus 220, 21; 22. de Sc. iudicium Ennii II 128, 4.
Scipio Gord. primus a militibus dictus II 31, 19.
Scipionis Asiatici faciem retulit Gordianus tertius II 42, 26.
Scipiones 3, 6. II 31, 18. 39, 21. 123, 15. 143, 20. 186, 19. — de Sc. iudicium Seueri 153, 4. de Sc. familia originem traxit Gord. II 34, 5. Sc. exemplo filius Gord. legatus patris pari potestate succinctus est 34, 10.
Sciron Maximinus dictus II 8, 23.
Scorpianus. Aelius—. uid. Aelius.
scriba pontificius 188, 17. scribarum porticus Porphyreticae regesta II 186, 11.
scriniorum a principibus negotia et causas prius tractari praecepit Al. 239, 2. scrinii magister 245, 28. qui scrinium curabant 249, 18. scrinia praefecturae urbanae II 143, 5.
apud *Scupos* in pugnando insignis fuit Regalianus II 100, 5.
scurra Persicus II 119, 13.
scuta chrysografata II 133, 22.
Scytha Anacharsis II 139, 9.
Scytharum rex Argunt finitimorum regna uastabat II 50, 5. Sc. Bithyniam inuaserunt II 77, 9. Sc., hoc est pars Gothorum, Asiam uastabant II 78, 19; 28. Sc. ducum uirtute uastati ad propria recesserunt II 79, 23. in Cappadociam peruaserunt II 82, 3. Heracleam peruenerunt II 83, 26. Sc. Histrum ingressi multa grauia in solo Romano fecerunt II 84, 15. fugere sunt conati per montem Gessacem a Gallieno pulsi II 84, 27. omnes Scythae ad rebellionem excitati II 85, 1; 3. Scytharum diuersi populi in Rom. solum inruperunt II 126, 27. S. Cretam et Cyprum uastare conati sunt II 131, 12.
Scythica legio 127, 4.

Scythicae pruinae 16, 22.
Scythici belli principium Maximo Balbinoque imp. II 64, 19.
Scythici cultores II 129, 6.
Scythicus limes II 146, 14.
Secundinus. Mummius —. uid. Mummius.
Secundus. Vitruuius —. uid. Vitruuius.
secutores 100, 29.
Seium Fuscianum condiscipulum amauit Marcus 46, 19.
Seleucenos incusat Quadratus, quod fidem primi ruperant 74,11.
Seleucia II 205, 27. — S. contra fidem ab Auidio expugnata 74, 8.
sella imperatoria 126, 1.
Semiramis II 115, 19.
semisses aureorum primum formati sunt Alex. imp. 255, 21.
senaculum id est mulierum senatum fecit Heliog. 205, 26; matronis reddi uoluit Aur. II 170, 11.
senatorem se numquam nisi ex senatus sententia puniturum esse in senatu Hadr. iurauit 9, 8. s. patrimonium pro liberorum modo senatoriae professionis expleuit Hadr. 9, 18. equitibus Rom. de sen. iudicare non permisit Hadr. 10, 8. Hadr. imp. senatores in consilium uocati 10, 10. Marcus doluit, quod Pert. senator esset et praef. praet. fieri a se non posset 106, 20. ne quis senator suis temporibus capitali supplicio adficeretur, Marcus a senatu petiit 84, 16. sen. consultum fieri coegit Seu., ne liceret imperatori inconsulto senatu senatorem occidere 130, 9. sen. non fecit Alex. sine omnium senatorum qui aderant consilio 241, 2; 8. ne quis non senator de sen. Rom. iudicaret, praef. praet. Alex. senatores esse uoluit 242, 16. sen. si fenerarentur, usuras accipere primo uetuit Alex., postea iussit, ut semisses acciperent 245, 21. ut equites Rom. a senat. claui qualitate discernerentur, Alex. constituit 246, 21. s. carrucas et redas Romae concessit Alex. 258, 27. — senatores peregrinos quartam partem in Italia possidere iussit Marcus 53, 24.
senatui legitimo cum in urbe uel iuxta urbem esset, semper interfuit Hadr. 10, 3. Hadr. senatus fastigium in magnum extulit difficile faciens senatores 10, 4. sen. multum detulit Pius 38, 10. s. multis cognitionibus Marcus iudicem dedit atque alia multa ei detulit 52, 7. s. Marcus multis appellationibus a consule factis iudicem dedit 52,26. senatum purgauit Alex. 238, 17. a sen. Alex. accepit praef. praet. et praef. urbi 240, 27. ex s. uoluntate prouincias proconsulares ordinauit Alex. 244, 10. s. sportulam sedens erogauit Gall. II 87, 1. s. multa iura detulit Probus II 195, 18.
senatus consulti nouum genus II 55, 21. s. c. tacitum quale sit aut quare sic appellatum II 36, 11. s. c. in libro elephantino scriptum II 176, 21. senatus consulta inserta II 14, 22 sqq. 21, 11 sqq. 35, 14 sqq. 62, 3 sqq. 70, 5 sqq. 110, 15 sqq. 125, 19 sqq. 149, 27 sqq. 165, 15 sqq. 194, 16 sqq.
senatus epistulae insertae II 183, 17 sqq.; 27 sqq.
sepeliri intra urbes mortuos uetuit Pius 43, 1. sepeliendi leges asperrimas sanxerunt Marcus et Verus 55, 10.

ut *seplasiarium* se pinxit Alex. 223, 9.

Septembrem mensem Antoninum appellandum decreuit senatus, respuit Pius 41, 14. S. m. Hercules uocatus 98, 2; Tacitus II 180, 11.

Septicium Clarum Simili praef. praet. successorem dedit Hadr. 10, 30. ei successorem dedit Hadr. 12, 17; postea ut hostis loco habuit 15, 22.

Septimius, qui uitam Alexandri Seueri non mediocriter executus est, citatur 239, 27. 263, 10.

Septimius Arabianus famosus crimine furtorum ab Alex. reprehensus 240, 2; 5.

— Seuerus imp. uid. Seuerus.

— Seuerus adfinis Seueri imp. uid. Seuerus.

Septizonium opus Seueri 139, 7. 143, 3. 182, 8.

sepulchrorum leges asperrimas sanxerunt Marcus et Verus 55, 10. s. magistrorum Marcus aditu floribus hostiis honorabat 46, 13. s. in Vaticano diruit Heliog. 218, 13. Alexander Romae amplissimum s. meruit 273, 4. s. Antoninorum 143, 1. 174, 26. s. Marci Ant. inlatus Seuerus 139, 1. s. ingens Aureliano delatum II 162, 8. s. Gordiani tertii apud Circeium castrum II 52, 12. s. iuxta Tiberim fecit Hadrianus 20, 1. s. Hadriani inter opera Pii adfertur 39, 27. Hadr. sep. inlata corpora Pii 50, 8; Veri 77, 3. pro s. Pius Hadriano templum Puteolis constituit 26, 21. s. Seueri inlatus Geta 182, 7. s. equis et canibus constituit Hadr. 21, 2. Volucri equo s. fecit Verus 72, 27.

in *Sequanis* turbatas res Marcus repressit 62, 22.

Serapammoni legio quarta a Gord. tertio credita II 45, 24.

Serapio rhetor magister Al. 230, 2.

Serapis 137, 10. — S. sacra a uulgaritate Pelusiae summouit Marcus 63, 11. in Aegypto qui S. colunt Christiani sunt et deuoti sunt Serapi qui se Christi episcopos dicunt II 209, 6; 7. patriarcha, cum Aegyptum uenerit, cogitur S. adorare II 20, 11.

Serapium decenter ornauit Alex. 246, 4.

Serenianus. Aelius —. uid. Aelius.

Serenus. Lollius —. uid. Lollius.

— Sammonicus —. uid. Sammonicus.

Seres Aur. ueluti deum uenerati sunt II 165, 22.

Sergium se futurum Auidius a quibusdam Catilina appellatus dixit, si dialogistam occidisset 80, 14.

Sergius Lustralis a Seu. occisus 134, 9.

serici libra Aur. imp. libra auri fuit II 168, 12.

Sertorianum bellum II 186, 16.

Seruiano nupta Paulina, soror Hadriani imp. 3, 10. Seruianus Traiani odium in Hadrianum mouit et diu detinuit Hadrianum ad Traianum festinantem 4, 12. Seruiani beneficiarium anteuenit Hadrianus 4, 15. S. iterum cons. (a. 859/107) 5, 24. (cf. adn. crit.) S. tertium consulatum concessit Hadr. 10, 13. mori coegit Hadr. 15, 28. 22, 29. 23, 8. 25, 13. Hadr. factus de successore sollicitus de S. cogitauit 22, 29. ad S. consulem epistula Hadr. inserta II 209, 3; 4.

seruile bellum in Sicilia II 77, 13.
Seruilium Silanum interemit Com. 95, 8.
seruitia castris profutura a Cappadocibus suscepit Hadrianus 14, 16.
seruos a dominis occidi uetuit Hadr. 19, 2. non de omnibus s., si dominus in domo interemptus esset, quaestionem haberi Hadr. praecepit 19, 9. s. ad militiam parauit Marcus et uoluntarios appellauit 61, 16. seruos qui domi[illegible] fugissent repertos ad gladium ludi deputauit Opil. 192, 21. s. suos semper cum seruili ueste habuit Alex. 243, 27. seruis proprium uestium genus dare in animo habuit Alex. 246, 16. multos seruos ex familia propria, qui peccauerant, legibus audiendos iudiciis publicis dedit Aur. II 170, 9. ut s. in dominorum capita non interrogarentur, Tac. cauit II 177, 22. serui publici II 36, 23. seruos urbanos omnes manu misit Tac., intra centum tamen, ne Caniniam transire uideretur II 178, 17.
Seuerianae thermae a Septimio Seu. extructae 139, 7.
[*Seuerus* 227, 8.]
Seuerus cons. (a. 898/146) 125, 8.
— Alexander —. uid. Alexander.
— Annius —. uid. Annius.
— Archontius —. uid. Archontius.
— Atilius —. uid. Atilius.
— Catilius —. uid. Catilius.
— Cincius —. uid. Cincius.
— Cingius —. uid. Cingius.
— Clarissimus miles Didium coniurationis cum Saluio contra Com. reum fecit 118, 2.
— Claudius —. uid. Claudius.
Seuerus frater Commodi Caesar appellatus 90, 8.
Seueri cognomentum aui et proaui sibi Did. adsciuerat 122, 16.
Seuerus. Iunius —. uid. Iunius.
Seuerum Opilius Macrinus se nuncupauit 184, 6. 186, 31; 32. 190, 27.
Seuerus Pertinax Afer (189, 21) uid. Pertinax.
— Petronius Didius —. uid. Petronius.
— Postumius —. uid. Postumius.
— Septimius patruus Seu. imp. 125, 6. latum clauum a Marco Seu. imp. accepit fauente Sept. Seu. adfini suo 125, 15.
— Septimius imp. uita ab Aelio Spartiano scripta p. 125—143. — 163, 13. 168, 20. 215, 2. 237, 11. II 95, 24. 204, 9. — S. Commodum inter deos rettulit 102, 10. instituit ut natalis eius celebraretur 102, 14. Seu. imp. Pertinaci funus imaginarium et censorium ductum est 115, 30. Pert. ab S. funebri laudatione ornatus 115, 33. S. Pertinacis nomen a senatu accepit 115, 34. Seu. sustulit circenses imperii natalis in honorem Pert. additos 116, 3. a Did. desciuit in Illyrico 120, 31. 121, 1. Did. a senatu petiit, ut S. hostis renuntiaretur 121, 3. 122, 7; atque eius milites 121, 4; 5. legati a senatu ad milites missi qui suaderent, ut S. repudiaretur 121, 7. successor ei missus est Valerius Catulinus 121, 11. 145, 16. Aquilius centurio missus, qui S. occideret 121, 14. S. ad urbem infesto agmine ueniebat 121, 19. Laetum fautorem Seu. sperans Did. occidit 121, 22.

S. classem Rauennatem occupat 121, 21. legati senatus ad S. transierunt 121, 27. Tullius Crispinus praef. praet. contra S. missus 121, 28. Did. senatum rogauit, ut sacerdotes exercitui S. obuiam irent 121, 31. Seu. ad Veturium Macrinum litteras miserat, ut esset praef. 122, 22. Seueri caedem Tullio Crispino mandatam esse, et populus locutus est et Seu. suspicatus 122, 24; 25. Seu. hostem se Did. esse maluit quam participem consensu militum 122, 26. Seu. occulto Romam misit edicta, quae proposita sunt 122, 27. aduentum Seu. puer incantato uertice uidisse dicitur 123, 2. cum occurrisset praecursoribus Seueri Tullius Crispinus a Seu. interfectus 123, 4. milites ex Vmbria ad Seu. transierunt 123, 13. S. interfectores Pert. iussit seruari 123, 14. S. imperator appellatus 123, 19. eius fidem implorauit Did. 123, 22. Didii corpus uxori et filiae ad sepulturam dedit 123, 25. Seu. iussu Didius occisus 144, 22. Pesc. magis in Iuliani odium quam in S. aemulationem imperator appellatus 145, 4. senatores Seuerum oderant 145, 6. Iul. cum S. ex interdicto de imperio egit 145, 20. S. deberi imperium Iulianus dixit, quod maxime esset odio habendus ab omnibus 145, 30. Pescennius S. amicissimus fuerat 146, 2; et iucundissimus 145, 6; ita ut de eo ad Com. referret, adserens necessarium rei p. uirum 146, 6. epistula Seueri ad Ragonium Celsum inserta 146, 16—25. S. dixit ignoturum se Pesc. nisi perseueraret 147, 7. a Com. consul declaratus Pesc. Seuero praepositus 147, 10. Seueri grauissimi hostes extiterant Pesc. et Alb., quos antea heredes imperii facere uoluerat 147, 16. 156, 7. 159, 5. 161, 12; inde apparet iudicium eius de Pesc. 147, 17. S. octogensimo nono anno perit 147, 22. S. Heraclitum ad optinendam Bithyniam, Fuluium ad occupandos adultos Nigri filios misit 147, 23. nihil in senatu de Pesc. dixit, cum audisset de eius imperio 147, 25. S. ad orientem uenientem 148, 3; ad participatum imperii uocauit Pescennius 148, 4. a ducibus S. uictus est Pesc. 148, 6; et sauciatus ad S. adductus 147, 10. S. innumeros senatores occidit 148, 17. Pesc. usui rei p. sub Seu. esse potuisset, si cum eo esse uoluisset 149, 3. Seueri institutum de prouinciarum administrationibus 149, 15. bonus Afer Seu. a uate Apollinis Delphici dictus 150, 2; 7. S. uiginti annos expleturum, oraculo quodam intellectum 150, 23. Alb. et Pesc. pariter contra S. rebellarunt 151, 1. uates aut Seuerus ipse de mathesi, qua callebat (151, 9), dixerant Pesc. neque uiuum neque mortuum in potestatem Seu. uenturum 151, 8. Pesc. omnia correxisset, si rerum potitus esset, quae S. uel non potuit emendare uel noluit 153, 8. uersus quosdam, quibus Pesc. laudabatur, Seu. eradi noluit 153, 23. in Illyrico ab exercitu imperator appellatus 154, 6. Seueri Caesar Alb. fuit 154, 8. Seu. sorte quadam laudatus 154, 14; 16. Seu. apud milites

male de Com. loquebatur 155, 8. a Seu. imperium Albini firmatum 155, 26. 156, 3. S. consulem designauit Albinum 156, 11. 159, 4. Seu. Afer 157, 21; 23. Seueri epistula ad Albinum inserta 159, 16 sq. stipatores Seueri iussu Alb. occidere conati sed deprehensi et professi sunt 160, 9; quare Alb. contra Seu. uenit 160, 11; primo Alb. contra duces S. potior fuit 160, 13; tum S. ipse contra eum profectus uicit 160, 13. Alb. semiuiuus ad S. deductus 160, 23. a militibus Alb. occisus, qui eius nece a S. gratiam requirebant 160, 26. ante Seu. praetorium Albini corpus per dies plurimos iacuit 161, 2. Caesarem suum appellare uoluit Albinum Seu. 161, 11. in odium Seueri amatus est Alb. 162, 28. uicto Alb. plurimos eius partium senatores S. occidit 163, 2. epistula S. ad senatum inserta 163, 9 sqq. S. reliquit filios Getam et Bassianum 167, 3. iratus Antiochensibus et Byzantiis quod Nigrum iuuerant 167, 19. Papinianus amicissimus Seu. 172, 6; Seu. filios ei commendauit 172, 28. cum S. professus est Papinianus sub Scaeuola 172, 29; et S. in aduocatione fisci successit 172, 19. S. dicitur animo uolutasse, ut Car. occideret 175, 23; 25. S. Getam Antoninum uocauit 177, 6. in somnis uidit, Antoninum sibi successurum 177, 9. 199, 28; itaque Getam Antoninum appellauit 201, 4. S. in animo habuit, ut omnes Augusti quemadmodum Augusti, ita etiam Antonini dicerentur 178, 7. Pius S. ad fisci aduocationem delegerat 178, 14. S. dictum de Geta filio 178, 20. consul (a. 941/189) 178, 31. S. Iuliam uxorem duxit, quod eam in genitura habere compererat, ut uxor regis esset 179, 1. 231, 21. quod Iulia ioco dixerat, S. quasi omen accepit Getae occidendi 179, 8. Seu. Antoninum plebeium hominem occidit responso quodam haruspicis inductus 179, 14. cum S. natalem Getae commendaret, omen factum Getae mortis 179, 20. S. partium diuersarum uiros occidere uolebat 179, 26. S. sepulchrum sibi uiuus ornauerat 182, 7. S. se Antoninum uocauit 185, 6. 199, 16. a Seu. Opil. relegatus in Africam 185, 23. S. duas statuas triumphales decernit Opil. 188, 8. Seu. Pertinacis Afri uxor Iulia 189, 21. S. prae ceteris laudabat Opilius 191, 20. iuxta prouisionem Seu. et Traiani septem annorum canon frumentarius Romae erat 221, 28. S. a militibus imperator factus, cum iam Iulianum dixisset senatus 229, 5. S. populo oleum dedit 242, 30. clamides hirtae S. 250, 26. S. innotuit Maximinus II 3, 15. 4, 9; 10; 16; 21; 27. 5, 1; 4; 9; 30. 6, 18. optimus imp. II 166, 18. S. dixit caput imperare non pedes II 174, 20. Seueri diligentia II 216, 26.

Seuerus citatur 147, 12; 17. 159, 8. 160, 5. 162, 13; 16. in historia uitae priuatae (cf. 138, 10) 126, 28.

Seueri uita a Mario Maximo scripta citatur 178, 4. 231, 20. S. uita Spartiani citatur 167, 7.

seuirum turmis equitum Rom. iam consulem designatum creauit Pius 48, 20.

seuirales ludi a Marco editi 48, 22.
cum *Sextio* Laterano consul factus est Verus 70, 3. (a. 906/154.)
Sextum Chaeronensem audiuit Marcus 46, 2.
— philosophum audiuit Verus 69, 16.
Sibyllae libris inspectis pax quaesita II 78, 3. Sibyllae decreta II 150, 11.
Sibyllini libri. S. libris inspectis mundanum malum sedatum II 46, 14. S. l. inspecti Aur. imp. propter terrorem Marcomannicum II 149, 20. 150, 29; 31. S. l. promissus Probus II 182, 19.
ex *Sibyllinis* uersibus Hadriano sors de imperio euenit 4, 26.
Siccenses Gallieno contra Celsum fidem seruant II 116, 16.
Siccensis Eutychius Proculus 45, 17.
Sicilia 14, 15. 127, 17; 19. II 166, 11. — in S. seruile bellum exstitit II 77, 13.
Sicilia locus Palatii 113, 13.
— uicus in Gallia 270, 29.
Siculi equi II 30, 21.
Sidon II 227, 13.
sigillaria 168, 2,
sigillaricia frequenter Hadr. amicis misit et ipse ab his accepit 17, 22. s. annuum Aur. uxori et filiae quasi priuatus instituit II 170, 22.
sigma uel *simma* 17, 25. 222, 24. simma in terra sternere primus inuenit Hel. 219, 31. de croco strauit Hel. 222, 9.
signatae litterae 86, 4. 155, 13.
signum Pius moriens aequanimitatis dedit 43, 12. 49, 19. s. 'militemus' Pert. militibus dedit 108, 32. 109, 7. 142, 22; Seu. 'laboremus' 142, 22. signa Antoniniana fieri iussit Opil. 197, 16. s. Amazonium Commodi 155, 14. signa cum tabulis magnorum artificum uendidit Marcus 61, 26.
signa (cf. omina) mortis Hadriani 26, 9; Pertinacis 115, 5; Seu. 141, 10. imperii Pesc. 157, 11.
Sigypedes in Rom. solum inruperunt II 127, 1.
Silanus. Dulius —. uid. Dulius.
— Iunius —. uid. Iunius.
— Lamia gener Pii 34, 14.
— Seruilius —. uid. Seruilius.
— Vlpius —. uid. Vlpius.
siligineos panes donauit Aur. populo II 160, 31.
silua Gord. primi memorabilis II 29, 27. circus ad siluae consitus speciem II 200, 7.
Siluani templum II 182, 27.
Siluinum rhetorem magistrum Alexandri Hel. remouit 214, 5; et occidit 214, 6.
Simili praef. praet. successorem Septicium Clarum dedit Hadr. 10, 30; quamquam ei debebat imperium 11, 1.
simma uid. sigma.
singiliones Dalmatenses II 136, 3.
Sino II 137, 16.
Sirmienses II 201, 21.
Sirmiensis ciuitas II 187, 11.
Sirmium II 12, 20. 138, 29. 199, 28. 201, 18.
in *smaragdis* uenena parauerat Hel. 225, 25.
sodales in honorem Hadr. constituit Pius 26, 27. Antoninianos meruit Pius mortuus 43, 28. sodales Aurelianos ex amicissimis creauere Pio Marcus et Verus 50, 12. s. Antoninianos Vero dedicauit Marcus 56, 23. s. Marco dati 59, 11. sodales Marciani propter Heluium Pert. Heluiani dicti 116, 2. 130, 16. sod. Antoninianos habet Car. 175, 34. s. Alexandriani dati Alex. 273, 5.
Sol 203, 19. II 87, 27. 139, 28. —

S. simulacrum Hadr. consecrauit post Neronis uultum 20, 7. templum fecit Hel. 176, 4. 214, 30.
Solis templum Romae ab Aureliano consecratum II 137, 10. 144, 11. 155, 1. 156, 31. 161, 5. 163, 17; 27. 169, 27. 177, 16. 206, 11.
— templum in uico in quo habitabant parentes Aur. II 139, 18. 140, 14.
solia condito Hel. temperauit 217, 21.
solium Oceani primus imperator Alex. appellauit, cum Traianus diebus solia deputasset 245, 7.
somniis multa praedixisse Marcus dicebatur 59, 9.
sortis eum quem Lampridius uidit morem, primus instituit Hel. 218, 5.
sortes Appenninae II 206, 12. s. Commagenis data inserta II 129, 25 sqq. s. in templo Apollinis Cumani data inserta (Verg. Aen. VI 857—858:) 157, 18. s. quae in templo Praenestino exstitit Alexandro, inserta (Verg. Aen. VI 882:) 231, 10. s. Vergilianae insertae (Aen. VI 808—812:) 4, 21—25. (Aen. 848 sqq.:) 237, 31 sqq. aliae sortes insertae 237, 22; 24.
Sosi Papi amicitia Hadrianus utebatur 6, 6.
Sossianus. Fabius—. uid. Fabius.
Soteridas medicus Marci 86, 2.
Spania 44, 13. uid. Hispania.
Spartaci exemplo imperabat Maximinus II 9, 28.
Spartiani. Aelii — uita Hadriani p. 3—26. uita Heli p. 27—33, quam misit Diocletiano imp. 27, 2. uitae Didii Iuliani p. 117—124. Seueri 125—143. Pescennii Nigri 144—153. Caracalli 167—176. Getae 177—182.
ad *speculum* quae dicunt fieri Didius fecit 122, 33.
Spei ueteris horti 211, 29.
Speratus 103, 1.
sphaeristerium 249, 2.
spinthrias ueterum malorum uicit Heliog. 225, 17.
spoliarium 102, 20; 23. 103, 15; 21.
sportulam senatui sedens erogauit Gallienus II 87, 1.
Stagirites Aristoteles II 139, 9.
stagnum Mammaeae in Baiano 246, 8.
Statianus. Manlius —. uid. Manlius.
Statilius Corfulenus in senatu honores Albino et eius fratri decernendos dixit 163, 30.
Statii Achilleis II 29, 15.
Statius Priscus res in Armenia prospere gessit 51, 13. confecit Parthicum bellum 73, 12.
— Valens scriptor uitae Traiani 263, 9.
statores Veri 85, 9. (uid. adn.)
statua (cf. imago). statuam a senatu delatam Faustinae uxori suscepit Pius 38, 16; 18. Frontoni Marcus statuam in senatu petit 45, 20. statuas Com. post mortem abolendas esse censuit Cingius Seuerus pontifex maximus 104, 15. statuae Com. deiectae 109, 6. st. Maximini depositae II 19, 28. 33, 25. 37, 14. st. auratae equestres Maximo decretae II 61, 13. st. colossas Hadr. Helio per totum orbem poni iussit 32, 30. Alex. st. c. multas locauit 245, 12; diuis imperatoribus in Transitorio 247, 22. st. cum elephantis decernuntur Maximo Balbino Gordiano II 21, 29. st. equestres 188, 7. 247, 23. II 21,

29. 218, 26. st. palmata Claudio in rostris posita II 125, 7. st. pedestres habitu militari 188, 7. st. ped. nudae 247, 22. st. sedentes ciuili habitu 188, 7. st. triumphales 188, 8. st. inter triumphales decreta Pisoni II 110, 25.

de *statu* defunctorum Marcus intra quinquennium quaeri iussit 52, 7.

stellaturae 146, 12. tribunos, qui per st. militibus aliquid tulissent, capitali poena adfecit Al. 238, 29.

stemma generis 28, 26; gen. Ceioniorum 163, 18. gen. Alex. 260, 5.

Stilio philosophus magister Al. 230, 2.

L. *Stilo* a Seu. occisus 134, 14.

stipatores 159, 25. II 5, 5. 100, 4.

de *stipendiis* inminutis querebatur Hadriano imp. rex Roxalanorum 8, 22. ad stipendium ducenum sestertiorum Pert. in Daciam translatus est 106, 5. stipendii usque ad tres aureos dandi facultatem Com. Albino dedit 155, 11. 158, 24. st. loci sui quadruplum Marcus decreuit Alb. 161, 24.

stoicae disciplinae peritissimus Iunius Rusticus 45, 7. st. philosophiae deditus Marcus 57, 18.

stoicus philosophus Apollonius Chalcedonius 45, 28. alii philosophi stoici Marci magistri 46, 4.

stragula Maura II 145, 29.

strangythebitini milites II 76, 16.

strator 186, 9.

strenae II 133, 14.

stromata 71, 18.

structores 71, 26. 221, 17. II 133, 28.

struthiones uel *strutiones* Mauri miniati II 30, 4.

struthocamelos in cenis exhibuit Heliog. 222, 6.

stuppae nectigal ex Aegypto Romae constituit Aurel. II 168, 1.

cum *subarmalibus* inermes praetorianos Seu. sibi iussit occurrere 129, 28.

sublicius pons inter opera Pii adfertur 39, 28.

ad *subscriptiones* benignissimus Did. 124, 2. s. epistularum 249, 14. in subscribendo Com tardus 99, 22.

subsellia laureata constituta II 150, 19.

suburbanum Bithyniae 194, 8. suburbana imperatoria 244, 7.

Successus. Heluius —. uid. Heluius.

de *successionibus* filiorum pro parte materna legem dedit Marcus 53, 23.

Succubitanum municipium 44, 12.

Suebi aduersus Marcum conspirauerunt 61, 31. contra Suebos felicissime dimicauit Aurel. II 149, 10. ab Aur. triumpho ducti II 160, 6.

Suetonius Optatianus citatur II 179, 10.

— Tranquillus II 56, 3. — Suet. epistularum magistro successorem dedit Hadr. 12, 17. eum qui Tr. librum uitam Caligulae continentem legerat feris obici iussit Com. 97, 2. S. imitari uult Vopiscus II 187, 1. Antonium Vindicemque cursim perstrinxit II 204, 6. S. familiare fuit amare breuitatem II 204, 10.

Sueui uid. Suebi.

suffragatoribus non cito credidit Marcus sed semper diu quaesiuit quod erat uerum 67, 28.

Sulla uid. Sylla.

Sulpicianus praef. urbi (119, 14) interfecto Pert. imperator in

castris appellari uoluit 118, 15; sibique contionatus imperium uindicauit 118, 23. Did. a praetorianis rogatus, ne quid S. noceret, quod imperator esse noluisset 118, 30. Maurentius Sulpiciano se coniunxerat 119, 4.
Sulpicianus. Claudius —. uid. Claudius.
— Flauius —. uid. Flauius.
Sulpicii consularis filia Memmia uxor Al. 241, 16.
Sulpicius Apollinaris grammaticus magister Pertinacis 105, 12.
— Crassus pro consule a Com. occisus 95, 14.
— uicus 215, 1.
Sulpius Canus a Seu. occisus 134, 18.
sumptus Commodi rescidit Pert. 111, 12. sumptus itinerarius 96, 11. sumptibus publicis cauit Marcus 53, 6.
super aggerem 223, 19.
supplicatio pro Antonini nomine dies septem celebrata est 197, 18. supplicationes Maximino occiso per totam urbem decretae II 21, 31. s. decretae Tacito imp. facto II 179, 17.
Sura suffragante Hadrianus ad amicitiam Traiani pleniorem redit 5, 2. a S. conperit Hadrianus adoptandum se a Traiano esse 5, 29. defuncto S. Traiani familiaritas Hadriano crebuit 6, 1.
— Palfurius —. uid. Palfurius.
— Petronius —. uid. Petronius.
Suranus bis cons. (a. 859/107) 5, 24 (cf. adnot. crit.).
Suria uid. Syria.
Sybaritae perierunt eo anno, quo Sybariticum missum reppererunt 223, 25.
Sybariticus missus 223, 24.
Sylla. quasi quidam nouus S. Commodus finxisse quandam contra se coniurationem dicitur, ut multos occideret 95, 23. S. Punieus Seu. dictus 148, 28. Sullam in conuentu plerumque laudauit Car. 168, 9; seque futurum ostendit 170, 18. milites quasi Sullae milites est cohortatus 170, 29.
symfonia uid. symphonia.
Symiamira maior filia Maesae mater Heliogabali 189, 24. S. deditus Heliogabalus 204, 8. S. milites secuta est contra Hel. tendentes 212, 19. occisa est cum filio 215, 13.
Symiamira facta sunt senatus consulta ridicula de legibus matronalibus 205, 27.
symphonia 73, 7.
syngrafas in foro diui Traiani incendit Hadrianus 9, 14.
Synnades columnae II 50, 29.
Syracusius. Flauius Vopiscus —. uid. Vopiscus.
Syri defectionem cogitabant 73, 5. S. risui fuit Verus 73, 18. 74, 2. S. mentes leues II 173, 12.
Syri latrones male acceperunt exercitum Aureliani II 155, 5. 156, 10.
— leopardi II 200, 18.
— sacerdotes 225, 20.
Syria 51, 5; 25. 90, 16. 105, 16. 127, 12. 247, 28. 254, 20. 260, 4. 273, 21. 274, 2. 276, 12. II 49, 26. — S. legatus Hadrianus 6, 15. S. Catilium Seuerum praeposuit Hadrianus 8, 2. Syriam a Phoenice separare uoluit Hadr. 14, 26. administrabat Marco imp. Atidius Cornelianus 50, 26. e Syria uictor rediit Verus 54, 16. S. petiit Marcus 64, 23. Veri uita in Syria 71, 1; 4; 7. 74, 1. Verus timuit, ne

Marcus in S. ueniret 73, 24; 25. Ver. S. quasi regnum suum reliquit 73,18. Ver. histriones eduxit e S. 74, 18; 29. S. mancipiorum pascitur uoluptate 75, 2. Syriam rexit Pert. 106, 21; 23; 25. in Syria defecit Pesc. 120, 31. in S. uenit Seu. 135, 22; 23. in S. res bene gestae a Seu. 136, 24; 29. in S. Seu. et Car. consulatum (a. 954/202) inierunt 137, 1. e Suria Heliogabalum deum secum Romam aduexit Hel. 204, 4. S. a Persis liberauit Gord. tertius II 46, 21. praeses Syriae 105, 17. S. procurator II 132, 30.
Syriacas legiones Auidio dedit Marcus 81, 30. 82, 6. S. leg. Pescennium imperatorem appellant 129, 18.
Syriaci exercitus 120, 30. 144, 18. S. exercitibus auctoribus Pesc. imperium suscepit 128, 30. 145, 2.
Syriacus cultus 207, 19.
Syrius Iuppiter 176, 4.
syrma II 227, 10.
Syrus archisynagogus Alex. dictus 247, 31.
— Apollonius —. cf. Apollonius.
— Artabassis II 188, 5.
Syrus sermo II 156, 14. 157, 24.

tabellae laureatae 269, 28.
tabellio 186, 4.
taberna coctilicia 106, 32 (cf. adnot.).
ut *tabernarium* se pinxit Hel. 223, 10.
tabulas pingi iussit Max. ita ut erat bellum (Germanicum) gestum et ante curiam proponi II 12, 8. tabulas publicas exuri iussit Aur. II 163, 21.
tabulariorum publicorum usum per prouincias Marcus instituit 52, 1.
Tacitus. Cornelius —. II 138, 22. 186, 27. — T. in omnibus bibliothecis conlocari iussit Tac. imp. et librum per annos singulos decies scribi et in bibliothecis poni II 178, 5.
Tacitus imp. uita a Vopisco scripta II 171—184. II 120, 19. 186, 3. 190, 17. 192, 19. 194, 14. 204, 19. 217, 3. 223, 24. — T. primae sententiae senatoris oratio in senatu habita Aur. mortuo II 165, 4. eius sententia probata II 166, 5. imp. est factus ex s. c. II 166, 7. in senatu dixit Probum debere principem fieri II 190, 19. ep. ad Probum inserta II 190, 22; 24 sqq. interfectores Aur. puniuit II 195, 25. in eos qui T. insidias fecerant animaduertit Probus II 195, 26. Vopisci uita T. citatur II 166, 6.
Tacitus m. September appellatus II 180, 11.
tapetia Afra II 145, 28.
Taprobani II 181, 13.
Tarquinius Superbus II 216, 8.
Tarracenis Palma occisus 8, 27.
Tarracinense 123, 9.
Tarracone hiemauit Hadr. et aedem Augusti restituit 13, 14. Tarraconem Hispani ab Hadr. in conuentum uocati 13, 15. periculum Hadr. apud Tarr. 13, 20.
Tarraconense templum Augusti 126, 32.
Tarrutenius Paternus praef. praet. conscius consiliorum, quae Quadratus ad interfectionem Com. inierat 91, 25. Com. per lati claui honorem T. a praefecturae administratione summouit 92, 10; insimulauit con-

iuriationis 92, 15; et interfecit 92, 18. filia T. Iuliani filio promissa 92, 16. T. praefectum non diu tulit Commodus 100, 9.
Tarsus II 180, 22.
Tatius Cyrillus clarissimus uir Graeca in Latinum uertit II 3, 8.
— Maximus successit Gauio Maximo praef. praet. 40, 8.
tauroboliatus est Heliog. 207, 14.
contra *Tauroscythas* Olbiopolitis auxilia misit Pius eosque ad obsides dandos Olbiopolitis uicit 42, 8. T. Romanis auxilia polliciti sunt ad Val. de captiuitate liberandum II 69, 18.
tauri Cypriaci II 30, 4.
Taurus mons 65, 4. 176, 2.
Tausius hastam in pectus Pert. obiecit 113, 19.
Telephum grammaticum audiuit Verus 69, 13.
Tempe locum quendam uillae Tiburtinae Hadr. uocauit 26, 7.
templum (cf. aedes, fanum). in templis auri ne guttulam quidem aut bratteolam posuit Alex. 260, 18. templorum signa ibant in decenniis a Gall. celebratis II 80, 17. templum Agrippae a Pio extructum 39, 28. t. Alexandri Magni apud Arcenam urbem 231, 12. templa Antoninorum 233, 1; 15. 235, 14. t. Antoninus Pius mortuus meruit 43, 28. t. diui Pii 169, 28. t. Apollinis II 125, 22. t. Ap. in Babylonia 74, 5. t. Ap. Cumani 157, 14. t. Augusti Tarraconense ut restitueret somnio monitus Seuerus 126, 32. t. Aureliano delatum II 162, 8. t. Bellonae 142, 3. t. Caelestis 107, 20. Caracalli 175, 34. Concordiae 108, 6. Dianae Laodiciae 207, 24. diuorum t. fieri iussit Tacitus II 177, 24. t. Faustinae II 88, 22; a senatu delatum 38, 16. t. Faustinae sub radicibus Tauri eripuit Carac. 176, 1; Hel. Soli in eo templum fecit 176, 4. templa Hadriani appellabantur quae sine simulacris erant 259, 13. t. sui nominis Hadrianus per Asiam iter faciens consecrauit 14, 15. t. Hadr. Puteolis pro sepulchro constituit Pius 26, 21. t. Hadr. Romae dicatum a Pio 39, 26; dedicatum 69, 31. t. Heliogabalo deo Hel. imp. constituit Romae 202, 22. 204, 3; 16. 205, 9. 214, 30. t. Heliogabali Emessae II 154, 28. t. Helio in nonnullis urbibus fieri iussit Hadr. 32, 31. t. Herculis II 105, 11. Herculis Fundani II 183, 1. Iouis Capitolini 256, 25. Iouis opt. max. II 125, 5. 157, 2. t. Isidi fecit Carac. 174, 19. t. Lanuuina inter opera Pii adferuntur 39, 31. t. Lunae Ephesiae a Scythis dispoliatum II 78, 21. Pacis II 120, 23. t. Praenestinae 231, 8. Siluani II 182, 27. t. Solis Romae ab Aureliano consecratum II 137, 10. 144, 11. 155, 1. 156, 31. 163, 17. 177, 16. 206, 11; porticibus roboratum II 161, 5; in t. multum gemmarum et auri constitutum II 163, 27. t. Solis fecit Heliog. sub Tauri radicibus 175, 4. t. Solis in uico in quo habitabant Aureliani parentes II 139, 18. 140, 18. t. Solis apud Palmyram a militibus direptum sed ab Aur. restitutum II 158, 21. t. Traiani 19, 26. Veneris II 121, 18. Veneris Caluae II 26, 29. urbis 20, 4.

tenebrae per multos dies Gall. imp. II 77, 20.
tentoria sigillata II 107, 2.
Terentianus. Vulcatius —. uid. Vulcatius.
Terentius 140, 12.
Terentium Gentianum Hadr. in summa detestatione habuit 23, 2.
terrae motus Hadr. imper. 21, 18; Pio 40, 19; Gord. tertio II 46, 9; Gall. II 77, 20. 78, 7.
Terracinensis portus a Pio restitutus 39, 29.
Tertullum adulterum uxoris (67, 10) Marcus ad uarios promouit honores 67, 9.
de *testamentis* lex Pertinacis 109, 30.
tetrapharmacum 31, 3. — amauit Hadr. 21, 16. 249, 12. 30, 32. repperit Helius 30, 31.
tetrastichae II 88, 4.
tetrastylum II 50, 27.
Tetrici II 114, 13.
Tetricorum domus II 114, 7.
Tetricus senior. uita a Trebellio scripta II p. 113. — II 119, 30. 126, 3. — imperator factus a Vitruuia II 94, 10. 119, 25. adsertor nominis Rom. in Gallia exstitit II 94, 20. Gallias et Hispanias tenet II 127, 29. T. Gallias optinuit II 159, 9. T. ipse exercitum suum Aureliano prodidit II 159, 10. de T. triumphum Rom. oculis exhibuit Aur. II 159, 14. 160, 12. Aur. Lucaniae correctorem T. fecit II 163, 16.
Tetricus iunior. uita Trebellii II p. 113—114.
theatrum quod Traianus in campo Martio posuerat destruxit Hadr. 10, 19. th. Marcelli reficere uoluit Alex. 260, 14.
a *Thebaeorum* rege Pesc. simulacrum ad similitudinem sui factum acceperat 153, 15.
Thebaicum marmor 153, 14.
Thebais II 111, 19.
de *Thebaide* saxum ad columnam ingentem adferre cogitabat Hel. 219, 23.
Theocliam sororem dare uoluit Alexander Maximino iuniori II 24, 6; 9.
Theoclius Caesareanorum temporum scriptor citatur II 141, 3.
Theodotus dux Gallieni Aemilianum cepit II 76, 13. 114, 26; et strangulauit II 111, 24. contra Postumum exercitum duxit II 76, 25. Theodoto proconsulare uoluit decernere imperium Gallienus II 112, 3.
Theophanes. Balbus Cornelius —. uid. Balbus.
thermae (cf. balnea, lauacrum). th. ex uectigali bracariorum linteonum ceterarum artium populi usibus iussit exhiberi Alex. 244, 22. siluas thermis publicis deputauit et oleum luminibus addidit Alex. 244, 23. th. aestiuas et hiemales facere uoluit Gord. tertius II 51, 15. th. ante lucernam claudi iussit Tacitus II 178, 4. th. sui nominis fecit Alex. 245, 3. 255, 15. th. in Transtiberina regione facere parauit hiemales Aurel. II 168, 2. th. magnificentissimas Carac. fecit 141, 7. 174, 5. perfecit et ornauit Alex. 245, 9. th. Antoninianae 174, 16. Diocletianae II 110, 29. 186, 10. in uilla Gordianorum II 50, 31. Neronianae 245, 4. Seuerianae a Septimio Seuero extructae 139, 9. th. a Tacito factae II 178, 12. Titianae II 54, 2.
Thermopylae II 135, 3.
Thersites II 137, 16.

de *thesauris* (repertis) constitutum Hadr. 18, 26. thesauros repertos is qui reppererant donauit Alex. 261, 22.
thesaurorum custos II 75, 24.
Thessalia II 75, 2. 110, 3. 128, 11.
Thessalicus appellatus Piso II 75, 5. 110, 5.
Thessalonica a Gothis obsessa II 78, 13.
Thessalonicenses II 184, 1. Th. obsederunt barbari Claudio absente II 129, 14.
Thracia 131, 8. II 3, 15. 5, 22. 57, 21. 103, 32. — abundat frumentis et pabulo II 108, 18; 19.
Thraciae 171, 7. II 103, 17. 116, 6. 122, 15. 159, 3. 197, 28. 199, 1. 207, 11. 220, 26. — Thr. tenebat Niger 148, 3. in Th. quicquid hostium fuit Gord. tertius deleuit II 46, 20. a Gothis occupatae II 78, 13. locupletauit Aur. II 144, 14. uexant Gothi II 148, 26. Rom. legibus redditae II 165, 18. Thraciarum legatus II 214, 2.
Thracica lingua II 4, 13.
Thracici exercitus II 148, 29.
Thracicus limes II 146, 17.
Thracii II 134. 19.
Thraciscus II 4, 30.
Thrasybulus mathematicus Alex. amicus necessitatem esse ei dixit, ut gladio barbarico periret 272, 14.
Thrax II 9, 26.
Threicia uid. Thracia.
Thyana ab Aur. Heraclammone proditore capta II 152, 26. 153, 10; 25. 154, 27.
Thyanaeus Apollonius II 153, 27.
Thyani II 153, 3.
tiarae Persicae II 156, 32.
Tiberiana domus 72, 26. II 186, 11. — in T. d. habitabat Pius 41, 20. in T. domum Pius transgredi iussit Marcum 48, 23. in T. domo educatus est Verus 69, 11.
Tiberianus. Autronius —. uid. Autronius.
— Iunius —. uid. Iunius.
Tiberinas ripas extruxit Aur. II 169, 6.
Tiberinus Heliogabalus dictus 214, 23,
Tiberis 20, 1. 223, 19. — Tiberis inundatio Hadr. temporibus 21, 20; Pii 40, 24; Marci 50, 20. ut in T. corpus Com. mitteretur, senatus et populus postulauit 101, 28. in T. abiectum corpus Heliog. 214, 17; 19. 225, 32. solus Hel. omnium principum et tractus est et in cloacam missus et in T. praecipitatus 214, 26.
Tiberium in conuentu plerumque laudauit Car. 168, 9. T. omnis apparatus norat Hel. 225, 17.
ad *tibicinem* processit Gall. II 87, 10.
Tiburs II 119, 16.
in *Tiburtina* uilla Hadr. profluuio sanguinis prope ad exitum uenit 23, 7. mire eam exaedificauit 26, 4.
tichobaten exhibuit Carus II, 226, 13.
Tigidio instigante Com. Paternum a praefectura summouit 92, 13.
trans *Tigrim* et Eufraten omnia reliquit Hadrianus 7, 10.
tiliaciis tabulis in pectore positis fasciabatur Pius 43, 19.
Timagene duce Palmyreni contra Aegyptios bellum sumunt II 130, 13. T. insidiis dux Aegyptiorum interemptus II 130, 16.
Timolaus. uita Trebellii II p.

115— 116. pro T. filio Zenobia imperium suscepit II 84, 4. 114, 15. 116, 28. cum T. Odenatus contra Persas profectus est II 105, 24. Timolao praelatus ab Odenato patre Herodes filius II 107, 15. T. per triumphum ducit Aur. II 113, 20. nomine Vabalathi non T. Zen. sumpsit imperium II 162, 28.
Tingitana Mauritania 269, 25.
apud *Tinurtium* Seu. contra Alb. pugnauit 132, 30.
Titiana. Flauia —. uid. Flauia.
Titianae thermae II 54, 2.
Titianum ut conscium tyrannidis argui et proscribi passus est Hadr. 15, 26.
Titianus orator magister Maximini iun. II 22, 20.
— senior, qui simia temporis sui dictus est, prouinciarum libros scripsit II 22, 20.
— Atilius —. uid. Atilius.
— Lollianus —. uid. Lollianus.
tituli statuarum luto tecti 212, 3; 12. tituli inserti II 47, 20 sqq. II 52, 15 sqq. 201, 27 sqq.
Titus imp. 203, 10. 234, 12. II 122, 17. 125, 9. —. T. quinquies cons. (a. 829/77) 3, 14. censor Annium Verum patrem Marci in patricios adsciuit 44, 9. T. amauit Seu. 152, 30. T. optimus imp. II 166, 16. omni Titi felicitate non est laetata res p. II 216, 24.
Titus tyrannus. uita Trebellii II p. 121. ab sagittariis Osdroenis contra Max. dux factus (II 120, 27) ab uno ex amicis interfectus II 10, 24.
toficii lapides II 7, 24.
togam Marcus ueniens in Italiam et ipse sumpsit et milites togatos esse iussit 65, 28. togam pictam ex Iouis templo accipiebat Alex. 256, 24. primus Romanorum Gord. suam propriam t. p. habuit II 30, 18. t. praesidiaria 125, 21. t. praetextam de Iouis templo accipiebat Alex. 256, 23; 26. t. summissa Hadr. discubuit 22, 10.
a *togatis* sine paenulis uidentur imperatores 5, 18. togatos esse iussit Hadr. senatores et equites Rom. in publico 22, 7. Hadr. in Italia semper togatus processit 22, 8; et Alex. 256, 23. togatus ad cenam imperatoriam uenire debuerat Seu. 125, 20. Romae principes semper togati uidentur II 86, 31.
tonitruum auditum terra mugiente II 77, 21.
toparchas ad amicitiam inuitauit Hadr. 14, 15.
topia in castris diruit Hadr. 11, 25.
toralia aurea 215, 24.
toros primus priuatorum Hel. aureis toralibus texit 215, 23.
Toxotius uxorem accepit Iuniam Fadillam, antea desponsam Maximino iuniori II 22, 25.
Torquatus. Lucceius —. uid. Lucceius.
Tractaticius Heliogabalus dictus 216, 23.
tragici 17, 7.
tragoedias in conuiuio Hadr. exhibuit 26, 2.
Traiani basilica 90, 12.
— forum 9, 14. 58, 8. 61, 25. II 163, 22. 177, 17.
Traianus imp. 163, 26. 183, 17. 203, 10. 234, 11. 237, 1. 274, 15. II 95, 21. 124, 4. 136, 22. 144, 9; 10. 145, 11. 174, 12.

175, 26. 177, 1. 182, 11. 194, 26. 202, 13. 216, 24. — T. consobrinus Aelius Hadrianus pater Hadriani imp. 3, 9. Vlpium T. praetorium tunc patre orbatus Hadrianus tutorem habuit 3, 15. Hadrianus a Tr. abductus a patria 4, 2; pro filio habitus 4, 3; decemuir litibus iudicandis datus 4, 3; tribunus secundae Adiutricis legionis creatus 4, 4. Traiano a Nerua adoptato Hadrianus ad gratulationem exercitus missus 4. 9. Traiano primus excessum Neruae nuntiare uoluit Hadrianus 4, 12. Traiani odium in Hadrianum mouit Seruianus 4, 13. Hadrianus fuit in amore Traiani 4, 16. Tr. inpensius diligebat pueros 4, 17. Hadrianus ad amicitiam Traiani suffragante Sura pleniorem redit 5, 2; nepte Traiani uxore accepta 5, 3, Traiano leuiter uolente 5, 4. Traianus quater cons. (a. 853/101) 5, 6. T. ad bellum Dacicum prosecutus est Hadrianus 5, 10. indulsit uino Hadrianus T. moribus obsequens 5, 12; ob hoc a T. locupletissime muneratus est 5, 13. T. secunda expeditione Dacica Hadrianum primae legioni Mineruiae praeposuit secumque duxit 5, 19. adamantem gemmam, quam a Nerua acceperat, Hadriano donauit 5, 22. sestertium iterum uicies Hadrianus a T. ad ludos edendos accepit 5, 25. ut Hadrianus adoptandum se a T. esse conperit, ab amicis T. comtempni desiit 5, 30. T. familiaritas Hadriano crebuit defuncto Sura 6, 1. Traiani libertos Hadrianus corrupisse dicebatur 6, 12. excessus T. a. d. VI id. Aug. Hadriano nuntiatus est 6, 18. T. id animi fuisse frequens opinio fuit ut Neratium Priscum successorem relinqueret 6, 19. multi dicunt T. sine certo successore mori uoluisse 6, 24. T. mortuo factione Plotinae Hadrianus in adoptionem adscitus 6, 30; supposito qui pro T. fessa uoce loquebatur 7, 1. nationes, quas T. subegerat, Hadriano imperatore defecerunt 7, 5. Sarmatosirin regem Parthis fecerat 7, 12. ad reliquias T. inspiciendas Hadrianus Antiochia digressus naui Romam dimisit 7, 27. T. diuini honores dati 8, 3; 6. triumphum, qui T. debitus erat, recusauit Hadrianus 8, 10; atque imaginem T. triumphali curru uexit 8, 12. T. pueris ac puellis alimenta detulerat 9, 17. multas prouincias a T. adquisitas reliquit Hadr. 10, 18; eiusque theatrum in campo Martio destruxit 10, 19. a T. secreto mandata sibi Hadr. simulabat, quae displicere uidisset 10, 22. T. exemplo Hadr. cibis castrensibus in propatulo utebatur 11, 17. filiam sellamque Osdrois Traianus ceperat 14, 18. in honorem T. Hadr. balsama et crocum per gradus theatri fluere iussit 19, 20. in T. templo nomen suum scripsit Hadr. 19, 26. quem T. Parthis inposuerat regem, Hadr. retraxit 21, 26. sub T. Armenii legatum habuerunt 21, 27. Mesopotamenis inposuit tributum 21, 28. Helius ab Hadr. non eo modo est adoptatus quo Traianus 28, 1. T. ceperat sellam regiam Parthorum

41, 5. Hispanis exhaustis Italica adlectione contra .. Traianique praecepta Marcus consuluit 53, 20. a rebellibus superari non potuit 84, 11. institutum T. de alimentariis compendiis sustulit Pert. 111, 22. T. falsus est in suo municipe ac nepote diligendo 140, 17. quem Marcus Pescennio locum dedit, Traianus non nisi exploratissimis dabat 147, 3. T. amauit Seu. 153, 1. Tr. numquam libellis respondit 193, 1. iuxta prouisionem Seu. et Traiani septem annorum canon frumentarius Romae erat 221, 28. Tr. diebus solia deputauit 245, 7. quos pontes Tr. fecerat instaurauit Alex. sed Tr. nomen reseruauit 246, 11; 13. Tr. usum potandi post secundam mensam usque ad quinque pocula instituerat 255, 6. clementer et prudenter se gessit in Ouinium Camillum regnum adfectantem 263, 6. ex T. genere originem habuit Gordianus primus II 29, 1. adoptatus a Nerua II 147, 17. adoptauit Hadrianum II 147, 17. pomerio addidit II 152, 11. Dacia Transdanuuina prouincia a Tr. constituta II 163, 30. optimus imp. II 166, 17.

Trallis femina sacerdos cum proconsules semper hoc nomine salutaret, ad Pium dixit 'Haue imperator' 36, 1.

Tranquillus. Suetonius —. uid. Suetonius.

Transdanuuina. Dacia prouincia a Traiano constituta ab Aur. relinquitur II 163, 29.

Transitorium dicitur forum Neruae 247, 24. 252, 23.

Transrhenanas gentes fudit Alb. 158, 21.

Transrhenana Germania II 11, 12.

Transrhenanis agros et horrea et domos et annonam fecit Probus II 196, 14.

Transrhenanus limes II 93, 9. 173, 9.

Transtiberina regio 139, 6. II 168, 2.

Trebellianus. uita Trebellii II 114—115.

Trebellius Pollio a duobus Philippis usque ad diuum Claudium et eius fratrem Quintillum imperatores tam claros quam obscuros memoriae prodidit II 138, 14. multa incuriose, multa breuiter memoriae prodidit II 134, 18. ea fuit cura in edendis bonis malisque principibus, ut etiam triginta tyrannos uno breuiter libro includeret II 204, 14. Trebellii Pollionis uitae Valerianorum II 68—72. Gallienorum II 73—90. tyrannorum triginta II 91—122. Claudii II 123—136.

tremisses aureorum formauit Alex. 255, 23.

Treuiri II 119, 30. ad Tr. curiam epistula senatus inserta II 183, 27.

tria flumina 207, 28.

Triarium Maternum Lasciuium imp. Pertinacis loco milites facere uolebant 109, 9.

tribunatus apud Aegyptum II 187, 16. tr. Vocontiorum II 93, 18.

tribunum (legionum) nisi plena barba non fecit Hadr. 11, 30. tr. nihil a milite accipere passus est Hadr. 12, 2. tr. qui per stellaturas militibus aliquid tulissent, capitali poena adfecit Alex. 238, 29. — tribuni plebis pluuiae tempore paenulis uti solebant 5, 16. —

trib. stipator II 109, 1. — trib. Assyriorum II 132, 9. tr. Maurorum II 121, 3.
tribus purgauit Al. 238, 18.
tributa Hadr. multis ciuitatibus remisit 21, 21; et Marcus 62, 31.
trichorum 153, 13.
triclinia de castris diruit Hadr. 11, 25. de rosa strauit Hel. 216, 9. tric. uersatilia 217, 18.
tricones 71, 11.
trientes pensiones 245, 21. tr. Saloniniani II 136, 7.
Tripolim securissimam reddidit Seu. 138, 4.
Tritanus II 206, 25.
triumphalis currus Misitheo decretus II 47, 20. ludos ob triumphum decretos spectauerunt Marcus et Verus habitu triumphali 54, 27. triumphalia nomina 100, 28. 98, 9. statuae inter triumphales II 110, 25.
triumphauit Marcus post bellum Cassianum 65, 30. de Germanis et Blemmyis Probus II 200, 1.
triumphus Traiano debitus post mortem ab Hadriano actus 8, 10. Marci Verique post bellum Parthicum 54, 25. 74, 29. Marci cum Commodo filio (90, 19) post bellum Marcomannicum 57, 7. 58, 5. (98, 21.) triumpho delato Seu. appellatus est Arabicus Adiabenicus Parthicus, sed respuit triumphum 132, 4. tr. Parthicum recusauit Seu. 136, 25. Caracallo triumphum Iudaicum decreuit senatus 136, 28. tr. Persicus Alexandri pulcherrimus 268, 4. Persicus Gord. tertio decretus II 47, 18. Zenobianus Aureliani II 119, 7. 159, 17 sqq.
Trogus II 138, 22. 186, 27.
Troiani II 131, 10.
tropaea decernuntur Maximo Balbino Gordiano II 21, 30.
Trosius Aper grammaticus Latinus magister Marci 45, 17.
trossuli 90, 10.
Trypho. Iulius —. uid. Iulius.
Tullianus stilus II 221, 12.
M. *Tullius* Cicero uid. Cicero.
Tullius Crispinus praef. praet. a Did. factus 119, 1. contra Seu. missus, ut classem Rauennatem produceret, repulsus Romam redit 121, 27. T. cum senatus consulto de participatione imperii Did. ad Seu. misit 122, 21; mandatam tamen ei cædem Seueri dicebant 122, 24. a Seu. interemptus 123, 3.
Tullus 67, 13; 14.
— Caluisius —. uid. Caluisius.
Tungri 113, 19. II 223, 11.
tunicae asemae uel macrocherae 250, 26. t. aurea omnis 218, 19. auro clauata subserica II 214, 15. t. blatteas matronis concessit Aurel. II 168, 21. t. galbina II 160, 13. t. lineae Aegyptiae purae II 169, 31. t. lineae Afrae II 169, 31. t. manicatae II 86, 32. 169, 30. multiciae uirilès II 145, 27. palliolatae ianthinae II 214, 14. t. palmatam Gord. primus Romanorum priuatus suam propriam habuit II 30, 18. t. Persica 218, 20. t. Persicas in templo locauit Alex. 269, 3. t. purpurea 218, 19. t. purpurea aurataque uirilis II 86, 32. t. russae ducales II 146, 25. russae militares II 133, 16. t. subsericae II 148, 1.
Turbo. Liuianus — 6, 8. uid. Liuianus.
— Marcius 9, 3. 10, 29. 15, 28. uid. Marcius.
Turduli Gallicani ephemeride usus est Vopiscus II 186, 1

Turinus. Verconius —. uid. Verconius.
Tuscum ad palum deligandum esse censet Diad. 202, 11.
Tuscus. Arellius —. uid. Arellius.
— consul (a. 1010/258) II 97, 22.
— equus II 208, 7.
— Memmius —. uid. Memmius.
tutelarem praetorem primus fecit Marcus 53, 30.
de *tutelis* libertorum legem dedit Marcus 53, 22.
tutores saepissime dedit Hadr. 22, 5.
Tyana uid. Thyana.
Tynchanius stipator Maximini II 38, 11.
Typhon Maximinus dictus II 8, 23.
typus Matris 205, 9. 207, 15.
tyrannidis adfectatores Aemilius Parthenianus scripsit 81, 22.
Tyrannorum triginta uitae a Trebellio Pollione scriptae II 91—122. de triginta tyrannis liber citatur II 123, 6.
Tyrius. Callicrates —. uid. Callicrates.
Tyrus II 227, 13.
Tysdritana iuuentus II 35, 25.
Tysdrus II 13, 21. 32, 24. 33, 11.

Vabalathi filii nomine Zenobia tenuit imperium II 162, 27.
uacationes Pert. uendidit 111, 29.
uada Sabatia 111, 24. 114, 23.
uacantiuus miles 238, 23.
Valens. uita a Trebellio scripta II 109. — II 109, 21. 120, 18. — contra V. in Achaiam Pisonem misit Macrinus II 73, 20. 110, 2; quo audito V. imperium sumpsit II 75, 1; et Pisonem interfecit II 75, 3. 110, 9; 17. eius auunculus Valens superior II 109, 24. V. a suis interemptus II 110, 18.
Valens superior. uita Trebellii II 109.
— Pinarius —. uid. Pinarius.
— Saluius —. uid. Saluius.
— Statius —. uid. Statius.
Valeriani. uitae a Trebellio scriptae II 68—72.
Valeriani II 135, 7.
Valerianus imperator II 91, 5. 92, 9. 98, 25. 102, 2; 6; 16. 105, 20. 106, 10. 110, 19; 22. 122, 7. 127, 24. 140, 27. 145, 14. 147, 12. 165, 13; 20. 189, 6; 23. 204, 16. 215, 17. 216, 28. V. princeps senatus gratanter accepit litteras Gordianorum II 34, 14. a Persis captus II 73, 3. 78. 8. 86, 2. 87, 4. in uindictam Val. Odenatus Persis bellum intulit II 81, 18; 33. V. nepos Saloninus II 88, 13. sexto imperii anno captus II 90, 12; 15. V. belli Persici necessitatibus occupato triginta tyranni extiterunt II 91, 6. V. ad Gallos epistula inserta II 93, 8 sqq. a Val. promoti Claudius Macrianus Ingenuus Posthumus Aureolus II 100, 15; Saturninus II 112, 17. quoscumque duces fecit, postea militum testimonio ad imperium peruenerunt II 100, 18. Fortuna cum V. bonos principes tulit II 100, 27. V. fato rem p. perdidit II 103, 1. Macrianus et Quietus tribuni a V. facti II 103, 6. oratio Valeriani inserta II 103, 23; 25 sqq. Valeriano acceptus Ballista II 108, 4. V. epistola inserta ad Ragonium Clarum II 108, 7 sqq. ep. ad Zosimionem inserta II 132, 30 sqq. ep. ad Ablauium Murenam inserta II 134, 15 sqq. V. ep. ad Antoninum Gallum cons. inserta

II 142, 20; 22 sqq. 143, 2. ep. ad Ceionium Albinum inserta II 143, 4; 8 sqq. V. Vlpium Crinitum Caesaris loco habere instituit II 144, 11. Vlpio uicarium dedit Aurelianum II 144, 17; 19. ep. Val. ad Aurelianum inserta II 144, 23 sqq. ep. Val. ad Aelium Xifidium praef. aerarii inserta II 145, 22 sqq. magister admissionum Val. fuit Acholius II 146, 7. V. gratias agit Byzantii Aureliano propter egregia merita II 146, 9; 18. Aur. gratias agit Valeriano propter dona data II 147, 1; 4. V. Crinito gratias agit propter adrogationem Aureliani II 147, 23. V. mandauit Crinito, ut Aur. adoptaretur II 147, 28. V. a bonis imp. infelicitas separauit II 166, 19. epistula Val. de Probo inserta II 187, 23; 24; 30; 31 sqq. ep. V. ad Muluium Gallicanum praef. praet. inserta II 188, 11 sqq. laudat Probum quod Valerium parentem e Quadorum liberauit manu II 189, 8. epistula de legione tertia inserta II 189, 12 sqq. Valeriani captiuitate acceptam ignominiam deleuit Galerius II 225, 30. Valeriani uita (Trebellii) citatur II 89, 4. 91, 18.

Valerianus frater Gallieni II 86, 3; 4.

Valeriani fratris consilio Gall. Odenatum Augustum uocauit II 83, 4. V. interemptus II 85, 29.

Valerianum, qui cum Pert. docuerat, ad conuiuia adhibebat Pert. 114, 10.

Valerius Aurelianus uid. Aurelianus.

— Bassianus a Com. interemptus 95, 13.

— Catulinus successor Seuero missus 121, 11. a Seu. occisus 134, 18.

— Claudius —. uid. Claudius.

— Cordus litterator Alexandri 229, 29.

— Flaccinus a Probo e manu Quadorum liberatus II 189, 5.

— Homullus uid. Homullus.

— Marcellinus II 56, 4.

— Probus —. uid. Probus.

Vandalis extinctis Pannonias liberauit Marcus 58, 2. V. aduersus Marcum conspirauerant 61, 31. ab Aur. triumpho ducti II 160, 6. V. in Rom. solum transtulit Probus II 199, 5.

Vanduli uid. Vandali.

Varia siue Maesa mater Symiamirae, matris Heliogabali uid. Maesa.

Variani horti II 137, 8.

Varistae aduersus Marcum conspirauerant 61, 30.

Varius. Heliogabalus—. uid. Heliogabalus.

— Macrinus adfinis Alex. res feliciter gessit in Illyrico 269, 26.

— pater Alexandri 228, 7.

Varro doctus 233, 21. citatur II 206, 26.

uasa eluto auro 111, 1. scalpta 215, 30. gemmata fecit eademque aurea Gall. II 86, 28. Samnitica 111, 3.

uasati bene 206, 12. 208, 27. 209, 16. 224, 14.

Vascones Hispanorum 246, 30.

quod *uates* de imperio consuluisset, Seu. reus factus 127, 19. Seu. multos interemit, quod uates de sua salute consuluissent 135, 27. uates de futuris consultus 237, 19.

uates Caelestis apud Carthaginem deo repleta solet uera canere 184, 19.
in *Vaticano* sepulchrum fecit Volucri equo Verus 72, 27. in V. quadrigas elefantorum egit Hel. dirutis sepulchris quae obsistebant 218, 13.
uectigalium rationes adprime sciuit Pius 39, 13. u. oppidis labentibus remisit Marcus 62, 31. u. lenonum meretricum exsoletorum sumptibus publicis ad instaurationem theatri circi amphitheatri stadii deputauit Alex. 244, 12. u. brācariorum linteonum ceterarum artium instituit Alex. ex eoque iussit thermas populi usibus exhiberi 244, 21. u. ciuitatibus ad proprias fabricas deputauit Alex. 241, 6. u. publica contraxit Alex. 255, 18. u. multa inueniebat Alex. 273, 23. u. urbis accessit quicquid Misithei fuerat II 47, 28. u. ex Aegypto Aur. constituit urbi Romae uitri chartae lini stuppae atque anabolicas species aeternas II 167, 33. de u. Aegyptio panes urbis auxit Aurel. II 168, 29. u. frumentarium adiuuit Probus II 192,11.
in *Vectilianas* aedes de Palatio migrauit Com. 101, 3. ibi occisus est Com. 108, 31.
Vectilianus. Caesonius —. uid. Caesonius.
Vectii Sabini oratio de Maximo et Balbino imperatoribus faciendis in senatu habita II 54, 11. V. sententiae patres consentiunt II 55, 4. praefectura urbi in S. conlata II 55, 31.
uehelis siccis exhibere II 12, 31.
uehicula cum ingentibus sarcinis urbem ingredi Hadr. prohibuit 22, 12. in u. sederi in ciuitatibus uetuit Marcus 63, 9. u. arte fabricae noua 111, 4. u. gemmata et aurata habuit Hel. 222, 17.
uehicularium cursum subleuauit Pius 43, 3. u. munus Seu. a priuatis ad fiscum traduxit 134, 28.
uehicularius fabricator II 56, 9.
uela in amphitheatro 100, 24. uelo patente Al. salutabatur 230, 24.
Veleni regis Cadusiorum ad Saporem epistula inserta II 68, 19 sqq.
Velii Cornificii Gordiani oratio de imperatore post Aur. deligendo II 173, 5.
Velius Rufus a Com. interfectus 92, 22.
Venacus. Claudius —. uid. Claudius.
uenatio (cf. ludi). u. mille ferarum Hadr. Athenis in stadio exhibuit 19, 16. dedit Probus II 200, 3; Aurel. 160, 24. u. ludiaria II 76, 2.
uenatores 253, 1; 2. uenatorem ab urbe Roma numquam auocauit Hadr. 19, 17.
uenatus cur dederint imperatores ad bellum proficiscentes II 58, 28.
Venerianus. Celer — Gothos uicit II 84, 20. militari perit morte II 84, 21. epistula Gallieni ad V. inserta II 97, 16; 20 sqq.
Venus 206, 14; 19.
Venus auersa 162, 23.
Veneris inauribus Alex. duos uniones dicauit 264, 28.
— simulacrum II 210, 12.
— templum II 121, 8.
— Caluae templum Romae dicatum II 26, 30.
a *uenetianis* Verus multas passus est iniurias 72, 22.

Venustus cons. (a. 992/240) II 43, 10. ad Venustum epistula Gallieni inserta II 135, 16.

Veratianus Pescennius a Seu. occisus 134, 15.

Verconius Herennianus praef. praet. Diocletiani II 167, 16.

Verconius Turinus fumum uendit et punitur 252, 5; 13; 17; 19; 28. 275, 23.

Vergilius 140, 2. II 32, 8. Vergilio Ennium praetulit Hadr. 17, 1. Martialem V. suum dicebat Helius 31, 16. V. Platonem poetarum uocabat Alex. eiusque imaginem in secundo larario habuit 249, 25. Vergilii Aeneis II 249, 25. (Aeneis citatur I 265 : II 130, 1. I 278 : II 130, 3. II 314 : 157, 8. IIII 272—274 : 201, 32. VI 365 : II 113, 14. VI 669 : II 130, 6. VI 808—812 : 4, 21—25. VI 809 : II 174, 15. VI 857—58: 157,18—19. VI 869—71: II 41,29—31. VI 870:29,25. VI 871—72 : 29, 30—31. VI 882 : 231, 10. VI 884—887 : 30, 3—6. VII 854 : 192, 18. VIII 589; 591 : II 22, 16—17. X 830 : II 222, 27. XII 275 : 192, 17.)

Verissimus ab Hadriano Marcus dictus 45, 8.

uernas in triclinium admisit Verus 73, 19.

uernacli 193, 5.

Verona II 203, 7.

Veronensis II 207, 9.

Verus. L. Ceionius Aelius Commodus — Antoninus imp. uita a Iulio Capitolino scripta I p. 68—77. res cum Marco gestae uid. in Marci uita p. 7, 25—p. 16, 4. p. 49, 25 — p. 57, 16. 50, 1; 23; 25; 31; 33. 51, 2; 4; 5; 21. 54, 18; 20; 21; 23. 55, 31. 56, 1; 10; 11; 13; 17; 18; 26. 57, 1; 10; 12.) — Verus 79, 28. 185, 28 (cf. adnot.). 196, 19. 232, 26. — Hadr. adoptauerat Pium ea lege, ut ille sibi Annium Verum et Marcum Antoninum (36, 29) adoptaret 24, 4; et ut filiam suam Vero (48, 17) non Marco daret 32, 27. ab Hadriano M. Antoninus eum adoptare iussus 28, 24. 47, 27. filius est Heli, qui adoptatus est [a Marco uel certe] cum Marco et cum eodem aequale gessit imperium 31, 24. Verus cum Marco adoptatus a Pio 33, 1. 139, 25. nihil habet dignum praeter clementiam in moribus, quod imperatoriae familiae lumen adferat 33, 7. L. Verus postea Verus Antoninus dictus 37, 1. 38, 21. ante tempus quaestor est designatus 38, 20. consul 41, 18. somnium V. ea die qua adoptatus est 47, 28. Pio mortuo V. Marcus participem in imperio designauit 49, 25. quasi pater Marcus L. Commodi esset, Verum eum appellauit Antonini nomine addito filiamque suam Lucillam fratri despondit 50, 1. quod Verus excessisset uita, Marcus senatui uisus est gratias agere 60, 24. V. simplex fuit 67, 23. 234, 2. Vero parauit insidias Auidius 78, 18. Veri epistula (ad Marcum de Auidio) inserta 78, 19 sqq. quae mortuo Vero Marcus solum egit, Marius Maximus secundo libro de uita Marci scripta dicit 85, 3. V. ad Marcum scripserat Auidium cupere imperare 85, 7; 9. post V. mortem Lucilla nupta Pompeiano 169, 21. V. tertius Antoninus 185,

1. V. degenerauit nomen Antonini 188, 32. V. Commodi nomen habuit 199, 24. V. bonitas consecrauit 200, 29. Pius V. Antoninum iure adoptionis uocauit 235, 6.

Verus. Annius — socer Pii 34, 12.

— Annius —. auus Marci 44, 7. Verus cons. (a. 878/126) 116, 6.

— — pater Marci 44, 7.

— Aurelius —. uid. Aurelius.

Verum Caesarem filium Marcus septennem amisit 61, 8.

Verus. Ceionius Commodus—. uid. Commodus et Helius.

— Ceionius Commodus pater Helii 28, 21.

— Cocceius —. uid. Cocceius.

— Marcius —. uid. Marcius.

— Vindius —. uid. Vindius.

Vespasianus imp. 203, 10. 234, 27. II 95, 22. 125, 9.— V. septies cons. (a. 829/77) 3, 13. censor Annium Verum patrem Marci in patricios adsciuit 44, 9. V. amauit Seu. 152, 30. V. optimus imp. II 166, 16. per V. res p. extulit caput II 216, 22.

Vespronius Candidus ad milites Seu. a senatu missus, qui suaderet, ut Seu. repudiarent 121, 9.

Vestae ignem in Heliogabali templum transferre studuit Hel. imp. 205, 10. in penum Vestae inrupit Hel. et penetrale sacrum auferre est conatus 207, 4.

in *Vestalem* uirginem incestum admisit Hel. 206, 34.

ut *Vestales* exercitui Seu. obuiam irent, Did. senatum rogauit 121, 30. V. maxima uirgo II 71, 11.

uestimenta populo data a Carac. 186, 19.

uestis (cf. toga, tunica). uestium proprium genus omnibus officiis et dignitatibus dare uoluit Alex. 246, 14. u. auratam nemo ministrorum Alex. habuit 251, 11. u. auratis matronarum gladiatores ornati II 80, 5. u. balnearis 258, 6; 19. u. blatteae II 168, 23. cenatoria II 25, 18. domestica 258, 19. forensis 258, 19. u. holoserica primus Romanorum usus est Heliog. 220, 17. u. s. numquam induit Alex. 256, 7. non habuit Aur. II 168, 8. omnibus uiris interdicit Tacitus II 178, 10. u. militaris simplex 161, 23. u. oxypaederotinae II 168, 23. u. serica 99, 10. u. s. Hel. imp. in raritate uidebatur et in honore 223, 2. Al. u. s. raras habuit 256, 7. u. subserica iam in usu erat Hel. imp. 220, 18. u. s. numquam donauit Alex. 256, 8. u. subtegmine serico aureis filis 110, 20.

Vetrasini inpudens responsum 54, 7.

Vettius Aper tribunus cohortatus est Did., ut locum imp. arriperet 118, 9.

Veturius Marius tyr. dictus II 96, 22.

T. *Veturius* litterator Alex. 229, 29.

Veturium Macrinum tertium praef. praet. fecit Did. 122, 22.

uexillis regendis Pertinacem adsciuit Claudius Pompeianus 106, 8. purpura de uexillis sublata Gord. imp. indutus II 33, 7. u. bicolora II 146, 25. uexilla pura II 189, 3. uexilla Antoniniana fieri iussit Opil. 197, 16. u. collegiorum II 80, 16. 160, 18. u. castrorum II 160, 18.

uexillarium deputat Val. Probo II 189, 21.

uias diligentissime curauit Marcus 53, 16. u. reformandis pecuniam contulit Pertinax 111,

19. uia Aemilia 106, 1. Appia 182, 7. Clodia 74, 20. Labicana 123, 27. u. noua munita a Carac. 174, 16. u. Praenestina II 50, 26. u. sacra II 88, 21.
Vibio Passieno proconsule Africae auctore Afri Celsum imp. appellauerunt II, 116, 8.
de *uicensima* hereditatum (211, 7) legem dedit Marcus 53, 21.
uicensimatio 191, 26.
Victor. Aurelius Pinius —. uid. Aurelius.
— Vitalius —. uid. Vitalius.
Victoria uel *Vitruuia* uid. Vitruuia.
— Romana 237, 18. II 195, 10.
Victorinus tyrannus. uita Trebellii II 95. — II 96, 10. 113, 4. — cum V. imperium participauit Postumus et in bellum contra Gall. processit II 79, 15. V. interemit Lollianum II 94, 7. adsertor Rom. nominis in Gallia exstitit II 94, 19. eius filius Victorinus cum patre interemptus II 96, 3; 4.
Victorinus iunior tyrannus. uita Trebellii II p. 96. Caesar a Vitruuia dictus et interemptus cum patre II 95, 12.
— Aufidius —. uid. Aufidius.
— Furius —. uid. Furius.
Victoriolae 140, 18.
Victuali Marco imp. cuncta turbabant 55, 23. adversus Marcum conspirauerant 62, 1.
uicus Sulpicius 215, 1.
uiginti uiri 117, 10.
uilitatem proposuit Comm. 99, 32. p. Rom. ab Alex. petiit 243, 13; 16.
Viminacium 132, 14.
uinariorum corpus constituit Alex. 250, 17.
Vindelicos obsidione barbarica liberauit Aur. II 161, 7. 165, 16.
uindemiae ab Heliog. celebratae 210, 26; 27.
L. *Vindex* latet, quod uitam cum imperii usurpatione posuit 150, 29. a militibus imperator factus 229, 4. V. cursim perstrinxit Suetonius II 204, 6.
Vindio Vero iuris perito usus est Pius 42, 27.
uinum gratuitum dare p. R. statuerat Aur. II 169, 12. fiscalia uina ponuntur in porticibus templi Solis II 169, 27. u. absentatum 217, 21. II 40, 25. u. mastichatum (II 40, 25) primus inuenit Heliog. 216, 2. u. mensale II 143, 26. u. puleiatum primus inuenit Hel. 216, 2. u. rosatum 216, 3. 217, 21. 219, 4. 254, 4. uino russo maxime delectatus est Aurel. II 170, 19. uinum uetus II 133, 6. 188, 25.
uiridiarium uel *uirdiarium* 13, 20. 36, 5. 49, 5. 218, 30. II 51, 10; 17.
Virtingui in Rom. solum inruperunt II 126, 28.
Vitalianus dux militum praetorianorum occisus II 13, 24. 34, 31. 35, 12.
Vitalius Victor a Seu. occisus 134, 7.
Vitelliana uita 71, 8.
Vitellius 164, 26. 203, 5. II 166, 24. 215, 15. — V. nec imperare noluisse dixit Marcus 84, 8. imitari se dixit Hel. 215, 23. V. cenas uicit Hel. 219, 12. V. tyrannicida non defuit 226, 7. Vitellios in luxurie uicit Hel. 234, 11.
Vitellius cons. (a. 941/189) 178, 31.
uitem nisi robusto et bonae famae nulli dedit Hadr. 11, 29.
uites ut haberent uinumque conficerent Probus permisit Gallis Hispanis Brittannis II 199, 26.
Vitrasia Faustina a Com. interfecta 92, 21.
uitri uectigal ex Aegypto Romae constituit Aur. II 167, 33.

Vitruuia siue *Victoria*. uita Trebellii II 119—120. — II 123, 7. 126, 2. — V. mater Victorini, mater castrorum appellata et Augustae nomine affecta II 94, 7. Victorinum nepotem Caesarem appellauit II 95,13. 96, 3. Tetricum seniorem ad imperium hortata est II 113, 4. Tetricum iuniorem Caesarem appellauit II 113, 29. cum V. in consortium regni uenire optauit Zenobia II 119, 5.

Vitruuius Secundus, qui epistulas imperatorias curarat, a Commodo interfectus 92, 17.

Vituriga uxor Proculi postea Samso appellata II 211, 26.

Vlpia bibliotheca II 138, 5; 12. 142, 19. 154, 6. 176, 20. 186, 10. (aetate Vopisci thermis Diocletianis II 186, 10.) 221, 22.

Vlpia Gordiana mater Gordiani primi II 28, 20.

Vlpianus, qui Papiniano in consilio fuerat, cum ad libellos paruisset, praef. est factus 149, 16. libros scripsit ad Sabinum consularem 213, 30. remouit V. Heliogabalus 214, 4; 6. V. primus iuris peritorum atque amicorum Al. 239, 3. praefectus ab Hel. factus consiliarius et magister scrinii Alex. 245, 26; 29. V. displicuit, quod Alex. omnibus officiis proprium genus uestium dare uoluit 246, 18. V. semper secum habuit Alex. 249, 23; 25. 275, 21. ad conuiuium adhibuit Alex. 251, 13. V. tutor Alexandri, quem saepe a militum ira obiectu purpurae suae defendit 264, 28. V. in consilio Alex. 276, 1.

Vlpiorum familia II 54, 12.

Vlpium forum 62, 17.

Vlpius Crinitus. V. C. qui se de Traiani genere referebat, quem Val. Caesaris loco habere instituerat, uicem sumpsit Aur. II 144, 9; 18; 24; propter aegritudinem V. II 144, 27. V. consul factus a Val. II 145,13. dux Illyriciani limitis et Thracici II 146, 17. adoptat Aurelianum II 147, 11; 23; propter quam rem actae Crinito gratiae a Val. II 147, 25. mandatum Crinito a Val. ut Aur. adoptaretur II 147, 28. ad V. ter consulem epistola Aureliani inserta II 163, 4; 6 sqq.

Vlpio Marcello iuris perito usus est Pius 42, 28.

Vlpius Silanus senator primae sententiae libros Sibyllinos inspiciendos esse propter terrorem Marcomannicum censet II 150, 3.

— Traianus u. Traianus.

Vltor. Iuppiter —. 113, 21.

Vmbria 123, 12. II 30, 24. 113, 23.

Vmidium Quadratum Hadr. grauiter insecutus est 15, 27.

Vmmidius Verus iuris peritus 42, 27 (cf. adnot. crit.)

uniones Cleopatrani II 121, 19.

uniuiria Calpurnia sacerdos inter sacratissimas feminas adorata II 121, 17.

uocales exoletos populo donauit 251, 1.

Vocontiorum tribunatus II 93, 18.

Vologessus bellum Parthicum paratum sub Pio Marci et Veri tempore indixit 50, 25.

uolones 61, 18.

Volucri equo prasino aureum simulacrum fecerat Verus multosque tribuit honores 72, 23. calix crystallinus eius nomine dictus 76, 30.

uoluntarios Marcus seruos appellauit, quos ad militiam parauit 61, 17.

uoluptarii 251, 3.

Volusianus cons. (a. 1013/261) II 73, 12.
L. *Volusio* Maeciano iuris perito usus est Pius 42, 28. eum audiuit Marcus 46, 14.
Vopiscus. Flauii—Syracusii uitae Aureliani II 137—170. Taciti (et Floriani) II 171—184. Probi II p. 85—203. Firmi Saturnini Proculi et Bonosi II 204—214. Cari et Carini et Numeriani II 215—227. Vopisci auus testis adfertur II 210, 13. 213, 30. 222, 23. 223, 9. Vopisci pater testis adfertur II 167, 2.
Vota 109, 9. II 177, 26. V. causa Helius lugeri est uetitus 23, 30. 30, 21.
uota in senatu suscepit Marcus 51, 3. uota in senatu pro Com. facta 98, 27. soluebat in Capitolio Pertinax 108, 26. in C. suscipere noluit Heliog. 213, 21. in Capitolio u. suscepit Maximus ad bellum contra Maximinum proficiscens II 58, 25.
urbaniciani 170, 9. u. militum seditio 181, 22.
Vrbicus. Lollius —. uid. Lollius.
urbis templum 20, 4.
urcei auro inclusi II 135, 28.
Vrsinianus dux ex disciplina Probi fuit II 202, 10.
ursos mimum agentes exhibuit Carus II 226, 14.
usuras feneratorum ad trientes pensiones contraxit Alex. 245, 20. senatores si fenerarentur usuras accipere uetuit, postea iussit Alex. ut semisses acciperent 245, 22.
Vtilium adulterum uxoris Marcus ad uarios promouit honores 67, 9.
uuae Apamenae 217, 12. Labicanae 162, 11. passae 72, 24.
Vulcacius Gallicanus scriptor uitae Auidi Cassi p. 78—88.
Vulcatius Terentianus citatur II 42, 20.
Vxorius poema Ciceronis et Gordiani pr. II 29, 12.

Xerxes II 127, 10.
Xifidius. Aelius —. uid. Aelius.

yaenae Gord. tertio imp. decem Romae fuerunt II 51, 23.

Zaba socius Zenobiae ab Aur. uictus II 154, 21; 26.
zaeta 223, 28. 224, 7.
zancae Parthicae II 136, 3.
Zenobia. uita a Trebellio Pollione scripta II p. 116—119. II 106, 12; 26. 126, 2. 155, 11. 161, 10. — Z. pro filiis paruulis Odenato interfecto imperium suscepit II 84, 3. 115, 15. Palmyrenis et orientalibus plerisque uiriliter imperauit II 84, 14. cum Z. uxore Odenatus contra Persas profectus est II 105, 23. Z. circa Herodem nouercali fuit animo II 107, 6; 13. Z. per triumphum duxit Aurelianus II 113, 18. Z. posteri Trebellii aetate Romae inter nobiles manebant II 115, 23. omnes sagittarios possidet Zenobia II 127, 30. contra Z. profectus est Aur. II 152, 16. Z. uicta ab Aur. apud Emessam magno certamine II 154, 21; 26. Aur. litteris ad Z. missis deditionem petiit 155, 21; 24; 27; quibus Z. superbius rescripsit, quam eius fortuna poscebat II 155, 31. epistula Z. inserta II 156, 3 sqq.; 15. Z. fugiens capta II 156, 24; 28. milites Z. ad poenam poscebant II 157, 15. de Z. triumphum Rom. oculis exhibuit

Aur. II 159, 14. currum Z. sibi composuerat, sperans se cum eo Romam uisuram II 159, 21. Z. triumpho ducta II 160, 15. Vabalathi filii nomine tenuit imperium, non Herenniani et Timolai II 162, 28. Z. amicus Firmus II 205, 30. 207, 10.

Zenon Eleates II 139, 9.

ad *Zosimionem* procuratorem Syriae epistola Valeriani inserta II 132, 30.

Zoticus 210, 8. Z. multum ualuit sub Hel. 209, 25. sed hoc familiaritatis genere abusus est 204, 27.

zuma II 133, 16.

ADDENDA ET CORRIGENDA

praef. p. XII u. 38 lege pro *demteius itusac: eiusdem tacitus.*

praef. p. XXIX u. 20 adiciendum erat, me quibus locis litterae primae manus cod. *P* rasura ita deletae essent ut accurate dignosci nequirent, siglo *P* adscripsisse *ut uid.*; deinde uncis rotundis me inclusisse siglum *M*, ubi in codice, ex quo descripta est editio Mediolanensis, idem fuisse, quod in *B* et *P* facile cuiuis adpareret uarietatemque scripturae, quae mentione non esset digna, deberi typographo.

uol. I p. 6 u. 6 repone ex B et P *Pletori* cf. Mommsen. C. I. N. nr. 414.

p. 17 u. 8 adde post *rhetoribus: oratoribus.*

p. 19 in notis commemorandum fuit, Mommsenum u. 7 pro *tulit* coniecisse *ut et.*

p. 95 u. 14 lege pro *Sulpiium: Sulpicium.*

p. 127 u. 19 tolle interpunctionem post *in Sicilia.*

p. 158 u. 16 pro *Antoninus* lege *Antoninis.*

p. 169 u. 28 pro *diu* lege *diui.*

p. 203 u. 18 pro *Bassianus* lege *Bassiani.*

p. 211 u. 4 et 213 u. 6 lege *Cordium,* non *Gordium.*

uol. II p. 22 u. 16 omissus est numerus libri VIII Vergiliani.

p. 41 u. 29 uersus Vergiliani initium capiunt a u. 869 libri sexti.

p. 69 u. 7 pro *Artabastes* lege *Artabasdes.*

p. 77 u. 22 adde post *fabricae: ipsae.*

p. 107 u. 2 pro *aureati* lege *aurati.*

p. 114 u. 22 Valesius ad Ammian. Marc. XIIII 8, 2 pro *Isauriae* coniecit *Isaurae.*

p. 118 u. 2 'more regum *M*' et 'more magum *Momsenus*' transponenda sunt, nam u. 3 *magis* Mommsenus mutauit in *magum.*

p. 134 adde in adparatu critico post *puras duas* uolgatam incuria adicere *fascias uiriles duas*, omittere BPM; iniuria enim tacent editores Berolinenses de codicum scriptura, cum uolgatam amplexi sint.

p. 194 u. 33 Ad. Kiesslingius emendauit: *ubique emicant Probi uirtutis insignia.*

p. 204 u. 6 pro *Antoninum* lege *Antonium.*

